

Raport o stanie sektora małych i średnich przedsiębiorstw w Polsce w latach 1999–2000

Polska Agencja Rozwoju Przedsiębiorczości

Warszawa 2001

Publikacja współfinansowana ze środków Unii Europejskiej Programu Phare

Publikacja pod redakcją Włodzimierza Dzierżanowskiego i Małgorzaty Stachowiak

Autorzy:

Krzysztof Berger
dr hab. Józef Chmiel
Krzysztof Chmielewski
Krzysztof Dzierżawski
Marek Fiedoruk
Krzysztof Gan
Paweł Grzelak
dr Maciej Grabowski
Hanna Ignaczewska
Tomasz Kaczor
dr Andrzej Kondratowicz
Joanna Konieczna
Natalia Letki
Marta Mackiewicz
Elżbieta Malinowska
dr Wojciech Misiąg
Cezary Miżejewski
dr Sylwia Morawska
Adam Niedzielski
dr Zofia Pawłowska
Andrzej Sadowski
Małgorzata Skrzek-Lubasińska
Jan Stefanowicz
Liliana Stołowska
Aleksandra Sztetyło
dr Agnieszka Tokaj-Krzewska
Marcin Tomalak
dr Bohdan Wyżnikiewicz
Miroslaw Zieliński
prof. dr hab. Leszek Zienkowski

Współpraca:

Wioletta Bryc
Igor Czajka
Tomasz Czajkowski
Ewa Gocan
Agnieszka Jankowska
Witold Kajszczyk
Bartosz Korkozowicz
Artur Nowicki
Renata Olech
Marek Rogowski
Artur Wójcik
Marcin Zembaty

© Copyright by Polska Agencja Rozwoju Przedsiębiorczości

ISBN 83-88802-10-1

Projekt okładki: Włodzimierz Walus

Wydanie 1

Nakład 2000 egzemplarzy

Wydawnictwo i Zakład Poligrafii Instytutu Technologii Eksploatacji
ul. K. Pułaskiego 6/10, 26-600 Radom, tel. 364-42-41, fax 364 47 65
e-mail: instytut@itee.radom.pl <http://www.itee.radom.pl>

SPIS TREŚCI

Wprowadzenie: Tadeusz Donocik – Podsekretarz Stanu w Ministerstwie Gospodarki, Przewodniczący Rady Nadzorczej Polskiej Agencji Rozwoju Przedsiębiorczości	9
Od Autorów: Krystyna Gurbiel – Prezes Polskiej Agencji Rozwoju Przedsiębiorczości	11
Streszczenie.....	13
1. Zmiany makroekonomiczne w latach 1999–2000	19
1.1. Wzrost gospodarczy.....	21
1.2. Inflacja	22
1.3. Finanse publiczne	22
1.4. Sytuacja finansowa przedsiębiorstw	23
1.5. Inwestycje	23
1.6. Rynek pracy	24
1.7. Wynagrodzenia	25
1.8. Handel zagraniczny	26
1.9. Przekształcenia własnościowe	26
1.10. Polska na tle Europy	26
2. Stan sektora MSP w 1999 roku. Trendy rozwojowe w latach 1994–1999	29
2.1. Udział małych i średnich przedsiębiorstw w wytwarzaniu PKB i wartości dodanej brutto.....	31
2.1.1. Udział MSP w tworzeniu PKB	31
2.1.2. Udział MSP w tworzeniu wartości dodanej brutto	32
2.1.3. Wartość dodana brutto na pracującego w sektorze prywatnym.....	33
2.2. Liczba przedsiębiorstw	34
2.2.1. Przedsiębiorstwa zarejestrowane	34
2.2.3. Przedsiębiorstwa aktywne.....	34
2.2.4. Dynamika zmian liczby przedsiębiorstw aktywnych	36
2.2.5. Przedsiębiorczość kobiet.....	37
2.3. Pracujący w sektorze MSP	38
2.3.1. Liczba pracujących w MSP na koniec 1999 roku.....	38
2.3.2. Struktura pracujących w sektorze MSP	40
2.3.3. Tempo zmian liczby pracujących w 1999 roku	41
2.3.4. Pracujący w szarej strefie gospodarki.....	42
2.4. Sytuacja finansowa MSP	43
2.4.1. Przychody przedsiębiorstw różnej wielkości.....	43
2.4.2. Dochody przedsiębiorstw najmniejszych	44
2.4.3. Sytuacja finansowa przedsiębiorstw prowadzących księgi rachunkowe i zatrudniających powyżej 9 osób	44
2.4.4. Struktura źródeł finansowania MSP	48

2.5. Inwestycje MSP	50
2.5.1. Tempo wzrostu nakładów inwestycyjnych w MSP	51
2.5.2. Udział nakładów inwestycyjnych MSP w nakładach ogółem	52
2.5.3. Nakłady inwestycyjne na jednego pracującego w prywatnych MSP	52
2.6. Rola MSP w handlu zagranicznym.....	53
2.6.1. Dynamika handlu zagranicznego MSP w 1999 roku.....	53
2.6.2. Dynamika eksportu i importu w branżach gospodarki	54
2.6.3. Zmiany struktury MSP w handlu zagranicznym	54
2.6.4. Główne kierunki handlu zagranicznego MSP	55
2.6.5. Zróżnicowanie regionalne handlu zagranicznego MSP	56
2.7. MSP w układzie regionalnym (wojewódzkim).....	58
2.7.1. Przedsiębiorstwa zarejestrowane	58
2.7.2. Przedsiębiorstwa aktywne – zmiany w przestrzennej lokalizacji MSP	59
2.7.3. Pracujący w sektorze MSP	61
2.7.4. Przychody ze sprzedaży produktów, towarów i materiałów	64
2.7.5. Nakłady inwestycyjne.....	65
2.8. Podsumowanie	65
3. Polityka wobec MSP	69
3.1. Polityka państwa – dokumenty programowe.....	71
3.1.1. Strategie społeczno-ekonomiczne	71
3.1.2. Strategie integracyjne	72
3.1.3. Strategie przemysłowe.....	74
3.1.4. Polityka wobec MSP.....	77
3.1.5. Polityka wobec obszarów wiejskich	78
3.1.6. Polityka rynku pracy.....	79
3.1.7. Polityka regionalna	82
3.2. Realizacja polityki państwa wobec MSP.....	86
3.2.1. Działania parlamentarne	86
3.2.2. Działania związane z integracją europejską	87
3.2.3. Polityka przemysłowa i polityka wobec MSP	87
3.2.4. Polityka finansowa.....	95
3.2.5. Programy związane z polityką rynku pracy.....	99
3.2.6. Programy rozwoju obszarów wiejskich	102
3.2.7. Programy związane z polityką regionalną	103
3.3. Podsumowanie	105
4. Stanowisko Kościoła Rzymskokatolickiego wobec przedsiębiorczości	109
5. Środowisko prawne funkcjonowania MSP w 2000 r.	113

5.1. Wykaz uchwalonych i wydanych w 2000 r. aktów prawnych, mających wpływ na działalność MSP	116
5.2. Najważniejsze zmiany i tendencje w prawodawstwie w 2000 roku	138
5.2.1. Zmiany w prawie cywilnym i handlowym	138
5.2.2. Zmiany w prawie administracyjnym	142
5.2.3. Zmiany w prawie finansowym	144
5.2.4. Inne ważne zmiany	146
5.3. Najistotniejsze problemy związane z funkcjonowaniem prawa	148
5.3.1. Funkcjonowanie administracji publicznej	148
5.3.2. Ilość wydanych aktów prawnych.....	149
5.3.3. Działanie aktów prawa miejscowego.....	149
5.3.4. Stan sądownictwa i organizacja pracy sądów	150
5.3.5. Orzecznictwo Trybunału Konstytucyjnego	151
5.4. Podstawowe problemy procesu stanowienia prawa.....	151
5.5. Dostosowanie polskiego ustawodawstwa do prawa Unii Europejskiej	152
5.6. Podsumowanie	153
6. Prawo podatkowe w 2000 roku na tle ostatniego dziesięciolecia	155
6.1. Przepisy ogólne.....	157
6.2. Podatki dochodowe.....	157
6.2.1. Podatek dochodowy od osób fizycznych.....	157
6.2.2. Podatek dochodowy od osób prawnych	162
6.2.3. Zachęty podatkowe w podatkach dochodowych	165
6.2.4. Obowiązki małych i średnich przedsiębiorstw jako płatników podatku dochodowego	167
6.2.5. Amortyzacja.....	167
6.3. Opodatkowanie obrotu.....	168
6.3.1. Podatek od towarów i usług.....	168
6.3.2. Podatek akcyzowy	174
6.4. Podatki i opłaty lokalne	175
6.4.1. Podatek od nieruchomości	175
6.4.2. Podatek od środków transportowych.....	176
6.4.3. Opłata targowa.....	177
6.4.4. Opłata administracyjna	177
6.4.5. Opłata skarbowa	177
6.4.6. Podatki lokalne w innych krajach.....	178
6.5. Orzecznictwo Naczelnego Sądu Administracyjnego w sprawach dotyczących podatków ...	179
6.6. Przepisy karne.....	181

6.7.	Podsumowanie.....	182
7.	Wkład małych i średnich przedsiębiorstw w tworzenie dochodów sektora publicznego	185
7.1.	Podatki dochodowe.....	187
7.2.	Inne obciążenia wyniku finansowego.....	190
7.3.	Karta podatkowa.....	191
7.4.	Obciążenia wynagrodzeń pracowników zatrudnionych w sektorze MSP	191
7.5.	Podatek od towarów i usług.....	192
7.6.	Akcyza.....	193
7.7.	Cło	194
7.8.	Pozostałe podatki i opłaty.....	195
7.9.	Podsumowanie.....	197
8.	Opinie przedsiębiorców o systemie podatkowym	199
8.1.	Obciążenia publiczne przedsiębiorstw.....	201
8.1.1.	Obciążenia finansowe	201
8.1.2.	Obciążenia biurowe.....	203
8.2.	Obciążenia publiczne a bieżąca płynność finansowa firm.....	206
8.3.	Amortyzacja środków trwałych.....	209
8.4.	Zwolnienia i ulgi podatkowe wykorzystywane przez przedsiębiorstwa.....	210
8.4.1.	Ulgi inwestycyjne	210
8.4.2.	Ulgi i zwolnienia w podatkach lokalnych.....	211
8.5.	Ocena systemu podatkowego.....	212
8.5.1.	Opinie o obowiązującym systemie podatkowym	212
8.5.2.	Kontrola skarbowe.....	213
8.5.3.	Ocena zmian w systemie podatkowym.....	214
8.6.	Podsumowanie.....	217
9.	Komputeryzacja i Internet w MSP	219
9.1.	Rozpowszechnienie komputerów i Internetu w małych firmach.....	221
9.2.	Jakość wykorzystywanego sprzętu	224
9.3.	Zastosowanie komputerów	225
9.4.	Wykorzystanie Internetu.....	226
9.5.	Bariery wykorzystania Internetu w firmach	228
9.6.	Podsumowanie. Ocena Internetu przez przedsiębiorców	229
10.	Otoczenie biznesu.....	231

10.1.	Instytucje wspierające przedsiębiorczość.....	233
10.1.1.	Charakterystyka instytucji wspierających MSP.....	233
10.1.2.	Instytucje wspierające biznes o niektórych aspektach funkcjonowania MSP.....	238
10.2.	Porównanie opinii instytucji działających na rzecz MSP i przedsiębiorców na temat usług dla MSP.....	242
10.3.	Administracja publiczna w opinii przedsiębiorców	244
10.4.	Programy wsparcia MSP realizowane przez Polską Fundację MSP i Krajowy System Usług dla MSP.....	247
10.4.1.	Polska Fundacja Promocji i Rozwoju Małych i Średnich Przedsiębiorstw Informacje podstawowe	247
10.4.2.	Programy PHARE realizowane przez Fundację w roku 2000	249
10.4.3.	III Wieloletni Program Unii Europejskiej dla Małych i Średnich Przedsiębiorstw	253
10.4.4.	Sieć Informacji dla Biznesu (Business Information Network – BIN).....	254
10.4.5.	Krajowy System Usług dla MSP.....	255
10.5.	Inne programy ze środków pomocy zagranicznej z elementami wsparcia dla MSP.....	257
10.5.1.	Program Spójności Społeczno-Gospodarczej PHARE 2000	257
10.5.2.	V Program Ramowy Badań (VPR), Postępu Technologicznego i Prezentacji (1998–2002)	258
10.5.3.	Leonardo da Vinci. Program Edukacyjny Unii Europejskiej.....	259
10.5.4.	Program Małych Grantów	259
10.5.5.	Program Agrolinia 2000.....	259
10.5.6.	Program Pomocy Finansowej dla MSP administrowany przez Komisję Europejską.....	260
10.5.7.	Pomoc ze środków Amerykańskiej Agencji ds. Rozwoju Międzynarodowego.....	260
10.5.8.	Programy bilateralne	261
10.6.	Podsumowanie	262
11.	Podatkowe i finansowe bariery rozwoju przedsiębiorstw	265
11.1.	Poziom fiskalizmu.....	267
11.1.1.	Podatki dochodowe	267
11.1.2.	Podatek od wartości dodanej i podatek akcyzowy.....	268
11.1.3.	Podatki lokalne.....	268
11.2.	Skomplikowanie systemu prawa podatkowego	268
11.3.	Niejasność przepisów	268
11.4.	Niestabilność systemu.....	269
11.5.	Bariery związane z systemem podatkowym według przedsiębiorców	270
11.6.	Dostęp do źródeł finansowania	271
11.6.1.	Finansowanie ze źródeł bankowych.....	271
11.6.2.	Pomoc finansowa instytucji niekomercyjnych.....	272

11.6.3. Dostęp do źródeł finansowania w ocenie przedsiębiorstw.....	272
---	-----

12. Niezależni eksperci o prawie podatkowym.....	273
---	------------

Aneksy

Aneks 1. Tabele statystyczne obrazujące stan sektora MSP w Polsce w 1999 r.	282
--	-----

Aneks 2. Wykaz aktów prawnych z zakresu prawa podatkowego obowiązujących w roku 2000 ..	314
---	-----

Aneks 3. Tabele obrazujące wkład MSP w tworzenie dochodów sektora publicznego	319
---	-----

Aneks 4. Lista instytucji reprezentowanych w Radzie Nadzorczej Polskiej Agencji Rozwoju Przedsiębiorczości	329
---	-----

Bibliografia	330
--------------------	-----

Spis używanych skrótów.....	334
-----------------------------	-----

Wprowadzenie

Mam przyjemność przedstawić Państwu piątą edycję *Raportu o stanie sektora małych i średnich przedsiębiorstw w Polsce*. Raport dotyczy lat 1999–2000 i został przygotowany przez Polską Agencję Rozwoju Przedsiębiorczości we współpracy z Ministerstwem Gospodarki.

Sektor małych i średnich przedsiębiorstw tworzy ponad 65% miejsc pracy w polskich przedsiębiorstwach, wytwarza niemal połowę PKB oraz eksportu. Jego dobry stan stanowi zatem gwarancję rozwoju polskiej gospodarki.

Prezentowany *Raport* przytacza i omawia dane statystyczne opisujące działalność małych i średnich przedsiębiorstw. Istotnym celem *Raportu*, na który chciałbym zwrócić Państwa uwagę, jest także prezentacja organicznie związanej z rozwojem przedsiębiorczości problematyki podatkowej. W *Raporcie* znajdują Państwo opis rozwiązań podatkowych dotyczących małych i średnich przedsiębiorstw oraz ocenę ich wpływu na działalność przedsiębiorstw. Nie mniej istotną częścią *Raportu* jest wskazanie możliwych dróg ewolucji systemu podatkowego w aspekcie dogodności tego systemu dla przedsiębiorców i przedsiębiorczości.

Raport jest jedynym tego typu źródłem cennych informacji oraz danych statystycznych. Przeznaczony jest dla wszystkich, którzy z różnych względów, czy to zawodowych czy prywatnych, zainteresowani są prezentowaną w nim tematyką. Mam również nadzieję, że z biegiem czasu będzie odzwierciedlał korzystne tendencje w sektorze małych i średnich przedsiębiorstw związane z realizacją działań Rządu wobec małych i średnich przedsiębiorstw zarówno zawartych w obecnym programie obejmującym horyzont czasowy do 2002 roku, jak i w następnych; a także związane z pomocą skierowaną do przedsiębiorstw tego sektora w ramach programów Unii Europejskiej.

Życząc Państwu owocnej lektury, pozwalam sobie wyrazić nadzieję, że ocenią Państwo *Raport* pozytywnie, a informacje w nim zawarte przyczynią się do pełniejszego zrozumienia funkcjonowania tej jakże ważnej części polskiej gospodarki.

Tadeusz Donocik

Podsekretarz Stanu w Ministerstwie Gospodarki
Przewodniczący Rady Nadzorczej Polskiej Agencji Rozwoju Przedsiębiorczości

Od Autorów

Szanowni Państwo,

Polska Agencja Rozwoju Przedsiębiorczości, kontynuując zapoczątkowaną 5 lat temu inicjatywę Polskiej Fundacji Promocji i Rozwoju Małych i Średnich Przedsiębiorstw przygotowała kolejną edycję *Raportu o stanie sektora małych i średnich przedsiębiorstw w Polsce* we współpracy z Ministerstwem Gospodarki.

Ze względu na olbrzymie znaczenie kształtu systemu podatkowego dla przedsiębiorców wiele uwagi w tegorocznym *Raporcie* poświęcamy prawu podatkowemu i obciążeniom publicznym związanym z prowadzeniem działalności gospodarczej. Wśród autorów są wybitni specjaliści z tej dziedziny, a także jak co roku znawcy prawa, ekonomii, finansów i socjologii oraz praktycy bezpośrednio zaangażowani w działalność na rzecz sektora MSP. Wierzę, że coraz bardziej doświadczony zespół autorów przygotował dla Państwa jeszcze pełniejszą niż zwykle i wiarygodną informację o małych i średnich firmach w Polsce.

Jak co roku pragnę prosić Państwa o uwagi i komentarze na temat *Raportu* i zawartych w nim informacji. Zwracam się również o współpracę w zbieraniu informacji na temat sektora, które wykorzystamy podczas prac nad kolejnym wydaniem *Raportu*.

Za szczególne zaangażowanie w przygotowanie *Raportu* pragnę podziękować Pani Dyrektor Izabeli Zagoździńskiej i Pani Dyrektor Marii Sierpińskiej oraz pracownikom GUS zaangażowanym w prace nad *Raportem*. Za życzliwość i pomoc w zbieraniu informacji pragnę podziękować także Panu Tadeuszowi Chrościckiemu (Rządowe Centrum Studiów Strategicznych), Panu Tadeuszowi Kaczale (Agencja Własności Rolnej Skarbu Państwa), Panu Tadeuszowi Olejarszowi (Ministerstwo Pracy i Polityki Społecznej), Pani Irenie Wiadernej (Krajowy Urząd Pracy), Panu Euzebiuszowi Zbieciowi (Ministerstwo Gospodarki).

Dziękuję również firmom Hewlett Packard, Intel, Microsoft i Getin, dzięki wsparciu których przeprowadzono część badań wykorzystanych w *Raporcie*.

Krystyna Gurbiel
Prezes Polskiej Agencji Rozwoju Przedsiębiorczości

Streszczenie

Sytuacja makroekonomiczna w Polsce w latach 1999–2000

Lata 1999–2000 to wciąż okres wysokiego, w porównaniu z krajami Unii Europejskiej, wzrostu gospodarczego. Tempo wzrostu PKB zmalało jednak bardzo wyraźnie pod koniec roku 2000 do 2,4%. Czynnikiem ożywiającym gospodarkę był popyt zewnętrzny. Rok 2000 był bowiem pierwszym od kilku lat rokiem korzystnych wyników handlu zagranicznego. Wzrósł zarówno poziom eksportu, jak i importu, co więcej po raz pierwszy od wielu lat dynamika eksportu przewyższała dynamikę importu. Najistotniejszym problemem w gospodarce był wciąż rosnący poziom bezrobocia, wynoszący w grudniu 2000 r. 15%.

Stan sektora MSP w 1999 roku

1999 r. to okres zmniejszenia tempa rozwoju sektora MSP. Wolniej rósł udział MSP w wytwarzaniu PKB, wolniej zwiększała się liczba przedsiębiorstw. Po raz pierwszy w całej dekadzie lat dziewięćdziesiątych spadła liczba pracujących w małych przedsiębiorstwach, a liczba pracujących w firmach średnich wprawdzie wzrosła, lecz wzrost ten w dużej mierze dotyczy zatrudnionych w jednostkach, które z grupy dużych przedsiębiorstw przeszły do grupy firm średnich. Biorąc pod uwagę trudne warunki funkcjonowania MSP w 1999 r., przetrwały one jednak ten okres w stosunkowo dobrej kondycji, o wiele lepiej niż duże przedsiębiorstwa, w których wyniki finansowe pogorszyły się, a poziom zatrudnienia zmniejszył się bardziej niż w sektorze MSP. O optymizmie przedsiębiorców świadczy przede wszystkim silny, mimo trudnych warunków rozwoju, wzrost nakładów inwestycyjnych w małych prywatnych firmach.

Polityka wobec MSP

W 2000 r. roku zmalała aktywność programowa Rządu, a ciężar działań przesunął się w stronę realizacji programów gospodarczych. Był to przede wszystkim pierwszy rok wyraźnego wsparcia małych i średnich przedsiębiorstw w ramach realizacji „Kierunków Działań Rządu wobec Małych i Średnich Przedsiębiorstw do 2002 roku”. Był to również okres wyraźnej aktywności Sejmowej Komisji MSP, która w istotny sposób przyczyniła się do znacznego zwiększenia środków na rozwój małych i średnich firm w ustawie budżetowej na rok 2001. Zjawiskiem pozytywnym jest również coraz pełniejsze uwzględnianie roli MSP w programach rozwoju regionalnego, zakłócone niestety nieco przez rozdzielenie kompetencji ministra właściwego ds. gospodarki i ministra właściwego ds. rozwoju regionalnego.

Środowisko prawne funkcjonowania MSP w 2000 r.

W 2000 r. przyjęto kilkanaście regulacji rangi ustawowej w istotny sposób wpływających na prawne warunki prowadzenia przedsiębiorstw. Kodeks spółek handlowych uregulował na nowo zasady funkcjonowania przedsiębiorców – osób prawnych i spółek osobowych. Ustawa o warunkach dopuszczalności i nadzorowaniu pomocy publicznej dla przedsiębiorców określiła kryteria, zezwalające na wspieranie firm. Wynikający z ustawy Prawo działalności gospodarczej, obowiązek wspierania małych i średnich firm przez władze publiczne znalazł swoje odzwierciedlenie w ustawie o utworzeniu Polskiej Agencji Rozwoju Przedsiębiorczości.

Nie udało się niestety wprowadzić istotnych zmian w stosunkach pracy. W dalszym ciągu pogarszały się warunki egzekwowania prawa spowodowane między innymi niewydolnością systemu wymiaru sprawiedliwości.

Prawo podatkowe w 2000 roku na tle ostatniego dziesięciolecia

Dostosowywanie polskiego prawa podatkowego do warunków nowoczesnej gospodarki wciąż trwa. Poza zjawiskami pozytywnymi (ograniczenie regulowania kwestii podatkowych w aktach wykonawczych, przyznanie możliwości wyboru podatnikowi formy opodatkowania) pojawiają się w nim tendencje niepokojące (kazuistyka przepisów, skomplikowane wymogi biurokratyczne, ograniczanie atrakcyjności uproszczonych form opodatkowania). Wadą systemu jest też zbyt duża zmienność i niepokojąco duża rola urzędowych interpretacji prawa.

Wkład małych i średnich przedsiębiorstw w tworzenie dochodów sektora publicznego

Sektor MSP stale zwiększa swój wkład w tworzenie dochodów budżetowych państwa. W roku 1996 wkład ten wynosił 27,8% dochodów sektora publicznego, a w 1999 r. już 36,1%. Zjawisko to jest oznaką pozytywnej tendencji zmiany struktury polskiej gospodarki w kierunku zwiększania w niej udziału sektora małych i średnich przedsiębiorstw.

Udział MSP w tworzeniu dochodów publicznych jest wręcz zaskakująco duży i porównywalny z wkładem, jaki wnoszą duże przedsiębiorstwa. Polskie MSP wnoszą do budżetu proporcjonalnie większy wkład niż MSP w krajach rozwiniętych, w których nie są dominującym źródłem dochodów publicznych. Bez wątplenia wpływ na tę sytuację wywiera kondycja wielu polskich dużych przedsiębiorstw, które są raczej obciążeniem niż źródłem dochodów budżetowych.

Opinie przedsiębiorców o systemie podatkowym

Coraz powszechniejszy wśród przedsiębiorców jest pogląd, iż podatki i inne obciążenia publiczne są najistotniejszą barierą rozwoju firmy. W 2000 roku sądziło tak blisko 40% z nich. Spośród wszystkich obciążeń publicznoprawnych zdecydowanie najbardziej odczuwalna przez przedsiębiorców jest wysokość składki na ubezpieczenie społeczne. Podatki to także poważne obciążenie biurokratyczne. Przedsiębiorcy godzą się jednak na ponoszenie kosztów funkcjonowania państwa. Chcieliby tylko, aby wpłacane przez nich do budżetu pieniądze były efektywnie wydatkowane, a jak dotąd nie są o tym przekonani. Twierdzą również, że rozwój firmy powinien być powodem do zmniejszania ciężarów publicznych nań nakładanych.

Internet i komputeryzacja w sektorze MSP

W grupie przedsiębiorstw zatrudniających do 50 osób jedynie ok. 40% firm posiada komputer, a nieco ponad 20% dostęp do Internetu. Jednak wśród firm średnich 99% posiadało przynajmniej jeden komputer; wśród nich 56% miało dostęp do Internetu, a 24% planowało uzyskanie dostępu w ciągu najbliższych 12 miesięcy. Niezależnie od wielkości firmy przedsiębiorców cechuje raczej pozytywny stosunek do Internetu. Ci, którzy z niego korzystają, w większości uważają, że spełnił ich oczekiwania. Ogromna większość (blisko 90%) planuje lub już korzysta przynajmniej z jednej formy zastosowań Internetu w firmie.

Otoczenie biznesu

W Polsce istnieje wiele instytucji oraz programów wspierających małe i średnie przedsiębiorstwa. Liczna grupa instytucji wspierających MSP jest jednak wewnętrznie bardzo zróżnicowana. Obok posiadających znaczny potencjał i wiedzę istnieje szereg ośrodków nie potrafiących zaoferować specjalistycznej pomocy przedsiębiorcom. W ofercie pomocy dla sektora brakuje także poszukiwanych przez

firmy programów wsparcia inwestycyjnego. Cieszy natomiast fakt, że MSP są coraz wyraźniej zauważane jako element programów rozwoju społeczności lokalnych i regionów.

Ważnym wydarzeniem w roku 2000 było zaangażowanie instytucji otoczenia przedsiębiorczości w realizację rządowego programu wsparcia dla małych przedsiębiorstw i szansa na utrwalenie takiego sposobu docierania do przedsiębiorców z ofertą władz publicznych.

Finansowe bariery rozwoju przedsiębiorstw

Ponad 2/3 przedsiębiorców pytanych o niekorzystne zmiany w systemie podatkowym w przeciągu ostatnich trzech lat wskazało na wzrost obciążeń i pogłębiającą się komplikację przepisów. Aż 80% ankietowanych nie potrafiło natomiast wskazać żadnej korzystnej zmiany w ustawach podatkowych od roku 1997. Istotną wadą polskiego systemu podatkowego są również ciągłe zmiany aktów prawnych – większość ustaw podatkowych była nowelizowana kilkadziesiąt razy w ciągu ostatnich pięciu lat. Nie lepiej jest z funkcjonowaniem prawa podatkowego – niejednorodną interpretacją przepisów przez organa skarbowe, okresem oczekiwania na decyzje oraz poziomem kompetencji i przyjazności administracji.

Rozdział 1.

Zmiany makroekonomiczne w latach 1999–2000

Wzrost gospodarczy

Inflacja

Finanse publiczne

Sytuacja finansowa przedsiębiorstw

Inwestycje

Rynek pracy

Wynagrodzenia

Handel zagraniczny

Przekształcenia własnościowe

Polska na tle Europy

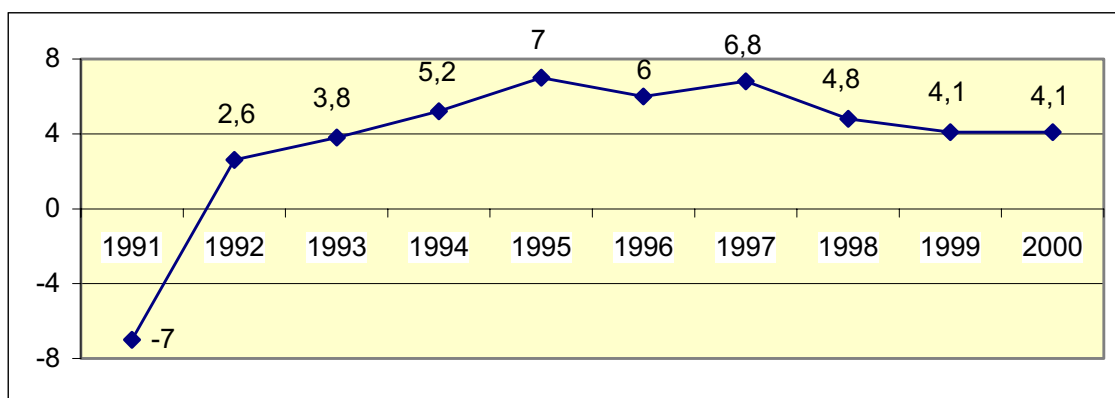

W rozdziale wykorzystano dane GUS opublikowane w *Informacji o sytuacji społeczno-gospodarczej kraju. Rok 2000*, dane Krajowego Urzędu Pracy z *Informacji o stanie i strukturze bezrobocia w grudniu 2000 r.* oraz raportcie przygotowanym przez Rządowe Centrum Studiów Strategicznych *Ocena sytuacji społeczno-gospodarczej w 2000 roku wraz z elementami prognozy na 2001 rok*. Dane statystyczne przedstawione w tym rozdziale są zazwyczaj wstępne i szacunkowe i dlatego mogą się znacznie różnić od rzeczywistych. Przykładem tych różnic jest informacja o handlu zagranicznym w roku 1999. Dane przedstawione w poprzedniej edycji *Raportu* znacznie odbiegają od wyników ostatecznych, opublikowanych w *Roczniku Statystycznym 2000* i w obecnym *Raportcie*.

1.1. Wzrost gospodarczy

W 2000 roku tempo wzrostu gospodarczego było takie samo jak przed rokiem, co oznacza, że produkt krajowy brutto wzrósł realnie o 4,1%. W roku 1999 tempo to jednak wykazywało dynamikę wzrostową, zaś rok później malało z kwartału na kwartał z 6% w I kwartale do 5,2% w II, 3,3% w III i jedynie 2,4% pod koniec roku. Nie osiągnięto poziomu wzrostu założonego w ustawie budżetowej (5,2%). Zwolnienie aktywności gospodarczej dotyczyło wszystkich głównych sektorów gospodarki: przemysłu, budownictwa, handlu i transportu, a także rolnictwa. Spowodowane było przeciętnie dwukrotnym zmniejszeniem tempa wzrostu popytu krajowego zarówno konsumpcyjnego, jak i inwestycyjnego. Czynnikiem wzrostu gospodarki stał się eksport, nie był on jednak w stanie zrównoważyć spadku tempa popytu wewnętrznego.

Wykres 1.1. Dynamika wzrostu PKB w Polsce w latach 1991–2000 (w %)

Źródło: dane GUS.

Produkcja sprzedana ogółem w przemyśle wzrosła w roku 2000 o 6,8% wobec niespełna 4% w roku 1999. Wydajność pracy, mierzona produkcją sprzedaną na jednego zatrudnionego, była znacznie wyższa niż w 1999 roku (o ok. 14% wobec 9% wzrostu w roku 1999). Ten przyrost był w głównej mierze spowodowany spadkiem zatrudnienia o 5,7%. Wzrost produkcji sprzedanej w porównaniu z 1999 rokiem odnotowano w 24 spośród 29 działów przemysłu. W większości działów, w których notowano wysoką dynamikę sprzedaży, obserwowano również znacznie wyższy niż przeciętnie wzrost wydajności pracy. Niestety jedynie w 5 gałęziach wzrost produkcji sprzedanej i wydajności pracy spowodował wzrost zatrudnienia, w pozostałych gałęziach zatrudnienie spadło.

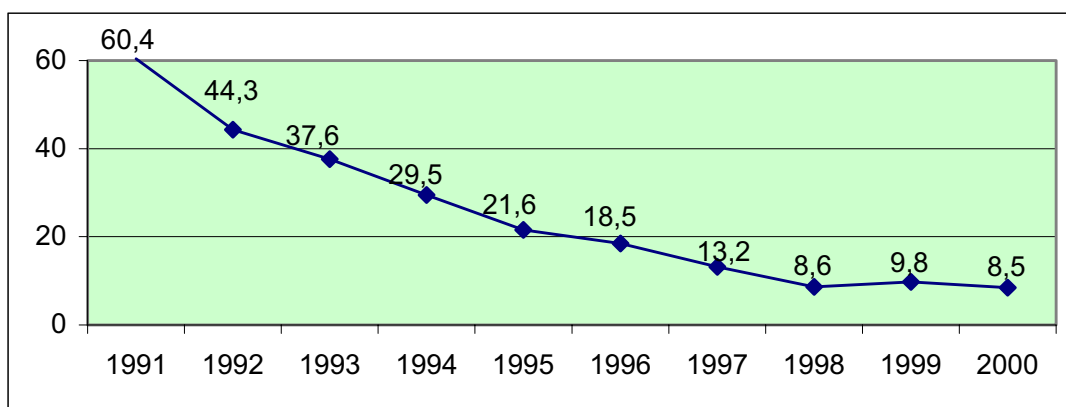
Czynnikiem ożywiającym gospodarkę był popyt zewnętrzny spowodowany dobrą koniunkturą na rynkach zagranicznych, w szczególności w Unii Europejskiej. Wzrostowi popytu zewnętrznego towa-

rzyszyło jednak zdecydowane zwolnienie dynamiki spożycia indywidualnego, które wzrosło w roku 2000 o 2,4% (wobec 5,4% w roku 1999 i 3,9% założonych w ustawie budżetowej). Przyczynił się do tego niższy realny wzrost wynagrodzeń w gospodarce narodowej (o 2,6% w roku 2000 wobec 4,7% w roku 1999) oraz spadek wysokości realnych świadczeń społecznych, osłabienie zainteresowania gospodarstw domowych kredytem i ich większa skłonność do oszczędzania.

1.2. Inflacja

Wzrost cen towarów i usług konsumpcyjnych w relacji grudzień 1999 do grudnia 2000 wyniósł 8,5% i był znacznie wyższy (o 3,3 punktu procentowego) od założeń w ustawie budżetowej, jak również od celu inflacyjnego wyznaczonego przez Radę Polityki Pieniężnej (5,4–6,8%). Silna presja inflacyjna utrzymywała się przez cały rok. Najszybciej rosły ceny usług, żywności, która przestała być czynnikiem hamującym inflację, oraz paliw, najwolniej zaś ceny towarów nieżywnościowych, co tłumaczyć można niższym popytem wewnętrznym na towary z tej grupy.

Wykres 1.2. Inflacja w Polsce w latach 1991–2000 (w %)

Źródło: dane GUS.

Równie wysoka była średnia roczna stopa inflacji – 10,1% w 2000 roku wobec 7,3% rok wcześniej i 5,7% założonych w ustawie budżetowej. Silna presja inflacyjna skłoniła rząd do podjęcia działań zmierzających do ograniczenia inflacji, takich jak m.in. liberalizacja importu niektórych towarów czy zmniejszenie obciążeń celnych. Na ograniczenie inflacji wpływ miała także restrykcyjna polityka pieniężna, której skutkiem ubocznym było ograniczenie tempa wzrostu gospodarczego.

1.3. Finanse publiczne

W 2000 roku po raz trzeci z rzędu nie osiągnięto założonego w ustawie budżetowej poziomu dochodów i wydatków państwa. Dochody wyniosły 135,7 mld zł, co stanowiło 96,3% dochodów założonych w budżecie. Jak przed rokiem ich głównym źródłem były wpływy z podatków pośrednich (szczególnie podatku od towarów i usług) oraz z podatku dochodowego od osób fizycznych. Wpływy z nich były jednak zdecydowanie mniejsze niż zakładano. Jedynie przychody z tytułu podatku dochodowego od osób prawnych przekroczyły o ponad 19% kwotę założoną w budżecie.

Wydatki budżetu państwa wyniosły 96,6% kwoty założonej w budżecie i osiągnęły sumę 151,1 mld zł. W strukturze wydatków coraz większą rolę odgrywały tzw. wydatki „sztywne”, związane z obsługą długu publicznego oraz dopłatami do zabezpieczeń społecznych, które w istotny sposób ograniczają możliwości wspierania przez państwo rozwoju gospodarki. Udział tych wydatków w całości wydatków budżetu państwa wzrósł z 58% w roku 1999 do 61% rok później.

W 2000 roku deficyt budżetowy wyniósł 15,4 mld zł, co stanowiło 2,2% PKB (w roku poprzednim odpowiednio 12,6 mld zł i 2% PKB). Głównym źródłem finansowania deficytu budżetu państwa były przychody z prywatyzacji i wpływy z tytułu emisji obligacji.

1.4. Sytuacja finansowa przedsiębiorstw

Sytuacja finansowa przedsiębiorstw była korzystniejsza niż rok wcześniej i to zarówno dla przedsiębiorstw prywatnych, jak i państwowych. Przedsiębiorstwa uzyskały znacznie wyższe przychody ze sprzedaży. Globalny wynik finansowy brutto (18,4 mld zł) był ponad dwukrotnie wyższy od uzyskanego w roku 1999. Wynik finansowy netto był jeszcze korzystniejszy i ukształtował się na poziomie 6,2 mld zł wobec -1,6 mld w roku poprzednim.

Zwiększył się co prawda udział podmiotów wykazujących stratę netto (35,8% wobec 34,9% w roku 1999), ale poziom strat był nieznacznie niższy niż przed rokiem, o 0,4 mld zł. Przedsiębiorstwa, które wypracowały zysk netto, miały do dyspozycji 7,4 mld zł zysku więcej. Mimo tej niewątpliwej poprawy podkreślić należy, że rentowność kształtowała się wciąż na bardzo niskim poziomie.

Mimo spadku inflacji w roku 2000 rosły stopy oprocentowania kredytów i depozytów. W ciągu roku stopa redyskontowa wzrosła aż o 2,5 punktu procentowego (z 19% pod koniec roku 1999 do 21,5% rok później). Sprzyjało to wzrostowi oszczędności i działało hamująco na rozmiary kredytów. Mimo to utrzymał się wysoki stan zadłużenia przedsiębiorstw. Kwota zadłużenia przedsiębiorstw w końcu roku 2000 osiągnęła 158,2 mld zł i w ciągu roku wzrosła realnie o 7,4% wobec wzrostu o 12,5% rok wcześniej. Wzrosło szczególnie zadłużenie podmiotów gospodarczych za granicą (najczęściej nie ubezpieczonych od ryzyka kursowego), po III kwartałach 2000 wynosiło ono blisko 25 mld USD, co stanowiło 39% ogólnego zadłużenia przedsiębiorstw (wobec 36,5% w roku poprzednim).

1.5. Inwestycje

Od dwóch lat znacząco maleje dynamika inwestowania. W roku 2000 po raz pierwszy od roku 1993 była ona niższa od tempa wzrostu PKB i wyniosła około 2% (wobec blisko 6% w roku 1999 i ponad 16% średnio w latach 1994–1998). Malejące zdolności inwestycyjne gospodarki oznaczają, że wolniej niż dotychczas postępować będą procesy restrukturyzacji i modernizacji polskiego przemysłu oraz poprawy jego konkurencyjności. Zbyt wolno likwidowana będzie również luka technologiczna, jaka dzieli Polskę od krajów rozwiniętych.

Głównym źródłem finansowania inwestycji przez przedsiębiorstwa były wygosparowane środki własne, pochodzące z zysku i amortyzacji. Rola kredytów w finansowaniu inwestycji była ciągle niewielka, oszacowano ją na 13–17%. Niedocenionym źródłem pozostawał też leasing – stanowił tylko około 5% ogólnych nakładów na zakupy inwestycyjne, podczas gdy w krajach Europy Zachodniej w ten sposób finansowanych jest 30% wszystkich nowych inwestycji. W Polsce w roku 2000 po raz pierwszy spadła wartość nowo zawartych umów leasingowych i to realnie, aż o około 14%.

Czynnikami ograniczającymi popyt inwestycyjny były więc trudna sytuacja finansowa przedsiębiorstw, wysoka inflacja, szczególnie wzrost cen usług budowlano-montażowych, bardzo drogi kredyt, a także nadwartościowy kurs złotego.

Korzystnie natomiast zmieniła się struktura inwestycji. Z wyjątkiem roku 1999, w latach 1993–2000 dynamika inwestowania w urządzenia i maszyny oraz środki transportu znacznie wyprzedzała dynamikę nakładów na budynki i budowle. Bardzo niekorzystna pozostawała wciąż struktura wiekowa środków trwałych. Stopień zużycia środków trwałych szacowany był na koniec 2000 roku na 62,1%.

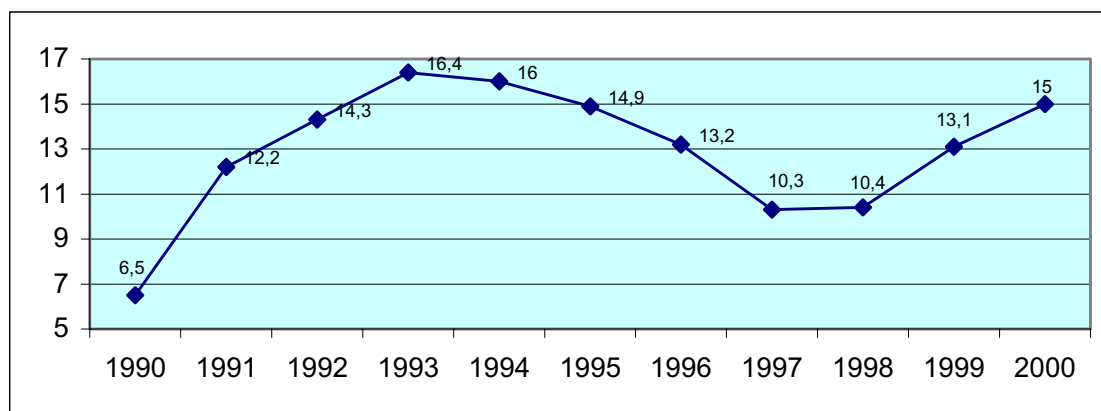
Według PAIZ w 2000 roku wpłynęło do Polski ponad 10 mld USD bezpośrednich inwestycji zagranicznych wobec 8,3 mld USD w roku ubiegłym.

1.6. Rynek pracy

Sytuacja na rynku pracy w roku 2000 znacznie się pogorszyła. Obniżyła się liczba pracujących i przeciętne zatrudnienie w gospodarce narodowej. Liczba zarejestrowanych bezrobotnych i stopa bezrobocia były najwyższe od 1995 roku.

Całkowita liczba pracujących w gospodarce narodowej w końcu roku 2000 zmniejszyła się o ponad 250 tys. osób (1,6%), a stopa bezrobocia wynosiła 15%, co w liczbach bezwzględnych oznacza ponad 2,7 mln bezrobotnych osób. (W założeniach ustawy budżetowej zakładano stopę bezrobocia w wysokości 11,5%, tj. ponad 1,9 mln bezrobotnych).

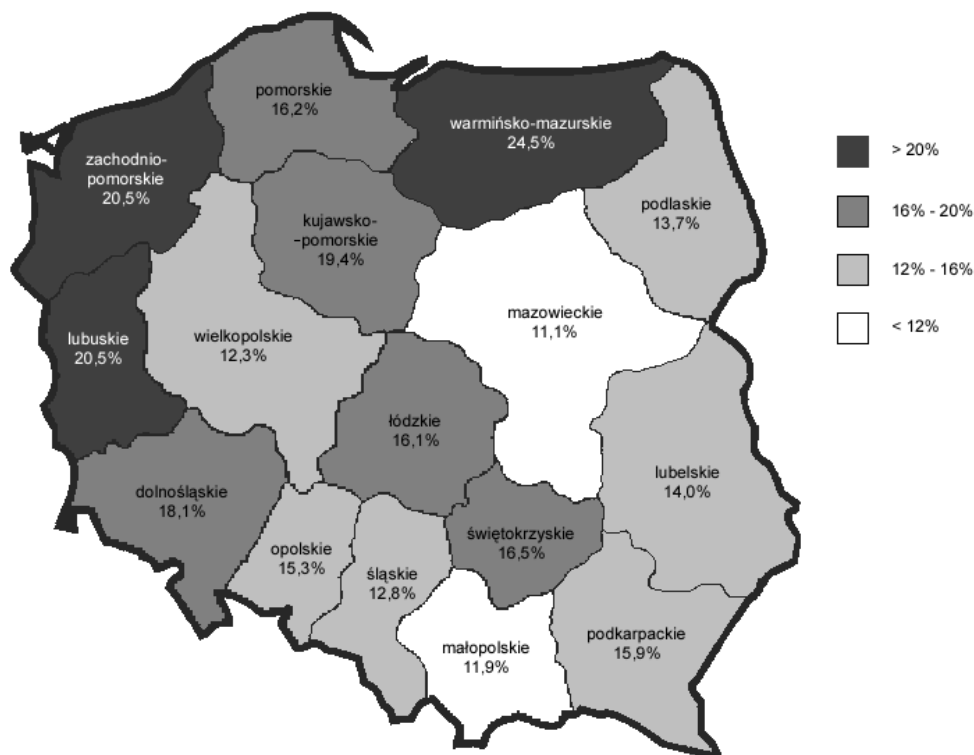
Wykres 1.3. Stopa bezrobocia w Polsce w latach 1990–2000 (w %)

Źródło: dane GUS.

W 2000 roku wzrost bezrobocia odnotowano we wszystkich województwach, a stopa bezrobocia osiągnęła wszędzie wartości dwucyfrowe. Nadal obserwowano jednak jej duże zróżnicowanie w zależności od województwa. Wahała się ona od 11,1% w województwie mazowieckim do 24,5% w województwie warmińsko-mazurskim.

Mapa 1.1. Stopa bezrobocia według województw w grudniu 2000 r.

Źródło: Dane Krajowego Urzędu Pracy.

Zmniejszyła się liczba osób, które podjęły stałą pracę oraz osób skierowanych do robót publicznych i prac interwencyjnych. Ilość ofert pracy zgłaszanych do urzędów pracy spadła z 680,7 tys. w roku 1999 do 607,9 tys. w roku 2000. Na jedną ofertę pracy przypadały 474 osoby bezrobotne, wobec 385 przed rokiem.

Nadal młodzież, kobiety oraz osoby bez przygotowania zawodowego należały do grup najbardziej zagrożonych bezrobociem. Kobiety stanowiły ponad 55,2% zarejestrowanych bezrobotnych, zaś osoby w wieku 18–24 lat – 30,5% ogółu bezrobotnych. Co piąty młody bezrobotny posiadał status absolwenta.

Do dużych zagrożeń społecznych i gospodarczych zalicza się szybki i systematyczny wzrost liczby osób bezrobotnych bez prawa do zasiłku. W końcu roku 2000 stanowili oni już blisko 80% wszystkich zarejestrowanych bezrobotnych.

1.7. Wynagrodzenia

Przeciętne wynagrodzenie brutto w sektorze przedsiębiorstw w 2000 roku wyniosło prawie 2100 zł. Realnie wynagrodzenia w skali roku wzrosły jedynie o 1,3%, co oznacza, że ich wzrost był najwolniejszy od 6 lat, niższy także od założeń budżetowych (2%).

Spadł też realny poziom świadczeń społecznych. Przeciętna emerytura i renta pracownicza brutto wyniosła w 2000 roku 875 zł i była realnie o 2,3% niższa niż przed rokiem.

1.8. Handel zagraniczny

Rok 2000 był pierwszym od kilku lat rokiem korzystnych wyników handlu zagranicznego. Wzrost zarówno poziom eksportu i importu, co więcej, po raz pierwszy od wielu lat dynamika eksportu przewyższała dynamikę importu. Mimo aprecjacji złotego, eksport stał się czynnikiem dynamizującym wzrost gospodarczy.

Szacuje się, że w całym roku 2000 eksport wzrósł o około 15,5%, import o około 6,6%, a deficyt towarowy osiągnął 17,3 mld USD (wobec 18,5 mld USD w roku poprzednim). Relacja deficytu obrotów bieżących bilansu płatniczego do PKB spadła w roku 2000 do 6,2% (w roku 1999 – 7,5%). Nastąpiło także ożywienie handlu przygranicznego i bazarowego (nadwyżkę handlową oszacowano na 4 mld USD).

Korzystnie zmieniła się struktura towarowa eksportu. Najwyższy wzrost wywozu zanotowano w grupie towarowej maszyn i urządzeń, sprzętu elektrycznego oraz transportowego. Świadczy to o wzroście konkurencyjności polskich towarów wysoko przetworzonych.

Tak korzystne zmiany w handlu zagranicznym odnotowano mimo niekorzystnych warunków zewnętrznych, takich jak struktura cen na rynkach międzynarodowych (ceny na główne towary eksportowe były niższe niż przed rokiem).

1.9. Przekształcenia własnościowe

W 2000 roku liczba przedsiębiorstw państwowych sprywatyzowanych drogą kapitałową była wyższa, a metodą bezpośrednią niższa od notowanej rok wcześniej. Nadal dominującą drogą prywatyzacji była prywatyzacja bezpośrednia. Zakończono 110 rozpoczętych w tym trybie procesów prywatyzacyjnych (o 32 mniej niż w roku 1999). 21 jednoosobowych spółek Skarbu Państwa sprywatyzowano drogą kapitałową (o 5 więcej niż w roku 1999). Wpływy do budżetu z tytułu prywatyzacji wyniosły w 2000 roku około 26 mld zł.

1.10. Polska na tle Europy

Mimo iż rok 2000 był kolejnym rokiem osłabienia tendencji wzrostowych w gospodarce, uzyskany przez Polskę wzrost gospodarczy był wyższy od przeciętnego w Unii Europejskiej. Po raz pierwszy od wielu lat był jednak niższy od średniego poziomu odnotowanego w krajach Europy Środkowej i Wschodniej. Wyższe niż Polska tempo uzyskały m.in. Rosja, Węgry, Estonia, Łotwa i Białoruś, a zbliżone: Ukraina, Bułgaria i Słowenia.

Nadal utrzymuje się poważny dystans między osiągniętym poziomem rozwoju w Polsce i Europie Zachodniej. Wartość PKB w przeliczeniu na jednego mieszkańca licząc kursem walutowym, wynosiła w 2000 roku 4110 USD (wobec 4014 USD w roku 1999), a uwzględniając siłę nabywczą złotego osiągnęła wartość ponad 2-krotnie wyższą, tj. 8,8 tys. USD, wobec około 8,6 tys. USD w roku poprzednim. Dla porównania w roku 1998 na 1 mieszkania Unii Europejskiej przypadało 20,2 tys. USD PKB liczonego według parytetu siły nabywczej.

Wartość PKB na jednego mieszkańca w najbiedniejszych regionach Polski (Lubelskie, Podkarpackie, Warmińsko-Mazurskie i Świętokrzyskie) wynosiła poniżej 30% średniej dla Unii Europejskiej. W najzamożniejszym województwie mazowieckim nieznacznie przekroczyła 50% i była porównywalna z przeciętną wartością na Węgrzech i najuboższymi regionami Czech¹.

---

¹ Wg danych Eurostatu

Rozdział 2.

Stan sektora MSP w 1999 roku Trendy rozwojowe w latach 1994–1999

**Udział małych i średnich przedsiębiorstw
w wytwarzaniu PKB i wartości dodanej brutto**

Liczba przedsiębiorstw

Pracujący w sektorze MSP

Sytuacja finansowa MSP

Inwestycje MSP

Rola MSP w handlu zagranicznym

MSP w układzie regionalnym (wojewódzkim)

Podsumowanie

Stan sektora małych i średnich przedsiębiorstw w 1999 r. opisany został na podstawie danych GUS. W odróżnieniu od poprzednich edycji *Raportu*, małymi przedsiębiorstwami nazywamy przedsiębiorstwa zatrudniające¹ do 49 osób, a średnimi – od 50 do 249 osób. Zmiana granic przedziałów wyróżniających poszczególne klasy wielkości przedsiębiorstw związana była z koniecznością dostosowania się GUS do wymogów międzynarodowych². Przez zbiorową nazwę przedsiębiorstw rozumiemy takie podmioty gospodarcze jak: przedsiębiorstwa państwowe, komunalne, zagraniczne oraz stanowiące własność organizacji społecznych i fundacji, spółdzielnie, spółki (akcyjne, z ograniczoną odpowiedzialnością, jawne, komandytowe, cywilne), a także zakłady osób fizycznych prowadzące działalność gospodarczą. Badanie obejmuje przedsiębiorstwa prowadzące wszystkie rodzaje działalności poza rolnictwem, leśnictwem, rybołówstwem i rybactwem.

2.1. Udział małych i średnich przedsiębiorstw w wytwarzaniu PKB i wartości dodanej brutto

2.1.1. Udział MSP w tworzeniu PKB

Udział MSP w tworzeniu produktu krajowego brutto³ wyniósł w 1999 r. 48,2%, z tego małych przedsiębiorstw – 38,0%, a średnich – 10,2%. Wielkości te uwzględniają MSP działające w tzw. szarej strefie gospodarczej. Analogiczny wskaźnik⁴ udziału MSP obliczony dla 1997 r. miał wartość 45,1%, a w 1998 r. był równy 47,8%. Udział MSP w tworzeniu PKB wzrósł więc w 1999 r. stosunkowo nieznacznie, bo tylko o 0,4 punktu procentowego, w porównaniu z istotnym wzrostem o 2,7 punktu między rokiem 1997 i 1998. Udział przedsiębiorstw małych w tworzeniu PKB wzrósł w 1999 r. o 0,1 punktu, a średnich o 0,3 punktu.

W 1999 r. udział MSP zaliczanych do sektora publicznego w tworzeniu PKB wynosił 2,3% i był nieco większy niż rok wcześniej. Związane to było jednak ze zmniejszeniem zatrudnienia w niektórych dużych przedsiębiorstwach państwowych do wielkości poniżej 249 osób i ich przejściem do grupy przedsiębiorstw średnich. W wyniku prywatyzacji przedsiębiorstw państwowych, ale także wspomnianego przed chwilą przechodzenia niektórych firm z grupy jednostek dużych do grupy średnich, udział dużych przedsiębiorstw zaliczanych do sektora publicznego w tworzeniu PKB zmalał między rokiem 1998 a 1999 z 12,1% do 10,9%.

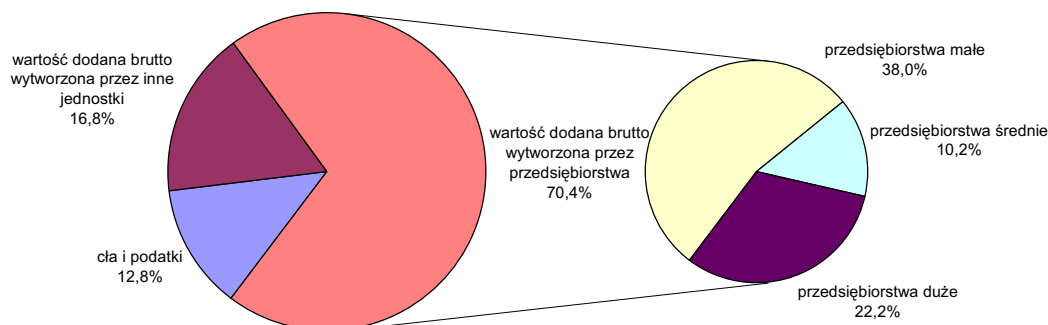
¹ Wielkość przedsiębiorstwa ocenia się zgodnie z liczbą osób zatrudnionych w danej jednostce na podstawie stosunku pracy (umowa o pracę, powołanie, mianowanie lub wybór). Liczba zatrudnionych w przedsiębiorstwie nie obejmuje właścicieli i współwłaścicieli (członków rodzin pracujących w przedsiębiorstwie). Uwzględniając, obok zatrudnionych, także właścicieli i współwłaścicieli, mówimy o liczbie pracujących w przedsiębiorstwie.

² W celu zachowania porównywalności z danymi za 1999 r., co jest szczególnie istotne w przypadku obliczania wartości wskaźników dynamiki, GUS przeliczył zgodnie z nowymi definicjami przedsiębiorstw małych, średnich i dużych dane za 1998 r. dotyczące większości kategorii rozpatrywanych w poprzedniej edycji *Raportu*. Mimo tego zmiana granic klas wielkości przedsiębiorstw spowodowała pewne trudności interpretacyjne w obecnej edycji.

³ Mówiąc bardzo ogólnie, PKB jest sumą wartości dodanej brutto oraz kwoty podatków (w tym VAT) i ceł, które wpłynęły do budżetu w danym roku, pomniejszoną o wielkość dotacji. Kwoty podatków i ceł, których udział w PKB w latach 1997 – 1999 wynosił ok. 12 – 13%, nie dzieli się między sekcje gospodarki ani między przedsiębiorstwa różnej wielkości (nie ma technicznej możliwości przeprowadzenia takich szacunków). Dlatego jako udział MSP w PKB przyjmuje się relację wartości dodanej wytworzonej przez MSP do ogólnej wartości PKB. W 1999 r. przedsiębiorstwa małe, średnie i duże wytworzyły ogółem 70,4 % PKB. Łącznie z 12,8-procentowym udziałem podatków i ceł, daje to 83,2% PKB. Pozostałe 16,8% PKB wytworzyły przedsiębiorstwa z zakresu rolnictwa, leśnictwa, rybołówstwa i rybactwa, indywidualne gospodarstwa rolne, a także: jednostki i zakłady budżetowe, gospodarstwa pomocnicze zakładów budżetowych, środki specjalne i fundusze celowe oraz różnego rodzaju organizacje społeczne, polityczne i wyznaniowe.

⁴ Podawane obecnie dane na temat struktury PKB i wartości dodanej w latach 1997 i 1998 różnią się nieco od opublikowanych w poprzednim *Raporcie*, ponieważ GUS skorygował dane dotyczące wielkości PKB w latach poprzednich.

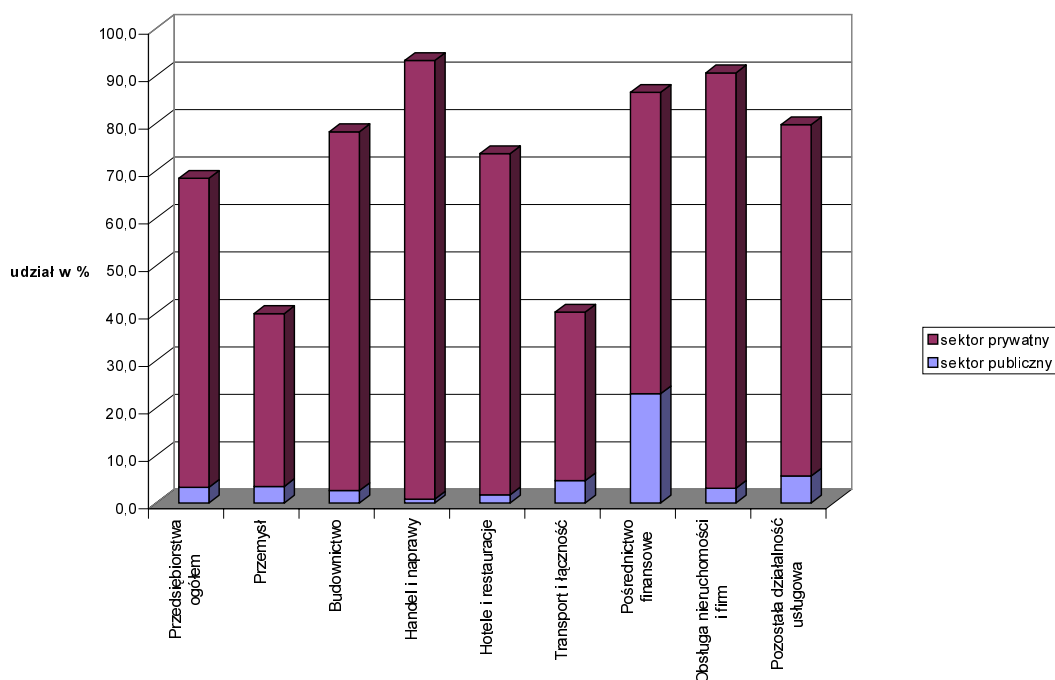
Wykres 2.1. Struktura PKB w 1999 roku

2.1.2. Udział MSP w tworzeniu wartości dodanej brutto

Przyjąwszy za 100% wartość dodaną brutto wytworzoną przez przedsiębiorstwa poza rolnictwem, leśnictwem, rybołówstwem i rybactwem, udział MSP w tej kwocie wyniósł w 1999 r. 68,4% i był wyższy niż rok wcześniej o 0,4 punktu procentowego. Ten wzrost udziału dokonał się dzięki aktywności przedsiębiorstw średnich, ponieważ małe firmy wytworzyły zarówno w 1998 r., jak i w 1999 r. dokładnie 53,9% wartości dodanej brutto ogółu przedsiębiorstw.

Wykres 2.2. Udział wartości dodanej brutto wytworzonej w 1999 roku przez MSP w poszczególnych sekcjach gospodarki (w %)

Przyjąwszy z kolei za 100% wartość dodaną brutto wytworzoną w 1999 r. przez przedsiębiorstwa należące do poszczególnych sekcji gospodarki, najwyższy udział w jej wytwarzaniu miały MSP dzia-

łające w sekcji⁵ handel i naprawy. Wyniósł on 93,2%. Udział ten jednak stopniowo malał począwszy od 1997 r. na skutek ekspansji dużych supermarketów. Drugie miejsce pod względem udziału MSP w wartości dodanej wytworzonej przez przedsiębiorstwa zajmowała sekcja obsługa nieruchomości i firm (90,6%), wyprzedziwszy pośrednictwo finansowe (86,6%), w której udział MSP zmniejszył się w wyniku fuzji prywatnych banków.

W przemyśle, na który składają się trzy sekcje: górnictwo i kopalnictwo, działalność produkcyjna oraz zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz i wodę, udział MSP w wartości dodanej wytwarzanej przez przedsiębiorstwa wyniósł w 1998 r. 39,9%. Jedynie we wspomnianych trzech sekcjach zaliczanych do przemysłu oraz w obsłudze nieruchomości i firm udział wartości dodanej wytwarzanej przez MSP był w 1999 r. wyższy niż rok wcześniej.

2.1.3. Wartość dodana brutto na pracującego w sektorze prywatnym

W 1999 r. wartość dodana brutto w przeliczeniu na pracującego⁶ w sektorze prywatnym (poza rolnictwem, leśnictwem, rybołówstwem i rybactwem) wyniosła 44,8 tys. zł wobec 38,3 tys. zł w 1998 r. Wzrosła więc o 17% (ceny bieżące). W 1998 r. wartość dodana na pracującego w małych, średnich i dużych przedsiębiorstwach była niemal jednakowa (odpowiednio 38,2 tys. zł, 37,3 tys. zł oraz 39,7 tys. zł). Większe różnice wystąpiły w 1999 r. (przedsiębiorstwa małe 45,2 tys. zł, średnie 40 tys. zł i duże 47,3 tys. zł), ponieważ tempo wzrostu wartości dodanej na pracującego w grupie firm średniej wielkości (wzrost o 7,2%) zdecydowanie ustępowało tempu osiągniętemu przez przedsiębiorstwa małe i duże (wzrost odpowiednio o 18,3% oraz 19,1%).

Podobne tendencje jak w całym sektorze prywatnym obserwowane były w trzech podstawowych sekcjach gospodarki, a mianowicie: budownictwie, handlu i naprawach oraz w transporcie i łączności. Wartość dodana na pracującego w dużych przedsiębiorstwach rosła tam najszybciej wyprzedzając tempo osiągnięte przez firmy małe i średnie. To ostatnie było tak niskie, że po przeliczeniu na ceny stałe, wartość dodana na pracującego osiągnięta przez firmy średnie wykazywała w 1999 r. spadek we wszystkich trzech sekcjach wymienionych powyżej. Tak np. w handlu wartość dodana na pracującego w przedsiębiorstwach dużych wzrosła w 1999 r. o 22,9% (ceny bieżące), w małych wzrosła o 17,1%, a w średnich tylko o 1,1%. Mimo tego szybkiego wzrostu, wartość dodana na pracującego wytworzona w dużych przedsiębiorstwach handlowych (38,1 tys. zł) była stosunkowo niska w porównaniu z firmami małymi (50 tys. zł) i niewiele przekraczała odpowiednią wielkość obserwowaną w przedsiębiorstwach średnich (37,9 tys. zł).

Przemysł był jedyną dziedziną gospodarki, gdzie tempo wzrostu wartości dodanej brutto na pracującego w prywatnych firmach średniej wielkości dorównywało w 1999 r. tempu osiągniętemu przez duże przedsiębiorstwa prywatne. W tych obu grupach przedsiębiorstw wartość dodana na pracującego wzrosła o 26,9%, podczas gdy w małych tylko o 8,8%. Przemysł był zarazem jedyną dziedziną, gdzie wartość dodana na pracującego w firmach małych (30,8 tys. zł) była niższa niż w średnich (34 tys. zł), a ta ostatnia niższa niż w dużych przedsiębiorstwach (52,3 tys. zł). Inaczej mówiąc tylko w przemyśle występowały w klasycznej postaci znane z podręczników ekonomii tzw. korzyści skali produkcji.

---

⁵ Nie porównujemy tu z innymi sekcjami: edukacja oraz ochrona zdrowia, gdzie jednostki działające na zasadach komercyjnych są z reguły prywatne i zatrudniają stosunkowo niewielu pracowników. Duże podmioty zaliczają się natomiast głównie do sektora publicznego i nie mają statusu przedsiębiorstw (są tzw. jednostkami budżetowymi). Z tej dość oczywistej przyczyny, udział wartości dodanej wytworzonej przez MSP w ogólnej kwocie wytworzonej przez wszystkie przedsiębiorstwa łącznie z dużymi był tam w 1999 r. bardzo wysoki (w edukacji wyniósł 99,7%, a w ochronie zdrowia 92,4%).

⁶ Wykorzystano tu oszacowaną w ZBSE GUS i PAN przeciętną liczbę pracujących w sektorze prywatnym ogółem i w podstawowych sekcjach gospodarki, uwzględniającą pracujących w tzw. szarej strefie.

2.2. Liczba przedsiębiorstw

2.2.1. Przedsiębiorstwa zarejestrowane

Na koniec 1999 r. w rejestrze REGON było zarejestrowanych 2 904 687 podmiotów gospodarczych poza rolnictwem, leśnictwem, rybołówstwem i rybactwem oraz pośrednictwem finansowym i administracją publiczną, czyli o 7,1% więcej niż na koniec roku poprzedniego. Z tej liczby 82 383 zaliczono do sektora publicznego, a pozostałe 2 822 304 jednostki – do sektora prywatnego. W sektorze publicznym tylko około 10% podmiotów zarejestrowanych miało status przedsiębiorstw działających na zasadach komercyjnych. Reszta to m.in. tzw. jednostki budżetowe, świadczące usługi całkowicie nieodpłatnie lub w dużej części dotowane.

Liczba zarejestrowanych podmiotów gospodarczych zwiększyła się w 1999 r. o około 192 tys., a więc mniej niż w 1998 r., kiedy to odpowiedni przyrost wyniósł około 219 tys. Przyczyną tego było zmniejszenie się liczby nowych podmiotów zarejestrowanych w REGON z około 461 tys. w 1998 r. do 363 tys. w 1999 r. Liczba przedsiębiorstw wykreślonych z rejestru REGON, czyli podmiotów zlikwidowanych⁷, była w 1999 r. również niższa niż rok wcześniej (241 tys. w 1998 r. oraz 172 tys. w 1999 r.).

2.2.2. Przedsiębiorstwa aktywne

Pod koniec 1999 r. liczba przedsiębiorstw aktywnych⁸ (oprócz rolnictwa i leśnictwa, rybołówstwa i rybactwa oraz pośrednictwa finansowego⁹ i administracji publicznej) wynosiła 1 761 304. Oznacza to wzrost w stosunku do końca grudnia 1998 r. tylko o 35 231, a więc znacznie mniej niż w 1998 r., kiedy to liczba przedsiębiorstw aktywnych w porównaniu z rokiem 1997 wzrosła aż o prawie 142,5 tys.

Z wymienionej powyżej ogólnej liczby przedsiębiorstw aktywnych tylko 4 484 zaliczało się do sektora publicznego (z tego 1 390 przedsiębiorstw małych, 2 123 średnich i 971 dużych), natomiast 1 756 820 do prywatnego. Podana przez GUS liczba przedsiębiorstw sektora publicznego zmalała w 1999 r. bardzo poważnie, bo aż o 1 297 w porównaniu z końcem roku poprzedniego. Najbardziej, bo o 804, zmniejszyła się liczba małych przedsiębiorstw. Istnieją jednak uzasadnione obawy, że podana przez

---

⁷ Liczba jednostek wg stanu na 31.12.1999 r. pomniejszona o liczbę jednostek nowo powstałych w 1999 r. i powiększona o liczbę jednostek zlikwidowanych w 1999 r. nie musi pokrywać się z liczbą jednostek wg stanu z 31.12.1998 r. W ciągu 1999 roku niektóre podmioty mogły bowiem zmienić rodzaj swojej przeważającej działalności i przenieść się między sekcjami A i B, które nie są rozpatrywane w *Raporcie*, a sekcjami pozostałymi. Z kolei inne jednostki mogły zostać na ich wniosek „ożywione”, czyli przywrócone z historycznej bazy systemu REGON (do której trafiły jako zlikwidowane) do bazy jednostek „żyjących”.

⁸ Przedsiębiorstwo aktywne to przedsiębiorstwo prowadzące rzeczywiście działalność gospodarczą w odróżnieniu od nieaktywnego, które zawiesiło lub zaprzestało działalności i nie zgłosiło tego faktu do GUS. Liczbę przedsiębiorstw aktywnych oszacowano na podstawie liczby jednostek przysyłających do GUS tzw. ankietę strukturalną lub inne sprawozdania finansowe. W odniesieniu do bardzo małych jednostek, które sprawozdań nie przysyłają, szacunek liczby przedsiębiorstw aktywnych oparty został na wynikach badań GUS przeprowadzonych metodą reprezentacyjną.

⁹ Na początku 2000 r. GUS po raz pierwszy przeprowadził metodą reprezentacyjną badanie małych jednostek należących do sekcji pośrednictwo finansowe. Rok 1999 jest więc pierwszym, dla którego znana jest liczba przedsiębiorstw aktywnych w tej sekcji. Podając ogólną liczbę przedsiębiorstw aktywnych w 1999 r. nie braliśmy jednak pod uwagę pośrednictwa finansowego, ponieważ liczba ta byłaby nieporównywalna z odpowiednimi danymi dotyczącymi roku poprzedniego. Pod koniec 1999 r. liczba przedsiębiorstw aktywnych w pośrednictwie finansowym wynosiła 57 896, z tego 57 832 małe, 56 średnich i 8 dużych (na koniec 1999 r. w rejestrze REGON figurowało 93 769 podmiotów zaliczanych do tej sekcji). Tak więc ogólna liczba przedsiębiorstw aktywnych łącznie z pośrednictwem finansowym wynosiła faktycznie 1 819 200 (zarejestrowanych 2 998 456).

GUS liczba małych firm sektora publicznego jest mocno zanizona, czego bezpośrednią przyczyną były wprowadzone w 1999 r. zmiany systemu sprawozdawczości statystycznej¹⁰. Uwaga ta nie dotyczy podanej przez GUS liczby średnich i dużych przedsiębiorstw zaliczanych do sektora publicznego. Liczba dużych przedsiębiorstw sektora publicznego zmniejszyła się w 1999 r. o 307, ale część z nich, po zmniejszeniu zatrudnienia do wielkości poniżej 249 osób, przeszła najprawdopodobniej do grupy przedsiębiorstw średnich. Było to jednym z powodów, w wyniku których liczba średnich przedsiębiorstw sektora publicznego zmalała najmniej, bo tylko o 186.

Relacja liczby prywatnych przedsiębiorstw aktywnych do zarejestrowanych wyniosła w 1999 r. 62,2%, a więc była dużo niższa niż rok wcześniej, kiedy to osiągnęła wielkość 65,1%. W praktyce oznacza to, że w roku 1999 stopień aktualności rejestru REGON pogorszył się.

Tabela 2.1. Przedsiębiorstwa aktywne (oprócz rolnictwa, leśnictwa, rybołówstwa i rybactwa, pośrednictwa finansowego i administracji publicznej) w 1999 roku według wielkości

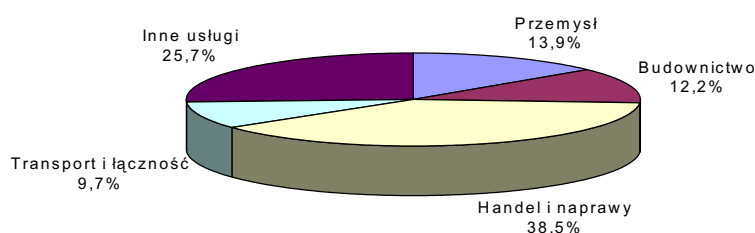
Klasa przedsiębiorstw	Liczba przedsiębiorstw	Udział (w %)
Małe (0–49 zatrudnionych)	1 743 916	99,01
Średnie (50–249 zatrudnionych)	14 212	0,81
RAZEM MSP	1 758 128	99,82
Duże (ponad 249 zatrudnionych)	3 176	0,18
OGÓŁEM	1 761 304	100,00

W 1999 r. nie wystąpiły istotne zmiany strukturalne w sektorze MSP. Udziały poszczególnych sekcji gospodarki w ogólnej liczbie MSP kształtowały się na poziomie zbliżonym do 1998 r. Najbardziej istotna zmiana, podobnie jak w 1998 r., to spadek udziału MSP zajmujących się handlem i naprawami z 39,4% ogólnej liczby aktywnych MSP do 38,5%. Mimo tego spadku MSP zaliczane do sekcji handel i naprawy tworzyły najbardziej liczną grupę w sektorze małych i średnich firm. Na drugim miejscu z udziałem 13,9% znajdowały się w 1999 r. przedsiębiorstwa przemysłowe. Pod względem liczebności ustępowały im nieznacznie MSP budowlane i zaliczane do sekcji obsługa nieruchomości i firm z udziałami odpowiednio 12,2% oraz 12,1%. MSP zajmujące się transportem, gospodarką magazynową i łącznością miały udział w ogólnej liczbie MSP wynoszący 9,7%. Pozostałe 13,6% udziału przypadło na MSP świadczące tzw. inne usługi, czyli firmy należące do sekcji: hotele i restauracje (udział 3,3%), edukacja (1,4%), ochrona zdrowia (4,7%) oraz pozostała działalność usługowa społeczna, kulturalna i indywidualna (4,2%).

¹⁰ W 1999 r. GUS objął badaniami reprezentacyjnymi wszystkie przedsiębiorstwa zatrudniające do 9 osób niezależnie od ich formy prawnej, czyli także przedsiębiorstwa zaliczane do sektora publicznego. Poprzednio badaniami reprezentacyjnymi objęte były tylko zakłady osób fizycznych i spółki cywilnej zatrudniające do 5 osób. GUS podał łączną informację o wszystkich firmach posiadających osobowość prawną i badanych metodą reprezentacyjną, nie wyróżniając jednostek zaliczanych do sektora publicznego. Wspomniana tu zmiana systemu sprawozdawczości statystycznej spowodowała pewne pogorszenie jakości informacji na temat MSP, także w przypadku innych badanych przez nas kategorii, o czym będzie mowa później.

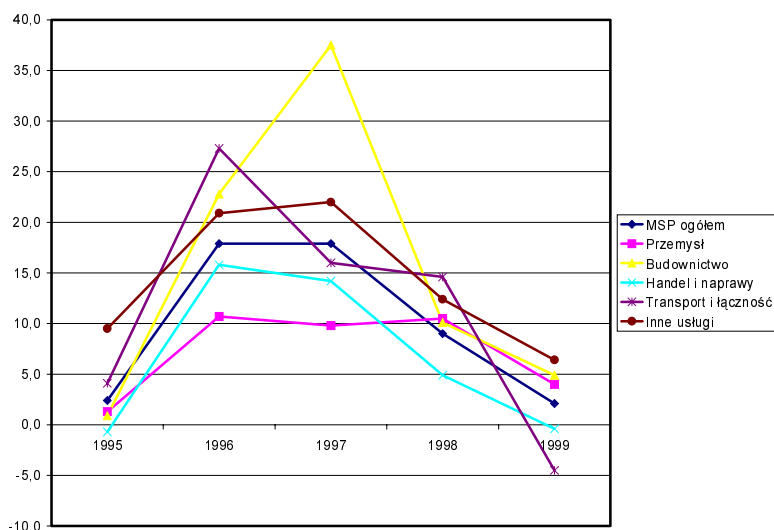
Wykres 2.3. MSP w podstawowych sekcjach gospodarki poza rolnictwem i pośrednictwem finansowym w 1999 roku (w %)

2.2.3. Dynamika zmian liczby przedsiębiorstw aktywnych

Liczba aktywnych MSP zwiększyła się w 1999 r. o ok. 2%. W dokładnie takim samym tempie wzrosła liczba wszystkich aktywnych przedsiębiorstw ogółem, co jest oczywiste, ze względu na absolutnie dominujący udział MSP w zbiorze przedsiębiorstw aktywnych (ok. 99,8%). Tempo wzrostu liczby aktywnych MSP, także prywatnych MSP, było więc w 1999 r. o wiele niższe niż w 1998 r., gdy liczba MSP zwiększyła się o 9%, nie mówiąc już o dwóch wcześniejszych latach 1996 i 1997, kiedy to tempo wzrostu wynosiło ok. 18%.

Wykres 2.4. Tempo wzrostu liczby aktywnych MSP według sekcji gospodarki w latach 1995–1999 (w %)

Liczba małych aktywnych przedsiębiorstw wzrosła w 1999 r. także o 2%. Spadki liczby małych firm odnotowano tylko w dwóch dziedzinach gospodarki, a mianowicie: w sekcji handel i naprawy o 0,5% i w transporcie o 4,5%. W trzech sekcjach: hotele i restauracje, zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz i wodę oraz górnictwo i kopalnictwo, tempo wzrostu liczby małych przedsiębiorstw było w 1999 r. wyższe niż rok wcześniej¹¹. Te trzy sekcje wyróżniały się zresztą w 1999 r. najszybszym tempem

¹¹ Należy tu jednak przypomnieć, że w przypadku 1999 r. przez miano małych przedsiębiorstw należy rozumieć jednostki zatrudniające 0–49 osób, a dla lat wcześniejszych – jednostki charakteryzujące się przeciętną liczbą zatrudnionych od 0 do

wzrostu liczby małych przedsiębiorstw (odpowiednio 14,3%, 11,2% oraz 8,3%). W ochronie zdrowia, czwartej pod względem tempa przyrostu liczby małych przedsiębiorstw w 1999 r., interesujący nas wskaźnik (7,9%) miał wartość już prawie dwukrotnie niższą niż rok wcześniej. Na kolejnych miejscach pod względem tempa wzrostu liczby małych przedsiębiorstw znajdowały się w 1999 r. sekcje: obsługa nieruchomości i firm (5,8%), budownictwo (4,9%), działalność produkcyjna (3,9%), edukacja (2,6%) oraz pozostała działalność usługowa (1,9%).

Tempo wzrostu liczby przedsiębiorstw średniej wielkości było w 1999 r. minimalnie wyższe niż rok wcześniej (odpowiednio 4,4% oraz 4,3%), ale prawie dwukrotnie niższe niż w 1997 r. (8,1%). Relatywnie wysokie tempo przyrostu liczby średnich przedsiębiorstw w 1999 r. wynikało jednak, jak już była mowa, m.in. z faktu, że niektóre duże przedsiębiorstwa, po obniżeniu poziomu zatrudnienia, przeszły do niższej klasy przedsiębiorstw według wielkości. Liczba dużych przedsiębiorstw zmniejszyła się bowiem w 1999 r. aż o 8,1%, podczas gdy do roku 1998 obserwowany był w kolejnych latach niewielki wzrost liczby dużych przedsiębiorstw. Liczba średnich przedsiębiorstw zmalała najszybciej w ochronie zdrowia, co jednak związane było ze zmianami systemowymi towarzyszącymi reformie wprowadzonej z dniem 1 stycznia 1999 r. Drugą dziedziną gospodarki, gdzie liczba średnich przedsiębiorstw spadała, była w 1999 r. pozostała działalność usługowa.

Szybki wzrost liczby średnich przedsiębiorstw nastąpił w sekcji edukacja (o 68,8%) i był spowodowany zmianami towarzyszącymi reformie systemu oświaty. Poza tym najszybciej wzrastała liczba firm średniej wielkości w: górnictwie i kopalnictwie (o 13%), budownictwie (o 5,9%), działalności produkcyjnej (o 5,8%), zaopatrywaniu w energię elektryczną, gaz i wodę oraz obsłudze nieruchomości i firm (wzrost o 5%), a także w handlu i naprawach (wzrost o 4,8%). Ta ostatnia dziedzina z wymienionych, obok relatywnie wysokiego tempa wzrostu liczby firm średniej wielkości, odnotowała w 1999 r. rekordowy wzrost liczby dużych przedsiębiorstw wynoszący 9%. Oprócz handlu i napraw, wzrost liczby dużych przedsiębiorstw wystąpił jeszcze tylko w sekcjach: hotele i restauracje (o 7,4%) oraz w górnictwie i kopalnictwie (o 3,3%).

2.2.4. Przedsiębiorczość kobiet

W III kwartale 2000 roku kobiety stanowiły blisko 37% wszystkich pracodawców i pracujących na własny rachunek oraz blisko 57% pomagających członków rodzin.

Najwięcej kobiet pracujących na własny rachunek zajmowało się rolnictwem, leśnictwem i łowiectwem (812 tysięcy), a także handlem i naprawami (237 tysięcy). Jednak nawet w tych sekcjach przeważali mężczyźni (odpowiednio 1140 tysięcy i 342 tysiące). W innych sekcjach (przemysł, budownictwo, transport i łączność) przewaga mężczyzn była przytłaczająca – ich udział w danej sekcji przekraczał 90% (oprócz przemysłu, gdzie wyniósł 78%). Jediną sekcją, w której kobiety pracujące na własny rachunek przeważały, była ochrona zdrowia.

W roku 1999 wśród 1515 tys. właścicieli małych i średnich firm, kobiety stanowiły 35,2% (533 tys.). Kobiety prowadziły ok. 37% ogółu firm nie zatrudniających pracowników i stanowiły około 30% pracodawców, a także zdecydowaną większość pomagających członków rodzin.

---

50 osób. Podobne uwagi stosują się do grupy przedsiębiorstw średniej wielkości i firm dużych. Wartości wskaźników tempa zmian liczby przedsiębiorstw małych, średnich i dużych w 1999 r. zostały oczywiście obliczone po uprzednim przeliczeniu liczby firm w 1998 r. zgodnie z nowymi definicjami wyróżniającymi poszczególne klasy wielkości przedsiębiorstw.

Tabela 2.2. Udział kobiet wśród pracodawców pracujących na własny rachunek i pomagających członków rodzin w latach 1992–2000

	Pracodawcy i pracujący na własny rachunek (w tys. osób)						Pomagający członkowie rodzin (w tys. osób)		
	razem			w tym pracodawcy			Ogółem	w tym kobiety	kobiety %
	ogółem	w tym kobiety	kobiety %	Ogółem	w tym kobiety	kobiety %			
1992 listopad	3565	1410	39,55	425	116	27,29	976	537	55,02
1993 listopad	3712	1471	39,62	466	133	28,54	1022	589	57,63
1994 listopad	3682	1424	38,67	542	168	30,99	779	446	57,25
1995 listopad	3426	1282	37,41	541	164	30,31	867	517	59,63
1996 listopad	3469	1327	38,25	575	186	32,34	892	512	57,33
1997 listopad	3493	1316	37,67	592	188	31,75	765	442	57,77
1998 listopad	3375	1245	36,88	622	181	29,09	687	408	59,38
1999 IV kwartał	3264	1146	35,11	587	190	32,36	678	417	61,5
2000 III kwartał	3331	1224	36,74	597	183	30,65	796	452	56,78

Źródło: Aktywność ekonomiczna ludności Polski, III kwartał 2000. GUS, Warszawa 2001.

Według wyników badań nowo powstałych przedsiębiorstw za rok 1998 przeprowadzonych przez GUS¹² blisko 65% przedsiębiorstw zostało utworzonych przez mężczyzn, a 35% przez kobiety. Kobiety zdecydowanie częściej tworzyły przedsiębiorstwa z miejscami pracy dla innych niż przedsiębiorstwa bez pracowników. Wśród osób pracujących na własny rachunek kobiety stanowiły blisko 32%, podczas gdy wśród właścicieli przedsiębiorstw zatrudniających pracowników – 44,5%.

W roku 1998 zbliżona liczba kobiet i mężczyzn utworzyła nowe przedsiębiorstwa handlowe, hotele, restauracje i kawiarnie. W obu tych sekcjach odsetek kobiet istotnie wzrósł w ciągu ostatnich 5 lat – z 40% do 50% w handlu i z 44% do 50% w hotelarstwie i gastronomii. Odwrotną tendencję zanotowano w sekcji pozostała działalność usługowa, gdzie odsetek kobiet tworzących tego typu przedsiębiorstwa spadł o 10 punktów procentowych – z 50% do poniżej 40%. Kobiety zdecydowanie rzadziej niż mężczyźni były właścicielkami nowo utworzonych przedsiębiorstw przemysłowych, transportowych, a szczególnie budowlanych.

2.3. Pracujący w sektorze MSP

2.3.1. Liczba pracujących w MSP na koniec 1999 roku

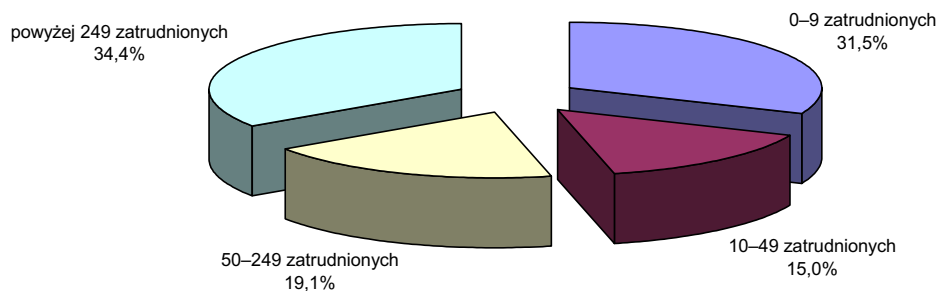
Według stanu na 31 grudnia 1999 r., w gospodarce (oprócz rolnictwa, leśnictwa, rybołówstwa i rybactwa) pracowało nieco ponad 11 148 tys. osób¹³, w tym 7 152 tys. (64,2%) w podmiotach zatrudniających do 249 osób. Część tych podmiotów to tzw. jednostki budżetowe zgrupowane najliczniej w trzech sekcjach gospodarki: administracji publicznej, edukacji oraz ochronie zdrowia, czyli w tzw. sektorze z przewagą usług nierynkowych. Przedsiębiorstwa te odgrywają marginalną rolę w sektorze MSP i dlatego dane o nich zostaną pominięte w dalszych rozważaniach o liczbie pracujących.

¹² Badania przeprowadzono w roku 1998. Ich wyniki zostały opublikowane w *Warunkach powstania i działania oraz perspektywach rozwojowych polskich przedsiębiorstw*, GUS 2001.

¹³ Dane o pracujących dotyczą osób wykonujących pracę przynoszącą im zarobek lub dochód, bez względu na miejsce i czas trwania pracy. Do pracujących zalicza się osoby zatrudnione na podstawie stosunku pracy, pracodawców i pracujących na własny rachunek oraz osoby wykonujące pracę nakładczą.

Na koniec 1999 r. w sektorze rynkowym¹⁴ pracowało ok. 8 819 tys. osób, z tego około 4 103 tys. (46,5%) w przedsiębiorstwach małych, około 1 689 tys. (19,1%) w przedsiębiorstwach średniej wielkości i około 3 028 tys. (34,4%) w przedsiębiorstwach dużych. Pod koniec 1999 r. znalazło więc zajęcie w MSP 65,6% ogółu pracowników sektora rynkowego. Analogiczny udział na koniec 1998 r. był równy 64,3%, czyli wynosił o 1,3 punktu procentowego mniej. Udział małych przedsiębiorstw wzrósł między końcem grudnia obu porównywanych lat o 0,3 punktu, a średnich o 1 punkt.

Wykres 2.5. Struktura pracujących w sektorze rynkowym według stanu na koniec 1999 roku (w %)

W przedsiębiorstwach prywatnych znalazło w 1999 r. zatrudnienie 77% pracowników sektora rynkowego (w 1998 r. 74,9%), a 59,8% (w 1998 r. 58,5%) pracowało w prywatnych MSP. Przyjmując zaś za 100% ogólną liczbę pracujących w MSP w 1999 r., na przedsiębiorstwa prywatne przypadło 91,2% tej liczby, podczas gdy w 1998 r. 90,9%.

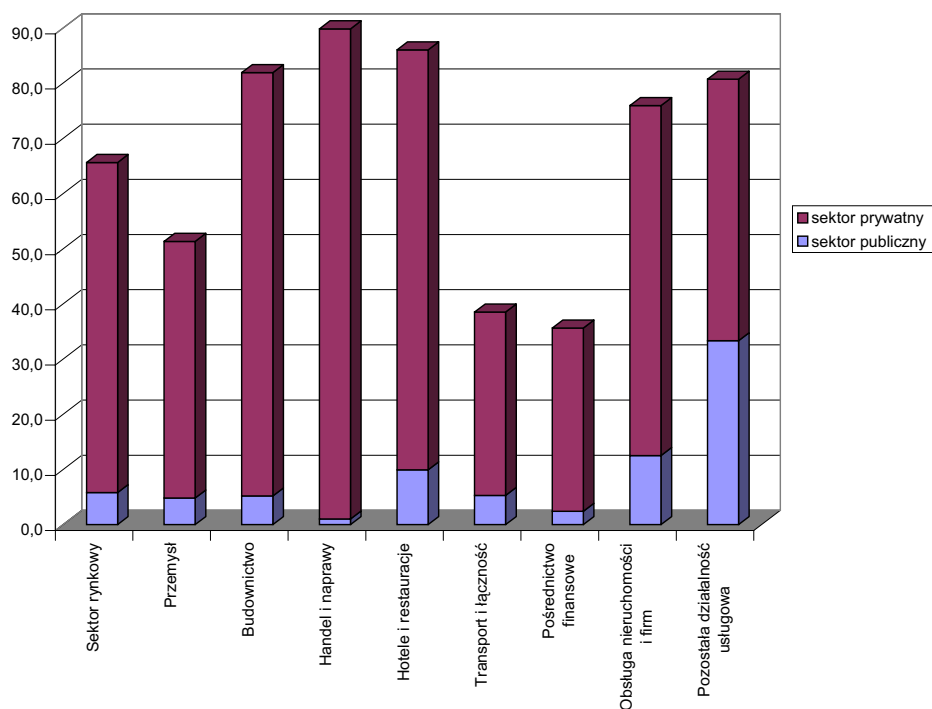
Spośród dziesięciu sekcji gospodarki wchodzących w skład sektora rynkowego, udział pracujących w MSP w ogólnej liczbie pracujących na koniec roku zmniejszył się w czterech dziedzinach. Były to sekcje: handel i naprawy (udział w 1998 r. równy 90,5%, a w 1999 r. 89,8%), hotele i restauracje (odpowiednio 87% i 86%), pozostała działalność usługowa (83,7% i 80,7%) oraz obsługa nieruchomości i firm (77,2% w 1998 r. i 75,9% na koniec 1999 r.). Udział pracujących w MSP w czołowej pod tym względem sekcji handel i naprawy rósł nieprzerwanie aż do lat 1996–1997, kiedy to osiągnął wielkość 91,1%. W 1998 r. zaobserwowano niewielki spadek wartości tego wskaźnika¹⁵, a w roku następnym kolejny spadek, co jest niewątpliwie związane z ekspansją dużych supermarketów. W sekcji obsługa nieruchomości i firm wskaźnik udziału pracujących w MSP miał maksymalną wartość również w 1997 r., kiedy to wyniósł 80,3%. Począwszy od końca 1997 r. obserwuje się stopniowy spadek jego wartości. Z grupy sekcji znajdujących się w ścisłej czołówce pod względem udziału pracujących w MSP, wartość wspomnianego wskaźnika wzrosła w 1999 r. jedynie w budownictwie (z 80% w 1998 r. do 81,9%). Pozostałe sekcje, gdzie udział pracujących w MSP wzrósł w 1999 r., zatrudniają stosunkowo niewiele pracowników w firmach małych i średnich. Były to: działalność produkcyjna (udział w 1999 r. równy 57,4%), transport, gospodarka magazynowa i łączność (38,5%), pośrednictwo finansowe (35,6%), zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz i wodę (26,6%) oraz górnictwo i kopalnic-

¹⁴ Sektor rynkowy obejmuje większość sekcji gospodarki oprócz rolnictwa, leśnictwa, rybołówstwa i rybactwa, administracji publicznej, edukacji i ochrony zdrowia.

¹⁵ Wskaźniki wyrażające łączny udział liczby pracujących w MSP w ogólnej liczbie pracowników danej sekcji mogą być porównywane w długim okresie mimo zmiany definicji przedsiębiorstwa małego i średniego w 1999 r. W latach 1998–1999 nie istniało w rozpatrywanych tu sekcjach gospodarki żadne przedsiębiorstwo zatrudniające dokładnie 250 osób, dlatego udziały dotyczące firm dużych (tym samym łączne udziały MSP po odjęciu od 100% udziałów dużych firm) są dokładnie takie same według starych i nowych definicji przedsiębiorstw.

two (7,1%). Ogółem w przemyśle udział pracujących w MSP zwiększył się z 49% w 1998 r. do 51,3% w 1999 r., a więc wzrósł stosunkowo poważnie w porównaniu z innymi dziedzinami gospodarki.

Wykres 2.6. Udział pracujących w MSP w podstawowych sekcjach gospodarki według stanu na koniec 1999 roku (w %)

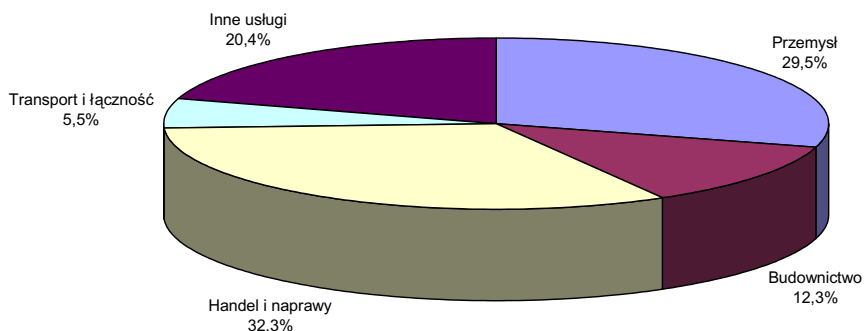

2.3.2. Struktura pracujących w sektorze MSP

Struktura pracujących w MSP praktycznie nie zmieniła się między rokiem 1998 a 1999. Według stanu na koniec 1999 r., najwięcej, bo 32,3% ogólnej liczby pracujących w MSP zaliczanych do sektora rynkowego stanowili pracujący w sekcji handel i naprawy. Na drugim miejscu z udziałem 28% znajdowała się działalność produkcyjna. Udział działalności produkcyjnej w ogólnej liczbie pracujących w MSP zmniejszył się najbardziej ze wszystkich sekcji w porównaniu z rokiem 1998, bo aż o 0,7 punktu procentowego.

W 1999 r. zmalał lub utrzymał się na poprzednim poziomie udział niemal wszystkich tradycyjnych sekcji gospodarki w ogólnej liczbie pracujących w MSP (z wyjątkiem transportu, gdzie minimalnie wzrósł o 0,1 punktu procentowego). Zwiększył się natomiast udział typowych sekcji usługowych: pośrednictwa finansowego (tu najszybciej bo o 0,5 punktu), obsługi nieruchomości i firm oraz pozostałej działalności usługowej.

Wykres 2.7. Struktura pracujących w sektorze MSP według stanu na koniec 1999 roku (w %)

2.3.3. Tempo zmian liczby pracujących w 1999 roku

Na koniec 1999 r. liczba pracujących w sektorze rynkowym była o 2,1% niższa niż 31 grudnia 1998 r. Rok 1999 był już drugim kolejnym rokiem spadku liczby pracujących w sektorze rynkowym. Jednakże tempo tego spadku w 1998 r. było minimalne i wynosiło 0,4%, natomiast rok później przybrało już znacznie poważniejsze rozmiary. Najszybciej, bo o 5,9%, zmniejszyła się liczba pracujących w dużych przedsiębiorstwach. Spadek zatrudnienia w tej grupie firm jest zjawiskiem obserwowanym w całej dekadzie lat dziewięćdziesiątych, lecz w 1999 r. jego tempo było najwyższe począwszy od 1995 r. Zupełnie nowym zjawiskiem jest natomiast spadek liczby pracujących w grupie małych przedsiębiorstw¹⁶, który wyniósł w 1999 r. 1,6% (rok wcześniej odnotowano tu wzrost liczby pracujących o 2,3%, a w 1997 r. nawet o 5,7%). Jedyną grupą przedsiębiorstw, gdzie wzrosła liczba pracujących według stanu na koniec roku, były przedsiębiorstwa średniej wielkości. Odpowiednie tempo wzrostu było tu w 1999 r. stosunkowo wysokie i wynosiło 3,8% wobec 2,1% rok wcześniej (w latach 1995–1997 tempo wzrostu liczby pracujących przekraczało tu regularnie 7%). Istnieją jednak uzasadnione podejrzenia, że wzrost zatrudnienia w grupie firm średnich spowodowany był głównie przejściem do tej grupy wielu firm dużych, które zmniejszyły między rokiem 1998 a 1999 stan zatrudnienia do wielkości poniżej 249 osób.

W grupie małych przedsiębiorstw należących do sektora rynkowego relatywnie największy spadek liczby pracujących w 1999 r. obserwowany był w sekcji hotele i restauracje. Wyniósł on aż 6,7%. Oprócz tej sekcji, spadek liczby pracujących wystąpił jeszcze tylko w trzech dziedzinach gospodarki zaliczanych do sektora rynkowego, ale za to trzech największych, zatrudniających w 1999 r. łącznie 72,7% ogółu pracujących w małych przedsiębiorstwach. Sekcjami tymi były: działalność produkcyjna, gdzie liczba pracujących w małych firmach zmniejszyła się o 6,4%, a następnie budownictwo oraz handel i naprawy ze spadkiem liczby pracujących odpowiednio o 2,6% oraz 2,1%. Z pozostałych sekcji zaliczanych do sektora rynkowego liczba pracujących rosła najszybciej w sekcjach usługowych: pośrednictwie finansowym (aż o 26,7%), pozostałej działalności usługowej (o 7,1%), obsłudze nieruchomości i firm (o 4,1%), górnictwie i kopalnictwie oraz zaopatrywaniu w energię elektryczną, gaz i wodę (obie sekcje wzrost o 2,6%), a także w transporcie, gospodarce magazynowej i łączności (wzrost o 2,4%).

Wśród przedsiębiorstw średniej wielkości w 1999 r. w żadnej sekcji zaliczanej do sektora rynkowego nie wystąpił spadek liczby pracujących według stanu na koniec roku. Najszybszy wzrost liczby pra-

¹⁶ Przypomnieć tu trzeba, podobnie jak w przyp. 11, że gdy mówimy o małych przedsiębiorstwach przed rokiem 1999, mamy na myśli jednostki zatrudniające 0–50 osób, a w przypadku średnich – od 51 do 250 osób.

ujących miał miejsce w sekcjach: pośrednictwo finansowe (o 30,9%) oraz pozostała działalność usługowa (o 8,1%). W obu tych sekcjach wystąpił wzrost zatrudnienia nie tylko w grupie przedsiębiorstw średnich, ale także w małych i dużych. Trzecią sekcją, gdzie w 1999 r. zaobserwowano wzrost liczby pracujących we wszystkich trzech grupach przedsiębiorstw według wielkości, była również typowo usługowa sekcja obsługa nieruchomości i firm (wzrost liczby pracujących w grupie firm średnich o 2,5%). Nie jest to przypadek, ponieważ już od połowy lat dziewięćdziesiątych obserwuje się w Polsce szybszy rozwój sfery usług niż tradycyjnych dziedzin produkcji.

W sekcjach: handel i naprawy oraz hotele i restauracje wzrostowi liczby pracujących w przedsiębiorstwach średnich (odpowiednio o 3,8% oraz 3,2%) towarzyszył wzrost zatrudnienia w dużych firmach i spadek liczby pracujących w małych. W dziedzinach tych, gdzie jeszcze w połowie lat dziewięćdziesiątych dominującą rolę odgrywały jednostki relatywnie niewielkie, obserwuje się od 1997 r. tendencje mające na celu koncentrację działalności gospodarczej. Zupełnie inna sytuacja występowała natomiast w pozostałych pięciu sekcjach zaliczanych do sektora rynkowego. Wzrostowi liczby pracujących w przedsiębiorstwach średniej wielkości towarzyszył często drastyczny spadek zatrudnienia w dużych przedsiębiorstwach. I tak np. w działalności produkcyjnej liczba pracujących w średnich przedsiębiorstwach wzrosła o 2,8%, lecz w dużych spadła aż o 11,5%. Podobne tendencje obserwowane były w: budownictwie (wzrost w średnich o 4,4%, spadek w dużych o 12,5%), górnictwie i kopalnictwie (wzrost o 8,3%, spadek o 13,8%), a także w zaopatrywaniu w energię elektryczną, gaz i wodę oraz transporcie, gospodarce magazynowej i łączności, gdzie wzrostowi liczby pracujących w przedsiębiorstwach średnich (odpowiednio o 8,3% oraz o 1,9%) towarzyszył już trochę mniejszy spadek zatrudnienia w dużych firmach (odpowiednio o 4,2% oraz o 6,3%). Jak już była mowa wcześniej, w tej sytuacji rodzą się uzasadnione podejrzenia, że ów wzrost zatrudnienia w średnich przedsiębiorstwach należących do wspomnianych pięciu sekcji miał charakter jedynie pozorny i spowodowany był przejściem niektórych firm dużych do grupy przedsiębiorstw średnich.

2.3.4. Pracujący w szarej strefie gospodarki

W badaniach statystycznych przyjmuje się, że istnienie szarej strefy gospodarczej związane jest z funkcjonowaniem małych przedsiębiorstw prywatnych¹⁷. Do badania wielkości szarej strefy używa się przy tym innej kategorii ekonomicznej niż liczba pracujących według stanu na koniec danego roku, która była stosowana wcześniej do określenia potencjału MSP na tle gospodarki. Tą nową kategorią jest przeciętna liczba pracujących w ciągu roku.

Odpowiednie szacunki¹⁸ wykazują, że przeciętna liczba pracujących legalnie w małych przedsiębiorstwach prywatnych (bez rolnictwa, leśnictwa, rybołówstwa i rybactwa, lecz z uwzględnieniem eduka-

---

¹⁷ Mówiąc najbardziej ogólnie, pracujący w szarej strefie to osoba, której fakt zatrudnienia nie jest zgłoszony do ZUS. Może być to osoba pracująca na własny rachunek lub zatrudniona w przedsiębiorstwie, przy czym samo przedsiębiorstwo jest albo zarejestrowane w systemie REGON i w odpowiednim urzędzie skarbowym, lub też działa całkowicie nielegalnie. Całkowicie nielegalnej działalności, nie mającej przestępczego charakteru, nie może prowadzić przedsiębiorstwo średniej wielkości, a tym bardziej przedsiębiorstwo duże. Również zatrudnianie pracowników nie zarejestrowanych w ZUS utrudnione jest w przedsiębiorstwie średnim i dużym (także małym sektora publicznego), chociażby ze względu na konieczność prowadzenia w takim przypadku podwójnej księgowości. Dlatego w badaniach statystycznych przyjmuje się, że pracowników nie zarejestrowanych w ZUS mogą zatrudniać jedynie małe przedsiębiorstwa prywatne (w tym jednoosobowe), działające legalnie lub nielegalnie.

¹⁸ Szacunki te przeprowadzone zostały w ZBSE GUS i PAN na podstawie informacji GUS na temat przeciętnej liczby pracujących z uwzględnieniem szarej strefy i bez szarej strefy, publikowanej w *Rocznikach Statystycznych* oraz na podstawie przygotowanej przez GUS informacji dotyczącej przeciętnego zatrudnienia w przedsiębiorstwach różnej wielkości.

cji i ochrony zdrowia) wynosiła w 1998 r. nieco powyżej 4 670 tys. osób¹⁹ natomiast w 1999 r. około 4 385 tys. osób²⁰. Dodatkowo w małych przedsiębiorstwach prywatnych pracowało przeciętnie w 1998 r. około 750 tys. osób nie zarejestrowanych a w 1999 r. w przybliżeniu 715 tys. osób. Ogółem w 1998 r. pracowało więc w małych przedsiębiorstwach prywatnych legalnie i nielegalnie około 5 420 tys. osób. Pracujący w szarej strefie (wspomniane 750 tys. osób) stanowili więc w tej ogólnej liczbie udział wynoszący ok. 13,9%. Analogiczny wskaźnik obliczony dla 1999 r. wyniósł 14%, a więc udział pracujących w szarej strefie nieznacznie się zwiększył po pięciu latach ciągłego spadku.

Ze wspomnianej liczby 715 tys. osób pracujących w szarej strefie w 1999 r., stosunkowo niewiele, bo około 55 tys., znalazło zajęcie w przemyśle, ok. 80 tys. osób pracowało w budownictwie, nieco ponad 200 tys. osób – w handlu, 12 tys. – w transporcie i około 365 tys. w szeroko rozumianych usługach, na które składają się wszystkie nie wymienione wcześniej sekcje łącznie z edukacją i ochroną zdrowia oprócz pośrednictwa finansowego. Wspomniany poprzednio spadek liczby pracujących w szarej strefie o nieco ponad 35 tys. osób, jaki miał miejsce w 1999 r., dotyczył głównie usług (spadek o prawie 30 tys. osób) i w niewielkim stopniu handlu. Udział pracujących nielegalnie w małych prywatnych przedsiębiorstwach przemysłowych wyniósł w 1999 r. 5,5%, a więc nielegalnie zatrudniony był tam prawie co dwudziesty pracownik. W małych przedsiębiorstwach budowlanych nielegalnie pracowało 13,1% osób, w małych handlowych – 10,8%, w transportowych – 4,3%, a w szeroko rozumianych usługowych najwięcej, bo aż 27,7%, a więc w przybliżeniu co czwarty pracownik.

2.4. Sytuacja finansowa MSP

2.4.1. Przychody przedsiębiorstw różnej wielkości

W 1999 r. udział MSP w ogólnej sumie przychodów przedsiębiorstw ze sprzedaży produktów, towarów i materiałów (bez rolnictwa, leśnictwa, rybołówstwa i rybactwa oraz pośrednictwa finansowego, administracji publicznej, edukacji i ochrony zdrowia) był równy 63% i wzrósł w porównaniu z 1998 r. o 3 punkty procentowe. Udział przychodów przedsiębiorstw średniej wielkości wzrósł o 0,5 punktu do poziomu 21,2%, natomiast udział małych wzrósł aż o 2,5 punktu, osiągając w 1999 r. wielkość 41,8%. Jedną z głównych przyczyn szybkiego wzrostu udziału MSP nie był jednak wzrost przychodów MSP, lecz tendencje obserwowane w sektorze publicznym, a przede wszystkim spadek udziału w przychodach z 19,2% do 16,2% dużych firm zaliczanych do sektora publicznego.

Wzrost udziału MSP w przychodach ogółem obserwowany był w 1999 r. we wszystkich sekcjach gospodarki z wyjątkiem tzw. pozostałej działalności usługowej. Najbardziej wzrósł udział MSP w sekcji hotele i restauracje (o 3,9 punktu procentowego) oraz w trzech sekcjach zaliczanych do przemysłu, a mianowicie: zaopatrywaniu w energię elektryczną, gaz i wodę (o 3,8 punktu procentowego), działalności produkcyjnej, a także w górnictwie i kopalnictwie (w obu sekcjach wzrost o 3,5 punktu). Nawet w sekcji handel i naprawy, gdzie obserwowany jest szybki rozwój dużych przedsiębiorstw, udział MSP

---

¹⁹ Chodzi tu o małe przedsiębiorstwa zatrudniające do 49 osób. Stąd podana tu przeciętna liczba pracujących w małych firmach w 1998 r. (bez uwzględnienia szarej strefy) jest niższa niż przedstawiona we wcześniejszych opracowaniach na temat MSP, gdzie mianem małych przedsiębiorstw określane były jednostki zatrudniające do 50 osób.

²⁰ Liczba ta jest o ponad 340 tys. osób wyższa niż liczba pracujących w małych przedsiębiorstwach prywatnych wg stanu na koniec 1999 r. Wspomniana różnica wynika z definicji obu kategorii. Przeciętna liczba pracujących obejmuje pracowników sezonowych, a także zatrudnionych w przedsiębiorstwach w niepełnym wymiarze godzin pracy, po przeliczeniu tego wymiaru na części pełnych etatów. W przypadku liczby pracowników wg stanu na koniec roku uwzględnia się niepełnozatrudnionych jedynie wtedy, gdy określone miejsce pracy jest ich podstawowym źródłem zarobkowania. Liczba pracowników wg stanu na koniec roku wyrażona jest w osobach fizycznych, a więc niepełnego wymiaru godzin pracy nie przelicza się na części pełnych etatów.

w przychodach ogółem zwiększył się w 1999 r. do 84,9% z 84,5% rok wcześniej, w tym firm małych z 62,7% do 63%.

2.4.2. Dochody przedsiębiorstw najmniejszych

W przypadku przedsiębiorstw zatrudniających do 9 osób²¹, dobrym miernikiem ich kondycji finansowej jest wielkość dochodów (przychody minus koszty) przypadająca na jedną firmę. W 1999 r. wspomniane dochody obliczone dla całej grupy najmniejszych przedsiębiorstw²² (oprócz rolnictwa, leśnictwa, rybołówstwa i rybactwa) były równe 22,6 tys. zł

Najwyższe dochody osiągnęły przedsiębiorstwa należące do sekcji obsługa nieruchomości i firm (27,9 tys. zł), a następnie firmy przemysłowe (26,6 tys. zł) i zaliczane do sekcji: handel i naprawy (26,3 tys. zł), edukacja (19,6 tys. zł), budownictwo (18,8 tys. zł) oraz transport, gospodarka magazynowa i łączność (18,6 tys. zł). Dochody znacznie niższe od przeciętnej osiągnęły przedsiębiorstwa należące do sekcji: pośrednictwo finansowe (14,4 tys. zł), hotele i restauracje (14,1 tys. zł), ochrona zdrowia (10,9 tys. zł) i pozostała działalność usługowa (9,8 tys. zł). Są to jednak dziedziny trochę nietypowe. Tak np. firmy z dziedziny ochrona zdrowia są bardzo często jednoosobowe, a ich właściciele (i zarazem pracownicy) są zatrudnieni z reguły na etatach w innych placówkach służby zdrowia. Natomiast jednostki zaliczane do tzw. pozostałej działalności usługowej zatrudniają często pracowników nie zarejestrowanych²³, a w związku z tym najprawdopodobniej nie podają w ankietach wysokości swoich pełnych dochodów.

2.4.3. Sytuacja finansowa przedsiębiorstw prowadzących księgi rachunkowe i zatrudniających powyżej 9 osób

Rentowność obrotu brutto

W 1999 r. rentowność obrotu brutto²⁴ przedsiębiorstw prowadzących księgi rachunkowe i zatrudniających powyżej 9 osób²⁵ (przysyłających do GUS bilans oraz tzw. rachunek zysków i strat) wyniosła 1,4%. W porównaniu z 1995 r., kiedy to rentowność brutto przedsiębiorstw równa około 4% była najwyższa w całym okresie lat dziewięćdziesiątych, rentowność osiągnięta w 1999 r. zmalała prawie trzykrotnie. W porównaniu zaś z 1998 r., gdy rentowność brutto kształtowała się na poziomie 2%, wartość wskaźnika była w 1999 r. niższa o ponad jedną czwartą.

²¹ Począwszy od 1999 r., GUS zaczął badać za pomocą metody reprezentacyjnej wszystkie przedsiębiorstwa zatrudniające do 9 osób (wcześniej do 5 osób) i to niezależnie od ich formy prawnej (poprzednio tylko zakłady osób fizycznych i spółki cywilne). Przedsiębiorstwa zatrudniające do 9 osób stanowiły w 1999 r. aż 96,6% ogólnej liczby wszystkich aktywnych przedsiębiorstw i 97,5% liczby przedsiębiorstw małych.

²² Do tych obliczeń wykorzystano opublikowane przez GUS wyniki badań reprezentacyjnych przedsiębiorstw najmniejszych zawarte w opracowaniu pt.: *Działalność gospodarcza przedsiębiorstw o liczbie pracujących do 9 osób w 1999 r.* Ze względu na zmianę zakresu firm badanych przez GUS metodą reprezentacyjną nie jest możliwe porównanie wyników osiągniętych przez przedsiębiorstwa najmniejsze w 1999 r. i w latach wcześniejszych.

²³ Por. punkt 2.3.4.

²⁴ Rentowność obrotu brutto i netto są wyrażonymi w procentach relacjami odpowiednio wyniku finansowego brutto i netto do przychodów z całokształtu działalności przedsiębiorstw. Wynik finansowy brutto to różnica między przychodami i kosztami przedsiębiorstw z całokształtu działalności, skorygowana o saldo strat i zysków nadzwyczajnych. Wynik finansowy netto powstaje zaś przez odjęcie od wyniku finansowego brutto tzw. obowiązkowych obciążeń, głównie podatku dochodowego.

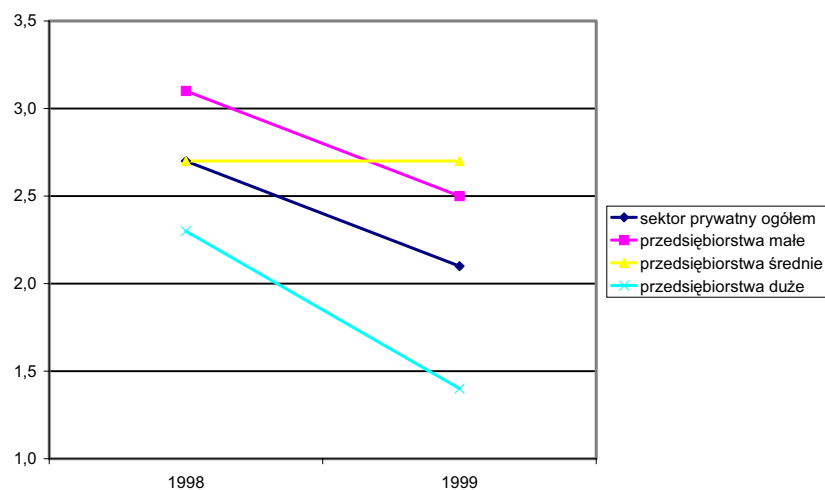
²⁵ W związku z objęciem w 1999 r. przez GUS badaniami reprezentacyjnymi przedsiębiorstw zatrudniających do 9 osób bez względu na ich formę prawną, a także zmianami przedziałów zatrudnienia wyróżniających firmy małe, średnie i duże, analiza sytuacji finansowej przedsiębiorstw prowadzących księgi rachunkowe może być przeprowadzona jedynie dla jednostek zatrudniających powyżej 9 osób. Zgodnie z tym małymi przedsiębiorstwami będziemy nazywać w niniejszym paragrafie jednostki zatrudniające 10–49 osób. Dla zapewnienia porównywalności, niektóre dane na temat finansów przedsiębiorstw w 1998 r. zostały przeliczone w GUS zgodnie z nową definicją firm małych, a inne brakujące dane zostały oszacowane w ZBSE GUS i PAN na podstawie informacji dostarczonej przez GUS. W 1999 r. przedsiębiorstwa prowadzące księgi rachunkowe i zatrudniające powyżej 9 osób stanowiły 2,4% ogółu aktywnych przedsiębiorstw, z tego 1,5% firm małych, 96,2% ogólnej liczby firm średniej wielkości i 100% dużych przedsiębiorstw.

Tabela 2.3. Rentowność obrotu brutto i netto w przedsiębiorstwach różnej wielkości w 1995 roku oraz w latach 1998–1999 (w %)

Wyszczególnienie	Rentowność obrotu brutto			Rentowność obrotu netto		
	1995	1998	1999	1995	1998	1999
przedsiębiorstwa ogółem	4,0	2,0	1,4	1,8	0,6	0,1
sektor publiczny	4,8	0,1	-0,5	2,0	-1,4	-1,9
sektor prywatny	3,3	2,7	2,1	1,7	1,4	0,9
przedsiębiorstwa małe	2,6	3,2	2,3	0,9	2,0	1,1
sektor publiczny	-4,4	4,3	-3,4	-6,5	2,4	-4,7
sektor prywatny	2,9	3,1	2,5	1,2	2,0	1,3
przedsiębiorstwa średnie	3,1	2,5	2,6	1,4	1,3	1,2
sektor publiczny	3,9	1,2	1,9	1,6	-0,2	-0,5
sektor prywatny	2,8	2,7	2,7	1,4	1,5	1,4
przedsiębiorstwa duże	4,9	1,2	0,4	2,4	-0,3	-0,8
sektor publiczny	5,1	-0,1	-0,8	2,2	-1,6	-2,1
sektor prywatny	4,6	2,3	1,4	2,7	1,0	0,1

Spadek rentowności brutto między rokiem 1998 a 1999 dokonał się głównie skutkiem pogorszenia się sytuacji finansowej przedsiębiorstw małych, ale również dużych. Firmy średnie zarówno prywatne, jak również zaliczane do sektora publicznego, poprawiły nieco swoją rentowność brutto lub utrzymały ją na poprzednim poziomie.

Wykres 2.8. Rentowność obrotu brutto prywatnych przedsiębiorstw różnej wielkości w latach 1998–1999 (w %)

Tendencje zmian rentowności brutto obserwowane w 1999 r. były więc nieco odmienne niż rok wcześniej. W 1998 r. najwyższy spadek rentowności odnotowały duże przedsiębiorstwa. Rentowność obniżyła się także w grupie przedsiębiorstw średniej wielkości, podczas gdy małe utrzymały swoją rentowność na poziomie z 1997 r. Natomiast w 1999 r., obok dalszego spadku rentowności firm dużych, wystąpił spadek rentowności firm małych i niewielki wzrost średnich. Porównując odpowiednie dane

łatwo jednak zauważyć, że za te dość gwałtowne skoki rentowności w kolejnych latach odpowiedzialne są głównie firmy sektora publicznego, natomiast rentowność małych i średnich firm prywatnych była o wiele bardziej stabilna. Szczególnie podkreślić należy fakt niewielkiego spadku rentowności w małych prywatnych firmach zaliczanych do sekcji handel i naprawy (z 2,7% do 2,6%), ponieważ dokonało się to w warunkach stale rosnącej konkurencji ze strony średnich, a zwłaszcza dużych przedsiębiorstw handlowych.

W grupie prywatnych przedsiębiorstw średnich niewielką poprawę wartości wskaźników rentowności brutto zaobserwowano w 1999 r. tylko w sekcjach: górnictwo i kopalnictwo, działalność produkcyjna oraz handel i naprawy. Przychody tych sekcji obejmują około 78% przychodów w grupie prywatnych przedsiębiorstw średniej wielkości. Nic więc dziwnego, że nawet niewielka poprawa rentowności wystarczyła, aby wskaźnik rentowności obliczony dla wszystkich średnich przedsiębiorstw prywatnych utrzymał wartość na poziomie z 1998 r., mimo spadku rentowności prywatnych średnich przedsiębiorstw zaliczanych do innych, licznych sekcji gospodarki.

Rentowność obrotu netto

Rentowność obrotu netto wszystkich przedsiębiorstw prowadzących księgi rachunkowe i zatrudniających powyżej 9 osób spadła z 0,6% w 1998 r. do 0,1% w 1999 r. Podobnie jak w przypadku rentowności brutto, było to głównie efektem pogorszenia się sytuacji finansowej przedsiębiorstw małych (spadek rentowności netto z 2% w 1998 r. do 1,1%) oraz dużych (spadek z -0,3% do -0,8%). Natomiast średnie firmy odnotowały jedynie niewielki spadek rentowności obrotu netto z 1,3% w 1998 r. do 1,2% w 1999 r. W porównaniu z rokiem 1998 spadła także rentowność netto prywatnych przedsiębiorstw małych, średnich i dużych, z tym że średnich prywatnych minimalnie (o 0,1 punktu procentowego z 1,5% do 1,4%), nieco silniej rentowność netto prywatnych małych firm (z 2% do 1,3%), a najsilniej rentowność netto prywatnych dużych przedsiębiorstw (z 1% do 0,1%).

W poszczególnych sekcjach gospodarki tendencje zmian rentowności netto między rokiem 1998 a 1999 odpowiadały w przybliżeniu tendencjom obserwowanym w przypadku rentowności brutto. Tak np. w 1999 r. wzrosła rentowność netto małych prywatnych firm zaliczanych do sekcji górnictwo i kopalnictwo oraz ochrona zdrowia. Natomiast w sekcji handel i naprawy, gdzie rentowność brutto małych prywatnych firm spadła w 1999 r. o 0,1 punktu procentowego, rentowność obrotu netto zmniejszyła się o 0,2 punktu procentowego (z 1,8% do 1,6%). Z kolei w grupie prywatnych przedsiębiorstw średniej wielkości rentowność netto wzrosła jedynie w sekcjach: górnictwo i kopalnictwo, działalność produkcyjna oraz handel i naprawy, a więc również dokładnie tam, gdzie zwiększyła się rentowność brutto.

Wszystko to oznacza, że w 1999 r. wynik finansowy brutto obciążony był mniej więcej proporcjonalnie we wszystkich grupach przedsiębiorstw prywatnych, niezależnie od ich wielkości oraz przynależności do określonej sekcji gospodarki.

Płynność finansowa drugiego stopnia

W odróżnieniu od wskaźników rentowności brutto i netto, za pomocą których oceniać można sytuację finansową przedsiębiorstw w pewnym okresie, wskaźniki płynności finansowej²⁶ informują, jaka jest

---

²⁶ Wyróżnia się wskaźniki płynności finansowej pierwszego, drugiego i trzeciego stopnia. Wszystkie trzy są ułamkami (po pomnożeniu przez 100 wyrażonymi w procentach) mającymi identyczny mianownik, którym jest wartość zobowiązań krótkoterminowych według stanu na koniec badanego okresu. Liczniki wskaźników płynności pierwszego, drugiego i trzeciego stopnia różnią się od siebie stopniem płynności środków, które przedsiębiorstwa mogą wykorzystać do spłaty zobowiązań. W liczniku wskaźnika płynności pierwszego stopnia uwzględnia się środki najbardziej płynne, a więc gotówkę na rachunkach bankowych przedsiębiorstw i te papiery wartościowe w ich dyspozycji, które można sprzedać niemal natychmiast.

kondycja finansowa przedsiębiorstw według stanu na określony dzień. Wśród trzech rodzajów wskaźników płynności szczególnie przydatnym do analizy w obecnym przypadku wydaje się być tzw. wskaźnik płynności drugiego stopnia. Wartość wskaźnika płynności finansowej drugiego stopnia powinna oscylować wokół 100%. W warunkach wysokiej inflacji może ona kształtować się nieco poniżej 100%. W żadnym przypadku nie powinna ona jednak przekraczać 150%. Zbyt niska lub zbyt wysoka wartość omawianego wskaźnika grozi utratą płynności finansowej w nieodległym momencie²⁷.

W porównaniu z rokiem 1998, wartości wskaźników płynności finansowej drugiego stopnia zwiększyły się nieco w przypadku małych (z 78,8% do 81,0%) i średnich przedsiębiorstw (z 77,6% do 80,9%), natomiast zmniejszyły się wartości wskaźników charakteryzujących sytuację finansową dużych przedsiębiorstw (z 71,9% do 68,5%). Wspomniane tendencje obserwowane były również w sektorze prywatnym, tzn. wskaźniki dotyczące małych i średnich przedsiębiorstw prywatnych poprawiły się, pogorszyły się natomiast wskaźniki charakteryzujące sytuację finansową przedsiębiorstw dużych. W sektorze publicznym spadły natomiast wartości wskaźników płynności finansowej drugiego stopnia dotyczące firm małych i dużych, a wzrosły wartości dotyczące przedsiębiorstw średnich. W przypadku zmian wartości wskaźników płynności finansowej drugiego stopnia obserwowane były, z niewielkimi wyjątkami, podobne tendencje jak w przypadku zmian wskaźników rentowności obrotu brutto i netto.

Tabela 2.4. Dziedziny gospodarki ze szczególnie niskimi (poniżej 70%) lub szczególnie wysokimi (powyżej 150%) wartościami wskaźnika płynności finansowej drugiego stopnia w 1999 roku

Sekcja gospodarki	Sektor publiczny			Sektor prywatny		
	małe	średnie	duże	małe	średnie	duże
Górnictwo i kopalnictwo	6,4	21,1	26,4			44,1
Działalność produkcyjna	30,8	40,5	57,3			
Zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz i wodę	162,3					
Handel i naprawy				67,4		58,8
Transport i łączność	67,9				64,3	
Pośrednictwo finansowe	347,3					
Obsługa nieruchomości i firm		484,3	199,4			
Edukacja	338,1	371,0		150,9		
Pozostała działalność usługowa	177,6	52,9	162,9	183,6	36,7	

Generalnie w 1999 r. spadła liczba przypadków poważnego odstępstwa wartości wskaźników płynności finansowej drugiego stopnia od wartości uznawanych za najbardziej bezpieczne, czyli utrzymujących się w przedziale między 70% a 150%. Dotyczy to głównie sektora prywatnego, aczkolwiek niewielką poprawę sytuacji odnotowano także w sektorze publicznym, gdzie zmniejszyła się liczba sekcji i grup przedsiębiorstw wykazujących ekstremalnie wysoką płynność z przedziału powyżej 150%. Tak wysoką płynność firmy państwowe uzyskiwały często dzięki sprzedaży zbędnych składników mająt-

W liczniku wskaźnika płynności drugiego stopnia uwzględnia się dodatkowo należności i roszczenia przedsiębiorstw, a w liczniku wskaźnika płynności trzeciego stopnia – wartość zapasów towarów, materiałów, produkcji nie zakończonej i produktów gotowych, a więc łącznie z pozycjami wymienionymi poprzednio – wartość majątku obrotowego przedsiębiorstw.

²⁷ Niska wartość wskaźnika płynności finansowej drugiego stopnia oznacza, że zasoby gotówki oraz należności i roszczenia pokrywają zobowiązania jedynie w niewielkim stopniu i mogą być niewystarczające w przypadku spiętrzenia się terminów regulacji zobowiązań. Natomiast wysoka wartość oznacza zazwyczaj, że należności i roszczenia są przeterminowane, a więc również nie mogą być pomocne w przypadku konieczności szybkiej regulacji zobowiązań.

ku. Ten sposób poprawy sytuacji finansowej przedsiębiorstw państwowych staje się stopniowo coraz mniej realny, ze względu na wyczerpujące się zasoby majątku uznawanego za zbędny.

Poprawiła się natomiast sytuacja finansowa firm prywatnych, gdzie wartości wskaźnika stały się w poszczególnych dziedzinach o wiele bardziej wyrównane w stosunku do roku 1998. W sektorze prywatnym występowały w 1999 r. tylko dwa przypadki ekstremalnie wysokich wartości wskaźników płynności przekraczających 150% i jednocześnie zmalała liczba przypadków, gdy wskaźniki osiągały niebezpieczną wielkość poniżej 70%. Pogorszyła się wyraźnie płynność finansowa dużych przedsiębiorstw z sekcji górnictwo i kopalnictwo oraz średnich przedsiębiorstw z sekcji pozostała działalność usługowa, podczas gdy w innych dziedzinach sytuacja firm pod względem płynności finansowej utrzymała się na poprzednim poziomie lub nieco poprawiła.

2.4.4. Struktura źródeł finansowania MSP

Od kilku lat utrzymuje się tendencja do budowania struktury finansowej przedsiębiorstw głównie w oparciu o kapitały własne. Zarówno firmy duże, jak i przedsiębiorstwa sektora MSP w większym stopniu korzystają z funduszy własnych niż kapitałów obcych. Przyczyn tego zjawiska należy szukać przede wszystkim w uwarunkowaniach historycznych (niestabilność rynków finansowych, duże wahania kursów walut, zmiany stóp procentowych). Na obniżenie atrakcyjności korzystania z zewnętrznych źródeł finansowania pewien wpływ wywarło zapewne obniżenie stopy podatku od osób prawnych. Z drugiej strony znacznie zwiększyła się oferta produktowa banków, które w sposób bardziej elastyczny odpowiadają na potrzeby podmiotów gospodarczych.

Na koniec 1998 roku wartość zobowiązań MSP przekroczyła wartość funduszy własnych tego sektora. Także w 1999 roku tendencja ta została utrzymana. Na koniec grudnia 1999 roku zobowiązania MSP stanowiły 57,4% pasywów. Nadal w strukturze kapitałów obcych małych i średnich firm dominują kredyty długoterminowe, które na koniec 1999 roku stanowiły ok. 55% wszystkich zaciągniętych kredytów. Na przestrzeni kilku lat daje się jednak zauważyć ciągły wzrost zainteresowania MSP kredytem krótkoterminowym, z jednoczesnym wyraźnym spadkiem zapotrzebowania na kredyty o długim okresie regulowania płatności.

Tabela 2.5. Dynamika zmian w strukturze kapitałów własnych i obcych w latach 1997–1999

	Wielkość	Kredyty razem	Kapitał własny	Kredyt/kapitał
Dynamika 97/98	MSP	134,4%	117,2%	3,8%
	Duże	124,6%	102,7%	4,8%
	razem	128,7%	108,3%	4,5%
Dynamika 98/99	MSP	113,8%	99,6%	4,3%
	Duże	114,5%	101,1%	3,6%
	razem	114,2%	100,5%	3,9%

dane w ujęciu nominalnym

Źródło: Stanisław Tabor *Kredyty korporacyjne*.

Fundusze własne

W 1999 roku fundusze własne przedsiębiorstw ogółem wynosiły 390,7 mld zł, co w stosunku do roku ubiegłego (388,8 mld zł) oznacza niewielki wzrost, o 0,5%. Fundusze własne MSP na koniec 1999 roku wyniosły 160,8 mld zł i w porównaniu z analogicznym okresem roku poprzedniego (161,5 mld zł) spadły o około pół procenta.

Najwyższy poziom kapitałów własnych odnotowały MSP w województwach: mazowieckim (26,3%), śląskim (10,2%) i wielkopolskim (9,7%), a najniższy w województwie lubuskim (1,8%), świętokrzyskim (1,8%) i opolskim (1,9%). W roku 1999 w dalszym ciągu można było obserwować wysoką koncentrację funduszy własnych podmiotów tego sektora w rejonie dużych aglomeracji miejskich. Nie należy jednak zapominać, że dane o koncentracji przestrzennej są zniekształcone ze względu na to, że wszystkie aktywa i pasywa są przypisane do województwa, w którym znajduje się dyrekcja spółki, a nie rzeczywisty zakład. Dyrekcje spółek zaś znajdują się przeważnie w dużych aglomeracjach miejskich.

Kredyty bankowe

Zadłużenie przedsiębiorstw z tytułu zaciągniętych kredytów bankowych wyniosło na koniec grudnia 1999 roku 125,9 mld zł. W stosunku do analogicznego okresu roku poprzedniego (110,4 mld zł) poziom zadłużenia przedsiębiorstw ogółem zwiększył się o 15,5 mld zł, co stanowi wzrost o 14,4%. Poziom zadłużenia MSP na koniec roku 1999 wyniósł 55 mld, zł, co stanowi 43,7% zadłużenia ogólnego przedsiębiorstw. Udział MSP w kredytach bankowych ogółem w roku 1999 w porównaniu z rokiem poprzednim (43,9%) obniżył się nieznacznie, o 0,2 punktu procentowego. Podkreślić należy jednak, że znacząco spadła dynamika zadłużenia sektora MSP z 35,1% w roku 1998 do 13,4% w roku następnym.

Stopień zapotrzebowania MSP na kredyty uzależniony jest w znacznym stopniu od okresu ich spłaty i w przypadku kredytów krótkoterminowych wykazuje stałą tendencję wzrostową, a w odniesieniu do zobowiązań długoterminowych – tendencję spadkową. W stosunku do 1997 roku nastąpił niemal dwukrotny przyrost zasilenia MSP kredytem do 1 roku – z 13 677 mln zł do 25 059 mln zł, co stanowi wzrost o 83,2%. Wydaje się, iż czynnikiem zachęcającym do korzystania z tej formy dofinansowania jest uelastycznienie oferty produktowej przez instytucje finansowe i większe jej dostosowanie do potrzeb sektora. Należy jednak pamiętać, że głównym odbiorcą produktów bankowych w ramach sektora MSP nadal pozostają firmy średnie.

Tabela 2.6. Zadłużenie krótko- i długoterminowe przedsiębiorstw w latach 1997–1999

Wielkość	Rok	Kredyty do 1 roku		Kredyty pow. 1 roku		Razem
MSP	1997	13 677	38%	22 322	62%	35 999
	1998	19 539	43%	28 859	57%	48 398
	1999	25 059	45%	30 030	55%	55 089
duże przedsiębiorstwa	1997	21 452	43%	28 279	57%	49 731
	1998	28 341	46%	33 619	54%	61 960
	1999	30 059	42%	40 860	58%	70 919

% oznacza udział kredytów o wskazanym okresie do spłaty w kredytach dla kategorii przedsiębiorstw; kwoty w mln zł dane w ujęciu nominalnym.

Źródło: Stanisław Tabor *Kredyty korporacyjne*.

Bankowe kredyty krótkoterminowe

Zadłużenie przedsiębiorstw z tytułu kredytów krótkoterminowych wyniosło na koniec 1999 roku 55,7 mld zł. Krótkoterminowe kredyty bankowe stanowiły 44,2% całkowitego zadłużenia wszystkich przedsiębiorstw (wobec 43,4% w roku poprzednim). Poziom krótkoterminowego zadłużenia MSP w analizowanym okresie wyniósł 25 mld zł, co stanowi 44,8% ogólnego poziomu zadłużenia w całej gospodarce.

W roku 1999, podobnie jak w latach poprzednich, obserwowana była tendencja wzrostu zainteresowania kredytem krótkoterminowym przez sektor MSP. Wartość zaciągniętych przez przedsiębiorstwa tego sektora kredytów krótkoterminowych wzrosła w roku 1999 o 28,2%, podczas gdy kredytów długoterminowych jedynie o 4%. Można przypuszczać, że przyczyną tego stanu był w dalszym ciągu łatwiejszy dostęp tego sektora do finansowania krótkoterminowego niż długoterminowego.

Wielkość zadłużenia sektora MSP z tytułu kredytów krótkoterminowych wykazuje duży stopień zróżnicowania w zależności od branży. Najwyższy poziom zadłużenia wykazują MSP działające w zakresie handlu hurtowego i detalicznego (40,5%), prowadzące działalność produkcyjną (29,9%) oraz świadczące usługi pośrednictwa finansowego (11,6%). Najniższy poziom zadłużenia krótkoterminowego wykazują przedsiębiorstwa w branży edukacja (0,04%) oraz ochrona zdrowia i opieka socjalna (0,06%).

Najwięcej kredytów krótkoterminowych zaciągnęły MSP z województw mazowieckiego (28,1%) wielkopolskiego (11,6%) i śląskiego (9,7%), a najmniej z województwa świętokrzyskiego, warmińsko-mazurskiego i lubuskiego (każde około 2%).

Bankowe kredyty długoterminowe

W roku 1999 zobowiązania długoterminowe stanowiły 56,2% wszystkich zobowiązań przedsiębiorstw ogółem, co w porównaniu z rokiem 1998 stanowi spadek o 0,4 punktu procentowego. Na koniec grudnia 1999 roku zadłużenie ogółem przedsiębiorstw z tego tytułu wyniosło 70,8 mld zł, o 7,5 mld zł (13,2%) więcej niż w roku poprzednim. Zadłużenie MSP z tytułu zaciągniętych kredytów długoterminowych wyniosło w analogicznym okresie 30 mld zł, co stanowi 42,4% ogólnego poziomu zadłużenia. Zadłużenie to w ciągu roku wzrosło jedynie o 4% (wobec wzrostu 29,3% w roku 1998). Uwzględniając więc inflację, zadłużenie długoterminowe w liczbach bezwzględnych zmniejszyło się. Można to tłumaczyć jedynie ograniczeniami w dostępie do kredytu długoterminowego dla MSP, jako że inwestycje tego sektora w analogicznym okresie wzrosły znacząco.

Podobnie jak w przypadku zobowiązań krótkoterminowych, wielkość zadłużenia MSP zależy od rodzaju prowadzonej działalności. Najwyższy poziom zadłużenia długoterminowego wykazują przedsiębiorstwa w zakresie obsługi nieruchomości i firm (34,16%), pośrednictwa finansowego (16,59%) oraz działalności produkcyjnej (15,3%). Najniższy stopień zadłużenia występuje wśród MSP z branży edukacja (0,05%) i ochrona zdrowia (0,07%).

Biorąc pod uwagę kryterium podziału wojewódzkiego najbardziej zadłużone z tytułu zobowiązań długoterminowych są MSP z województw: mazowieckiego (33,7%), wielkopolskiego (11,19%) i dolnośląskiego (8,08%), a najmniej z województwa świętokrzyskiego (1,51%), lubuskiego (1,6%) oraz opolskiego (1,75%).

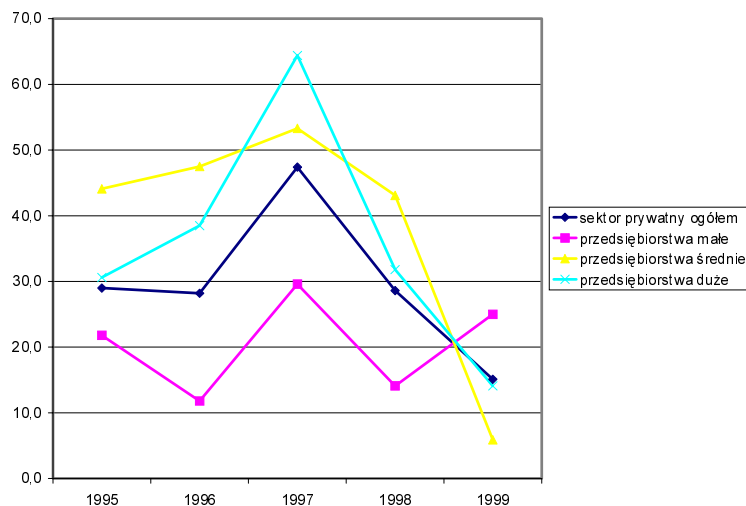
2.5. Inwestycje MSP

2.5.1. Tempo wzrostu nakładów inwestycyjnych w MSP

W 1999 r. tempo wzrostu nakładów inwestycyjnych przedsiębiorstw zmalało o ponad połowę w porównaniu z rokiem 1998. Według uproszczonych szacunków, których wyniki należy przyjmować bardzo ostrożnie, nakłady inwestycyjne przedsiębiorstw, wyrażone w cenach stałych, wzrosły w 1999 r.

o około 9%, wobec 19% w 1998 r. i 23% w 1997 r. Zmniejszenie tempa wzrostu nakładów zaobserwowano w grupie przedsiębiorstw średnich²⁸ (z około 39% w 1998 r. do około 7–8% w 1999 r.) oraz dużych (z około 14% do około 4%). Zwiększyło się natomiast tempo wzrostu nakładów inwestycyjnych przedsiębiorstw małych (z około 15% w 1998 r. do około 23% w 1999 r.).

Wykres 2.9. Szacunkowe tempo wzrostu nakładów inwestycyjnych przedsiębiorstw prywatnych w latach 1995–1999 (ceny stałe, w %)

W sektorze prywatnym tempo wzrostu nakładów inwestycyjnych ogółem (ceny stałe) zmniejszyło się również prawie o połowę, z około 29% w 1998 r. do około 15% w 1999 r. Największy spadek tempa odnotowały przedsiębiorstwa średniej wielkości, gdzie nakłady wzrosły w 1999 r. tylko o około 6%, podczas gdy rok wcześniej wzrosły aż o około 43%. Ten silny wzrost nakładów w 1998 r. był jednak związany głównie z budową gazociągu jamalskiego. Tempo wzrostu nakładów inwestycyjnych dużych prywatnych przedsiębiorstw zmniejszyło się ponad dwukrotnie z około 32% w 1998 r. do około 14% w 1999 r. Zwiększyło się natomiast silnie tempo wzrostu nakładów inwestycyjnych małych przedsiębiorstw z 14% w 1998 r. do 25% w 1999 r. Trzeba tu dodać, że w 1999 r. nakłady przedsiębiorstw zatrudniających do 9 osób wzrosły nawet silniej (o ponad 28%) niż małych ogółem.

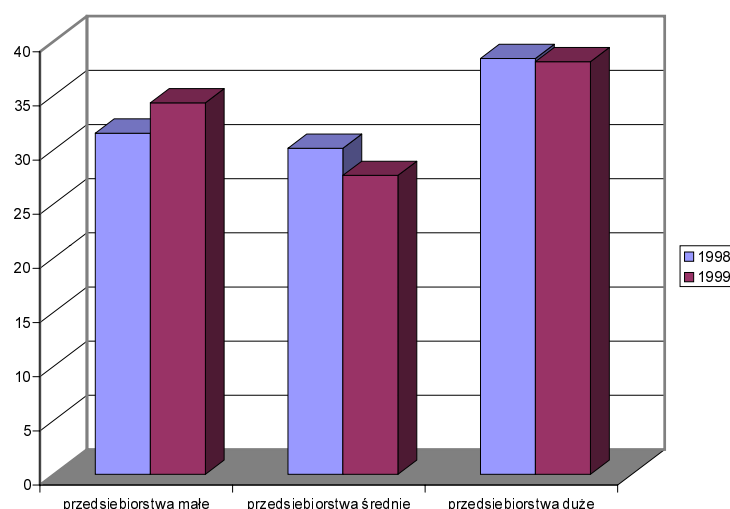
W małych prywatnych przedsiębiorstwach nakłady na budynki i budowle, liczone w cenach stałych, rosły w 1999 r. w tempie około 34%, a więc wyższym o prawie połowę niż nakłady ogółem. Nakłady na środki transportowe zwiększyły się o około 29%, a na maszyny i urządzenia – w tempie około 7–8%, co było związane m.in. ze zmniejszeniem się nakładów na maszyny i urządzenia poniżej poziomu z 1998 r. w małych firmach zaliczanych do sekcji górnictwo i kopalnictwo, zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz i wodę oraz budownictwo. W średnich prywatnych przedsiębiorstwach najszybciej rosły w 1999 r. nakłady na środki transportowe (o prawie 30%), następnie na maszyny i urządzenia (o około 4%),

²⁸ Trzeba tu dodać, że grupy przedsiębiorstw małych i średnich były w latach 1998 i 1999 częściowo nieporównywalne (GUS nie dokonał przeliczenia nakładów inwestycyjnych w 1998 r. według nowych definicji: przedsiębiorstwa małe – 0 do 49 zatrudnionych, przedsiębiorstwa średnie – 50 do 249 zatrudnionych). W tym kontekście jeszcze bardziej godny podkreślenia jest fakt szybkiego wzrostu nakładów inwestycyjnych w grupie przedsiębiorstw małych między rokiem 1998 i 1999, mimo iż w 1999 r. do firm małych nie były zaliczane jednostki zatrudniające dokładnie 50 osób, a także minimalny wzrost nakładów w firmach średniej wielkości, mimo iż ta grupa została w 1999 r. powiększona o jednostki zatrudniające dokładnie 50 osób (nie została zmniejszona o jednostki zatrudniające 250 osób, ponieważ takie firmy w ogóle nie istniały ani w 1998 r., ani rok później).

a nakłady na budynki i budowle nawet nieznacznie zmniejszyły się (kwestia zakończenia kolejnego etapu budowy gazociągu jamalskiego). Natomiast w dużych firmach tempo wzrostu nakładów na poszczególne rodzaje środków trwałych kształtowało się dokładnie odwrotnie niż w przedsiębiorstwach średniej wielkości. Najszybciej (o ponad 30%) rosły nakłady na budynki i budowle, następnie (o ponad 7%) na maszyny i urządzenia, a nakłady związane z zakupem środków transportowych spadły (o prawie 4%). Na sytuację dużych prywatnych przedsiębiorstw zasadniczy wpływ mają jednostki zaliczane do sekcji działalność produkcyjna, gdzie w 1999 r. zmniejszyły się wszystkie rodzaje nakładów w porównaniu z rokiem poprzednim, a najbardziej – nakłady na zakup środków transportowych.

Wykres 2.10. Udziały przedsiębiorstw różnej wielkości w nakładach inwestycyjnych sektora prywatnego w latach 1998–1999 (w %)

2.5.2. Udział nakładów inwestycyjnych MSP w nakładach ogółem

Nierównomierne tempo wzrostu nakładów inwestycyjnych poszczególnych grup przedsiębiorstw spowodowało, że udział MSP w nakładach inwestycyjnych przedsiębiorstw ogółem, wyrażonych w cenach bieżących, zwiększył się z 44,2% w 1998 r. do 46,8% w 1999 r. Zdecydował o tym głównie szybki przyrost nakładów w małych przedsiębiorstwach, których udział w nakładach inwestycyjnych wszystkich przedsiębiorstw ogółem wzrósł z 22,2% w 1998 r. do 25,1% w 1999 r., podczas gdy udział średnich zmniejszył się z 22% do 21,7%. Inny powód tego szybkiego wzrostu MSP w nakładach przedsiębiorstw ogółem to utrzymanie się nakładów inwestycyjnych dużych firm sektora publicznego w 1999 r. praktycznie na poziomie z roku poprzedniego (po uwzględnieniu inflacji oznacza to realny spadek wspomnianych nakładów). W 1999 r. zwiększył się również, aczkolwiek bardzo nieznacznie, udział MSP w nakładach inwestycyjnych przedsiębiorstw prywatnych z 61,6% do 61,9%. I tu także udział firm małych poważnie wzrósł (z 31,5% w 1998 r. do 34,3% w 1999 r.), podczas gdy udział średnich zmalał (z 30,1% do 27,6%).

2.5.3. Nakłady inwestycyjne na jednego pracującego w prywatnych MSP

W 1999 r. nakłady inwestycyjne w przeliczeniu na jednego pracującego²⁹ (ceny bieżące) wyniosły w małych prywatnych przedsiębiorstwach 6 tys. zł, w średnich prywatnych – 14,5 tys. zł, a w dużych prywatnych – 17,7 tys. zł. Porównując wysokość nakładów na pracującego w przedsiębiorstwach róż-

²⁹ Wielkości te nie obejmują nakładów inwestycyjnych prywatnych przedsiębiorstw zaliczanych do sekcji: administracja publiczna, edukacja i ochrona zdrowia.

nej wielkości należy pamiętać, że nie obejmują one wydatków firm przeznaczonych na zakup używanych środków trwałych. Zakupy używanych środków są dokonywane szczególnie przez małe przedsiębiorstwa, a więc po ich uwzględnieniu przewaga średnich i dużych firm nad małymi pod względem wielkości środków przeznaczonych na rozwój byłaby prawdopodobnie nieco mniejsza³⁰.

W grupie małych przedsiębiorstw, najwyższymi nakładami na jednego pracującego (96,3 tys. zł) charakteryzowały się w 1999 r. jednostki zaliczane do sekcji zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz i wodę, dzięki inwestycjom lokalnych spółek budujących sieci wodociągowe i gazowe w małych miejscowościach. Na drugim miejscu, podobnie jak rok wcześniej, znajdowały się małe przedsiębiorstwa zaliczane do sekcji pośrednictwo finansowe (nakłady na pracującego w wysokości 28,0 tys. zł), a na trzecim – małe firmy z sekcji obsługa nieruchomości i firm (24,0 tys. zł), dzięki inwestycjom dokonywanym przez spółdzielnie mieszkaniowe. Kolejne miejsca pod względem wielkości nakładów inwestycyjnych w przeliczeniu na pracującego zajmowały małe prywatne firmy w sekcjach: górnictwo i kopalnictwo (7,6 tys. zł), transport, gospodarka magazynowa i łączność (6,1 tys. zł), działalność produkcyjna (4,2 tys. zł), budownictwo (3,2 tys. zł), pozostała działalność usługowa (2,9 tys. zł), handel i naprawy (2,8 tys. zł) oraz hotele i restauracje (2,4 tys. zł).

W grupie prywatnych przedsiębiorstw średniej wielkości kolejność sekcji pod względem wielkości nakładów inwestycyjnych na pracującego była nieco odmienna zwłaszcza w końcowej części klasyfikacji. Na pierwszym miejscu znalazła się w 1999 r. sekcja pośrednictwo finansowe (wysokość nakładów na pracującego równa 136,4 tys. zł), a następnie zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz i wodę (33,6 tys. zł), transport, gospodarka magazynowa i łączność (28,7 tys. zł), głównie dzięki nakładom na budowę gazociągu jamalskiego, obsługa nieruchomości i firm (21,5 tys. zł), dzięki inwestycjom spółdzielni mieszkaniowych oraz górnictwo i kopalnictwo (17,9 tys. zł). Dalsze miejsca w klasyfikacji pod względem wielkości nakładów inwestycyjnych na pracującego zajmowały sekcje: handel i naprawy (13,3 tys. zł), hotele i restauracje (12,6 tys. zł), budownictwo (12,1 tys. zł), działalność produkcyjna (9,3 tys. zł) oraz pozostała działalność usługowa (3,5 tys. zł). W porównaniu z małymi przedsiębiorstwami, charakterystyczna jest stosunkowo wysoka pozycja w omawianej powyżej klasyfikacji średnich firm zaliczanych do sekcji handel i naprawy, a relatywnie niska pozycja średnich przedsiębiorstw z sekcji działalność produkcyjna.

2.6. Rola MSP w handlu zagranicznym

2.6.1. Dynamika handlu zagranicznego MSP w 1999 roku

W roku 1999 w porównaniu z rokiem poprzednim eksport polskich przedsiębiorstw spadł o 3%, a import o 2,5%³¹. W tym samym czasie eksport MSP zmniejszył się o 3,8%, a import wzrósł o 1%. Udział MSP w eksporcie ogółem zmniejszył się z 48,1% do 47,6%, a w imporcie wzrósł z 63,2% do 65,4%, co było bez wątpienia tendencją niekorzystną.

W roku 1999 w porównaniu z rokiem 1998 znacznie, bo o 5% (z 16,1 mld USD do 16,9 mld USD) wzrósł deficyt handlowy sektora MSP. W tym samym czasie deficyt całego polskiego handlu zagranicznego nieznacznie zmniejszył się z 18,8 mld USD do 18,5 mld USD, tj. o około 1,6% (wobec prawie 14% wzrostu rok wcześniej). Za wzrost ogólnego deficytu odpowiedzialny był więc sektor małych i średnich przedsiębiorstw. W dalszym ciągu wartość importu MSP znacznie przewyższała wartość

³⁰ W publikacji GUS pt.: *Działalność gospodarcza przedsiębiorstw o liczbie pracujących do 9 osób w 1999 r.* podano informację, że firmy zatrudniające do 9 osób (oprócz rolnictwa i leśnictwa, rybołówstwa i rybactwa, administracji publicznej, edukacji i ochrony zdrowia) przeznaczyły w 1999 r. na inwestycje w nowe obiekty majątkowe 10 826,2 mln zł, a na zakup używanych środków trwałych 1 560,6 mln zł. Tak więc wartość zakupów używanych środków trwałych stanowiła prawie 14,5% wartości nakładów na nowe obiekty majątkowe.

³¹ Dane wg cen w USD.

eksportu, co gorsze jednak w badanym roku eksport w liczbach bezwzględnych zmniejszył się. Może to oznaczać malejącą konkurencyjność towarów i usług sektora MSP na rynkach zagranicznych.

2.6.2. Dynamika eksportu i importu w branżach gospodarki

W 1999 roku zarówno eksport, jak i import MSP zdominowany był, podobnie jak w latach poprzednich, przez działalność handlową oraz produkcyjną (w sumie na obie sekcje przypadało aż 94,8% eksportu i 89,9% importu MSP). W eksporcie udział sekcji handel i naprawy wyraźnie spadł (o blisko 5 punktów procentowych do 30,7%), a przemysł znacznie się podniósł (również o ponad 5 punktów procentowych do 64,1%). Należy to uznać za zjawisko pozytywne, ponieważ oznacza, że eksportem swych towarów zajmują się coraz częściej bezpośredni producenci. W imporcie MSP dominujący udział miała sekcja handel i naprawy, na którą przypadło prawie 53,8% zakupów zagranicznych MSP. W tym samym czasie ponad 1/3 importu przypadła na sekcję działalność produkcyjna. Wśród pozostałych sekcji, podobnie jak rok wcześniej, zarówno w eksporcie, jak i w imporcie istotniejsze znaczenie miały jedynie sekcje: obsługa nieruchomości oraz transport, gospodarka magazynowa i łączność.

2.6.3. Zmiany struktury MSP w handlu zagranicznym

Od roku 1995 nastąpił wyraźny wzrost znaczenia eksportujących firm średnich. W roku 1995 realizowały one niewiele ponad 40% ogólnego eksportu MSP, w 1999 roku już ponad 47%. Spadła natomiast rola firm małych (z 54,1% w roku 1998 do 52,8% rok później). Wskazywać to może z jednej strony na postępujące procesy koncentracji i specjalizacji w polskiej gospodarce, a z drugiej na występowanie barier w eksporcie dla firm najmniejszych.

Tabela 2.7. Struktura eksportu i importu MSP według wielkości przedsiębiorstwa

Struktura eksportu MSP według wielkości przedsiębiorstwa						
Wyszczególnienie	1995		1998		1999	
	w tys. USD	w %	w tys. USD	w %	w tys. USD	w %
ogółem	8 815 420	100,00	13 359 823	100,00	13 072 118	100,00
0–9 osób	2 774 858	31,48	3 681 631	27,56	3 605 868	27,58
10–49 osób	2 451 589	27,81	3 544 327	26,53	3 293 891	25,20
50–249 osób	3 588 973	40,71	6 133 865	45,91	6 172 358	47,22
Struktura importu MSP według wielkości przedsiębiorstwa						
Wyszczególnienie	1995		1998		1999	
	w tys. USD	w %	w tys. USD	w %	w tys. USD	w %
ogółem	16 034 735	100,00	29 872 000	100,00	30 041 505	100,00
0–9 osób	5 707 164	35,59	9 056 326	30,32	9 834 769	32,74
10–49 osób	5 275 443	32,90	9 613 310	32,18	9 366 676	31,18
50–249 osób	5 052 128	31,51	11 202 364	37,50	10 840 060	36,08

Podobne tendencje jak w eksporcie wystąpiły również w przypadku importu MSP. W latach 1995–1999 najszybciej rósł import największych MSP, tj. zatrudniających od 50 do 249 pracowników. Import tej grupy wzrósł w roku 1999 w porównaniu z rokiem 1995 o 4,6%. Spadł natomiast import małych przedsiębiorstw, w tym najbardziej (o blisko 3%) najmniejszych, zatrudniających 0–9 pracowników. Należy dodatkowo podkreślić, że w roku 1999 w porównaniu z rokiem poprzednim działalność importowa sektora MSP zmniejszyła się. Ten spadek nie dotyczył jednak przedsiębiorstw najmniejszych (0–9 pracujących), gdzie import wzrósł o 8,6%.

Przedsiębiorstwa z sektora MSP wciąż więcej importują niż eksportują: małe blisko 3-krotnie więcej, średnie ok. 1,7 razy więcej. Tym samym znacząco partycypują w tworzeniu deficytu handlowego Polski (małe zdecydowanie bardziej niż średnie).

2.6.4. Główne kierunki handlu zagranicznego MSP

Tabela 2.8. Struktura importu i eksportu według struktury geograficznej

Struktura importu według struktury geograficznej									
Wyszczególnienie	1995			1998			1999		
	import ogółem	import MSP		import ogółem	import MSP		import ogółem	import MSP	
	w tys. USD	w tys. USD	w %	w tys. USD	w tys. USD	w %	w tys. USD	w tys. USD	w %
ogółem	29 049 659	1 603 4735	100,0	47 053 625	29 872 000	100,0	45 911 206	30 041 505	100,00
kraje rozwinięte	21 594 935	12 302 280	76,72	35 269 693	23 440 352	78,47	34 017 228	23 007 029	76,58
w tym UE	18 780 630	10 806 777	67,40	31 027 319	20 693 607	69,27	29 825 515	20 283 568	67,52
kraje Europy Środkowowsch.	4 368 865	1 695 469	10,57	6 119 284	2 928 437	9,80	6 507 257	2 998 824	9,98
w tym kraje CEFTA	1 780 796	1 038 943	6,48	3 011 186	2 115 717	7,08	3 070 528	2 196 961	7,31
w tym kraje b. ZSRR	2 587 984	656 467	4,09	3 107 454	812 546	2,72	3 436 413	801 780	2,67
kraje rozwijające się	3 085 859	2 036 985	12,70	5 664 649	3 503 211	11,73	5 386 721	4 035 652	13,43
Struktura eksportu według struktury geograficznej									
Wyszczególnienie	1995			1998			1999		
	eksport ogółem	eksport MSP		eksport ogółem	eksport MSP		eksport ogółem	eksport MSP	
	w tys. USD	w tys. USD	w %	w tys. USD	w tys. USD	w %	w tys. USD	w tys. USD	w %
ogółem	22 894 937	8 815 420	100,0	28 228 866	13 359 823	100,0	27 407 421	13 072 118	100,0
kraje rozwinięte	17 189 167	6 489 791	73,62	20 758 157	9 349 051	69,98	20 936 370	9 834 198	75,23
w tym UE	16 036 257	6 109 147	69,30	19 269 842	8 631 689	64,61	19 323 686	9 155 371	70,04
kraje Europy Środkowowsch.	3 917 749	1 924 458	21,83	5 783 934	3 325 234	24,89	4 652 024	2 609 252	19,96
w tym kraje CEFTA	1 381 149	468 464	5,31	2 090 751	851 974	6,38	2 236 877	921 803	7,05
w tym kraje b. ZSRR	2 535 604	1 455 585	16,51	3 692 786	2 473 043	18,51	2 413 678	1 686 526	12,90
kraje rozwijające się	1 788 022	401 171	4,55	1 686 775	685 538	5,13	1 819 028	628 667	4,81

W 1999 roku, podobnie jak rok wcześniej, głównymi rynkami zbytu dla polskich małych i średnich przedsiębiorstw były rynki krajów rozwiniętych, w tym głównie Unii Europejskiej. Skierowano tam ponad 75% całego eksportu sektora MSP. W ciągu roku znacząco za to spadła wartość eksportu do krajów Europy Środkowej i Wschodniej. Za ten spadek odpowiedzialny był kryzys rosyjski i załamanie rynków zbytu w byłych krajach ZSRR. W roku 1999 w porównaniu z rokiem poprzednim eksport do tych krajów spadł o blisko 32%. Co prawda eksport do krajów CEFTA nieznacznie wzrósł, ale wzrost ten nie był w stanie zrównoważyć strat wynikających z załamania się rynków wschodnich.

Głównymi rynkami zaopatrzenia dla sektora MSP były także rynki krajów rozwiniętych, w tym szczególnie Unii Europejskiej. Kraje Europy Środkowej i Wschodniej były bardziej rynkami zbytu niż zaopatrzenia. Sektor MSP kierował tam blisko 20% całego swojego eksportu, a zrealizował jedynie 10% importu. Więcej importował za to z krajów rozwijających się. Co ciekawe, blisko ¾ całkowitego importu z tych krajów było realizowane właśnie przez małe i średnie przedsiębiorstwa.

2.6.5. Zróżnicowanie regionalne handlu zagranicznego MSP

Eksport w ujęciu regionalnym

Regionalne zróżnicowanie rozwoju sektora MSP w Polsce sprawia, że również MSP biorące udział w eksporcie i imporcie nie są rozmieszczone równomiernie na terenie kraju.

Mapa 2.1. Udział województwa w całkowitym eksporcie MSP w 1999 roku (%)

Najniższy udział w eksporcie danego województwa miały w 1999 r. małe i średnie przedsiębiorstwa z województwa śląskiego (26,8%). Natomiast najwyższy poziom tego wskaźnika odnotowano w województwie podlaskim (ponad 75%). Przy interpretacji tego wskaźnika należy jednak pamiętać, że świadczy on przede wszystkim o znaczeniu MSP dla eksportu danego województwa. O poziomie rozwoju sektora w regionie świadczy natomiast wskaźnik eksportu MSP z województwa w eksporcie MSP ogółem. I tak MSP w czterech najbardziej rozwiniętych województwach (mazowieckie, wielkopolskie, śląskie i dolnośląskie) realizowały ponad 53% całkowitego eksportu MSP, podczas gdy MSP w województwach, gdzie sektor rozwinięty był najslabiej (opolskie, podlaskie, świętokrzyskie i warmińsko-mazurskie) realizowały jedynie poniżej 3% tego eksportu. W pozostałych województwach wskaźnik ten wahał się pomiędzy 3 i 7%.

Ważnym kryterium oceny znaczenia eksportu sektora MSP w danym województwie jest także wartość eksportu MSP *per capita*.

Jedynie w 5 województwach (mazowieckie, pomorskie, lubuskie, wielkopolskie i zachodniopomorskie) wskaźnik ten przewyższał średnią krajową wynoszącą 338 USD na osobę. Województwem, w którym sektor MSP eksportował najmniej, i to zarówno w liczbach bezwzględnych, jak i w przeliczeniu na jednego mieszkańca było województwo świętokrzyskie.

Import w ujęciu regionalnym

Na przestrzeni lat 1995–1998 utrzymywał się wysoki udział MSP w imporcie ogółem – wynosił on ponad 65%. Wskaźnik ten w porównaniu z rokiem 1998 wzrósł o ponad 2%, co wobec nieznacznego spadku udziału MSP w eksporcie ogółem (do 47,6%) pogłębiło brak równowagi w handlu zagranicznym sektora MSP.

W prawie wszystkich województwach MSP realizowały ponad 50% importu ogółem.

Mapa 2.2. Udział województwa w całkowitym imporcie MSP (%)

W roku 1999 trzy najbardziej rozwinięte województwa (mazowieckie, wielkopolskie i śląskie) zrealizowały ponad 65% importu MSP. Regiony te były jednocześnie największymi importerami w Polsce.

Podobnie jak w przypadku analizy eksportu MSP, ważnym kryterium oceny działalności importowej małych i średnich przedsiębiorstw jest wskaźnik wartości importu MSP w poszczególnych województwach w przeliczeniu na osobę. Wyraźnie dominowało województwo mazowieckie, w którym w roku 1999 na 1 mieszkań-

ca przypadał import MSP o wartości 2750 USD. Była to wartość ponad 2,5-krotnie większa niż w województwie wielkopolskim zajmującym 2 miejsce (gdzie na jednego mieszkańca przypadał import MSP w wysokości 1049 USD na osobę) i aż o ponad 3,5-krotnie wyższa od średniej krajowej (777 USD na osobę).

Saldo wymiany handlowej MSP w układzie wojewódzkim

Największy deficyt handlowy w roku 1999 odnotowywano w województwie mazowieckim, gdzie nadwyżka importu nad eksportem MSP wyniosła 11,1 mld USD, czyli 65,5% całego deficytu MSP.

W 1999 r. jedynie pięć województw (podkarpackie, lubelskie, lubuskie, warmińsko-mazurskie i podlaskie) osiągnęło nadwyżkę w handlu zagranicznym MSP. Jednak łączna nadwyżka w handlu zagranicznym MSP z tych pięciu województw w 1999 r. odpowiadała zaledwie niespełna 2% wartości deficytu całego sektora MSP.

2.7. MSP w układzie regionalnym (województkim)

2.7.1. Przedsiębiorstwa zarejestrowane

Tabela 2.9. Podmioty gospodarki narodowej ^{a)} zarejestrowane w systemie REGON w 1999 r.

Województwo	Zarejestrowane podmioty gospodarki narodowej								
	ogółem		z tego w gminach			ogółem	z tego w gminach		
			miej- skich	miej- sko- -wiej- skich	wiej- skich		miej- skich	miej- sko- -wiej- skich	wiej- skich
	w tys.	Polska = 100	ogółem = 100			liczba przedsiębiorstw na 1000 miesz- kańców			
POLSKA	2904,7	100,0	66,0	18,2	15,8	75	99	63	43
Mazowieckie	483,3	16,6	73,8	12,3	13,9	95	126	79	45
Śląskie	360,6	12,4	80,1	7,0	12,9	74	78	69	56
Wielkopolskie	266,0	9,2	51,9	33,1	15,0	79	110	69	49
Dolnośląskie	251,9	8,7	71,8	17,7	10,5	84	105	61	50
Małopolskie	234,9	8,1	53,0	25,6	21,4	73	105	69	43
Łódzkie	193,3	6,6	70,7	13,0	16,3	73	89	67	41
Pomorskie	176,6	6,1	76,8	8,7	14,5	81	100	56	46
Zachodniopomorskie	158,5	5,4	62,6	26,5	10,9	92	119	69	61
Kujawsko-pomorskie	149,0	5,1	66,8	17,5	15,7	71	94	54	42
Lubelskie	121,5	4,2	63,8	9,6	26,6	54	85	48	30
Podkarpackie	118,2	4,1	53,5	17,5	29,0	56	89	46	36
Warmińsko-mazurskie	90,3	3,1	63,1	22,9	14,0	62	88	51	31
Lubuskie	80,3	2,8	51,8	34,9	13,3	79	104	67	52
Świętokrzyskie	77,8	2,7	50,3	26,0	23,7	59	92	53	35
Podlaskie	74,2	2,5	70,7	13,1	16,2	61	89	43	30
Opolskie	68,3	2,4	36,9	47,0	16,1	63	105	55	41

^{a)} poza rolnictwem, leśnictwem, rybołówstwem i rybactwem oraz pośrednictwem finansowym i administracją publiczną

W 1999 r. na ogólną liczbę 2 904,7 tys. podmiotów gospodarki narodowej, 1 109,9 tys., tj. ponad 38% zarejestrowanych było na obszarze województwa mazowieckiego, śląskiego i wielkopolskiego. Miejscem działalności przeważającej większości zarejestrowanych podmiotów gospodarczych (66%) były gminy miejskie, a tylko nieznaczna ich część (16%) funkcjonowała w gminach typu wiejskiego.

W 1999 r. w systemie REGON zarejestrowanych zostało 362,9 tys. nowych podmiotów gospodarczych, z tego 50,8 tys. w województwie mazowieckim, 43,1 tys. w województwie śląskim i 33,9 tys. w województwie wielkopolskim. Te same województwa były również miejscem działalności największej liczby podmiotów skreślonych z rejestru REGON (na ogólną liczbę 172,4 tys. podmiotów zlikwidowanych 24,8 tys. stanowiły firmy funkcjonujące w województwie śląskim, 18,3 tys. w województwie mazowieckim i 16,6 tys. w województwie wielkopolskim).

2.7.2. Przedsiębiorstwa aktywne – zmiany w przestrzennej lokalizacji MSP

W 1999 roku na ogólną liczbę 1819,2 tys. aktywnych MSP ponad 37% całej populacji przedsiębiorstw małych i średnich zlokalizowanych było na obszarze woj. mazowieckiego, śląskiego i wielkopolskiego. Najmniejsza liczba przedsiębiorstw aktywnych funkcjonowała z kolei na terenie województwa opolskiego, podlaskiego i świętokrzyskiego. Łącznie w tych trzech województwach zlokalizowanych było 135,3 tys. MSP, tj. 7,4% całej populacji przedsiębiorstw zatrudniających do 249 osób.

Tabela 2.10. Przedsiębiorstwa aktywne w 1999 r.

Województwo	Liczba przedsiębiorstw aktywnych		
	ogółem	liczba zatrudnionych 0–49	liczba zatrudnionych 50–249
	w tys.		
POLSKA	1 819,2	1 801,7	14,3
Mazowieckie	261,6	258,9	2,1
Śląskie	232,8	230,4	1,9
Wielkopolskie	180,1	178,4	1,5
Małopolskie	158,9	157,6	1,1
Dolnośląskie	149,2	147,7	1,1
Łódzkie	132,2	131,0	1,0
Pomorskie	115,8	114,8	0,9
Zachodniopomorskie	100,5	99,7	0,6
Kujawsko-pomorskie	94,2	93,1	0,9
Podkarpackie	74,4	73,6	0,6
Lubelskie	73,9	73,2	0,6
Warmińsko-mazurskie	58,0	57,4	0,5
Lubuskie	52,1	51,6	0,4
Świętokrzyskie	51,0	50,5	0,4
Podlaskie	42,5	42,1	0,3
Opolskie	42,0	41,6	0,4

Obserwowana w 1998 r. malejąca dynamika powstawania i rozwoju sektora MSP, szczególnie wyraźna w regionach o charakterze rolniczym, znalazła swoją kontynuację również w 1999 r. Znaczący spadek liczby MSP w granicach województwa mazowieckiego – gdzie koncentruje się ich największa liczba – sprawił, że przestrzenne różnice w rozmieszczeniu MSP uległy pewnemu zmniejszeniu. Nie bez znaczenia było ożywienie – zahamowanej w 1998 r. – tendencji z lat poprzednich, kiedy to dynamiczny wzrost liczby przedsiębiorstw położonych przy granicy z Niemcami i Czeską Republiką oddziaływał na przestrzenny układ małych i średnich przedsiębiorstw.

Tabela 2.11. MSP aktywne w 1998 i 1999 r.

Województwo	MSP aktywne								
	ogółem		w tym				ogółem	w tym	
			liczba zatr. 0-49		liczba zatr. 50-249			liczba zatr. 0-49	liczba zatr. 50-249
	1998	1999	1998	1999	1998	1999			
Polska=100						1998=100			
POLSKA	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	102,0	102,0	104,4
Mazowieckie	16,3	14,4	16,4	14,4	14,1	14,9	92,0	91,9	110,5
Śląskie	13,0	12,8	13,0	12,8	13,2	13,4	102,5	102,5	106,2
Wielkopolskie	9,0	9,9	9,0	9,9	10,0	10,2	114,6	114,6	106,7
Małopolskie	8,4	8,7	8,4	8,7	7,9	7,8	108,4	108,4	104,0
Dolnośląskie	7,4	8,2	7,4	8,2	8,1	7,9	115,7	115,8	102,0
Łódzkie	7,4	7,3	7,4	7,3	6,7	6,7	103,2	103,2	104,6
Pomorskie	6,0	6,4	6,0	6,4	6,2	6,2	110,2	110,3	105,2
Zachodnio-pomorskie	5,2	5,5	5,2	5,5	4,8	4,4	111,8	112,0	96,6
Kujawsko-pomorskie	5,3	5,2	5,3	5,2	6,0	6,0	102,1	102,1	103,9
Podkarpackie	4,1	4,1	4,1	4,1	4,3	4,2	105,4	105,5	101,2
Lubelskie	4,2	4,1	4,2	4,1	4,2	4,0	101,3	101,3	101,1
Warmińsko-mazurskie	3,1	3,2	3,1	3,2	3,7	3,6	108,9	109,0	100,2
Lubuskie	2,8	2,9	2,8	2,9	3,0	2,9	106,0	106,0	101,7
Świętokrzyskie	2,9	2,8	2,9	2,8	2,9	2,8	100,1	100,0	103,1
Podlaskie	2,4	2,3	2,4	2,3	2,4	2,3	99,9	99,8	103,4
Opolskie	2,3	2,3	2,3	2,3	2,6	2,5	102,9	102,9	100,0

Mapa 2.3. Zmiany w liczebności przedsiębiorstw małych i średnich w 1999 roku (w %)

W 1999 r. obszar Polski zachodniej (głównie województwo dolnośląskie, wielkopolskie, pomorskie i zachodniopomorskie) był tym, gdzie populacja małych i średnich przedsiębiorstw wzrastała w tempie najwyższym. Dynamiczny wzrost liczebności przedsiębiorstw małych i średnich w województwach Polski zachodniej, mało znaczący (lub żaden) wzrost liczby przedsiębiorstw zaliczanych do sektora MSP w Polsce wschodniej i centralnej (województwo podlaskie, świętokrzyskie i lubelskie), a jednocześnie ośmioprocentowy ich spadek w województwie mazowieckim, zdecydowały o kierunku zmian w przestrzennym rozmieszczeniu małych i średnich przedsiębiorstw w 1999 r.

Mapa 2.4. Przestrzenna koncentracja małych i średnich przedsiębiorstw w 1999 roku

W 1999 r. nadal pogłębiał się podział kraju na tzw. Polskę „A” i „B”, czyli na Polskę zachodnią i wschodnią. Ta niekorzystna tendencja budzi niepokój, tym bardziej jeśli brać pod uwagę wysoką stopę bezrobocia oraz niski poziom rozwoju gospodarczego większości województw Polski wschodniej. Niestety warunki, jakie drobnej przedsiębiorczości mają do zaoferowania województwa Polski wschodniej, zwłaszcza jeśli idzie o kwalifikacje pracowników, infrastrukturę oraz tzw. otoczenie biznesu, nie są w stanie zachęcić zbyt wielu firm do rozpoczęcia działalności w tej części kraju. Zatem rzeczą niezbędną wydaje się opracowanie specjalnych programów rozwoju małej i średniej przedsiębiorczości, które uwzględniłyby specyfikę rolniczych obszarów Polski wschodniej.

2.7.3. Pracujący w sektorze MSP

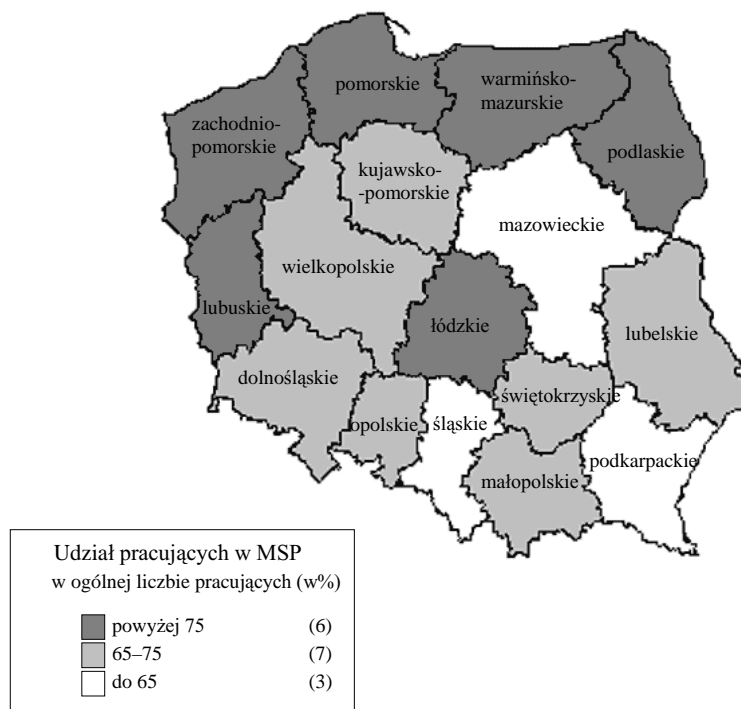
W 1999 r. MSP stanowiły miejsce pracy dla 5,8 mln pracowników, tj. dla 2/3 ogółu pracujących w sektorze rynkowym. Największą liczbę osób, bo 2,3 mln, zatrudniały MSP zlokalizowane w województwie mazowieckim, śląskim i wielkopolskim. Daleko mniejszą rolę na krajowym rynku pracy odgrywały natomiast MSP prowadzące działalność w województwie podlaskim, opolskim, świętokrzyskim i lubuskim, które łącznie zatrudniały 580,7 tys. osób.

Tabela 2.12. Pracujący w sektorze rynkowym w 1998 i 1999 r.

Województwo	Pracujący w przedsiębiorstwach o liczbie zatrudnionych								
	ogółem	z tego			ogółem = 100			powyżej 249 osób	
		0-49 osób	50-249 osób	powyżej 249 osób	0-49 osób	50-249 osób			
	w tys.	1998=100							
POLSKA	1998	9 010,2	100,0	100,0	100,0	100,0	46,2	18,1	35,7
	1999	8 819,0	97,9	98,4	103,8	94,1	46,6	19,1	34,3
Dolnośląskie	1998	660,9	100,0	100,0	100,0	100,0	44,8	19,9	35,3
	1999	678,4	102,7	107,9	101,2	96,7	47,1	19,6	33,3
Wielkopolskie	1998	810,9	100,0	100,0	100,0	100,0	48,3	19,6	32,1
	1999	830,4	102,4	103,6	107,8	97,3	48,9	20,6	30,5
Pomorskie	1998	488,7	100,0	100,0	100,0	100,0	53,6	20,1	26,3
	1999	496,6	101,6	102,7	101,9	99,1	54,1	20,1	25,8
Opolskie	1998	197,9	100,0	100,0	100,0	100,0	43,9	20,9	35,2
	1999	198,8	100,5	109,2	100,5	89,6	47,7	20,9	31,4
Małopolskie	1998	677,1	100,0	100,0	100,0	100,0	48,5	18,5	33,0
	1999	680,2	100,4	103,3	103,9	94,2	49,9	19,1	31,0
Lubuskie	1998	216,0	100,0	100,0	100,0	100,0	50,2	20,9	28,9
	1999	215,9	99,9	106,2	99,1	89,7	53,3	20,7	26,0
Mazowieckie	1998	1 720,0	100,0	100,0	100,0	100,0	43,2	15,0	41,8
	1999	1 708,5	99,3	91,1	109,4	104,2	39,7	16,5	43,8
Podkarpackie	1998	221,8	100,0	100,0	100,0	100,0	41,8	17,2	41,0
	1999	230,5	98,9	103,7	104,6	91,6	43,8	18,2	38,0
Podlaskie	1998	189,4	100,0	100,0	100,0	100,0	49,8	20,0	30,2
	1999	184,4	97,4	100,5	101,6	89,5	51,4	20,9	27,7
Łódzkie	1998	593,8	100,0	100,0	100,0	100,0	51,8	18,3	29,9
	1999	568,9	95,8	96,6	103,7	89,7	52,2	19,8	28,0
Warmińsko-mazurskie	1998	272,3	100,0	100,0	100,0	100,0	54,4	22,2	23,4
	1999	259,4	95,2	91,8	97,2	101,3	52,4	22,6	25,0
Świętokrzyskie	1998	241,5	100,0	100,0	100,0	100,0	45,8	18,8	35,4
	1999	229,1	94,9	95,0	101,5	91,1	45,8	20,1	34,1
Lubelskie	1998	342,8	100,0	100,0	100,0	100,0	45,4	19,1	35,5
	1999	325,0	94,8	97,2	103,3	87,2	46,6	20,8	32,6
Zachodnio-pomorskie	1998	394,0	100,0	100,0	100,0	100,0	54,6	18,9	26,5
	1999	369,8	93,9	95,8	97,6	87,2	55,8	19,7	24,5
Kujawsko-pomorskie	1998	450,2	100,0	100,0	100,0	100,0	48,3	20,9	30,8
	1999	420,3	93,4	89,3	104,0	92,4	46,2	23,3	30,5
Śląskie	1998	1 378,6	100,0	100,0	100,0	100,0	39,5	15,8	44,7
	1999	1 281,6	93,0	98,0	103,0	85,0	41,6	17,5	40,9

Mimo znaczącej liczby osób pracujących w MSP województwa mazowieckiego, śląskiego czy wielkopolskiego znaczenie tej kategorii przedsiębiorstw na lokalnych rynkach pracy jest daleko mniejsze niż przedsiębiorstw zlokalizowanych w województwie warmińsko-mazurskim, zachodnio-pomorskim czy lubuskim, gdzie 3/4 pracujących w sferze rynkowej stanowią pracownicy MSP. Wiodąca rola MSP na rynku pracy województw warmińsko-mazurskiego, zachodniopomorskiego czy lubuskiego sprawia, że jakiegokolwiek perturbacje związane z funkcjonowaniem tej kategorii przedsiębiorstw, a zwłaszcza zmniejszony z ich strony popyt na pracę pociąga za sobą, nie tylko gospodarcze, ale i społeczne skutki. Uwaga ta w równym stopniu odnosi się także do województwa kujawsko-pomorskiego i świętokrzyskiego.

Mapa 2.5. Pracujący w małych i średnich przedsiębiorstwach w 1999 roku

W 1999 r. mieliśmy do czynienia z zupełnie nowym zjawiskiem, jakim był spadek liczby pracujących w grupie przedsiębiorstw małych. W skali całego kraju zatrudnienie w tej kategorii przedsiębiorstw zmniejszyło się o 1,6%, podczas gdy jeszcze w 1998 roku obserwowany był wzrost liczby pracujących o 2,3%. W województwach Polski północnej oraz w województwie świętokrzyskim spadek liczby pracujących w przedsiębiorstwach małych był daleko większy niż w pozostałych województwach i dotyczył przede wszystkim przedsiębiorstw zaliczanych do sekcji: działalność produkcyjna, handel, obsługa nieruchomości i firm oraz pozostała działalność usługowa. Łącznie w czterech wyżej wymienionych sekcjach liczba pracujących w małych przedsiębiorstwach zmniejszyła się o:

- 12,5% w województwie kujawsko-pomorskim,
- 11,4% w województwie warmińsko-mazurskim,
- 9,1% w województwie świętokrzyskim,
- 5,6% w województwie zachodniopomorskim.

Konsekwencją zmniejszenia się liczby pracujących w małych przedsiębiorstwach był znaczący wzrost bezrobocia we wszystkich wymienionych wyżej czterech województwach, a także w lubuskim, o czym świadczą najwyższe w kraju wartości stóp bezrobocia.

Tabela 2.13. Stopa bezrobocia w 1998 i 1999 r.

Województwo	Stopa bezrobocia	
	1998	1999
	w %	
POLSKA	10,4	13,1
Warmińsko-mazurskie	19,7	22,4
Zachodniopomorskie	13,9	18,1
Lubuskie	13,2	17,5
Kujawsko-pomorskie	13,9	16,9
Świętokrzyskie	12,1	15,1

Znacząca redukcja zatrudnienia w MSP zlokalizowanych w Polsce Północnej oraz w rejonie Gór Świętokrzyskich jest zjawiskiem nowym, jako że do tej pory (lata 1994–1998) zmniejszony popyt na pracę w MSP obserwowany był głównie na obszarze województw Polski wschodniej.

Gwałtowny spadek liczby pracujących w przedsiębiorstwach małych był także udziałem małych przedsiębiorstw prowadzących działalność na obszarze województwa mazowieckiego (spadek o 8,9%). Niemniej w tym przypadku wspomnianej tendencji towarzyszył najwyższy w kraju wzrost zatrudnienia w przedsiębiorstwach średniej wielkości (wzrost o 9,4%), a także ponad czteroprocentowy wzrost zatrudnienia w firmach dużych zatrudniających powyżej 249 pracowników.

2.7.4. Przychody ze sprzedaży produktów, towarów i materiałów

W 1999 r. udział MSP w sprzedaży produktów, towarów i materiałów uległ istotnemu zwiększeniu (o 3,4 punktu procentowego) co oznacza, że dynamika sprzedaży osiągnięta przez tę kategorię przedsiębiorstw była wyraźnie wyższa w porównaniu z dynamiką uzyskaną przez przedsiębiorstwa duże. Na kształtowanie się relatywnie wysokiej dynamiki sprzedaży MSP w 1999 r. decydujący wpływ wywarło – odwrotnie niż to miało miejsce w latach ubiegłych – tempo wzrostu produkcji sprzedanej przedsiębiorstw małych. Udział tej kategorii przedsiębiorstw w wartości sprzedaży produktów, towarów i materiałów ogółem wzrósł z 39,7% w 1998 r. do 42,7% w 1999 r.

Tabela 2.14. Przychody ze sprzedaży produktów, towarów i materiałów w 1999 r.

Województwo	Przychody ze sprzedaży produktów, towarów i materiałów przedsiębiorstw									
	ogółem	liczba			ogółem			liczba		
		zatr.	zatr.	zatr.	zatr.	zatr.	zatr.	zatr.		
		0–49	50–249	>249		0–49	50–249	>249		
	w mln zł	Polska=100			1998=100					
POLSKA	1 397 458,4	100,0	100,0	100,0	100,0	120,7	129,5	123,4	110,6	
Mazowieckie	399 520,4	28,6	21,0	28,2	37,8	122,8	129,2	133,8	115,0	
Śląskie	185 548,9	13,3	12,4	12,5	14,8	113,8	121,4	131,7	100,8	
Wielkopolskie	128 046,6	9,2	9,2	10,9	8,2	118,0	120,6	121,8	112,1	
Małopolskie	110 274,9	7,9	9,3	6,8	6,9	134,0	151,9	127,3	115,8	
Dolnośląskie	89 314,3	6,4	7,1	7,3	5,0	115,1	116,6	120,2	108,8	
Pomorskie	77 652,8	5,6	7,1	4,7	4,2	130,8	153,2	108,2	113,1	
Łódzkie	72 620,7	5,2	6,5	5,1	3,7	124,8	136,1	119,0	110,0	
Kujawsko-pomorskie	56 713,3	4,1	4,3	4,4	2,3	118,0	121,2	113,8	116,7	
Zachodniopomorskie	51 242,6	3,7	4,7	3,9	3,6	117,8	133,7	114,2	94,3	
Podkarpackie	43 793,8	3,1	3,0	3,0	3,0	114,3	128,8	115,7	98,7	
Lubelskie	39 593,6	2,8	3,4	2,7	2,2	113,8	122,3	99,3	111,5	
Warmińsko-mazurskie	30 661,4	2,2	2,6	2,4	1,6	116,0	117,7	111,4	116,9	
Świętokrzyskie	29 932,2	2,1	2,1	2,3	1,4	121,8	130,6	115,1	116,6	
Lubuskie	28 296,2	2,0	2,6	1,9	1,6	128,7	143,5	117,5	111,6	
Opolskie	27 946,8	2,0	2,2	2,2	2,1	124,6	127,8	130,3	115,8	
Podlaskie	26 300,1	1,9	2,1	1,9	1,7	114,5	122,9	120,6	101,3	

Wyraźnie wyższą – w porównaniu ze średnią krajową – dynamiką sprzedaży produktów, towarów i materiałów odznaczały się MSP działające na obszarze województw: małopolskiego, pomorskiego, lubuskiego i mazowieckiego. Przychody ze sprzedaży, jakie osiągnęły w 1999 r. MSP zlokalizowane w wyżej wymienionych czterech województwach łącznie z firmami działającymi na obszarze województwa śląskiego i wielkopolskiego, stanowiły prawie 2/3 wartości sprzedaży realizowanej przez tę kategorię przedsiębiorstw. Na uwagę zasługują zwłaszcza MSP zlokalizowane w województwie mazowieckim i śląskim, których przychody z tytułu sprzedaży produktów, towarów i materiałów rela-

tywnie szybko wzrastały w 1999 r., a ich udział w sprzedaży osiągnął 1/3 ogólnej wartości sprzedaży produktów, towarów i materiałów wszystkich MSP³².

2.7.5. Nakłady inwestycyjne

Wydatki przedsiębiorstw na inwestycje, tj. na stworzenie i zakup nowych środków trwałych, ale także na rozbudowę i modernizację istniejących obiektów, zależą przede wszystkim od sytuacji finansowej przedsiębiorstw, jak też od przewidywanej rentowności inwestycji. Nie bez znaczenia jest także wartość środków zainwestowanych w minionych okresach. Wszystko to sprawia, iż mamy do czynienia z niebywałą koncentracją nakładów, ograniczającą się do trzech ośrodków o największej liczbie MSP, tj. do województwa mazowieckiego (32,3% ogółu nakładów inwestycyjnych MSP), śląskiego (11,5%) i wielkopolskiego (9,7%). MSP zlokalizowane w tych trzech województwach miały ponad pięćdziesięcioprocentowy udział w wartości nakładów inwestycyjnych całego sektora. W znacznej dysproporcji z tym poziomem nakładów pozostają środki, jakie w 1999 r. wydatkowane zostały na cele inwestycyjne w województwie warmińsko-mazurskim (2% nakładów inwestycyjnych MSP), opolskim (1,4%) czy podlaskim (1,5%). Trzeba mieć jednak na uwadze, że występowanie dużych różnic w wysokości nakładów wynika również z faktu, iż wielkości dotyczące wydatków inwestycyjnych (podobnie jak w przypadku wartości sprzedaży) przypisane zostały do miejsc będących siedzibą dyrekcji wielu przedsiębiorstw, nie zaś tam, gdzie były faktycznie wydatkowane.

2.8. Podsumowanie

Kryzys walutowy w Rosji rozpoczął się w sierpniu 1998 r. Dlatego przez większość 1998 r. gospodarka polska mogła rozwijać się jeszcze w sprzyjających warunkach zewnętrznych. Skutki rosyjskiego kryzysu gospodarka polska odczuła w pełni dopiero w 1999 r. W szczytowym pod tym względem roku 1997 wartość eksportu z Polski do Rosji wyniosła około 2 155 mln dol., natomiast w 1999 r. już tylko około 710 mln dol. Oficjalny eksport do Rosji zmniejszył się więc ponad trzykrotnie, a prawdopodobnie w takim samym lub jeszcze większym stopniu eksport nieoficjalny, czyli zakupy dokonywane bezpośrednio przez obywateli Rosji podczas ich wizyt w Polsce. Produkcją i sprzedażą wyrobów składających się na wspomniany nieoficjalny eksport trudniły się z reguły MSP, dlatego kryzys rosyjski dotknął stonkowo najsilniej właśnie tę grupę przedsiębiorstw. Zmniejszenie się chłonności zagranicznych rynków zbytu spowodowało, że produkcja mogła rosnąć jedynie dzięki zwiększeniu się popytu krajowego. Wzrostowi krajowej konsumpcji sprzyjały relatywnie niskie w 1999 r. stopy procentowe (najniższe w całym okresie transformacji począwszy od 1990 r. do chwili obecnej), w wyniku czego radykalnie zwiększyła się kwota kredytów udzielonych ludności na zakup dóbr trwałego użytku. Jednakże nie poprawiło to o wiele sytuacji MSP, ponieważ dobra najczęściej kupowane na kredyt (samochody, artykuły gospodarstwa domowego, sprzęt elektroniczny) wytwarzane są z reguły przez duże przedsiębiorstwa. Ponadto część tych kredytów przeznaczona została na zakup dóbr trwałego użytku z importu, co obok spadku eksportu przyczyniło się dodatkowo do pogorszenia się i tak już niekorzystnego salda bilansu płatniczego. W wyniku niedostatecznego wzrostu popytu łącznie krajowego i zagranicznego, stopa wzrostu produktu krajowego brutto spadła w 1999 r. do 4,1% wobec 4,8% w 1998 r. i 6,8% w 1997 r.

---

³² Przytoczone dane nie w pełni odzwierciedlają realne przestrzenne zróżnicowanie wartości przychodów MSP z tytułu prowadzonej działalności, co wynika bezpośrednio ze specyfiki statystycznych badań przychodów przedsiębiorstw, kiedy to przychody ze sprzedaży produktów, towarów i materiałów przypisywane są do województwa, w którym swoje siedziby mają dyrekcje przedsiębiorstw. Jak wiadomo, pewna liczba firm posiada swoje siedziby w dużych aglomeracjach miejskich, podczas gdy ich działalność gospodarcza prowadzona jest przez zakłady porozrzucane na obszarze całego kraju.

Trudne warunki, w jakich MSP funkcjonowały w 1999 r., przyczyniły się do zasadniczego zmniejszenia tempa rozwoju wspomnianego sektora. I tak, liczba małych przedsiębiorstw zwiększyła się w 1999 r. tylko o około 2%, podczas gdy rok wcześniej o 9%, a w 1997 r. aż o około 18%. Liczba średnich przedsiębiorstw wzrastała w latach 1998–1999 w podobnym tempie około 4,3%, lecz w 1997 r. zwiększyła się o ponad 8%. Ponadto wzrost liczby firm średniej wielkości dokonywał się również dzięki przechodzeniu niektórych przedsiębiorstw z grupy dużych do średnich po redukcji zatrudnienia poniżej granicy 249 osób³³. W 1999 r., po raz pierwszy w całej dekadzie lat dziewięćdziesiątych, spadła (o 1,6%) liczba pracujących w małych przedsiębiorstwach. Liczba pracujących w średnich przedsiębiorstwach wprawdzie wzrosła, lecz wzrost ten jest w dużej mierze pozorny, ponieważ dotyczy m.in. zatrudnionych w jednostkach, które z grupy dużych przedsiębiorstw przeszły w 1999 r. do grupy średnich. Spadek liczby pracujących w małych przedsiębiorstwach był jedną z głównych przyczyn wzrostu stopy bezrobocia z 10,4% na koniec 1998 r. do 13,1% na koniec 1999 r. Dodatkową złą wiadomością dla osób poszukujących pracy był fakt, że zmniejszyła się ich szansa przynajmniej dorywczego, sezonowego lub zgoła nielegalnego zatrudnienia w tzw. szarej strefie. Liczba osób pracujących w szarej strefie zmniejszyła się bowiem w 1999 r. według GUS o około 5%.

Biorąc pod uwagę trudne warunki funkcjonowania MSP w 1999 r., przetrwały one ten okres w stosunkowo dobrej kondycji, o wiele lepszej niż duże przedsiębiorstwa. Wprawdzie liczba małych przedsiębiorstw wzrosła w 1999 r. minimalnie, ale liczba dużych zmniejszyła się aż o ponad 8%. Spadek liczby małych przedsiębiorstw odnotowano tylko w dwóch sekcjach gospodarki: handlu i naprawach oraz transporcie, gospodarce magazynowej i łączności, natomiast spadek liczby pracujących w małych firmach głównie w działalności produkcyjnej, budownictwie i handlu.

Kryzys rosyjski był niewątpliwie bezpośrednią przyczyną spadku zatrudnienia w przemyśle i pośrednio w budownictwie. Natomiast spadek liczby małych firm i spadek liczby pracujących w handlu może być wytłumaczony kryzysem rosyjskim jedynie do pewnego stopnia. W znacznie większej mierze był on spowodowany ekspansją supermarketów, a ogólnie koncentracją działalności handlowej na podobieństwo tendencji obserwowanych na Zachodzie kilkanaście lat wcześniej. Istotę tej rywalizacji między małymi i dużymi firmami handlowymi dobrze charakteryzują informacje na temat wartości dodanej brutto w przeliczeniu na pracującego. W 1999 r. wartość dodana brutto przypadająca na pracującego w małych firmach handlowych wynosiła około 50 tys. zł, a w dużych tylko 38 tys. zł. Jednocześnie tempo wzrostu wartości dodanej na pracującego w dużych firmach wyprzedzało stosunkowo niewiele odpowiednie tempo obserwowane w małych przedsiębiorstwach handlowych. Rozpiętość między wartością dodaną brutto na pracującego w małych i dużych firmach handlowych jest więc nadal znaczna. Rywalizacja między oboma formami handlu doprowadzi najprawdopodobniej z czasem do poważnego zmniejszenia tej różnicy. Jednakże do momentu uzyskania odpowiednich proporcji, sektor małych firm handlowych poniesie zapewne dalsze straty w postaci zmniejszenia liczby przedsiębiorstw i liczby pracujących.

Inną informacją świadczącą o relatywnie dobrej kondycji sektora MSP, mimo trudnych warunków funkcjonowania są dane na temat sytuacji finansowej przedsiębiorstw różnej wielkości, a zwłaszcza dane dotyczące wielkości nakładów inwestycyjnych. Jak już podawano wcześniej, rentowność obrotu brutto małych prywatnych przedsiębiorstw prowadzących księgi rachunkowe i zatrudniających powyżej 9 osób obniżyła się w 1999 r. (o 0,6 punktu procentowego), ale mniej niż dużych prywatnych (o 0,9 punktu), podczas gdy rentowność prywatnych średnich firm utrzymała się na poziomie z roku poprzedniego. Nawet w takich dziedzinach jak: działalność produkcyjna, budownictwo czy transport,

---

³³ Przyczyną tej redukcji zatrudnienia w dużych firmach prywatnych, a zwłaszcza zagranicznych sprywatyzowanych w połowie lat dziewięćdziesiątych, było wygasanie zobowiązań podejmowanych w momencie prywatyzacji, na mocy których nowy właściciel musiał przez kilka lat od momentu zakupu firmy utrzymywać poprzedni stan zatrudnienia.

gdzie małe prywatne firmy odczuły najbardziej skutki rosyjskiego kryzysu, czego przejawem był spadek liczby przedsiębiorstw lub liczby pracujących, wskaźniki płynności finansowej drugiego stopnia, aczkolwiek w niektórych przypadkach zmniejszyły się, to jednak nie spadły do poziomu poniżej 70% uznawanego za względnie bezpieczny. Jednocześnie tempo wzrostu nakładów inwestycyjnych dużych przedsiębiorstw, wyrażonych w cenach stałych, zmniejszyło się w 1999 r. o połowę w porównaniu z rokiem poprzednim, natomiast tempo wzrostu nakładów małych firm poważnie wzrosło z 14% w 1998 r. do około 25% w 1999 r. W przypadku małych firm prywatnych trzeba jednak dodać, że ich nakłady na zakup środków transportu wzrosły szybciej (o około 29%) niż nakłady inwestycyjne ogółem. Zachodzi więc obawa, że małe firmy, wykorzystując relatywnie niskie w 1999 r. stopy procentowe, nabywały więcej niż poprzednio samochodów osobowych na kredyt lub w systemie leasingu, z których część wykorzystywana była także, a może przede wszystkim, do celów prywatnych. Niezależnie jednak od tej krytycznej uwagi trzeba stwierdzić, że silny wzrost nakładów inwestycyjnych w małych prywatnych firmach świadczy o optymizmie przedsiębiorców, którzy perspektywy swojej działalności widzieli w jaśniejszych barwach niż wynikałoby to z aktualnej, obiektywnie trudnej sytuacji gospodarczej.

Reasumując trzeba na koniec jeszcze raz powtórzyć, że zgromadzone dane wskazują, iż sektor MSP przetrwał rok 1999 w stosunkowo dobrej kondycji. O umiejętności przystosowania się małych firm do trudnych warunków świadczy relatywnie niewielki spadek liczby pracujących, stosunkowo korzystne w porównaniu z dużymi przedsiębiorstwami wskaźniki finansowe, a zwłaszcza szybko rosnące nakłady inwestycyjne. W przypadku małych firm niepokojące jest głównie to, że ów stosunkowo niewielki spadek zatrudnienia nie rozkładał się równomiernie w skali całego kraju lecz skumulował się w kilku województwach (kujawsko-pomorskie, warmińsko-mazurskie, świętokrzyskie czy zachodniopomorskie), gdzie również w poprzednich latach stopa bezrobocia należała do najwyższych. Podobne problemy związane ze spadkiem zatrudnienia nie występują natomiast w przypadku przedsiębiorstw średniej wielkości, które można chyba obecnie śmiało nazwać najbardziej zdrową częścią całego zbioru polskich przedsiębiorstw. Składa się on bowiem w znacznej części z prężnych firm ongiś małych, które rozwijając się zwiększyły zatrudnienie do poziomu powyżej 49 osób oraz zrestrukturyzowanych firm wcześniej dużych, które przeszły kurację polegającą m.in. na redukcji nadmiernego zatrudnienia. Niektóre informacje na temat przedsiębiorstw średniej wielkości (np. dotyczące wolnego wzrostu wartości dodanej na pracującego lub nakładów inwestycyjnych) są na pozór mało korzystne. Nie należy jednak zapominać, że grupa średnich przedsiębiorstw jest zbiorem wybitnie niejednorodnym i niestabilizowanym. Tak np. przejście do tej grupy licznych firm poprzednio małych lub niegdyś dużych może przejściowo zmniejszyć lub skokowo zwiększyć wartość niektórych wskaźników z roku na rok, a budowa pochłaniającego wiele miliardów złotych gazociągu jamalskiego przez jedną firmę średnią może wypaczyć tendencje dotyczące zmian wielkości nakładów inwestycyjnych całej grupy firm średnich. Nie dysponujemy niestety dodatkowymi danymi, aby sytuację średnich przedsiębiorstw zbadać bardziej precyzyjnie i obiektywnie.

Rozdział 3.

Polityka wobec MSP

Polityka państwa – dokumenty programowe

Realizacja polityki państwa wobec MSP

Podsumowanie

W niniejszym rozdziale przedstawiono założenia i działania realizowane w ramach polityki władz publicznych, które w istotny sposób wpływają na warunki funkcjonowania sektora MSP.

3.1. Polityka państwa – dokumenty programowe

W 2000 r. roku Rząd przedstawił kilka kompleksowych programów i propozycji, dotyczących polityki społeczno-ekonomicznej, odnoszących się do problemów sektora małych i średnich przedsiębiorstw. W odróżnieniu od 1999 r. aktywność programowa Rządu jednak znacznie zmalała.

3.1.1. Strategie społeczno-ekonomiczne

Dokumentem o poważnym wymiarze strategicznym był przyjęty 26 lipca 2000 r. program *Polska 2025 – Długookresowa Strategia Trwałego i Zrównoważonego Rozwoju*¹.

Dokument został przygotowany jako punkt odniesienia dla krótko- i średniookresowych strategii cząstkowych. Program oparto na koncepcji trwałego i zrównoważonego rozwoju, która zakłada integrację aspektów społecznych, ekonomicznych i ekologicznych.

Dokument podzielono na trzy części: społeczeństwo, gospodarka i państwo.

Wśród działań w obszarze gospodarki obok struktury gospodarki, handlu zagranicznego, infrastruktury technicznej wyodrębniono problematykę małych i średnich przedsiębiorstw. Sektor MSP uznano za strategiczny ze względu na jego rolę w dynamizowaniu rozwoju, przyspieszaniu zmian strukturalnych pod względem branżowym, przestrzennym oraz podkreślono konieczność wsparcia rozwoju sektora.

W dokumencie sformułowano następujące zadania strategiczne wobec sektora małych i średnich przedsiębiorstw:

- stworzenie odpowiedniego otoczenia prawnego i instytucjonalnego sprzyjającego powstawaniu i rozwojowi małych i średnich przedsiębiorstw,
- pobudzenie innowacyjności i ułatwianie dostępu do technologii w celu zwiększenia konkurencyjności sektora,
- rozwój powiązań kooperacyjnych MSP z dużymi przedsiębiorstwami i z innymi małymi i średnimi przedsiębiorstwami,
- zwiększenie aktywności eksportowej,
- zdynamizowanie rozwoju małych i średnich przedsiębiorstw w polityce strukturalnej państwa,
- promowanie ekologicznych metod zarządzania i produkcji.

Jako metody i instrumenty służące rozwojowi sektora MSP zaproponowano:

- wypracowanie systemu wsparcia finansowego MSP, ułatwiającego dostęp do zewnętrznych źródeł finansowania,
- zwiększenie dostępu do środków finansowych poprzez rozwój pozabankowych instytucji otoczenia finansowego, np. fundusze typu *venture capital*, pozagiełdowy regulowany rynek papierów wartościowych,
- stworzenie prostego i stabilnego systemu podatkowego oraz zmniejszenie obciążeń podatkowych,
- zmniejszenie kosztów pośrednich w kosztach pracy,

---

¹ *Polska 2025 – Długookresowa Strategia Trwałego i Zrównoważonego Rozwoju*, druk sejmowy nr 2133 z 3 sierpnia 2000 r.

- uproszczenie procedur związanych z podejmowaniem i prowadzeniem działalności gospodarczej oraz wspomaganie zakładania nowych firm,
- rozwój infrastruktury wspierania biznesu umożliwiającej dostęp do wiedzy z zakresu prowadzenia przedsiębiorstwa poprzez szkolenia, doradztwo i dostęp do informacji gospodarczych,
- oddziaływanie na tworzenie w społeczeństwie postaw przedsiębiorczych, m.in. poprzez włączenie do programów nauczania elementów dotyczących przedsiębiorczości i podejmowania samodzielnej działalności gospodarczej,
- zaangażowanie samorządu terytorialnego we wsparcie rozwoju MSP i promowanie przedsiębiorczości (m.in. zaplecze biznesowe, usługi doradcze, szkoleniowe i informacyjne) oraz stworzenie w ramach polityki regionalnej warunków do rozwoju małych i średnich przedsiębiorstw,
- skoordynowanie działań instytucji wspierających MSP,
- stworzenie systemu zachęcającego do nakładów inwestycyjnych, wdrażania nowych technologii oraz systemów jakości (ulgi podatkowe na realizację przedsięwzięć modernizacyjnych i innowacyjnych, obniżenie progów obrotu uprawniających do korzystania z ulg, przyspieszona amortyzacja, tworzenie nowych form finansowania przedsięwzięć inwestycyjnych),
- rozwój infrastruktury instytucjonalnej wspierającej innowacyjność,
- powstanie krajowego systemu sieci powiązań kooperacyjnych z dużymi oraz innymi małymi i średnimi przedsiębiorstwami, doradztwo i pośrednictwo w zakresie poszukiwania partnerów i tworzenia związków kooperacyjnych,
- promowanie ekologicznych technologii,
- stworzenie systemu informacji oraz doradztwa gospodarczego w zakresie podejmowania działalności eksportowej,
- rozwój dopuszczalnych form finansowania działalności eksportowej (np. poręczenia i gwarancje) oraz finansowe i organizacyjne wsparcie uczestnictwa w zagranicznych imprezach wystawienniczych i promocji na rynkach zagranicznych,
- wsparcie podejmowanej przez MSP działalności w nowych dziedzinach produkcji i nowych rodzajach usług oraz działalności na terenach wiejskich,
- skoncentrowanie wsparcia inwestycyjnego i doradczego na małych i średnich przedsiębiorstwach wykorzystujących nowe technologie, działających w usługach wymagających wysokich kwalifikacji pracowników oraz sektorach o długookresowym potencjale wzrostu.

W nakreślonej w programie wizji Polski 2025 r. stwierdzono, iż należy dążyć do tego, aby poza dużymi grupami przemysłowymi „rozwinęła się przedsiębiorczość w postaci małych i średnich przedsiębiorstw, które spełniają ważną funkcję, wypełniając nisze pozostawione przez wielkie korporacje”.

3.1.2. Strategie integracyjne

Narodowy Program Przygotowania do Członkostwa w UE

W kwietniu 2000 r. Rada Ministrów przyjęła kolejną wersję *Narodowego Programu Przygotowania do Członkostwa w Unii Europejskiej*². Średniookresowy priorytet – Tworzenie warunków dla wzrostu konkurencyjności, nakładów inwestycyjnych i eksportu sektora małych i średnich przedsiębiorstw – został skorygowany i doprecyzowany zgodnie z ocenami Komisji Europejskiej zawartymi w Raporcie okresowym Komisji Europejskiej z postępów Polski na drodze do członkostwa w UE³.

² *Narodowy Program Przygotowania do Członkostwa w Unii Europejskiej* w: www.cie.gov.pl. Jednocześnie Rada Ministrów przyjęła 4 kwietnia 2000 r. *Raport z realizacji w 1999 roku Narodowego Programu Przygotowania do Członkostwa w Unii Europejskiej* – patrz pkt 3.2.2.

³ Patrz: *Raport o stanie sektora małych i średnich przedsiębiorstw w Polsce w latach 1998–1999*, Warszawa 2000, s. 109.

W priorytecie ustalone zostały następujące cele pośrednie:

- ułatwienie przedsiębiorcom dostępu do zewnętrznych źródeł finansowania,
- ułatwienie przedsiębiorcom dostępu do informacji o regulacjach prawnych obowiązujących w UE,
- udzielanie pomocy merytorycznej małym i średnim firmom we wdrażaniu systemów zapewnienia jakości oraz budowa sieci konsultacyjno-doradczej dla przedsiębiorców,
- utworzenie Polskiej Agencji Rozwoju Przedsiębiorczości.

Dla realizacji priorytetu określono niezbędne prace legislacyjne:

- ustawa o warunkach dopuszczalności i nadzorowaniu pomocy publicznej dla przedsiębiorców (uchwalona 30 czerwca 2000 r.),
- ustawa o zmianie ustawy o KBN (uchwalona 15 września 2000 r.),
- nowelizacja ustawy Kodeks cywilny w części dotyczącej umowy leasingu (uchwalona 26 lipca 2000 r.),
- ustawa o utworzeniu Polskiej Agencji Rozwoju Przedsiębiorczości (uchwalona 9 listopada 2000 r.),
- nowelizacja ustawy o zamówieniach publicznych (przyjęta przez Radę Ministrów 15 lutego 2000 r.⁴),
- nowelizacja Kodeksu pracy,
- ustawa o działalności pożytku publicznego (nadal trwają prace nad projektem),
- zmiany w ustawie o Krajowym Rejestrze Sądowym (uchwalone 30 listopada 2000 r.),
- zmiany przepisów dotyczących kształcenia zawodowego (trwają prace koordynowane przez MEN).

Program określa niezbędne nakłady na realizację w kwocie 22 690 tys. zł w roku 2000. Nie wskazuje się jednak przewidywanych nakładów finansowych na rok 2001 i 2002, choć lata te są objęte działaniami NPPC.

Raport Komisji Europejskiej

W listopadzie 2000 r. Komisja Europejska przedstawiła kolejny *Okresowy Raport Komisji Europejskiej z postępów Polski na drodze do członkostwa w Unii Europejskiej*⁵ oceniający działania podjęte od czasu opublikowania okresowego raportu z 1999 r. do końca września 2000 r.

Stwierdzono, iż Polska poczyniła dalsze postępy na drodze dostosowania przepisów prawa istotnych dla MSP do aquis oraz że aktywna polityka wobec MSP jest zgodna z zasadami i celami polityki wspólnotowej. Za istotne uznano przyjęcie programu wspierania MSP, utworzenie Polskiej Agencji Rozwoju Przedsiębiorczości oraz przyjęcie ustawy o działalności gospodarczej, tworzącej ramy prawne funkcjonowania przedsiębiorstw. Podkreślono jednak, że pomimo licznych wysiłków podejmowanych na rzecz wdrożenia *Kierunków działań Rządu wobec małych i średnich przedsiębiorstw do 2002 r.*, więcej uwagi poświęca się raczej dużym przedsiębiorstwom, szczególnie w przemyśle ciężkim. Za negatywne uznano nadmierną biurokrację i utrudniony dostęp do kredytów (podobne zarzuty formułowano w raporcie z 1999 r.). Zdaniem Komisji, MSP mają trudności w spełnieniu wymagań banków w celu uzyskania kredytu, a oprocentowanie tych kredytów jest znacznie wyższe dla MSP niż dla dużych przedsiębiorstw. Krajowy Fundusz Poręczeń Kredytowych i lokalne fundusze poręczeniowe nie są w stanie spełnić oczekiwań sektora MSP.

---

⁴ Zgodnie z decyzją Rady Ministrów z 28 listopada 2000 r projekt wycofano z Sejmu. Nową wersję projektu Rada Ministrów przyjęła 20 grudnia 2000 r.

⁵ *Okresowy Raport Komisji Europejskiej z postępów Polski na drodze do członkostwa w UE*, w: www.cie.gov.pl

Komisja zwróciła również uwagę na rozproszenie środowiska MSP i brak jednolitej reprezentacji interesów tego środowiska. Ponadto bardzo wyraźnie zasygnalizowano potrzebę wzmocnienia związków pomiędzy sektorem badań naukowych, a przemysłem i sektorem MSP.

Oceniając realizację NPPC Komisja Europejska podkreśliła w zakresie priorytetów średnioterminowych postęp w polityce wobec małych i średnich przedsiębiorstw. Zwrócono jednak uwagę, że NPPC w zbyt małym stopniu służy do zaplanowania potrzeb pomocy finansowej dla określonych priorytetów. Często są to perspektywy krótkookresowe, czego przykładem jest sektor MSP.

3.1.3. Strategie przemysłowe

Kierunki polityki przemysłowej

Od początku funkcjonowania Rządu Jerzego Buzka trwały prace nad polityką przemysłową państwa. Ostatecznie program ten został sformułowany w dokumencie *Kierunki polityki przemysłowej 1999–2002*⁶.

Dokument ten będący rozwinięciem stanowiska negocjacyjnego Polski w obszarze „Polityka przemysłowa” zdefiniował cel strategiczny jako wzrost międzynarodowej konkurencyjności, wyrażający się w zdolności polskich przedsiębiorstw do konkurowania ceną, jakością i parametrami techniczno-użytkowymi oraz warunkami transakcji handlowych na rynku krajowym oraz na rynkach zagranicznych.

Sformułowano również cele pośrednie programu:

- wprowadzenie zmian w strukturze czynników wytwórczych – wzrost czynnika kapitałowego i nowoczesnej techniki wraz z inwestowaniem w kapitał ludzki,
- wprowadzenie zmian w strukturze produktowej – wzrost udziału wyrobów o wysokim stopniu przetworzenia i dużej wartości dodanej,
- wprowadzenie zmian w strukturze podmiotowej – rozwój małych i średnich przedsiębiorstw,
- zwiększenie udziału Polski w globalizacji przemysłu i handlu.

Realizacja celów polityki przemysłowej wymaga wprowadzenia i doskonalenia instrumentów, m.in. w następujących obszarach:

- wzrost innowacyjności przemysłu,
- rozwój małych i średnich przedsiębiorstw,
- prywatyzacja,
- wzrost eksportu,
- wzrost inwestycji.

W zakresie dotyczącym sektora MSP dokument odwołuje się do naśladowania działań podejmowanych wobec tego sektora przez Unię Europejską oraz do rządowego programu wsparcia MSP.

Sektorowe programy restrukturyzacyjne

W październiku 2000 r. Rada Ministrów zaakceptowała *Strategię dla przemysłu lekkiego na lata 2000–2005*. Głównym kierunkiem polityki przemysłowej dotyczącej przemysłu lekkiego jest wzrost międzynarodowej konkurencyjności.

---

⁶ *Kierunki polityki przemysłowej 1999–2002*w: www.mg.gov.pl

Ważną rolę w dalszej restrukturyzacji przedsiębiorstw przemysłu lekkiego, odgrywa polityka regionalna.

Zdefiniowano działania niezbędne do poprawy funkcjonowania przemysłu lekkiego:

- wzrost produktywności, co oznacza konieczność zwiększenia innowacyjności wzorniczej i produktowej;
- wzrost eksportu dzięki wprowadzeniu instrumentów wpływających na ten wzrost oraz intensyfikacji działań podmiotów gospodarczych na rzecz jego poprawy;
- doskonalenie sposobów zarządzania przedsiębiorstwem poprzez zwiększenie znaczenia organizacji przedsiębiorców oraz szkolenie kadr;
- poprawa sytuacji ekonomiczno-finansowej przedsiębiorstw poprzez ich restrukturyzację finansową oraz realizację pozostałych zadań restrukturyzacyjnych wspomaganych ze środków budżetowych;
- zapewnienie uczciwej konkurencji na rynku krajowym, co oznacza konieczność implementacji i wdrożenia regulacji prawnych UE, negocjacji w ramach WTO dotyczących przyszłej polityki celnej, wzmocnienia kadrowego i w zakresie oprzyrządowania kontrolnego służb celnych i inspekcji celnej, wprowadzenie monitoringu krajowego rynku wyrobów przemysłu lekkiego, uregulowania kwestii napływu odzieży używanej, przyspieszenia procedur upadłościowych i likwidacyjnych;
- kontynuacja restrukturyzacji i prywatyzacji przedsiębiorstw państwowych, co wiąże się z koniecznością ograniczenia skutków społecznych związanych z restrukturyzacją zatrudnienia, preferencyjnymi kredytami udzielanymi przez Bank Gospodarstwa Krajowego, restrukturyzacją finansową na zasadzie postępowań układowych.

W grudniu 2000 r. Komitet Ekonomiczny Rady Ministrów przyjął i rekomendował Radzie Ministrów *Projekt aneksu do programu restrukturyzacji Polskich Kolei Państwowych w zakresie restrukturyzacji zatrudnienia*, przedłożony przez Ministra Transportu i Gospodarki Morskiej. Na podstawie ustawy z 8 września 2000 roku o komercjalizacji, restrukturyzacji i prywatyzacji PKP⁷, w 2000 roku świadczenia przedemerytalne pracowników zwolnionych z przedsiębiorstwa z przyczyn dotyczących zakładu pracy do czasu nabycia przez nich uprawnień emerytalnych lub rentowych finansowane są ze środków PKP, a następnie PKP SA. W związku z tym, że dodatkowo 1419 pracowników złożyło dokumenty potwierdzające zatrudnienie zaliczane do stażu pracy, w 2000 roku ze świadczeń przedemerytalnych skorzysta nie 4 393 osób, a 5 812.

Rada Ministrów przyjęła w październiku 2000 r. *Program restrukturyzacji polskiego przemysłu koksowniczego*, którego celami są:

- osiągnięcie konkurencyjności przedsiębiorstw koksowniczych w warunkach gospodarki rynkowej,
- poprawa efektywności ekonomicznej i uzyskanie trwałej rentowności koksowni,
- modernizacja potencjału produkcyjnego w zakresie niezbędnym do utrzymania zdolności produkcyjnych na poziomie zgodnym z prognozowanym popytem,
- zmniejszenie oddziaływania przemysłu koksowniczego na środowisko i doprowadzenie (najpóźniej do 2008 r.) do spełnienia wymogów ochrony środowiska przez koksownie.

W tym kontekście ważnego znaczenia nabiera konieczność przekształceń organizacyjnych i własnościowych oraz prywatyzacja przedsiębiorstw. Sprawne przeprowadzenie przekształceń własnościowych utrudnia sytuacja ekonomiczno-finansowa koksowni, a przede wszystkim zadłużenie i przerost zatrudnienia.

---

⁷Dz.U. z 2000 r., Nr 84, poz. 948.

Jednym z elementów programu jest restrukturyzacja zatrudnienia. Osiągnięcie przedstawionych celów programu wymaga zmniejszenia zatrudnienia o blisko 40%. Budżet państwa przeznaczy środki na szkolenia i aktywizację zawodową zwalnianych pracowników. Przewidziano również współfinansowanie ze środków publicznych jednorazowych szkoleń dla ok. 500 osób zwolnionych w wyniku restrukturyzacji zatrudnienia w 2000 r. Oszacowano, że wydatki budżetu przeznaczone na restrukturyzację zatrudnienia w latach 2001–2002 powinny wynieść 14 mln zł, w tym w 2001 r. – 6 mln zł, w 2002 r. – 8 mln zł.

Pracownicy, którzy utracą miejsca pracy w wyniku realizacji *Programu restrukturyzacji polskiego przemysłu koksowniczego*, zatrudnieni w samodzielnych koksowniach, objęci zostaną osłonami socjalnymi. Brak jest informacji na temat działań na rzecz samozatrudniania pracowników, bądź powstawania małych przedsiębiorstw.

W przyjętych przez Radę Ministrów programach restrukturyzacyjnych, odwrotnie niż w już realizowanych programach restrukturyzacji górnictwa i hutnictwa, kwestia rozwoju sektora MSP nie została ujęta jako istotny element wspomagający proces przekształceń. W zasadzie programy te ograniczają się w zakresie dotyczącym zatrudnienia do systemu osłon socjalnych. Jest to ich główna wada, składająca się do modyfikacji i wprowadzenia działań na rzecz aktywizacji osób zwalnianych w sektorze małych i średnich przedsiębiorstw.

Polityka innowacyjna

W lipcu 2000 r. Rada Ministrów przyjęła program *Zwiększenie innowacyjności gospodarki w Polsce do 2006 r.* Program ten będzie stanowił jedną z części *Narodowego Planu Rozwoju do roku 2006*.

W *Koncepcji średniookresowego rozwoju gospodarczego kraju do roku 2002* przyjęto, że do priorytetów, których realizacja powinna zwiększyć innowacyjność gospodarki do 2002 roku, należy:

- tworzenie mechanizmów i struktur sprzyjających działalności innowacyjnej,
- kształtowanie postaw innowacyjnych,
- zwiększenie sprawności wdrażania nowoczesnych rozwiązań w gospodarce,
- zmiana wzorców konsumpcji i modeli produkcji w Polsce na bardziej korzystne dla trwałego i zrównoważonego rozwoju.

Warunkiem zwiększenia innowacyjności w gospodarce będzie równoczesny wzrost nakładów na działalność badawczo-rozwojową. Projekty objęte programem będą finansowane: ze środków publicznych, w tym funduszy pomocowych UE, z budżetu państwa i z budżetów jednostek samorządu terytorialnego oraz ze środków prywatnych. W okresie przedakcesyjnym podstawowymi źródłami finansowania będą fundusze PHARE. Po uzyskaniu przez Polskę członkostwa w Unii do finansowania programu będą wykorzystywane środki Funduszy Strukturalnych i Funduszu Spójności.

Według wstępnych szacunków Ministerstwa Finansów w okresie 2001–2006 r. środki polskie (z budżetu państwa, jednostek samorządu terytorialnego oraz z innych źródeł w tym funduszy celowych) na finansowanie programu szacunkowo będą wynosić 3,4–4,7 mld zł, co stanowi od 50–70% udziału Polski w funduszach strukturalnych.

3.1.4. Polityka wobec MSP

Program rozwoju handlu wewnętrznego

W czerwcu 2000 r. Rada Ministrów przyjęła *Program rozwoju handlu wewnętrznego do 2003*⁸. Program ten jest uzupełnieniem rządowego programu wsparcia sektora małych i średnich przedsiębiorstw, z uwagi na szczególne potrzeby sektora handlu.

Przeważające w strukturze polskiego handlu niewielkie, często rodzinne firmy stanowią niemal połowę ogólnej liczby małych i średnich przedsiębiorstw, dlatego też większość problemów i ograniczeń w rozwoju handlu jest charakterystyczna dla całego sektora MSP. Wspólne są też makro- i mikroekonomiczne uwarunkowania określające kondycję drobnego handlu oraz małych i średnich producentów. Niewielkie przedsiębiorstwa produkcyjne, zakłady rzemieślnicze i firmy handlowe odczuwają podobne potrzeby edukacyjne, w tym potrzebę korzystania z pozaszkolnego kształcenia zawodowego, a także wymagają zbliżonego zakresu pomocy informacyjnej i organizacyjnej oraz działań na rzecz promowania przedsiębiorczości.

Głównym celem programu jest tworzenie sprzyjającego otoczenia dla rozwoju handlu wewnętrznego, w warunkach swobodnej konkurencji i zgodnie z potrzebami konsumentów. Osiągnięciu tego celu służyć będzie realizacja następujących celów cząstkowych:

- zapewnianie prawidłowych warunków konkurencji,
- zwiększanie stabilności i przejrzystości zasad funkcjonowania handlu,
- usprawnianie kanałów dystrybucji,
- znoszenie barier w swobodnym przepływie towarów i usług,
- zharmonizowanie przepisów prawnych regulujących prowadzenie działalności handlowej ze standardami Unii Europejskiej,
- podnoszenie poziomu obsługi konsumenta.

Dla zrealizowania tak sformułowanych celów konieczne będzie podjęcie działań ukierunkowanych na:

- kształtowanie i utrzymywanie warunków sprzyjających rozwojowi handlu wewnętrznego zgodnie z tendencjami światowymi,
- tworzenie przedsiębiorstwom handlowym warunków do zachowania zdolności konkurencyjnych z silnymi ekonomicznie i sprawnie zarządzanymi sieciami dystrybucyjnymi,
- wspieranie procesów dostosowawczych, przygotowujących polskie przedsiębiorstwa handlowe do warunków otwartego rynku,
- inicjowanie i wspomaganie różnych form integracji i koncentracji drobnego handlu,
- podnoszenie sprawności działania firm handlowych poprzez wspieranie powstawania instytucji prowadzących działalność szkoleniową, informacyjną i doradczą.

Instrumentarium programu odwołuje się do rządowego programu wsparcia sektora MSP. W zakresie instrumentów prawnych wspólna jest kwestia zmian w Kodeksie pracy. W zakresie instrumentów finansowych, przewidywane działania tożsame są z działaniami przewidzianymi w programie wobec MSP. Również wspólne jest dążenie do utworzenia Polskiej Agencji Rozwoju Przedsiębiorczości.

Wśród instrumentów szczególnie ważnych dla firm handlowych znalazły się m.in. przygotowanie aktów prawnych znoszących bariery w konsolidacji handlu, ustawa o handlu elektronicznym, o narzucaniu

---

⁸ *Program rozwoju handlu wewnętrznego do 2003 r.*, Ministerstwo Gospodarki, Warszawa, październik 1999 r.

niekorzystnych warunków umownych przez sieci handlowe. W ramach instrumentów organizacyjnych wykonane zostaną m.in. raporty o stanie handlu wewnętrznego, opracowany zostanie system monitoringu stanu przedsiębiorstw handlowych, analizy dotyczące rozwoju handlu na terenach wiejskich.

Na realizację programu przewidziano 8 825 tys. zł, z czego 805 tys. zł w roku 2000, a 3 735 tys. zł w 2001 roku.

3.1.5. Polityka wobec obszarów wiejskich

W 2000 r. Rząd przyjął dwa istotne dokumenty programowe dotyczące obszarów wiejskich.

Pakt na rzecz rolnictwa i obszarów wiejskich

Jeszcze w lipcu 1999 r. Rada Ministrów przyjęła nowy program o charakterze średnio- i długookresowym *Pakt dla rolnictwa i obszarów wiejskich*⁹. Od stycznia do sierpnia 2000 r. trwały prace nad *Paktem* z partnerami społecznymi. 1 września 2000 r. Rada Ministrów zaakceptowała finansowanie *Paktu*.

Program stanowi formę wynegocjowanej umowy społecznej, złożonej z wybranych elementów istniejących programów operacyjnych. Pakt oparty jest na trzech „filarach” – głównych celach realizacyjnych:

- wspieranie rolnictwa i jego otoczenia,
- rozwój przedsiębiorczości i tworzenie pozarolniczych miejsc pracy,
- wspieranie kompleksowej polityki społecznej wobec wsi i rolnictwa i rozwój otoczenia cywilizacyjnego obszarów wiejskich.

W zakresie dotyczącym małej i średniej przedsiębiorczości pakt przewiduje działania dotyczące:

- rozwoju infrastruktury technicznej,
- lokalnych ośrodków wspierania przedsiębiorczości,
- finansowego wsparcia przedsiębiorczości poprzez poręczenia, kredyty i pożyczki tworzące nowe miejsca pracy oraz mikropożyczki,
- promocji lokalizacji inwestycji na obszarach wiejskich,
- rozwoju turystyki i agroturystyki,
- programów kształcenia i doradztwa zawodowego,
- przeciwdziałania bezrobociu wśród absolwentów szkół.

Działania te wynikają z przyjętych lub przygotowanych dokumentów rządowych *Spójnej polityki strukturalnej rozwoju obszarów wiejskich i rolnictwa, Kierunków działań Rządu wobec małych i średnich przedsiębiorstw do 2002 roku, Narodowej strategii wzrostu zatrudnienia i rozwoju zasobów ludzkich*. W ramach tych programów będą realizowane inicjatywy drugiego filaru paktu.

Program SAPARD

Program operacyjny SAPARD na lata 2000–2006 przygotowany został przez Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi zgodnie z Rozporządzeniem Rady WE nr 1268/99. Po długotrwałych negocjacjach program został przyjęty 18 października 2000 r. przez Komisję Europejską. Proponowana strategia zgodna jest zarówno ze *Spójną polityką strukturalną rozwoju obszarów wiejskich i rolnictwa*, jak i *Narodowym Programem Przygotowania do Członkostwa z UE* i przewiduje siedem głównych obszarów działań:

---

⁹ *Pakt na rzecz rolnictwa i obszarów wiejskich*. Dokument przyjęty przez Radę Ministrów 22 lipca 1999 r. w: „Przegląd Rządowy” nr 9 (99), wrzesień 1999 r.

- poprawa marketingu i przetwórstwa artykułów rolnych i rybnych,
- inwestycje w gospodarstwach rolnych,
- poprawa infrastruktury wiejskiej,
- różnicowanie działalności gospodarczej na obszarach wiejskich,
- programy rolno-środowiskowe i zalesianie (programy pilotażowe),
- szkolenia zawodowe,
- pomoc techniczna.

W zakresie dotyczącym sektora MSP najistotniejsze jest zadanie dotyczące różnicowania działalności gospodarczej na obszarach wiejskich. Zdaniem autorów, w celu zapewnienia warunków wielofunkcyjnego i zrównoważonego rozwoju wsi niezbędne jest tworzenie nowych źródeł dochodu na obszarach wiejskich poza rolnictwem. Sposób poprawy sytuacji pokazują ostatnie sukcesy sektora małych i średnich przedsiębiorstw w Polsce, które dotychczas dotyczyły obszarów miejskich. Projekt ma na celu rozwój tego sektora na obszarach wiejskich, a składa się z trzech komponentów:

- zapewnienie źródeł dodatkowego trwałego dochodu dla gospodarstw rolnych,
- tworzenie miejsc pracy dla mieszkańców obszarów wiejskich,
- zwiększenie atrakcyjności turystycznej obszarów wiejskich.

Komponent dotyczący tworzenia miejsc pracy dla mieszkańców obszarów wiejskich dotyczy w szczególności przygotowania płodów rolnych do sprzedaży (czyszczenie, mycie, pakowanie, sortowanie, suszenie i inne); pozyskiwania, konfekcjonowania i przetwórstwa surowców naturalnych (żwir, piasek, kamień i inne); działalności turystycznej (zakwaterowanie, usługi gastronomiczne, rekreacyjne, edukacyjne i inne); usług na rzecz rolnictwa, rzemiosła, drobnej wytwórczości, rękodzielnictwa; usług dla ludności (organizacja imprez, prowadzenie rachunkowości, usługi budowlane i inne); pozyskiwania, przerobu drewna i produkcji wyrobów z drewna; pracy przez telefon i sprzedaży przez Internet (e-commerce).

Dotacje stanowiąc będą 50% całkowitych kosztów kwalifikowanych projektu. Górna wysokość dotacji wynosi 6 000 euro na jedno nowe miejsca pracy. Maksymalna wysokość dotacji dla jednego przedsiębiorcy wynosi 36 000 euro. Preferowane będą projekty zgodne z strategią rozwoju województwa, realizowane w gminach o wysokim poziomie bezrobocia lub w gminie, której dochody w przeliczeniu na mieszkańca wynoszą poniżej 60% średniej krajowej.

3.1.6. Polityka rynku pracy

Narodowa strategia wzrostu zatrudnienia i rozwoju zasobów ludzkich

W styczniu 2000 r. Rada Ministrów przyjęła średniookresowy program *Narodowa strategia wzrostu zatrudnienia i rozwoju zasobów ludzkich 2000–2006*¹⁰.

Głównym celem *Strategii* jest osiągnięcie wyższego stopnia zatrudnienia na rynku pracy. Cel ten osiągnięty zostanie poprzez realizację celów cząstkowych:

- poprawę jakości zasobów ludzkich (zatrudnialności),
- rozwój przedsiębiorczości,
- poprawę zdolności adaptacji przedsiębiorstw i ich pracowników do warunków zmieniającego się rynku,
- wzmocnienie polityki równości szans na rynku pracy.

¹⁰ *Narodowa strategia wzrostu zatrudnienia i rozwoju zasobów ludzkich w latach 2000–2006*, Warszawa, październik 1999 (masz. powiel.).

W zakresie dotyczącym małych i średnich przedsiębiorstw *Strategia* odwołując się do przyjętego przez Rząd programu wspierania MSP koncentruje się na podstawowych problemach:

- zmianach systemu podatkowego, zmierzających do obniżenia podatków z jednoczesnym uproszczeniem systemu oraz zmniejszenia opłat obciążających pracowników; podkreślono wzmocnienie proinwestycyjnego oddziaływania systemu podatkowego poprzez obniżenie i ujednoczenie stawek podatku dochodowego, poszerzenie podmiotowego i przedmiotowego zryczałtowanego podatku dochodowego, wprowadzenie korzystniejszych regulacji dotyczących amortyzacji;
- ograniczeniu barier administracyjnych poprzez m.in. zmiany w Kodeksie pracy w celu podwyższenia progu zatrudnienia, powyżej którego konieczne jest tworzenie regulaminów pracy i regulaminów wynagrodzeń;
- rozwoju nowoczesnych technologii poprzez dostarczanie usług publicznych i form pomocy publicznej dla MSP wdrażających nowoczesne technologie, sieć kooperacji pomiędzy przedsiębiorstwami a ośrodkami naukowo-badawczymi oraz wzmocnienie systemu finansowania przez KBN prac badawczo-naukowych;
- rozwoju doradztwa gospodarczego poprzez wspieranie przez państwo instytucji otoczenia biznesu oraz inkubatorów przedsiębiorczości, przy przyjęciu zróżnicowania wsparcia w zależności od lokalizacji przedsiębiorstwa;
- zwiększeniu dostępu do kapitału poprzez ułatwienia w dostępie małych firm do źródeł finansowania, rozwój funduszy inwestycyjnych, konieczność zwiększenia pozyskiwania kapitału publicznego przez fundusze *venture capital*, a także wsparcie kapitałowe istniejących i nowo tworzonych regionalnych i lokalnych funduszy poręczeniowych, w tym ze środków publicznych;
- edukacji młodzieży w zakresie przedsiębiorczości poprzez wprowadzenie treści związanych z podstawami gospodarki rynkowej do programów nauczania, edukację młodzieży ostatnich klas szkół ponadpodstawowych w zakresie zakładania i prowadzenia małych firm, popularyzację przedsiębiorczości w środkach masowego przekazu;
- wsparciu regionalnych i lokalnych instytucji promujących i wspomagających przedsiębiorczość, poprzez wsparcie kapitałowe istniejących i nowo tworzonych lokalnych i regionalnych funduszy poręczeń kredytowych. Kontynuowane będą działania rozwijające Krajowy System Usług. W promocji przedsiębiorczości uczestniczyć będą samorząd terytorialny i gospodarczy.

Również w trzecim celu strategii odnoszącej się do „poprawy zdolności adaptacji przedsiębiorstw i ich pracowników do warunków zmieniającego się rynku”, zaproponowane są rozwiązania mające istotne znaczenie dla sektora MSP. Są to m.in. zwiększenie elastyczności warunków pracy (w tym czasu pracy), ograniczenie kosztów pracy, ponowne zdefiniowanie zakresu stosowania płacy minimalnej oraz uelastycznienie stosunków pracy.

Strategia nie określa kwot niezbędnych do jej realizacji, przewidując, że będą one pochodziły zarówno ze środków budżetowych, samorządowych, jak i Unii Europejskiej. Przewiduje się, że do 2002 r. prowadzone będą działania przygotowujące rozwiązania prawne i instytucjonalne, zaś właściwa realizacja nastąpi po 2002 r. W Strategii określone zostały „warunki brzegowe” osiągnięcia założonych celów. Są to m.in. liczba małych i średnich przedsiębiorstw wynosząca 2,8–2,9 miliona oraz udział MSP w tworzeniu PKB – 48–50%. Warunki te zostały już osiągnięte.

Narodowy plan działań na rzecz zatrudnienia

W czerwcu 2000 r. Rada Ministrów przyjęła *Narodowy plan działań na rzecz zatrudnienia na lata 2000–2001*¹¹, stanowiący pierwszy etap *Narodowej strategii wzrostu zatrudnienia i rozwoju zasobów ludzkich*.

Do priorytetów *Planu* zaliczono:

- obniżenie ryzyka prowadzenia działalności gospodarczej, ułatwienie procesów adaptacji przedsiębiorstw do zmieniających się wymagań rynku i zwiększenie mobilności pracowników,
- redukcję kosztów pracy i uelastycznienie rynku pracy poprzez stosowne zmiany w Kodeksie pracy,
- kontynuację reformy systemu podatkowego w kierunku zmniejszenia obciążeń, zwłaszcza małych i średnich przedsiębiorstw,
- wdrożenie nowego modelu wspierania procesów restrukturyzacji zatrudnienia poprzez zaniechanie polityki dezaktywacji osób starszych, zwiększenie nacisku na wspomaganie alternatywnych miejsc pracy oraz poprawę kwalifikacji odchodzących młodszych, bardziej mobilnych pracowników,
- zahamowanie wzrostu liczby osób pobierających zasiłki przedemerytalne,
- zracjonalizowanie sposobu rozdziału kompetencji poszczególnych organów administracji publicznej w realizacji polityki rynku pracy,
- preferowanie projektów z obszaru rozwoju zasobów ludzkich w programowaniu środków pomocowych,
- wprowadzenie zróżnicowania płacy minimalnej w zależności od wieku, w celu stworzenia zachęt dla pracodawców do zatrudniania ludzi wchodzących po raz pierwszy na rynek pracy,
- wdrożenie nowego modelu kształcenia ustawicznego.

W zakresie dotyczącym sektora MSP w *Planie* zaproponowano m.in.:

- opracowanie ekspertyzy na temat wpływu obciążeń biurokratycznych na działalność MSP,
- nowelizację Kodeksu pracy w celu stopniowej eliminacji obciążeń pracodawców wynikających z zatrudniania pracowników, tworzenia regulaminów pracy i wynagradzania oraz konieczności informowania inspektora sanitarnego o rozpoczęciu i zaprzestaniu działalności,
- przygotowanie projektów nowelizacji regulacji prawnych z obszaru BHP zmierzających do zmniejszenia kosztów działalności MSP średnio o 5–8%,
- wsparcie finansowe Agencji Techniki i Technologii dla zakupu przez przedsiębiorstwa myśli technicznej,
- analizę barier, jakie utrudniają MSP doskonalenie kadry właścicielskiej i pracowników,
- udzielenie pomocy doradczej i finansowej przy tworzeniu Funduszu Wzajemnych Ubezpieczeń Kontraktów Eksportowych,
- rozbudowę bazy danych o regulacjach obowiązujących w UE,
- zwiększenie liczby mieszkań na wynajem o ok. 20 tys. (co ma służyć większej mobilności pracowników),
- zmiany w systemie podatkowym promujące inwestycje i zmniejszające koszty pracy.

Elementy istotne dla MSP znajdują się również w polityce edukacyjnej, m.in. modyfikacja ulg przyznawanych pracodawcom za szkolenie uczniów czy nowe zachęty do podejmowania takich szkoleń przez pracodawców.

---

¹¹ Przegląd Rządowy nr 8 (110), sierpień 2000 r.

3.1.7. Polityka regionalna

Narodowa strategia rozwoju regionalnego

W grudniu 2000 r. Rada Ministrów przyjęła *Narodową strategię rozwoju regionalnego 2001–2006*.

Polityka rozwoju regionalnego jest istotnym elementem, a jednocześnie warunkiem powodzenia prowadzonej przez Polskę polityki społeczno-gospodarczej. Należy do dziedzin interwencji publicznej zyskujących na znaczeniu, a pomoc dla MSP jest jej istotną częścią.

Cele polityki rozwoju regionalnego zostały sformułowane z perspektywy potrzeb ogólnokrajowych. Pierwszeństwo mają: utrzymanie wysokiego tempa wzrostu gospodarczego, tworzenie nowych miejsc pracy, stymulowanie przekształceń strukturalnych oraz nowoczesnych form działalności, przy umożliwieniu rozwoju gospodarczego i zaspokojenia potrzeb życiowych mieszkańców wszystkich regionów Polski. Strategia zakłada pełną zgodność działań z polityką ekologiczną oraz zobowiązaniami międzynarodowymi.

Najważniejsze wyzwania stojące przed polityką rozwoju regionalnego państwa to:

- zachowanie spójności celów polityki rozwoju regionalnego z polityką społeczno-gospodarczą Rządu, co implikuje potrzebę uruchomienia odpowiednich i trwałych mechanizmów współpracy i koordynacji – zarówno międzyresortowej, jak i w relacji Rząd – samorząd wojewódzki. Nieodzowne będzie również włączenie się w ten proces organizacji społecznych, naukowych i gospodarczych;
- zapewnienie warunków służących wzrostowi PKB na mieszkańca wszystkich regionów w Polsce w stosunku do średniej unijnej (w roku 1999 wynosił on 38% średniej unijnej). Odpowiednio realizowana polityka regionalna powinna doprowadzić do wzrostu zamożności wszystkich województw, tak aby w 2006 r. średni poziom PKB w przeliczeniu na 1 mieszkańca wyniósł 47% aktualnego poziomu unijnego. Takie założenia upoważniają do stwierdzenia, że w najslabszym województwie świętokrzyskim poziom PKB wyniesie 33%, a w mazowieckim 71%;
- przeciwdziałanie nadmiernemu wzrostowi różnicowań regionalnych poprzez ograniczanie bezrobocia, stymulowanie zdolności konkurencyjnej obszarów o mniej korzystnych warunkach rozwojowych, wspieranie infrastruktury i rozwoju zasobów ludzkich;
- przygotowanie struktur administracji centralnej i regionalnej do bardziej efektywnego wdrażania polityki rozwoju regionalnego, współfinansowanej przez odpowiednie instrumenty finansowe UE;
- wykorzystanie reformy terytorialnej do przyspieszenia rozwoju społeczno-gospodarczego. Istotne jest tu stopniowe zwiększanie ilości środków własnych oraz racjonalizacja użytkowania środków publicznych przez samorządy terytorialne.

Celem strategicznym NSRR jest tworzenie warunków wzrostu konkurencyjności regionów oraz przeciwdziałanie marginalizacji niektórych obszarów w taki sposób, aby sprzyjać długofalowemu rozwojowi gospodarczemu kraju, jego spójności ekonomicznej, społecznej i terytorialnej oraz integracji z Unią Europejską.

Działania w ramach NSRR skoncentrowane będą na następujących priorytetach:

- rozbudowie i modernizacji infrastruktury służącej wzmocnieniu konkurencyjności regionów (rozbudowa infrastruktury o ponadlokalnym znaczeniu, rozwój funkcji metropolitalnych największych aglomeracji i miast, rozwój technologii telekomunikacyjnych);

- restrukturyzacji bazy ekonomicznej regionów i tworzeniu warunków do jej dywersyfikacji (wspieranie małych i średnich przedsiębiorstw, transfer nowoczesnych technologii, rozwój turystyki, rekreacji i ochrona dziedzictwa kulturowego);
- działaniach wspierających rozwój zasobów ludzkich (edukacja powszechna i ustawiczna, systemy stypendialne, podnoszenie umiejętności kadr administracji publicznej);
- wsparciu obszarów wymagających pomocy i zagrożonych marginalizacją (aktywizacja obszarów wiejskich, rewitalizacja bazy ekonomicznej miast);
- zapewnieniu współpracy regionów (rozwój współpracy przygranicznej, transnarodowej).

Lista obszarów wymagających wsparcia będzie każdorazowo ustalana w specjalnych programach wsparcia proporcjonalnie do możliwości finansowych budżetu państwa. Przewiduje się, że realizacja NSRR będzie przebiegała w dwóch fazach: pierwsza obejmie okres przedakcesyjny, realizacja drugiej fazy nastąpi po uzyskaniu członkostwa Polski w UE.

Za ogólną realizację i koordynację polityki rozwoju regionalnego państwa odpowiada Rada Ministrów oraz Komitet RM ds. Polityki Regionalnej i Zrównoważonego Rozwoju. Minister właściwy ds. rozwoju regionalnego jest odpowiedzialny za realizację *Narodowej strategii rozwoju regionalnego*, przygotowanie programów wsparcia oraz kontraktów wojewódzkich.

Na poziomie województw istotną rolę w podejmowaniu decyzji przez samorząd województwa powinny odgrywać Regionalne Komitety Sterujące. Do zadań wojewody należeć będzie udział w rokowaniach dotyczących zawarcia kontraktu wojewódzkiego, nadzorowanie transferu środków budżetowych przeznaczonych na program wsparcia i odpowiedzialność za przebieg wydatkowania tych środków (sposób wykorzystania dotacji, przebieg realizacji inwestycji finansowanych z tych funduszy itp.). Finansowanie NSRR odbywać się będzie z pomocowych funduszy UE, budżetu państwa, środków własnych jednostek samorządu terytorialnego, funduszy i agencji oraz innych podmiotów publicznych, a także ze środków podmiotów prywatnych.

Program wsparcia na lata 2001–2002

Razem z NSRR Rada Ministrów przyjęła rozporządzenie w sprawie przyjęcia *Programu wsparcia na lata 2001–2002*¹². Program określił zakres, tryb i warunki wspierania przez państwo programów wojewódzkich. Uznano, że celem generalnym programu jest „wspieranie rozwoju społeczno-gospodarczego kraju oraz poszczególnych jego obszarów dla wzmocnienia konkurencyjności, wzrostu poziomu życia i spójności regionów i spójności społecznej, gospodarczej oraz przestrzennej zarówno w relacjach wewnętrznych, jak i z państwami i regionami Wspólnoty Europejskiej”.

Wśród pięciu priorytetów, które mogą uzyskać wsparcie Rady Ministrów wymienia się m.in. restrukturyzację bazy ekonomicznej województw i tworzenie warunków jej dywersyfikacji. Priorytet ten realizowany jest poprzez następujące cele:

- stymulowanie inwestycji oraz wspieranie rozwoju małych i średnich przedsiębiorstw,
- wspieranie tworzenia i absorpcji innowacji, w tym transfer technologii,
- rozwój turystyki, rekreacji i ochrona dziedzictwa kulturowego.

Wśród zadań, które realizują cel generalny i mogą uzyskać wsparcie w ramach programu wsparcia wyróżniono rozwój przedsiębiorczości, zwłaszcza małych i średnich przedsiębiorców, innowacje go-

¹² Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 28 grudnia 2000 r. w sprawie przyjęcia *Programu wsparcia na lata 2001–2002* (Dz. U. z 2000 r., Nr 122, poz. 1326).

spodarcze i rozwój technologii. Zgodnie z załącznikiem do rozporządzenia w ramach tego zadania określono następujące zadania szczegółowe:

- inwestycje w majątek trwały (budynki i wyposażenie),
- technologie przyjazne dla środowiska, czyste i energooszczędne,
- usługi doradztwa handlowego (informacje, planowanie, usługi konsultingowe, marketing, zarządzanie, projektowanie, eksport, środowisko, zakup technologii),
- usługi dla przedsiębiorców (parki, inkubatory przedsiębiorczości, stymulacja rozwoju usług, promocja eksportu, sieci, konferencje, targi handlowe),
- szkolenia zawodowe.

W rozporządzeniu określono również, że w 2001 r. środki przewidywane na realizację zadań wynikających z programów wojewódzkich wyniosą maksymalnie 2 496,1 mln zł. Określone zostały również zasady podziału pomocy pomiędzy województwa i priorytety.

Podmiotami uprawnionymi do wykonywania zadań są samorząd wojewódzki, powiatowy i gminny, agencje i instytucje wspierające rozwój społeczno-gospodarczy, przedsiębiorców, rolników i ich organizacje, a także inne podmioty sektora publicznego.

Konkretne wsparcie udzielane będzie w ramach kontraktów wojewódzkich w wyniku rokowań pomiędzy ministrem a zarządem wojewódzkim. Dofinansowanie z budżetu państwa zadań, zawartych w programie wojewódzkim objętych kontraktem może być udzielone w formie:

- dotacji celowych dla zadań własnych samorządu,
- dotacji celowych dla instytucji otoczenia biznesu wspierających rozwój sektora małych i średnich przedsiębiorstw,
- dotacji celowych dla małych i średnich przedsiębiorców,
- pożyczek i refundacji przeznaczonych dla małych i średnich przedsiębiorców,
- dotacji celowych dla województw w ramach ratyfikowanych umów międzynarodowych.

Nadzór nad wdrażaniem programu wsparcia sprawować będzie komitet monitorujący na poziomie krajowym oraz komitety monitorujące w województwach. W skład komitetu w województwie mogą wchodzić również podmioty uprawnione, realizujące zadania w ramach kontraktu wojewódzkiego (w tym również przedsiębiorcy i ich organizacje). Przedsiębiorcy i ich organizacje ponadto mogą uczestniczyć w prowadzeniu akcji informacyjnej na temat programu wsparcia oraz brać udział w przygotowaniu i realizacji wniosku.

Regionalne programy restrukturyzacyjne

1 sierpnia 2000 r. Rada Ministrów wydała rozporządzenie w sprawie zasad, warunków i trybu wspierania środkami budżetu państwa programów inicjowanych przez organy samorządu województwa¹³.

W rozporządzeniu przewidziano wsparcie ze środków rezerwy budżetu państwa programów inicjowanych przez samorząd województwa w zakresie promocji zatrudnienia i rozwoju zasobów ludzkich na terenach wiejskich. Wspieranie takich programów zakłada *Narodowa strategia wzrostu zatrudnienia i rozwoju zasobów ludzkich*, przyjęta przez Radę Ministrów w styczniu 2000 r. Restrukturyzacja zatrudnienia (tworzenie pozarolniczych miejsc pracy) i rozwój przedsiębiorczości na terenach wiejskich jest także jednym z priorytetów *Paktu dla wsi i obszarów wiejskich*.

---

¹³ Dz.U. Nr 68, poz. 806.

Działania na rzecz promocji zatrudnienia oraz restrukturyzacji obszarów wiejskich stanowią ważny element przygotowywanych przez samorzządy województw strategii rozwoju. Rozporządzenie zakłada wsparcie tych strategii i wynikających z nich programów w sposób odnoszący się do problemów rynku pracy na obszarach wiejskich, takich jak:

- jawne, rejestrowane bezrobocie, występujące głównie w województwach północnej Polski (tzw. bezrobocie „popegeerowskie”),
- ukryte bezrobocie (przerost zatrudnienia) występujące głównie w województwach południowo-wschodniej i środkowej Polski, związane z tradycyjną i nieefektywną strukturą agrarną.

Wsparcie działań samorzządów województw jest komplementarne w stosunku do rządowego *Programu aktywizacji obszarów wiejskich* i wynikających z niego *Programu przekwalifikowań/reorientacji* oraz *Programu mikropożyczek*. Programy te mają być współfinansowane ze środków pożyczki Banku Światowego.

Działania przewidziane w projekcie adresowane będą do: mieszkańców gmin wiejskich, miejsko-wiejskich i miast o liczbie mieszkańców nie przekraczającej 15 000. Chodzi zwłaszcza o rolników posiadających bardzo małe gospodarstwa rolne, osoby bezrobotne mieszkające na wsi, małe i średnie przedsiębiorstwa mające siedziby na terenach wiejskich.

Instrumenty o charakterze doradczo-szkoleniowym mają służyć aktywizacji i reorientacji zawodowej osób oraz wzmocnieniu konkurencyjności (a przez to tworzeniu i zachowaniu miejsc pracy) małych i średnich przedsiębiorstw. W projekcie przewidziano także wsparcie finansowe osób rozpoczynających działalność gospodarczą (jednorazowe dotacje na cele inwestycyjne).

Wsparcie uzyskają wszystkie województwa. Usługi będą realizowane przez instytucje spoza sektora finansów publicznych (organizacje pozarządowe, instytucje szkoleniowo-doradcze, agencje rozwoju, firmy doradcze itp.). Środki rezerwy podzielone zostaną proporcjonalnie do liczby ludności wiejskiej (im wyższa liczba, tym większa część środków rezerwy przypadnie na województwo), a następnie skorygowane o dodatkowy wskaźnik uwzględniający stopę bezrobocia.

W rozporządzeniu założono, że środki dotacji przekazywane będą samorządowi województwa przez wojewodę. Następnie zarząd województwa, jako organ wykonawczy samorządu, wybierze instytucje spoza sektora finansów publicznych, którym na podstawie umowy zleci wykonywanie działań opisanych w projekcie. Wejście w życie rozporządzenia nie pociąga za sobą dodatkowych kosztów dla budżetu państwa. Rezerwa celowa w wysokości 60 620 tys. zł na wspieranie lokalnych programów restrukturyzacyjnych zapisana została w ustawie budżetowej na 2000 r.

3.2. Realizacja polityki państwa wobec MSP

3.2.1. Działania parlamentarne

Od początku III kadencji Sejmu funkcjonuje Komisja Małych i Średnich Przedsiębiorstw. W 2000 r. odbyła ponad 40 posiedzeń (od początku III kadencji 135 posiedzeń). W trakcie obrad Komisja rozpatrywała 10 projektów ustaw:

- rządowy projekt ustawy o utworzeniu Polskiej Agencji Rozwoju Przedsiębiorczości (luty 2000 – listopad 2000 r.),
- komisyjny projekt ustawy o odpadach (od grudnia 1998 r. do marca 2000 r.)¹⁴,
- rządowy projekt ustawy o odpadach (od lutego 2000 r.),
- poselski i rządowy projekty ustaw o zmianie ustawy o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi (od kwietnia 2000 r.),
- poselski i rządowy projekty ustaw o grupach producentów rolnych i ich związkach oraz zmianie innych ustaw (lipiec 1988, marzec 1999 do września 2000 r.),
- rządowy projekt ustawy o opakowaniach i odpadach opakowaniowych (od czerwca 2000 r.),
- rządowy projekt ustawy o obowiązkach przedsiębiorców w zakresie gospodarowania niektórymi odpadami oraz o opłacie produktowej i opłacie depozytowej (od maja 2000 r.),
- rządowy projekt ustawy o zmianie ustawy o zagospodarowaniu przestrzennym (kwiecień 2000 – lipiec 2000 r.) rządowy projekt ustawy – Prawo własności przemysłowej (od marca 1998 i lipca 1999 r. do czerwca 2000 r.).

Komisja zaproponowała w 2000 r. dwie inicjatywy ustawodawcze:

- projekt ustawy o zawodzie optyka (projekt formalnie nie został zgłoszony w 2000 r.),
- projekt ustawy o zmianie ustawy o poręczeniach i gwarancjach udzielanych przez Skarb Państwa oraz niektóre osoby prawne (od listopada 2000 r.). Projekt ustawy (druk nr 2341) wpłynął do Marszałka 8 listopada 2000 r., skierowany został do Komisji MSP oraz do Komisji Finansów Publicznych.

Ponadto w trakcie prac Komisja omawiała m.in. problemy:

- rozwoju agroturystyki jako formy rozwoju drobnej przedsiębiorczości na obszarach wiejskich,
- małych i średnich przedsiębiorstw w gospodarce morskiej,
- zasobności i dostępności informacji statystycznych o sektorze małych i średnich przedsiębiorstw,
- miejsca i roli małych i średnich przedsiębiorstw w realizacji polityki regionalnej w aspekcie małych i średnich przedsiębiorstw w wojewódzkich programach operacyjnych w województwach objętych realizacją programu spójności gospodarczej i społecznej PHARE 2000,
- sytuacji na przejściach granicznych w kontekście konieczności wzmożenia wymiany towarowej przez małe i średnie przedsiębiorstwa pomiędzy Polską a krajami Europy Wschodniej,
- stanu rozwoju gospodarczego województw wschodniej Polski,
- zasad wspierania kapitałowego istniejących i tworzonych funduszy poręczeń kredytowych poprzez dofinansowanie ze środków publicznych i ze środków pomocowych,
- stanu polskiego handlu i kierunków zmian – analizy sytuacji w sferze handlu wewnętrznego,
- kar grzywny i pozbawienia wolności za wykroczenia i przestępstwa popełnione w trakcie prowadzenia działalności gospodarczej,

---

¹⁴ Był to projekt Komisji Małych i Średnich Przedsiębiorstw.

- transferu technologii oraz analizy instrumentów ekonomiczno-finansowych wspierających innowacyjność polskiej gospodarki, ze szczególnym uwzględnieniem małych i średnich przedsiębiorstw.

Istotnym elementem prac Komisji były kwestie budżetowe. Nie ulega wątpliwości, że działania komisji MSP przyczyniły się do zwiększenia nakładów budżetowych na cele związane z MSP w 2001 r. Nakłady na małe i średnie przedsiębiorstwa wzrosły bowiem o 350%, a na promocję eksportu o 225%. Dodać do tego trzeba jeszcze 20 mln zł zarezerwowanych w Komitecie Badań Naukowych na prace badawczo-wdrożeniowe w małych i średnich przedsiębiorstwach. W ten sposób w projekcie budżetu na 2001 r. zaplanowano 91 mln zł na realizację polityki wobec MSP, wobec 20,4 mln zł w 2000 r., co stanowi wzrost o 450%¹⁵.

W 2000 r. zgłoszono również ponad 40 interpelacji i zapytań poselskich dotyczących sektora MSP. Jednak tylko kilka dotyczyło kompleksowej polityki wobec małych i średnich przedsiębiorstw.

3.2.2. Działania związane z integracją europejską

W kwietniu 2000 r. Rada Ministrów przedstawiła *Raport z realizacji w 1999 r. Narodowego Programu Przygotowania do Członkostwa w Unii Europejskiej*¹⁶.

W zakresie dotyczącym sektora MSP zwrócono uwagę na:

- opóźnienia w zakresie przygotowania ustawy o Polskiej Agencji Rozwoju Przedsiębiorczości,
- opóźnienie w przygotowaniu ustawy o działalności pożytku publicznego,
- opóźnienie w projekcie strategii promocji eksportu.

Na działania związane z promocją sektora małych i średnich przedsiębiorstw w ramach NPPC wydatkowano:

- koszt wydania dokumentu *Kierunki działań Rządu wobec MSP do 2002 r.* – ok. 25 tys. zł,
- opracowanie i opublikowanie informatorów dla przedsiębiorstw – 73 221 zł,
- przygotowanie ekspertyz i projektów aktów prawnych – 101 850 zł,
- pomoc doradcza dla trzech nowo utworzonych funduszy poręczeniowych – 79 949 zł,
- dokapitalizowanie w formie dotacji nowo utworzonych funduszy lokalnych, subregionalnych i regionalnych – 2 640 000 zł.

Zdaniem autorów Raportu, działania polegające na wspieraniu sektora małych i średnich przedsiębiorstw są popierane przez Komisję Europejską, czemu dała ona wyraz w *Okresowym Raporcie* dotyczącym Polski za rok 1999 oraz w Partnerstwie dla Członkostwa '99.

3.2.3. Polityka przemysłowa i polityka wobec MSP

Realizacja średniookresowej strategii rozwoju gospodarczego

W październiku 2000 r. Rząd przyjął *Informację o realizacji koncepcji średniookresowego rozwoju gospodarczego kraju do 2002 roku*, po upływie roku od jej przyjęcia przez Radę Ministrów wraz z elementami strategii do 2006 roku.

¹⁵ W uchwalonej ustawie budżetowej zapisano na realizację *Kierunków działań Rządu wobec MSP* 71,225 mln zł, 20 mln zł na prace badawczo-wdrożeniowe w MSP i 89,730 mln zł na promocję eksportu.

¹⁶ *Raport z realizacji w 1999 r. Narodowego Programu Przygotowania do Członkostwa w Unii Europejskiej* przyjęty przez Radę Ministrów w dniu 4 kwietnia 2000 r.

Koncepcja przyjęta przez Radę Ministrów w czerwcu 1999 roku, jako główny cel stawia przygotowanie gospodarki polskiej do końca 2002 roku do członkostwa w Unii Europejskiej, przede wszystkim przez zmniejszenie dystansu rozwojowego i strukturalnego w stosunku do krajów członkowskich Unii i zwiększenie konkurencyjności polskiej gospodarki.

Osiągnięcie tego celu przewidziano w wyniku realizacji zadań w trzech zasadniczych obszarach:

- harmonizacji prawa polskiego z ustawodawstwem UE i realizacji reformy regulacyjnej OECD, mającej na celu usprawnienie praktyk regulacyjnych w gospodarce,
- kontynuacji przekształceń w gospodarce, związanej z dalszą transformacją gospodarki,
- budowie nowoczesnej gospodarki, ukierunkowanej na zwiększenie innowacyjności i przedsiębiorczości, decydujących o wzroście międzynarodowej konkurencyjności polskiej gospodarki.

Po pierwszym roku przedstawione w *Koncepcji* realizowane zadania są w różnym stopniu zaawansowania. Nie udało się uzyskać postulowanego przyspieszenia prac dotyczących harmonizacji prawa z ustawodawstwem UE. Podobnie, z trudnościami, przebiega wdrażanie programów o charakterze strukturalnym, związanych z postulowanym w dokumencie przyspieszeniem zmian strukturalnych w przemyśle, rolnictwie i usługach. Najmniej zaawansowana jest realizacja zadań dotyczących budowy nowoczesnej gospodarki, gdzie postulowano zwiększenie innowacyjności i przedsiębiorczości, uzyskanie lepszej infrastruktury instytucjonalnej i technicznej, zmniejszenie luki w poziomie wykształcenia i poziomie życia społeczeństwa. Są to jednak zadania o charakterze średniookresowym.

W zakresie dotyczącym sektora MSP autorzy tak podsumowują realizację strategii:

- *Uproszczenie systemu podatkowego wraz z obniżeniem stawek podatku dochodowego oraz rozszerzenie zakresu stosowania zryczałtowanych form opodatkowania* – (odpowiedzialny: Ministerstwo Finansów) działania częściowo zrealizowane (obniżenie podatku od osób prawnych w 2000 r.), kontynuowane będą prace w kierunku dalszego uproszczenia systemu podatkowego;
- *Wzmocnienie proinwestycyjnego oddziaływania systemu podatkowego, w tym przez wprowadzenie korzystniejszych regulacji dotyczących amortyzacji* (odpowiedzialny: Ministerstwo Finansów) – w miejsce dotychczasowej ulgi inwestycyjnej dla osób prawnych wprowadzono korzystniejszy system amortyzacji. O proinwestycyjnym oddziaływaniu tych zmian będzie można powiedzieć najwcześniej w 2001 roku;
- *Finansowe wsparcie przedsięwzięć innowacyjnych i wdrożeniowych podejmowanych przez przedsiębiorstwa, w tym służących wprowadzaniu systemów jakości* (odpowiedzialny: Ministerstwo Gospodarki) – zadanie jest realizowane w wielu formach, wielkość wsparcia uzależniona jest, w dużej mierze, od możliwości finansowych budżetu państwa (zwłaszcza dotacji dla Agencji Techniki i Technologii);
- *Ułatwienie dostępu do zewnętrznych źródeł finansowania przez rozbudowę i dokapitalizowanie systemu poręczeń, wspieranie rozwoju lokalnych i regionalnych funduszy poręczeń kredytowych, wprowadzenie rozwiązań promujących powstawanie instytucji kapitałowych inwestujących w sferach podwyższonego ryzyka.* (Odpowiedzialny: Ministerstwo Finansów, Ministerstwo Gospodarki) – przewidywana jest nowelizacja ustawy z 8 maja 1997 roku o poręczeniach i gwarancjach udzielanych przez Skarb Państwa oraz niektóre osoby prawne, wprowadzająca możliwość udzielania przez BGK regwarancji, stanowiących zabezpieczenie spłaty poręczeń udzielanych przez lokalne i regionalne fundusze poręczeń kredytowych;
- *Rozbudowa systemu doradztwa dla przedsiębiorców oraz poprawa dostępu do informacji istotnych z punktu widzenia prowadzonej działalności gospodarczej* (odpowiedzialny: Minister Gospodarki) – został powołany zespół międzyresortowy, który zajmuje się realizacją tych zadań. Przygotowano dwie ekspertyzy dotyczące struktury i rozwiązań technicznych tworzonej bazy danych;

- *Ograniczenie obciążeń i barier biurokratycznych, które powodują nieuzasadniony wzrost kosztów działalności przedsiębiorstw, a przez to zmniejszają ich konkurencyjność* (Odpowiedzialny: Ministerstwo Gospodarki) – ustawa o Krajowym Rejestrze Sądowym wchodzi w życie 1 stycznia 2001 roku;
- *Tworzenie bardziej korzystnych uregulowań prawa pracy przez ograniczenie obciążeń socjalnych związanych z ustawodawstwem pracy oraz zmniejszenie obciążeń administracyjnych związanych z zatrudnianiem pracowników* (Odpowiedzialny: Ministerstwo Pracy i Polityki Społecznej) – trwają prace nad nowelizacją przepisów;
- *Ułatwienie dostępu do rynków zagranicznych, np. przez współfinansowanie ze środków budżetowych promocji polskiego eksportu, wspieranie uczestnictwa w programach Unii Europejskiej itd.* (odpowiedzialny: Ministerstwo Gospodarki) – wnioski o dofinansowanie udziału w targach i wystawach za granicą składane przez małe i średnie przedsiębiorstwa były rozpatrywane na zasadach priorytetowych, a określenie zasad dofinansowania do 2002 roku umożliwia przedsiębiorcom planowanie udziału w targach i wystawach.

W innych priorytetach dotyczących pośrednio sektora MSP stwierdzono:

- *W zakresie promowania i wspierania podejmowania na wsi pozarolniczej działalności, umożliwiającej zatrudnienie w niej nadwyżek siły roboczej z rolnictwa* – działania te wymagają kontynuacji i doskonalenia form wsparcia;
- *W zakresie tworzenia Regionalnych Funduszy Majątkowych i wykorzystania ich do zdynamizowania prywatyzacji małych i średnich przedsiębiorstw* – dokonano wstępnej weryfikacji listy przedsiębiorstw państwowych, kwalifikujących się do udziału w RFM. W wyniku nowelizacji ustawy o komercjalizacji i prywatyzacji przedsiębiorstw państwowych ma zostać utworzona rezerwa na cele uwłaszczeniowe, obejmująca mienie przedsiębiorstw państwowych, których organami założycielskimi są wojewodowie. W związku z tym dalsze prace nad RFM zostały zawieszono.

Wspieranie rozwoju instytucji regionalnych działających na rzecz transferu technologii

Rada Ministrów w 2000 r. przyjęła informację na temat realizacji *Programu wspierania rozwoju instytucji regionalnych działających na rzecz transferu technologii*. Program ten przyjęty był przez Radę Ministrów 4 marca 1997 r. Główny cel programu zdefiniowano jako rozwój innowacyjności w sektorze małych i średnich przedsiębiorstw przez intensyfikację transferu nowoczesnych, proekologicznych technologii.

Program wspomaga tworzenie regionalnego systemu innowacyjnego, który jest rozwijany w trzech kierunkach:

- organizacji infrastruktury instytucjonalnej,
- rozwoju systemu finansowania i zarządzania ryzykiem w innowacjach,
- pobudzania popytu i przedsiębiorczości w sferze nowoczesnych technologii.

Zadania w ramach programu zostały zrealizowane w następujący sposób:

- *Opracowanie ustawy o działalności pożytku publicznego, która regulowałaby podstawy funkcjonowania organizacji typu non-profit z uwzględnieniem w niej rozwiązań dla instytucji wspomagających transfer nowoczesnych technologii, miało zostać zrealizowane w 1997 r.* W listopadzie 1999 r. w Departamencie Rzemiosła, Małych i Średnich Przedsiębiorstw MG opracowano założenia ustawy i podjęto prace nad jej projektem. Do końca 2000 r. prace nie zostały ukończone;
- *Rozważenie możliwości wprowadzenia odpowiednich zmian w obowiązujących aktach prawnych, które zdynamizują rozwój towarzystw kapitału wysokiego ryzyka, po przedłożeniu koncepcji przez Zespół Zadaniowy ds. Polityki Strukturalnej. Zadanie miało zostać zrealizowane w 1997 r. i w latach następnych.* Opracowano harmonogram realizacji rekomendacji Zespołu Zadaniowego

ds. Polityki Strukturalnej w Polsce przyjęty przez RM w październiku 1997 r., na mocy ustaleń którego przewidziano wprowadzenie w ustawie o podatku dochodowym od osób prawnych rozwiązania zwalniające regionalne fundusze kapitałowe z tego podatku, jak też w ustawie o VAT zwolnienie od opodatkowania usługi zarządzania spółkami inwestycyjnymi; trwają prace nad opracowaniem projektu ustawy o regionalnych funduszach majątkowych. Na etapie uzgodnień międzyresortowych jest nowelizacja ustawy o funduszach inwestycyjnych (w tym podwyższonego ryzyka);

- *Opracowanie i wdrożenie programu tworzenia Systemu Informacji Gospodarczej (prawnej, technologicznej i ekonomicznej)*. Nadal nie wdrożono standardów oprogramowania i zasad aktualizacji danych pomiędzy GUS (REGON), Ministerstwem Sprawiedliwości (Krajowy Rejestr Sądowy) i Ministerstwem Finansów (NIP). Podjęte zostały prace nad przygotowaniem projektu „Pakiet informacyjny służący wzrostowi innowacyjności MSP”;
- *Opracowanie zasad i przeprowadzenie konkursu na najlepsze regionalne programy intensyfikacji transferu nowoczesnych, proekologicznych technologii oraz wsparcie wdrożenia wybranych programów*. Z powodu braku środków konkurs nie doszedł do skutku. KBN dofinansowuje przedsięwzięcia promocyjne, w tym realizowane w formie konkursów, na najlepsze proekologiczne technologie;
- *Uwzględnienie w programach nauczania potrzeb i specyfiki MSP, szczególnie tych związanych z transferem technologii: specjalny program dla studentów ostatniego roku studiów, zwłaszcza technicznych i ekonomicznych, promujących pracę w MSP, praktyki i staże w sektorze MSP i dla tego sektora*. Wybrane szkoły wyższe, zwłaszcza techniczne, przygotowały dla studentów projekty zawierające (do wyboru) trzy rodzaje wykładów: zarządzanie małymi i średnimi przedsiębiorstwami, transfer technologii oraz zarządzanie i marketing w małych i średnich przedsiębiorstwach z uwzględnieniem transferu technologii;
- *Wspieranie przez wojewodów i ministrów środkami pozabudżetowymi realizacji programu, zwłaszcza instytucji regionalnych działających na rzecz zwiększenia poziomu innowacyjności i przedsiębiorczości*. KBN wspiera postawy proinnowacyjne przez dofinansowanie z budżetu państwa w ramach tzw. projektów celowych – prac badawczo-rozwojowych, ważnych ze względów społeczno-gospodarczych, których wyniki zostaną wykorzystane w praktyce;

W 1998 r. Polska uzyskała dostęp do programów: III Wieloletniego Programu UE dla Małych i Średnich Przedsiębiorstw oraz V Ramowego Programu Badań, Postępu Technicznego i Prezentacji UE. Ponadto Komisja Europejska przedstawiła Polsce propozycje udziału w programach utworzonych dla krajów kandydujących: Program Wspierania Biznesu (łącznie 20 mln euro), Usługi Finansowe dla MSP (łącznie 125 mln euro) na dofinansowanie działań w celu dostosowania firm pod względem technologicznym, jakościowym, przepisów prawa itp. do wymogów UE.

Restrukturyzacja górnictwa węgla kamiennego

W listopadzie 2000 r. Rada Ministrów przyjęła informację o przebiegu realizacji reformy górnictwa węgla kamiennego – sprawozdanie roczne za 1999 r. oraz za pierwsze półrocze 2000 r.

Na koniec 1999 r. zatrudnienie w górnictwie zmniejszyło się o 34 304 osoby, tj. do 173 631 osób w porównaniu z końcem grudnia 1998 roku, kiedy wynosiło 207 935 osób. W 1999 r. z przedsiębiorstw górniczych odeszło 36 059 osób, przyjęto zaś 1 755 nowych pracowników. Z instrumentów osłonowych Górniczego Pakietu Socjalnego skorzystało w 1999 r. 25 031 osób, w tym w kopalniach węgla kamiennego 24 413 osób i 618 osób w przedsiębiorstwach robót górniczych i Przedsiębiorstwie Budowy Szybów SA. Na restrukturyzację zatrudnienia z budżetu państwa wydano w tym roku 922 799 tys. zł, co stanowi 96,8% rocznych środków przewidzianych na ten cel w ustawie budżetowej.

W całkowicie i częściowo likwidowanych kopalniach węgla kamiennego w 2000 r. spadek zatrudnienia ma wynieść 10 773 osoby. W I półroczu zatrudnienie zmniejszyło się o 5 480 osób, co stanowiło 50,9% planowanego rocznego spadku. W I półroczu 2000 roku z górnictwa odeszło 9 456 osób, natomiast do pracy w kopalniach przyjęto 579 pracowników. W I półroczu 2000 roku z Górniczego Pakietu Socjalnego skorzystało w kopalniach 5 559 osób. Na restrukturyzację zatrudnienia przekazano z budżetu państwa 314 820,9 tys. zł, co stanowi 28,1% środków rocznych przewidzianych w ustawie budżetowej na restrukturyzację zatrudnienia.

W 2000 roku funkcjonowały nowe instrumenty ukierunkowane na tworzenie nowych miejsc pracy w sektorze MSP dla byłych pracowników górnictwa węgla kamiennego, uruchomione przy wykorzystaniu środków Unii Europejskiej w ramach programu PHARE INICJATYWA.

Wykorzystanie instrumentów skierowanych do byłych pracowników górnictwa węgla kamiennego kształtowało się następująco:

- w ramach szkoleń przekwalifikowujących przeszkolono 1 831 osób; szacuje się, że ponad połowa przeszkolonych znalazła zatrudnienie;
- udzielono 348 pożyczek na tworzenie nowych miejsc pracy na łączną kwotę 18 030 190 zł, z czego 214 dla osób rozpoczynających działalność gospodarczą (8 712 400 zł), a 134 dla MSP (9 317 790 zł); średnia wartość pożyczki wyniosła 51 810 zł, a liczba nowo powstałych miejsc pracy to 577;
- przekazano 10 395 986 zł na dopłaty do oprocentowania kredytów na tworzenie nowych miejsc pracy, co zaowocowało utworzeniem 329 stanowisk;
- dofinansowano zasiłki socjalne lub wypłacono jednorazowe odprawy pieniężne dla 236 osób na łączną kwotę 252 879 zł;
- refundowano składkę ZUS dla pracodawców zatrudniających byłych pracowników sektora na sumę 600 000 zł, dzięki czemu powstało 91 nowych miejsc pracy;
- dofinansowano usługi doradcze dla 428 podmiotów, z czego 279 to osoby rozpoczynające działalność, a 149 to funkcjonujące małe i średnie przedsiębiorstwa.

Instrumenty skierowane do byłych pracowników hutnictwa żelaza i stali:

- ze szkoleń przekwalifikowujących skorzystały 382 osoby;
- projekt kontraktów szkoleniowych i odpraw warunkowych objął 293 osoby, na co wydatkowano 364 495 zł;
- udzielono 29 pożyczek na łączną kwotę 1 382 000 zł, z czego 14 dla osób rozpoczynających działalność gospodarczą (412 000 zł) a 15 dla MSP (970 000 zł); średnia wartość pożyczki wyniosła 47 655 zł, a liczba nowo powstałych miejsc pracy to 48;
- przekazano 4 520 462 zł na dopłaty do oprocentowania kredytów na tworzenie nowych miejsc pracy, dzięki czemu powstało 138 stanowisk;
- dofinansowano usługi doradcze dla 86 beneficjentów, z czego 38 to osoby rozpoczynające działalność gospodarczą, a 48 to MSP.

Realizacja programu wspierania małych i średnich przedsiębiorstw

21 listopada 2000 r. Rada Ministrów zaakceptowała informację o stanie realizacji *Kierunków działań Rządu wobec małych i średnich przedsiębiorstw do 2002 roku*¹⁷. Realizacja zadań zawartych w dokumencie rozpoczęła się w tym roku. W budżecie państwa na 2000 r. przewidziano 20 045 tys. zł na ich wykonanie.

¹⁷ 11 maja 1999 r. Rada Ministrów przyjęła dokument *Kierunki działań Rządu wobec małych i średnich przedsiębiorstw do 2002 r.*

Działania Rządu służące zwiększeniu konkurencyjności sektora MSP polegają m.in. na finansowym wsparciu przedsięwzięć innowacyjnych i wdrożeniowych, podejmowanych przez przedsiębiorców.

- Agencja Techniki i Technologii udziela pożyczek małym i średnim przedsiębiorcom wdrażającym innowacje. W 2000 r. Agencja udzieliła 15 pożyczek na realizację projektów innowacyjnych na kwotę 8 050 000 zł.
- Promowane są firmy i produkty innowacyjne dzięki targom innowacji i konkursom m.in. na polski produkt przyszłości i firmę innowacyjną.
- Podjęto działania mające na celu ułatwienie MSP dostępu do zamówień publicznych. W projekcie nowelizacji ustawy o zamówieniach publicznych zawarto korzystne dla MSP rozwiązania dotyczące wadium.
- W Urzędzie Zamówień Publicznych podjęto prace nad utworzeniem bazy danych o możliwościach udziału MSP w zamówieniach publicznych udzielanych w innych państwach.
- Od połowy 1999 r. w Ministerstwie Pracy i Polityki Społecznej trwają prace nad nowelizacją przepisów Kodeksu pracy w celu wprowadzenia uregulowań umożliwiających wzrost konkurencyjności małym i średnim firmom.
- W celu upowszechniania wiedzy o przedsiębiorczości Ministerstwo Edukacji Narodowej wprowadziło do podstaw programowych gimnazjów i szkół ponadpodstawowych informacje o podstawach gospodarki rynkowej.
- Utworzone przez Ministra Pracy i Polityki Społecznej ośrodki wspierania przedsiębiorczości (jest ich 61) realizują szkolenia dotyczące tworzenia i prowadzenia małej firmy oraz doradztwa dla osób zakładających własną firmę. Działania w tym zakresie zaplanowano także w programie PHARE 2000 „Spójność społeczno-gospodarcza”.
- Ze środków Ministerstwa Gospodarki sfinansowano wydanie wielu informatorów, rozpowszechnianych wśród przedsiębiorców.
- Polska Fundacja Promocji i Rozwoju Małych i Średnich Przedsiębiorstw wdrażała szereg projektów skierowanych bezpośrednio do firm¹⁸:
  - Przedsiębiorcy, którzy wzięli udział w szkoleniach, seminariach, kursach itp. mogli otrzymać częściowy zwrot kosztów uczestnictwa. Z refundacji skorzystało 8 729 uczestników szkoleń z 4 761 przedsiębiorstw. Średnia wartość refundacji wyniosła 700 zł.
  - Utworzono 87 punktów konsultacyjno-doradczych, świadczących bezpłatne usługi doradcze dla MSP na temat administracyjno-prawnych aspektów prowadzenia działalności oraz zarządzania firmą. Z usług punktów skorzystało 19 800 klientów.
  - W 22 punktach należących do Krajowego Systemu Usług świadczono zaawansowane usługi doradcze, które mogły być dofinansowane do 60% wartości usługi. Z projektu skorzystało 189 przedsiębiorstw, a średnia wartość usługi wyniosła 6 104 zł.
  - 125 przedsiębiorstw uzyskało refundację części wydatków związanych z procesem uzyskiwania certyfikatów ISO. Średnia kwota dotacji wyniosła 12 659 zł.
  - Zorganizowano cykl 32 bezpłatnych konferencji dla organizacji otoczenia biznesu w zakresie dostępnych źródeł finansowania działalności gospodarczej.
- W celu realizacji działań na rzecz rozwoju przedsiębiorczości powołano z dniem 1 stycznia 2001 r. Polską Agencję Rozwoju Przedsiębiorczości.
- We współpracy z Centralną Tabelą Ofert S.A. rozpoczęto realizację ogólnopolskiej kampanii edukacyjno-informacyjnej w zakresie regulowanego rynku giełdowego i pozagiełdowego. Otwarto portal informacyjny – www.e-msp.pl i zorganizowano kampanię promocyjną.

---

¹⁸ Więcej informacji na ten temat w Rozdziale 10.4.6.

- Kontynuowano prace nad bazą danych o regulacjach prawnych obowiązujących w Unii Europejskiej, obejmującą przetłumaczone akty prawne Unii istotne dla prowadzenia działalności gospodarczej. Bazę uruchomiono na początku 2001 roku – <http://eulex.mg.gov.pl>.
- Rozbudowywano sieć ośrodków Krajowego Systemu Usług. W 2000 roku sieć poszerzono o 25 nowych instytucji. Oprócz nowych ośrodków podjęto szereg działań mających na celu promocję systemu, podniesienie kwalifikacji ekspertów, objęcie ośrodków systemem akredytacji i standaryzacji usług.
- W czerwcu 2000 r. odbyła się V Krajowa Konferencja MSP, zorganizowana przez Polską Fundację MSP pod patronatem Ministra Gospodarki. Konferencji towarzyszyły I Ogólnopolskie Targi „MSP 2000 – wszystko dla małych i średnich przedsiębiorstw”.

Działania Rządu mające na celu wzrost eksportu sektora małych i średnich przedsiębiorstw polegają przede wszystkim na dążeniu do wyrównywania warunków funkcjonowania polskich i zagranicznych przedsiębiorców. Działania te obejmują m.in. wspieranie ze środków budżetowych udziału przedsiębiorców w targach i wystawach za granicą:

- W 2000 r. ze środków Ministerstwa Gospodarki, przeznaczonych na promocję eksportu, na dofinansowanie udziału w targach i wystawach za granicą oraz organizację misji gospodarczych skorzystało ponad 1,2 przedsiębiorstw, a ogólna kwota przyznanych refundacji wyniosła prawie 8 mln zł. 908 przedsiębiorstw należało do sektora MSP, średnia kwota refundacji dla tych podmiotów wyniosła 6 300 zł;
- Kontynuowano prace związane z tworzeniem nowoczesnego, opartego na platformie internetowej, Teleinformatycznego Systemu Promocji Eksportu Ministerstwa Gospodarki (TISPE). Umożliwi on małym i średnim przedsiębiorcom natychmiastowy dostęp do aktualnych informacji gospodarczych;
- Podjęto prace nad wprowadzeniem nowego mechanizmu udzielania przez banki komercyjne średnio- i długoterminowych kredytów eksportowych. W Ministerstwie Finansów przygotowano projekt ustawy o dopłatach do oprocentowania kredytów eksportowych o stałych stopach procentowych.
- Kolejna grupa działań dotyczy współfinansowania kosztów udziału MSP w programach Unii Europejskiej oraz upowszechniania informacji o zasadach udziału w tych programach. Ministerstwo Gospodarki opłaca składkę z tytułu udziału Polski w III Wieloletnim Programie dla MSP, umożliwiającą polskim podmiotom korzystanie z programu.

Ważnym kierunkiem polityki Rządu jest tworzenie warunków do wzrostu nakładów inwestycyjnych w sektorze MSP. Realizacji tego celu sprzyjać powinny zmiany w obecnie obowiązującym systemie podatkowym oraz działania ułatwiające małym i średnim przedsiębiorcom dostęp do zewnętrznych źródeł finansowania.

- W 1999 r. w Ministerstwie Finansów przygotowano projekty nowelizacji ustaw podatkowych, prace kontynuowano w roku 2000.
- Ministerstwo Sprawiedliwości przygotowało projekt nowelizacji ustawy Kodeks cywilny w celu wprowadzenia do niego umowy leasingu¹⁹. W Ministerstwie Finansów przygotowano projekt ustawy o zmianie ustawy o podatku dochodowym od osób prawnych oraz o zmianie niektórych innych ustaw, regulujący zasady opodatkowania leasingu.

---

¹⁹ Zmiany wprowadzono ustawą z dnia 26 lipca 2000 r. o zmianie ustawy Kodeks cywilny (Dz.U. Nr 74, poz. 857).

- Podjęto działania mające na celu wprowadzenie rozwiązań promujących rozwój funduszy inwestycyjnych, w tym funduszy podwyższonego ryzyka (*venture capital*). Komisja Papierów Wartościowych i Giełd przygotowała projekt ustawy o zmianie ustawy o funduszach inwestycyjnych²⁰.
- Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi przygotowało projekt ustawy o zmianie ustawy o utworzeniu Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa²¹ oraz o zmianie ustawy o dochodach jednostek samorządu terytorialnego w latach 1999 i 2000²², który przewiduje udzielanie pomocy przez agencję na realizację przedsięwzięć tworzących nowe miejsca pracy dla mieszkańców wsi na obszarach gmin wiejskich i miejsko-wiejskich, a także miast liczących do 20 tys. mieszkańców.
- W Ministerstwie Gospodarki sfinalizowano prace nad projektem ustawy o warunkach dopuszczalności i nadzorowaniu pomocy publicznej dla przedsiębiorców²³. Celem tej ustawy jest zwiększenie racjonalności wydatkowania środków publicznych w formie pomocy publicznej dla przedsiębiorców oraz ograniczenie niekorzystnych skutków tej pomocy dla konkurencji.
- W zakresie monitorowania programu od początku 2000 r. prowadzone są w Głównym Urzędzie Statystycznym prace w celu utworzenia bazy danych dla sektora MSP. Ostatnio GUS poinformował, że nie jest możliwa docelowa realizacja tych prac w tym roku ze względu na brak środków finansowych.

Oceniając realizację *Kierunków działań Rządu wobec małych i średnich przedsiębiorstw do 2002 r.*, można stwierdzić, że rozpoczęto realizację większości zadań. Istnieją jednak następujące zagrożenia:

- przeciągające się uzgodnienia z partnerami społecznymi, dotyczące nowelizacji Kodeksu pracy;
- brak ujednoczenia stawek podatku dochodowego dla wszystkich podmiotów gospodarczych i występujące zróżnicowania w ich wysokości w zależności od formy prawnej prowadzonej działalności gospodarczej;
- brak w budżecie GUS na 2000 r. środków finansowych na monitorowanie sektora MSP.

Większość działań podjętych na rzecz wspierania przedsiębiorczości w Polsce powinna być kontynuowana również w latach następnych, zwłaszcza jeśli mają one przynieść zamierzone rezultaty w postaci wzrostu znaczenia sektora MSP w strukturze polskiej gospodarki, jego udziału w tworzeniu PKB, w eksporcie i nakładach inwestycyjnych. Planowane nakłady inwestycyjne z budżetu państwa, niezbędne w 2001 roku na realizację zadań, zapisanych w powyższym dokumencie, wynoszą 71 255 tys. zł.

Rada Ministrów zaakceptowała również informację na temat stanu dostosowania małych i średnich przedsiębiorstw do warunków obowiązujących w Unii Europejskiej. Z przedstawionego dokumentu wynikają następujące wnioski:

- administracja polska nie bada kompleksowo stanu dostosowania małych i średnich przedsiębiorstw do warunków panujących w UE. Pojedyncze analizy wykonywane są w przypadku wątpliwości, czy brak okresu przejściowego we wdrażaniu określonej dyrektywy (lub grupy dyrektyw) nie obciążą zbyt wielu przedsiębiorstw;
- Ministerstwo Gospodarki pracuje nad identyfikacją obszarów dostosowywania prawa, które mogą stwarzać problemy dla sektora małych i średnich przedsiębiorstw. Prace te zostaną ukończone w pierwszej połowie 2001 roku;

²⁰ Zmiany wprowadzono ustawą z dnia 16 listopada 2000 r. o zmianie ustawy o funduszach inwestycyjnych (Dz.U. Nr 114, poz. 1192).

²¹ Zmiany wprowadzono ustawą z dnia 16 marca 2000 r. o zmianie ustawy o utworzeniu Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa (Dz.U. Nr 48, poz. 547).

²² Zmiany wprowadzono ustawą z dnia 13 października 2000 r. o zmianie ustawy o dochodach jednostek samorządu terytorialnego w latach 1999–2000 (Dz.U. Nr 95, poz. 1041).

²³ Ustawa z dnia 30 czerwca 2000 r. o warunkach dopuszczalności i nadzorowaniu pomocy publicznej dla przedsiębiorców (Dz.U. Nr 60, poz. 704).

- w kolejnym etapie konieczne będzie oszacowanie kosztów dostosowanie omawianego sektora w poszczególnych obszarach problemowych. Zakres jakościowy i ilościowy tego szacunku powinien być określany na moment przyjęcia Polski do Unii, na podstawie stanowiska negocjacyjnego strony polskiej oraz terminarza negocjacji z UE. Wymaga to skoordynowania działań Ministrów: Gospodarki, Finansów, Pracy i Polityki Społecznej, Sprawiedliwości, Środowiska, Rolnictwa i Rozwoju Wsi, Spraw Wewnętrznych i Administracji oraz prezesów: Głównego Urzędu Statystycznego, Głównego Urzędu Ceł i Zakładu Ubezpieczeń Społecznych. Analiza taka umożliwi:
  - dokładniejsze rozpoznanie całości kosztów dostosowania;
  - określenie udziału w kosztach dostosowania poszczególnych sektorów gospodarki;
  - określenie w przybliżeniu liczby przedsiębiorstw objętych w danej sprawie kosztami dostosowania;
  - podanie przeciętnej wielkości kosztów dla tych przedsiębiorstw.

Po rozpoznaniu kosztów dostosowania proponuje się wydzielenie tych, których szybkie poniesienie jest szczególnie ważne ze względu na proces negocjacyjny, a obciążenie którymi w całości małych i średnich przedsiębiorstw nie będzie, z powodu czasu, możliwe lub pożądane. W celu wsparcia sektora (finansowego, organizacyjnego, szkoleniowego) w wydzielonych obszarach zaproponowano też, aby minister gospodarki, we współpracy z wymienionymi wyżej ministrami i kierownikami urzędów centralnych, przygotował do akceptacji Rady Ministrów plan działań wspomagających dostosowanie małych i średnich przedsiębiorstw do warunków unijnych.

Programy Agencji Techniki i Technologii

W czerwcu 2000 r. Agencja Techniki i Technologii przedstawiła sprawozdanie odnośnie do swych działań za 1999 r., a w zakresie pożyczek za okres 1997–1999 r.²⁴. W 1999 r. ATT skoncentrowała swoją działalność na tworzeniu, wspieraniu i współpracy z regionalnymi ośrodkami interaktywnej komunikacji przeznaczonych głównie dla środowisk innowacji technologicznych (obecnie ok. 30 lokalnych punktów kontaktowych). Ponadto ATT brała bezpośrednio udział w ponad stu przedsięwzięciach, szkoleniach targach i spotkaniach krajowych i zagranicznych dotyczących promocji nowych technik i technologii.

Pomiędzy 1997 a 1999 r. do Agencji Techniki i Technologii zgłoszono 213 wniosków o pożyczki, z czego ATT zrealizowała tylko 43, co stanowi 20,2%. W okresie 3 lat wnioskowano o pomoc finansową w wysokości 111,5 mln zł zaś ATT udzieliła jej na kwotę 19,5 mln zł, co stanowi zaledwie 17,4%. Według szacunków ATT liczba przedsiębiorstw z sektora MSP, które mogłyby zajmować się przedsięwzięciami o charakterze innowacyjnym kształtuje się na poziomie 2500–3000. W bazie danych ATT znajduje się ok. 1100 przedsiębiorstw innowacyjnych. Zdaniem autorów sprawozdania ATT „warunki ekonomiczne tych firm wielokrotnie wydają się gwarantować możliwość wdrażania i generowania zysku zapewniającego terminowe i pełne spłacanie pożyczonego kapitału. Niestety możliwości finansowe ATT nakazują prowadzenie wręcz „konkursowego” kwalifikowania wniosków o pomoc finansową ze stratą dla procesu restrukturyzacji polskiej wytwórczości w MSP”²⁵.

3.2.4. Polityka finansowa

Polityka finansowa jest jednym z podstawowych elementów polityki ekonomicznej państwa. Określony poziom dochodów i wydatków budżetu pozwala między innymi na realizację wsparcia wybranych przedmiotów i podmiotów obrotu gospodarczego.

²⁴ Agencja Techniki i Technologii. Sprawozdanie z działalności za 1999 r., Warszawa, czerwiec 2000, (druk sejmowy nr 2062).

²⁵ Ibidem s. 24.

*Podatki*²⁶

W czerwcu 1999 roku Rząd przygotował i przedstawił reformę podatków bezpośrednich w latach 2000–2003. Efektem zaproponowanych zmian w podatkach bezpośrednich było przygotowanie projektów ustaw podatkowych na 2000 rok, tj. ustawy o podatku dochodowym od osób fizycznych oraz ustawy o podatku dochodowym od osób prawnych. Ustawa z 20 listopada 1999 roku o zmianie ustawy o podatku dochodowym od osób prawnych weszła w życie 1 stycznia 2000 roku. Ustawa o podatku dochodowym od osób fizycznych nie uzyskała akceptacji Prezydenta RP, a zatem nie wprowadzono żadnych proponowanych w reformie podatkowej zmian w 2000 roku (tj. redukcji stawek, spłaszczenia skali podatkowej, wprowadzenia ulg prorodzinnych). W 2000 roku wznowione zostały prace nad przygotowaniem nowych propozycji w zakresie reformy podatku dochodowego od osób fizycznych. Zmiany zostały uchwalone 9 listopada 2000 r. i weszły w życie 1 stycznia 2001 r.²⁷.

Najważniejsze zmiany w zakresie podatku dochodowego od osób prawnych, wprowadzone ustawą o podatku dochodowym od osób prawnych na 2000 rok, to: obniżenie stawek, korzystniejszy system amortyzacji w miejsce dotychczasowej ulgi inwestycyjnej, eliminacja niektórych ulg i zwolnień w latach 2000–2001 (ulg inwestycyjnych, ulg dla pracodawców zatrudniających osoby niepełnosprawne).

W 2000 roku opracowano też zmiany w zakresie podatku od towarów i usług, które weszły w życie z dniem 1 stycznia 2001 r.²⁸. Najważniejszym uregulowaniem nowelizacji jest zmiana limitu obrotów uprawniających podatników do zwolnień podmiotowych oraz zakresu tych zwolnień. Obniżenie limitu, który wynosił 80 000 zł, do poziomu równowartości 10 000 euro, zaowocowało ograniczeniem liczby przedsiębiorstw uprawnionych do korzystania ze zwolnienia. Z jego zaś charakteru wynikało, że było ono skierowane do firm najmniejszych. Podobne konsekwencje będzie miało wyłączenie możliwości korzystania przez podatników opłacających podatek dochodowy w formie karty podatkowej ze zwolnienia podmiotowego. Na podatników tych grup nałożono obowiązek prowadzenia dziennej ewidencji sprzedaży.

Nowelizacja wprowadziła też przedłużenie terminów stosowania preferencyjnych stawek w odniesieniu do niektórych towarów i usług.

Wysokość podatków

W ustawie o podatku dochodowym od osób fizycznych na 2000 r. ustalono stawki podatkowe w wysokości 19%, 30% oraz 40%. Zgodnie z ustawą o zmianie ustawy o podatku dochodowym od osób prawnych, podatek w 2000 r. wynosi 30% podstawy opodatkowania, w 2001 r. – 28%, w 2002 r. – 28%, w 2003 r. – 24%, od 1 stycznia 2004 r. – 22%.

Formy opodatkowania

Poza ogólnymi formami opodatkowania małe przedsiębiorstwa mogły stosować formy uproszczone, które cechowały: niższy poziom obciążeń, prosta konstrukcja oraz łatwość stosowania w codziennej praktyce.

---

²⁶ Szersze omówienie zagadnień dotyczących systemu podatkowego przedstawiono w rozdziale 6.

²⁷ Ponieważ wprowadzone zmiany nie wywierały wpływu na stan prawny w 2000 roku, nie są omówione w Raporcie.

²⁸ Ustawa z dnia 17 listopada 2000 r o zmianie ustawy o podatku od towarów i usług oraz o podatku akcyzowym (Dz.U. Nr 105, poz. 1107).

Uproszczony system opodatkowania polega na ustaleniu w akcie prawnym wysokości podatku w formie procentowej lub kwotowej niezależnie od wysokości dochodu. Wysokość podatku oznacza się w odniesieniu do określonego rodzaju działalności gospodarczej wykonywanej przez osobę fizyczną lub, w niektórych przypadkach, spółkę cywilną osób fizycznych. Uproszczonej formie opodatkowania towarzyszą uproszczone formy rozliczenia z urzędami skarbowymi. Ułatwia to niewątpliwie rozwój małej przedsiębiorczości, stanowi jednak przeszkodę w kontaktach z bankami, które podchodzą nieufnie, nie mając przeglądu rzeczywistego stanu obrotów, przychodów i rozchodów firmy.

Ulgi i preferencje podatkowe

W 2000 r. zlikwidowano ulgi inwestycyjne w podatku dochodowym od osób prawnych zastępując je korzystniejszym systemem amortyzacji. W przepisach przejściowych (art. 3 ustawy z dnia 20 listopada 1999 r.) określono, że w przypadku gdy podatnicy przed 1 stycznia 2000 r. ponieśli wydatki inwestycyjne i nabyli prawo do odliczeń na podstawie dotychczasowego art. 18a, zachowują prawo do tych odliczeń po dniu 31 grudnia 1999 r. w zakresie i na zasadach w niej określonych. Wydatki te mogą kontynuować nie dłużej niż do dnia 31 grudnia 2002 r.

Podatnicy podatku dochodowego od osób fizycznych w 2000 r. mogli korzystać z ulg inwestycyjnych na dotychczasowych zasadach. Od 1 stycznia 2001 r. ulgi te zostały zastąpione korzystniejszą amortyzacją. Zgodnie z art. 7 ustawy z dnia 9 listopada 2000 r. podatnicy, którzy przed 1 stycznia 2001 r. ponieśli wydatki inwestycyjne, mają prawo do ich kontynuowania, nie dłużej jednak niż do 31 grudnia 2003 r.

Na terenie gmin uznanych za zagrożone szczególnie wysokim bezrobociem strukturalnym²⁹ oraz województw i gmin objętych zakresem działania rejonowych urzędów pracy, określonych jako zagrożone strukturalną recesją i degradacją społeczną³⁰ dla osób fizycznych i prawnych prowadzących lub podejmujących działalność gospodarczą lub działy specjalne produkcji rolnej funkcjonują ponadto następujące preferencje:

- podatnicy podatku dochodowego od osób fizycznych (osoby fizyczne, spółki cywilne) prowadzący działalność gospodarczą, opodatkowani w formie karty podatkowej, mogą zwiększyć stan zatrudnienia bez utraty tej formy opodatkowania i zwiększenia stawki podatkowej;
- podatnicy podatku dochodowego od osób fizycznych prowadzący działalność gospodarczą (w tym również w formie spółki prawa cywilnego, spółki komandytowej, spółki jawnej) uprawnieni na mocy odrębnych przepisów do szkolenia uczniów i zatrudniający w ramach prowadzonej działalności pracowników w celu nauki zawodu mają prawo do zwiększenia należnej za wyszkolenie pracownika ulgi o 20%³¹;
- podatnicy podatku dochodowego od osób fizycznych płaconego na zasadach ogólnych lub w formie ryczałtu, którzy zwiększali odpowiednio zatrudnienie, mogli odliczyć od dochodu do opodatkowania lub obniżyć podatek o 50% (w gminach do 5000 mieszkańców o 75%) kwoty wydatków

²⁹ Wykaz powiatów (gmin) w 2000 r. na podstawie rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 21 czerwca 1999 r. w sprawie określenia powiatów (gmin) zagrożonych szczególnie wysokim bezrobociem strukturalnym (Dz.U. z 1999 r. Nr 110, poz. 1264). Od 1 stycznia 2001 r. funkcjonować będzie nowy wykaz powiatów.

³⁰ Wykaz powiatów (gmin) w 2000 r. na podstawie rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 21 grudnia 1999 r. w sprawie określenia powiatów (gmin) zagrożonych strukturalną recesją i degradacją społeczną, w których stosuje się szczególne instrumenty ekonomiczno-finansowe i inne preferencje oraz przyznaje się prawo do zasiłku i stypendium zamieszkałym w nich bezrobotnym (Dz. U. z 1999 r. Nr 110, poz. 1265).

³¹ Art. 53, ust. 5 ustawy z dnia 20 listopada 1998 r. o zryczałtowanym podatku dochodowym od niektórych przychodów osiąganych przez osoby fizyczne (Dz. U. z 1998 r. Nr 144, poz. 930, z 2000 r. Nr 104, poz. 1104).

inwestycyjnych³². Prawo do nabywania tej ulgi inwestycyjnej funkcjonowało do 31 grudnia 1998 r.³³. Po tym terminie miały wejść nowe ulgi inwestycyjne dla gmin zagrożonych wysokim bezrobociem strukturalnym. Delegacja ustawowa w tej sprawie nie została jednak zrealizowana. Zaś od 1 stycznia 2001 r. ulga inwestycyjna została zlikwidowana;

- podatnicy podatku dochodowego od osób fizycznych i podatku dochodowego od osób prawnych mogą skorzystać z podwyższonych stawek amortyzacyjnych, umożliwiających szybszą amortyzację niektórych środków trwałych, w pierwszych latach po ich nabyciu³⁴;
- nabywcy i leasingobiorcy (osoby fizyczne i osoby prawne) mienia z zasobów Własności Rolnej Skarbu Państwa mogą w określonych przypadkach być zwolnieni z oprocentowania rat.

Składki na ubezpieczenie społeczne oraz inne obciążenia płac

Od lat płace w Polsce obciążone są wysokimi składkami na ubezpieczenie społeczne oraz innymi quasi-podatkami. W 2000 r. obciążenia płac zatrudnionych pracowników składały się z:

- składek na ubezpieczenia emerytalne, rentowe, wypadkowe i chorobowe,
- składek na Fundusz Gwarantowanych Świadczeń Pracowniczych (0,08% podstawy wymiaru składki na ubezpieczenie społeczne),
- składek na Fundusz Pracy (2,45% podstawy wymiaru składki na ubezpieczenie społeczne),
- opłat na Państwowy Fundusz Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych.

Składka na ubezpieczenie społeczne osób prowadzących działalność gospodarczą oraz osób z nimi współpracujących wynosiła 36,62%³⁵ podstawy wymiaru składki, którą określono jako dochód deklarowany przez osobę prowadzącą działalność, nie mniej jednak od kwoty 60% przeciętnego wynagrodzenia i nie więcej niż 150% dochodu zadeklarowanego za poprzedni miesiąc.

W 2000 r. Sejm znowelizował ustawę o ubezpieczeniach społecznych określając, że dokumenty rozliczeniowe i inne dokumenty ZUS-owskie będą wypełniane w programie komputerowym Płatnik i przekazywane do ZUS-u przez internet. Ustawa zakłada jednak bardzo długie *vacatio legis*: im mniejsza firma, tym później będzie musiała przestawić się na elektroniczny przekaz. Najwięksi pracodawcy (zatrudniający powyżej 1000 osób) zaczną rozliczać się z ZUS-em elektronicznie 18 lipca 2001. Miesiąc później obowiązek ten obejmie firmy zatrudniające od 100 do 1000 osób, a dwa miesiące później elektroniczny przekaz wprowadzą firmy mające od 21 do 100 pracowników. Najmniejsze firmy, liczące do dwudziestu pracowników będą od tego obowiązku zwolnione.

³² Na podstawie rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 24 stycznia 1995 r. w sprawie odliczeń od dochodu wydatków inwestycyjnych oraz obniżek podatku dochodowego w gminach zagrożonych szczególnie wysokim bezrobociem strukturalnym (Dz. U. z 1995 r. Nr 14, poz. 63 i z 1996 r. Nr 63, poz. 293) oraz na podstawie rozporządzenia RM z dnia 25 marca 1997 w województwie łódzkim, katowickim oraz gminach województwa wałbrzyskiego nie wymienionych w wykazie gmin zagrożonych szczególnie wysokim bezrobociem strukturalnym.

³³ Art. 5, ust. 2 ustawy z dnia 21 listopada 1996 r. o zmianie ustawy o podatku dochodowym od osób fizycznych oraz art. 6, ust. 2 ustawy z dnia 21 listopada 1996 r. o zmianie ustawy o podatku dochodowym od osób prawnych (Dz.U. z 1996 r. Nr 137, poz. 638 i 639).

³⁴ Na podstawie rozporządzenia Ministra Finansów z dnia 17 stycznia 1997 r. w sprawie amortyzacji środków trwałych oraz wartości niematerialnych i prawnych (Dz. U. z 1997 r. Nr 6, poz. 35 i Nr 14, poz. 78) – dla gmin zagrożonych szczególnie wysokim bezrobociem strukturalnym, oraz na podstawie rozporządzenia RM z dnia 25 marca 1997 r. w województwie łódzkim, katowickim oraz gminach województwa wałbrzyskiego nie wymienionych w wykazie gmin zagrożonych szczególnie wysokim bezrobociem strukturalnym; od 1 stycznia 2001 podatnicy podatku dochodowego od osób fizycznych na podstawie art. 22k ustawy z dnia 26 lipca 1991 r. o podatku dochodowym od osób fizycznych (Dz. U. z 2000 r. Nr 14, poz. 176, Nr 22, poz. 270, Nr 60, poz. 703, Nr 70, poz. 816, Nr 101, poz. 1090 i Nr 104, poz. 1104). Zaś podatnicy podatku dochodowego od osób prawnych od 1 stycznia 200 r. na podstawie art. 16k ustawy z dnia 15 lutego 1992 r. o podatku dochodowym od osób prawnych (Dz. U. z 2000 r. Nr 54, poz. 654, Nr 60, poz. 703, Nr 86, poz. 958 i Nr 60, poz. 700).

³⁵ W październiku i listopadzie 2000 r. minimalna składka na ubezpieczenie emerytalne wynosiła: 218,99 zł (19,52%), rentowe 145,84 zł (13%), chorobowe 27,49 zł (2,45%), wypadkowe 18,17 zł (1,62%).

Ustawa zakłada, że wszystkie firmy będą opłacać składki na ubezpieczenie społeczne w formie bezgotówkowej, a więc przelewem z konta bankowego.

Ustawa przewiduje, że od 1 grudnia 2000 r. składki emerytalne i rentowe za osoby na urloпах macierzyńskich i wychowawczych obliczać będzie płatnik, czyli pracodawca. Płacić je będzie natomiast, tak jak dotychczas, budżet państwa.

Poręczenia kredytowe dla MSP

Ze środków budżetu państwa sfinansowano Krajowy Fundusz Poręczeń Kredytowych dla małych i średnich przedsiębiorstw umiejscowiony w Banku Gospodarstwa Krajowego. BGK w 2000 r.³⁶ udzielił łącznie 235 poręczeń na kwotę 53 823 720 zł, co stanowi wynik podobny do osiągniętego w poprzednim roku. Utrzymała się tendencja do korzystania z uproszczonego trybu – prawie 80% poręczeń zostało udzielonych w tym trybie (w 1999 r. 73%). Firmom małym udzielono 202 poręczenia, a średnim 33.

3.2.5. Programy związane z polityką rynku pracy

Głównym źródłem finansowania instrumentów walki z bezrobociem i wspierania zatrudnienia jest Fundusz Pracy. Celem Funduszu nie jest bezpośrednio wspieranie przedsiębiorczości, lecz w wielu programach i działaniach małe i średnie przedsiębiorstwa uznawane są za jeden z najlepszych instrumentów tworzenia nowych miejsc pracy i absorpcji bezrobotnych.

Programy związane z polityką rynku pracy to:

- ogólnie obowiązujące instrumenty finansowane z Funduszu Pracy,
- programy specjalnie ukierunkowane na określone rejony oraz określone kategorie bezrobotnych,
- instrumenty obowiązujące na terenach gmin zagrożonych wysokim bezrobociem strukturalnym.

Ogólnie obowiązujące instrumenty finansowane z Funduszu Pracy³⁷

Podstawowe znaczenie w omawianej sferze mają wydatki na *aktywne formy przeciwdziałania bezrobociu*.

W 2000 r. ich udział w ogólnej kwocie wydatków funduszu został zaplanowany na 25,9%, czyli 1 562 776 tys. zł, zaś bez refundacji młodocianych wydatki na aktywne formy przeciwdziałania bezrobociu wynoszą 1 195 276 tys. zł, tj. 19,8%. Według planowanego wykonania na koniec 2000 r. przewidziano 13%.

Faktyczne wydatki na aktywne formy przeciwdziałania bezrobociu za 3 kwartały 2000 r. wyniosły 679 498,8 tys. zł, co stanowi 43,5% planowanych wydatków. W projekcie budżetu na 2001 r. zaplanowano kwotę 900 000 tys. zł, co stanowi 11,2% wydatków, zaś bez młodocianych 510 000 tys. zł. Do form tych zalicza się: szkolenia i przekwalifikowania, prace interwencyjne, pożyczki dla bezrobotnych podejmujących działalność gospodarczą i zakładów pracy tworzących nowe miejsca pracy, aktywizację absolwentów. Trudno oszacować, jaka część tej kwoty trafia do sektora MSP.

³⁶ Informacja o poręczeniach i gwarancjach udzielonych w 1999 r. przez Skarb Państwa, niektóre osoby prawne oraz Bank Gospodarstwa Krajowego, Rada Ministrów, Warszawa 2000.

³⁷ Dane o wydatkach Funduszu Pracy za 2000 r. według: Krajowy Urząd Pracy, Wykonanie Funduszu Pracy za III kwartały 2000 r. (w układzie kasowym), Warszawa, październik 2000 r. oraz Ministerstwo Pracy i Polityki Społecznej, Informacja o wydatkach i dochodach Funduszu Pracy (układ kasowy) dla członków Naczelnej Rady Zatrudnienia, lipiec 2000 r., a także Krajowy Urząd Pracy, Projekt planu Funduszu Pracy na 2001 r. Materiał dla Komisji Polityki Społecznej Sejmu RP, Warszawa, listopad 2000 r.

Szkolenia i przekwalifikowania: W 2000 r. szkoleniami objęto 177,9 tys. bezrobotnych (19,7 tys. średnio na miesiąc) i wydano na ten cel 49 125,5 tys. zł, co stanowi zaledwie 30,7% kwoty planowanej w ustawie budżetowej. W 2001 r. planuje się objąć szkoleniem ok. 110 tys. osób.

Prace interwencyjne organizowane są przez pracodawców³⁸, którym urząd pracy zwraca część kosztów ponoszonych na wynagrodzenia, nagrody oraz składki na ubezpieczenie społeczne skierowanych bezrobotnych. W ciągu 3 kwartałów 2000 r. formą tą objęto 216,4 tys. osób (24 tys. osób średnio na miesiąc, wydając 93 223,9 tys. zł, co stanowi zaledwie 26,6% kwoty planowanej. W 2001 r. planuje się objąć pracami interwencyjnymi ok. 55 tys. osób.

Pożyczki dla bezrobotnych podejmujących działalność gospodarczą oraz dla pracodawców³⁹ tworzących nowe miejsca pracy: maksymalna wysokość pożyczki nie może przekraczać dwudziestokrotnej kwoty przeciętnego wynagrodzenia. Wysokość przeciętnej pożyczki oscyluje jednak na poziomie 55–58% tej kwoty. Oprocentowanie pożyczek dla bezrobotnych wynosi 50% zmiennej stopy oprocentowania kredytu lombardowego i 30% w gminach zagrożonych wysokim bezrobociem strukturalnym, zaś dla pracodawców 70% zmiennej stopy kredytu lombardowego i 50% w gminach zagrożonych szczególnie wysokim bezrobociem strukturalnym⁴⁰.

Ogółem w ciągu 3 kwartałów 2000 r. na pożyczki wydatkowano 82 471,8 tys. zł, w tym dla bezrobotnych 3 490 pożyczek na podjęcie działalności gospodarczej oraz 891 pożyczek dla pracodawców na dodatkowe miejsca pracy. W 2001 planuje się przeznaczyć na pożyczki 140 000 tys. zł, co pozwoli na przyznanie ok. 7 tys. pożyczek.

Od 1997 r. uzupełnieniem pożyczki może być nowa forma wsparcia działalności gospodarczej podejmowanej przez bezrobotnych. Do ustawy o zatrudnieniu i przeciwdziałaniu bezrobociu wprowadzona została możliwość dokonania przez rejonowy urząd pracy zwrotu do 80% udokumentowanych kosztów szkolenia, konsultacji lub doradztwa dotyczących podejmowanej działalności, poniesionych w okresie do 6 miesięcy od dnia udzielenia pożyczki w kwocie nie przekraczającej jednak przeciętnego wynagrodzenia⁴¹. Od trzech lat brak jest jednak danych o wykorzystaniu tej formy wsparcia.

Refundacja wynagrodzeń młodocianych polega na refundowaniu wynagrodzenia (oraz składki na ubezpieczenie społeczne) wypłacanych młodocianym pracownikom, zatrudnionym na podstawie umowy o pracę w celu przygotowania zawodowego, a także wypłacanie dodatków i premii wypłacanych pracownikom za wykonywanie obowiązków opiekunów praktyk uczniowskich. Z formy tej korzystają przede wszystkim zakłady rzemieślnicze oraz Ochotnicze Hufce Pracy.

---

³⁸ W przypadku prac interwencyjnych, przez pracodawcę rozumie się również jednoosobowego przedsiębiorcę w rozumieniu przepisów o działalności gospodarczej, jeżeli zamierza on zatrudnić pracownika (art. 19, ust. 4 ustawy z dnia 14 grudnia 1994 r. o zatrudnieniu i przeciwdziałaniu bezrobociu).

³⁹ W przypadku pożyczek na tworzenie nowego miejsca pracy, przez pracodawcę rozumie się również jednoosobowego przedsiębiorcę w rozumieniu przepisów o działalności gospodarczej, jeżeli zamierza on zatrudnić pracownika (art. 18, ust. 7 ustawy z dnia 14 grudnia 1994 r. o zatrudnieniu i przeciwdziałaniu bezrobociu).

⁴⁰ Rozporządzenie Ministra Pracy i Polityki Socjalnej z dnia 24 marca 1995 r. w sprawie szczegółowych zasad udzielania pożyczek z Funduszu Pracy, wysokości stopy procentowej oraz warunków spłaty (Dz. U. z 1997 r. Nr 25, poz. 133, z 98, Nr 166, poz. 1243). Korzystniejsze oprocentowanie pożyczek w gminach zagrożonych zostało wprowadzone w nowelizacji z dnia 2 kwietnia 1997 r.

⁴¹ Art. 18 ust. 5a wprowadzony ustawą z dnia 6 grudnia 1996 r. o zmianie ustawy o zatrudnieniu i przeciwdziałaniu bezrobociu oraz o zmianie niektórych ustaw (Dz. U. z 1996 r. Nr 147, poz. 687).

W ciągu 3 kwartałów 2000 r. dokonano refundacji za 1 745,3 tys. młodocianych (średniomiesięcznie 193,9 tys.) oraz za 14 tys. opiekunów praktyk na łączną kwotę 193 734 tys. zł, co stanowi 52,7% w stosunku do kwoty planowanej.

Aktywizacja absolwentów. W ciągu 3 kwartałów 2000 r. zrefundowano wynagrodzenie i składkę ZUS za 216,4 tys. absolwentów (24 tys. średniomiesięcznie), na co wydatkowano kwotę 93 233,9 tys. zł, co stanowi 26,6% kwoty planowanej. W 2001 r. planuje się objąć refundacją stanowiska dla ok. 76 tys. absolwentów.

Programy specjalne ukierunkowane na określone rejony oraz określone kategorie bezrobotnych. Programy te powstają⁴² w skali lokalnej, wojewódzkiej i regionalnej, a ukierunkowane są na zatrudnianie bezrobotnych z określonych rejonów i grup ryzyka. Jednym z instrumentów możliwych przy realizacji programów jest zmniejszenie o połowę oprocentowania pożyczki z Funduszu Pracy oraz wspieranie osób rozpoczynających działalność gospodarczą poprzez szkolenie i doradztwo. W ciągu 3 kwartałów 2000 r. na programy specjalne wydatkowano 22 067,1 tys. zł (78,3% zaplanowanych środków) obejmując 29,8 tys. osób (średniomiesięcznie 3,3 tys. osób). W 2001 r. planuje się objąć tą formą ok. 2 tys. osób.

Dofinansowanie działalności organizacji i instytucji pozarządowych polega na finansowaniu części kosztów realizacji zadań na rzecz bezrobotnych wykonywanych w ramach działań statutowych przez organizacje i instytucje. W ciągu 3 kwartałów 2000 r. dofinansowano organizacje pozarządowe na kwotę 1,2 mln zł (na planowane 3,5 mln zł).

W 2000 r. Fundusz Pracy znacznie ograniczył wydatki na aktywne formy przeciwdziałania bezrobociu w stosunku do planowanych nakładów. Powodem był wzrost liczby osób pobierających zasiłki dla bezrobotnych i zasiłki oraz świadczenia przedemerytalne. Sytuacja finansowa spowodowała potrzebę zmian ustawowych w celu umożliwienia Funduszowi zaciągnięcia kredytu na wypłatę zasiłków.

Tworzenie warunków do powstania nowych miejsc pracy

Rada Ministrów przedstawiła sprawozdanie z realizacji przyjętego 3 listopada 1999 r. dokumentu *Działania związane z tworzeniem warunków do powstania nowych miejsc pracy*. Do obszarów potencjalnego wzrostu zatrudnienia obok wzrostu innowacyjności, budownictwa mieszkaniowego i rozwoju regionalnego zaliczono rozwój małych i średnich przedsiębiorstw.

Za zrealizowane działania legislacyjne w zakresie MSP uznano:

- nowelizację Kodeksu pracy w kierunku m.in. uproszczenia warunków zatrudnienia, uznając za realizację przygotowanie projektu ustawy,
- nowelizację ustaw podatkowych w celu wzmocnienia proinwestycyjnego oddziaływania systemu podatkowego i jego uproszczenia,
- nowelizację Kodeksu cywilnego w celu wprowadzenia do niego umowy leasingu dla ułatwienia małym i średnim przedsiębiorstwom dostępu do tej formy finansowania działalności.

Za realizowane działania organizacyjno-instytucjonalne uznano:

- rozbudowę systemu poręczeń kredytowych, a w szczególności stworzenie sieci konsultacyjno-doradczej dla MSP w zakresie działalności funduszy poręczeniowych w oparciu o Krajowy System Usług, dokapitalizowanie Krajowego Funduszu Poręczeń Kredytowych w Banku Gospodar-

⁴² Rozporządzenie Ministra Pracy i Polityki Socjalnej z dnia 15 listopada 1995 r. w sprawie programów specjalnych przeciwdziałania bezrobociu (Dz. U. z 1998 r. Nr 156, poz. 1023 i z 2000 r. Nr 29, poz. 367).

stwa Krajowego, wsparcie kapitałowe istniejących i nowo tworzonych lokalnych i regionalnych funduszy poręczeń kredytowych przez dofinansowanie ich ze środków publicznych i ze środków pomocowych oraz działania informacyjne i doradcze w zakresie wykorzystania możliwości regulowanego rynku giełdowego i pozagiełdowego;

- przeprowadzenie ogólnopolskiej kampanii edukacyjno-informacyjnej kierowanej do małych i średniej wielkości spółek oraz do regionalnych instytucji wspierających tę kategorię przedsiębiorców;
- udostępnianie informacji spółkom zainteresowanym notowaniami na publicznym rynku giełdowym i pozagiełdowym za pośrednictwem punktów doradczo-informacyjnych, z możliwością nieodpłatnego przygotowania memorandumów emisyjnych dla tych spółek oraz dofinansowanie działalności tych punktów;
- działania szkoleniowe i doradcze służące m.in. doskonaleniu zawodowemu pracowników.

3.2.6. Programy rozwoju obszarów wiejskich

Programy realizowane przez Agencję Modernizacji i Restrukturyzacji Rolnictwa

Agencję powołano w celu wspierania procesu restrukturyzacji i modernizacji rolnictwa, przetwórstwa rolno-spożywczego i usług dla rolnictwa. Podstawowym instrumentem są dopłaty do kredytów udzielanych przez sieć banków współpracujących. Większość kredytów dofinansowywanych przez Agencję dotyczy przedsięwzięć typowo rolnych (zakup ziemi, gospodarstwa, prowadzenie działalności rolniczej). Uruchomiono również działania na rzecz tworzenia miejsc pracy poza rolnictwem.

W okresie od 1 stycznia do 31 grudnia 2000 r. Ośrodki Doradztwa Rolniczego i Regionalne Centra Doradztwa, Rozwoju Rolnictwa i Obszarów Wiejskich zaopiniowały pozytywnie 21 501 planów przedsięwzięć, związanych z realizacją inwestycji w rolnictwie i jego otoczeniu, w oparciu o kredyty z dopłatą ARiMR do oprocentowania.

Ubiegający się o kredyty preferencyjne zamierzali realizować inwestycje o łącznej wartości 3 625 689,9 tys. zł, wnioskując o kredyty na ogólną kwotę 2 405 717 tys. zł. Środki kredytowe, w średniej wysokości 111,9 tys. zł na przedsięwzięcie, stanowiły 66,3% kosztów planowanych inwestycji.

Na realizację przedsięwzięć inwestycyjnych tworzących nowe stałe miejsca pracy w działalnościach pozarolniczych w gminach wiejskich oraz gminach miejsko-wiejskich gwarantujących zatrudnienie ludności wiejskiej wydano 666 pozytywnych opinii.

Przedsiębiorcy ubiegali się o kredyty w łącznej wysokości 100 567,8 tys. zł, zamierzając finansować tymi środkami 47,4% kosztów planowanych inwestycji. Środki kredytowe, w średniej wysokości 151 tys. zł na przedsięwzięcie, umożliwią utworzenie około 4 023 nowych miejsc pracy w działalnościach pozarolniczych. Najwięcej inwestycji tworzących nowe stałe miejsca pracy zaplanowano do realizacji w produkcji (31,8%).

Od 1995 r. ARiMR uruchomiła nieoprocentowane pożyczki na *rozwój małej przedsiębiorczości*. W 2000 roku zawarto 584 umowy pożyczki na łączną kwotę 18 118,5 tys. zł, co pozwoliło na utworzenie 1817 miejsc pracy. Przeciętna kwota pożyczki wyniosła 31 tys. zł.

Programy realizowane przez Agencję Własności Rolnej Skarbu Państwa

Działając na rzecz ograniczenia bezrobocia na terenach wiejskich oraz w małych ośrodkach miejskich AWRSP podpisała we wrześniu 1998 r. porozumienie z Krajowym Urzędem Pracy, Bankiem Inicjatyw Społeczno-Ekonomicznych, BGŻ i Wielkopolskim Bankiem Rolniczym w sprawie uruchomienia preferencyjnej linii kredytowej na tworzenie nowych miejsc pracy. W związku z podpisanymi umowami Agencja przekazała bankom kwotę 12 182,2 tys. zł.

Udzielono 84 kredytów na łączną kwotę 10,14 mln zł. W ramach przedsięwzięć realizowanych przy pomocy środków z tych linii kredytowych do 31 grudnia 2000 r. zostało utworzonych 371 miejsc pracy dla zarejestrowanych bezrobotnych.

Ponadto AWRSP w 1999 r. i 2000 r. kontynuowała współpracę z organizacjami zajmującymi się ograniczaniem bezrobocia – uczestniczyła w realizacji około 40 lokalnych programów specjalnych.

Rozdysponowany do końca 1997 r. Fundusz Aktywizacji Bezrobotnych, realizowany ze środków pomocowych pozwolił utworzyć blisko 3 600 nowych miejsc pracy i 165 samodzielnych przedsięwzięć gospodarczych. Kontynuacją FAB w 1998 i 1999 r. był Fundusz Uzupełniający. Do końca 1999 r. ze środków FU utworzono ponad 420 miejsc pracy.

W 2000 r. Agencja uczestniczyła w 9 funduszach poręczeniowych: w Działdowie, Gołdapi, Karlinie, Kętrzynie, Kwidzynie, Nidzicy, Olsztynie, Płużnicy i Słupsku. Agencja przekazała do dyspozycji funduszy 4,3 mln zł. Udzielono 239 poręczeń, dzięki czemu utworzono 678 miejsc pracy.

3.2.7. Programy związane z polityką regionalną

Specjalne strefy ekonomiczne

Według danych Ministerstwa Gospodarki planowane inwestycje piętnastu stref (dwie nie podjęły działalności) na koniec 2000 roku, to 10 821 200 tys. zł. De facto inwestycje są zwykle wyższe o około 30%. Przewidywana wielkość planowanego zatrudnienia to ponad 61 tys. nowych miejsc pracy.

Do końca 2000 r. na inwestycje wydatkowano prawie 6,6 miliardów zł. Już uruchomione i funkcjonujące miejsca pracy na terenie zakładów zlokalizowanych w SSE oblicza się na 28 689 osób, co w stosunku do grudnia 1999 roku oznacza wzrost liczby zatrudnionych o ponad 12 tys.

Według danych Ministerstwa Gospodarki 83,6% działających w SSE przedsiębiorców mieści się w kategorii przedsiębiorców małych i średnich, przy czym nie ma wśród nich przedsiębiorstw, które można by uznać za mikroprzedsiębiorstwa.

Regionalne programy restrukturyzacyjne

1 sierpnia 2000 r. Rada Ministrów zaakceptowała informację zbiorczą o wykorzystaniu środków rezerwy celowej budżetu państwa przeznaczonej na dofinansowanie w 1999 roku inwestycji realizowanych w ramach lokalnych programów restrukturyzacyjnych.

Środki z rezerwy celowej budżetu państwa na 1999 rok – w łącznej kwocie 62 700 tys. zł – zostały przeznaczone rozporządzeniem na dofinansowanie inwestycji objętych lokalnymi programami restrukturyzacyjnymi w następujących poręczach:

- województwo dolnośląskie – 10 450 tys. zł;
- województwo łódzkie – 10 450 tys. zł;
- województwo małopolskie – 600 tys. zł;
- województwo pomorskie – 10 450 tys. zł;
- województwo śląskie – 9 850 tys. zł;
- województwo warmińsko-mazurskie – 10 450 tys. zł;
- województwo zachodniopomorskie – 10 450 tys. zł.

Rada Ministrów zachowała ciągłość pomocy budżetowej dla dawnych województw łódzkiego i wałbrzyskiego, które korzystają z tej formy pomocy od 1994 roku oraz dawnego olsztyńskiego i suwałskiego, korzystających z tych środków od 1995 roku. Dawne województwo koszalińskie jest wspierane od 1997 r., a dawne województwa: elbląskie, słupskie i katowickie są wspierane od 1998 r.

Liczba zadań inwestycyjnych, objętych dotacją z rezerwy budżetowej, realizowanych w 1999 r. wynosi 477 pozycji. Struktura ilościowa inwestycji realizowanych w tym roku, wg grup beneficjentów dotacji budżetowej, kształtuje się następująco:

- gminy realizowały 418 zadań inwestycyjnych;
- powiaty 34 zadania inwestycyjne;
- przedsiębiorcy 25 zadań inwestycyjnych.

Z 477 zadań inwestycyjnych realizowanych łącznie przez powiaty i gminy oraz przedsiębiorców 324 zadania zakończono w 1999 roku.

Wymiernym efektem w zakresie ograniczania negatywnych skutków bezrobocia jest utworzenie 3 145 miejsc pracy i 38 podmiotów gospodarczych, powstałych w wyniku inwestycji zakończonych w 1999 roku. W poszczególnych województwach utworzono następującą liczbę miejsc pracy:

- dolnośląskie – 1 032,
- łódzkie – 122,
- małopolskie – 240,
- pomorskie – 138,
- śląskie – 1 526,
- warmińsko-mazurskie – 10,
- zachodniopomorskie – 77.

Poza tym województwa deklarują utworzenie 1 432 nowych miejsc pracy po zakończeniu rozpoczętych w 1999 roku inwestycji.

Efekty gospodarcze, osiągnięte w województwach objętych dotacją z rezerwy celowej budżetu państwa, wyrażają się:

- polepszeniem stanu infrastruktury technicznej oraz znaczną poprawą stanu ochrony środowiska naturalnego,
- aktywizacją rynków pracy,
- rozwojem przedsiębiorczości, zwłaszcza w grupie małych i średnich przedsiębiorców.

Ustawa o zasadach wspierania rozwoju regionalnego

12 maja 2000 r. Sejm uchwalił ustawę o zasadach wspierania rozwoju regionalnego. Ustawa określiła zasady i formy wspierania rozwoju regionalnego oraz zasady współdziałania w tym zakresie Rady Ministrów oraz organów administracji rządowej z samorządem terytorialnym, a w szczególności:

- instytucje wspierające rozwój regionalny,
- tryb prowadzenia działań z zakresu wspierania rozwoju regionalnego,
- zasady zawierania i wykonywania kontraktu wojewódzkiego.

Wspieranie rozwoju regionalnego ma być wykonywane na podstawie *Narodowej strategii rozwoju regionalnego* oraz inicjatyw samorządu województwa, zgodnie z zasadą zrównoważonego rozwoju.

Wspieranie rozwoju regionalnego ma na celu:

- rozwój poszczególnych obszarów kraju, poprawę jakości i warunków życia mieszkańców oraz poziomu zaspokajania potrzeb wspólnot samorządowych,
- stwarzanie warunków dla podnoszenia konkurencyjności wspólnot samorządowych,
- wyrównywanie różnic w poziomie rozwoju poszczególnych obszarów kraju oraz wyrównanie szans obywateli państwa bez względu na miejsce zamieszkania, a także zmniejszanie zacofania obszarów słabo rozwiniętych i mających najmniej korzystne warunki rozwoju.

Zgodnie z ustawą wsparcie finansowe rozwoju regionalnego ze środków budżetu państwa może być przeznaczone na zadania ujęte w kontraktach wojewódzkich. Do zadań, które mogą być finansowane, obok restrukturyzacji wybranych dziedzin usług publicznych oraz gospodarki lokalnej i regionalnej, inwestycji w zakresie infrastruktury technicznej i transportowej poprawiających warunki realizowania inwestycji gospodarczych, przedsięwzięć z zakresu edukacji, w tym edukacji dorosłych, przedsięwzięć z zakresu kultury regionalnej i lokalnej będących składnikami kultury narodowej oraz ochrony i rozwoju dziedzictwa kulturowego, inwestycji poprawiających stan środowiska, rozwoju instytucji działających na rzecz pobudzania aktywności i wspomagania działań samorządowych wspólnot regionalnych i lokalnych, zaliczono również rozwój przedsiębiorczości, zwłaszcza małych i średnich przedsiębiorstw, innowacje gospodarcze, transfer technologii,

3.3. Podsumowanie

W 2000 r. Rząd w kolejnych dokumentach programowych począwszy od strategii społeczno-gospodarczych, poprzez politykę rynku pracy, przemysłową, regionalną i obszarów wiejskich deklarował coraz większe wsparcie wobec sektora MSP. Niewątpliwie spowodowane było to również procesem akcesyjnym do Unii Europejskiej, w którym duże znaczenie ma rozwój małych i średnich przedsiębiorstw.

Z punktu widzenia celów, które są realizowane przez państwo, polityki wobec sektora MSP można podzielić na dwa główne obszary:

- politykę wobec sektora MSP *sensu stricto*, której celem jest tworzenie warunków funkcjonowania i rozwoju małych i średnich przedsiębiorstw,
- innych polityk realizujących priorytetowe cele społeczno-gospodarcze, w których MSP występuje jako jeden z instrumentów realizacyjnych.

Polityka wobec sektora MSP

W odróżnieniu od lat poprzednich polityka wobec sektora MSP nabrała relatywnie lepszej koordynacji. Rok 2000 był faktycznie pierwszym rokiem rozpoczęcia działań w ramach nowego programu rządowego. Pozytywną ocenę osłabia jednak kontynuacja politycznego uwikłania problematyki podatkowej, co spowodowało uzyskanie realnych i oczekiwanych przez przedsiębiorców efektów.

Rok 2000 to również zdynamizowanie działań lobby parlamentarnego w Sejmie RP. Szereg działań zakończono pozytywnym rezultatem.

Do końca 2000 r. nie zostały zrealizowane w pełni przewidziane na ten rok zamierzenia programowe zawarte programie *Kierunki działań Rządu wobec małych i średnich przedsiębiorstw do 2002 r.* Jednak część z nich nie mogła zostać zrealizowana z powodów obiektywnych.

W zakresie dotyczącym rozwoju sektora MSP nadal najbardziej widoczny był brak działań wzmacniających konkurencyjność i efektywność małych i średnich przedsiębiorstw, w tym:

- brak nowelizacji Kodeksu pracy zmierzającej do zmniejszenia obciążeń przedsiębiorców,
- brak środków na dofinansowanie funduszy poręczeń kredytowych,
- brak przepływu informacji o nowych technologiach i przedsięwzięciach innowacyjnych ze sfery nauki do przedsiębiorstw,
- brak zmian w systemie podatkowym,
- brak zmian przystosowujących procedury celne, informacyjne i graniczne do potrzeb MSP.

Niektóre z tych zarzutów powtarzają się co najmniej od kilku lat (potwierdził je również *Okresowy Raport Komisji Europejskiej za 1999 r.*).

Pozytywnie należy natomiast ocenić:

- uchwalenie ustawy o Polskiej Agencji Rozwoju Przedsiębiorczości,
- uchwalenie ustawy o warunkach dopuszczalności i nadzorowaniu pomocy publicznej dla przedsiębiorców,
- uchwalenie ustawy o zasadach wspierania rozwoju regionalnego,
- wdrożenie zmian w ustawach o podatku dochodowym.

Polityka traktująca MSP jako instrument realizacji innych celów państwa

Realizacja programów rządowych mających odniesienie do MSP koncentrowała się na trzech głównych obszarach: polityki rynku pracy, rozwoju obszarów wiejskich oraz polityki regionalnej.

Stosowane w ramach tych programów instrumenty nie były nastawione na sektor MSP, ale na realizację innych priorytetowych celów państwa, takich jak: walka z bezrobociem, rozwój regionalny, rozwój obszarów wiejskich. W realizacji tych celów stosowano instrumenty skierowane do sektora małych i średnich przedsiębiorstw, które stanowiły element rozwoju i restrukturyzacji gospodarczej oraz absorpcji siły roboczej.

Instrumenty wspierania MSP w ramach polityki rynku pracy i polityki rozwoju obszarów wiejskich opierały się m.in. na:

- ułatwieniu dostępu do kredytu dla przedsiębiorców i osób podejmujących działalność gospodarczą,
- ułatwieniach w zwiększaniu zatrudnienia bez ponoszenia dodatkowych kosztów,
- tworzeniu instytucji i instrumentów doradczo-szkoleniowych wspierających małą przedsiębiorczość,
- działaniach edukacyjnych promujących przedsiębiorczość wśród młodzieży.

Tego rodzaju działania i instrumentarium, adresowane do konkretnych grup i obszarów nie poprawiało ogólnych warunków funkcjonowania sektora MSP w branżach najlepszych i najbardziej dynamicznych, lecz dawało istotne efekty w wybranych branżach i regionach kraju wskazanych przez państwo.

Problemy koordynacji obu obszarów polityki wobec MSP

Właściwa polityka wobec MSP powinna uwzględniać oba cele: tworzenie ogólnych warunków rozwoju sektora oraz interwencyjne reagowanie w sektorach i na obszarach wymagających szczególnego traktowania. W 2000 r. postulat ten znalazł nareszcie pełne odzwierciedlenie w dokumentach programowych.

Polityka wobec MSP w 2000 r., realizowana przez różne agendy, była w znacznie większym stopniu monitorowana i koordynowana z wyjątkiem problematyki dotyczącej prawa pracy i ubezpieczeń społecznych. Rozwiązaniem, które koordynację może utrudnić, było jednak powołanie Ministerstwa Rozwoju Regionalnego i Budownictwa i rozdzielenie działów administracyjnych „gospodarka” i „rozwój regionalny”. Programy dotyczące MSP w tej sytuacji będą uzależnione od dwu resortów. Nadal widoczny był też brak zrównoważenia pomiędzy resortem gospodarki a resortem finansów w realizowaniu polityki gospodarczej.

Rozdział 4.

Stanowisko Kościoła Rzymskokatolickiego wobec przedsiębiorczości

Do problemów przedsiębiorczości, wzrostu konkurencyjności i restrukturyzacji gospodarki oraz bezrobocia odnosi się dokument opublikowany po zakończeniu II Synodu Plenarnego Biskupów Polskich¹. Wyrażona w nim akceptacja i poparcie dla swobody prowadzenia działalności gospodarczej, wolnego rynku i konkurencji nie oznacza zgody na wszystkie jej przejawy. Gospodarka powinna być rozumiana jako wysiłek na rzecz wspólnego dobra, a podstawowymi kryteriami ekonomicznymi winny być: sprawiedliwość społeczna, pomocniczość i subsydiarność. Wolność gospodarcza nie może być wartością absolutną, a wolna konkurencja i rynek nie są dobrami samymi w sobie. Bazą dla działalności gospodarczej powinno być poszanowanie prawa własności i prawa do pracy, a zasadą dobrobyt i zrównoważony rozwój społeczno-ekonomiczny.

Przedsiębiorczość pojmowana jako inicjatywa, rzetelność i oszczędność ma fundamentalne znaczenie dla kształtu i kondycji całego społeczeństwa. Zadaniem państwa jest zaś stworzenie właściwych ram dla inicjatyw gospodarczych.

Oceniając pozytywnie dokonane w Polsce zmiany, dzięki którym nastąpił znaczący rozwój przedsiębiorczości i inicjatyw twórczych, Kościół krytycznie odnosi się do obecnego otoczenia ekonomicznego przedsiębiorstw wskazując na nadmierne obciążenia podatkowe i fiskalizm państwa prowadzący w efekcie do umacniania szarej strefy, odpływu kapitału za granicę i obniżenia statusu materialnego całego społeczeństwa.

Biskupi wyraźnie wskazują również na potencjalne zagrożenia wynikające z wolności gospodarczej. Do głównych „grzechów” przedsiębiorczości należą: korupcja, przestępstwa podatkowe, kradzież własności intelektualnej, szara strefa, złe warunki pracy, brak zabezpieczeń socjalnych.

Zdaniem biskupów powyższemu zjawiskom można przeciwdziałać m.in. poprzez upowszechnianie określonych standardów etyczno-moralnych wśród przedsiębiorców. Należy przywrócić właściwe pojmowanie działalności gospodarczej, która jest wyrazem zaangażowania się w dobro wspólne, a nie zaspokajaniem wyłącznie indywidualnych potrzeb. Zysk odgrywa pozytywną rolę jako wskaźnik dobrego funkcjonowania przedsiębiorstwa, ale nie może być czynnikiem dominującym. Działalnością przedsiębiorcy nie może kierować jedynie pragnienie posiadania i pomnażania dobra własnego. Powinny powstać nowe typy przedsiębiorstw, w których idea wolności gospodarczej podporządkowana jest idei wolności ludzkiej.

Kościół postuluje także wprowadzenie rozwiązań, które w praktyce realizowałyby zasadę sprawiedliwości rozumianą jako przeciwdziałanie nadmiernemu zróżnicowaniu społecznemu. Jako najpilniejsze potrzeby wskazuje zakończenie procesu prywatyzacji, reformę systemu podatkowego, a także rozwój sektora małych i średnich przedsiębiorstw. Umocnienie MSP to nie tylko nowe miejsca pracy i szansa na samodzielność, szczególnie dla ludności wiejskiej, ale także ważny czynnik stanowiący podstawę do odbudowy klasy średniej.

---

¹ *Kościół wobec życia społeczno-gospodarczego*; dokument II Synodu Plenarnego Biskupów Polskich.

Rozdział 5.

Środowisko prawne funkcjonowania MSP w 2000 roku

**Wykaz uchwalonych i wydanych w 2000 r. aktów
prawnych, mających wpływ na działalność MSP**

Zmiany w prawie cywilnym i handlowym

Zmiany w prawie administracyjnym

Zmiany w prawie finansowym

Inne ważne zmiany

**Najistotniejsze problemy związane
z funkcjonowaniem prawa**

Podstawowe problemy procesu stanowienia prawa

Dostosowanie polskiego ustawodawstwa do prawa UE

Podsumowanie

Poniższy rozdział składa się z dwóch części:

- tabeli, w której wymienione zostały akty prawne uchwalone przez Sejm lub wydane przez naczelne organy administracji państwowej, opublikowane w 2000 roku. Zestawienie uzupełnione zostało krótkim opisem każdej z regulacji w zakresie, w jakim wpływają one na funkcjonowanie małych i średnich przedsiębiorstw.
- opisu najważniejszych zmian i podstawowych tendencji w prawodawstwie, jakie pojawiły się w 2000 roku oraz wskazania najistotniejszych dla przedsiębiorców problemów związanych z funkcjonowaniem prawa.

5.2. Najważniejsze zmiany i tendencje w prawodawstwie w 2000 r.

W 2000 r. przyjęto kilkanaście regulacji rangi ustawowej w istotny sposób wpływających na prawne warunki prowadzenia przedsiębiorstw. Kodeks spółek handlowych¹, który zastąpił pochodzący z 1934 roku Kodeks handlowy w sposób kompleksowy uregulował zasady funkcjonowania przedsiębiorców – osób prawnych. Ustawa o warunkach dopuszczalności i nadzorowaniu pomocy publicznej dla przedsiębiorców² określiła kryteria, które zezwalają na wspieranie firm przez organy państwa i samorządu. Uzupełnia ją ustawa o zasadach wspierania rozwoju regionalnego³. Wynikający z ustawy Prawo działalności gospodarczej obowiązek wspierania małych i średnich firm przez władze publiczne znalazł swoje odzwierciedlenie w ustawie o utworzeniu Polskiej Agencji Rozwoju Przedsiębiorczości.

Ważną zmianą w prawie finansowym było bez wątpienia wprowadzenie podatku VAT w rolnictwie, leśnictwie i rybołówstwie. Jest to krok zmierzający do zapewnienia jednolitych warunków działania bez względu na rodzaj działalności. Kolejny podatek wprowadzony w 2000 roku to podatek od czynności cywilnoprawnych, zastępujący opłatę skarbową. W prawie cywilnym istotną zmianą było zdefiniowanie umowy leasingu.

Szereg innych zmian, choć mniej istotnych, wymagać będzie zapewne od przedsiębiorców działań dostosowawczych. Dotyczy to przede wszystkim obowiązków wprowadzonych ustawą o zmianie ustaw: o Krajowym Rejestrze Sądowym, Prawa upadłościowego, ustawy o postępowaniu egzekucyjnym w administracji i ustawy - Prawo działalności gospodarczej, a także przepisów wprowadzających do tych ustaw.

Istotną oczekiwaną zmianą jest ustawa o ogłaszaniu aktów normatywnych i niektórych innych aktów prawnych, określająca zasady wejścia w życie uchwalanych przepisów.

5.2.1. Zmiany w prawie cywilnym i handlowym

Regulacja leasingu i umowy agencyjnej

Po wejściu w życie przepisów regulujących zagadnienia leasingu (9 grudnia 2000 r.)⁴, umowy leasingu nie mogą zawierać mniej korzystnych postanowień niż zawarte w Kodeksie cywilnym.

Przepisy wprowadzają definicję leasingu. Przez umowę leasingu finansujący zobowiązuje się nabyć rzecz na warunkach w niej określonych i oddać ją korzystającemu do używania albo używania i pobierania pożytków przez czas oznaczony. Na podstawie tej samej umowy korzystający zobowiązany jest do zapłaty finansującemu w uzgodnionych ratach wynagrodzenia pieniężnego, równego co najmniej cenie nabycia rzeczy.

Dla przedsiębiorców korzystających z leasingu istotnym rozwiązaniem jest określenie momentu, od którego ponoszą ryzyko utraty rzeczy, jako momentu wydania rzeczy, nie zaś podpisania umowy. Jeżeli jednak, po wydaniu korzystającemu rzeczy, została ona utracona z powodu okoliczności, za

---

¹ Dz.U. Nr 94, poz. 1037.

² Dz.U. Nr 60, poz. 704.

³ Dz.U. Nr 48, poz. 550.

⁴ Ustawa z dnia 26 lipca 2000 r. o zmianie ustawy – Kodeks cywilny, Dz.U. Nr 74, poz. 855.

które finansujący nie ponosi odpowiedzialności, umowa leasingu wygasa. Finansujący może żądać od korzystającego natychmiastowego zapłacenia wszystkich przewidzianych w umowie rat, pomniejszych o korzyści, jakie finansujący uzyskał wskutek ich zapłaty przed umówionym terminem i wskutek wygaśnięcia umowy leasingu oraz z tytułu ubezpieczenia rzeczy, a także naprawienia szkody. Interesy korzystającego ma zabezpieczać przepis mówiący o obowiązku ubezpieczenia przedmiotu leasingu (składka z tytułu ubezpieczenia na ogólnie przyjętych warunkach). Jeżeli w trakcie trwania umowy leasingu wydana rzecz zostanie utracona bez winy finansującego – umowa leasingowa wygaśnie. Wypowiedzenie umowy leasingowej możliwe jest w przypadku opóźnienia jednej z rat leasingowych, ze skutkiem natychmiastowym, w przypadku gdy korzystający w dodatkowym terminie zaległej raty nie zapłaci.

Uregulowanie w Kodeksie cywilnym umowy leasingu nie wyjaśnia, niestety, kwestii podatkowych hamujących stosowanie tych rozwiązań na szeroką skalę.

W lipcu 2000 r. do Kodeksu cywilnego wprowadzono także uzupełnienia do regulacji umowy agencyjnej, inspirowane przepisami Unii Europejskiej w zakresie harmonizacji prawa odnośnie działania niezależnych agentów handlowych. Warto zaznaczyć, że przepisy zmierzają do uczynienia z umowy agencyjnej formy regulowania wzajemnych stosunków między profesjonalistami – przedsiębiorcami. Zdefiniowano niektóre zasady współdziałania stron, podkreślając obowiązek wzajemnego przekazywania informacji i obowiązek wzajemnej lojalności. Doprecyzowano też regulacje dotyczące prowizji agenta.

Kodeks postępowania cywilnego

Ustawą z dnia 24 maja 2000 r. nowelizującą Kodeks postępowania cywilnego⁵ wprowadzono zmiany mające na celu uproszczenie i przyspieszenie czynności procesowych stron i rozstrzygania sporów. Służyć ma temu m.in. wprowadzenie urzędowych formularzy. Dotyczy on pism procesowych w prostych, typowych sprawach cywilnych, które wg szacunków Krajowej Rady Sądownictwa obejmują ponad 60% spraw wpływających rocznie do wydziałów cywilnych sądów rejonowych. Formularze są dostępne w siedzibach sądów i gmin, na razie nieodpłatnie.

Kodeks spółek handlowych

Ustawa wprowadza dwa nowe typy spółek – partnerską tworzoną przez wspólników (partnerów), w celu wykonywania wolnego zawodu, w spółce prowadzącej przedsiębiorstwo pod własną firmą, i komandytowo-akcyjną, tworzoną w celu prowadzenia przedsiębiorstwa pod własną firmą, w której za zobowiązania spółki wobec wierzycieli co najmniej jeden wspólnik odpowiada bez ograniczenia (komplementariusz), a co najmniej jeden wspólnik jest akcjonariuszem.

Kodeks przewiduje możliwość przekształceń, podziału i łączenia się spółek. Dopuszczono łączenie się spółek kapitałowych między sobą oraz ze spółkami osobowymi (przy założeniu, że spółka osobowa nie może być spółką przejmującą), a także możliwość łączenia się spółek osobowych między sobą w formie zawiązania nowej spółki. Wyraźnie określono zasadę pełnej sukcesji uniwersalnej przy połączeniach.

Kolejne zmiany to podniesienie minimalnego kapitału spółki z ograniczoną odpowiedzialnością z 4 tys. zł do 50 tys. zł, a akcyjnej ze 100 tys. zł do 500 tys. zł. W regulacjach dotyczących spółki akcyjnej zniesiono sukcesywny tryb zawiązywania spółki oraz wprowadzono ułatwienia w zawiązywa-

---

⁵ Dz.U. Nr 48, poz. 554.

niu i podwyższaniu kapitału zakładowego, a także możliwość zawiązania spółki akcyjnej tylko przez jedną osobę. Istotną zmianą jest wprowadzenie instytucji docelowego kapitału zakładowego. Kodeks ustanawia także zakaz udzielania przez spółkę pożyczek, zabezpieczeń, zaliczkowych wypłat i innych form finansowania nabycia lub objęcia emitowanych przez nią akcji.

W porównaniu z Kodeksem handlowym doprecyzowano przepisy dotyczące dywidendy w spółce akcyjnej. Określono dzień dywidendy w sytuacji, gdy statut nie upoważnia walnego zgromadzenia do powzięcia uchwały w tej sprawie. Wprowadzono możliwość wypłaty akcjonariuszowi zaliczki na poczet przewidywanej dywidendy. Zmieniono zasady uprzywilejowania akcji. Ograniczono możliwość uprzywilejowania akcji co do głosu tylko do dwóch głosów na jedną akcję. Wprowadzono nową kategorię, tzw. akcje nieme, uprzywilejowane w zakresie dywidendy i to w szczególności korzystny dla akcjonariusza sposób, ale pozbawione prawa głosu. Osoba inwestująca w takie akcje może spodziewać się zysku z działalności spółki, ale nie ma bezpośredniego wpływu na decyzje walnego zgromadzenia.

Kodeks wprowadził także ważne dla przedsiębiorców prowadzących działalność w formie spółek cywilnych regulacje, zgodnie z którymi spółka cywilna, której przychody netto ze sprzedaży w każdym z dwu kolejnych lat obrotowych osiągnęły równowartość 400 tys. euro (przedsiębiorstwo większych rozmiarów), z chwilą obowiązkowego wpisu do rejestru staje się spółką jawną. Pozostali wspólnicy spółek cywilnych, nie spełniający warunku prowadzenia przedsiębiorstwa w większym rozmiarze, na mocy przepisów Prawa działalności gospodarczej i przepisów o Krajowym Rejestrze Sądowym mogą prowadzić działalność pod wspólnym imieniem, przy czym przedsiębiorcą nie jest już spółka, a każdy z jej wspólników.

Ochrona praw konsumenta do bezpieczeństwa i ochrony zdrowia, odpowiedzialność za wadliwy wyrób

W 2000 roku przyjęto kompleksową regulację, dostosowującą polskie prawo do prawa unijnego w zakresie praw konsumenta do bezpieczeństwa i ochrony zdrowia oraz odpowiedzialności za wadliwy wyrób.

Ustawa z 22 stycznia 2000 r. o ogólnym bezpieczeństwie produktów podaje definicję produktu bezpiecznego – produkt jest uznany za bezpieczny, jeżeli w zwykłych lub innych, dających się rozsądnie przewidzieć warunkach jego używania, włączając czas korzystania z produktu, nie stwarza jakiegokolwiek zagrożenia dla konsumentów lub stwarza zagrożenie znikome, dające się pogodzić z jego zwykłym używaniem i uwzględniające wysoki poziom wymagań dotyczących ochrony bezpieczeństwa, życia i zdrowia ludzkiego. Definicję uzupełnia podanie kryteriów służących za podstawę oceny bezpieczeństwa produktu. Istotną część ustawy, z punktu widzenia MSP, stanowi określenie obowiązków producenta w zakresie zachowania warunków bezpieczeństwa, do których należy:

- wprowadzanie do obrotu jedynie produktów bezpiecznych,
- dostarczanie konsumentom i sprzedawcom właściwej i pełnej informacji umożliwiającej im ocenę zagrożeń związanych z produktem,
- podejmowanie odpowiednich do właściwości produktu środków zapobiegających powstawaniu zagrożeń,
- podejmowanie, w razie konieczności, działań mających na celu niezwłoczne wycofanie produktu z obrotu,
- powiadamianie właściwych organów o zagrożeniach związanych z produktem.

Do obowiązków sprzedawcy należy współdziałanie z należytą starannością z producentami oraz właściwymi organami w zakresie zapewnienia zgodności produktu z ogólnymi wymaganiami bezpieczeństwa⁶.

Ustawa reguluje też kompleksowo sprawy związane ze sprawowaniem nadzoru nad bezpieczeństwem produktów, tworząc system kontroli, powiadamiania i wycofywania produktów. Organem sprawującym nadzór jest Prezes Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów, który wykonuje zadania przy pomocy Inspekcji Handlowej. Organy nadzoru dysponują bardzo szerokim zakresem instrumentów możliwych do zastosowania w celu przeciwdziałania zagrożeniom stwarzanym przez wyroby niebezpieczne.

Ustawa z dn. 2 marca 2000 r. o ochronie niektórych praw konsumentów oraz o odpowiedzialności za szkodę wyrządzoną przez produkt niebezpieczny wprowadziła do Kodeksu cywilnego definicję konsumenta – jest to każdy, kto zawiera umowę z przedsiębiorcą w celu nie związanym bezpośrednio z działalnością gospodarczą. Dla określenia kontrahenta konsumenta pojawiło się w kodeksie pojęcie przedsiębiorcy na oznaczenie profesjonalisty w związku z zarejestrowaną działalnością gospodarczą.

Ustawa obejmuje dotychczas nie regulowane odrębnie zagadnienia umów zawieranych poza lokalem przedsiębiorstwa. Konsument w przypadku takich umów jest chroniony przez prawo odstąpienia w terminie 10 dni od zawarcia umowy. O prawie odstąpienia powinien on być poinformowany na piśmie. Ochronny charakter mają także obowiązki polegające na potwierdzeniu tożsamości i charakteru działania kontrahenta, a także na pisemnym potwierdzeniu zawarcia umowy.

Podobne rozwiązania przyjęto w przypadku umów zawieranych na odległość, czyli zgodnie z przyjętą definicją umów zawieranych bez jednoczesnej obecności obu stron, przy wykorzystaniu środków porozumiewania się na odległość. Konsument ma prawo do odstąpienia od umowy bez podania przyczyn, w terminie 10 dni od wydania rzeczy lub od zawarcia umowy o świadczenie usługi. Na przedsiębiorcę nałożono szereg obowiązków informacyjnych. Bardzo istotnym unormowaniem o działaniu ochronnym dla konsumenta jest wprowadzenie akcesoryjności umowy kredytowej wobec umowy głównej. Odstąpienie od umowy zawieranej na odległość jest skuteczne także wobec umowy kredytu lub pożyczki zawartej przez konsumenta, w celu spełnienia jego świadczenia.

Ustawa wprowadziła także szereg istotnych regulacji do Kodeksu cywilnego. W umowach z konsumentem przedsiębiorca posługujący się wzorcami umownymi ma obowiązek ich doręczenia konsumentowi. Nowym rozwiązaniem jest wprowadzenie do kodeksu listy niedozwolonych klauzul umownych w umowach z konsumentami, które doprowadzały do niesymetrycznego rozłożenia praw i obowiązków stron umowy. Kontrolę niedozwolonych klauzul sprawuje sąd antymonopolowy. Przewidziano także prowadzenie rejestru niedozwolonych klauzul i kary grzywny za posługiwanie się zakazaną klauzulą wbrew orzeczeniu sądowemu.

Uregulowane zostały także kwestie odpowiedzialności za szkodę wyrządzoną przez produkt niebezpieczny. Odpowiedzialność jest surowa wobec producenta i łatwiejsza w realizacji dla konsumenta, jednak ograniczona co do odszkodowania.

Regulacje uzupełnia ustawa z dnia 28 kwietnia 2000 r. o systemie oceny zgodności, akredytacji oraz o zmianie niektórych ustaw. Ustawa wprowadza zasadę oceny zgodności z wymaganiami zasadniczymi wyrobów, które mogą stwarzać zagrożenie dla życia, zdrowia, mienia lub środowiska. O tym,

---

⁶ Obowiązki sprzedawcy obejmują przede wszystkim: niedostarczanie produktów, które zgodnie z wiedzą, jaką posiada lub jakiej można od sprzedawcy oczekiwać, nie spełniają wymagań, przyjmowanie informacji od konsumentów o zagrożeniach powodowanych przez produkty i przekazywanie ich producentom i właściwym organom.

o jakie wyroby lub grupy wyrobów chodzi, będą decydowały przepisy szczegółowe, w nich też formułowane będą wymagania zasadnicze, oparte na regulacjach dyrektyw nowego podejścia. Obok wymagań zasadniczych funkcjonować będą wymagania szczegółowe – wymagania lub specyfikacje techniczne, którym odpowiadać powinien wyrób wprowadzany do obrotu.

Ocenie zgodności, a więc procesowi zmierzającemu do wykazania, iż wyrób lub proces jego wytwarzania jest zgodny z wymaganiami zasadniczymi lub szczegółowymi, będą podlegały obowiązkowo wyroby stwarzające zagrożenie dla życia, zdrowia, mienia lub środowiska, a dobrowolnie wszelkie inne wyroby, systemy zarządzania jakością, bezpieczeństwem i środowiskiem, usługi oraz kompetencje personelu.

Ustawa kreuje nowe grono podmiotów uczestniczących w procesie akredytacji – krajową jednostką certyfikującą jest Polskie Centrum Akredytacji, które udziela akredytacji jednostkom certyfikującym, laboratoriom i jednostkom kontrolującym.

Producent lub przedstawiciel producenta mający siedzibę na terenie Polski może wystawić deklarację zgodności wyrobu i oznakować go, jeżeli poddał wyrób sprawdzeniu zgodności z odpowiednimi wymaganiami i uzyskał potwierdzenie zgodności. Deklaracja jest oświadczeniem na wyłączną odpowiedzialność producenta, że wyrób jest zgodny z wymaganiami i specyfikacjami technicznymi.

Do końca 2002 roku funkcjonowały będą równoległe dwa systemy oceny zgodności – czas ten powinien zostać wykorzystany na przygotowanie się do przejścia na nowe zasady, co wymaga m. in. podjęcia działań przez Radę Ministrów w celu wprowadzenia wymagań zasadniczych i szczegółowych.

5.2.2. Zmiany w prawie administracyjnym

Ustawa o zasadach wspierania rozwoju regionalnego

Postęp w procesie integracji Polski z Unią Europejską oraz reforma administracyjna kraju, w wyniku której powstały samorządowe województwa z licznymi kompetencjami dotyczącymi rozwoju gospodarki, spowodowały przyjęcie ustawy określającej zasady i formy wspierania rozwoju regionów przez władze krajowe.

Zgodnie z zamysłem ustawodawcy, wspieranie rozwoju regionalnego jest procesem, który powinien być realizowany poprzez wsparcie finansowe działań uzgodnionych w trakcie negocjacji kontraktu wojewódzkiego, dotyczących między innymi rozwoju przedsiębiorczości, zwłaszcza małych i średnich przedsiębiorstw, innowacji gospodarczych i transferu technologii. Dla przedsiębiorców istotne jest również stworzenie możliwości wsparcia tworzenia nowych miejsc pracy, inwestycji w zakresie infrastruktury technicznej i transportowej poprawiających warunki realizowania inwestycji gospodarczych oraz rozwoju instytucji działających na rzecz sektora MSP.

Ustawodawca, doceniając rolę przedsiębiorców w rozwoju regionu, zapewnił organizacjom przedsiębiorców możliwość uczestnictwa w przygotowywaniu strategii rozwoju regionu oraz *Narodowej Strategii Rozwoju Regionalnego*. Organizacje przedsiębiorców są podmiotami uprawnionymi do wykonywania zadań zapisanych w Programie wsparcia na lata 2001–2002 i mają możliwość uzyskania dotacji celowych.

Ustawa o warunkach dopuszczalności i nadzorowaniu pomocy publicznej dla przedsiębiorców

Ustawa została przyjęta przez Sejm 30 czerwca 2000 r., a jej rozwiązania weszły w życie z dniem 1 stycznia 2001 r. Konstrukcja ustawy jest oparta na zasadzie, że udzielanie pomocy publicznej dla

przedsiębiorców jest niedopuszczalne, chyba że, zgodnie z treścią art. 5 ustawy, pomoc ta jest udzielana zgodnie z warunkami określonymi w ustawie oraz ratyfikowanych umowach międzynarodowych regulujących udzielanie pomocy, których stroną jest Rzeczpospolita Polska, w szczególności Układzie Europejskim ustanawiającym stowarzyszenie między Rzeczpospolitą Polską z jednej strony, a Wspólnotami Europejskimi i ich Państwami Członkowskimi z drugiej.

Podobnie jak w rozwiązaniach obowiązujących w UE, ustawa nie dotyczy tzw. pomocy bagatelnej – przepisów nie stosuje się do udzielania pomocy, której wartość nie przekracza 100 tysięcy euro dla jednego przedsiębiorcy w przeciągu trzech lat.

Przez pomoc publiczną dla przedsiębiorców (w tym dla małych i średnich przedsiębiorstw) ustawodawca rozumie przysporzenie korzyści finansowych określonym przedsiębiorcom, w następstwie którego uprzywilejowuje się ich w stosunku do konkurentów. Pomocą publiczną są więc między innymi:

- dotacje,
- pożyczki, kredyty, poręczenia lub gwarancje udzielane na warunkach korzystniejszych od oferowanych na rynku,
- ulgi, zwolnienia podatkowe, odroczenia, rozłożenia na raty podatku lub zaległości podatkowej oraz umorzenie zaległości podatkowej,
- umarzanie, odraczanie lub rozkładanie na raty innych należności,
- zbycie lub oddanie do korzystania mienia będącego własnością Skarbu Państwa lub jednostek samorządu terytorialnego na warunkach korzystniejszych od oferowanych na rynku,
- dokapitalizowanie przedsiębiorców publicznych na warunkach odbiegających od praktyk inwestycyjnych, jakie stosują prywatni inwestorzy w gospodarce rynkowej.

Ustawodawca dopuszcza bez ograniczeń pomoc publiczną udzielaną w sytuacjach nadzwyczajnych: w celu naprawienia szkód wyrządzonych przez klęski żywiołowe, likwidacji poważnych zakłóceń w gospodarce o charakterze ponadsektorowym, wsparcia krajowych przedsiębiorców działających w ramach przedsięwzięcia gospodarczego podejmowanego w interesie europejskim, rekompensaty dla przedsiębiorcy kosztów ponoszonych z tytułu jego udziału w realizacji zadań publicznych. W innych przypadkach pomoc może być udzielana jedynie w celu wspierania nowych inwestycji lub tworzenia nowych miejsc pracy związanych z daną inwestycją.

Ustawa określa zasady i warunki udzielania przedsiębiorcom następujących rodzajów pomocy publicznej:

- 1) pomoc regionalna, której podstawowym warunkiem udzielenia jest prowadzenie działalności gospodarczej na określonym obszarze charakteryzującym się poziomem produktu krajowego brutto na jednego mieszkańca niższym niż 75% średniego poziomu produktu krajowego brutto na jednego mieszkańca we Wspólnotach Europejskich jako całości, mierzonego jako średnia za okres ostatnich trzech lat;
- 2) pomoc sektorowa, której podstawowym warunkiem udzielenia jest przynależność przedsiębiorcy do określonej grupy wyodrębnionej w oparciu o kryterium przedmiotu prowadzonej działalności gospodarczej. Udzielana jest w formie pożyczek, kredytów, poręczeń lub gwarancji;
- 3) pomoc horyzontalna, której warunki udzielenia nie są związane z prowadzeniem działalności ani na oznaczonym obszarze, ani w oznaczonym sektorze. Ustawa dopuszcza ten rodzaj pomocy w celu wsparcia restrukturyzacji przedsiębiorstw, prac badawczo-rozwojowych, utrzymania poziomu zatrudnienia lub tworzenia nowych miejsc pracy w przedsiębiorstwach, wsparcia rozwoju małych i średnich przedsiębiorców, działań przedsiębiorcy w zakresie ochrony środowiska i inwestycji energooszczędnych w przedsiębiorstwach, rozwoju infrastruktury technicznej przeznaczonej dla określonych przedsiębiorców, działań na rzecz rehabilitacji i zatrudniania osób niepełno-

sprawnych, organizacji szkoleń na potrzeby określonych przedsiębiorców bezpośrednio związanych z rozwojem ich przedsiębiorstw.

Małym i średnim przedsiębiorcom może być udzielana zarówno pomoc regionalna, sektorowa, jak i horyzontalna. Ponadto do wartości pomocy wspierającej inwestycje w prace badawczo-rozwojowe dokonywane przez małych i średnich przedsiębiorców nie wlicza się do łącznej kwoty otrzymanej przez nich pomocy, a w przypadku pomocy dla działań z zakresu ochrony środowiska, szkoleń specjalistycznych (szkolenia teoretyczne i praktyczne) lub ogólnych (szkolenia prowadzące do nabycia kwalifikacji), maksymalne wielkości pomocy ulegają podwyższeniu.

Wiele istotnych dla przedsiębiorców kwestii ustawodawca pozostawił do rozstrzygnięcia Radzie Ministrów. Od decyzji Rządu zależeć będzie:

- określenie przypadków, w których dofinansowanie przedsiębiorców publicznych uznane będzie za pomoc. W szczególności dotyczy to przypadków, w których nabywanie akcji, udziałów lub udzielanie poręczeń albo gwarancji przedsiębiorcom publicznym przez Skarb Państwa lub organy jednostek samorządu terytorialnego uznawane będzie za pomoc publiczną w rozumieniu ustawy;
- określenie przypadków zwolnienia od obowiązku, o którym mowa wyżej;
- określenie sposobu przeliczania pomocy udzielanej w różnych formach na równą jej wartość dotacji, w sposób zapewniający porównywalność wartości pomocy udzielanej w różnych formach;
- określenie obszarów objętych pomocą regionalną, maksymalnych wielkości pomocy dla tych obszarów oraz szczegółowych warunków udzielania pomocy;
- dopuszczalność podwyższania maksymalnej wielkości pomocy dla małych i średnich przedsiębiorców;
- określenie sektorów, którym może być udzielona pomoc sektorowa.

Pomoc przyznana niezgodnie z przepisami ustawy będzie podlegać zwrotowi. Bez wątplenia najbardziej kontrowersyjnym z punktu widzenia przedsiębiorców jest przepis zobowiązujący do zwrotu pomocy, a przede wszystkim odsetek od pomocy również wówczas, gdy została ona udzielona zgodnie z prawem, lecz wskutek błędu ustawodawcy, gdy przepis będący podstawą udzielenia pomocy został następnie uznany za niezgodny z Konstytucją lub umowami międzynarodowymi. Rozwiązanie to, aczkolwiek zgodne z zasadami przyjętymi w UE, budzi wątpliwości, gdyż przenosi na przedsiębiorców ryzyko błędów popełnionych przez władze publiczne.

5.2.3. Zmiany w prawie finansowym

Zapoczątkowana w 1999 roku reforma systemu podatkowego zakładała obniżenie i uproszczenie podatków. W roku 2000 w systemie podatkowym nie zaszły tak radykalne zmiany, jak w roku poprzednim. Przyjęte przez Sejm niewielkie zmiany w ustawie o podatku dochodowym od osób prawnych zaczęły obowiązywać od 1 stycznia 2001r. Ogłoszono jednolite teksty ustaw o podatku dochodowym od osób fizycznych i od osób prawnych.

Istotną zmianą była zmiana ustawy o podatku od towarów i usług oraz podatku akcyzowym, która wprowadziła od 4 września br. opodatkowanie tym podatkiem rolników, umożliwiając im odzyskiwanie podatku płaconego w cenach środków do produkcji rolnej opodatkowanych tym podatkiem.

Nowe rozwiązania wprowadziły dwie ustawy uchwalone 9 września 2000 r. o podatku od czynności cywilnoprawnych oraz o opłacie skarbowej, które weszły w życie 1 stycznia 2001 r.

Podatek od czynności cywilnoprawnych obciąża obrót nieprofesjonalny – ustawa rozwiązuje uciążliwe w praktyce wątpliwości dotyczące rozgraniczenia opłaty skarbowej i podatku od towarów i usług. Co do zasady, czynności cywilnoprawne są zwolnione z podatku, jeżeli przynajmniej jedna ze stron jest opodatkowana VAT (lub została na mocy przepisów o VAT zwolniona z podatku). Podatkami objęte są: umowy sprzedaży oraz zamiany rzeczy i praw majątkowych, umowy pożyczki, umowy poręczenia, umowy darowizny, umowy dożywocia oraz ustanowienia odpłatnej renty, umowy o dział spadku oraz umowy o zniesienie współwłasności, umowy majątkowe małżeńskie, ustanowienie hipoteki, ustanowienie odpłatnego użytkowania, umowy depozytu nieprawidłowego, umowy spółki – akty założycielskie, zmiany tych umów oraz orzeczenia sądów. Podatkowi nie podlegają tylko niektóre czynności cywilnoprawne (np. w sprawach alimentacyjnych, wyboru Prezydenta RP, wyborów do Sejmu, Senatu, powszechnego obowiązku obrony, zatrudnienia, nauki itp.), umowy najmu, podnajmu, dzierżawy i poddzierżawy. Podatnik jest zobowiązany do złożenia deklaracji w sprawie podatku oraz obliczania i wpłacania podatku w terminie 14 dni od dnia powstania obowiązku podatkowego. Płatnikami podatku są: notariusze (od czynności cywilnoprawnych dokonywanych w formie aktu notarialnego), nabywcy rzeczy (od umowy sprzedaży, jeżeli nabywca kupuje te rzeczy do przerobu lub sprzedaży).

Opłata skarbową nadal będzie pobierana w sprawach indywidualnych z zakresu administracji publicznej (podania i załączniki do podań, czynności urzędowe dokonywane na podstawie zgłoszenia lub na wniosek zainteresowanego, zaświadczenia wydawane na wniosek zainteresowanego, zezwolenia wydawane na wniosek zainteresowanego). Tak jak za obowiązywania poprzedniej ustawy, opłatą nie będą obciążone czynności podejmowane z urzędu. Ustawa podwyższyła znacznie stawki kwotowe (często o ponad 200%) i wprowadziła po raz pierwszy mechanizm rewaloryzacyjny. Kolejną zmianą jest przekazanie opłaty do właściwości gmin – do tej pory prowadzenie postępowania w zakresie opłaty należało do urzędów skarbowych (choć wpływy szły do budżetów gmin).

W 2000 roku uchwalono także zmiany w ustawie o podatkach i opłatach lokalnych⁷, poprzez zmianę określenia przedmiotu opodatkowania. Środki transportu podlegające opodatkowaniu to: samochody ciężarowe o dopuszczalnej masie całkowitej od 3,5 ton (poprzednio o ładowności od 2 ton), ciągniki siodłowe i balastowe przystosowane do używania łącznie z naczepą lub przyczepą o dopuszczalnej masie całkowitej od 3,5 ton, przyczepy i naczepy, które razem z pojazdem silnikowym posiadają dopuszczalną masę całkowitą od 7 ton, z wyjątkiem związanych wyłącznie z działalnością rolniczą prowadzoną przez podatnika podatku rolnego (poprzednio o ładowności powyżej 5 ton).

Sejm przyjął zmiany do ustawy o rachunkowości, zgodnie z którymi ustawą objęte zostały podmioty, których przychody netto ze sprzedaży za poprzedni rok obrotowy wynoszą 800 tys. euro, a zwolnione zostały z obowiązku badania sprawozdań finansowych jednostki małe, które dotychczas miały dokonać takiego badania raz na trzy lata. Podniesione zostały wielkości sumy bilansowej (2 mln euro) i przychodów ze sprzedaży (4 mln euro), dające jednostce możliwość sporządzania sprawozdań uproszczonych.

Przyjęto szczególne zasady rachunkowości dla spółdzielczych kas oszczędnościowo-kredytowych. Jednostka może stosować krajowe standardy rachunkowości, a w przypadku ich braku – Międzynarodowe Standardy Rachunkowości. Ustawa wchodzi w życie od 1 stycznia 2002 r., część jej przepisów dotycząca sprawozdań finansowych za rok obrotowy weszła w życie od 1 stycznia 2001r.

---

⁷ Ustawa o dostosowaniu do prawa Unii Europejskiej ustawy o postępowaniu egzekucyjnym w administracji, ustawy o podatkach i opłatach lokalnych, ustawy o dopłatach do oprocentowania niektórych kredytów bankowych, ustawy – Prawo o publicznym obrocie papierami wartościowymi, ustawy - Ordynacja podatkowa, ustawy o finansach publicznych, ustawy o podatku dochodowym od osób prawnych oraz ustawy o komercjalizacji i prywatyzacji przedsiębiorstw państwowych, Dz. U. Nr 122, poz. 1315.

5.2.4. Inne ważne zmiany

Ustawa z dnia 20 lipca 2000 r. o ogłaszaniu aktów normatywnych i niektórych innych aktów prawnych

Podstawowe zasady określone w ustawie to:

- obowiązek niezwłocznego ogłaszania aktów normatywnych w dzienniku urzędowym,
- 14-dniowy lub dłuższy okres *vacatio legis* dla aktów zawierających przepisy powszechnie obowiązujące; jedynie ze względu na ważny interes państwa dniem wejścia w życie aktu może być dzień ogłoszenia tego aktu w dzienniku urzędowym,
- trzydniowe *vacatio legis* dla przepisów porządkowych; w uzasadnionych przypadkach przepisy porządkowe mogą wchodzić w życie w terminie krótszym niż trzy dni, a w przypadku zagrożenia życia, zdrowia lub mienia możliwe jest wejście przepisów z dniem ogłoszenia,
- możliwość nadania aktowi normatywnemu wstecznej mocy obowiązującej, jeżeli zasady demokratycznego państwa prawnego nie stoją temu na przeszkodzie,
- możliwość ogłaszania aktów normatywnych wydawanych na podstawie ustaw od dnia ogłoszenia danej ustawy, a więc przed dniem jej wejścia w życie; akt taki nie może wejść w życie wcześniej niż ustawa.

Ustawa określa również, w jakich dziennikach urzędowych ogłaszane są wszelkie akty prawne.

W Dzienniku Ustaw Rzeczypospolitej Polskiej ogłasza się: Konstytucję, ustawy, rozporządzenia z mocą ustawy wydawane przez Prezydenta RP, rozporządzenia wydawane przez Prezydenta RP, Radę Ministrów, Prezesa Rady Ministrów, ministrów kierujących działami administracji rządowej, przewodniczących określonych w ustawach komitetów, będących członkami Rady Ministrów oraz Krajową Radę Radiofonii i Telewizji, teksty jednolite ww. aktów, orzeczenia Trybunału Konstytucyjnego dotyczące aktów normatywnych ogłoszonych w Dzienniku Ustaw, uchwały Rady Ministrów uchylające rozporządzenia ministra, a ponadto akty prawne dotyczące: stanu wojny i zawarcia pokoju, referendum zatwierdzającego zmianę Konstytucji i referendum ogólnokrajowego, wyborów do Sejmu i Senatu, powszechnej lub częściowej mobilizacji, stanu wojennego, wyjątkowego, klęski żywiołowej i inne akty.

W Dzienniku Urzędowym Rzeczypospolitej Polskiej „Monitor Polski”, ogłasza się: zarządzenia Prezydenta RP wydane na podstawie ustawy, uchwały Rady Ministrów i zarządzenia Prezesa Rady Ministrów wydane na podstawie ustawy, teksty jednolite aktów, orzeczenia Trybunału Konstytucyjnego dotyczące aktów normatywnych ogłoszonych w Monitorze Polskim lub aktów normatywnych, które nie były ogłoszone, uchwały Zgromadzenia Narodowego, uchwały Sejmu, uchwały Senatu, akty urzędowe Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej, postanowienia Trybunału Konstytucyjnego, wyroki Trybunału Stanu, postanowienia Marszałka Sejmu.

W Dzienniku Urzędowym Rzeczypospolitej Polskiej „Monitor Polski B” ogłasza się: sprawozdania finansowe określone w przepisach o rachunkowości, ogłoszenia i obwieszczenia przedsiębiorców, jeżeli odrębne przepisy nie wymagają ich ogłoszenia w Monitorze Sądowym i Gospodarczym, inne akty prawne, a także informacje, komunikaty, ogłoszenia i obwieszczenia organów, instytucji i osób, jeżeli odrębne ustawy tak stanowią. Ogłaszanie obwieszczeń i ogłoszeń jest odpłatne.

W dziennikach urzędowych ministrów kierujących działami administracji rządowej i dziennikach urzędowych urzędów centralnych ogłasza się akty normatywne organu wydającego dziennik urzędowy i nadzorowanych przez niego urzędów centralnych, uchwały Rady Ministrów uchylające zarzą-

dzenia ministra wydającego dziennik urzędowy, orzeczenia Trybunału Konstytucyjnego w sprawach aktów normatywnych, informacje, obwieszczenia i ogłoszenia.

W wojewódzkich dziennikach urzędowych ogłasza się: akty prawa miejscowego stanowione przez wojewodę i organy administracji niezespólonej, akty prawa miejscowego stanowione przez sejmik województwa, organ powiatu oraz organ gminy, w tym statuty województwa, powiatu i gminy, statuty związków międzygminnych oraz statuty związków powiatów, akty Prezesa Rady Ministrów uchylające akty prawa miejscowego stanowionego przez wojewodę i organy administracji niezespólonej, wyroki sądu administracyjnego uwzględniające skargi na akty prawa miejscowego stanowionego przez wojewodę i organy administracji niezespólonej, organ samorządu województwa, organ powiatu i organ gminy, porozumienia w sprawie wykonywania zadań publicznych, uchwałę budżetową województwa oraz sprawozdanie z wykonania budżetu województwa, obwieszczenia o rozwiązaniu sejmiku województwa, rady powiatu lub rady gminy, statut urzędu wojewódzkiego, inne akty prawne, informacje, komunikaty, obwieszczenia i ogłoszenia.

Przepisy porządkowe ogłasza się w drodze obwieszczeń, a także w sposób zwyczajowo przyjęty na danym terenie lub w środkach masowego przekazu. Za dzień ogłoszenia przepisów porządkowych uważa się dzień wskazany w obwieszczeniu. Ogłoszenie przepisów porządkowych w sposób, o którym mowa wyżej, nie zwalnia z obowiązku ich ogłoszenia w wojewódzkim dzienniku urzędowym.

Istotne dla przedsiębiorców jest określenie w ustawie, jakie organy są zobowiązane do prowadzenia zbiorów dzienników urzędowych oraz do ich udostępniania:

- urzędy terenowych organów administracji rządowej oraz organów samorządu terytorialnego prowadzą zbiory Dziennika Ustaw, Monitora Polskiego oraz Monitora Polskiego B i udostępniają je nieodpłatnie do powszechnego wglądu w miejscach do tego przeznaczonych w siedzibach i w godzinach pracy urzędu;
- starostwo powiatowe gromadzi i udostępnia zbiór aktów prawa miejscowego ustanowionych przez powiat;
- urząd gminy prowadzi zbiór przepisów gminnych dostępnych do powszechnego wglądu w jego siedzibie.

Ustawa o utworzeniu Polskiej Agencji Rozwoju Przedsiębiorczości

Od 1 stycznia 2001 r. działa nowa Agencja Rozwoju Przedsiębiorczości, powstała w wyniku przekształcenia z Polskiej Fundacji Promocji i Rozwoju Małych i Średnich Przedsiębiorstw. W zakresie działań Agencji, obok dbałości o rozwój małych i średnich przedsiębiorstw, znajduje się wspieranie eksportu oraz rozwoju spójności społeczno-gospodarczej. Agencja nie może podjąć działań, których celem jest osiągnięcie zysku.

Utworzenie Agencji pozwoli na wypełnianie wynikającego z ustawy Prawo działalności gospodarczej obowiązku wspierania małych i średnich firm⁸.

Prawo celne

Najważniejsze dla przedsiębiorców zmiany to: ułatwienie uzyskiwania pozwolenia na stosowanie procedury uproszczonej, wydłużenie terminu płatności należności celnych z 7 do 10 dni (zmiana zaczęnie funkcjonować od 1 stycznia 2003 r.), wprowadzenie zamiast odsetek ustawowych opłaty prologacyjnej od odroczonej należności celnej. Wiążącą informację o pochodzeniu towarów (WIP) wy-

⁸ Szerzej o Polskiej Agencji Rozwoju Przedsiębiorczości piszemy w Rozdziale 10.4.1.

dawać będzie na piśmie Prezes GUC. Decyzja ważna będzie 3 lata i będzie wiązać administrację celną. Nowym przepisem jest nałożenie obowiązku na Ministra Finansów do zapewnienia jednolitego stosowania prawa przez organa celne. Interpretacje urzędowe będą publikowane w Biuletynie Skarbowym.

Prawo pracy

W 2000 roku toczyła się dyskusja wokół skrócenia tygodniowego limitu czasu pracy. Sejm uchwalił ustawę, która ustanawia podstawowe normy czasu pracy: 8 godzin na dobę, 5 dni w tygodniu, 40 godzin tygodniowo. Nowela wprowadza okres przejściowy: w 2001 roku – 8 godzin na dobę, 5 dni w tygodniu i 42 godziny tygodniowo, a w roku 2002 – 41 godzin tygodniowo. W związku z tym, pracodawca ma prawo w latach 2001 i 2002 do podwyższenia dobowego wymiaru czasu pracy bez zaliczania pracy ponad 8 godzin do godzin nadliczbowych.

5.3. Najistotniejsze problemy związane z funkcjonowaniem prawa

5.3.1. Funkcjonowanie administracji publicznej

Rok 2000 rozpoczął się od zmniejszenia ingerencji państwa w gospodarkę. Obowiązujące od stycznia Prawo działalności gospodarczej istotnie zmniejszyło obszar objęty koncesjonowaniem działalności. Nie ukształtowała się jednak wyraźna tendencja do ograniczania wpływu administracji na swobodę prowadzenia przedsiębiorstw.

Zakres działalności wymagającej zezwoleń nie uległ zmniejszeniu, pojawiły się również nowe rodzaje działalności, w których niezbędne jest jego uzyskanie. W dalszym ciągu obowiązywały przepisy uzależniające podjęcie decyzji o wydaniu zezwolenia od uzyskania opinii korporacji zawodowych zrzeszających przedsiębiorców z danej branży. Rady gmin utrzymały uprawnienia do określania liczbowych limitów prowadzenia niektórych rodzajów przedsiębiorstw na ich terenie (usługi przewozu osób, punkty sprzedaży alkoholu itp.).

Mimo sygnałów pochodzących od przedsiębiorców, utrzymano w mocy przepis zezwalający wójtom i burmistrzom wstrzymanie wykonywania działalności gospodarczej, gdy uznają, że zagraża ona moralności publicznej.

W zakresie wolności dotyczącej wymiany handlowej z zagranicą utrzymano tendencję do reglamentacji – wydano kilkanaście aktów prawnych wprowadzających kontyngenty ilościowe na przywóz różnych towarów. Stosowano także inne instrumenty, jak ustanowienie opłaty celnej dodatkowej, rejestrację przywozu określonych towarów w celu ograniczenia napływu towarów z zagranicy.

Niezmiernie poważnym problemem jest wciąż lekceważące traktowanie przez organy administracji terminów wydawania decyzji. W roku 2000 pozytywnym precedensem w tym zakresie był wyrok Naczelnego Sądu Administracyjnego i ukaranie Ministra Finansów grzywną oraz zasądzenie kwoty pieniężnej tytułem zwrotu kosztów postępowania za to, że nie wykonał wyroku NSA z dn. 30.11.1998 r. (III SAB 1/98), zobowiązującego go do wydania w terminie miesiąca od doręczenia wyroku decyzji co do wniosku stron o ponowne rozpatrzenie sprawy (art. 127 § 3 k.p.a.)⁹.

---

⁹ Skarga na „bezczyność” organów administracyjnych pojawiła się w naszym prawie 20 lat temu, gdy reaktywowano sądownictwo administracyjne. Jest skutecznym, choć nadal niedocenianym, środkiem ochrony interesów prawnych strony ubiegającej się o rozstrzygnięcie jej sprawy. Jednakże pierwsze unormowania prawne dotyczące tej skargi (nieobowiązujący już art. 216 k.p.a.) były ułomne. Sąd mógł wprawdzie zobowiązać organ do wydania decyzji (od 1993 r. także postanowie-

5.3.2. Ilość wydanych aktów prawnych

W 2000 r. wydane zostały 122 Dzienniki Ustaw zawierające 1346 aktów prawnych oraz 43 Monitory Polskie zawierające 859 aktów prawnych. Intensywność prac legislacyjnych Sejmu obrazuje poniższa tabela.

Tabela 5.2. Wyszczególnienie działalności prac Sejmu III kadencji w 2000 r.

Wniesione projekty ustaw	257
Uchwalone ustawy	183
Posiedzenia komisji stałych i nadzwyczajnych	1807
Posiedzenia podkomisji komisji stałych i nadzwyczajnych	1302

Podmioty prowadzące działalność gospodarczą powinny śledzić także informacje ukazujące się w dziennikach urzędowych poszczególnych resortów. Istotną dla przedsiębiorców pozycją wymagającą stałego śledzenia są również akty prawa miejscowego (o publikacji aktów prawnych i udostępnianiu ich zbiorów piszemy szczegółowo w pkt. 5.2.4.)

5.3.3. Działanie aktów prawa miejscowego

W roku 2000 wydano 12 210 aktów prawa miejscowego opublikowanych w urzędowych dziennikach wojewódzkich. Najwięcej aktów wydano w województwach: Mazowieckim – 1329, Małopolskim – 1146 i Wielkopolskim – 1108, najmniej – w Lubuskim – 295 i Opolskim – 369. W porównaniu z rokiem ubiegłym widoczna jest malejąca tendencja do wydawania tego typu aktów prawnych – ogólna liczba opublikowanych aktów spadła o 39%. Z kilkudziesięciu dziedzin, które regulowane były aktami prawa miejscowego, należy wymienić kilkanaście szczególnie istotnych dla prowadzenia działalności gospodarczej przez firmy małe i średnie. Pamiętać należy, iż przepisy te tylko w nieznacznym stopniu mają wpływ na sytuację i rozwój całego sektora drobnej przedsiębiorczości. Wyjątkiem są przepisy dotyczące lokalnych planów zagospodarowania przestrzennego. W roku 2000 akty prawa miejscowego najczęściej dotyczyły następujących zagadnień:

- prawa budowlanego,
- cen za usługi przewozowe,
- budowy, modernizacji i utrzymania dróg,
- ewidencji gruntów i budynków, w tym najliczniejsze były przepisy dotyczące modernizacji ewidencji gruntów i budynków,
- zasad gospodarowania nieruchomościami powiatowymi i ustalania rocznych stawek podatku od nieruchomości,

---

nia) w określonym terminie, jednakże nie dysponował żadnymi środkami prawnymi, którymi mógłby zmusić zobowiązanego do wykonania wyroku. Najwyższa Izba Kontroli przeprowadziła badania mające na celu sprawdzenie, jak organy administracyjne stosują się do wydanych przez NSA nakazów. Wyniki tych badań pokazały, że organy administracyjne wielokrotnie demonstrują lekceważenie wyroków sądowych. Kres demoralizującej dla organów, a upokarzającej dla "trzeciej władzy" – sytuacji położyła ustawa o Naczelnym Sądzie Administracyjnym, która (w art. 31 ust. 1) pozwala na ukaranie grzywną organu, który nie wykonał orzeczenia sądu. Karze się jednak organ, a nie osobę, której zaniedbanie doprowadziło do zastosowania tej represji.

- ustalenia stawek podatku od środków transportowych oraz podatków od nieruchomości,
- surowców wtórnych,
- transportu drogowego,
- miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego, w szczególności dotyczących usług, handlu i rzemiosła,
- usytuowania miejsc sprzedaży napojów alkoholowych.

5.3.4. Stan sądownictwa i organizacja pracy sądów

Polacy, w tym przedsiębiorcy, mają coraz więcej zastrzeżeń do instytucji wymiaru sprawiedliwości. Występująca przewlekłość procedur, zarówno sądowych i prokuratorskich, jest podstawowym problemem związanym z egzekwowaniem prawa. Długotrwałość postępowań i związane z tym koszty powodują rezygnację przedsiębiorców z dochodzenia swych roszczeń.

W przeprowadzonych w lipcu 2000 r. przez Centrum Badania Opinii Społecznej badaniach poświęconych wymiarowi sprawiedliwości zdecydowana większość respondentów wskazała na konieczność zmian w tym zakresie.

Niemal dwie trzecie (65%) respondentów jest przekonanych o braku skuteczności sądów i prokuratury, przy czym znaczny odsetek (30%) sądzi, że instytucje wymiaru sprawiedliwości działają zdecydowanie nieskutecznie. Pogląd, że instytucje te nie działają efektywnie, podziela grupa 52% ankietowanych z wykształceniem podstawowym; ponad dwie trzecie osób z wykształceniem zasadniczym zawodowym i średnim (po 69%); ponad cztery piąte (83%) absolwentów szkół wyższych. Ci, którzy w ostatnich latach zetknęli się z pracą sądów i prokuratury, znacznie częściej niż pozostali źle oceniają ich efektywność. Ponad trzy czwarte (77%) tych, którzy mieli kontakty z pracą wymiaru sprawiedliwości (składali zeznania, byli świadkami, pokrzywdzonymi itp.) jest zdania, że sądy i prokuratura działają nieskutecznie. 87% badanych, którzy uważają, że wymiar sprawiedliwości działa nieefektywnie, jako przyczynę wskazuje złe prawo, niewiele mniejszy odsetek (82%) za taką przyczynę uważa korupcję i łapówkarstwo wymiaru sprawiedliwości. Co drugi badany uważa, że pracownikom sądów i prokuratury brakuje motywacji do sprawnego wykonywania obowiązków zawodowych. Nieznacznie niższy odsetek za jedną z przyczyn uznaje braki kadrowe i finansowe.

Pogląd o złym stanie polskich instytucji wymiaru sprawiedliwości podzieliła Komisja Europejska oceniająca efekty polskich działań dostosowawczych do standardów Unii, poddając krytyce stan sądownictwa i brak usprawnień w wymiarze sprawiedliwości.

Mimo iż stan sądownictwa nie zmienił się zasadniczo na przestrzeni ostatnich lat, w roku 2000 weszła w życie istotna reforma modelu procesu cywilnego. Rozwój i komplikacja stosunków prawnych oraz wzrastająca liczba spraw wpływających do sądów spowodowały konieczność przyspieszenia postępowania sądowego i wprowadzenia rozwiązań umożliwiających skrócenie czasu oczekiwania na rozstrzygnięcie oraz ułatwienie stronom dochodzenia swoich roszczeń. Wychodząc naprzeciw tym oczekiwaniom, zmieniono procedury postępowania nakazowego i upominawczego oraz wprowadzono nowe odrębne postępowanie uproszczone.

Na razie efekt tej zmiany jest taki, że w początkach jej obowiązywania zmniejszył się w sądach wpływ spraw rozpatrywanych w tych trybach, a około 30% formularzy jest zwracanych jako niezgodnych z określonymi przepisami prawa wymogami. Osoby nieobite z terminologią prawniczą mają znaczne trudności z prawidłowym wypełnieniem tych druków, jednak wydaje się, że dołączone do nich zasady wypełniania rubryk w dużym stopniu ułatwiają te zadania. Mając na uwadze krótki czas obowiązywania formularzy trudno jednoznacznie wypowiadać się o ich efektywności.

Odrębnym zagadnieniem jest organizacja pracy sądów. Mimo iż podjęto działania zmierzające do usprawnienia pracy, w dalszym ciągu nadmiernie długo czeka się zarówno na pierwszą rozprawę, jak i ostateczne rozstrzygnięcie sporu. W jednym z istotniejszych dla przedsiębiorców wydziale gospodarczym Sądu Rejonowego w Warszawie Śródmieściu czas oczekiwania na rozprawę wynosi około 1,5 roku. Istniejącą sytuację obrazują także inne dane z tego sądu, gdzie mimo iż w 2000 r. załatwiono 8 000 spraw, czyli więcej niż wpłynęło (7 800), to zaległości na koniec roku wyniosły prawie 10 000 spraw.

5.3.5. Orzecznictwo Trybunału Konstytucyjnego

Orzecznictwo Trybunału Konstytucyjnego wywiera istotny wpływ na tworzone w Polsce prawo dotyczące prowadzenia działalności gospodarczej. Od 17 października 1999 r. orzeczenia Trybunału Konstytucyjnego są wyposażone w atrybut "mocy powszechnie wiążącej" i "ostateczności" (art. 190 ust. 1 Konstytucji). "Ostateczność" orzeczenia oznacza, że nie istnieje żadna droga odwołania od orzeczenia, a orzeczenie jest wiążące dla wszystkich adresatów. Ta cecha oznacza, że również sam Trybunał Konstytucyjny nie może w żadnym trybie dokonać zmiany orzeczenia.

Przykładem orzeczenia w kwestii zgodności stanowionego prawa z konstytucyjną zasadą wolności gospodarczej jest wyrok Trybunału Konstytucyjnego dotyczący rozporządzeń wydanych na podstawie niezgodnej z konstytucją delegacji ustawowej. 7 listopada 2000 r. TK stwierdził, że rozporządzenie wydane na podstawie niezgodnej z konstytucją delegacji ustawowej jest również w całości niekonstytucyjne. Wyrok oznacza również, że utraciły moc zezwolenia wydane na podstawie tych rozporządzeń niektórym hurtowniom farmaceutycznym na indywidualny i docelowy import medykamentów oraz podobne zezwolenia wydane niektórym aptekom przez kasy chorych.

5.4. Podstawowe problemy procesu stanowienia prawa

Do podstawowych zidentyfikowanych wad stanowienia prawa można zaliczyć poniżej wskazane nieprawidłowości:

- Brak na etapie przygotowania regulacji w ministerstwach rzeczywistej konsultacji i uzgodnień z przedsiębiorcami zgodnych z ogólną praktyką i zwyczajem handlowym, tak aby prawo było spójne i łatwe do wdrożenia. Na etapie projektowania regulacji do czasu uzgodnień międzyresortowych projekt jest często traktowany jako „tajny” (tylko do użytku wewnętrznego) bez nadania mu zgodnie z obowiązującymi przepisami klauzuli „niejawności”: tajemnicy państwowej czy służbowej. Zwyczaj zapoczątkowany w tym względzie przez Ministerstwo Gospodarki wciąż zbyt rzadko znajduje naśladowców. Dopiero trudna sytuacja na rynku pracy pod koniec 2000 roku stała się przyczyną szerszych konsultacji Rządu z przedsiębiorcami w zakresie pożądanych zmian w prawie gospodarczym. Pozytywnym przykładem włączania przedsiębiorców w proces decyzyjny związany z programowaniem rozwoju gospodarki jest także ustawa o zasadach wspierania rozwoju regionalnego, która zobowiązuje władze publiczne do sformalizowanego konsultowania z partnerami społecznymi programów rozwoju regionów.
- Mimo wielu pozytywnych przykładów długiego okresu *vacatio legis*, wciąż w przypadku niektórych istotnych dla przedsiębiorców aktów, brak jest wystarczająco długiego terminu dla wejścia w życie ustaw od dnia ich ogłoszenia. Krótkie *vacatio legis* połączone z brakiem konsultacji i brakiem informacji w mediach powoduje niemożliwość racjonalnego dostosowania się przedsiębior-

ców do regulacji, uwzględnienia jej w planach działalności i finansowych i powoduje utratę zaufania do państwa i prawa. Ze względu na zakres i tematykę regulacji, *vacatio legis* niektórych ustaw powinno być szczególnie długie. Tymczasem np. ustawa o domach skladowych weszła w życie po upływie 14 dni od ogłoszenia, ustawa Kodeks spółek handlowych, ogłoszona w dniu 8 listopada 2000 r., weszła w życie z dniem 1 stycznia 2001 r. Terminy te są zdecydowanie niewystarczające i przedsiębiorcy oraz gospodarka ponoszą negatywne skutki szybkiego wdrażania prawa.

- Długi okres wydawania przepisów wykonawczych do ustaw. Wprowadzenie długiego *vacatio legis* do ustawy o Krajowym Rejestrze Sądowym miało zapewnić sprawne wejście nowego systemu w życie. Jednak niezbędne akty wykonawcze wydawane przez Ministra Sprawiedliwości ukazały się w grudniu 2000 r., a więc po ponad trzech latach od opublikowania ustawy. Kolejny przykład to brak odpowiednich przepisów związanych z wprowadzeniem zmian w zakresie procedur przekształcania, łączenia i podziału spółek przez Kodeks spółek handlowych. Nie wydano odpowiednich przepisów dotyczących np. zasad prowadzenia księgowości w nowo powstałych podmiotach. Dotyczy to w szczególności sytuacji, w której przekształceniu lub połączeniu podlegają spółki o różnym statusie prawnym, np. spółka osobowa i spółka kapitałowa.
- Utrzymywanie obszarów reglamentacji. W roku 2000 wprowadzono konieczność posiadania zezwoleń np. na prowadzenie przedsiębiorstw skladowych, giełd towarowych, na działalność maklerską na giełdach towarowych, wprowadzono regulacje rynków owoców i warzyw, rynku chmielu, rynku tytoniu, suszu paszowego, żeglugi śródlądowej, usług turystycznych.
- Rozszerza się zakres kontroli przedsiębiorców przez administrację publiczną. Na podstawie ustawy o ogólnym bezpieczeństwie produktów Urząd Ochrony Konkurencji i Konsumentów oraz Państwowa Inspekcja Handlowa zyskały dodatkowe kompetencje. Komisji Papierów Wartościowych i Giełd zwiększono uprawnienia w zakresie towarów giełdowych i giełd towarowych, Inspekcja Finansowa otrzymała prawo do wstrzymania transakcji przeprowadzanych przez instytucje finansowe. Nie tylko zakres kontroli, lecz przede wszystkim jego niedookreślenie i prawo organu do samodzielnego określenia terminu i długości okresu kontroli są dokuczliwe dla przedsiębiorców. Korupcji sprzyja niezmienny od lat sposób nakładania kar w postępowaniu mandatowym jednoosobowo przez kontrolerów.
- Niespójność, nieprzejrzystość regulacji, niezgodność wewnętrzna, systemowa niejasność stosowanych pojęć (terminów) powoduje nieczytelność regulacji, potrzebę różnych wykładni "urzędowych", interpretacji legalnych, orzecznictwa i decyduje o niepewności prawnej w okresie wprowadzenia regulacji i pierwszych latach obowiązywania. Przykładem niespójności w nowo tworzonych aktach prawnych może być rozwiązanie dotyczące wypłaty zaliczek na poczet dywidend. Kodeks spółek handlowych przyznaje spółkom z o.o. możliwość wypłacenia zaliczki na poczet dywidendy, pod warunkiem, iż znajdują się one w dobrej kondycji finansowej. Sama wypłata dywidendy jest także obwarowana koniecznością wykazania zysku przez spółkę. Powstaje zatem oczywiste pytanie, co będzie, gdy spółka po wypłaceniu zaliczki nie wypracuje zysku. Niestety, ustawodawca nie przewidział takiej możliwości.

5.5. Dostosowanie polskiego ustawodawstwa do prawa Unii Europejskiej

W sporządzanym corocznie Raporcie Komisji Europejskiej na temat postępów dostosowania Polski na drodze do członkostwa w UE 2000 r., Unia Europejska pozytywnie oceniła ich stan. Według Raportu, Polska już niedługo będzie mogła sprostać konkurencji na jednolitym rynku UE. Wysoko oceniono

również prace sejmowej Komisji Prawa Europejskiego. Dla przedsiębiorców tryb pracy przyjęty przez Komisję, polegający na uchwalaniu ustaw zmieniających wiele przepisów z różnych aktów prawnych, może jednak oznaczać utrudnienia w korzystaniu z przepisów prawa. Niezbędne więc jest ich uzupełnienie szybkim opublikowaniem tekstów jednolitych zmienionych aktów.

W dalszym ciągu Parlament nie uchwalił około 130 ustaw, w tym oczekiwanych przez Unię regulacji dotyczących funkcjonowania wolnego rynku wewnętrznego, takich jak ochrona własności intelektualnej i przemysłowej, opłaty produktowej i opłaty depozytowej.

Poza tradycyjnie krytykowanymi obszarami negocjacyjnymi „Rolnictwo”, „Ochrona środowiska”, negatywnie oceniono opóźnienia w „Rybołówstwie”. Nie najlepiej wypadło również sądownictwo i brak działań usprawniających wymiar sprawiedliwości. Unia ma zastrzeżenia do nieefektywnego działania naszych urzędów państwowych, zjawiska korupcji, przestępczości. Jednak ogólna ocena dostosowania polskiego prawa jest dobra. W zakresie dostosowania prawa gospodarczego Polska zajęła wśród krajów kandydujących pierwsze miejsce, wspólnie z Węgrami i Estonią.

W 2000 roku dało się zauważyć zwiększone zainteresowanie Rządu i Parlamentu harmonizacją ustawodawstwa. Uchwalono 68 ustaw zawierających przepisy dostosowujące polskie ustawodawstwo do *aquis*, a prace nad 22 takimi projektami skierowanymi do Sejmu w 2000 roku nadal trwają.

5.6. Podsumowanie

W 2000 roku ustanowiono szereg ważnych dla przedsiębiorców regulacji. Od dawna oczekiwana ustawa Kodeks spółek handlowych przyniosła nowoczesne rozwiązania, które powinny przyczynić się do ożywienia obrotu gospodarczego. Ustawa o zasadach wspierania rozwoju regionalnego, mimo że tylko w niewielkim stopniu odnosi się bezpośrednio do przedsiębiorstw, w nieodległej przyszłości będzie miała dla nich bardzo duże znaczenie, ponieważ ustanawia podwaliny regulacji regionalnej polityki państwa. Dzięki niej Polska będzie mogła ubiegać się oraz wykorzystywać fundusze Unii Europejskiej, zarówno w okresie przedakcesyjnym, jak i po przystąpieniu do Unii. Wiele z tych funduszy przeznaczonych może być na infrastrukturę gospodarczą oraz na bezpośrednią pomoc dla małych i średnich przedsiębiorstw. Przyjęcie ustawy o utworzeniu Polskiej Agencji Rozwoju Przedsiębiorczości ustanawia ważny instrument przepływu funduszy unijnych do MSP.

Pewnych regulacji, które wyraźnie wspomagałyby rozwój przedsiębiorstw, bardzo oczekiwanych przez środowisko, nie udało się wprowadzić. Dotyczy to przede wszystkim uregulowań stosunków pracy. Nie uchwalono długo diskutowanych zmian w Kodeksie pracy, pomimo że reprezentacje przedsiębiorców przygotowały stosowne projekty na wiele miesięcy wcześniej. W konsekwencji tego zaniechania wyraźnie wzrósł w 2000 roku wskaźnik bezrobocia.

Osobnym problemem dla przedsiębiorców i gospodarki było pogarszanie się warunków egzekwowania prawa, spowodowane między innymi niewydolnością systemu wymiaru sprawiedliwości. Dotyczy to głównie przewlekłości procedur sądowych, prokuratorskich i administracyjnych.

5.1. Wykaz uchwalonych i wydanych w 2000 roku aktów prawnych, mających wpływ na działalność MSP

	Regulacja prawna	Adres publikacyjny	Data wejścia w życie	Zakres regulacji Najważniejsze postanowienia
1	Ustawa budżetowa na rok 2000 z dnia 21 stycznia 2000 r.	Dz.U. Nr 7, poz. 85	01.01.00	Dochody budżetu państwa ustalono na kwotę 140.909.815 tys. zł, wydatki na kwotę nie większą niż 156.309.815 tys. zł, deficyt na kwotę nie większą niż 15.400.000 tys. zł. Środki pochodzące ze źródeł zagranicznych, nie podlegające zwrotowi, oraz wydatki nimi finansowane określono na kwotę 2.488.464 tys. zł. Przyrost zadłużenia na dzień 31 grudnia 2000 r. z tytułu emisji i wykupu skarbowych papierów wartościowych w kraju, według wartości nominalnej, nie może przekroczyć kwoty 30.000.000 tys. zł. Przyrost zadłużenia z tytułu zaciągniętych w 2000 r. kredytów, uzyskanych pożyczek zagranicznych i z tytułu emisji skarbowych papierów wartościowych nie może przekroczyć kwoty 5.970.000 tys. zł, w tym z tytułu emisji skarbowych papierów wartościowych, według wartości nominalnej, nie może przekroczyć kwoty 2.985.000 tys. zł. Ministra właściwego do spraw finansów upoważniono do sprzedaży aktywów finansowych odzyskanych w wyniku operacji przedterminowego wykupu zadłużenia zagranicznego. Poręczenia i gwarancje mogą być udzielone przez Skarb Państwa w 2000 r. do kwoty 18.000.000 tys. zł, w tym gwarancje naprawienia szkód – do kwoty 1.000.000 tys. zł. Limit ubezpieczeń kontraktów eksportowych w 2000 r. ustalono na kwotę 3.400.000 tys. zł.
2	Ustawa z dnia 22 stycznia 2000 r. o ogólnym bezpieczeństwie produktów	Dz.U. Nr 15, poz. 179	07.09.00	Ustawa określa ogólne wymagania dotyczące bezpieczeństwa produktów, zasady i tryb przeciwdziałania naruszeniom tych wymagań przez przedsiębiorców oraz organy sprawujące nadzór nad bezpieczeństwem produktów. Ustawa definiuje pojęcia produktu, producenta, sprzedawcy oraz określa obowiązki przedsiębiorców przy wprowadzaniu produktów do obrotu. Nieprzestrzeganie obowiązków wynikających z ustawy zostało zagrożone karą grzywny.
3	Ustawa z dnia 2 marca 2000 r. o zmianie ustawy – Kodeks celny oraz ustawy – Kodeks postępowania cywilnego	Dz.U. Nr 22, poz. 269	31.05.00	W ustawie – Kodeks celny wprowadza się zmiany dotyczące cofnięcia lub zniszczenia towaru, którego posiadania zakazują umowy międzynarodowe lub przepisy odrębne. Ponadto zmiany dotyczą obowiązku wskazania przez osoby nie mające adresu w Polsce pełnomocnika do doręczeń, przy pierwszej czynności dokonanej przed organem celnym. W ustawie – Kodeks postępowania cywilnego dodano rozdział dotyczący przypadku rzeczy. Przepisy tego rozdziału stosuje się w sprawach o przepadek rzeczy będących towarami, które na podstawie przepisów prawa celnego podlegają przepadkowi.

4	Ustawa z dnia 2 marca 2000 r. o ochronie niektórych praw konsumentów oraz odpowiedzialności za szkodę wyrządzoną przez produkt niebezpieczny	Dz.U. Nr 22, poz. 271	01.07.00	Ustawa określa warunki zawierania przez przedsiębiorcę umów z konsumentem poza lokalem przedsiębiorstwa oraz umów zawieranych na odległość, tj. umów zawieranych bez jednoczesnej obecności obu stron, przy wykorzystaniu środków porozumiewania się na odległość. Zwiększeniu ochrony konsumenta służy przyznanie mu szeregu uprawnień, wśród których największe znaczenie ma prawo do odstąpienia od umowy, bez podania przyczyn. Ustawa wprowadza także zmiany w Kodeksie cywilnym odnoszące się do ogólnych warunków, wzorów umów i regulaminów, określając m.in. przypadki niedozwolonych postanowień umów oraz regulujące odpowiedzialność cywilnoprawną producenta z tytułu szkody wyrządzonej przez produkt niebezpieczny. W Kodeksie postępowania cywilnego wprowadzono nowy rozdział regulujący zasady postępowania w sprawach o uznanie postanowień wzorca umowy za niedozwolony.
5	Ustawa z dnia 16 marca 2000 r. o zmianie ustawy o zwalczaniu nieuczciwej konkurencji oraz o zmianie ustawy o radiofonii i telewizji	Dz.U. Nr 29, poz. 356	18.07.00	Jako czyn nieuczciwej konkurencji określono posługiwanie się reklamą pozwalającą bezpośrednio lub pośrednio na rozpoznanie konkurenta albo towarów lub usług oferowanych przez niego, jeżeli jest ona sprzeczna z dobrymi obyczajami. Posługiwanie się reklamą porównawczą zostało tym samym uzależnione od spełnienia szeregu warunków określających, kiedy reklama nie narusza dobrych obyczajów. Katalog ten wzrasta w przypadku przedstawiania za pomocą reklamy porównawczej ofert specjalnych.
6	Ustawa z dnia 28 kwietnia 2000 r. o systemie oceny zgodności, akredytacji oraz zmianie niektórych ustaw	Dz.U. Nr 43, poz. 489	generalnie 01.01.01	Ustawa zastąpiła ustawę o badaniach i certyfikacji z 1993 roku. Celem zawartej w niej regulacji jest: <ol style="list-style-type: none"> 1) eliminacja stwarzanych przez wyroby zagrożeń dla życia lub zdrowia użytkowników i konsumentów oraz dla mienia i środowiska, 2) znoszenie barier technicznych w handlu i ułatwienie międzynarodowego obrotu towarowego, 3) stworzenie warunków do rzetelnej oceny wyrobów i procesów ich wytwarzania przez kompetentne i niezależne podmioty, nie powodujących nadmiernych obciążeń dla przedsiębiorców. <p>Oceny zgodności zmierzającej do wykazania, że należycie zidentyfikowany wyrób lub proces jest zgodny z wymaganiami (ozn. znakiem zgodności) dokonują jednostki certyfikujące, laboratoria oraz jednostki kontrolujące akredytowane przez Polskie Centrum Akredytacji. Za czynności związane z oceną zgodności wyrobów pobiera się opłaty.</p> <p>Ustawa wprowadza także zmiany w Kodeksie pracy – niedopuszczalne jest wyposażenie stanowisk pracy w maszyny i inne urządzenia techniczne, które nie spełniają wymagań dotyczących oceny zgodności określonych w odrębnych przepisach. Pracodawca jest obowiązany dostarczać pracownikowi środki ochrony indywidualnej, które spełniają wymagania dotyczące zgodności określone w odrębnych przepisach.</p>
7	Ustawa z dnia 12 maja 2000 r. o zasadach wspierania rozwoju regionalnego	Dz.U. Nr 48, poz. 550	14.07.00	Ustawa określa zasady i formy rozwoju regionalnego oraz zasady współdziałania w tym zakresie Rady Ministrów oraz organów administracji rządowej z samorządem terytorialnym. Wspieranie rozwoju regionalnego jest wykonywane na podstawie narodowej strategii rozwoju regionalnego oraz inicjatyw samorządu województwa, zgodnie z zasadą zrównoważonego rozwoju. Wspieranie rozwoju regionalnego ma na celu między innymi rozwój małych i średnich przedsiębiorstw.

8	Ustawa z dnia 24 maja 2000 r. o zmianie ustawy – Kodeks postępowania cywilnego, ustawy o zastawie rejestrowym i rejestrze zastawów, ustawach o kosztach sądowych w sprawach cywilnych oraz ustawy o komornikach sądowych i egzekucji	Dz.U. Nr 48, poz. 554	generalnie 01.07.00	Regulacja wprowadza zmiany w: Kodeksie postępowania cywilnego w zakresie postępowania w sprawach związanych z rękojmią i gwarancją, rozstrzygania przez sąd sprawy poprzez wydanie nakazu zapłaty, instytucji apelacji, instytucji kasacji do Sądu Najwyższego, oraz postępowania uproszczonego, które toczy się w sprawach należących do właściwości sądów rejonowych i dotyczy roszczeń wynikających z umów, jeżeli wartość przedmiotu sporu nie przekracza 5 tysięcy złotych, a w sprawach o roszczenia wynikające z rękojmi lub gwarancji jakości, jeżeli wartość przedmiotu umowy nie przekracza tej kwoty, a także zapłaty czynszu najmu lokali mieszkalnych i opłat z tytułu korzystania z lokalu mieszkalnego w spółdzielni mieszkaniowej bez względu na wartość przedmiotu sporu.
9	Ustawa z dnia 24 maja 2000 r. o Krajowym Rejestrze Karnym	Dz.U. Nr 50, poz. 580	21.06.01	Ustawa tworzy Krajowy Rejestr Karny, w którym gromadzi się m.in. dane o osobach prawomocnie skazanych za przestępstwa lub przestępstwa skarbowe, przeciwko którym prawomocnie umorzono postępowanie karne w sprawach o przestępstwa lub przestępstwa skarbowe. Rejestr prowadzi podległe Ministrowi Sprawiedliwości „Biuro Informacyjne Krajowego Rejestru Karnego”. Prawo do uzyskania informacji o osobach, których dane osobowe zgromadzone zostały w Rejestrze, przysługuje, między innymi, pracodawcom, – w zakresie niezbędnym dla zatrudnienia pracownika, co do którego z przepisów ustawy wynika wymóg niekaralności, korzystania z pełni praw publicznych, a także ustalenia uprawnienia do zajmowania określonego stanowiska, wykonywania określonego zawodu lub prowadzenia określonej działalności gospodarczej.
10	Ustawa z dnia 9 czerwca 2000 r. o zmianie ustawy o podatku dochodowym od osób prawnych	Dz.U. Nr 60, poz. 700	01.01.01	Ustawa definiuje warunki powstawania i działalności podatkowych grup kapitałowych, określa pojęcie działalności rolniczej, tryb i warunki sporządzania dokumentacji podatkowej transakcji przez podatników dokonujących transakcji z podmiotami powiązаныmi z tymi podmiotami, a także wprowadza zmiany w części dotyczącej określenia dochodu i przychodu, kosztów uzyskania przychodów, zwolnień przedmiotowych i kumulacji dochodów spółki, podatku dochodowego od dochodów z dywidend oraz innych przychodów z tytułu udziału w zyskach. Ponadto ustawa określa terminy składania i uiszczania deklaracji i zaliczek miesięcznych z tytułu podatku dochodowego od osób prawnych oraz nowe roczne stawki amortyzacji.
11	Ustawa z dnia 30 czerwca 2000 r. o warunkach dopuszczalności i nadzorowaniu pomocy publicznej dla przedsiębiorców	Dz.U. Nr 60, poz. 704	01.01.01	Ustawa określa warunki dopuszczalności, zasady udzielania pomocy eksportowej i sektorowej dla przedsiębiorców, w tym MSP, oraz nadzorowania tej pomocy. Przez pomoc publiczną dla przedsiębiorców rozumie się przysporzenie, bezpośrednio lub pośrednio, przez organy udzielające pomocy korzyści finansowych określonym przedsiębiorcom, w następstwie których uprzywilejowuje się ich w stosunku do konkurentów, np. w postaci dotacji czy ulg w podatkach. Małym i średnim przedsiębiorcom może być udzielana pomoc: <ol style="list-style-type: none"> 1) regionalna - której podstawowym warunkiem udzielenia jest prowadzenie działalności gospodarczej na oznaczonym obszarze, 2) sektorowa - której podstawowym warunkiem udzielenia jest przynależność przedsiębiorcy do określonej grupy wyodrębnionej w oparciu o kryterium przedmiotu prowadzonej działalności gospodarczej, 3) horyzontalna - której warunki udzielenia nie są związane z prowadzeniem działalności ani na oznaczonym obszarze, ani w oznaczonym sektorze.

12	Ustawa z dnia 20 lipca 2000 r. o ogłaszaniu aktów normatywnych i niektórych innych aktów prawnych	Dz.U. Nr 62, poz. 718	01.01.01	<p>Ustawa określa zasady i tryb ogłaszania aktów normatywnych i niektórych innych aktów prawnych oraz zasady i tryb wydawania dzienników urzędowych. Co do zasady, ogłoszenie aktu normatywnego w dzienniku urzędowym jest obowiązkowe.</p> <p>Dziennikami urzędowymi w rozumieniu ustawy są: Dziennik Ustaw Rzeczypospolitej Polskiej, Dziennik Urzędowy Rzeczypospolitej Polskiej, Monitor Polski, Dziennik Urzędowy Rzeczypospolitej Polskiej, Monitor Polski, dzienniki urzędowe ministrów kierujących działami administracji rządowej, dzienniki urzędowe urzędów centralnych, wojewódzkie dzienniki urzędowe. Przepisy porządkowe ogłasza się w drodze obwieszczenia, a także w sposób zwyczajowo przyjęty na danym terenie lub w środkach masowego przekazu.</p>
13	Ustawa z dnia 20 lipca 2000 r. o zmianie ustawy o podatku od towarów i usług oraz o podatku akcyzowym i ustawy o opłacie skarbowej	Dz.U. Nr 68, poz. 805	04.09.00	<p>Ustawa wprowadza opodatkowanie podatkiem VAT rolnictwa, leśnictwa i rybołówstwa. Rolnicy mogą odzyskać podatek płacony w cenach środków do produkcji rolnej opodatkowanych VAT. Ustawa wprowadza:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) opodatkowanie stawką VAT w wysokości 3% sprzedaży w kraju oraz importu nieprzetworzonych i nisko przetworzonych produktów gospodarki rolnej, leśnej i łowieckiej oraz produktów rybołówstwa (do dnia 3 września 2000 r. zwolnionych od podatku VAT), 2) w rolnictwie, leśnictwie i rybołówstwie ogólne zasady rozliczania podatku VAT oraz tzw. system ryczałtowy, 3) do czynności podlegających opodatkowaniem podatkiem od towarów i usług dostarczenie produktów rolnych na podstawie umowy kontraktacji. <p>Przepisy ustawy nakładają obowiązek stosowania ogólnych zasad rozliczania VAT w rolnictwie wyłącznie na podatników obowiązanych do prowadzenia ksiąg rachunkowych, pozostali rolnicy są objęci systemem ryczałtowym. Rolnicy, dokonujący sprzedaży produktów rolnych pochodzących z własnej działalności rolniczej na rzecz podatników VAT, którzy rozliczają ten podatek, będą mieli prawo do otrzymania ryczałtowanego zwrotu podatku w wysokości 3%, stanowiącego rekompensatę podatku zapłaconego przez nich w cenach towarów i usług nabywanych w celu prowadzenia działalności rolniczej. Podatnik VAT (np. jednostka skupująca), nabywający od rolnika ryczałtowego produkty rolne, będzie zobowiązany do wystawienia faktury VAT dokumentującej zakup tych produktów, tzw. „Faktury VAT RR”.</p>
14	Ustawa z dnia 26 lipca 2000 r. o zmianie ustawy – Kodeks cywilny	Dz.U. Nr 74, poz. 857	09.12.00	<p>W Kodeksie cywilnym wprowadzono regulację umowy leasingu i zmiany w przepisach o umowie agencji.</p> <p>Przez umowę leasingu finansujący zobowiązuje się, w zakresie działalności swojego przedsiębiorstwa, nabyć rzecz od oznaczonego zbywcy na warunkach określonych w tej umowie i oddać tę rzecz korzystającemu do używania albo do używania i pobierania pożytków przez czas oznaczony, a korzystający zobowiązuje się zapłacić finansującemu w uzgodnionych ratach wynagrodzenie pieniężne, równe co najmniej cenie lub wynagrodzeniu z tytułu nabycia rzeczy przez finansującego.</p> <p>Przez umowę agencji przyjmujący zlecenie (agent) zobowiązuje się, w zakresie działalności swojego przedsiębiorstwa, do stałego pośredniczenia, za wynagrodzeniem, przy zawieraniu z klientami umów na rzecz dającego zlecenie przedsiębiorcy, albo do zawierania ich w jego imieniu. Jeżeli sposób wynagrodzenia nie został w umowie określony, agentowi należy się prowizja.</p>

15	Ustawa z dnia 9 września 2000 r. o podatku od czynności cywilnoprawnych	Dz.U. Nr 86, poz. 959	01.01.01	Wraz z nową ustawą o opłacie skarbowej regulacja zastąpiła ustawę z dnia 31 stycznia 1989 r. o opłacie skarbowej. Wyodrębniono opodatkowanie czynności cywilnoprawnych oraz podniesiono je kilkakrotnie. Podatkowi podlegają m.in.: umowy sprzedaży oraz zamiany rzeczy i praw majątkowych, umowy pożyczki, umowy poręczenia, umowy darowizny, umowy o zniesienie współwłasności, ustanowienie hipoteki, ustanowienie odpłatnego użytkowania, umowy depozytu nieprawidłowego, umowy spółki – akty założycielskie, zmiany tych umów oraz orzeczenia sądów. Podatkowi nie podlegają niektóre czynności cywilnoprawne, np. zw. z zatrudnieniem, niektóre umowy sprzedaży albo zamiany, oraz czynności cywilnoprawne, jeżeli przynajmniej jedna ze stron jest opodatkowana podatkiem od towarów i usług lub jest zwolniona z tego podatku. Ustawa nakłada na podatnika obowiązek złożenia deklaracji w sprawie podatku oraz obliczenia i wpłacenia podatku w terminie 14 dni od dnia powstania obowiązku podatkowego. Płatnikami podatku są: notariusze (od czynności cywilnoprawnych dokonywanych w formie aktu notarialnego), nabywcy rzeczy (od umowy sprzedaży, jeżeli nabywca kupuje te rzeczy do przerobu lub sprzedaży).
16	Ustawa z dnia 9 września 2000 r. o opłacie skarbowej	Dz.U. Nr 86, poz. 960	01.01.01	Ustawa reguluje przedmiot opłaty skarbowej. Opłacie skarbowej podlegają: w sprawach indywidualnych z zakresu administracji publicznej (podania, i załączniki do podań, czynności urzędowe dokonywane na podstawie zgłoszenia lub na wniosek zainteresowanego, zaświadczenia wydawane na wniosek zainteresowanego, zezwolenia wydawane na wniosek zainteresowanego. Ustawa określa również jakie podania i załączniki do podań, czynności urzędowe, zaświadczenia, zezwolenia oraz dokumenty stwierdzające ustanowienie pełnomocnika oraz ich odpisy, nie podlegają opłacie skarbowej. Ustawa określa na kim ciąży obowiązek zapłaty opłaty skarbowej, chwilę powstania obowiązku oraz zwolnienia.
17	Ustawa z dnia 15 września 2000 r. o grupach producentów rolnych i ich związkach oraz o zmianie innych ustaw	Dz.U. Nr 88, poz. 983	20.10.01	Ustawa określa zasady organizowania się producentów rolnych w grupy producentów i ich związki. Osoby fizyczne prowadzące gospodarstwo rolne i osoby fizyczne prowadzące działalność rolniczą w zakresie działów specjalnych produkcji rolnej mogą organizować się w grupy producentów rolnych w celu dostosowania produkcji rolnej do warunków rynkowych, poprawy efektywności gospodarowania, planowania produkcji, a także ochrony środowiska naturalnego. Rejestracja grupy następuje w drodze decyzji administracyjnej, wydanej przez wojewodę właściwego ze względu na siedzibę grupy. Grupy producentów rolnych danego produktu mogą mieć swoją reprezentację – związek grup producentów rolnych. Grupa producentów otrzymuje pomoc finansową ze środków publicznych przeznaczoną na założenie i wsparcie ich działalności. Pomocy udziela Agencja Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa. Ponadto grupy producentów rolnych mogą ubiegać się o preferencyjne kredyty inwestycyjne, jak również korzystać z dopłat do oprocentowania kredytów zaciągniętych na cele obrotowe na zasadach ogólnych. Agencja Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa może poręczać kredyty inwestycyjne. Ustawa wprowadza zmiany m.in. w: Kodeksie cywilnym poprzez wprowadzenie definicji producenta rolnego oraz w ustawie z dnia 30 maja 1989 r. o izbach gospodarczych, wprowadzając możliwość tworzenia izb gospodarczych przez grupy producentów rolnych i ich związki oraz przedsiębiorców prowadzących działalność przetwórczą lub handlową.

18	Ustawa z dnia 9 września 2000 r. o zmianie ustawy - Kodeks karny, ustawy - Kodeks postępowania karnego, ustawy o zwalczaniu nieuczciwej konkurencji, ustawy o zamówieniach publicznych oraz ustawy - Prawo bankowe	Dz.U. Nr 93, poz. 1027	04.02.01	Ustawa wprowadza zmiany w ustawie o zwalczaniu nieuczciwej konkurencji poprzez zdefiniowanie pojęcia czynu nieuczciwej konkurencji jako wprowadzającego w błąd oznaczenia przedsiębiorstwa, fałszywego lub oszukańczego oznaczenia pochodzenia geograficznego towarów lub usług, wprowadzającego w błąd oznaczenia towarów lub usług, naruszenia tajemnicy przedsiębiorstwa, nakłaniania do rozwiązania lub niewykonania umowy, naśladownictwa produktów, pomawiania lub nieuczciwego zachwalania, utrudniania dostępu do rynku, przekupstwa osoby pełniącej funkcję publiczną, a także nieuczciwej i zakazanej reklamy. Określono zasady i tryb odpowiedzialności przedsiębiorców za przekupstwo osoby pełniącej funkcję publiczną. Postępowanie prowadzi Prezes Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów, który może nałożyć na przedsiębiorcę dopuszczającego się przekupstwa osoby pełniącej funkcję publiczną karę pieniężną w wysokości 10% osiągniętego przychodu.
19	Ustawa z dnia 15 września 2000 r. - Kodeks spółek handlowych	Dz.U. Nr 94, poz. 1037	01.01.01	Ustawa reguluje tworzenie, organizację, funkcjonowanie, rozwiązywanie, łączenie, podział i przekształcanie spółek handlowych. Spółkami handlowymi są: <ol style="list-style-type: none"> 1) spółki osobowe: spółka jawna, spółka komandytowa, spółka partnerska, spółka komandytowo-akcyjna, 2) spółki kapitałowe: spółka z ograniczoną odpowiedzialnością i spółka akcyjna, 3) spółka jednoosobowa - spółka kapitałowa, której wszystkie udziały albo akcje należą do jednego wspólnika albo akcjonariusza, 4) spółka dominująca - spółka handlowa spełniająca wymogi większościowe, 5) spółka powiązana - spółka kapitałowa, w której inna spółka handlowa albo spółdzielnia dysponuje bezpośrednio lub pośrednio co najmniej 20% głosów na zgromadzeniu wspólników albo na walnym zgromadzeniu, także jako zastawnik lub użytkownik, albo na podstawie porozumień z innymi osobami lub która posiada bezpośrednio co najmniej 20% udziałów albo akcji w innej spółce kapitałowej, 6) spółka publiczna - spółka w rozumieniu przepisów o publicznym obrocie papierami wartościowymi. Zmiany dotyczą m.in. wymagań kapitałowych stawianych spółkom, znacznemu podwyższeniu uległ minimalny kapitał zakładowy spółki z ograniczoną odpowiedzialnością i spółki akcyjnej, rozbudowane i uszczegółowione zostały przepisy regulujące łączenie się spółek.
20	Ustawa z dnia 26 października 2000 r. o giełdach towarowych	Dz.U. Nr 103, poz. 1099	27.04.01	Ustawa reguluje zasady tworzenia, ustrój organizacyjny i działalność giełd towarowych, giełdowych izb rozrachunkowych, działalność maklerów giełd towarowych, działalność towarowych domów maklerskich, nadzór nad tymi instytucjami oraz obrót towarami giełdowymi. Wprowadza konieczność uzyskania zezwolenia na prowadzenie giełd towarowych i pośrednictwa w obrocie towarami giełdowymi. Zawarta w ustawie definicja giełd towarowych obejmuje różne formy dotychczas występujące na wolnym rynku pod nazwami giełd i targów. W połączeniu z innymi ograniczeniami oznacza to redukcję istniejących form handlu, zniesienie rynków zorganizowanych, a dopuszczenie tylko regulowanych, pozostających pod nadzorem administracji publicznej.

21	Ustawa z dnia 9 listopada 2000 r. o zmianie ustawy o rachunkowości	Dz.U. Nr 113, poz. 1186	01.01.02	Ustawa określa sposób ujęcia w rachunkowości połączenia spółek kapitałowych i połączeń powstałych w drodze nabycia przez spółkę zorganizowanej części przedsiębiorstwa innej spółki; tworzy prawne podstawy ujmowania w rachunkowości transakcji dokonywanych na rynkach finansowych oraz wiarygodnej wyceny aktywów i zobowiązań finansowych w sprawozdaniu finansowym.
22	Ustawa z dnia 9 listopada 2000 r. o zmianie ustawy - Kodeks pracy oraz niektórych innych ustaw	Dz.U. Nr 107, poz. 1127	01.01.01	Zmiana ustawy ma na celu usprawnienie procesu negocjowania i zawierania układów zbiorowych pracy.
23	Ustawa z dnia 9 listopada 2000 r. o utworzeniu Polskiej Agencji Rozwoju Przedsiębiorczości	Dz.U. Nr 109, poz. 1158	01.01.01	Ustawą tworzy się Polską Agencję Rozwoju Przedsiębiorczości – państwową osobę prawną, której celem jest uczestnictwo w realizacji programów rozwoju gospodarki i realizacja określonych zadań na rzecz rozwoju przedsiębiorczości, promocji eksportu i rozwoju spójności społeczno-gospodarczej. Reguluje zadania i tryb powoływania organów Agencji, tryb nadania statutu oraz sposób działania i gospodarkę finansową Agencji.
24	Ustawa z dnia 16 listopada 2000 r. o zmianie ustawy o specjalnych strefach ekonomicznych oraz o zmianie niektórych ustaw	Dz.U. Nr 117, poz. 1228	01.01.01	Nowelizacja ustawy ma na celu m.in. dostosowanie zawartych w niej postanowień do przepisów ustawy o warunkach dopuszczalności i nadzorowaniu pomocy publicznej dla przedsiębiorców, a także przyznaje Radzie Ministrów delegację do znoszenia w drodze rozporządzenia specjalnych stref ekonomicznych przed upływem okresu, na jaki zostały utworzone; reguluje zwolnienie dochodu uzyskanego przez podatnika z działalności gospodarczej prowadzonej na terenie specjalnej strefy ekonomicznej w ramach zwolnienia od podatku dochodowego.
25	Ustawa z dnia 16 listopada 2000 r. o zmianie ustawy o gwarantowanych przez Skarb Państwa ubezpieczeniach kontraktów eksportowych	Dz.U. Nr 114, poz. 1190	03.01.01	Ustawa ma na celu rozszerzenie zakresu działalności prowadzonej przez Korporację Ubezpieczeń Kredytów Eksportowych S.A. (KUKE S.A.) oraz reguluje udzielanie przez KUKE S.A. gwarancji ubezpieczeniowych związanych z kontraktem eksportowym i umożliwia KUKE S.A. udzielanie ochrony ubezpieczeniowej dla kontraktów eksportowych od ryzyka zmiany kursów walut.
26	Ustawa z dnia 16 listopada 2000 r. o domach skladowych oraz o zmianie Kodeksu cywilnego, Kodeksu postępowania cywilnego i innych ustaw	Dz.U. Nr 114, poz. 1191	03.01.01	Ustawa reguluje zasady działalności domów skladowych oraz wydawania dowodów skladowych i obrotu tymi dowodami. Działalność polegającą na prowadzeniu przedsiębiorstwa skladowego mogą prowadzić wyłącznie przedsiębiorcy po uzyskaniu zezwolenia wydanego przez Ministra Gospodarki lub Ministra Rolnictwa. Nadzór nad działalnością domu skladowego przyjmującego na skład towary przemysłowe sprawuje Minister Gospodarki, zaś domu skladowego przyjmującego na skład towary rolne – Minister Rolnictwa. Konsekwencją nowej regulacji jest zmiana umowy skladowy w Kodeksie cywilnym
27	Ustawa z dnia 17 listopada 2000 r. o zmianie ustawy o podatku od towarów i usług oraz o podatku akcyzowym	Dz.U. Nr 105, poz. 1107	01.01.01	Ustawa utrzymuje do dnia 31 grudnia 2002 r. stawkę 0% na towary przeznaczone na cele ochrony przeciwpożarowej, sprzedawane jednostkom ochrony przeciwpożarowej; utrzymuje do dnia 31 grudnia 2002 r. stawkę 0% na wydawnictwa prasowe i dziełowe; przedłuża okres obowiązywania stawki 7% na materiały i roboty budowlane do dnia 31 grudnia 2005 r.

28	Ustawa z dnia 30 listopada 2000 r. o zmianie ustawy o Krajowym Rejestrze Sądowym, Prawa upadłościowego, ustawy o postępowaniu egzekucyjnym w administracji, ustawy o wydawaniu Monitora Sądowego i Gospodarczego oraz ustawy - Prawo działalności gospodarczej	Dz.U. Nr 114, poz. 1193	01.01.01	Ustawa wprowadza rozwiązania dostosowujące do regulacji przyjętych w Kodeksie spółek handlowych. Nowelizacja wprowadza także do Kodeksu postępowania cywilnego nowy tryb postępowania w sprawach o wpis w Krajowym Rejestrze Sądowym.
29	Ustawa z dnia 15 grudnia 2000 r. o ochronie konkurencji i konsumentów	Dz.U. Nr 122, poz. 1319	01.04.01	Ustawa określa warunki rozwoju i ochrony konkurencji oraz zasady podejmowanej w interesie publicznym ochrony interesów przedsiębiorców i konsumentów. Reguluje zasady i tryb przeciwdziałania praktykom ograniczającym konkurencję oraz antykonkurencyjnym koncentracjom przedsiębiorców i ich związków, jeżeli te praktyki lub koncentracje wywołują lub mogą wywoływać skutki na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej. Ustawa określa także organy właściwe w sprawach ochrony konkurencji i konsumentów.
30	Ustawa z dnia 15 grudnia 2000 r. o Inspekcji Handlowej	Dz.U. z 2001 r. Nr 4, poz. 25	15.04.01	Ustawa powołuje Inspekcję Handlową, która jest organem kontroli powołanym do ochrony interesów i praw konsumentów oraz interesów gospodarczych państwa. Ustawa określa zadania i organizację Inspekcji, prawa i obowiązki przedsiębiorców, zasady postępowania organów Inspekcji oraz prawa i obowiązki pracowników Inspekcji, tryb wszczynania postępowań kontrolnych, organizację stałych polubownych sądów konsumenckich.
31	Ustawa z dnia 22 grudnia 2000 r. o zmianie ustawy o powszechnym ubezpieczeniu zdrowotnym, ustawy o podatku dochodowym od osób fizycznych, ustawy o podatku dochodowym od osób prawnych oraz ustawy o zryczałtowanym podatku dochodowym od niektórych przychodów osiąganych przez osoby fizyczne	Dz.U. Nr 122, poz. 1324	01.01.01	Ustawa podnosi składkę na ubezpieczenia zdrowotne do wysokości 7,75 % podstawy wymiaru.
32	Ustawa z dnia 22 grudnia 2000 r. o zmianie ustawy – Kodeks celny i ustawy o podatku od towarów i usług oraz o podatku akcyzowym	Dz.U. z 2001 r. Nr 12, poz. 92	18.03.01	Nowelizacja upraszcza procedury celne oraz reguluje zasady przyznawania kontyngentów i zwolnień z opłat celnych. Na mocy ustawy zwolnieniom z cła będą podlegać m.in. rzeczy przywożone przez osoby przesiedlające się do Polski, pochodzące ze spadku, towary umieszczone w przesyłkach wysyłanych z zagranicy bezpośrednio do osoby przebywającej w Polsce w wartości do 22 euro. Ustawa wprowadza nowe, dotychczas nie znane w polskim prawie pojęcie, zwolnienia od cła w wywozie. Dotyczy to przede wszystkim: przesyłek, zwierząt stanowiących inwentarz żywy gospodarstwa rolnego, produktów rolnych oraz produktów pszczelarstwa, ogrodnictwa i leśnictwa uzyskanych na gruntach przylegających do granicy Polski
33	Rozporządzenie Ministra Gospodarki z dnia 30 grudnia 1999 r. w sprawie bezpieczeństwa i higieny pracy przy eliminowaniu przedmiotów niebezpiecznych, w tym wybuchowych, ze złomu metali	Dz.U. Nr 3, poz. 36	20.02.00	Rozporządzenie określa przepisy bezpieczeństwa i higieny pracy przy eliminowaniu przedmiotów niebezpiecznych ze złomu metali, w szczególności dotyczące: <ol style="list-style-type: none"> 1) identyfikowania tych przedmiotów, 2) postępowania przy eliminowaniu ich ze złomu. Przepisy rozporządzenia dotyczą pracodawców wytwarzających złom metali, zajmujących się magazynowaniem, sprzedażą i przetwórstwem złomu metali.

34	Rozporządzenie Ministra Gospodarki z dnia 30 grudnia 1999 r. w sprawie bezpieczeństwa i higieny pracy w odlewniach metali	Dz.U. Nr 3, poz. 37	20.01.01	Rozporządzenie określa wymagania bezpieczeństwa i higieny pracy w odlewniach stopów żelaza i metali nieżelaznych.
35	Rozporządzenie Ministra Gospodarki z dnia 30 grudnia 1999 r. w sprawie bezpieczeństwa i higieny pracy przy produkcji i przetwarzaniu cynku oraz ołowiu	Dz.U. Nr 3, poz. 38	20.02.00	Rozporządzenie określa wymagania bezpieczeństwa i higieny pracy przy produkcji i przetwarzaniu cynku oraz ołowiu.
36	Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 9 listopada 1999 r. w sprawie wykazu wyrobów wyprodukowanych w Polsce, a także wyrobów importowanych do Polski po raz pierwszy, mogących stwarzać zagrożenie albo służących ochronie lub ratowaniu życia, zdrowia lub środowiska, podlegających obowiązkowi certyfikacji na znak bezpieczeństwa i oznaczania tym znakiem oraz wyrobów podlegających obowiązkowi wystawiania przez producenta deklaracji zgodności	Dz.U. Nr 5, poz. 53	28.02.00	<p>W rozporządzeniu ustalono wykaz wyrobów wyprodukowanych w Polsce, a także wyrobów importowanych do Polski po raz pierwszy, mogących stwarzać zagrożenie albo służących ochronie lub ratowaniu życia, zdrowia lub środowiska, podlegających certyfikacji na znak bezpieczeństwa i oznaczania tym znakiem, oraz wyrobów podlegających obowiązkowi wystawiania przez producenta deklaracji zgodności. Wyrobami tymi są:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) wyroby hutnictwa żelaza, 2) wyroby przemysłu metalowego (armatura metalowa gazowa, sprzęt ochronny, zapalniczki, zapalarki, sprzęt ochronny, sprzęt gosp. domowego (zasilany paliwami gazowymi), chłodziarki i zamrażarki domowe, 3) maszyny i urządzenia (silniki spalinowe, maszyny do cięcia metali, obrabiarki, maszyny i urządzenia do robót instalacyjnych, budowlanych, transportu masy betonowej), 4) wyroby przemysłu precyzyjnego, 5) środki transportu, 6) wyroby przemysłu elektronicznego i elektrycznego, 7) wyroby przemysłu chemicznego, 8) materiały budowlane, 9) wyroby ze szkła i ceramiki szlachetnej (szkło budowlane, szyby ze szkła bezpiecznego hartowanego do pojazdów samochodowych, płytki kwasoodporne wykładzinowe kamionkowe), 10) wyroby przemysłu drzewnego (meble z różnych surowców z wyjątkiem mebli z drewna i metalu oraz z częściowym zastosowaniem innych materiałów o specjalnym przeznaczeniu dla środków transportu), 11) wyroby przemysłu włókienniczego i odzieżowego, (wkładki przeciwhałasowe, odzież ochronna, samochodowe pasy bezpieczeństwa), 12) obuwie, rękawice i wyroby ochronne skórzane, 13) wyroby przemysłowe pozostałe (zabawki i gry towarzyskie, zabawki dla niemowląt).
37	Rozporządzenie Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 20 stycznia 2000 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie szczegółowych zasad przyznawania świadczeń	Dz.U. Nr 6, poz. 76	20.01.00	<p>W rozporządzeniu wprowadzono zmiany polegające na m.in.:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) wprowadzeniu zapisu dotyczącego sytuacji bezrobotnego uprawnionego do zasiłku dla bezrobotnych lub stypendium za okres odbywania szkolenia lub stażu u pracodawcy, w przypadku niezdolności do pracy z powodu choroby lub pobytu w stacjonarnym zakładzie opieki zdrowotnej, konieczności osobistego sprawowania opieki nad chorym członkiem rodziny,

	określonych w ustawie o zatrudnieniu i przeciwdziałaniu bezrobociu			<p>któremu powiatowy urząd pracy wypłaca zasiłek lub stypendium, po przedstawieniu zaświadczenia lekarskiego, przewidzianego w odrębnych przepisach;</p> <p>2) wprowadzeniu wzoru wniosku o ustalenie wysokości emerytury w celu ustalenia wysokości świadczenia przedemerytalnego.</p>
38	Rozporządzenie Ministra Gospodarki z dnia 26 stycznia 2000 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie wykazu towarów, którymi obrót z zagranicą wymaga koncesji	Dz.U. Nr 8, poz. 109	16.02.00	W załączniku do rozporządzenia określono wykaz towarów, których obrót z zagranicą (w przywozie i wywozie) wymaga koncesji. Towarami tymi są: niektóre materiały wybuchowe, artykuły spożywcze, napoje alkoholowe, paliwa mineralne, oleje i produkty ich destylacji, części do montażu przemysłowego ciągników rolniczych oraz używanych w leśnictwie, ciągników kołowych.
39	Rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z dnia 27 stycznia 2000 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie utworzenia sądów gospodarczych w sądach okręgowych i sądach rejonowych oraz ustalenia ich siedzib i obszarów właściwości	Dz.U. Nr 8, poz. 111	09.02.00	Rozporządzenie wprowadza zmiany utworzonych sądów gospodarczych w sądach okręgowych i sądach rejonowych oraz ustala ich siedziby i obszary właściwości.
40	Rozporządzenie Ministra Finansów z dnia 18 lutego 2000 r. w sprawie wykonania niektórych przepisów ustawy o podatku od spadków i darowizn	Dz.U. Nr 13, poz. 169	29.02.00	Rozporządzenie podwyższa określone w ustawie o podatku od spadków i darowizn kwoty wartości pieniędzy lub innych rzeczy zwolnione od podatku od spadków i darowizn, nabytych od jednego lub od wielu darczyńców, podwyższa kwoty wartości nabytych rzeczy i praw majątkowych wolne od podatku od spadków i darowizn oraz podwyższa przedziały nadwyżki kwot wartości rzeczy i praw majątkowych podlegających opodatkowaniu podatkiem od spadków i darowizn.
41	Rozporządzenie Ministra Finansów z dnia 7 marca 2000 r. w sprawie określenia maksymalnej wysokości wpłat na rzecz Polskiej Organizacji Turystycznej, uznawanej za koszt uzyskania przychodów	Dz.U. Nr 17, poz. 217	31.03.00	Rozporządzenie określa maksymalną wysokość wpłat na rzecz Polskiej Organizacji Turystycznej, uznawaną za koszt uzyskania przychodów, w wysokości 0,05% przychodu uzyskanego przez podatników z działalności gospodarczej w dziedzinie turystyki, sportu i rekreacji w roku podatkowym, w którym jest dokonywana wpłata.
42	Rozporządzenie Ministra Gospodarki z dnia 17 marca 2000 r. w sprawie trybu certyfikacji wyrobów	Dz.U. Nr 17, poz. 219	16.03.00	<p>Rozporządzenie reguluje tryb certyfikacji wyrobów. Certyfikacja wyrobów obejmuje:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) certyfikację obowiązkową na znak bezpieczeństwa, której podlegają wyroby określone w przepisach wydanych na podstawie ustawy z dnia 3 kwietnia 1993 r. o badaniach i certyfikacji (Dz.U. Nr 55, poz. 250 z późn. zm.) przed wprowadzeniem ich do obrotu, 2) certyfikację dobrowolną, której mogą podlegać w szczególności wyroby produkowane zgodnie z wymaganiami norm krajowych oraz norm i dyrektyw organizacji międzynarodowych lub regionalnych; wyroby te mogą być zgłaszane do certyfikacji w celu uzyskania certyfikatu zgodności albo certyfikatu zgodności upoważniającego do oznaczania wyrobu znakiem zgodności. <p>Przepisy rozporządzenia stosuje się do certyfikacji obowiązkowej wyrobów na znak bezpieczeństwa i oznaczania wyrobów tym znakiem oraz certyfikacji dobrowolnej wyrobów na znak bezpieczeństwa.</p>

43	Rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 11 lutego 2000 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie szczegółowych zasad i wymagań, jakim powinna odpowiadać ochrona wartości pieniężnych przechowywanych i transportowanych przez przedsiębiorców i inne jednostki organizacyjne	Dz.U. Nr 17, poz. 221	30.03.00	Regulacja wprowadza zmiany w obowiązującym rozporządzeniu, poprzez enumeratywne wyliczenie wartości pieniężnych, które są przechowywane i transportowane przez przedsiębiorców i inne jednostki organizacyjne.
44	Rozporządzenie Ministra Finansów z dnia 10 marca 2000 r. w sprawie szczegółowych zasad i trybu udzielania i rozliczania dotacji przedmiotowych	Dz.U. Nr 20, poz. 244	08.04.00	Rozporządzenie określa warunki, zasady i sposób przyznawania dotacji dla przedsiębiorców. Dotacji nie udziela się do wyrobów sprzedawanych na eksport oraz niepełnowartościowych. Ponadto określono sposób i terminy rozliczania dotacji.
45	Rozporządzenie Ministra Finansów z dnia 28 marca 2000 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie podatku akcyzowego	Dz.U. Nr 21, poz. 267	13.04.00	Rozporządzenie zmienia stawki podatku akcyzowego na wyroby tytoniowe, benzynę lakierniczą i wyroby alkoholowe. Ponadto od dnia 1 czerwca 2000 r. podatnikami podatku akcyzowego są również osoby fizyczne, jednostki nie mające osobowości prawnej i osoby prawne, które nie są producentami lub importerami papierosów, w przypadku gdy dokonują sprzedaży papierosów, które nie zostały oznaczone ceną detaliczną.
46	Rozporządzenie Ministra Gospodarki z dnia 14 kwietnia 2000 r. w sprawie bezpieczeństwa i higieny pracy przy obsłudze obrabiarek do drewna	Dz.U. Nr 36, poz. 409	01.01.01	Rozporządzenie określa wymagania bezpieczeństwa i higieny pracy przy obsłudze obrabiarek do drewna i urządzeń technicznych do obróbki drewna.
47	Rozporządzenie Ministra Transportu i Gospodarki Morskiej z dnia 20 kwietnia 2000 r. w sprawie wysokości opłat za przeprowadzenie badań technicznych pojazdów	Dz.U. Nr 38, poz. 436	26.05.00	Rozporządzenie przewiduje, że za przeprowadzenie badań technicznych pojazdów pobiera się opłaty (zawierające podatek od towarów i usług) w wysokości określonej w załączniku do rozporządzenia.
48	Rozporządzenie Ministra Finansów z dnia 17 maja 2000 r. w sprawie sposobu ustalania opłat za czynności związane z akredytacją, badaniami i certyfikacją oraz weryfikacją	Dz.U. Nr 43, poz. 499	25.05.00	Rozporządzenie określa sposób ustalania opłat za czynności związane z akredytacją, badaniami i certyfikacją oraz weryfikacją. Opłaty są ustalane i podawane do wiadomości w cennikach stanowiących ofertę jednostki akredytującej, akredytowanego laboratorium badawczego lub akredytowanej jednostki certyfikującej. Cenniki ustala kierownik jednostki akredytującej, akredytowanej jednostki certyfikującej lub akredytowanego laboratorium badawczego.

49	Rozporządzenie Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 24 maja 2000 r. w sprawie określenia powiatów (gmin) nie uznanych za zagrożone szczególnie wysokim bezrobociem strukturalnym, w których powiatowy urząd pracy może dokonać zwrotu części lub całości kosztów dojazdu do pracy i zakwaterowania osobom, które zostały skierowane i podjęły zatrudnienie, staż lub szkolenie poza miejscem stałego zamieszkania	Dz.U. Nr 44, poz. 513	14.06.00	W powiatach (gminach) nie uznanych za zagrożone szczególnie wysokim bezrobociem strukturalnym, objętych zakresem działania powiatowego urzędu pracy, na których obszarze stopa bezrobocia wynosi co najmniej 6%, powiatowy urząd pracy może dokonywać zwrotu części lub całości kosztów dojazdu do pracy i zakwaterowania osobom zamieszkałym w tych powiatach, które zostały skierowane i podjęły zatrudnienie, staż lub szkolenie poza miejscem stałego zamieszkania.
50	Rozporządzenie Ministra Finansów z dnia 7 czerwca 2000 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie określenia wzorów deklaracji, zeznań i informacji podatkowych obowiązujących w zakresie zryczałtowanego podatku dochodowego od niektórych przychodów osiąganych przez osoby fizyczne	Dz.U. Nr 49, poz. 571	02.07.00	Rozporządzenie zmienia wzory następujących dokumentów: zbiorczej deklaracji ryczałtu od przychodów ewidencjonowanych (PIT-8R), imiennej informacji o przychodach podatnika oraz pobranym ryczałcie od przychodów ewidencjonowanych (PIT-26M), imiennej informacji rocznej o przychodach podatnika oraz pobranym ryczałcie od przychodów ewidencjonowanych (PIT-26M), informacji za pierwsze półrocze roku podatkowego o wysokości uzyskanego przychodu (objętego ryczałtem od przychodów ewidencjonowanych) (PIT-24), informacji za pierwsze półrocze roku podatkowego o wysokości uzyskanego przychodu (objętego ryczałtem od przychodów ewidencjonowanych) oraz wysokości dokonanych odliczeń (PIT-27), deklaracji w sprawie opodatkowania w formie karty podatkowej (PIT-16).
51	Rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z dnia 15 czerwca 2000 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie utworzenia sądów apelacyjnych, sądów okręgowych i sądów rejonowych oraz ustalenia ich siedzib i obszarów właściwości	Dz.U. Nr 50, poz. 595	01.07.00	Rozporządzenie wprowadza zmiany w utworzonych sądach apelacyjnych, sądach okręgowych i sądach rejonowych oraz ustala ich siedziby i obszary właściwości.
52	Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 27 czerwca 2000 r. w sprawie opłat drogowych	Dz.U. Nr 51, poz. 607	01.07.00	Rozporządzenie określa szczegółowe zasady wprowadzania opłat za przejazdy po drogach publicznych pojazdów zarejestrowanych w kraju lub za granicą, z ładunkiem lub bez ładunku, o masie, naciskach osi lub wymiarach przekraczających dopuszczalne wielkości parametrów określone w przepisach o ruchu drogowym (pojazdy nienormatywne), organy właściwe do ustalania stawek tych opłat i organy właściwe do ich pobierania. Opłaty wprowadza i ustala sposób ich pobierania rada miasta (gminy) na wniosek zarządu miasta (gminy) zaopiniowany przez organy zarządzające ruchem, a w mieście stołecznym Warszawie właściwe rady gmin po uzyskaniu opinii organu zarządzającego ruchem.

53	Rozporządzenie Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 5 czerwca 2000 r. w sprawie ustalenia wzoru statystycznej karty wypadku przy pracy oraz związanego z nią trybu postępowania	Dz.U. Nr 51, poz. 612	01.01.01	Rozporządzenie określa wzór statystycznej karty wypadku przy pracy. Kartę sporządza się na podstawie protokołu powypadkowego, w którym stwierdzono, że wypadek jest wypadkiem przy pracy lub wypadkiem traktowanym na równi z wypadkiem przy pracy. Jeden egzemplarz statystycznej karty wypadku przy pracy, z wyjątkiem jej części II (uzupełniającej), pracodawca przekazuje do urzędu statystycznego właściwego dla województwa, na którego terenie znajduje się siedziba pracodawcy, w terminie do 15 dnia roboczego miesiąca następującego po miesiącu, w którym został zatwierdzony protokół powypadkowy. Wypełnioną część II statystycznej karty wypadku przy pracy pracodawca przekazuje nie później niż z upływem 6 miesięcy od daty zatwierdzenia protokołu powypadkowego. Rozporządzenie definiuje pojęcia: wypadek przy pracy, śmiertelny wypadek przy pracy, ciężki wypadek przy pracy, wypadek zbiorowy, szacunkowe straty materialne.
54	Rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z dnia 19 czerwca 2000 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie utworzenia sądów gospodarczych w sądach okręgowych i sądach rejonowych oraz ustalenia ich siedzib i obszarów właściwości	Dz.U. Nr 51, poz. 614	01.07.00	Rozporządzenie zmienia utworzone sądy gospodarcze w sądach okręgowych i sądach rejonowych oraz ustala ich siedziby i obszary właściwości.
55	Rozporządzenie Ministra Finansów z dnia 11 lipca 2000 r. w sprawie sankcji ekonomicznych za wprowadzenie do obrotu wyrobów podlegających oznaczeniu znakiem bezpieczeństwa, a nie oznaczonych tym znakiem lub nie spełniających innych wymagań, a także za wykonanie usług nie spełniających odpowiednich wymagań	Dz.U. Nr 55, poz. 661	17.07.00	Rozporządzenie określa tryb stosowania sankcji ekonomicznych polegających na obowiązku wpłacenia do budżetu państwa należności pieniężnej stanowiącej 100 % sumy uzyskanej ze sprzedaży wyrobu lub usługi zakwestionowanych przez organ kontroli lub jednostkę certyfikującą w przypadku, gdy przedsiębiorca: 1) wprowadził do obrotu wyrób podlegający oznaczeniu znakiem bezpieczeństwa, a nie oznaczony lub wyprodukowany niezgodnie z wymaganiami stanowiącymi podstawę przyznania prawa stosowania znaku bezpieczeństwa lub nie posiadający dokumentu dopuszczającego do obrotu, 2) wykonał usługę bez posiadania wymaganego certyfikatu na system jakości lub niezgodnie z wymaganiami stanowiącymi podstawę wydania certyfikatu na system jakości. Przedsiębiorca jest obowiązany wpłacić sankcję ekonomiczną bez wezwania, w terminie 14 dni od dnia doręczenia wyniku kontroli albo protokołu kontroli sporządzonego przez organ kontroli, na rachunek właściwego urzędu skarbowego. W przypadku niewpłacenia sankcji ekonomicznej w terminie lub w niższej wysokości, urząd skarbowy wydaje decyzję, w której określa wysokość zaległości z tytułu sankcji wraz z odsetkami. Okres, za jaki sankcja ekonomiczna może być wymierzona, nie może być dłuższy niż 3 lata.
56	Rozporządzenie Ministra Transportu i Gospodarki Morskiej z dnia 26 kwietnia 2000 r. w sprawie wymiany praw jazdy	Dz.U. Nr 55, poz. 663	31.05.00	Rozporządzenie określa warunki i terminy wymiany praw jazdy i innych dokumentów uprawniających do kierowania pojazdami lub potwierdzających dodatkowe kwalifikacje kierujących pojazdami oraz wysokość związanych z tym opłat.

57	Rozporządzenie Ministra Gospodarki z dnia 27 lipca 2000 r. w sprawie wykazu dokumentów, które powinny być dołączone do wniosku o wydanie pozwolenia na przywóz odzieży używanej i innych artykułów używanych	Dz.U. Nr 65, poz. 767	25.08.00	Przedsiębiorca ubiegający się o wydanie pozwolenia na przywóz odzieży używanej, oprócz wymogów określonych w rozporządzeniu Ministra Gospodarki w sprawie pozwoleń na przywóz towarów na polski obszar celny lub wywóz towarów z polskiego obszaru celnego, jest obowiązany przedłożyć kopię dokumentu potwierdzającego poddanie przez kontrahenta zagranicznego dezynfekcji i dezynsekcji odzieży używanej.
58	Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 1 sierpnia 2000 r. w sprawie zasad, warunków i trybu wspierania środkami budżetu państwa programów inicjowanych przez organy samorządu województwa	Dz.U. Nr 68, poz. 806	31.08.00	Rozporządzenie określa zasady, warunki i tryb wspierania środkami budżetu programów inicjowanych przez organy samorządu województwa, mających na celu: <ol style="list-style-type: none"> 1) zmniejszenie negatywnych skutków bezrobocia, utrzymywanie lub tworzenie miejsc pracy, 2) wsparcie przebiegu restrukturyzacji podmiotów objętych programami restrukturyzacyjnymi przyjętymi przez Radę Ministrów. <p>Za realizację programów odpowiedzialne są właściwe miejscowo zarządy województw. Programy są realizowane przez świadczenie usług przez podmioty nie zaliczone do sektora finansów publicznych, którym zarząd województwa udzieli zamówień w trybie ustawy o zamówieniach publicznych.</p>
59	Rozporządzenie Ministra Rozwoju Regionalnego z dnia 17 sierpnia 2000 r. w sprawie trybu wyłaniania przedstawicielstwa partnerów społecznych i gospodarczych	Dz.U. Nr 68, poz. 810	17.08.00	Rozporządzenie określa tryb wyłaniania przedstawicielstwa partnerów społecznych i gospodarczych przez Ministra Rozwoju Regionalnego i Budownictwa, który ogłasza w czterech dziennikach o zasięgu krajowym informację o przystąpieniu do procedury wyłaniania przedstawicielstwa partnerów. Ogłoszenie zawiera zaproszenie do zgłoszenia uczestnictwa w przedstawicielstwie partnerów. Zaproszenie składa się w Ministerstwie Rozwoju Regionalnego i Budownictwa, gdzie dokonuje się oceny złożonych zgłoszeń, wstępnego wyłonienia przedstawicielstwa partnerów (uwzględniając opinie zarządów województw) oraz wyboru ostatecznego, informując partnerów na piśmie.
60	Rozporządzenie Ministra Finansów z dnia 25 sierpnia 2000 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie wykazu towarów do celów poboru podatku od towarów i usług oraz podatku akcyzowego w imporcie	Dz.U. Nr 72, poz. 842	04.09.00	Rozporządzenie określa wykaz towarów, których przywóz z zagranicy jest objęty stawką podatku w wysokości 3%.
61	Rozporządzenie Ministra Gospodarki z dnia 11 sierpnia 2000 r. w sprawie szczegółowych warunków przyłączenia podmiotów do sieci ciepłowniczych obrotu ciepłem, świadczenia usług przesyłowych, ruchu sieciowego i eksploatacji sieci oraz standardów jakościowych obsługi odbiorców	Dz.U. Nr 72, poz. 845	14.09.00	Rozporządzenie określa szczegółowe warunki przyłączenia podmiotów do sieci ciepłowniczych.

62	Rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z dnia 18 września 2000 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie określenia sądów rejonowych prowadzących księgi wieczyste	Dz.U. Nr 81, poz. 910	01.10.00	Rozporządzenie wprowadza zmiany w określaniu sądów prowadzących księgi wieczyste na obszarze właściwości Sądu Okręgowego w: Warszawie, Krakowie, Olsztynie, Ostrołęce i Płocku.
63	Rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z dnia 20 września 2000 r. w sprawie określenia wzorów i sposobu udostępniania stronom urzędowych formularzy pism procesowych w postępowaniu cywilnym	Dz.U. Nr 81, poz. 911	01.10.00	Rozporządzenie określa wzory urzędowych formularzy pism procesowych: 1) pozwu w postępowaniu uproszczonym – symbol PU, 2) pozwu w postępowaniu cywilnym – symbol PM, 3) odpowiedzi na pozew w postępowaniu uproszczonym – symbol OU, 4) sprzeciwu od nakazu zapłaty w postępowaniu upominawczym – symbol SpN, 5) sprzeciwu od wyroku zaocznego w postępowaniu uproszczonym – symbol SpWU, 6) zarzutów od nakazu zapłaty w postępowaniu nakazowym – symbol ZaN, 7) pisma zawierającego wnioski dowodowe – symbol WD; 8) załącznika do pism procesowych, uzupełniającego o dane następnych stron – symbol DS, 9) załącznika uzupełniającego do pozwu z wnioskiem o zabezpieczenie powództwa – symbol UZ oraz sposoby (nieodpłatnie i odpłatnie) udostępniania ich stronom postępowania cywilnego.
64	Rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z dnia 21 września 2000 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie utworzenia sądów pracy, sądów ubezpieczeń społecznych oraz sądów pracy i ubezpieczeń społecznych w sądach okręgowych i sądów pracy w sądach rejonowych	Dz.U. Nr 81, poz. 914	01.10.00	Rozporządzenie zmienia utworzenie sądów pracy, sądów ubezpieczeń społecznych oraz sądów pracy i ubezpieczeń społecznych w sądach okręgowych i sądów pracy w sądach rejonowych.
65	Rozporządzenie Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 18 września 2000 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie bezpieczeństwa i higieny pracy przy ręcznych pracach transportowych	Dz.U. Nr 82, poz. 930	04.10.00	Rozporządzenie przesuwają na 1 stycznia 2002 r. datę wejścia w życie przepisów w sprawie bezpieczeństwa i higieny pracy przy ręcznych pracach transportowych.
66	Rozporządzenie Ministra Transportu i Gospodarki Morskiej z dnia 22 września 2000 r. w sprawie dokonywania w dowodach rejestracyjnych pojazdów mechanicznych adnotacji o ustanowieniu zastawu rejestrowego	Dz.U. Nr 82, poz. 934	28.10.00	Rozporządzenie określa tryb dokonywania w dowodach rejestracyjnych pojazdów mechanicznych adnotacji o ustanowieniu zastawu rejestrowego na wniosek właściciela pojazdu na podstawie aktualnego lub pełnego odpisu z rejestru zastawów.

67	Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 24 października 2000 r. w sprawie określenia wysokości odsetek ustawowych	Dz.U. Nr 90, poz. 996	01.11.00	Rozporządzenie określa od dnia 1 listopada 2000 r. odsetki ustawowe w wysokości 30% w stosunku rocznym.
68	Rozporządzenie Ministra Finansów z dnia 12 października 2000 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie określenia wzorów deklaracji, zeznań i informacji podatkowych obowiązujących w zakresie zryczałtowanego podatku dochodowego od niektórych przychodów osiągniętych przez osoby fizyczne	Dz.U. Nr 93, poz. 1031	18.11.00	Rozporządzenie określa wzory następujących dokumentów: zeznanie o wysokości uzyskanego przychodu, wysokości dokonanych odliczeń i należnego ryczału od przychodów ewidencjonowanych (PIT-28), informacja o przychodach podatnika z działalności prowadzonej na własne nazwisko (PIT-28/A), informacja o przychodach podatnika z działalności prowadzonej w formie spółki cywilnej (spółek cywilnych) osób fizycznych (PIT-28/B), zeznanie o wysokości uzyskanego przychodu, o którym mowa w art. 6 ust. 2 ustawy z dnia 20 listopada 1998 r. oraz należnego ryczału (PIT-29), informacja o odliczeniach od dochodu (przychodu) i od podatku (PIT/O), informacja o odliczeniu wydatków mieszkaniowych w 2000 r. (PIT/D).
69	Rozporządzenie Ministra Finansów z dnia 26 października 2000 r. w sprawie wzorów deklaracji podatkowych dla podatku od towarów i usług oraz podatku akcyzowego	Dz.U. Nr 95, poz. 1047	09.11.00	Rozporządzenie określa zmiany redakcyjne do wzorów deklaracji dla podatku od towarów i usług oraz podatku akcyzowego. Nowością jest wzór kwartalnej deklaracji dla potrzeb rolników. Ponadto rozporządzenie pozwala stosować do rozliczenia „stare” wzory deklaracji określone w rozporządzeniu z dnia 20 grudnia 1999 r., aż do wyczerpania nakładu.
70	Rozporządzenie Ministra Finansów z dnia 27 października 2000 r. w sprawie zakresu i zasad wykonywania szczególnego nadzoru podatkowego	Dz.U. Nr 97, poz. 1057	23.11.00	Rozporządzenie określa: <ol style="list-style-type: none"> 1) wyroby akcyzowe objęte szczególnym nadzorem podatkowym, 2) zakres i zasady wykonywania szczególnego nadzoru podatkowego w stosunku do poszczególnych wyrobów podlegających temu nadzorowi oraz przy oznaczaniu niektórych wyrobów akcyzowych znakami skarbowymi akcyzy, 3) szczegółowe zasady wykonywania szczególnego nadzoru podatkowego w zakresie otwierania i zamykania stołów gry w kasynach gry oraz obliczania rezultatów gier na stołach i na automatach, tam gdzie się one znajdują, 4) sposób i warunki zgłaszania czynności związanych z wykonywaniem działalności podlegającej szczególnemu nadzorowi podatkowemu, 5) zasady i tryb nakładania zabezpieczeń urzędowych oraz rodzaje tych zabezpieczeń, 6) zakres i zasady urzędowego sprawdzenia podmiotów podlegających szczególnemu nadzorowi podatkowemu, 7) szczegółowe zasady i tryb przeprowadzania doraźnych i okresowych kontroli oraz sprawowania stałego nadzoru, 8) szczegółowe zasady i tryb pobierania próbek wyrobów w celu ich zbadania, 9) tryb niszczenia wyrobów akcyzowych objętych szczególnym nadzorem podatkowym w przypadku stwierdzenia ich nieprzydatności do spożycia, dalszego przerobu lub zużycia, 10) zasady i warunki przyjmowania, magazynowania, wydawania i przewożenia wyrobów akcyzowych objętych szczególnym nadzorem podatkowym, 11) wzory upoważnień pracownika szczególnego nadzoru podatkowego, 12) rodzaje i wzory prowadzonej dokumentacji i ewidencji.

71	Rozporządzenie Ministra Gospodarki z dnia 2 listopada 2000 r. w sprawie określenia odpadów, które powinny być wykorzystywane w celach przemysłowych, oraz warunków, jakie muszą być spełnione przy ich wykorzystywaniu	Dz.U. Nr 100, poz. 1078	14 dni od daty ogłoszenia	Rozporządzenie ustanawia obowiązek przemysłowego wykorzystywania odpadów posiadających właściwości umożliwiające, przy aktualnym stanie techniki, technologii i organizacji, ich wykorzystanie wtórne. Rozporządzenie zawiera załącznik będący wykazem odpadów, które powinny być wykorzystywane wtórnie.
72	Rozporządzenie Ministra Finansów z dnia 21 listopada 2000 r. w sprawie skali podatku dochodowego oraz wysokości kwoty przychodu podlegającego opodatkowaniu zryczałtowanemu	Dz.U. Nr 101, poz. 1090	01.01.01	Rozporządzenie ustala na rok 2001 skalę podatku dochodowego określonego w art. 27 ust. 1 ustawy z dnia 26 lipca 1991 r. o podatku dochodowym od osób fizycznych.
73	Rozporządzenie Ministra Finansów z dnia 4 grudnia 2000 r. w sprawie określenia wzoru ewidencji przebiegu pojazdu	Dz.U. Nr 108, poz. 1152	01.01.01	Rozporządzenie określa wzór (w załączniku do rozporządzenia) ewidencji przebiegu pojazdu, o której mowa w ustawie o podatku dochodowym od osób fizycznych i w ustawie o podatku dochodowym od osób prawnych.
74	Rozporządzenie Ministra Finansów z dnia 5 grudnia 2000 r. w sprawie sposobu pobierania, zapłaty i zwrotu opłaty skarbowej oraz sposobu prowadzenia rejestrów tej opłaty	Dz.U. Nr 110, poz. 1176	01.01.01	Rozporządzenie określa: 1) szczegółowe zasady pobierania, zapłaty i zwrotu opłaty skarbowej oraz sposób prowadzenia rejestrów tej opłaty, 2) przypadki, w których zapłata opłaty skarbowej następuje znakami tej opłaty lub przez nabycie urzędowego blankietu wekslowego, 3) wzory znaków opłaty skarbowej oraz urzędowych blankietów wekslowych, a także warunki ich wymiany.
75	Rozporządzenie Ministra Finansów z dnia 7 grudnia 2000 r. w sprawie określenia kwoty uprawniającej do zwolnienia od podatku od towarów i usług	Dz.U. Nr 115, poz. 1202	01.01.01	Rozporządzenie ustala limit wartości sprzedaży towarów i usług, o której mowa w ustawie o podatku od towarów i usług oraz o podatku akcyzowym (art. 14), uprawniającej podmiot do zwolnienia od podatku od towarów i usług na 39 800 zł.
76	Rozporządzenie Ministra Finansów z dnia 15 grudnia 2000 r. w sprawie prowadzenia podatkowej księgi przychodów i rozchodów	Dz.U. Nr 116, poz. 1222	01.01.01	Rozporządzenie określa sposób prowadzenia podatkowej księgi przychodów i rozchodów, szczególne warunki, jakim powinna odpowiadać ta księga, aby stanowiła dowód pozwalający na określenie zobowiązań podatkowych, oraz szczegółowy zakres obowiązków związanych z jej prowadzeniem, a także terminy zawiadomienia urzędu skarbowego o prowadzeniu księgi.
77	Rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z dnia 21 grudnia 2000 r. w sprawie szczegółowego sposobu prowadzenia rejestrów wchodzących w skład Krajowego Rejestru Sądowego oraz szczegółowej treści wpisów w tych rejestrach	Dz.U. Nr 117, poz. 1237	01.01.01 ogólne oraz od 02.01.01 dot. przedsiębiorców osób fizycznych	Rozporządzenie określa szczegółowy sposób prowadzenia rejestru przedsiębiorców, rejestru stowarzyszeń, innych organizacji społecznych i zawodowych, fundacji i publicznych zakładów opieki zdrowotnej oraz rejestru dłużników niewypłacalnych, a także szczegółową treść wpisów w tych rejestrach.

78	Rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z dnia 21 grudnia 2000 r. w sprawie ustroju i organizacji Centralnej Informacji Krajowego Rejestru Sądowego oraz szczegółowych zasad udzielania informacji z Krajowego Rejestru Sądowego	Dz.U. Nr 117, poz. 1238	01.01.01	Rozporządzenie określa: 1) szczegółowe zasady udzielania informacji, wydawania odpisów, wyciągów i zaświadczeń z rejestru przedsiębiorców oraz rejestru stowarzyszeń, innych organizacji społecznych i zawodowych, fundacji oraz publicznych zakładów opieki zdrowotnej, 2) szczególne zasady udzielania informacji, wydawania zaświadczeń i odpisów z rejestru dłużników niewypłacalnych, 3) wzór wniosku o wydanie odpisu z Krajowego Rejestru Sądowego, 4) wzór wniosku o wydanie wyciągu z Krajowego Rejestru Sądowego.
79	Rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z dnia 21 grudnia 2000 r. w sprawie określenia wysokości opłat za udzielanie informacji oraz wydawanie odpisów, wyciągów i zaświadczeń z Krajowego Rejestru Sądowego	Dz.U. Nr 117, poz. 1240	01.01.01	Rozporządzenie ustala stawki za wydawanie odpisów, wyciągów, zaświadczeń, pisemnych informacji z Krajowego Rejestru Sądowego.
80	Rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z dnia 21 grudnia 2000 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie utworzenia sądów gospodarczych w sądach okręgowych i sądach rejonowych oraz ustalenia ich siedzib i obszarów właściwości	Dz.U. Nr 117, poz. 1245	01.01.01	Rozporządzenie zmienia rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości w sprawie utworzenia sądów gospodarczych w sądach okręgowych i sądach rejonowych oraz ustalenia ich siedzib i obszarów właściwości, stanowiąc, że przedmiotem rozporządzenia jest utworzenie w sądach okręgowych i sądach rejonowych odrębnych jednostek organizacyjnych do spraw gospodarczych (sądów gospodarczych) oraz ustalenie obszarów ich właściwości miejscowej przez: 1) przekazanie niektórym sądom okręgowym (sądom gospodarczym) rozpoznawania spraw gospodarczych z właściwości innych sądów okręgowych, 2) powierzenie niektórym sądom rejonowym (sądom gospodarczym) prowadzenia rejestrów przekazanych ustawami do właściwości tych sądów z obszaru właściwości innych sądów rejonowych, 3) powierzenie prowadzenia Krajowego Rejestru Sądowego niektórym sądom rejonowym (sądom gospodarczym) z obszarów właściwości innych sądów rejonowych lub części obszarów ich właściwości.
81	Rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z dnia 21 grudnia 2000 r. w sprawie określenia wzorów urzędowych formularzy wniosków o wpis do Krajowego Rejestru Sądowego oraz sposobu i miejsca ich udostępniania	Dz.U. Nr 118, poz. 1247	01.01.01	Rozporządzenie ustala między innymi wzory urzędowych formularzy: 1) wniosku o rejestrację podmiotu w rejestrze przedsiębiorców, 2) wniosku o dokonanie wpisu w rejestrze dłużników niewypłacalnych, 3) wniosku o zmianę danych podmiotu w rejestrze przedsiębiorców, 4) wniosku o zmianę wpisu w Krajowym Rejestrze Sądowym, 5) wniosku o zmianę danych wierzyciela w rejestrze dłużników niewypłacalnych, 6) wniosku o wykreślenie podmiotu z rejestru przedsiębiorców, 7) wniosku o wykreślenie podmiotu z Krajowego Rejestru Sądowego, 8) wniosku o wykreślenie dłużnika z pozycji rejestru dłużników niewypłacalnych. Urzędowe formularze udostępniane są w siedzibach sądów gospodarczych oraz w Centralnej Informacji Krajowego Rejestru Sądowego.

82	Rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z dnia 21 grudnia 2000 r. w sprawie sposobu wykonywania przez gminy czynności związanych z prowadzeniem Krajowego Rejestru Sądowego oraz współpracy między sądami rejestrowymi i zarządami gmin	Dz.U. Nr 118, poz. 1248	01.01.01	<p>Urzędy gmin, wykonując czynności związane z prowadzeniem Krajowego Rejestru Sądowego:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) zamawiają odpowiednie ilości urzędowych formularzy wniosków wymaganych ustawą z dnia 20 sierpnia 1997 r. o Krajowym Rejestrze Sądowym, umożliwiających rejestrację osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą i spółek jawnych, 2) zainteresowanym nieodpłatnie udostępniają urzędowe formularze wniosków, 3) udostępniają zainteresowanym za pośrednictwem wyznaczonego pracownika lub przez wywieszenie w siedzibach organów gminy informacje o: <ol style="list-style-type: none"> a) właściwym miejscowo dla danej gminy sądzie rejestrowym ze wskazaniem jego siedziby i adresu, b) wysokości opłat sądowych oraz opłat za ogłoszenie w Monitorze Sądowym i Gospodarczym, c) sposobie uiszczania opłat sądowych i opłat za ogłoszenie w Monitorze Sądowym i Gospodarczym wraz z określeniem rachunku bankowego właściwego sądu oraz ze wskazaniem innych niż przelew na rachunek sposobów uiszczania opłat.
83	Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 20 grudnia 2000 r. w sprawie ustanowienia Taryfy celnej.	Dz.U. Nr 119, poz. 1253	01.01.01	<p>Rozporządzenie nowelizuje Taryfę celną w zakresie:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) stawek celnych 2) ogólnych reguł dotyczących sposobu, warunków i zakresu stosowania stawek celnych, 3) ogólnych reguł interpretacji Polskiej Nomenklatury Scalonej, 4) jednostek miar, 5) wykazu krajów i regionów. <p>Zamieszczona w załączniku Tabela Stawek Celných dotyczy następujących produktów:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) zwierzęta żywe; produkty pochodzenia zwierzęcego 2) produkty pochodzenia roślinnego 3) tłuszcze i oleje pochodzenia zwierzęcego lub roślinnego oraz produkty ich rozkładu; gotowe tłuszcze jadalne; woski pochodzenia zwierzęcego lub roślinnego 4) gotowe artykuły spożywcze; napoje bezalkoholowe, alkoholowe i ocet; tytoń i przemysłowe namiastki tytoniu 5) produkty mineralne 6) produkty przemysłu chemicznego i przemysłów pokrewnych 7) tworzywa sztuczne i wyroby z nich; kauczuk i wyroby z kauczuku 8) skóry i skórki surowe, skóry wyprawione, skóry futerkowe i wyroby z nich; wyroby siodlarskie i rymarskie; artykuły podróżne, torby ręczne i podobne pojemniki; artykuły z wnętrzości zwierzęcych (z wyjątkiem wnętrzości jedwabników) 9) drewno i wyroby z drewna; węgiel drzewny; korek i wyroby z korka; wyroby ze słomy, z esparto i innych materiałów do wyplatania; wyroby koszykarskie i wyroby z wikliny 10) ścier drzewny lub z innego włóknistego materiału celulozowego; papier lub tektura z odzysku (makulatura i odpady); papier lub tektura oraz wyroby z nich

				<ul style="list-style-type: none"> 11) materiały i wyroby włókiennicze 12) obuwie, nakrycia głowy, parasole, parasole przeciwsłoneczne, laski, laski z siodełkiem, bicze, szpicruty i ich części; preparowane pióra i wyroby z nich; sztuczne kwiaty; wyroby z włosów ludzkich 13) wyroby z kamieni, gipsu, cementu, azbestu, miki i podobnych materiałów; wyroby ceramiczne; szkło i wyroby ze szkła 14) perły naturalne lub hodowlane, kamienie szlachetne lub półszlachetne, metale szlachetne, metale platerowane metalem szlachetnym i wyroby z nich; sztuczna biżuteria; monety 15) metale nieszlachetne i wyroby z metali nieszlachetnych 16) maszyny i urządzenia mechaniczne; sprzęt elektryczny; części do nich; urządzenia do rejestracji i odtwarzania dźwięku, urządzenia telewizyjne do rejestracji i odtwarzania obrazu i dźwięku oraz części i wyposażenie dodatkowe do tych urządzeń 17) pojazdy, statki powietrzne, jednostki pływające oraz współdziałające urządzenia transportowe 18) przyrządy, narzędzia i aparaty optyczne, fotograficzne, kinematograficzne, pomiarowe, kontrolne, precyzyjne, medyczne i chirurgiczne; zegary ściennie i zegarki naręczne; instrumenty muzyczne; ich części oraz akcesoria 19) broń i amunicja; części i akcesoria 20) wyroby różne 21) dzieła sztuki, przedmioty kolekcjonerskie i antyki
84	Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 22 grudnia 2000 r. w sprawie kas rejestrujących	Dz.U. Nr 121, poz. 1295	01.01.01	Rozporządzenie dotyczy obowiązku ewidencjonowania obrotu w roku 2001 przy zastosowaniu kas rejestrujących, nałożonego na podatników, którzy nie byli przed tym okresem zobowiązani do rozpoczęcia ewidencjonowania, i jednocześnie u których wysokość obrotów osiągniętych z działalności określonej w art. 29 o podatku od towarów i usług oraz o podatku akcyzowym w ciągu 2000 r. przekroczyła kwotę 40 000 zł. Podatnicy ci obowiązani są do rozpoczęcia ewidencjonowania od dnia 1 marca 2001 r. Załącznik rozporządzenia stanowi wykaz czynności zwolnionych (do 31.12.2001) z obowiązku ewidencjonowania przy zastosowaniu kas rejestrujących.
85	Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 28 grudnia 2000 r. w sprawie przyjęcia Programu wsparcia na lata 2001-2002	Dz.U. Nr 122, poz. 1326	Z dniem ogłoszenia	<p>W rozporządzeniu o zasadach wspierania rozwoju regionalnego Rada Ministrów przyjęła Program wsparcia na lata 2001–2002. Program określa:</p> <ul style="list-style-type: none"> 1) zakres, tryb i warunki wspierania przez państwo programów wojewódzkich, 2) tryb powoływania, skład i zadania komitetu monitorującego, oceniającego skuteczność programu wsparcia. <p>Celem generalnym Programu jest wspieranie rozwoju społeczno-gospodarczego kraju oraz poszczególnych jego obszarów dla wzmocnienia konkurencyjności, wzrostu poziomu życia i spójności społecznej, gospodarczej oraz przestrzennej, zarówno w relacjach wewnętrznych, jak i z państwami i regionami Wspólnoty Europejskiej.</p> <p>Program wsparcia jest finansowany ze środków publicznych, przewidywanych na realizację działań wynikających z programów wojewódzkich. Środki przeznaczone są na:</p>

				<ol style="list-style-type: none"> 1) dotacje na inwestycje wieloletnie jednostek samorządu terytorialnego, 2) inwestycje i zakupy inwestycyjne realizowane przez podmioty uprawnione na podstawie porozumień z organami administracji rządowej, 3) dofinansowanie inwestycji i zakupów inwestycyjnych jednostek samorządu terytorialnego ze środków będących w dyspozycji wojewodów i realizowanych w ramach zadań określonych w załączniku 1 do programu wsparcia, 4) dotacje na inwestycje w zakresie ochrony zdrowia dla jednostek samorządu terytorialnego, 5) współfinansowanie programów współpracy przygranicznej PHARE z budżetu państwa, 6) współfinansowanie programu spójności społeczno-gospodarczej PHARE z budżetu państwa, 7) realizację programów współpracy przygranicznej PHARE z budżetu Wspólnoty Europejskiej, 8) realizację programu spójności społeczno-gospodarczej PHARE z budżetu Wspólnoty Europejskiej. <p>Środki przewidywane na realizację programu wsparcia na lata 2001-2002 w zakresie działań wynikających z programów wojewódzkich wynoszą maksymalnie łącznie 5.647,3 mln zł, z tego: w roku 2001 - 2.496,1 mln zł, a w roku 2002 - 3.151,2 mln zł.</p>
86	Zarządzenie Prezesa Narodowego Banku Polskiego z dnia 14 stycznia 2000 r. zmieniające zarządzenie w sprawie wykazu walut obcych będących walutami wymiennymi	M.P. Nr 2, poz. 36	01.01.00	Do wykazu 25 walut obcych uznanych za wymiennalne ogłoszonych w zarządzeniu z dnia 31 grudnia 1998 r. dodano koronę estońską – EEK.
87	Obwieszczenie Ministra Finansów z dnia 24 lutego 2000 r. w sprawie stawki odsetek za zwłokę od zaległości podatkowych	M.P. Nr 8, poz. 173	24.02.00	Stawka odsetek za zwłokę od zaległości podatkowych od 24 lutego 2000 r. wynosi 43% kwoty zaległości w stosunku rocznym.
88	Obwieszczenie Głównego Lekarza Weterynarii z dnia 2 marca 2000 r. w sprawie rejestrów państw, z których może być przywożone i przewożone przez terytorium Rzeczypospolitej Polskiej mięso, środki spożywcze pochodzenia zwierzęcego, niejadalne surowce zwierzęce, pasze, oraz wzorów świadectw zdrowia dla tych towarów	M.P. Nr 9, poz. 190	27.03.00	Obwieszczenie ogłasza: rejestr państw, z których może być przywożone i przewożone przez terytorium Rzeczypospolitej Polskiej mięso, środki spożywcze pochodzenia zwierzęcego, niejadalne surowce zwierzęce, pasze, oraz wzory świadectw zdrowia dla tych towarów.

89	Uchwała Rady Polityki Pieniężnej z dnia 11 kwietnia 2000 r. uchylająca uchwałę w sprawie kroczącej dewaluacji	M.P. Nr 11, poz. 231	12.04.00	Uchwała uchyla uchwałę Rady Polityki Pieniężnej z dnia 24 marca 1999 r. w sprawie tempa kroczącej dewaluacji (M. P. Nr 11, poz. 161).
90	Uchwała Rady Polityki Pieniężnej z dnia 11 kwietnia 2000 r. uchylająca uchwałę w sprawie dopuszczalnego przedziału wahań kursów walut obcych i wartości dewizowych wyrażonych w złotych	M.P. Nr 11, poz. 232	12.04.00	Uchwała uchyla uchwałę Rady Polityki Pieniężnej z dnia 24 marca 1999 r. w sprawie dopuszczalnego przedziału wahań kursów walut obcych i wartości dewizowych wyrażonych w złotych (M. P. Nr 11, poz. 162).
91	Uchwała Nr 30 Rady Ministrów z dnia 20 kwietnia 2000 r. w sprawie uznania za nie obowiązującą uchwały w sprawie zasad ustalania kursu złotego w stosunku do walut obcych	M.P. Nr 12, poz. 245	21.04.00	Uchwała uznaje za nie obowiązującą uchwałę Nr 71 Rady Ministrów w sprawie zasad ustalania kursu złotego w stosunku do walut obcych (M. P. Nr 17, poz. 111).
92	Obwieszczenie Ministra Finansów z dnia 31 sierpnia 2000 r. w sprawie stawki odsetek za zwłokę od zaległości podatkowych	M.P. Nr 26, poz. 543	31.08.00	Stawka odsetek za zwłokę od zaległości podatkowych, poczynając od 31 sierpnia 2000 r., wynosi 46 % kwoty zaległości w stosunku rocznym.
93	Obwieszczenie Głównego Lekarza Weterynarii z dnia 25 sierpnia 2000 r. w sprawie rejestrów państw, z których może być przywożone i przewożone przez terytorium Rzeczypospolitej Polskiej mięso, środki spożywcze pochodzenia zwierzęcego, niejadalne surowce zwierzęce, pasze	M.P. Nr 28, poz. 589	26.09.00	Obwieszczenie ogłasza: rejestr państw, z których może być przywożone i przewożone przez terytorium Rzeczypospolitej Polskiej mięso, środki spożywcze pochodzenia zwierzęcego, niejadalne surowce zwierzęce, pasze.

Rozdział 6.

Prawo podatkowe w 2000 roku na tle ostatniego dziesięciolecia

Przepisy ogólne

Podatki dochodowe

Opodatkowanie obrotu

Podatki i opłaty lokalne

**Orzecznictwo Naczelnego Sądu Administracyjnego
w sprawach dotyczących podatków**

Przepisy karne

Podsumowanie

W rozdziale przedstawiono podstawowe rozwiązania prawa podatkowego z zakresu prowadzenia działalności gospodarczej, obowiązujące w 2000 roku. Podjęto również próbę prześledzenia ewolucji aktów prawnych, które powstawały w latach dziewięćdziesiątych, tworząc w Polsce system podatkowy dostosowany do nowych warunków gospodarki rynkowej. Dokonano również porównania rozwiązań polskich, w szczególności dotyczących małych i średnich przedsiębiorstw, ze stosowanymi w krajach Unii Europejskiej oraz krajach, w których, podobnie jak w Polsce, zachodzą procesy transformacji gospodarczej.

6.1. Przepisy ogólne

Zagadnienia dotyczące zobowiązań podatkowych, informacji podatkowych, postępowania, kontroli podatkowej i czynności sprawdzających oraz tajemnicy skarbowej zostały uregulowane w Ordynacji podatkowej, która weszła w życie z dniem 1 stycznia 1998 r. zastępując szereg aktów prawnych, włączając w to również akty prawne niższego rzędu. Jednakże poza Ordynacją podatkową znalazły się m.in. regulacje dotyczące kontroli skarbowej, doradztwa podatkowego oraz postępowania egzekucyjnego, a także zasady ewidencji i identyfikacji podatników i płatników.

Mimo niewątpliwiej zalety, jaką jest uporządkowanie przepisów dotyczących zobowiązań podatkowych, Ordynacja w stosunku do poprzedniej ustawy o zobowiązaniach podatkowych z 1990 r. przyczyniła się, niestety, do zmniejszenia pewności obrotu gospodarczego poprzez rozbudowanie ponad miarę odpowiedzialności osób trzecich za zobowiązania podatkowe podatników. Przykładem jest wprowadzenie odpowiedzialności nabywcy środka trwałego za zobowiązania zbywcy. Pozytywnie należy natomiast ocenić likwidację odpowiedzialności komandytariusza za zobowiązania podatkowe spółki komandytowej i wspólnika spółki z ograniczoną odpowiedzialnością za zobowiązania podatkowe tej spółki.

6.2. Podatki dochodowe

6.2.1. Podatek dochodowy od osób fizycznych

Ustawa z dnia 26 lipca 1991 r. wprowadziła powszechny, o osobistym charakterze podatek dochodowy. Do dnia 31 grudnia 2000 roku w życie weszło 56 nowelizacji ustawy, co wskazuje na bardzo często zmieniający się stan prawny i powstawanie wielu niedogodności dla MSP z tym związanych.

Podstawa opodatkowania, zasady ustalania dochodu

W zależności od formy prowadzenia dokumentacji podatkowej istnieją dwa podstawowe sposoby ustalania dochodu. U przedsiębiorców sporządzających bilans i rachunek wyników, za dochód z działalności gospodarczej uważa się dochód wykazany na podstawie prawidłowo prowadzonych ksiąg, zmniejszony o dochody wolne od podatku i zwiększony o wydatki nie stanowiące kosztów uzyskania przychodów, zaliczone uprzednio w ciężar kosztów uzyskania przychodów. Natomiast, w pewnym uproszczeniu, u małych i średnich przedsiębiorców prowadzących księgi przychodów i rozchodów, dochodem z działalności jest różnica pomiędzy przychodem a kosztami uzyskania, powiększona o różnicę pomiędzy wartością rewanentem końcowego i początkowego towarów handlowych, materiałów (surowców) podstawowych i pomocniczych, półwyrobów, wyrobów gotowych, braków i odpadków.

Obok przychodów niezwykle istotne znaczenie dla ustalenia wielkości dochodu ma koszt ich uzyskania. W porównaniu ze stanem obowiązującym w roku 1990 sytuacja podatników w tym zakresie pogorszyła się, gdyż stopniowo znacznie rozszerzano zakres kosztów nie uznawanych za koszty uzyskania przychodów. W 2000 r. wyłączonych było 58 rodzajów kosztów (w 1990 roku – tylko 17). Jako przykład potwierdzający istnienie tendencji do poszerzania katalogu kosztów nie uznawanych za koszty uzyskania przychodu można podać niezaliczenie strat powstałych w wyniku dokonanych przedpłat w związku z niewykonaniem umowy.

W Hiszpanii dopuszczalne jest zastosowanie trzech metod obliczania dochodu z działalności gospodarczej. Preferencyjna jest stosowana wobec podatników, których obrót nie przekracza 1000 mln ESP (601 000 EUR) i którzy prowadzą działalność pierwszy rok. Mogą oni liczyć dochód netto wg metody uproszczonej – obrót jest redukowany o związane z działalnością wydatki, aktywa rzeczowe amortyzowane tylko metodą liniową, od obrotu można ponadto odliczyć 5% na zamierzone wydatki. Niezależnie od metody liczenia dochodów do opodatkowania, jeżeli dochód był generowany dłużej niż 2 lata, jedynie jego 70% podlega opodatkowaniu. Na Węgrzech istnieje możliwość zgłoszenia 90% dochodów brutto uzyskiwanych ze świadczenia usług jako dochodu podlegającego opodatkowaniu.

Odliczenia od dochodu

Dochód podlegający opodatkowaniu zmniejsza się o wydatki, które można ująć w dwu grupach: mające na celu dostosowanie obciążenia do sytuacji osobistej podatnika oraz służące realizacji zadań ogólnospołecznych lub założeń polityki społeczno-gospodarczej państwa. Do drugiej grupy należały m. in. darowizny na cele wymienione w ustawie oraz wydatki inwestycyjne (patrz pkt 5.2.3.).

Odliczenia od dochodu to zjawisko powszechne w europejskich systemach podatkowych. Na przykład w Niemczech podatnicy mogli odliczyć od dochodu koszty ponoszone w związku z korzystaniem z doradztwa podatkowego. W Czechach dochód podlegający opodatkowaniu może być obniżony o wydatki bieżące lub odliczenia ryczałtowe nie przekraczające 25% dochodów brutto. W Hiszpanii podatnikowi przysługuje zwolnienie podatkowe z tytułu nabycia lub remontu siedziby do wysokości 15% kosztów, do kwoty 1,5 mln ESP. Warunkiem jest użytkowanie siedziby przez nieprzerwany okres 3 lat.

Zwolnienia przedmiotowe

W art. 21 ustawy przewidziano ponad 60 tytułów zwolnień przedmiotowych w większości o charakterze świadczeń socjalnych i odszkodowawczych. Liczba ta sukcesywnie wzrastała – początkowo było ich 36, w roku 1994 już 41.

Jedynie kilka zwolnień ma, w ograniczonym zakresie, wpływ na sytuację małych i średnich przedsiębiorstw. Spośród zwolnień tych wymienić należy:

- zwolnienie z tytułu dochodów z działalności gospodarczej osób zatrudniających osoby niepełnosprawne w zakresie i z zastrzeżeniem spełnienia przesłanek przewidzianych w ustawie o zatrudnianiu i rehabilitacji zawodowej osób niepełnosprawnych¹,
- zwolnienie przychodów otrzymanych w związku:
  - ze zwrotem udziałów lub wkładów w spółdzielni albo wkładów w spółce,
  - z umorzeniem udziałów lub akcji w spółce mającej osobowość prawną,
  - w części stanowiącej koszt nabycia, a jeżeli nabycie nastąpiło w drodze spadku lub darowizny – do wysokości wartości z dnia nabycia spadku lub darowizny,

---

¹ W 1999 roku znolizowano ustawę o rehabilitacji zawodowej i społecznej, przyznającą pracodawcom zatrudniającym osoby niepełnosprawne prawo do ulgi, co zaowocowało faktycznym zniesieniem zwolnienia.

- zwolnienie przychodów otrzymanych z tytułu zwrotu dopłat wniesionych uprzednio, zgodnie z odrębnymi przepisami, do spółki mającej osobowość prawną – do wysokości wniesionych dopłat,
- zwolnienie części dochodów uzyskanych w roku podatkowym z działalności gospodarczej, w której wykorzystuje się odpady wytworzone na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, ustalonej w takim stosunku, w jakim za poprzedni rok podatkowy pozostaje wartość wykorzystanych odpadów w ogólnej wartości surowców i odpadów zużytych w procesie produkcji.

Stawki podatku

Stawki podatku na dzień 31 grudnia 2000 roku wynosiły 19%, 30% i 40%. W porównaniu z rokiem np. 1994 stawki zostały zmniejszone, jednakże należy pamiętać, że stawki w wysokości 21%, 33% i 45% nie były stawkami, które obowiązywały od dnia wejścia w życie ustawy o podatku dochodowym od osób fizycznych. W stosunku do stanu sprzed 1994 roku, w roku 2000 zmniejszyła się tylko stawka dla podatników, których dochód nie przekraczał pierwszego progu skali i tylko o jeden punkt procentowy (z 20% na 19%). W 2000 roku stawki i progi w podatku dochodowym od osób fizycznych wynosiły:

- przy podstawie obliczenia podatku do 32 736 zł podatek wynosił 19 % podstawy obliczania minus kwota 436,20 zł,
- przy podstawie obliczenia podatku ponad 32 736 zł do 65 472 zł podatek wynosił 5 783, 64 zł + 30 % nadwyżki ponad 32 736 zł,
- przy podstawie obliczenia podatku ponad 65 472 zł podatek wynosił 15 604,44 zł + 40 % nadwyżki ponad 65 472 zł.

W porównaniu z innymi krajami europejskimi zwraca uwagę niska kwota wolna od podatku, jak też wyjątkowo niskie kwoty poszczególnych progów podatkowych.

Tabela 6.1. Podatek dochodowy od osób fizycznych w wybranych krajach

	Hiszpania	RFN	Wielka Brytania	Polska
Kwota wolna	3 306 EUR ¹	26 404 EUR	7 018 EUR ²	574 EUR
Najniższa stawka	18,0%	22,9%	10,0%	19,0%
Najwyższa stawka	48,0%	51,0%	40,0%	40,0%
Granica górnego progu podatkowego	67 432 EUR	197 939 EUR	45 454 EUR	16 368 EUR

¹ 3 907 EUR dla podatników powyżej 65 roku życia.

² Dla osób do 65 roku życia.

Źródło: opracowanie Instytutu Badań nad Gospodarką Rynkową na zlecenie PARP.

Odliczenia od podatku

Obok odliczeń od dochodu podlegającego opodatkowaniu istnieje możliwość odliczeń od podatku wymienionych w przepisach ustawy. Dla osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą znaczenie mogło mieć specjalne odliczenie kwotowe od podatku z tytułu wykszolenia pracowników.

Odliczenia od podatku, podobnie jak odliczenia od dochodu stanowiącego podstawę opodatkowania, występują również w ustawodawstwach innych krajów. Z rozbudowanego katalogu odliczeń, z jakich mogą korzystać podatnicy – osoby fizyczne na Węgrzech, znaczenie dla przedsiębiorców mogą mieć odliczenia 20% nadwyżki inwestycyjnej w papiery wartościowe w porównaniu do inwestycji portfelowych w poprzednim roku.

Opodatkowanie zryczałtowane

W zakresie opodatkowania zryczałtowanego (obok ryczałtów określonych w ustawie o podatku dochodowym od osób fizycznych) z dniem 1 stycznia 1999 roku weszła w życie nowa regulacja – ustawa z dnia 20 listopada 1998 roku o zryczałtowanym podatku dochodowym od niektórych przychodów osiąganych przez osoby fizyczne. Ustawa ta reguluje – w odniesieniu do małych i średnich przedsiębiorców – dwie formy ryczałtowego opodatkowania podatkiem dochodowym: ryczałt od przychodów ewidencjonowanych oraz kartę podatkową.

Ryczałt od przychodów ewidencjonowanych dotyczy podatników, którzy w roku poprzedzającym rok podatkowy uzyskali przychody z działalności, prowadzonej wyłącznie samodzielnie, w wysokości nie przekraczającej 426 400 zł lub uzyskali przychody wyłącznie z działalności prowadzonej w formie spółki, a suma przychodów wspólników spółki z tej działalności nie przekroczyła kwoty 426 400 zł. Ryczałt dotyczy także tych podatników, którzy rozpoczną wykonywanie działalności w roku podatkowym i nie skorzystają z opodatkowania w formie karty podatkowej – bez względu na wysokość przychodów.

Ustawa wskazuje szereg wyłączeń dotyczących osób, które nie mogą być opodatkowane w formie ryczałtu m.in. osiągających w całości lub w części przychody z tytułu: prowadzenia aptek, działalności w zakresie udzielania pożyczek pod zastaw (prowadzenia lombardów), działalności w zakresie kupna i sprzedaży wartości dewizowych, czy też wykonywania wolnych zawodów.

Podatek ryczałtowy od przychodów ewidencjonowanych pobiera się bez pomniejszania przychodu o koszty uzyskania i wynosi on 8,5%, 5,5% i 3% przychodu w zależności od rodzaju wykonywanej działalności, np. stawkę 8,5% stosuje się m. in. do przychodów z działalności usługowej, stawkę 5,5% stosuje się m.in. do przychodów z działalności wytwórczej, robót budowlanych lub w zakresie przewozów ładunków taborem samochodowym o ładowności powyżej 2 ton, stawkę 3,0% stosuje się do przychodów z działalności gastronomicznej oraz z działalności usługowej w zakresie handlu. Stawki podatku zryczałtowanego zostały, w porównaniu z rokiem 1994, podniesione o 0,5 do 1 punktu procentowego.

Pozytywną zmianą w stosunku do lat ubiegłych jest przyznanie podatnikowi prawa wyboru i zniesienie obligatoryjnego stosowania tej formy opodatkowania w przypadku osób prowadzących działalność gospodarczą na podstawie wpisu do ewidencji i uzyskujących stosunkowo nieduże przychody. Podatnik może zrzec się stosowania ryczałtu i przejść do rozliczania się z fiskusem na zasadach ogólnych.

Zryczałtowany podatek dochodowy w formie karty podatkowej mogą płacić osoby fizyczne i spółki cywilne osób fizycznych prowadzące określony rodzaj działalności (spis rodzajów działalności objętych prawem do karty podatkowej zawiera załącznik do ustawy).

Podatnicy prowadzący działalność opodatkowaną w formie karty podatkowej są zwolnieni od obowiązku prowadzenia ksiąg, składania zeznań podatkowych, deklaracji o wysokości uzyskanego dochodu oraz wpłacania zaliczek na podatek dochodowy.

Wysokość stawek podatkowych uzależniona jest od rodzaju prowadzonej działalności, miejsca jej prowadzenia i liczby zatrudnianych pracowników. W stosunku do roku 1994 stawki podatkowe wzrosły ponad dwukrotnie. Przy prowadzeniu działalności polegającej na antykorozyjnym zabezpieczeniu pojazdów prowadzonej:

- w miejscowości do 5 000 mieszkańców w sytuacji, gdy płatnik nie zatrudniał dodatkowych pracowników – miesięczna stawka podatku w formie karty podatkowej wynosiła 354 zł (w 1994 r. – 145 zł), ale jeśli ten sam podmiot zatrudniał trzech pracowników, musiał zapłacić 1255 zł (w 1994 r. – 560 zł),
- w miejscowości o liczbie ponad 5 000 do 50 000 mieszkańców podatnik nie zatrudniający pracowników jest objęty stawką podatkową w wysokości 378 zł (w 1994 r. – 160 zł) zaś przy zatrudnieniu trzech osób podatnik był objęty stawką podatkową w wysokości 1436 zł (w 1994 r. – 630 zł),
- w miejscowości o liczbie mieszkańców powyżej 50 000 nie zatrudniający podatnik został objęty stawką podatkową w wysokości 411 zł (w 1994 r. – 180 zł), zaś przy zatrudnieniu trzech osób podatnik był objęty stawką podatkową w wysokości 1618 zł (w 1994 r. – 700 zł).

Tabela 6.2. Liczba podatników – osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą

	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000
Ogółem	2 028 129	2 211 049	2 270 967	2 332 489	2 434 295	2 457 890	2 495 388
w tym:							
na zasadach ogólnych	465 554	980 560	1 119 870	1 244 000	1 338 968	1 435 500	1 543 617
w formie ryczałtu od przychodów ewidencjonowanych	1 226 312	913 857	843 759	863 668	867 129	792 514	732 666
w formie karty podatkowej	336 263	316 632	307 338	234 821	228 198	229 876	219 105

Źródło: dane Ministerstwa Finansów.

Na Węgrzech rozliczenia ryczałtowe stosować mogą wszyscy przedsiębiorcy, których roczne obroty nie przekraczają 4 mln HUF, tj. 15 735 EUR (15 mln HUF, tj. 59 000 EUR dla handlowców detalicznych) w roku bieżącym i poprzednim. Za dochód podlegający opodatkowaniu uważa się 65% obrotów, 13% lub 7% w przypadku handlu detalicznego.

Sposób zapłaty podatku – deklaracje

Podatnik jest ustawowo zobowiązany do obliczenia i przekazywania co miesiąc w roku podatkowym zaliczki na podatek dochodowy na rachunek właściwego urzędu skarbowego. Równoległe z zapłatą zaliczki uiszczany jest w przypadku likwidacji działalności podatek od dochodu w wysokości 10% w ostatnim miesiącu działalności. Również w przypadku osiągnięcia dochodu ze sprzedaży akcji, udziałów i obligacji podatnik jest zobowiązany do wpłacenia zaliczki na podatek dochodowy w terminie do 20 dnia miesiąca następującego po miesiącu, w którym uzyskał dochód w wysokości 20% uzyskanego dochodu z tej sprzedaży.

Obowiązkiem podatnika jest również złożenie zeznania o wysokości osiągniętego dochodu lub poniesionej straty w danym roku podatkowym do 30 kwietnia następnego roku i wpłacenie także w terminie do 30 kwietnia różnicy pomiędzy podatkiem należnym od dochodu wynikającego z zeznania a sumą należnych za dany rok zaliczek na rachunek właściwego urzędu skarbowego. Podatnicy, którzy prowadzili księgi rachunkowe (handlowe), dołączali do zeznania rocznego bilans z rachunkiem wyników, zaś podatnicy, którzy prowadzili podatkową księgę przychodów i rozchodów, począwszy od 1994 roku nie składali jej razem z zeznaniem.

6.2.2. Podatek dochodowy od osób prawnych

Do końca roku 2000 ustawa z dn. 15 lutego 1992 r. o podatku dochodowym od osób prawnych regulująca opodatkowanie dochodów osób prawnych i jednostek organizacyjnych nie mających osobowości prawnej z wyjątkiem spółek nie mających osobowości prawnej, została znowelizowana 55 razy.

Podstawa opodatkowania

Podstawą opodatkowania jest osiągnięty dochód bez względu na rodzaj źródeł przychodów, z jakich został on osiągnięty. Pod pojęciem dochodu należy rozumieć nadwyżkę sumy przychodów nad kosztami ich uzyskania, zaś jeśli koszty uzyskania przychodów przekraczają sumę przychodów, różnica jest stratą. Dochodem z udziału w zyskach osób prawnych jest dochód faktycznie uzyskany z tego udziału oraz dochód przeznaczony na powiększenie kapitału zakładowego lub akcyjnego, zaś w przypadku spółki nie będącej osobą prawną – dochód wykazany na podstawie prawidłowo prowadzonych ksiąg, zmniejszony o dochody wolne jest od podatku i zwiększony o koszty nie stanowiące kosztów uzyskania przychodów, zaliczone uprzednio w ciężar kosztów uzyskania przychodów.

Odnośnie kosztów uzyskania przychodów należy odnotować zarysowującą się tendencję do wyłączenia coraz to nowych wydatków z kosztów uzyskania przychodów – w stanie prawnym obowiązującym w 1990 roku do kosztów uzyskania przychodów nie można było zaliczyć wydatków wymienionych w 21 pozycjach, natomiast na dzień 31 grudnia 1994 roku artykuł 16 ustawy, z którego wyłączenia z kosztów wynikały, obejmował już 55 pozycji. W następnych latach tendencja utrzymywała się. Przykładem może być włączenie rozwiązań dotyczących rozszerzenia na samochody inne niż osobowe o ładowności do 500 kg restrykcyjnego niezaliczania do kosztów uzyskania przychodów niektórych kosztów związanych z samochodami osobowymi² czy wyłączenie z kosztów odsetek od dopłat wnoszonych do spółki, a także odsetek od dywidend i innych dochodów z udziałów w zyskach osób prawnych.

Dochód mógł być pomniejszony o wydatki określone w art. 18 ust. 1 ustawy, m.in. kwotę darowizn na określone cele, np. naukowe, charytatywne itp. W porównaniu ze stanem obowiązującym w roku 1990 zwraca uwagę zmniejszony zakres odliczeń od dochodu. Wykaz tych odliczeń był znacznie węższy w porównaniu z odliczeniami w podatku dochodowym od osób fizycznych.

Wyłączona została możliwość pomniejszenia dochodu o wydatki na budowę własnego domu mieszkalnego wielorodzinnego z przeznaczeniem znajdujących się w nim lokali mieszkalnych na wynajem oraz wydatków na zakup działki pod budowę tego budynku. Należy jednak zauważyć, że zwiększono limit odliczeń – z 10% dochodu do 15% – w zakresie darowizn na cele naukowe, naukowo-techniczne, oświatowe, oświatowo-wychowawcze, kulturalne, kultury fizycznej i sportu, ochrony zdrowia i pomocy społecznej inwalidów, a także wspierania inicjatyw społecznych w zakresie budowy dróg i sieci telekomunikacyjnej na wsi oraz zaopatrzenia wsi w wodę.

Katalog odliczeń od dochodu w regulacjach podatku dochodowego od osób prawnych w innych krajach jest podobny. Z kosztów uzyskania przychodu wyłącza się nadmierne wynagrodzenia członków rad nadzorczych (Hiszpania) czy wartość aktywów przekazanych bezpłatnie innym osobom (Węgry). Interesujące rozwiązanie dotyczące kosztów związanych z rozpoczęciem działalności zastosowano w Wielkiej Brytanii – koszty takie poniesione do 7 lat wstecz są uznawane za koszty w momencie rozpoczęcia działalności. W większości systemów dopuszczalne są odliczenia od dochodu darowizn i dotacji przeznaczone dla organizacji charytatywnych czy naukowych. W Czechach limit odliczeń na

---

² Rozszerzenie zlikwidowano od 1 stycznia 2001 roku.

ten cel wynosi 2% podstawy opodatkowania, a minimalna darowizna 2000 CZK (55,5 EUR). W Niemczech wsparcie dla instytucji non-profit odliczane jest do kwoty równej 5% dochodu lub 0,2% sumy obrotów i pensji.

Opodatkowanie zysku wydzielonego spółek kapitałowych

Wspólnicy – zarówno osoby fizyczne, jak i prawne, uiszczali w 2000 roku od wypłaconych im dywidend podatek proporcjonalny w wysokości 20%³. Osoby prawne kwotę podatku zapłaconego od otrzymanych dywidend i innych przychodów z tytułu udziału w zyskach osób prawnych odliczają od podatku zapłaconego od ich dochodu globalnego (stawka 30%). W przypadku osób fizycznych możliwość taka nie istnieje.

W Hiszpanii zyski kapitałowe traktowane są jak zwykle przychody i podlegają tej samej stawce podatkowej. Na Węgrzech zwolniono z opodatkowania dywidendy u udziałowca. W Czechach podwójne opodatkowanie jest łagodzone na poziomie spółki poprzez możliwość odliczenia od podatku od dochodu globalnego kwoty równej 50% pobranej zaliczki na wypłacone wcześniej dywidendy. Dalsze ulgi zastosowano na poziomie udziałowców.

Rozliczanie strat

Zgodnie z zasadami wprowadzonymi w 1999 roku, o wysokość poniesionej straty w roku podatkowym można obniżyć dochód w najbliższych, następujących po sobie 5 latach podatkowych, przy czym wysokość obniżenia w każdym roku nie może przekroczyć 50% kwoty straty. Poprzednio stratę pokrywano w równych częściach z dochodu uzyskanego w najbliższych następujących kolejno po sobie 3 latach podatkowych. Nastąpiło więc wydłużenie okresu, w jakim można rozliczać stratę, i uelastycznienie warunków odliczania.

W Hiszpanii straty można odliczać od dochodów do opodatkowania przez okres 10 lat. W Wielkiej Brytanii stratę można dla celów podatkowych przenieść jeden rok do przodu albo jeden rok do tyłu. Straty zwyczajne na Węgrzech mogą być odliczane przez 5 lat od roku, w którym zostały poniesione. Odliczeniu podlegają jednak tylko te straty z tytułu należności, które powstały z nieściągalnych długów.

Zwolnienia przedmiotowe

Niekorzystną zmianą w stosunku do stanu prawnego obowiązującego w 1994 roku było wyłączenie z zakresu zwolnień przedmiotowych dochodów z tytułu udziału w spółce będącej osobą prawną, mającej siedzibę na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, wydatkowanych w roku podatkowym na nabycie udziałów lub akcji od Skarbu Państwa oraz udziałów (akcji) w spółce tworzonej w celu oddania tej spółce do odpłatnego korzystania, na podstawie przepisów o prywatyzacji przedsiębiorstw państwowych, przedsiębiorstwa lub części mienia przedsiębiorstwa albo na zakup obligacji od Skarbu Państwa. Korzystną zmianą w stosunku do roku 1994 było zwolnienie części dochodów uzyskanych w roku podatkowym z działalności gospodarczej, w której wykorzystuje się odpady wytworzone na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, ustalonej w takim stosunku, w jakim za poprzedni rok podatkowy pozostaje wartość wykorzystanych odpadów w ogólnej wartości surowców i odpadów zużytych w procesie produkcji.

---

³ Od 1 stycznia 2001 obniżono stawkę do 15%.

Stawki podatku

Stawka podatku dochodowego od osób prawnych ma charakter liniowy. W 2000 roku wyniosła ona 30% dochodu (w porównaniu z rokiem 1994 jest to spadek o 10%). Obowiązywały też stawki zryczałtowane od przychodu w wysokości 20% w odniesieniu do dywidend oraz innych przychodów z tytułu udziału w zyskach osób prawnych. Korzystna jest tendencja do dalszego obniżania stawki podatkowej, np.: w 2001 roku stawka wynosi 28%, a począwszy od 1 stycznia 2004 roku ma ona wynosić 22% podstawy opodatkowania.

Na tle innych krajów europejskich stawka podatku od osób prawnych plasuje się na średnim poziomie.

Tabela 6.3. Podatek dochodowy od osób prawnych w wybranych krajach

	Hiszpania	RFN	Wielka Brytania	Republika Czeska	Ukraina	Węgry	Polska
Progresywny / liniowy	Liniowy	Progresywny	Liniowy	Liniowy	Liniowy	Liniowy	Liniowy
Stawka podatku	35%	40% ³	30%	31%	30%	18%	30%

³ Dla zysków zatrzymanych: od 1 stycznia 2001 r. stawka została obniżona do 25%.

Źródło: opracowanie Instytutu Badań nad Gospodarką Rynkową na zlecenie PARP.

Nie przewidziano natomiast specjalnych rozwiązań dla małych przedsiębiorstw, co stosuje się w innych krajach. W Hiszpanii przedsiębiorstwa, których roczny dochód nie przekracza 250 mln ESP (1 502 500 EUR) płacą podatek dochodowy według obniżonej stawki – 30% do momentu osiągnięcia rocznego zysku w wysokości 15 mln ESP (90 150 EUR). Jeżeli zysk przekracza tę kwotę, nadwyżka opodatkowana jest według normalnej stawki. W Wielkiej Brytanii wysokość stawki uzależniono od wielkości dochodu firm.

Tabela 6.4. Stawki podatku od przedsiębiorstw w Wielkiej Brytanii

Dochód roczny (w £)	Stopa krańcowa	Stopa przeciętna
Do 10 000	10,0	10,0
10 001–50 000	22,5	10,0–20,0
50 001 – 300 000	20,0	20,0
300 001 – 1 500 000	32,5	20,0–30,0
Powyżej 1 500 000	30,0	30,0

Źródło: Chennells, L.; A. Dilnot; N. Roback, *A survey of the UK Tax System*, Institute for Fiscal Studies, London 2000, s. 14.

W Czechach, podobnie jak w Polsce, stosuje się inną stawkę do opodatkowania zysków kapitałowych – od 2000 roku wynosi ona 15% (przed tą datą 25%).

Sposób zapłaty podatku – zaliczki

Wybór formy opłacania zaliczek należy od podatnika. Zaliczki miesięczne w wysokości różnicy między podatkiem należnym od dochodu osiągniętego od początku roku podatkowego a sumą zaliczek należnych za poprzednie miesiące podatnik jest obowiązany wpłacać na rachunek właściwego urzędu skarbowego. Zaliczki można też opłacać wg następujących zasad:

- za każdy z pierwszych pięciu miesięcy roku podatkowego w wysokości 1/6 podatku należnego od podstawy opodatkowania wykazanej w deklaracji o wysokości dochodu (straty) osiągniętego za okres pierwszych sześciu miesięcy roku bezpośrednio poprzedzającego rok podatkowy,
- za szósty miesiąc roku podatkowego w wysokości różnicy pomiędzy podatkiem należnym od dochodu osiągniętego od początku roku podatkowego a sumą zaliczek należnych obliczonych zgodnie z pkt. 1,
- za każdy z kolejnych sześciu miesięcy roku podatkowego w wysokości 1/6 podatku należnego od podstawy opodatkowania wykazanej w deklaracji, obejmującej okres pierwszych sześciu miesięcy roku podatkowego.

W Wielkiej Brytanii termin opłacania podatku jest uzależniony od wielkości firmy. MSP opłacają podatek jednorazowo po 9 miesiącach od zakończenia okresu rozliczeniowego, podczas gdy przedsiębiorstwa duże są zobowiązane do opłacenia podatku w 4 równych ratach według przewidywanych zobowiązań podatkowych po 6 miesiącach trwania okresu rozliczeniowego. W Czechach obowiązek opłacania zaliczek ciąży na podatnikach, których zobowiązanie podatkowe wynosiło więcej niż 20 000 CZK (556 EUR). Podatnicy wpłacają zaliczki dwa razy w roku, kwartalnie lub miesięcznie w zależności od poziomu poprzednich zobowiązań podatkowych.

6.2.3. Zachęty podatkowe w podatkach dochodowych

Ulgi inwestycyjne

W 2000 roku prawo do korzystania z ulg inwestycyjnych mieli tylko podatnicy – osoby prawne – kontynuujący objętą ulgą inwestycję rozpoczętą przed dniem 1 stycznia 2000 r.⁴ oraz osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą.

Początkowo ulgi inwestycyjne regulowane były w drodze rozporządzeń⁵. Podatnik mógł odliczyć określone wydatki inwestycyjne np. na zakup i montaż maszyn i urządzeń zaliczonych do określonych grup klasyfikacji środków trwałych, jeżeli spełniał warunki takie jak osiągnięcie odpowiednio wysokiego wskaźnika udziału dochodów w przychodach, niezaleganie z świadczeniami publicznoprawnymi, udokumentowanie wydatków. Przepisy regulujące korzystanie z ulg inwestycyjnych na terenach gmin zagrożonych wysokim bezrobociem strukturalnym wiązały prawo do odliczeń ze stanem zatrudnienia i wskaźnikiem przyrostu zatrudnienia.

Z dniem 1 stycznia 1997 roku przeniesiono do ustaw o podatku dochodowym od osób prawnych oraz o podatku dochodowym od osób fizycznych uregulowania dotyczące ulg inwestycyjnych. W kolejnych latach ulegały one niewielkim zmianom, mającym na celu złagodzenie warunków uprawniających do korzystania z nich oraz konsekwencji ich utraty. Istotne dla MSP było pozbawienie prawa do korzystania z ulgi podatników opłacających zryczałtowany podatek dochodowy oraz zmniejszanie limitów odliczeń wydatków inwestycyjnych.

Z dniem 1 stycznia 2000 roku zniesiono ulgi inwestycyjne dla osób prawnych, a dla osób fizycznych – z dniem 1 stycznia 2001 r.⁶.

⁴ Ustawą z dnia 20 listopada 1999 r. o zmianie ustawy o podatku dochodowym od osób prawnych skreślono artykuł 18a.

⁵ Rozporządzenie Rady Ministrów z 25 stycznia 1994 r. w sprawie odliczeń od dochodu wydatków inwestycyjnych oraz obniżek podatku dochodowego oraz Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 24 stycznia 1995 r. w sprawie odliczeń od dochodu wydatków inwestycyjnych oraz obniżek podatku dochodowego w gminach zagrożonych wysokim bezrobociem strukturalnym.

⁶ Ustawa z dnia 9 listopada 2000 r. o zmianie ustawy o podatku dochodowym od osób fizycznych.

Zachęty podatkowe w innych krajach

Zwolnienia i ulgi pełnią funkcję stymulacyjną do realizacji określonych przez politykę państwa celów pozafiskalnych.

W Hiszpanii przewidziano szereg zwolnień podatkowych. Suma całkowita zwolnień nie może przekroczyć 35% wysokości zobowiązania podatkowego. Zwolnienia niewykorzystane w danym roku mogą być przepisane na kolejne 5 lat.

Podatnikom przysługuje zwolnienie w wysokości 25% inwestycji mającej na celu utworzenie stałej siedziby za granicą lub nabycie przynajmniej 25% kapitału w istniejącej firmie zagranicznej lub w nowo utworzonej zagranicznej firmie zależnej, pod warunkiem, że działalność prowadzona przez te firmy zależne czy nową filię zagraniczną jest bezpośrednio związana z działalnością eksportową (inną niż działalność finansowa i ubezpieczeniowa) hiszpańskiego inwestora. Zwolnienie to przysługuje także w przypadku wydatków na promocję i marketing za granicą przez okres powyżej 1 roku.

Kolejne zwolnienie dotyczy 30% wydatków na działalność badawczą i rozwojową w danym roku podatkowym. Jeżeli poniesione wydatki przekraczają średnie wydatki z poprzednich 3 lat, wówczas stopa 30% odnosi się do tej średniej, a do wydatków przekraczających tę kwotę stosuje się stawkę 50%.

Firmy mogą korzystać ze zwolnienia w wysokości 5% wydatków związanych ze szkoleniem pracowników w danym roku podatkowym.

Aby promować inwestycje typu *venture capital* w małych i średnich przedsiębiorstwach działających w dziedzinie innowacji technologicznych, niektóre przedsiębiorstwa *venture capital* i fundusze mogą korzystać z częściowego wyłączenia podatkowego w odniesieniu do zysków ze sprzedaży udziałów i akcji trzymanyh przez przynajmniej 2 lata. Zwolnienie obejmuje 99%, 80%, lub 50% zysku w zależności od tego, czy sprzedaż miała miejsce w ciągu 3 – 6 roku, 7 – 8 roku czy 9 – 10 roku ich posiadania. Sprzedaż po 10 latach nie jest objęta tym wyłączeniem.

W Czechach można skorzystać z odliczeń od podstawy opodatkowania na inwestycje. Podatnik może odliczyć 10% ceny nabycia lub kosztów produkcji, zakupionych lub wdzierżawionych aktywów materialnych, obejmujących maszyny, wyposażenie, narzędzia i środki transportu. Z obniżenia o połowę stawki podatku mogą korzystać przedsiębiorstwa zatrudniające powyżej 20 osób, gdzie ponad 50% pracowników to osoby niepełnosprawne. Zwolnieniem przez 5 pierwszych lat działalności objęte są dochody czerpane z obsługi urządzeń do produkcji energii przy wykorzystaniu alternatywnych źródeł jej pozyskiwania (baterie słoneczne, urządzenia produkujące biogaz itp.).

W celu zmniejszenia bezrobocia na Węgrzech w regionach o podwyższonej stopie bezrobocia (15%) wprowadzono możliwość podwójnego odliczania składek na ubezpieczenia społeczne przy zatrudnianiu osób bezrobotnych. Z tytułu szkoleń pracowników można odliczyć miesięcznie od podstawy opodatkowania do 6 tys. HUF (23,60 EUR) za jedną osobę. Inne zachęty podatkowe wprowadzono dla przedsiębiorstw zakładanych w nowych strefach przemysłu i przedsiębiorczości. Mają one charakter ulg inwestycyjnych.

6.2.4. Obowiązki małych i średnich przedsiębiorstw jako płatników podatku dochodowego

Na przedsiębiorcach ciąży obowiązek obliczania i pobierania w ciągu roku zaliczek na podatek dochodowy od osób uzyskujących u nich przychody ze stosunku służbowego, stosunku pracy, pracy nakładczej lub spółdzielczego stosunku pracy, czy zasiłków pieniężnych z ubezpieczenia społecznego wypłacanych przez zakłady pracy.

Na płatników został nałożony obowiązek przekazania kwoty pobranych zaliczek na podatek, w terminie do dnia 20 miesiąca następującego po miesiącu, w którym pobrano zaliczki, na rachunek urzędu skarbowego, właściwego według siedziby płatnika i przesłania równocześnie deklaracji zawierającej łączną sumę wypłat dokonanych w danym miesiącu, kwotę potrąconego podatku dochodowego, kwotę składki na ubezpieczenie zdrowotne oraz kwotę podatku wpłaconego na rachunek urzędu skarbowego.

Płatnicy zostali także obowiązani w terminie do dnia 15 marca roku następującego po roku podatkowym do sporządzenia w trzech egzemplarzach według ustalonego wzoru informacji dla podatników, którym nie dokonano rocznego obliczenia podatku, wskazującej wysokość uzyskanych przez nich dochodów oraz należnego i pobranego podatku. Jeden egzemplarz informacji płatnik powinien doręczyć podatnikowi do dnia 31 marca, a drugi przekazać w terminie do dnia 15 kwietnia właściwemu urzędowi skarbowemu.

Ponadto na podatników prowadzących działalność gospodarczą nałożono obowiązek pobierania zaliczek także od innych kwot wypłacanych przezeń, np.:

- osobom fizycznym – z tytułu działalności wykonywanej przez te osoby osobiście,
- podatnikom nie mającym siedziby lub zarządu w Polsce – z tytułu praw autorskich, z praw do projektów wynalazczych, znaków towarowych i wzorów zdobniczych, w tym również ze sprzedaży tych praw, z należności za udostępnienie tajemnicy receptury lub procesu produkcyjnego, za użytkowanie lub prawo do użytkowania urządzenia przemysłowego, handlowego lub naukowego, za informacje związane ze zdobytym doświadczeniem w dziedzinie przemysłowej, handlowej lub naukowej (know-how),
- osobom otrzymującym dywidendę lub inne dochody z tytułu udziałów w zyskach osób prawnych (dotyczy osób prawnych).

6.2.5. Amortyzacja

Amortyzacji dokonuje się w odniesieniu do środków trwałych oraz wartości niematerialnych i prawnych. W przepisach określono dokładnie definicję środków trwałych oraz wartości niematerialnych i prawnych na potrzeby amortyzacji.

W stosunku do lat ubiegłych zrezygnowano z kryterium wartości składnika majątkowego, które dotąd przesądzało o zaliczeniu danego składnika do środków trwałych bądź wartości niematerialnych i prawnych. W ustawie przewidziano jednak rozwiązanie, że środki trwałe bądź wartości niematerialne i prawne o wartości początkowej poniżej 3 500 zł nie muszą być amortyzowane, a wydatki poniesione na ich nabycie stanowią koszty uzyskania przychodów. Podatnicy mogą również zdecydować się na amortyzowanie takich środków.

Podatnicy mogą stosować cztery metody dokonywania odpisów amortyzacyjnych od środków trwałych:

- metodę liniową przy zastosowaniu stawek amortyzacyjnych określonych w wykazie stawek,
- metodę liniową przy zastosowaniu stawek amortyzacyjnych określonych w wykazie oraz współczynników podwyższających lub obniżających te stawki (rozwiązanie to pozwala na uwzględnienie

- lepszyc lub gorszych warunków, w jakich będą wykorzystywane środki trwałe),
- metodę liniową przy zastosowaniu indywidualnie ustalonych stawek (rozwiązanie stosowane jest dla używanych lub ulepszonych środków trwałych wprowadzonych po raz pierwszy do ewidencji oraz dla przyjętych do używania inwestycji w obcych środkach trwałych),
  - metodę degresywną (stosowana tylko dla określonych maszyn i urządzeń oraz środków transportu z wyjątkiem samochodów osobowych lub samochodów o ładowności do 500 kg)⁷.

Wartości niematerialne i prawne amortyzowane są z zastosowaniem metody liniowej, a w przepisach określono minimalne okresy amortyzacji (od 24 do 60 miesięcy w zależności od rodzajów składników majątkowych).

W 2000 roku stosowano 10 stawek amortyzacyjnych określonych w wykazie, a wynosiły one od 1,5% dla budynków mieszkalnych, poprzez 2,5% dla innych budynków, 14% dla samochodów ciężarowych, do 30% dla zespołów komputerowych.

Przepisy dotyczące amortyzacji dopiero od 2000 r. zyskały rangę ustawową i to tylko w odniesieniu do osób prawnych, analogiczne rozwiązanie w stosunku do osób fizycznych zaczęło obowiązywać od 1 stycznia 2001 r. W poprzednich latach zagadnienia te regulowało rozporządzenie Ministra Finansów⁸. Znaczącą zmianą było też upoważnienie właściwego ministra do przeszacowywania wartości majątku objętego amortyzacją, jeżeli wskaźnik wzrostu cen nakładów inwestycyjnych w okresie trzech kwartałów w roku poprzedzającym rok podatkowy w stosunku do analogicznego okresu roku ubiegłego przekroczy 10%.

W Wielkiej Brytanii przewidziano dwie metody amortyzacji: dla maszyn i urządzeń stosuje się stawkę 25% i metodę zmniejszającej się podstawy⁹, dla budynków i budowli przewidziano metodę liniową amortyzacji przy zastosowaniu stawki 4% przez 25 lat. Małe i średnie firmy mogą amortyzować maszyny i urządzenia w pierwszym roku stosując podwyższoną stawkę 40%. W Niemczech podatnicy rozpoczynający działalność mogą utworzyć rezerwę do wysokości 600 000 DEM. Jedynie w przypadku, gdy aktywa nie zostaną nabyte bądź wytworzone w ciągu 5 lat, rezerwa zostanie opodatkowana. Specjalne reguły amortyzacji dotyczą podatników zarejestrowanych w strefach przemysłowych na Węgrzech. Nowe maszyny i wyposażenie mogą oni amortyzować przy zastosowaniu stawki 100%. W takim przypadku jednak nie przysługują im odliczenia inwestycyjne. W Czechach do kosztów uzyskania przychodów mogą zostać zaliczone aktywa o wartości początkowej poniżej 40 000 CZK (1 111 EUR).

6.3. Opodatkowanie obrotu

6.3.1. Podatek od towarów i usług

Uchwalona w dniu 8 stycznia 1993 roku ustawa o podatku od towarów i usług oraz o podatku akcyzowym wprowadziła podatek od wartości dodanej, działający na podstawie metody fakturowej, wzorowany na rozwiązaniach przyjętych w krajach Unii Europejskiej.

---

⁷ H. Litwińczuk, Prawo podatkowe przedsiębiorców, Warszawa 2000.

⁸ Rozporządzenie Ministra Finansów z dnia 17 stycznia 1997 roku w sprawie amortyzacji środków trwałych oraz wartości niematerialnych i prawnych.

⁹ Np. dla maszyny wartej 1000 £ odpis w pierwszym roku wyniesie 250 £, a w drugim 187,5 £ (25% od 750 £).

Opodatkowaniu podlegają następujące czynności:

- sprzedaż towarów i odpłatne świadczenie usług na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej,
- eksport i import towarów lub usług,
- czynności traktowane na równi ze sprzedażą towarów i usług.

Ostatnia grupa to czynności wymienione enumeratywnie w ustawie. Zwraca uwagę ciągle zwiększanie katalogu. W stosunku do roku 1994 (kiedy wymieniono 5 rodzajów takich czynności) rozszerzono przedmiot opodatkowania o:

- zużycie towarów na potrzeby reprezentacji i reklamy,
- wydanie towarów lub świadczenie usług w zamian za wierzytelności,
- wydanie towarów lub świadczenie usług w miejsce świadczenia pieniężnego,
- dostarczenie produktów rolnych na podstawie umowy kontraktacji,
- wydanie towarów lub świadczenie usług w zamian za czynności nie podlegające opodatkowaniu, oraz
- towary własnej produkcji oraz towary, które po nabyciu nie zostały odprzedane, w przypadku: rozwiązania spółki prawa cywilnego lub handlowego nie mającej osobowości prawnej, albo zaprzestania przez podatnika będącego osobą fizyczną wykonywania czynności podlegających opodatkowaniu.

W szczególności krytycznie należy odnieść się do zmiany polegającej na opodatkowaniu wydania towarów lub świadczenia usług w zamian za czynności nie podlegające opodatkowaniu. Zmiana ta zmierzała do opodatkowania aportów i wywołała tak znaczącą krytykę, że w rozporządzeniu wykonawczym do ustawy Minister Finansów zwolnił tę czynność od podatku VAT. Niestety, przepis ten nadal obowiązuje i z racji tego, że jego formuła jest bardzo szeroka, obejmuje on także inne czynności niż wnoszenie aportów do spółek cywilnych i handlowych.

Podatnicy

Krąg podatników obejmował od początku obowiązywania ustawy osoby prawne, jednostki organizacyjne nie mające osobowości prawnej oraz osoby fizyczne:

- mające siedzibę lub miejsce zamieszkania na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, jeżeli wykonują we własnym imieniu i na własny rachunek czynności podlegające opodatkowaniu, w okolicznościach wskazujących na zamiar ich wykonywania w sposób częstotliwy, nawet jeżeli zostały wykonane jednorazowo, a także wówczas, gdy czynności te polegają na jednorazowej sprzedaży rzeczy w tym celu nabytej,
- wykonujące czynności maklerskie, czynności wynikające z zarządzania funduszami powierniczymi, czynności wynikające z umowy agencyjnej lub zlecenia, pośrednictwa, umowy komisu lub innych usług o podobnym charakterze,
- na których ciąży obowiązek zapłaty cła na podstawie odrębnych przepisów, niezależnie od tego, czy towar jest zwolniony od cła lub cło na towar zostało zawieszona,
- mające siedzibę lub miejsce zamieszkania albo pobytu za granicą, jeżeli wykonują czynności podlegające opodatkowaniu, osobiście lub przez osobę upoważnioną albo przy pomocy pracowników bądź przy wykorzystaniu zakładu lub urządzenia służącego działalności produkcyjnej, handlowej lub usługowej,
- będące usługobiorcami usług pochodzących z importu,
- za zgodą urzędu skarbowego podatnikami mogły być również zakłady (oddziały) osoby prawnej, pod warunkiem samodzielnego sporządzania bilansu.

Stopniowo katalog podatników został rozszerzony o osoby uprawnione do korzystania z procedury celnej obejmującej uszlachetnianie czynne, odprawę czasową, przetwarzanie pod kontrolą celną,

w tym również osoby, na które, zgodnie z odrębnymi przepisami, zostały przeniesione prawa i obowiązki związane z tymi procedurami oraz o osoby fizyczne prowadzące gospodarstwo rolne, leśne lub rybackie, a także prowadzące działalność rolniczą w innych przypadkach, jeśli złożą zgłoszenie rejestracyjne w podatku VAT.

Zwolnienia przedmiotowe

Zwolnieniami przedmiotowymi zostały objęte towary i usługi wymienione w załącznikach do ustawy oraz w odpowiednich przepisach ustawy, np. wyroby rękodziela artystycznego i inne; usługi o charakterze socjalnym, kulturalnym, w zakresie administracji państwowej itd.; import towarów zwolnionych od cła na podstawie odpowiednich przepisów.

W stosunku do stanu prawnego z roku 1994 zakres zwolnień przedmiotowych ulegał zmianom polegającym w szczególności na tym, że wyłączone zostały ze zwolnień towary wymienione uprzednio w załączniku nr 1 i opodatkowane stawką 3% – są to produkty spożywcze, np. wyroby przemysłu jajczarsko-drobiarskiego, surowce mleczarskie, produkty hodowli. Zmieniono (konkretnie rozszerzono do 24 pozycji) liczbę i niektóre rodzaje usług zwolnionych od podatku wymienionych w załączniku nr 2 do ustawy. W związku z uchwaleniem ustawy Kodeks celny zwolniono od podatku VAT:

- import towarów zwolnionych od cła na podstawie art. 190 § 1 pkt 1–33, 36, 38–40 oraz § 2 i 3 Kodeksu celnego,
- import towarów objętych procedurą uszlachetniania czynnego w systemie zawiesznień w rozumieniu przepisów Kodeksu celnego, z wyjątkiem niektórych wyrobów akcyzowych
- import towarów objętych procedurą odprawy czasowej z całkowitym zwolnieniem od cła.

Ponadto zwolnieniami objęto: sprzedaż produktów rolnych, z wyjątkiem importu, dokonywaną przez rolnika ryczałtowego, z wyjątkiem sprzedaży produktów rolnych dokonywanej przez: rolników ryczałtowych, którzy zrezygnowali po spełnieniu dodatkowych warunków z tego zwolnienia, podatników obowiązanych na podstawie odrębnych przepisów do prowadzenia ksiąg rachunkowych.

Zwolnienia podmiotowe

Zwolnienia podmiotowe w 2000 roku dotyczyły głównie małych i średnich firm – podatników:

- u których wartość sprzedaży towarów, a także wartość eksportu towarów lub usług (albo 30-krotność prowizji lub innych postaci wynagrodzeń w przypadku umów o świadczenie usług – z wyjątkiem komisju) nie przekroczyła łącznie w poprzednim roku podatkowym 80 000 złotych, ale już od stycznia 2001 roku ta została zmniejszona do równowartości w złotych kwoty 10 000 euro, tj. kwoty 39 800 zł¹⁰.
- opłacających podatek dochodowy w formie karty podatkowej, w zakresie działalności objętej tą formą opodatkowania¹¹.

¹⁰ Zmiana ta wynika z dostosowania polskiego prawa do wymogów UE.

¹¹ Zwolnienie to ograniczono od dnia 1 stycznia 2001 roku w stosunku do podatników wykonujących czynności w zakresie handlu, w tym również obnośnego i obwoźnego, oraz wykonujących usługi w zakresie: gastronomii, mechaniki precyzyjnej, mechaniki maszyn biurowych, wyrobu i naprawy wag, antykorozyjnego zabezpieczenia pojazdów, mycia oraz smarowania samochodów i motocykli oraz innych usług związanych z ich naprawą, elektromechaniki, z wyjątkiem dźwigowej, chłodniczej i pojazdowej, rusznikarstwa, odświeżania i renowacji wyrobów skórzanym i futrzarskim, mechanicznego czyszczenia i farbowania wyrobów futrzarskich, chemicznego czyszczenia i farbowania wyrobów innych niż futrzarskie, kuśnierstwa, rękawicznictwa – wyrób rękawiczek skórzanych i skóropodobnych, z wyjątkiem roboczych, ochronnych i sportowych, wytwarzania szyldów, prania pierza i puchu, którzy rozpoczęli wykonywanie czynności podlegających opodatkowaniu przed 2 marca 2000 r. i na dzień 1 marca 2000 r. zatrudniali co najmniej dwóch pracowników, w rozumieniu przepisów o karcie podatkowej.

Utrzymano możliwość rezygnacji ze zwolnienia od podatku z tym, że dokonuje się jej ze skutkiem na cały okres prowadzenia działalności, w przeciwieństwie do stanu z roku 1994, kiedy to rezygnacja obowiązywała do końca roku podatkowego.

Obniżenie wysokości kwoty, której przekroczenie skutkuje utratą prawa do zwolnienia, ma niekorzystne konsekwencje dla tych małych i średnich przedsiębiorców, którzy wykonują usługi, czy sprzedają towary na rzecz podmiotów zwolnionych od podatku VAT.

Podstawa opodatkowania, zasady obliczania podatku, zwrot podatku

Konstrukcja podatku od towarów i usług oparta jest przede wszystkim na dwóch pojęciach:

- podatku należnego, wynikającego z faktur wystawionych przez podatnika, obliczanego od obrotu, którym w pewnym uproszczeniu są kwoty należne podatnikowi z tytułu sprzedaży towarów i usług pomniejszone o kwotę należnego podatku,
- podatku naliczonego, tj. sumy kwot podatku określonej w fakturach stwierdzających nabycie towarów lub usług, z uwzględnieniem rabatów, a w przypadku importu – suma kwot podatku wynikająca z dokumentów odprawy celnej.

Podatek należny może być przez podatnika niezwolnionego pomniejszany o kwotę naliczonego podatku – różnica jest zobowiązaniem podatkowym.

Na podstawie ustawy obniżenia kwoty lub zwrotu różnicy podatku należnego nie stosuje się w przypadkach wymienionych enumeratywnie w ustawie, np. do nabywanych przez podatnika: towarów lub usług służących do wytworzenia lub odprzedaży towarów bądź świadczenia usług zwolnionych od podatku, samochodów osobowych i ich części składowych, z wyjątkiem przypadków, gdy odprzedaż stanowi przedmiot działalności gospodarczej podatnika, a także gdy nabywca części składowych nabywa je w celu wytwarzania samochodów osobowych lub świadczenia usług związanych z naprawą i obsługą tych samochodów, czy towarów i usług, których nabycie zostało udokumentowane fakturą wystawioną niezgodnie z wymogami dotyczącymi wystawiania faktur VAT.

Stopniowo rozszerzano katalog towarów i usług, co do których ani obniżenie podatku należnego, ani zwrot podatku naliczonego podatnikowi nie przysługuje.

Należy zwrócić uwagę na problemy odliczania podatku w związku z fakturami wystawionymi niezgodnie z obowiązującymi w tej mierze przepisami (chodzi tu przede wszystkim o rozporządzenie wykonawcze do ustawy). Dokładnie określone wymogi, jakim powinna odpowiadać faktura VAT, od początku powodowały poważne trudności i to zarówno u podatników, jak i w urzędach skarbowych. Przepisy były interpretowane niekorzystnie dla podatników do tego stopnia, że minister finansów zdecydował o zdefiniowaniu tzw. wadliwości mniejszej wagi w fakturach VAT, które to wadliwości nie powodowały ujemnych dla podatnika skutków. Wśród nich, co świadczy o tym jakie „błędy” były dla urzędu podstawą do kwestionowania faktury, minister wymieniał:

- brak wypełnienia w fakturze rubryki „sprzedawca”, jeśli dane sprzedawcy wydrukowane są na formularzu faktury lub naniesione przy użyciu pieczętki,
- podanie na fakturze skrótu nazwy towaru lub tylko jego symboli, gdy symbol ten jest stosowany w praktyce.

Tendencja do ograniczania możliwości obniżania podatku należnego i zwrotu podatku naliczonego zaowocowała bardzo restrykcyjnymi przepisami w latach późniejszych.

Przed wszystkim należy zwrócić uwagę na rozporządzenie wykonawcze do ustawy o podatku od towarów i usług oraz o podatku akcyzowym. Zgodnie z nim, w przypadku gdy:

- 1) sprzedaż towarów lub usług została udokumentowana fakturami lub fakturami korygującymi:
  - wystawionymi przez podmiot nie istniejący lub nie uprawniony do wystawiania faktur lub faktur korygujących,
  - w których kwota podatku wykazana na oryginale faktury lub faktury korygującej jest różna od kwoty wykazanej na kopii,
- 2) nabywca posiada fakturę lub fakturę korygującą nie potwierdzoną kopią u sprzedawcy, z wyjątkiem przypadku, gdy wystawca faktury lub faktury korygującej uwzględnił wykazaną w niej sprzedaż i podatek należny w deklaracji dla podatku od towarów i usług,
- 3) wystawiono fakturę, w której wykazano kwotę podatku, gdy dana sprzedaż nie była objęta obowiązkiem podatkowym albo została zwolniona od podatku, albo w której wykazano kwotę podatku wyższą od podatku należnego,
- 4) wystawiono więcej niż jedną fakturę dokumentującą tę samą sprzedaż towarów lub usług,
- 5) wystawiono faktury, faktury korygujące lub dokumenty celne:
  - stwierdzające czynności, które nie zostały dokonane,
  - podające kwoty niezgodne ze stanem faktycznym,
  - potwierdzające czynności, nieważne lub pozorne,

wówczas faktury te i dokumenty celne nie stanowią podstawy do obniżenia podatku należnego oraz zwrotu różnicy podatku lub zwrotu podatku naliczonego.

Wymienione ograniczenia nakładają na podatnika obowiązki kontrolne w stosunku do jego kontrahentów. Przy jednorazowych transakcjach trudno wymagać od podatników, aby za każdym razem żądali od swych kontrahentów dokumentów mających potwierdzić ich prawo do wystawiania faktur VAT, czy też dokumentów rejestracyjnych. Ponadto, podatnik nie ma żadnej możliwości sprawdzenia, czy jego kontrahent jest w posiadaniu kopii faktury, albo czy podatek należny został wykazany przez kontrahenta w deklaracji. Przypadki określone wyżej w punktach 1, 2 i 4 stanowią niedopuszczalną próbę zaangażowania podatników do walki z nieuczciwymi uczestnikami obrotu gospodarczego.

Pozostałe zakazy odliczeń od podatku należnego i zakazy zwrotu podatku naliczonego mają charakter typowo fiskalny. W stosunku do roku 1994 zakres ten rozszerzono o kilka istotnych punktów, np. na nabywane przez podatnika inne niż osobowe samochody o dopuszczalnej ładowności do 500 kilogramów, paliwa silnikowe benzynowe wykorzystywane do napędu samochodów osobowych lub innych samochodów o dopuszczalnej ładowności do 500 kg. Ponadto pozbawiono prawa do obniżenia podatku należnego oraz do zwrotu różnicy podatku usługobiorców (przede wszystkim leasingobiorców) użytkujących samochody osobowe lub inne samochody o dopuszczalnej ładowności do 500 kg na podstawie umowy najmu, dzierżawy, leasingu lub umowy o podobnym charakterze w zakresie kwot podatku naliczonego od czynszu (raty) i innych odpłatności wynikających z zawartej umowy.

Terminy zwrotu podatku naliczonego lub zwrotu nadwyżki podatku naliczonego nad podatkiem należnym zostały wydłużone, w stosunku do roku 1994, z 15 dni do 25 dni. Terminy te mogą być przedłużane na czas prowadzenia postępowania wyjaśniającego – a więc w sumie na czas nieokreślony – należy tu jednak zauważyć, że urzędy powinny przy przedłużaniu terminu wykazywać się znaczną ostrożnością, z uwagi na konieczność zapłacenia odsetek w przypadku stwierdzenia, że zwrot jest zasadny.

Pozytywną zmianą w zakresie zwrotu podatku VAT było wprowadzenie możliwości zwrotu podatku nierezydentom, dokonującym zakupów w Polsce. Zmiana ta dotyczy jednak małych i średnich przed-

siębiorców pośrednio, o ile zwiększa ich obroty. Przy tym małym przedsiębiorcom trudno jest spełnić wszystkie formalne wymogi związane z uzyskaniem statusu „sprzedawcy” i zasadnym byłoby złagodzenie tych wymogów.

Stawki podatku VAT

Na dzień 31 grudnia 2000 roku w podatku VAT obowiązywały 4 stawki, tj.: 22%, 7%, 3%, 0%, co przy założeniu, że dla neutralności VAT w obrocie międzynarodowym wskazane jest stosowanie tylko stawki krajowej i stawki 0%, należy ocenić negatywnie.

Termin płatności podatku i składania deklaracji podatkowych

Podatnicy są zobowiązani do obliczania i wpłacania podatku za okresy miesięczne, a także do składania deklaracji do 25 dnia miesiąca następującego po miesiącu, w którym powstał obowiązek podatkowy.

Sankcje

„Dodatkowe zobowiązanie podatkowe” wpłacał podatnik:

- w razie stwierdzenia, że podatnik w złożonej deklaracji podatkowej wykazał kwotę zobowiązania podatkowego niższą od kwoty należnej – w wysokości 30% zniżenia kwoty zobowiązania,
- w razie stwierdzenia, że podatnik w złożonej deklaracji podatkowej wykazał kwotę zwrotu różnicy podatku lub zwrotu podatku naliczonego wyższą od kwoty należnej w wysokości 30% zawyżenia podatku naliczonego.

Sankcje stosowano także, gdy:

- podatnik wykazał w deklaracji podatkowej i otrzymał kwotę zwrotu różnicy podatku lub kwotę zwrotu podatku naliczonego, a powinien wykazać kwotę zobowiązania podatkowego podlegającą wpłacie do urzędu skarbowego,
- podatnik nie złożył deklaracji podatkowej oraz nie wpłacił kwoty zobowiązania podatkowego.

Trybunał Konstytucyjny orzekł utratę mocy obowiązującej przepisów dotyczących sankcji (art. 27 ust. 5, 6 i 8) w zakresie, w jakim dopuszczają stosowanie wobec tej samej osoby za ten sam czyn sankcji administracyjnej i odpowiedzialności za wykroczenia skarbowe¹².

Kasy rejestrujące

Obowiązek prowadzenia ewidencji obrotu i kwot podatku należnego przy zastosowaniu kas rejestrujących był corocznie rozszerzany poprzez zmniejszenie kwoty obrotu, która warunkowała konieczność stosowania kas rejestrujących. W 2000 roku obowiązek taki mieli podatnicy świadczących usługi, w tym również w zakresie handlu i gastronomii, na rzecz osób fizycznych nie prowadzących działalności gospodarczej, których obrót z tej działalności wyniósł 40 000 złotych w poprzednim roku obrotowym, a podatnicy, którzy rozpoczęli działalność w roku 2000 powinni zacząć stosować kasy rejestrujące po przekroczeniu kwoty obrotu w wysokości 20 000 złotych. Tak niskie kwoty obrotu zmuszają właściwie każdego podatnika do zakupu kas rejestrujących, a nie jest to dla niektórych wydatek nic nie znaczący. Niewiele zmienia tu fakt, że podatnicy mogą odliczyć kwotę wydatkowaną na zakup każdej z kas rejestrujących w wysokości 50% jej ceny zakupu (bez podatku od towarów i usług), nie więcej jednak niż 2 500 zł

---

¹² Obwieszczenie Prezesa Trybunału Konstytucyjnego z dnia 9 listopada 1998 r o utracie mocy obowiązującej art. 27 ust. 5, 6 i 8 ustawy z dnia 8 stycznia 1993 o podatku od towarów i usług oraz o podatku akcyzowym, Dz.U. z 1998 r., Nr 139, poz. 905.

VAT w innych krajach europejskich

W podatkach pośrednich nastąpiło daleko idące ujednoczenie zasad opodatkowania. W Unii Europejskiej przyczyniły się do tego zaawansowane procesy harmonizacji ustawodawstwa dotyczącego VAT.

Stawka podstawowa stosowana w Polsce należy do stawek wyższych w Europie i jest wyższa od np. niemieckiej o 7 punktów procentowych. Mimo iż Dyrektywy Unii nie określają stawek VAT, to mówią, że kraje członkowskie powinny stosować stawkę podstawową nie niższą niż 15% oraz jedną lub dwie stawki zredukowane nie niższe niż 5%. Różnice w stawkach stosowanych przez poszczególne kraje członkowskie nie powinny przekraczać 6 punktów procentowych.

Tabela 6.5. Podatek od wartości dodanej w wybranych krajach

	Hiszpania	RFN	Wielka Brytania	Republika Czeska	Ukraina	Węgry	Polska
Stawka podstawowa	16%	16%	17,5%	22%	20%	25%	22%
Stawka obniżona	7%, 4%	7%	5%	5%	.	12%	7%, 3%
Zwolnienia podmiotowe	Nie	Nie	Tak	Tak	Nie	Tak	Tak

Źródło: opracowanie Instytutu Badań nad Gospodarką Rynkową na zlecenie PARP.

W Wielkiej Brytanii obowiązuje wysoki pułap rejestracji jako podatnika VAT. Obowiązek taki ciąży na firmach o przychodach przekraczających 41 000 £ (65 600 EUR). W Czechach płatnikami podatku są przedsiębiorstwa, których obroty w poprzednich 3 miesiącach przekroczyły 750 000 CZK (20 833 EUR), a na Węgrzech podmioty, których roczne dochody przekraczają 2 mln HUF (7 867 EUR).

6.3.2. Podatek akcyzowy

Podatnikami tego podatku są producenci i importerzy wyrobów akcyzowych, a więc m.in. paliw do silników, produktów naftowych i syntetycznych paliw płynnych, olejów smarowych, samochodów osobowych, wyrobów przemysłu spirytusowego, wyrobów winiarskich, piwa, pozostałych napojów alkoholowych o zawartości alkoholu powyżej 1,2% oraz napojów alkoholowych będących mieszaniną piwa i napojów bezalkoholowych, w których zawartość alkoholu przekracza 0,5%, wyrobów tytoniowych, opakowań z tworzyw sztucznych, w tym również zastosowane do towarów w nich importowanych, gazu wykorzystywanego do napędu pojazdów samochodowych oraz napełniania butli turystycznych o masie do 5 kg, jachtów pełnomorskich, łodzi żaglowych itp.

Najważniejszą w ostatnich latach zmianą mającą powszechny wpływ na działalność małych i średnich przedsiębiorstw, używających w swej działalności samochodów, było zwiększenie obciążeń podatkowych na paliwa do samochodów. Zwiększenie to odbyło się w trojaki sposób: po pierwsze zwiększono poszczególne stawki kwotowe na paliwa, po drugie zmieniono podstawę naliczania akcyzy poprzez ustalenie, że akcyzy nie nalicza się od tony paliwa, ale od 1000 litrów (benzyny ważą od 0,68 kg do 0,75 kg w zależności od rodzaju, a olej napędowy – 0,84 kg), po trzecie objęto podatkiem akcyzowym gaz służący do napędu samochodów. Zwiększenie stawek na paliwa silnikowe było bardzo znaczące – nie uwzględniając nawet zmiany podstawy naliczania stawek. Na przykład: stawka akcyzy na benzyny bezołowiowe wzrosła z 5 700 000 st. zł za tonę do 1 427 złotych za 1000 l (stawka wzrosła kwotowo o ponad 250%), stawka na

etylinę 94 wzrosła z 6 400 000 st. zł za tonę do 1 588 zł za 1000 l (stawka wzrosła kwotowo o prawie 250%), a w przypadku oleju napędowego stawki kwotowo wzrosły o ok. 400%.

Ponadto, niekorzystne konsekwencje dla małych i średnich przedsiębiorców – producentów i wykorzystujących opakowania z tworzyw sztucznych – miało objęcie akcyzą tychże opakowań.

Tabela 6.6. Wyroby opodatkowane akcyzą w wybranych krajach

	Hiszpania	RFN	Wielka Brytania	Republika Czeska	Ukraina	Węgry	Polska
Alkohole mocne	Tak	Tak	Tak	Tak	Tak	Tak	Tak
Piwo	Tak	Tak	Tak	Tak	Tak	Tak	Tak
Wino	Tak	Tak	Tak	Tak	Tak	Tak	Tak
Papierosy	Tak	Tak	Tak	Tak	Tak	Tak	Tak
Paliwa silnikowe	Tak	Tak	Tak	Tak	Tak	Tak	Tak
Oleje	Tak	Tak	Tak	Tak	Tak	Tak	Tak
Inne artykuły	Tak	Tak	Nie	Nie	Tak	Tak	Tak

Źródło: opracowanie Instytutu Badań nad Gospodarką Rynkową na zlecenie PARP.

6.4. Podatki i opłaty lokalne

6.4.1. Podatek od nieruchomości

Podatnikami podatku od nieruchomości w 2000 roku były osoby fizyczne i osoby prawne oraz jednostki organizacyjne nie mające osobowości prawnej, które:

- są właścicielami lub samoistnymi posiadaczami nieruchomości albo obiektów budowlanych nie związanych trwale z gruntem,
- są użytkownikami wieczystymi nieruchomości lub ich części,
- są posiadaczami nieruchomości albo obiektów budowlanych nie związanych trwale z gruntem, stanowiących własność Skarbu Państwa lub jednostki samorządu terytorialnego, jeżeli posiadanie wynika z umowy zawartej z właścicielem lub innego tytułu prawnego, a także umowy zawartej z Agencją Własności Rolnej Skarbu Państwa albo z ustanowionego zarządu,
- posiadają bez tytułu prawnego nieruchomości lub ich części albo obiekty budowlane nie związane trwale z gruntem, stanowiące własność Skarbu Państwa lub jednostki samorządu terytorialnego, z wyjątkiem nieruchomości wchodzących w skład Zasobu Własności Rolnej Skarbu Państwa lub będących w zarządzie Lasów Państwowych.

Podstawę opodatkowania stanowiły:

- dla budynków lub ich części – powierzchnia użytkowa,
- dla budowli – ich wartość ustalona na dzień 1 stycznia roku podatkowego, stanowiąca podstawę obliczania amortyzacji w tym roku, a w przypadku budowli całkowicie zamortyzowanych – ich wartość z dnia 1 stycznia roku, w którym dokonano ostatniego odpisu amortyzacyjnego,
- dla gruntów – powierzchnia tych gruntów.

Stawki podatku – podobnie jak w poprzednich latach – były ustalane przez Radę Gminy z zachowaniem określonych w ustawie maksymalnych stawek podatku za cały rok podatkowy. Od budynków lub ich części związanych z działalnością gospodarczą inną niż rolnicza lub leśna, z wyjątkiem budynków lub ich części przydzielonych na potrzeby bytowe osób zajmujących lokale mieszkalne, oraz od części budynków mieszkalnych zajętych na prowadzenie działalności gospodarczej, stawka maksymalna wynosiła 14,36 zł od 1 m² powierzchni użytkowej¹³, a od gruntów związanych z działalnością gospodarczą inną niż działalność rolnicza lub leśna, z wyjątkiem związanych z budynkami mieszkalnymi – 0,5 zł od 1 m² powierzchni,

W przypadku budynków wykorzystywanych na cele działalności gospodarczej stawka podatku w ostatnich latach wzrosła prawie trzykrotnie.

Od 1 stycznia 1997 roku wprowadzono zasadę, iż stawki podatku od nieruchomości, określane przez Radę Gminy, nie mogą być niższe niż 50% górnych granic stawek.

Podatek od nieruchomości występuje powszechnie także w innych krajach, przy czym stosowane jest często naliczanie tego podatku od wartości nieruchomości, np. w Hiszpanii wartość nieruchomości, stanowiąca podstawę naliczania podatku, określana jest co 8 lat (podstawowa stawka wynosi 0,4% w miastach i 0,3% na wsiach, przy czym władze lokalne mogą stawkę do określonego poziomu podwyższyć). W Wielkiej Brytanii wyróżnia się specjalny podatek od nieruchomości związany z działalnością gospodarczą, a podstawą wymiaru jest oficjalnie wyznaczona na 5 lat wartość najmu nieruchomości. Podatnikiem jest użytkownik. W Czechach stosuje się rozwiązanie takie jak w Polsce – podatek naliczany jest od powierzchni budynku lub budowli (grunty objęte są podatkiem gruntowym), a stawki roczne to 5 CZK (0,13 EUR) lub 10 CZK (0,27 EUR).

W Hiszpanii i Niemczech podatek od nieruchomości odlicza się od podatku dochodowego.

6.4.2. Podatek od środków transportowych

Istotną zmianą było wprowadzenie wyłączenia opodatkowania samochodów osobowych z dniem 1 stycznia 1998 r. Jednocześnie jednak, z dniem 15 stycznia 1998 roku zwiększono stawki podatku akcyzowego na paliwa do silników.

W 2000 roku obowiązek podatkowy w podatku od środków transportowych ciążył na osobach fizycznych i osobach prawnych będących właścicielami środków transportowych:

- samochodów ciężarowych o ładowności od 2 ton,
- samochodów ciężarowych o ładowności powyżej 12 ton,
- ciągników siodłowych i balastowych,
- przyczep i naczep o ładowności powyżej 5 ton, z wyjątkiem wykorzystywanych na cele rolnicze przez podatnika podatku rolnego,
- autobusów.

Wysokość stawek podatkowych była określana przez upoważnionego do tego Ministra Finansów w drodze rozporządzenia. Roczna stawka podatku od jednego środka transportowego nie mogła przekraczać maksymalnej stawki ustalonej w zależności od rodzaju środka transportowego:

- od samochodu ciężarowego o ładowności powyżej 12 ton oraz ciągnika siodłowego i balastowego

---

¹³ Od 1 stycznia 2001 roku stawka została podniesiona do 15,86 zł od 1m² powierzchni użytkowej.

– 2 081,40 zł,

- od samochodu ciężarowego o ładowności od 2 ton do 12 ton, przyczepy i naczepy o ładowności powyżej 5 ton oraz autobusu – 1 609,44 zł.

Rada Gminy na mocy ustawy została upoważniona do ustalania szczegółowych stawek podatkowych podatku od środków transportowych w zależności od rodzaju środka transportowego, ładowności, masy całkowitej, wieku, nacisku na siedło ciągnika albo liczbę miejsc do siedzenia¹⁴.

6.4.3. Opłata targowa

Opłatę targową pobiera się od osób fizycznych, osób prawnych i jednostek organizacyjnych nie mających osobowości prawnej dokonujących sprzedaży na targowiskach. Opłata taka ma postać stawek kwotowych, dziennych i jest pobierana na targowiskach komunalnych i „prywatnych”. Wysokość stawek jest określana przez radę gminy z uwzględnieniem stawki maksymalnej, ustalonej w ustawie w wysokości 478,22 zł na 2000 r. Dla porównania, w roku 1994 wynosiła ona około 200 zł (wg nowych złotych).

6.4.4. Opłata administracyjna

Opłata ta, jako fakultatywna, mogła być wprowadzana przez rady gmin i z reguły dotyczyła czynności urzędowych organów podległych radzie gminy, pod warunkiem, że nie były one obciążone już opłatą skarbową. Maksymalna stawka opłaty administracyjnej w 2000 r. wynosiła 159,56 zł

6.4.5. Opłata skarbowa

W 2000 r. opłatą skarbową objęte były następujące czynności:

- czynności w postępowaniu w sprawach indywidualnych z zakresu administracji państwowej: podania (żądania, odwołania, zażalenia) i załączniki do podań, zaświadczenia i zezwolenia oraz inne czynności podejmowane na podstawie zgłoszenia lub na wniosek zainteresowanego;
- czynności cywilnoprawne: umowa sprzedaży, zamiany, dzierżawy, poddzierżawy, najmu i podnajmu, pożyczki, komisu, spółki, poręczenia, dożywocia oraz odpłatnego ustanowienia renty, umowy majątkowe małżeńskie oraz ustanowienie hipoteki i odpłatnego użytkowania;
- dokumenty stwierdzające ustanowienie pełnomocnika, weksle oraz dokumenty przewozowe;
- orzeczenia sądowe, ugody zawarte przed tymi sądami, jeżeli wywołują takie same skutki prawne, jak czynności cywilnoprawne wymienione w pkt. 2.

Zwolnienia od opłaty skarbowej były przewidziane zarówno w ustawie o opłacie skarbowej, jak również w rozporządzeniu w sprawie opłaty skarbowej. Praktyczne znaczenie dla małych i średnich przedsiębiorstw miały przede wszystkim następujące zwolnienia od opłaty skarbowej:

- czynności cywilnoprawne, takie jak umowy sprzedaży, poddzierżawy, najmu i podnajmu zawierane przez podatników podatku VAT, inne tego rodzaju umowy, które dotyczyły towarów i usług zwolnionych od podatku VAT, a także umowy sprzedaży zawierane przez podatników zwolnionych od podatku VAT na podstawie art. 14 ustawy o podatku od towarów i usług i podatku akcyzowym,
- sprzedaż rzeczy w postępowaniu egzekucyjnym i upadłościowym,
- sprzedaż rzeczy ruchomych, jeśli wartość rynkowa transakcji nie przekracza 50 zł,

¹⁴ Z dniem 1 stycznia 2001 zmieniono zasady opodatkowania podatkiem od środków transportowych.

- przeniesienie własności nieruchomości (z wyjątkiem budynków mieszkalnych lub ich części – znajdujących się na obszarze miast) w drodze umów sprzedaży, dożywocia, podział spadku, znieśnienie współwłasności, darowizny i zamiany,
- odsprzedaż przez podmioty gospodarcze surowców, materiałów podstawowych i pomocniczych, półfabrykatów, opakowań, paliwa, części zamiennych, odpadów i odpadków.

Stawki opłaty skarbowej określone w rozporządzeniu w sprawie opłaty skarbowej miały postać stawek kwotowych lub procentowych i wynosiły:

- 5% od sprzedaży nieruchomości i prawa wieczystego użytkowania,
- 2% od sprzedaży praw majątkowych,
- 2% od sprzedaży rzeczy ruchomych,
- 1% od umowy dzierżawy, poddzierżawy i zmian tych umów,
- 2% od umowy pożyczki.

Od umowy spółki:

- od kapitału zakładowego (wkładów, udziałów, akcji) w wysokości do 10 000 zł – 2%,
- od 10 000 zł do 20 000 zł – 200 zł + 1% nadwyżki powyżej 10 000 zł,
- od 20 000 zł do 30 000 zł – 300 zł + 0,5% nadwyżki powyżej 20 000 zł,
- powyżej 30 000 zł – 350 zł + 0,1% od nadwyżki ponad 30 000 zł,
- od nieodpłatnego użytkowania lub używania wniesionych do spółki rzeczy lub praw majątkowych – 1%.

W przypadku powiększenia kapitału zakładowego spółki oraz do dopłat i pożyczek udzielonych spółce przez wspólników i akcjonariuszy stosowane były stawki opłaty skarbowej określone dla sumy kapitału zakładowego, dopłat i pożyczek, z tym że obliczoną w ten sposób opłatę pomniejsza się o opłaty uiszczone od kapitału przed jego powiększeniem i od wcześniejszych dopłat i pożyczek.

Z dniem 1 stycznia 2001 roku dotychczasowa ustawa o opłacie skarbowej utraciła moc. Z dniem 1 stycznia 2001 weszła w życie nowa ustawa o opłacie skarbowej i ustawa o podatku od czynności cywilnoprawnych¹⁵.

6.4.6. Podatki lokalne w innych krajach

W wielu systemach podatkowych funkcjonuje lokalny podatek od prowadzenia działalności gospodarczej.

W Hiszpanii kwota podatku zależy od rodzaju prowadzonej działalności, zajmowanej powierzchni itp., powiększona o wskaźnik lokalny. Kwota podatku nie może przekroczyć 15% oszacowanych dla danego rodzaju działalności średnich zysków. Podatek odlicza się od podatku dochodowego.

W Niemczech podatek liczony jest od dochodu po odliczeniu straty z poprzednich lat i kwoty wolnej od podatku (48 000 DEM). Stawka rośnie od 1% wraz ze wzrostem dochodu o każde 24 000 DEM o 1% aż do 5%, następnie kwota mnożona jest przez ustalany lokalnie wskaźnik – od 300% do 515%. Podatek podlega odliczeniu od podatku dochodowego.

Decyzja o stosowaniu lokalnego podatku od działalności gospodarczej na Węgrzech należy do władz samorządowych. W ustawowo określonych granicach mogą one określić stawki, ulgi i zwolnienia w podatku. Podatkiem mogą być objęte wyłącznie osoby prawne, a podstawą opodatkowania jest dla przedsiębiorstw produkcyjnych wartość rocznej sprzedaży pomniejszona o koszty nabycia surowców i opłaty dla podwykonawców, a dla przedsiębiorstw usługowych całkowity dochód. Stawka nie może przekraczać 2%.

¹⁵ Szerzej na ten temat w Rozdziale 5.2.3.

6.5. Orzecnictwo Naczelnego Sądu Administracyjnego w sprawach dotyczących podatków

Naczelny Sąd Administracyjny sprawuje kontrolę nad wykonywaniem zadań z zakresu administracji publicznej. Sąd orzeka m. in. w sprawach skarg na decyzje administracyjne i postanowienia wydane w postępowaniu administracyjnym oraz egzekucyjnym i zabezpieczającym, a także rozpoznaje skargi na bezczynność organów. Jednym z ważniejszych obszarów działania NSA jest rozpoznawanie skarg na decyzje wydawane przez Izby Skarbowe po wyczerpaniu przez stronę postępowania środków odwoławczych.

Do przepisów podatkowych budzących najczęstsze spory należą uregulowania dotyczące podmiotu i przedmiotu opodatkowania, źródeł przychodów, zwolnień przedmiotowych, kosztów uzyskania przychodów, podstawy obliczenia i wysokości podatku oraz poboru podatku lub zaliczek na podatek przez płatników. Nie mniej kontrowersji wywołują ogólne zasady postępowania podatkowego, a w szczególności zasada czynnego udziału stron w postępowaniu podatkowym.

Naczelny Sąd Administracyjny i jego ośrodki zamiejscowe odgrywają bardzo istotną rolę w procesie funkcjonowania prawa podatkowego. Stosowana przez nie wykładnia i interpretacja zapisów ustawowych jest często, w przypadku braku jasności i spójności przepisów podatkowych, wskazówką i wyznacznikiem postępowania dla przedsiębiorców.

To właśnie utrwalony w orzecnictwie NSA pogląd na kwestie ustalania wysokości dochodu jest podstawą stosowania tych przepisów. Możliwość zaliczenia konkretnego wydatku do kategorii kosztów uzyskania przychodu uzależniona jest wg NSA od łącznego spełnienia dwóch przesłanek: zaistnienia związku przyczynowego między poniesionym wydatkiem a uzyskiwanym przychodem oraz właściwego udokumentowania tego wydatku. Zdaniem NSA dokonanie przez podatnika odliczenia od przychodów wszelkich kosztów ich uzyskania musi mieć zawsze bezpośredni związek z prowadzoną działalnością gospodarczą, a ich poniesienie ma, bądź też może mieć wpływ na wielkość osiągniętego przychodu w konkretnym roku podatkowym. Aby móc właściwie ocenić, czy taki związek zachodzi, a zatem czy poniesiony wydatek stanowi koszt uzyskania przychodu, musi on być rzetelnie udokumentowany.

Przykładem wykładni jest pochodzące z wyroku ośrodka NSA w Szczecinie sprecyzowanie, nie wyjaśnione przez ustawodawcę, pojęcia „nieodpłatnych świadczeń” odnoszące się do zawartej w ustawie o podatku dochodowym od osób prawnych definicji dochodu i przychodu. Odwołując się do zapisów art. 353 Kodeksu cywilnego sąd wskazał, iż należy przez nie rozumieć także działanie lub zaniechanie po stronie osoby zobowiązanej, takie jak np. przeniesienie własności rzeczy lub innego prawa, wydanie rzeczy do używania lub użytkowania, zapłata sumy pieniężnej, wykonanie dzieła lub innego rodzaju usług oraz niewykonywanie pewnych uprawnień lub czynności, znoszenie określonego zachowania się uprawnionego itd.

Ważnym, z punktu widzenia interpretacji przepisów, rozstrzygnięciem było także orzeczenie NSA (ośrodek w Szczecinie) w kwestii niemożności skutecznego uchylecia się od obowiązków wynikających z przepisów prawa podatkowego w drodze umowy cywilnoprawnej. Sąd stwierdził, że prawa i obowiązki podatkowe, jako nienormowane przepisami kodeksu cywilnego, nie mogą być przez nie uchylane, a ogólna zasada kodeksu cywilnego – swoboda kształtowania umów – nie może służyć zatajaniu rzeczywistego charakteru umowy w celu uniknięcia zobowiązań podatkowych. W takiej sytuacji organ podatkowy ma prawo do interpretacji i oceny przedkładanych dokumentów mających znaczenie dla ustalenia wymiaru należnego podatku.

Uznając prawo organów podatkowych do interpretacji i oceny dokumentów będących podstawą obliczenia wymiaru podatku, Naczelny Sąd Administracyjny określa jednak jej granice. W sprawie dotyczącej zakwalifikowania przez organy podatkowe zdefiniowanego w umowie między podmiotami leasingu operacyjnego jako leasing kapitałowy (z wszelkimi konsekwencjami podatkowymi w tym zakresie) NSA stwierdził, że nie sposób jedynie na podstawie umowy kupna następującej po wygaśnięciu umowy leasingu uznać, iż była to inna forma leasingu, nawet jeśli cena zakupu rzeczy uprzednio leasingowanej była znacznie niższa od rynkowej. W orzeczeniu NSA wskazał, iż jeśli w czasie trwania umowy leasingu rzecz zaliczana jest do składników majątku leasingodawcy, wówczas mamy do czynienia z leasingiem operacyjnym. Organy podatkowe nie mają uprawnień do kwestionowania zasadności zaliczenia rzeczy, będącej przedmiotem odpłatnego korzystania, do składników majątku jednej ze stron umowy, jeśli spełnione jest powyższe kryterium. Sąd stanął więc na stanowisku, iż organy podatkowe powinny się ograniczyć do dokumentów dotyczących czynności podlegających opodatkowaniu. Dalsze postępowanie podmiotów nie powinno na ich decyzje wywierać wpływu.

Naczelny Sąd Administracyjny powściąga również nadgorliwość organów podatkowych, które bez podstawy prawnej, opierając się jedynie na podejrzeniach, potrafią kwestionować stosowanie prawa przez przedsiębiorców. Doskonałym przykładem jest sprawa dotycząca zaliczania do kosztów uzyskania przychodu wydatków z tytułu zwrotu kosztów używania prywatnych samochodów udziałowców na potrzeby spółki. W interpretacji Izby Skarbowej jest to nadużycie prawa. Według NSA w przypadku używania samochodu osobowego obcego, w tym także udziałowca czy osoby wykonującej pracę na podstawie umowy zlecenia, podatnik nie tylko może, ale jest zobowiązany zwrócić koszty używania samochodu jego właścicielowi, bądź sam je ponieść. Interpretacja zapisów ustawowych dokonana przez Izbę Skarbową nie znajduje natomiast prawnego uzasadnienia. Nie można bowiem na gruncie ustawy o podatku dochodowym od osób prawnych stwierdzić, że istnieje jakakolwiek przeszkoda do uznania za koszt uzyskania przychodów wydatków z tytułu zwrotu kosztów używania prywatnych samochodów osobowych udziałowców na potrzeby spółki.

Skomplikowana materia, jaką jest prawo podatkowe, wielość ośrodków i składów orzekających w NSA sprawia jednak, iż zdarzają się również orzeczenia rozbieżne nawet w bardzo podobnych sprawach.

Przykładem może być rozbieżna interpretacja związku pomiędzy ponoszonym kosztem a przychodem w świetle ustawy o podatku dochodowym od osób prawnych. W orzeczeniu ośrodka zamiejscowego NSA w Białymstoku wskazano na konieczność istnienia ścisłej zależności, tak aby poniesionemu kosztowi odpowiadała konkretna kwota przychodu uzyskanego w danym roku podatkowym. Ośrodek w Gdańsku wskazywał na istnienie licznej grupy kosztów, związanych z funkcjonowaniem przedsiębiorstwa, której nie można bezpośrednio powiązać z konkretnym przychodem. Według przyjętej wykładni, koszty takie należy oceniać pod kątem ich celowości, a nie niezbędności i rezultatu w postaci konkretnego przychodu.

Zaskakiwać może brak zgodności co do miejsca i roli organów podatkowych w ocenie działań podatników. W jednym ze swoich orzeczeń NSA ośrodek zamiejscowy w Katowicach przyjął, że organy podatkowe uprawnione są do oceny treści i celów czynności cywilnoprawnych pod kątem ich ewentualnego wpływu na wysokość powstałego zobowiązania podatkowego. Jednocześnie granice i swoboda interpretacyjna w tym zakresie nie zostały w żaden sposób określone, a wyrok NSA w Warszawie wręcz odmawia przyjęcia takiej wykładni. Stwierdza się w nim, że organy podatkowe nie mogą przypisywać umowom innej kwalifikacji prawnej, gdyż stanowiłoby to naruszenie zasady autonomii woli stron. Zamiar obejścia przepisów prawa podatkowego może stanowić przesłankę ustalania faktycznego celu umowy, ale musi być wyraźnie odczuwalny.

Przykłady takie najlepiej chyba dowodzą, że w obecnym stanie prawa przedsiębiorcy mogą się mylić w ocenie swych uprawnień wynikających z ustawodawstwa podatkowego. Analizując orzeczenia wydawane przez zamiejscowe ośrodki NSA nie sposób więc jednoznacznie stwierdzić, czy procent korzystnych dla przedsiębiorców rozstrzygnięć, wynoszący w poszczególnych ośrodkach zamiejscowych 24 – 30%, to dużo czy mało.

Fakt, że większość przedsiębiorców przegrywa w postępowaniu przed NSA wcale też nie świadczy, że ich postępowanie nosiło znamiona nieuczciwości. Przedsiębiorca odpowiada bowiem również w sposób nieograniczony za błędy popełnione wskutek zastosowania urzędowej interpretacji prawa oraz ponosi konsekwencje decyzji wydanych na jego korzyść, ale z naruszeniem prawa.

Przynajmniej w części (trudno określić jak znacznej) niekorzystne dlań wyroki są natomiast wynikiem podstawowej zasady działania NSA, którego ośrodki zamiejscowe badają przede wszystkim, czy decyzja administracyjna została wydana zgodnie z prawem. Poza kontrolą sądową pozostają natomiast kryteria celowości, rzetelności oraz gospodarności. Tymczasem nie zawsze eliminacja z obrotu wszelkich decyzji, które można uznać za naruszające prawo powinna mieć znaczenie priorytetowe. Konstytucyjną zasadę praworządności należy rozumieć w bardziej zróżnicowany sposób, jako budowanie zaufania obywatela do zgodności z prawem działań organów państwa. W odniesieniu do funkcjonowania organów administracji zasada ta oznaczałaby nieprzenoszenie na obywatela ryzyka błędów i pomyłek tychże, o ile po jego stronie nie zachodzi przesłanka nagannego postępowania.

Słusznym jest więc postulat wyrażony m.in. przez Rzecznika Praw Obywatelskich, aby NSA nie ograniczał się w swoich działaniach wyłącznie do eliminowania z obrotu decyzji będących nie do przyjęcia z punktu widzenia praworządności. Punktem ciężkości powinno być raczej przyznanie określonej ochrony jednostce działającej w uzasadnionym zaufaniu do zgodności z prawem i trafności rozstrzygnięcia organów administracji. W sytuacji, gdy rozstrzygnięcia takie obiektywnie mogą być uznane za naruszające konkretny przepis, nie powinny być traktowane w płaszczyźnie zasadniczego konfliktu: prawo – bezprawie. Obecny kierunek rozwoju orzecznictwa konstytucyjnego i administracyjnego wielu rozwiniętych krajów europejskich (np. w Niemczech czy Szwajcarii) sugeruje raczej nieco odmienny punkt widzenia. We współczesnym praworządnym państwie zmienia się sposób patrzenia na to, co w przypadku zaistnienia takiego obiektywnego konfliktu należy uważać za odpowiadające prawu. Jest prawdą, że odpowiada zasadzie praworządności wymóg eliminowania z obrotu prawnego decyzji sprzecznych z prawem; jednakże w równej mierze odpowiada jej także wymóg ochrony praw jednostki działającej w dobrej wierze i w zaufaniu do zgodności z prawem działania organów państwa. Także i za tym wymogiem stoją wyraźnie brzmiące przepisy prawa (konstytucyjnego i administracyjnego) i bardzo wyraźna tendencja orzecznictwa sądowego. Nie jest to więc wcale „czysto teoretyczny” kierunek myślenia, lecz dyrektywa praktycznego działania administracji i sądów wynikająca z konkretnych rozstrzygnięć ustawodawcy.

6.6. Przepisy karne

Od dnia 1 stycznia 1999 roku zaczęła obowiązywać ustawa Kodeks Karny Skarbowy, która zastąpiła ustawę karną skarbową. Pozytywną zmianą jest przekazanie sądom właściwości w zakresie rozstrzygania w sprawach karnych skarbowych. Istotną nowością było wprowadzenie kar grzywny określanych w stawkach dziennych, przy tym sąd ma pewną swobodę w ich ustalaniu.

W zakresie przestępstw skarbowych i wykroczeń skarbowych przeciwko obowiązkom podatkowym i rozliczeniom z tytułu dotacji lub subwencji wprowadzono, między innymi, zmiany polegające na szczegółowym uregulowaniu przestępstw i wykroczeń związanych z naruszaniem obowiązków wynikających z przepisów o podatku od towarów i usług oraz o podatku akcyzowym czy o znakach akcyzy. Jednocześnie znacznie zwiększono wysokość kar za przestępstwa skarbowe: o ile w 1994 roku kara pozbawienia wolności była przewidziana tylko za cztery przestępstwa skarbowe w zakresie zobowiązań podatkowych i dotacji, o tyle w 2000 roku zagrożenie karą pozbawienia wolności przewidziano za 14 przestępstw.

6.7. Podsumowanie

Ostatnie dziesięciolecie to okres powstawania w Polsce systemu podatkowego dostosowanego do nowej rzeczywistości społeczno-gospodarczej. Stare rozwiązania zastępowano nowymi, niejednokrotnie wzorowanymi na systemach podatkowych krajów wysokorozwiniętych. Niestety, z ilości wprowadzanych zmian, które w sposób jednoznaczny przyczyniały się do skomplikowania przepisów, można wnioskować o dość chaotycznym procesie powstawania przepisów, które bezpośrednio wpływają na sytuację firm.

Uwagę zwraca tendencja do ciągłego doprecyzowywania rozwiązań i sformułowań, rosłą katalogi kazuistycznych wyliczeń źródeł przychodu, czy kosztów przychodu i kosztów za takie nieuznawanych. Powoduje to rosnące skomplikowanie sposobów liczenia dochodu. Podobnie w podatku VAT zwraca uwagę tendencja do kazuistycznego doprecyzowania czynności objętych opodatkowaniem, a z drugiej strony do ograniczania zwolnień, w tym do nakładania obowiązku podatkowego na mikroprzedsiębiorstwa. Właśnie firmy najmniejsze, dla których, obok obciążenia finansowego, duży problem stanowią wymogi biurokratyczne związane z opłacaniem podatków, odczuwają zmiany w systemie podatkowym najsilniej. Ograniczony zakres stosowania uproszczonych form opodatkowania – ryczałtu od przychodów ewidencjonowanych i karty podatkowej, jak też niekorzystne rozwiązania wprowadzane w relacjach form tych dotyczących, powodują spadek ich atrakcyjności i konieczność stosowania skomplikowanych metod ustalania zobowiązań podatkowych.

Ciągłe zmiany ustaw i rozporządzeń, ich wzrastająca liczba powodują konieczność nieustannego śledzenia stanu prawnego. Utrudnia to planowanie rozwoju prowadzonej działalności gospodarczej i uniemożliwia budowanie stabilnej linii orzecznictwa w sprawach podatkowych, jak też umniejsza wartość doktryny. Warto zwrócić też uwagę na niepokojąco dużą rolę odgrywaną przez urzędowe interpretacje.

Zjawiska pozytywne to ostatnio zauważalna tendencja do ograniczania regulowania kwestii podatkowych w aktach wykonawczych i przenoszenia ich do ustaw, tak jak w przypadku przepisów o amortyzacji. Nadal jednak wiele zagadnień pozostaje w gestii Ministra Finansów i warto byłoby przyspieszyć proces odbierania uprawnień urzędnikom do stanowienia w tak istotnych sprawach. Zmianami pozytywnymi było też przyznanie możliwości wyboru podatnikowi w kilku sytuacjach, w których poprzednio obligatoryjnie stosowano jedno rozwiązanie bez szansy dostosowania do konkretnej sytuacji, w jakiej znajduje się przedsiębiorca.

Z rozwiązań prawnych innych państw stosowanych dla wspierania MSP można złożyć wykaz obejmujący kilka pozycji, jak stosowanie obniżonych stawek, wyłączenie z opodatkowania VAT przy niewielkich obrotach, przyspieszona amortyzacja, uproszczone formy obliczania dochodu do opodat-

kowania. Jednak na bazie doświadczeń innych państw warto zauważyć, że niestosowanie szczególnych zachęt podatkowych kierowanych do MSP decyduje o tym, czy dany system podatkowy jest korzystny dla przedsiębiorców, a raczej cechy ogólne tego systemu, w szczególności wysokość stawek podatkowych oraz obecność ogólnych rozwiązań stymulujących rozwój działalności gospodarczej, innowacyjność przedsiębiorstw i tworzenie miejsc pracy.

Rozdział 7.

Wkład małych i średnich przedsiębiorstw w tworzenie dochodów sektora publicznego

Podatki dochodowe

Inne obciążenia wyniku finansowego

Karta podatkowa

**Obciążenia wynagrodzeń pracowników
zatrudnionych w sektorze MSP**

Podatek od towarów i usług

Akcyza

Cło

Pozostałe podatki i opłaty

Podsumowanie

W rozdziale przedstawiono sektor MSP jako jedno ze źródeł dochodów publicznych¹. Analizując obciążenia publicznoprawne małych i średnich firm, nie można ograniczyć się jedynie do podatków. Cechą polskiego systemu finansów publicznych jest bowiem stosunkowo niewielki udział dochodów budżetowych w ogólnej kwocie dochodów publicznych, co ma swoje źródło w wyłączeniu z dochodów budżetowych większości obciążeń stanowiących dla przedsiębiorców koszty pracy. Z tego względu analiza bierze pod uwagę najważniejsze z obciążeń pozabudżetowych sektora.

Obraz udziału MSP w tworzeniu dochodów publicznych nie byłby również pełen, gdyby pominąć wpływy z podatków i innych składek pracowników przedsiębiorstw. Mimo że do ich opłacania nie są zobowiązani bezpośrednio przedsiębiorcy, to wpływają one w istotny sposób na kształtowanie się poziomu wynagrodzeń i są faktycznie dodatkowym kosztem przedsiębiorców.

Analizie poddano wpływy z obciążeń przedsiębiorców:

- podatku dochodowego od osób prawnych,
- podatku dochodowego od osób fizycznych,
- karty podatkowej,
- ryczałtu od przychodów ewidencjonowanych,
- podatku od towarów i usług,
- podatku akcyzowego,
- podatku od nieruchomości,
- podatku od środków transportu,
- składki na ubezpieczenie społeczne,
- składki na Fundusz Pracy,
- ceł,
- obowiązkowych wpłat do budżetu,
- innych obciążeń (pozostałych podatków i opłat lokalnych, składek i innych opłat na rzecz funduszy celowych, niepodatkowych obciążeń zysku);

oraz wpływy z obciążeń pracowników:

- podatku dochodowego od osób fizycznych,
- składki na ubezpieczenie społeczne,
- składki na powszechne ubezpieczenie zdrowotne.

7.1. Podatki dochodowe

Kwota zapłaconych przez MSP podatków dochodowych (od osób fizycznych i od osób prawnych) w roku 1996 wynosiła 3,8 mld zł, czyli 8,5% łącznych dochodów sektora publicznego z tego tytułu. W 1999 roku udział ten wzrósł do 12,7%, co odpowiadało kwocie 6,1 mld zł. Znaczący wzrost udziału MSP w łącznych wpływach z podatków dochodowych nastąpił w 1999 roku (o 4,4 punktu procentowego w stosunku do roku 1998) i może być efektem ubocznym reformy służby zdrowia wprowadzonej w tym czasie, która spowodowała przesunięcie części wpływów z tytułu podatku dochodowego od osób fizycznych, odprowadzonych do Kas Chorych, w postaci składek na ubezpieczenie zdrowotne. Dotyczy to w szczególności przedsiębiorstw małych, gdzie jest stosunkowo najwięcej płatników składek na ubezpieczenie zdrowotne.

---

¹ Badania Instytutu Badań nad Gospodarką Rynkową na zlecenie Polskiej Agencji Rozwoju Przedsiębiorczości objęły lata 1996–1999. Przedstawione dane wyszacowane zostały na podstawie pozycji wykazywanych przez przedsiębiorstwa w formularzach F01. W poszczególnych grupach wpływów dane te mogą odbiegać od wartości realnych, co w szczególności dotyczy ceł i akcyzy, nie mających pełnego odzwierciedlenia w danych z F01.

Tabela 7.1. Podatki dochodowe w latach 1996–1999 (w %)

Wyszczególnienie	1996	1997	1998	1999
	w mln zł			
Dochody sektora publicznego z podatków dochodowych ogółem¹	44 483,9	52 769,0	60 868,9	48 312,7
Małe i średnie przedsiębiorstwa	3 784,6	4 799,7	5 049,3	6 114,3
Małe przedsiębiorstwa	1 620,3	1 869,4	1 986,8	2 151,4
Średnie przedsiębiorstwa	2 164,4	2 930,3	3 062,5	3 962,9
Duże przedsiębiorstwa	5 884,3	6 913,1	6 452,1	6 430,7
Pozostali ²	34 815,0	41 056,2	49 367,5	35 767,7
	w %			
Dochody sektora publicznego z podatków dochodowych ogółem	100,0	100,0	100,0	100,0
Małe i średnie przedsiębiorstwa	8,5	9,1	8,3	12,7
Małe przedsiębiorstwa	3,6	3,5	3,3	4,5
Średnie przedsiębiorstwa	4,9	5,6	5,0	8,2
Duże przedsiębiorstwa	13,2	13,1	10,6	13,3
Pozostali	78,3	77,8	81,1	74,0

¹ Bez wpływów z karty podatkowej.

² Osoby fizyczne uzyskujące dochody ze źródeł innych niż prowadzenie działalności gospodarczej oraz osoby prawne i jednostki organizacyjne nie posiadające osobowości prawnej będące podatnikami podatku dochodowego od osób prawnych.

Źródło: opracowanie Instytutu Badań nad Gospodarką Rynkową na zlecenie PARP.

Szczegółowa analiza wpłat podatku dochodowego przez przedsiębiorstwa według sekcji gospodarki wyraźnie pokazuje, iż w przypadku dziewięciu z czternastu sekcji przedsiębiorstwa małe i średnie wypadły lepiej niż firmy duże. Pozostałe sekcje to: pośrednictwo finansowe, obsługa i wynajem nieruchomości, hotele i restauracje oraz rolnictwo. W odniesieniu do dwóch pierwszych z wymienionych sekcji układ ten jest dość oczywistą konsekwencją przewagi przedsiębiorstw dużych, wynikającej z korzyści skali działania. W przypadku rolnictwa prawdopodobnym wyjaśnieniem może być to, iż małe gospodarstwa nie prowadzą na ogół działalności w formie, która wiązałaby się z obowiązkiem płacenia podatku dochodowego. Ciekawy jest znaczący wzrost wpływów od MSP w sekcji górnictwo i kopalnictwo, zdominowanej przez duże podmioty.

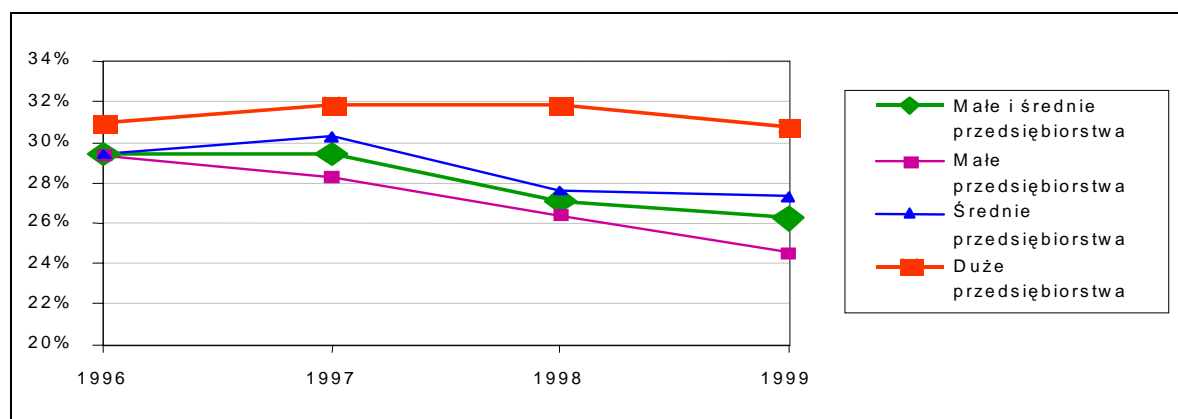
Tabela 7.2. Porównanie dynamiki zmian wpływów z podatku dochodowego

Seksja EKD	Sektor MSP		Duże przedsiębiorstwa		3:2	5:4
	1996	1999	1996	1999		
	w mln zł				w %	
1	2	3	4	5	6	7
Rolnictwo, łowiectwo i leśnictwo	20,0	19,8	9,1	10,3	99,4	113,3
Rybołówstwo i rybactwo	0,3	0,1	1,7	0,0	38,1	0,0
Górnictwo i kopalnictwo	20,5	44,6	292,6	192,8	217,9	65,9
Działalność produkcyjna	1 249,8	1 746,2	2 822,3	3 025,1	139,7	107,2
Zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz i wodę	101,3	85,6	879,3	603,4	84,5	68,6
Budownictwo	394,0	617,5	250,7	330,3	156,7	131,7
Handel hurtowy i detaliczny; naprawy	1 186,9	2 004,6	473,8	642,2	168,9	135,5
Hotele i restauracje	13,6	24,0	41,0	103,5	176,6	252,5
Transport, gospodarka magazynowa i łączność	137,4	206,7	839,0	979,4	150,4	116,7
Pośrednictwo finansowe	73,0	216,7	12,6	84,4	296,8	671,5
Obsługa nieruchomości, wynajem	536,1	1 055,7	105,4	260,3	196,9	246,9
Edukacja	4,8	8,4	–	–	175,3	–
Ochrona zdrowia i opieka społeczna	3,1	6,8	2,9	4,3	215,6	145,6
Pozostała działalność usługowa, komunalna	43,8	77,3	153,9	194,7	176,7	126,5
Razem	3 784,6	6 114,3	5 884,3	6 430,7	161,6	109,3

Źródło: opracowanie Instytutu Badań nad Gospodarką Rynkową na zlecenie PARP.

Porównanie efektywnych stawek podatkowych pozwala na ocenę równomierności rozłożenia ciężaru utrzymania sektora publicznego pomiędzy sektor MSP i przedsiębiorstwa duże. Im większa skala prowadzonej działalności gospodarczej, tym wyższa efektywna stawka podatków dochodowych. Prawdopodobnie wynika to z kilku przyczyn. Po pierwsze, należy uwzględnić przedsiębiorstwa korzystające z ryczałtowych form opodatkowania, po drugie – wśród przedsiębiorstw mniejszych większa jest liczba podmiotów płacących podatek dochodowy od osób fizycznych według niższych stawek podatkowych (19% i 30% wobec stawek CIT od 38% do 32% w poszczególnych latach). Począwszy od 1996 roku efektywne stawki podatku dochodowego od przedsiębiorstw spadają. Najsilniej, bo aż o prawie 5%, spadła na przestrzeni lat 1996–1999 efektywna stawka podatku opłacanego przez małe firmy.

Wykres 7.1. Efektywne stawki podatkowe płacone przez poszczególne grupy przedsiębiorstw

Źródło: opracowanie Instytutu Badań nad Gospodarką Rynkową na zlecenie PARP.

7.2. Inne obciążenia wyniku finansowego

Oprócz podatków dochodowych, do obowiązkowych obciążeń wyniku finansowego należą inne pomniejsze kategorie, z których najistotniejsza jest wypłata z zysku do budżetu państwa. Łączny wkład sektora MSP w przychody państwa z tych tytułów wyniósł ponad 550 mln zł w roku 1999, co oznacza wzrost o 88,7% w stosunku do roku 1996. W połączeniu z bardzo znaczącym spadkiem, który miał miejsce w przypadku dużych firm (ponad 52%), zaowocowało to istotnym wzrostem udziału tego sektora w ogóle kwot wpłacanych na rzecz państwa, z około jednej piątej w roku 1996 do blisko połowy w trzy lata później.

Tabela 7.3. Pozostałe obciążenia wyniku finansowego w poszczególnych grupach przedsiębiorstw

Wyszczególnienie	1996	1997	1998	1999
	w %			
Razem	100,0	100,0	100,0	100,0
Małe i średnie przedsiębiorstwa	19,1	21,6	32,0	48,2
Małe przedsiębiorstwa	7,7	9,3	10,8	11,4
Średnie przedsiębiorstwa	11,4	12,4	21,2	36,7
Duże przedsiębiorstwa	80,9	78,4	68,0	51,8
	Rok poprzedni = 100			
Razem	–	107,8	72,1	96,2
Małe i średnie przedsiębiorstwa	–	122,3	106,6	144,9
Małe przedsiębiorstwa	–	129,9	84,1	101,6
Średnie przedsiębiorstwa	–	117,2	123,4	166,9
Duże przedsiębiorstwa	–	104,3	62,6	73,3

Źródło: opracowanie Instytutu Badań nad Gospodarką Rynkową na zlecenie PARP.

Niewątpliwie jedną z poważnych przyczyn tak istotnych zmian są intensywne procesy komercjalizacji przedsiębiorstw, zmniejszające wpływy w najpoważniejszej z pozycji: wpłat z zysku do budżetu pań-

stwa. W przypadku dużych przedsiębiorstw spadek wpłat wyniósł w latach 1997 – 1999 około 53%, podczas gdy sektor MSP odnotował w tym czasie wzrost o blisko 200%². W przypadku dużych firm spadek jest z pewnością w dużej mierze wynikiem kolejnych „dużych prywatyzacji”, które miały miejsce w badanym okresie.

7.3. Karta podatkowa

Podatnicy korzystający z uproszczonej formy opodatkowania, jaką jest karta podatkowa, to przedsiębiorstwa małe, zatrudniające zgodnie z warunkami ustawowymi do 5 pracowników. Dochody z karty, które trafiają do gmin, pochodzą w całości z badanego sektora. Dochody gmin z karty podatkowej w 1996 r. wyniosły 352,6 mln zł i w ciągu kolejnych trzech lat zmniejszyły się w ujęciu nominalnym o 1,3% do poziomu 348,0 mln zł. W ujęciu realnym odpowiada to spadkowi o 28,4%. W badanym okresie wpływy z tytułu karty podatkowej rosły nominalnie do 1998 r., po czym w 1999 r. nastąpił znaczny spadek. Podobnie, jak w przypadku wpływów z podatku dochodowego od osób fizycznych, wynika on z wprowadzenia reformy systemu opieki zdrowotnej, zgodnie z którą należy podatek jest zmniejszany o składkę na ubezpieczenie zdrowotne przekazywaną do Kas Chorych. Nie jest to jedyna przyczyna redukcji wpływów. Dochody z karty podatkowej malały w ujęciu realnym również w okresie 1996–1998. Powodem zanikania tej formy opodatkowania jest jej malejąca atrakcyjność, a także zmiany w ustawodawstwie i zmiany strukturalne w sektorze MSP, powodujące zmniejszanie się liczby podmiotów uprawnionych do korzystania z karty. Obecnie wpływy z tego tytułu stanowią już mniej niż 1% dochodów gmin i z dużym prawdopodobieństwem można przypuszczać, że zmniejszanie się wpływów z karty będzie trwało nadal.

Tabela 7.4. Dochody gmin z karty podatkowej w latach 1996 – 1999

	1996	1997	1998	1999	
	w mln zł				1996 = 100
Wpływy z karty podatkowej, ceny bieżące	352,6	376,6	388,7	348,0	98,7
Wpływy z karty podatkowej, ceny stałe 1996	352,6	327,7	302,6	252,5	71,6
	Rok poprzedni = 100				
Nominalna dynamika wpływów z karty podatkowej	-	106,8	103,2	89,5	-
Realna dynamika wpływów z karty podatkowej	-	93,0	92,3	83,4	-

Źródło: opracowanie Instytutu Badań nad Gospodarką Rynkową na zlecenie PARP.

7.4. Obciążenia wynagrodzeń pracowników zatrudnionych w sektorze MSP

W tej kategorii połączono obciążenia przedsiębiorców wynikające z zatrudniania pracowników (składki na ubezpieczenie społeczne, Fundusz Pracy) i obciążenia samych pracowników (podatki od osób fizycznych, składki na ubezpieczenie społeczne i zdrowotne).

² Porównywalne dane o roku 1996 są niedostępne ze względu na odmienną konstrukcję formularza F01 w tym roku.

Wkład małych i średnich firm w omawianym zakresie jest znaczny, w roku 1999 sięga on 55,2 mld zł, co stanowi 53,8% ogólnych wpływów z tego tytułu. Od 1996 roku udział ten nieprzerwanie wzrasta. Niewątpliwie podstawowym źródłem obserwowanych zmian jest wzrost zatrudnienia w sektorze MSP, który znacząco przewyższał wyniki osiągnięte przez pozostałe podmioty.

Tabela 7.5. Wpłaty podatku dochodowego oraz składek płaconych z dochodów zatrudnionych w sektorze MSP

Wyszczególnienie	1996	1997	1998	1999
	w mln zł			
Wpływy z PIT, składki na FUS, Fundusz Pracy i ubezpieczenia zdrowotne¹	62 908,4	76 263,2	88 445,0	104 233,9
Małe i średnie przedsiębiorstwa	29 538,5	38 583,8	45 896,2	55 215,0
Pozostałe	33 369,9	37 679,3	42 548,8	49 018,9
	w %			
Wpływy z PIT, składki na FUS, Fundusz Pracy i ubezpieczenia zdrowotne	100,0	100,0	100,0	100,0
Małe i średnie przedsiębiorstwa	47,0	50,6	51,9	53,0
Pozostałe	53,0	49,4	48,1	47,0

¹ Bez obciążeń osób prowadzących działalność gospodarczą.

Źródło: opracowanie Instytutu Badań nad Gospodarką Rynkową na zlecenie PARP.

Warto zwrócić uwagę na fakt, iż dochody sektora publicznego będące pochodnymi od wynagrodzeń wypłacanych przez MSP, znacznie przewyższają kwoty innych obciążeń bezpośrednich, a także kwotę wszystkich pozostałych obciążeń fiskalnych MSP.

7.5. Podatek od towarów i usług

Podatek od towarów i usług należy do podstawowych źródeł dochodów budżetu państwa i utrzymuje się tendencja do zwiększania jego udziału. Wkład sektora MSP w tworzenie podatku od towarów i usług w latach 1996–1999 istotnie wzrastał, od 10,8 mld zł w pierwszym roku (10,8% łącznych dochodów budżetu państwa) do 23,4 mld zł w roku ostatnim (odpowiednio 18,6% łącznych dochodów budżetu państwa).

Zarówno przedsiębiorstwa małe, jak i średnie zanotowały znaczny wzrost udziału we wpływach do budżetu z tytułu podatku VAT. Wzrost udziału średnich firm był wyższy, powiększyły one swój udział o ponad jedną czwartą w porównaniu z 20% w przypadku firm małych.

Tabela 7.6. Dochody budżetu państwa z podatku od towarów i usług według grup przedsiębiorstw w latach 1996–1999

Wyszczególnienie	1996	1997	1998	1999
	w mln zł			
Podatek od towarów i usług ogółem	28 014,9	36 914,5	42 868,6	48 803,6
Małe i średnie przedsiębiorstwa	10 805,6	14 782,5	19 416,8	23 415,9
Małe przedsiębiorstwa	4 747,8	6 512,7	8 236,6	10 068,4
Średnie przedsiębiorstwa	6 057,8	8 269,8	11 180,2	13 347,5
Duże przedsiębiorstwa	13 804,2	16 672,3	20 164,7	21 867,2
Podmioty nie objęte F01	3 405,1	5 459,7	3 287,1	3 520,6
	w %			
Podatek od towarów i usług ogółem	100,0	100,0	100,0	100,0
Małe i średnie przedsiębiorstwa	38,6	40,0	45,3	48,0
Małe przedsiębiorstwa	16,9	17,6	19,2	20,6
Średnie przedsiębiorstwa	21,6	22,4	26,1	27,3
Duże przedsiębiorstwa	49,3	45,2	47,0	44,8
Podmioty nie objęte F01	12,2	14,8	7,7	7,2

Źródło: opracowanie Instytutu Badań nad Gospodarką Rynkową na zlecenie PARP.

7.6. Akcyza

Wpływy z akcyzy uzyskane z całej populacji przedsiębiorstw objętej obowiązkiem statystycznym wypełniania formularza F01 wyniosły w 1996 r. 14,0 mld zł i wzrosły w badanym okresie do poziomu 21,6 mld zł w 1999³.

Przychody z akcyzy w sektorze MSP zmieniły się na przestrzeni badanego okresu z 785,6 mln zł w 1996 r. do 1 835,4 mln zł w 1999 r., tj. o 230%. W sektorze dużych przedsiębiorstw wzrost był znacznie mniej dynamiczny i wynosił około 150%. Odzwierciedleniem tego zjawiska jest wzrost udziału sektora MSP w całości wpływów z akcyzy z 5,6% na początku do 8,5% na końcu badanego okresu.

Największe przychody z akcyzy są generowane – zarówno w sektorze MSP, jak i w sektorze dużych przedsiębiorstw – w sekcji działalność produkcyjna. W dalszej kolejności – również dla wszystkich grup przedsiębiorstw – znajduje się sekcja handel hurtowy i detaliczny. Niewielkie przychody z akcyzy można odnotować w sekcjach obsługa nieruchomości, wynajem oraz pozostała działalność usługowa.

³ Kwoty te nie odpowiadają w pełni kwotom wykazywanym w budżecie państwa. Zgodnie ze sprawozdaniami budżetowymi dochody budżetu państwa z tytułu akcyzy wyniosły w 1996 r. 15,5 mld zł, natomiast w roku 1999 osiągnęły wartość 25,2 mld zł

Tabela 7.7. Wpływy z akcyzy w latach 1996–1999 na podstawie formularza statystycznego F01

	1996	1997	1998	1999
	w mln zł			
Dochody z akcyzy ogółem	14 006,5	15 666,7	18 433,6	21 577,5
Sektor MSP	785,6	980,9	1 431,0	1 835,4
Małe przedsiębiorstwa	125,9	126,0	242,0	291,5
Średnie przedsiębiorstwa	659,7	854,9	1 189,0	1 543,9
Duże przedsiębiorstwa	13 220,9	14 685,8	17 002,6	19 742,1
	w %			
Dochody z akcyzy ogółem	100,0	100,0	100,0	100,0
Sektor MSP	5,6	6,3	7,8	8,5
Małe przedsiębiorstwa	0,9	0,8	1,3	1,4
Średnie przedsiębiorstwa	4,7	5,5	6,5	7,2
Duże przedsiębiorstwa	94,4	93,7	92,2	91,5

Źródło: opracowanie Instytutu Badań nad Gospodarką Rynkową na zlecenie PARP.

Nierównomierny rozkład dochodów z akcyzy w układzie sekcji EKD wynika z faktu, iż podatkiem tym objęte są tylko wybrane, specyficzne produkty. W 1999 r. 95,5% wpływów z akcyzy przypadało na trzy grupy produktów – napoje alkoholowe i piwo, wyroby tytoniowe oraz paliwa i oleje silnikowe, przy czym największy udział w dochodach z akcyzy mają produkty zaliczane do trzeciej z wymienionych grup⁴. Taka struktura dochodów akcyzowych wyjaśnia zarazem niski udział sektora MSP w tworzeniu dochodów z akcyzy – wyroby akcyzowe produkowane są przede wszystkim w dużych przedsiębiorstwach.

7.7. Cło

Dochody z cła ujęte w formularzu statystycznym F01 obejmują jedynie około 30% wpływów realizowanych przez budżet państwa. Zgodnie z formularzem dochody wyniosły w 1996 roku 1 759,2 mln zł i spadły do poziomu 1 698,8 mln zł w 1999 r., tj. o ponad 3%⁵. Powodem spadku jest przede wszystkim redukcja stawek celnych.

Tabela 7.8. Wpływy z cła w latach 1996–1999 na podstawie formularza statystycznego F01

	1996	1997	1998	1999
	w mln zł			
Dochody z cła ogółem	1 759,2	2 335,2	1 814,6	1 698,8
Sektor MSP	1 259,6	1 230,7	1 387,0	1 316,9
Małe przedsiębiorstwa	425,4	427,6	409,3	449,9
Średnie przedsiębiorstwa	834,2	803,1	977,7	867,0
Duże przedsiębiorstwa	499,6	1 104,5	427,6	381,9

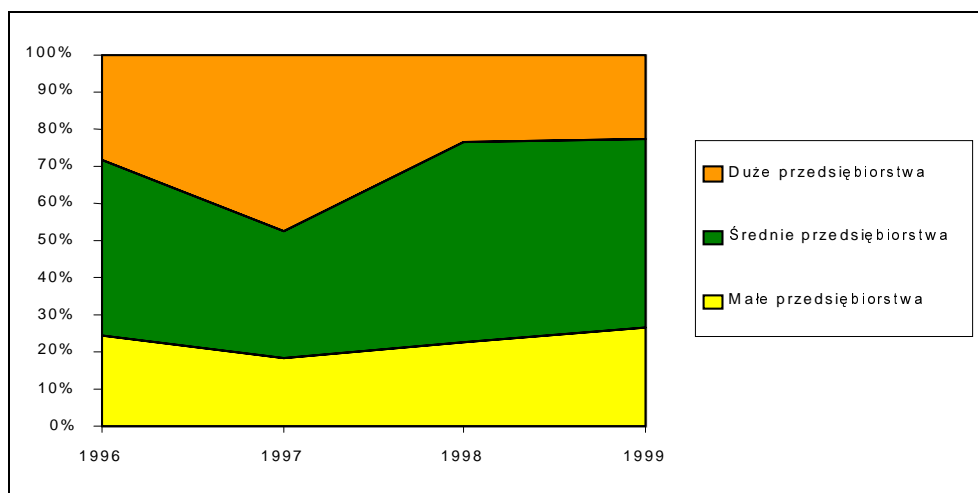
Źródło: opracowanie Instytutu Badań nad Gospodarką Rynkową na zlecenie PARP.

⁴ Por. *Sprawozdanie z wykonania budżetu państwa za okres od 1 stycznia do 31 grudnia 1999 r.*, Rada Ministrów, Warszawa 2000, s. 132.

⁵ Według danych sprawozdawczości budżetowej dochody budżetu państwa z tytułu cła wyniosły w 1996 r. 6,5 mld zł i zmalały do 5,6 mld zł w 1999 r., tj. o blisko 14%.

Sektor MSP generował większość dochodu z cła w badanym okresie. Jego udział stanowił na początku badania 71,6% i zwiększył się do 77,5% w 1999 r. Jedynie w roku 1997 udziały MSP i dużych firm były zbliżone do siebie. W roku tym obserwujemy gwałtowny przyrost udziału dużych przedsiębiorstw i to on jest odpowiedzialny za przyrost całej kwoty wpływów z cła w 1997 r.

Wykres 7.2. Udział poszczególnych grup przedsiębiorstw we wpływach z cła w latach 1996–1999

Źródło: opracowanie Instytutu Badań nad Gospodarką Rynkową na zlecenie PARP.

W sektorze MSP największa część przychodów z cła była generowana w sekcji handel hurtowy i detaliczny. Przychody w tej sekcji stanowiły ponad 75% całości cła wpłaconego przez MSP. Drugie co do wartości są wpłaty z cła zrealizowane w sekcji działalność produkcyjna. W przypadku dużych przedsiębiorstw w obu wymienionych sekcjach odnotowano zbliżone wpływy, są one również największe co do wartości bezwzględnej. Taki rozkład wpłat z cła informuje o strukturze wykorzystania importu w gospodarce. Import trafiający do przedsiębiorstw w sekcji działalność produkcyjna to sprowadzane półprodukty i materiały. W sekcji handel hurtowy i detaliczny importowane były produkty konsumpcyjne, a także produkty wykorzystywane do dalszego przetwarzania oraz maszyny.

7.8. Pozostałe podatki i opłaty

W kategorii pozostałe podatki i opłaty największe znaczenie mają podatek od nieruchomości, podatek od środków transportu i opłata skarbową, stanowiące w całości dochody budżetów gmin. Wpływy sektora publicznego z tych tytułów wyniosły w 1996 r. 7 233,9 mln zł i w ciągu badanego okresu wzrosły o ponad 50% do poziomu 10 966,5 mln zł w 1999 r.

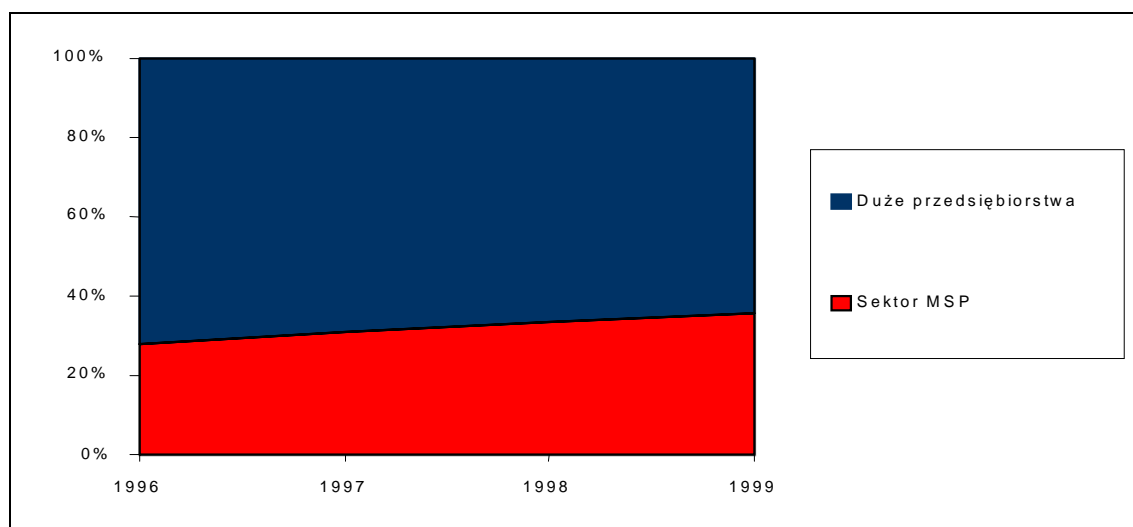
Tabela 7.9. Wpływy z pozostałych podatków i opłat w latach 1996–1999

Wyszczególnienie	1996	1997	1998	1999
	w mln zł			
Dochody z pozostałych podatków i opłat	7 233,9	8 375,2	9 681,7	10 966,5
Sektor MSP	2 001,2	2 584,9	3 246,7	3 932,0
Małe przedsiębiorstwa	774,9	900,1	1 124,8	1 645,2
Średnie przedsiębiorstwa	1 226,3	1 684,8	2 121,9	2 286,9
Duże przedsiębiorstwa	5 232,7	5 790,3	6 434,9	7 034,5

Źródło: opracowanie Instytutu Badań nad Gospodarką Rynkową na zlecenie PARP.

Wpływy z sektora MSP wzrosły prawie dwukrotnie – z 2 001,2 mln zł w 1996 r. do 3 932,0 mln zł w 1999 r. Szczególnie duży przyrost odnotowano w kategorii małych przedsiębiorstw – wpływy z tej grupy zwiększyły się ponad dwukrotnie. Dynamika przyrostu w sektorze dużych przedsiębiorstw nie była tak duża i wyniosła jedynie 134,4%. Efektem tych zmian jest wzrost udziału sektora MSP w całości dochodów zgrupowanych w pozycji pozostałe podatki i opłaty. W pierwszym roku badania udział sektora MSP wyniósł 27,7%. W kolejnych latach stopniowo wzrastał i w 1999 r. osiągnął poziom 35,9%.

Wykres 7.3. Udział poszczególnych grup przedsiębiorstw we wpływach z pozostałych podatków i opłat w latach 1996–1999.

Źródło: opracowanie Instytutu Badań nad Gospodarką Rynkową na zlecenie PARP.

Zwiększenie roli sektora MSP należy przypisać procesom zmiany struktury gospodarki polskiej, zgodnie z którymi wzrasta udział tego sektora w całej gospodarce. Dodatkowo należy zauważyć silne powiązanie MSP z lokalnymi rynkami zbytu.

Duże różnice między małymi i średnimi a dużymi firmami ujawnia się przy porównaniu wpływów z pozostałych podatków i opłat w podziale na sekcje EKD. Dla obydwu kategorii przedsiębiorstw dominującą pozycją są wpływy z działalności produkcyjnej, jednakże w przypadku MSP kolejne dzie-

dziny to handel hurtowy i detaliczny oraz obsługa nieruchomości, wynajem oraz budownictwo. Natomiast w przypadku dużych przedsiębiorstw znaczącą rolę odgrywają górnictwo i kopalnictwo, transport, gospodarka magazynowa i łączność oraz zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz i wodę. Zróżnicowanie rozkładu wpływów w kategorii pozostałe podatki i opłaty odzwierciedla prawdopodobnie zróżnicowanie w rozkładzie populacji przedsiębiorstw.

7.9. Podsumowanie

Sektor MSP w badanym okresie dynamicznie i stale zwiększał swój wkład w tworzenie dochodów budżetowych państwa. W roku 1996 wkład ten wynosił 47,4 mld zł, co odpowiadało 27,8% dochodów sektora publicznego. W 1999 r. wkład MSP praktycznie się podwoił, osiągając wartość 91,3 mld zł, co spowodowało wzrost udziału tego sektora do poziomu 36,1%. Zjawisko to jest oznaką pozytywnej tendencji zmiany struktury polskiej gospodarki w kierunku zwiększania w niej udziału sektora małych i średnich przedsiębiorstw.

Tabela 7.10. Wkład sektora małych i średnich przedsiębiorstw w tworzenie dochodów sektora publicznego

	1996	1997	1998	1999
	w mln zł			
Dochody sektora publicznego	170 474	200 026	227 283	253 343
Wkład małych i średnich przedsiębiorstw	47 398	61 949	75 151	91 332
Podatki dochodowe płacone przez przedsiębiorców	3 785	4 800	5 049	6 114
Pozostałe obciążenia wyniku finansowego	294	359	383	555
Obciążenia wynagrodzeń pracowników MSP	28 115	36 835	43 849	53 815
Podatek od towarów i usług	10 806	14 783	19 417	23 416
Akcyza	786	981	1 431	1 835
Cło	1 260	1 231	1 387	1 317
Wpływy z karty podatkowej	353	377	389	348
Pozostałe podatki i opłaty	2 001	2 585	3 247	3 932
	w %			
Dochody sektora publicznego	100,0	100,0	100,0	100,0
Wkład małych i średnich przedsiębiorstw	27,8	31,0	33,1	36,1
Podatki dochodowe płacone przez przedsiębiorców	2,2	2,4	2,2	2,4
Pozostałe obciążenia wyniku finansowego	0,2	0,2	0,2	0,2
Obciążenia wynagrodzeń pracowników MSP	16,5	18,4	19,3	21,2
Podatek od towarów i usług	6,3	7,4	8,5	9,2
Akcyza	0,5	0,5	0,6	0,7
Cło	0,7	0,6	0,6	0,5
Wpływy z karty podatkowej	0,2	0,2	0,2	0,1
Pozostałe podatki i opłaty	1,2	1,3	1,4	1,6

Źródło: opracowanie Instytutu Badań nad Gospodarką Rynkową na zlecenie PARP.

Otrzymany udział MSP w tworzeniu dochodów publicznych jest zaskakująco duży i porównywalny z wkładem, jaki wnoszą duże przedsiębiorstwa. Sytuacja ta odbiega od standardów światowych. Nawet w wysoko rozwiniętych gospodarkach MSP nigdy nie są dominującym źródłem dochodów publicznych, chociaż udział w ogólnej liczebności populacji podmiotów gospodarczych jest podobny do udziału MSP w liczebności polskich podmiotów i sięga 97%. Bez wątpienia wiąże się to z skrajnie trudną sytuacją wielu polskich dużych przedsiębiorstw, które nie generują wpływu do budżetu, będąc raczej odbiorcą dotacji i obciążeniem pozostałych podatników.

Największe dochody z sektora MSP pochodzą z opodatkowania zatrudnionych w nich pracowników. Podatki i składki opłacane w tej kategorii stanowiły 21% dochodów sektora publicznego. W dalszej kolejności wymienić należy podatek od towarów i usług oraz podatki dochodowe płacone przez przedsiębiorców. Należy jednak zwrócić uwagę na fakt, iż w strukturze wpływów dominującą pozycję stanowią ciągle, niekorzystne z punktu widzenia wzrostu gospodarczego, bezpośrednie formy opodatkowania.

Rozwój sektora małych i średnich przedsiębiorstw służy więc nie tylko budowie w Polsce zdrowej struktury gospodarki rynkowej czy zwalczaniu bezrobocia, ale przekłada się również w bardzo bezpośredni sposób na wyższe dochody sektora publicznego. Działania wspierające małe i średnie firmy powinny stać się jednym z głównych instrumentów programu uporządkowania finansów publicznych i redukcji szkodliwego dla gospodarki deficytu finansów publicznych.

Rozdział 8.

Opinie przedsiębiorców o systemie podatkowym

Obciążenia publiczne przedsiębiorstw

Obciążenia publiczne a bieżąca płynność finansowa firm

Amortyzacja środków trwałych

Zwolnienia i ulgi podatkowe wykorzystywane przez przedsiębiorstwa

Ocena systemu podatkowego

Podsumowanie

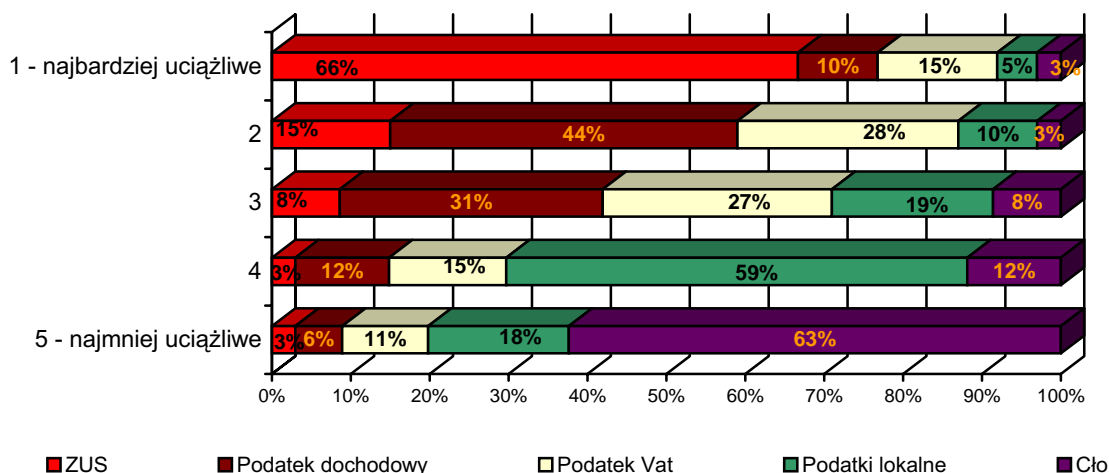
Małe i średnie firmy dysponujące niewielkim potencjałem ekonomicznym są szczególnie wrażliwe na warunki, w jakich funkcjonują. System podatkowy jest bodaj najistotniejszym elementem prawnego otoczenia przedsiębiorstw. Spadające tempo wzrostu gospodarczego skłania do bliższego przyjrzenia się perspektywom rozwoju przedsiębiorstw i ograniczeniom wynikającym z obciążeń nakładanych przez władze publiczne. Wyniki badań wskazują, że coraz więcej przedsiębiorców uznaje te obciążenia za najistotniejszy hamulec rozwoju firmy¹. W roku 1998 podatki i inne obciążenia publiczne za najistotniejszą barierę w rozwoju firmy uznało jedynie 18% przedsiębiorców, podczas gdy w 1999 już 34% a w połowie 2000 roku blisko 40%².

8.1. Obciążenia publiczne przedsiębiorstw

8.1.1. Obciążenia finansowe

Spośród wszystkich obciążeń publiczno-prawnych zdecydowanie najbardziej odczuwalna przez przedsiębiorców jest wysokość składki na ubezpieczenie społeczne. W następnej kolejności, z czterokrotnie mniejszą ilością wskazań, wymieniany jest podatek VAT, a następnie podatek dochodowy. Podatki lokalne, w tym podatek od nieruchomości, za istotne obciążenie dla firmy uznał jedynie co 20 przedsiębiorca.

Wykres 8.1. Obciążenia publiczno-prawne najbardziej uciążliwe finansowo

Źródło: opracowanie Instytutu Gallupa na zlecenie PARP.

¹ Niniejszy rozdział oparty jest przede wszystkim na wynikach badań przeprowadzonych przez Instytut Gallupa na zlecenie Polskiej Agencji Rozwoju Przedsiębiorczości w lutym 2001 roku na ogólnopolskiej około 1500-osobowej próbie losowej przedsiębiorców prywatnych zatrudniających poniżej 250 osób. 46% firm nie zatrudniało pracowników, 31% zatrudniało poniżej 9 osób, 12%: 10–49 osób, a 11% pomiędzy 50 a 249 osób. 68% respondentów było opodatkowanych na zasadach ogólnych, 22% opłacało ryczałt od przychodów ewidencjonowanych, a 10% rozliczało się z podatków w formie karty podatkowej. Kolejnym istotnym źródłem wykorzystanym w rozdziale są wyniki cyklicznej ankietyzacji przedsiębiorców prowadzonej przez Departament Rzemiosła, Małych i Średnich Przedsiębiorstw Ministerstwa Gospodarki prezentujące opinie liczącej około 1000 osób ogólnopolskiej grupy przedsiębiorców.

² *Sytuacja Ekonomiczna MSP w ocenie przedsiębiorców*, Departament Rzemiosła, MSP, Ministerstwo Gospodarki, Warszawa 2000.

Składki na ubezpieczenia społeczne

Nawet najmniejsze firmy – nie zatrudniające żadnych pracowników – uznały, że najbardziej obciążającą płatnością jest składka na ubezpieczenie społeczne – 71% respondentów tej grupy wskazało to obciążenie finansowe jako najbardziej dotkliwe dla firm. Jednak wysokość składek odprowadzanych z tytułu ubezpieczenia najbardziej dokuczliwa jest dla niewielkich firm osiągających nieznaczne dochody i zatrudniających do 9 pracowników (93% respondentów z tej grupy).

Podatek od towarów i usług

Firmy zatrudniające od 1 do 49 pracowników w nieco większym stopniu niż wszyscy badani wskazują na VAT jako najdokuczliwsze obciążenie finansowe – 20% firm do 5 pracowników, 19% firm do 9 pracowników, 22% firm do 49 pracowników. Najmniejsze firmy, opłacające podatki dochodowe w formie zryczałtowanej obawiają się, że objęcie ich podatkiem VAT zwiększy ich obciążenia finansowe.

Podatek dochodowy

Podatek dochodowy to obciążenie finansowe w większym stopniu dotyczące firmy zatrudniające powyżej 9 pracowników (16% w grupie zatrudniających do 49 pracowników, oraz 15% w grupie zatrudniających do 249 pracowników). Co ciekawe, forma opodatkowania nie wpływa na odmienne postrzeganie obciążenia podatkiem dochodowym. Niewysoki zryczałtowany podatek dochodowy opłacany na podstawie karty podatkowej jest więc w subiektywnym odczuciu dla podatnika prowadzącego działalność w bardzo niewielkiej skali i osiągającego nieznaczny dochód równie istotnym obciążeniem, jak podatek pochłaniający dwadzieścia kilka procent dochodu³ dla większych podmiotów.

Podatek dochodowy częściej od przeciętnej za najbardziej uciążliwe finansowo zobowiązanie uznają przedsiębiorcy reprezentujący rolnictwo i leśnictwo (15% wskazań w tej grupie). Bez wątpienia, wynika to z nierównej konkurencji firm działających w tych sektorach z niepłacącymi tego podatku rolnikami, którzy prowadząc zblizoną lub tożsamą działalność nie są objęci podatkiem dochodowym.

Podatki lokalne

Podatki lokalne to największe obciążenie finansowe jedynie dla 11% firm zatrudniających powyżej 9 pracowników oraz dla 10% firm z zatrudnieniem powyżej 50 pracowników. Wśród poszczególnych branż najbardziej odczuwają ten rodzaj podatków firmy związane z rolnictwem – 13% badanych w tej grupie uznało podatki lokalne za najbardziej uciążliwe. Obciążenie z tytułu podatków lokalnych jest uznawane za stosunkowo niewielkie, mimo iż skala korzystania z ulg w tych podatkach jest nieznaczna. Korzystało z nich jedynie 9% ankietowanych. Liczba ta świadczy o małej skłonności władz gminnych do oferowania ulg podatkowych przedsiębiorcom. Z jednej strony, trudno się temu dziwić, gdyż gminy obniżające podatki lokalne i obniżające w ten sposób dochody własne były w swoisty sposób „karane” obniżeniem subwencji wyrównawczej. Z drugiej strony jednak ta niewielka skala preferencji podatkowych oferowanych przedsiębiorcom przez lokalne władze wskazuje na przedkładanie przez nie innych celów ponad rozwój przedsiębiorczości.

---

³ Efektywna stawka opodatkowania przedsiębiorstw podatkiem dochodowym waha się od 24 do 28%. Por. Rozdział 7.

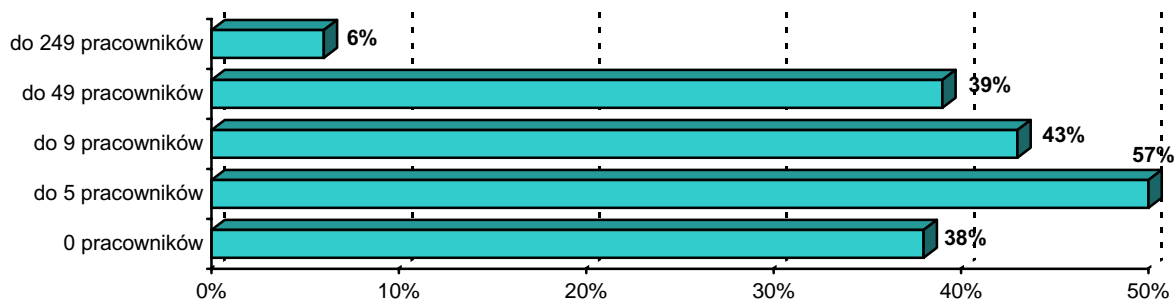
Oplaty celne

Spośród wszystkich rodzajów obciążeń publiczno-prawnych respondentom najtrudniej było ocenić tę płatność. Tylko firmy z branży transportowej i spedycyjnej, stykające się na co dzień z zagadnieniami celnymi, w zdecydowanie większym stopniu (21% respondentów tej grupy) wskazały cło jako najbardziej obciążającą firmę płatność.

8.1.2. Obciążenia biurokratyczne

Połowa przedsiębiorców deklaruje, że na sprawy związane z podatkami, tzn. przygotowanie i dostarczenie deklaracji PIT, CIT i VAT lub przygotowanie dokumentów dla biur rachunkowych przeznaczają w miesiącu nie mniej niż 13 godzin. Największy wpływ na liczbę godzin potrzebnych do rozliczenia się z urzędem skarbowym ma wielkość przedsiębiorstwa. W znacznym stopniu różnicuje firmy w zakresie czasu poświęconego podatkom także forma opodatkowania. Tylko niewiele mniej czasu poświęcają na sprawy związane z podatkami przedsiębiorcy korzystający z usług biura rachunkowego niż ci, którzy całkowicie samodzielnie prowadzą swoją księgowość. Mimo to firmy dość powszechnie (41%) korzystają z usług biur rachunkowych. Usługi te świadczone przez firmy zewnętrzne są najczęstsze wobec firm zatrudniającym do 49 pracowników. Skala tego zjawiska przy firmach powyżej 50 pracowników gwałtownie maleje.

Wykres 8.2. Procent korzystających z biur rachunkowych w poszczególnych kategoriach wielkości przedsiębiorstw

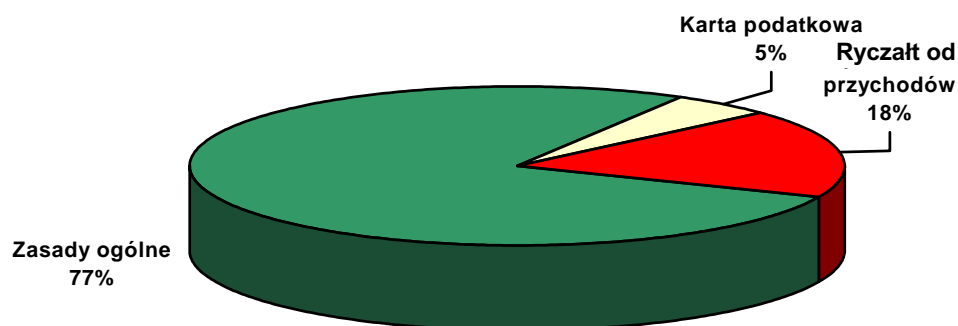

Źródło: opracowanie Instytutu Gallupa na zlecenie PARP.

Stosunkowo mniejsze wykorzystanie biur rachunkowych przez firmy najmniejsze można wytłumaczyć dwoma czynnikami. Pierwszy z nich to fakt, iż są to najczęściej firmy podlegające uproszczonej formie opodatkowania. Podatnicy rozliczający się z fiskusem w formie karty podatkowej ponad dwukrotnie rzadziej (20% opodatkowanych w formie karty) niż firmy z pełną księgowością (47%) korzystają z biur rachunkowych, a i tak prawdopodobnie świadczone im usługi mają charakter okazjonalny. Tę różnicę jeszcze wyraźniej widać w grupie respondentów, którzy wykorzystują zewnętrznego usługodawcę w zakresie prowadzenia rozliczeń z urzędami skarbowymi.

Mimo stosunkowo powszechnego korzystania z usług specjalistów w prowadzeniu spraw podatkowych firmy, przedsiębiorcy szukają również informacji na temat podatków w innych źródłach. Pomocą w rozwiązywaniu wątpliwości podatkowych służą im: prasa i wydawnictwa branżowe (22% wszystkich odpowiedzi), znajomi menedżerowie (21%) oraz biura rachunkowe i urzędnicy urzędu skarbowego (po 19%). Przedsiębiorcy firm najmniejszych (0 pracowników) najczęściej proszą o pomoc znajomych menedżerów (24%), natomiast prasa i wydawnictwa specjalistyczne to główne źródła wiedzy (32%) dla firm największych (do 249 pracowników).

Wykres 8.3. Korzystanie z biur podatkowych w zależności od formy prowadzenia księgowości

Źródło: opracowanie Instytutu Gallupa na zlecenie PARP.

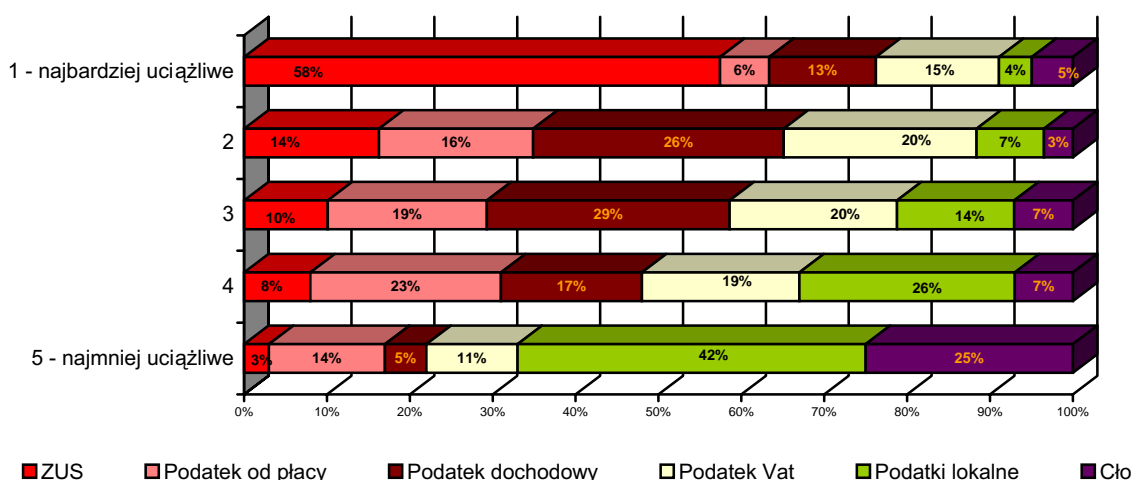
Wśród firm korzystających z usług biura rachunkowego właśnie takie biura stanowią najczęstsze źródło informacji i porady w sprawach podatkowych (36%).

Tabela 8.1. Średnia liczba godzin w miesiącu poświęcona na podatki przez respondentów w poszczególnych grupach

Grupa	Liczba godzin
Korzystający z biura rachunkowego	12
Nie korzystający z biura rachunkowego	15
Firmy opodatkowane na zasadach ogólnych	16
Firmy opodatkowane w formie ryczału od przychodów ewidencjonowanych	10
Firmy opodatkowane w formie karty podatkowej	8
Firmy nie zatrudniające pracowników	10
Firmy do 5 pracowników	16
Firmy do 9 pracowników	30
Firmy do 49 pracowników	59
Firmy do 249 pracowników	73

Badanym przedsiębiorcom trudniej było ocenić, które z obciążeń są bardziej dotkliwe dla firmy pod względem biurokratycznym, niż pod względem finansowym. Tym niemniej, te same obciążenia publiczno-prawne, które respondenci uznali za najbardziej uciążliwe finansowo, zostały przez nich ocenione jako najtrudniejsze ze względu na swoją sprawozdawczość. Jak poprzednio, przedsiębiorcy stwierdzili, że zdecydowanie najbardziej zbiurokratyzowany jest sposób opłacania składek na ubezpieczenie społeczne. W następnej kolejności – ze znacznie mniejszą ilością wskazań – ponownie znalazły się: podatek VAT oraz podatek od dochodu.

Wykres 8.4. Najbardziej uciążliwe obciążenia publiczno-prawne ze względu na swoją sprawozdawczość

Źródło: opracowanie Instytutu Gallupa na zlecenie PARP.

Składki na ubezpieczenia społeczne

Grupą, dla której kontakty z ZUS stanowią jedno z największych obciążeń sprawozdawczością, są firmy zatrudniające do 9 pracowników (81% respondentów z tej grupy). Wśród najmniejszych firm – nie zatrudniających pracowników obciążenie to, jako najbardziej dotkliwe dla firm, wskazało 59% respondentów. W większych firmach odpowiedź jest wyraźnie uzależniona od stanowiska osoby udzielającej odpowiedzi. Prezesi i dyrektorzy generalni w większym stopniu niż główni księgowi i właściciele firm uznają wypełnianie deklaracji dla ZUS za największe obciążenie sprawozdawcze – 72% wskazań w grupie prezesów i dyrektorów generalnych, wobec 57% w grupie głównych księgowych i właścicieli firm.

Sposób rozliczeń z ZUS okazuje się więc szczególnie uciążliwy dla firm zatrudniających pracowników i nie posiadających wyspecjalizowanych działów kadr. Firmy jednoosobowe i specjaliści z tego zakresu w firmach dużych, ze względu na niewielką skalę w pierwszym i fachową wiedzę w drugim przypadku, lepiej radzą sobie z kontaktami z Zakładem Ubezpieczeń Społecznych.

Podatek od towarów i usług

Biurokracja związana z podatkiem VAT stanowi największe obciążenie dla głównych księgowych. 22% respondentów z tej grupy wskazało nań jako najbardziej angażujący pod względem sprawozdawczości podatek. Największe firmy w sektorze małych i średnich przedsiębiorstw – zatrudniające do 249 pracowników – także w największym stopniu wskazują na VAT jako najdokuczliwsze obciążenie sprawozdawcze (aż 26% firm tej grupy). Wśród poszczególnych branż VAT jest oceniany jako zdecydowanie najdokuczliwszy przez transport i spedycję (30% wskazań w tym sektorze). Obciążenia biurokracją związaną z opodatkowaniem VAT obawiają się również małe firmy, które są zwolnione z tego podatku. Dla 29% z nich właśnie brak konieczności prowadzenia dokumentacji VAT-owskiej jest największą zaletą niepłacenia tego podatku.

Podatek dochodowy

Podatek dochodowy to obciążenie sprawozdawcze, na które w większym stopniu uskarżają się firmy opodatkowane na zasadach ogólnych (17% wskazań w tej grupie). Wielkość firmy oraz branża nie różnicują znacząco odpowiedzi.

Podatki lokalne

Obciążenie sprawozdawczością dotyczącą podatków lokalnych jest niewielkie. Wszystkie firmy, niezależnie od wielkości branży i formy prowadzonej działalności uznają, iż jest to pod tym względem zdecydowanie najmniej uciążliwe z obciążeń.

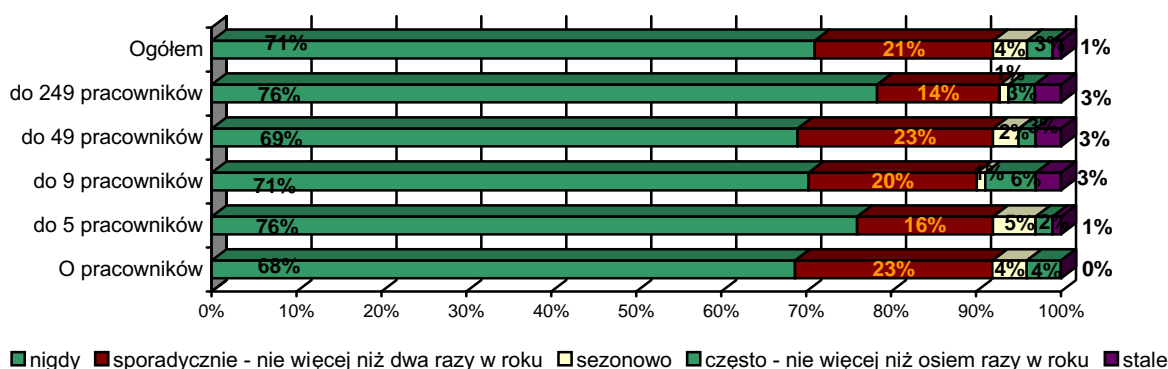
Oplaty celne

Podobnie jak przy ocenie obciążeń finansowych respondentom najtrudniej było ocenić obciążenia biurokratyczne związane z opłatami celnymi. Również w tym przypadku firmy z branży transportowej i spedycyjnej w zdecydowanie większym stopniu (40% respondentów tej grupy) wskazały cło jako najbardziej obciążającą firmę sprawozdawczość. Również dla głównych księgowych to obciążenie jest w większym stopniu utrudnieniem – 11% wskazań w tej grupie. Generalnie dość mała liczba wskazań na cło może być związana z tym, iż ankietowane firmy w większości nie zajmują się handlem zagranicznym.

8.2. Obciążenia publiczne a bieżąca płynność finansowa firm

W zdecydowanej większości przedsiębiorcy uznają, że sytuacja finansowa ich firm jest stabilna. Aż 71% respondentów deklaruje, że nigdy nie ma kłopotów z płynnością finansową. Sporadycznie zdarza się to 21% badanych podmiotów.

Wykres 8.5. Zachwianie płynności finansowej w poszczególnych kategoriach wielkości firm

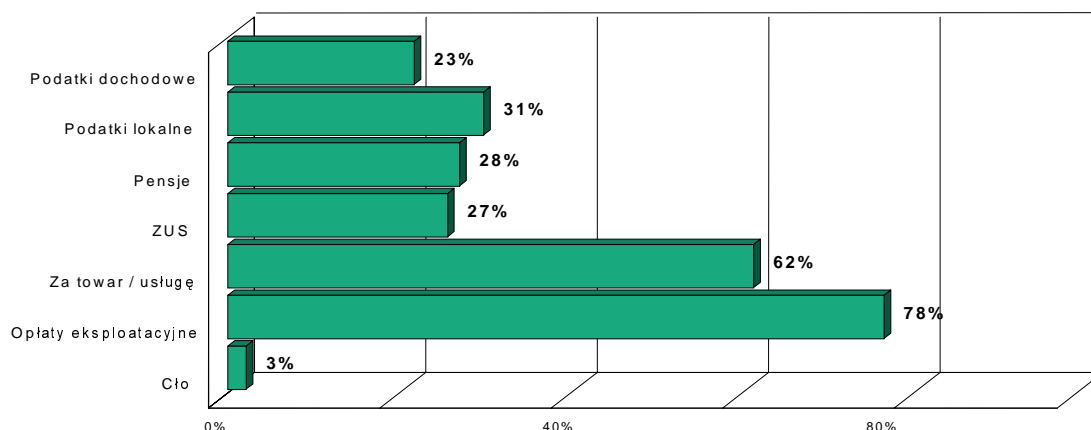

Źródło: opracowanie Instytutu Gallupa na zlecenie PARP.

Nie ma wielkich różnic w kondycji finansowej firm różnej wielkości. W grupie firm największych z sektora małych i średnich przedsiębiorstw znajduje się nieco więcej firm stale zalegających z bieżącymi płatnościami.

W przypadku braku płynności finansowej przedsiębiorcy, niezależnie od wielkości firmy, w pierwszej kolejności nie regulują zobowiązań w obrębie sektora prywatnego. Są to przede wszystkim opłaty eksploatacyjne i płatności za towary i usługi. Bez wątpienia, sytuacja na rynku pracy i wysokie bezrobocie sprawiają, że kolejnym bezpiecznym sposobem na utrzymanie płynności są wypłacane z opóźnieniem pensje dla pracowników.

Wykres 8.6. Zobowiązania finansowe nie płacone w pierwszej kolejności (suma trzech wskazań)

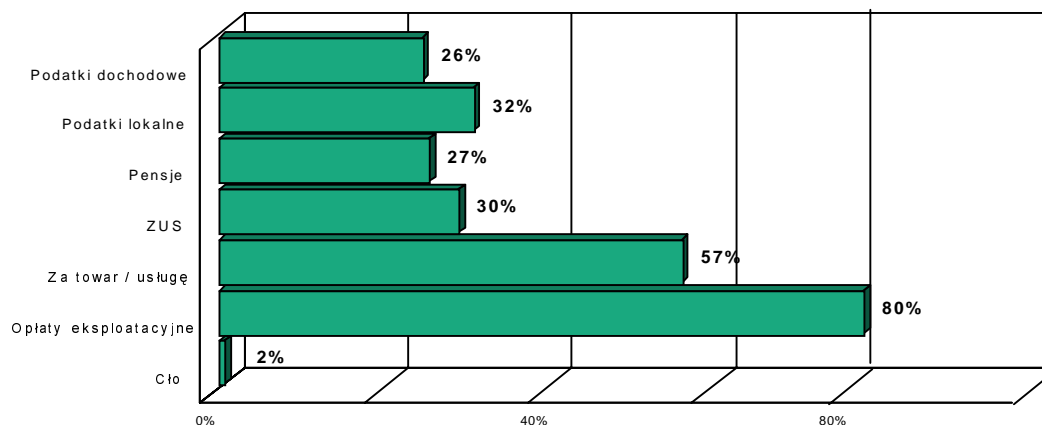

Źródło: opracowanie Instytutu Gallupa na zlecenie PARP.

Ta kolejność nie zmienia się zasadniczo także przy wskazaniu tylko jednego zobowiązania, które nie będzie regulowane w terminie. To, co różni, to trzecia pozycja ZUS-u, podczas gdy po zsumowaniu trzech wskazań ZUS znajduje się dopiero na piątym miejscu.

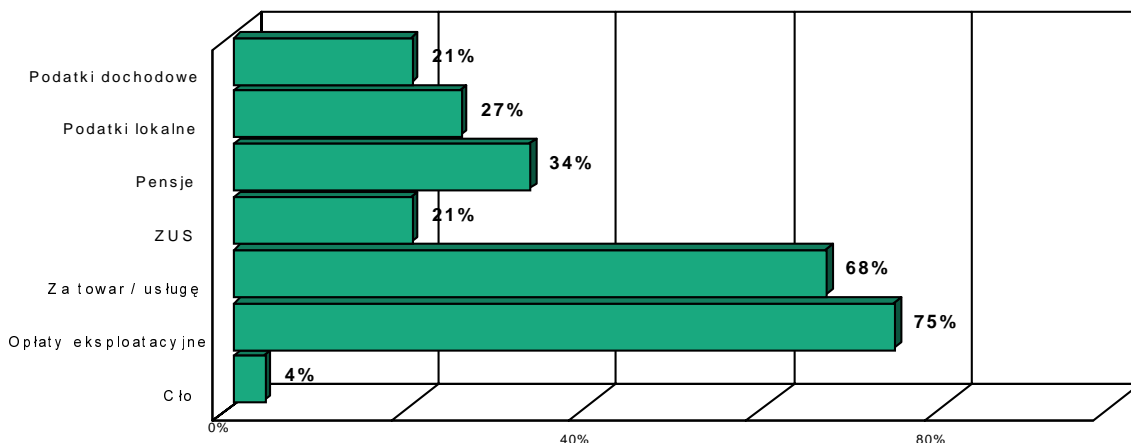
Pozycja dwóch zobowiązań wskazanych, jako najczęściej nie płaconych w pierwszej kolejności, odwraca się w firmach zatrudniających więcej pracowników, co oznacza, że duże firmy są najbardziej skłonne nie płacić swoim kontrahentom. Im większa firma, tym rzadziej nie odprowadza składek na ubezpieczenie społeczne, najczęściej zaległości wobec ZUS-u zdarzają się przedsiębiorcom prowadzącym samodzielną działalność gospodarczą i nie zatrudniającym pracowników.

Wykres 8.7. Zobowiązania finansowe nie płacone w pierwszej kolejności – firmy nie zatrudniające pracowników

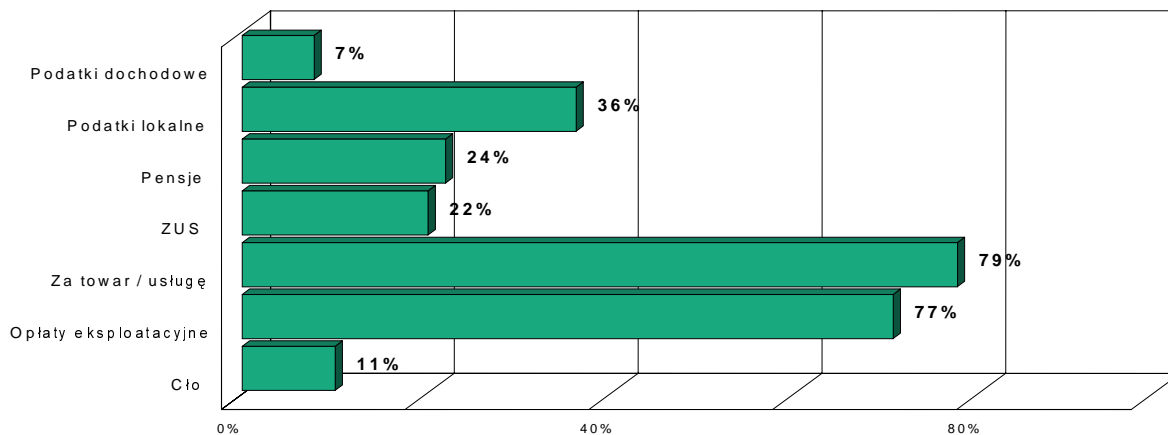
Źródło: opracowanie Instytutu Gallupa na zlecenie PARP

Wykres 8.8. Zobowiązania finansowe nie płacone w pierwszej kolejności – firmy od 1 do 9 pracowników

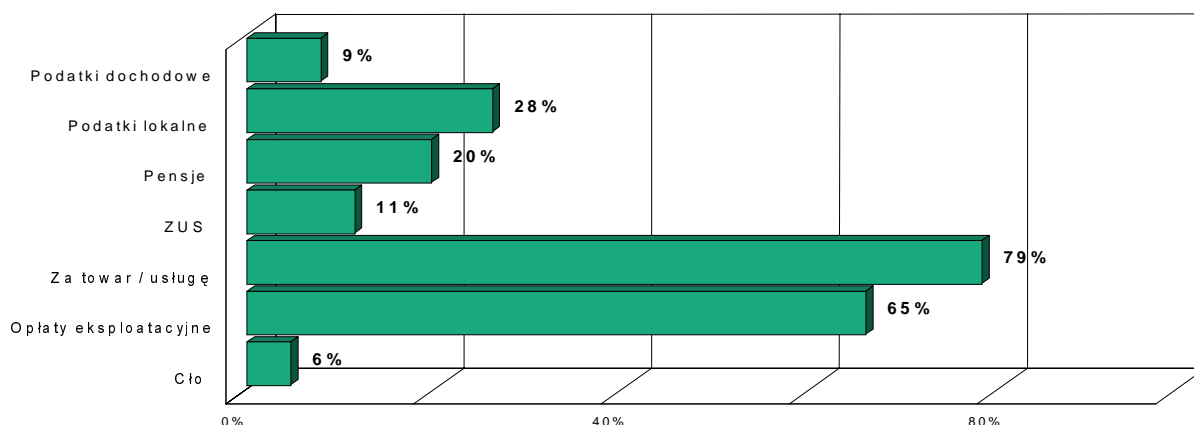
Źródło: opracowanie Instytutu Gallupa na zlecenie PARP.

Wykres 8.9. Zobowiązania finansowe nie płacone w pierwszej kolejności – firmy od 10 do 49 pracowników

Źródło: opracowanie Instytutu Gallupa na zlecenie PARP.

Wykres 8.10. Zobowiązania finansowe niepłacone w pierwszej kolejności – firmy od 50 do 249 pracowników

Źródło: opracowanie Instytutu Gallupa na zlecenie PARP.

8.3. Amortyzacja środków trwałych

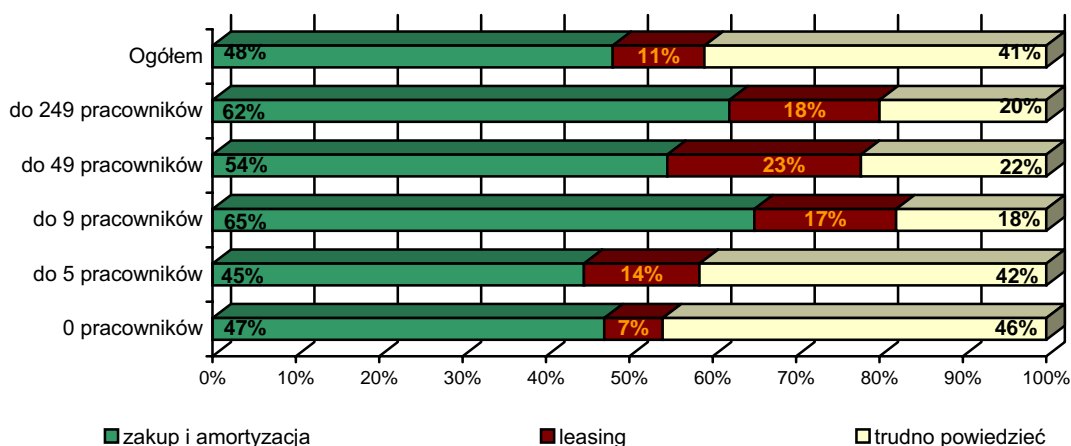
Obecne zasady amortyzacji środków trwałych przez około połowę przedsiębiorców określone są jako obojętne dla firmy. Jednak wśród drugiej połowy respondentów pogląd, iż przepisy amortyzacyjne są niekorzystne dla firm jest trzykrotnie częstszy od opinii, że są korzystne. Nie wywiera na tę ocenę wpływu wielkość przedsiębiorstwa.

Mimo że nie więcej niż co 5 przedsiębiorca uznaje zasady amortyzacji za przyjazne dla firmy, nabywanie majątku trwałego i następnie jego amortyzowanie jest – zdaniem respondentów – lepszym dla firmy rozwiązaniem niż np. korzystanie z leasingu operacyjnego. Jednakże takie rozwiązanie wśród dużej części badanych firm (zwłaszcza tych najmniejszych) nie jest prawdopodobnie rozważane i respondenci nie potrafią wskazać korzystniejszej dla firmy opcji.

Należy jednak pamiętać, że problem amortyzacji nie dotyczy podatników korzystających z uproszczonych form opodatkowania. Brak wiedzy na ten temat wśród tej grupy przedsiębiorców może więc być jedynie mentalną barierą rozwoju pociągającego za sobą konieczność zmiany formy opodatkowania, nie przeszkadza jednak w codziennym prowadzeniu firmy.

Niepokojący jest natomiast fakt, że aż 36% przedsiębiorców rozliczających się na ogólnych zasadach nie umie określić korzystniejszego rozwiązania (zakup i amortyzacja czy leasing). Bariera braku wiedzy nie pozwala więc im skorzystać z rozwiązań korzystniejszych dla firmy.

Wykres 8.11. Preferowany system użytkowania środków trwałych

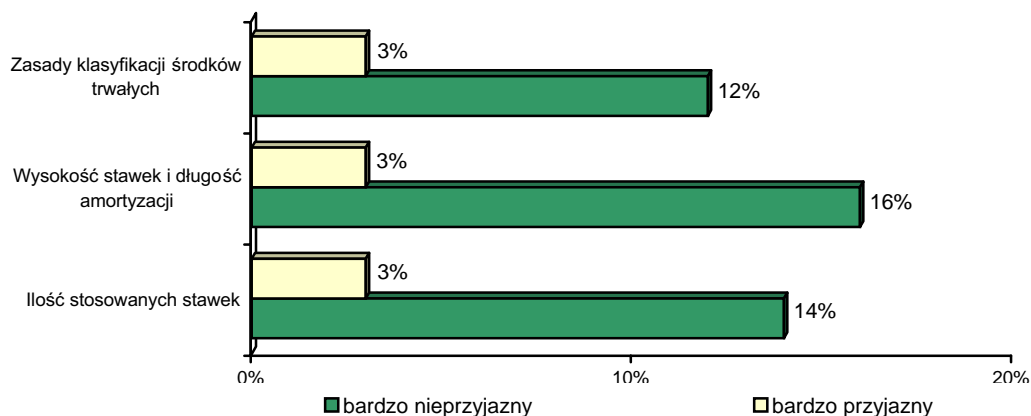
Źródło: opracowanie Instytutu Gallupa na zlecenie PARP.

Wśród przedstawicieli różnych branż, firmy transportowe i spedycyjne w mniejszym stopniu są skłonne widzieć zalety w zakupie i amortyzowaniu środków trwałych (36% wskazań). Potwierdza to konieczność przyjaznego dla przedsiębiorców uregulowania zasad leasingu środków transportowych.

Stosunkowo największe różnice w ocenie widoczne są w różnych grupach społeczno-zawodowych. Największymi entuzjastami zakupów środków trwałych są prezesi i dyrektorzy generalni (70%), w mniejszym stopniu główni księgowi (53%), a tylko mniej niż połowa właścicieli przedsiębiorstw uważa zakup za korzystniejsze rozwiązanie dla firmy (47%).

Równie trudno było respondentom ocenić poszczególne czynniki amortyzacji. Ocenie zostały poddane: wysokości stawek amortyzacyjnych, ilości tych stawek oraz zasady klasyfikacji środków trwałych. Tylko dwie trzecie badanych miało własną opinię na temat tych czynników. Najwyższe oceny uzyskał sposób klasyfikacji środków trwałych, ale różnice pomiędzy tym elementem amortyzacji a wysokością i ilością stawek są niewielkie.

Wykres 8.12. Ocena zasad amortyzacji

Źródło: opracowanie Instytutu Gallupa na zlecenie PARP.

8.4. Zwolnienia i ulgi podatkowe wykorzystywane przez przedsiębiorstwa

Zasada stosowania preferencji podatkowych cieszy się poparciem przedsiębiorców. 2/3 ankietowanych uznało, że istnieją w Polsce grupy lub rodzaje aktywności gospodarczej, które powinny być traktowane w sposób preferencyjny. Ponad 80% respondentów uznało, że uprzywilejowani w kwestiach podatkowych powinni być: niepełnosprawni (81%), małe firmy (84%), osoby rozpoczynające działalność gospodarczą (88%) oraz pracodawcy tworzący nowe miejsca pracy (81%). 3/4 respondentów uważa, że na specjalne traktowanie zasługuje również działalność prowadzona w interesie społecznym, niezależnie od tego, kto ją wykonuje.

Znacznie mniejszym poparciem cieszy się przyznawanie preferencji inwestorom. Stosunkowo wysoka świadomość ekologiczna przedsiębiorców sprawia, że to właśnie ulgi związane z ochroną środowiska cieszą się wśród ulg inwestycyjnych największym poparciem (58%). Nieco poniżej połowy ankietowanych uważa, że ulgi powinny dotyczyć wszystkich inwestujących lub co najmniej inwestujących w nowoczesne technologie.

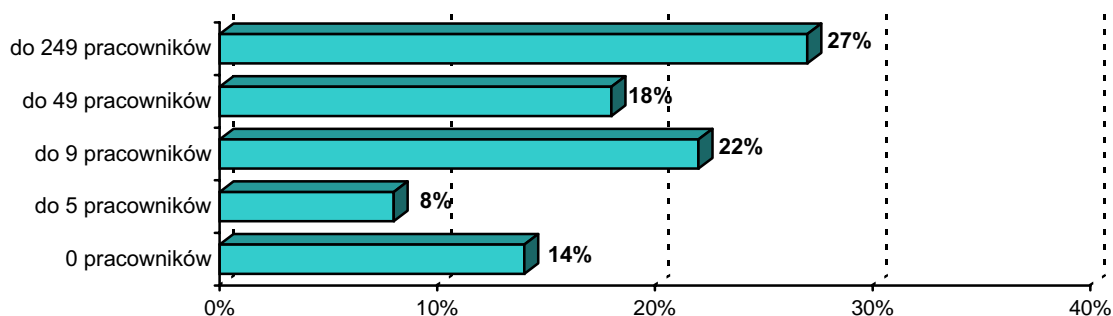
Przedsiębiorcy, którzy godzą się na stosowanie podmiotowych preferencji wobec najsłabszych na rynku (małych firm, starterów) zdecydowanie sprzeciwiają się jednak uprzywilejowywaniu silnych, stanowiących konkurencję dla większości traktowanej przez fiskusa bez szczególnych względów. Stąd tylko 6% z nich godzi się na przyznawanie korzystniejszych warunków opodatkowania inwestorom zagranicznym.

8.4.1. Ulgi inwestycyjne

Tylko 14% przedsiębiorców korzystało w ciągu ostatnich trzech lat z ulg inwestycyjnych. Skorzystały z nich zarówno firmy małe, jak i duże, tym niemniej tych ostatnich było prawie dwukrotnie więcej niż

najmniejszych. Ograniczony w porównaniu z firmami większymi zakres korzystania z ulg inwestycyjnych przez najmniejsze firmy wynika przede wszystkim z popularności wśród tej grupy zryczałtowanych form opodatkowania, z których korzysta 42% przedsiębiorstw nie zatrudniających pracowników. Wyłącza to możliwość korzystania z ulg. Uwzględniając więc w grupie firm jednoosobowych jedynie podatników opodatkowanych na zasadach ogólnych, udział osób wykorzystujących możliwości odpisów inwestycyjnych wzrasta w niej do 24% i nie odbiega od poziomu wykorzystania ulg wśród firm większych.

Wykres 8.13. Korzystanie z ulg inwestycyjnych w poszczególnych kategoriach wielkości firm

Źródło: opracowanie Instytutu Gallupa na zlecenie PARP.

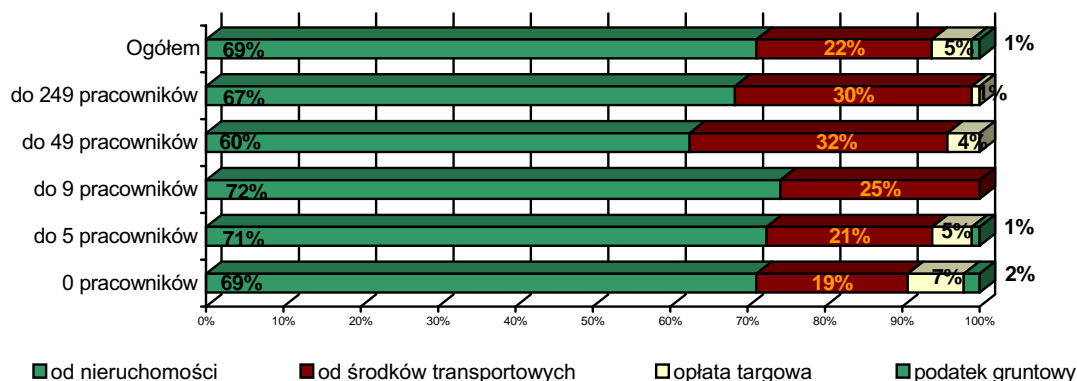
Z ulg inwestycyjnych skorzystały w największym stopniu firmy budowlane (17%) oraz przemysł (17%).

8.4.2. Ulgi i zwolnienia w podatkach lokalnych

Podatki lokalne płaci ogółem 61% badanych firm. Aż 91% największych firm płaci co najmniej jeden z podatków lokalnych, podczas gdy wśród firm najmniejszych jest to jedynie 56%. Prawie połowa firm jednoosobowych nie jest więc właścicielami nieruchomości wykorzystywanych do prowadzenia działalności gospodarczej. Podatki lokalne w największym stopniu obejmują firmy z sektora rolnictwa i leśnictwa (77%) oraz przemysłu (73%) i handlu (68%).

Wśród przedsiębiorców płacących podatki lokalne zdecydowanej większości dotyczy obowiązek podatkowy tylko z tytułu jednego rodzaju podatku. Najczęściej są to podatki od nieruchomości (69%) oraz środków transportowych (22%).

Wykres 8.14. Rodzaj płaconych podatków w poszczególnych kategoriach wielkości firm

Źródło: opracowanie Instytutu Gallupa na zlecenie PARP.

74% firm transportowych płaci podatek od środków transportowych, natomiast 8% firm handlowych i 7% firm z sektora rolniczego płaci opłatę targową.

8.5. Ocena systemu podatkowego

8.5.1. Opinie o obowiązującym systemie podatkowym

Znacznie mniej przedsiębiorców dostrzega przyjazne cechy systemu podatkowego niż związane z nim uciążliwości. Za najbardziej przyjazną – choć mimo to ocenianą nisko (jeszcze niżej oceniono inne urzędy administracji), uznawana jest praca urzędników urzędu skarbowego. Pracownicy aparatu skarbowego to w opinii 40% przedsiębiorców najbardziej fachowa i pomocna grupa urzędników.

Opinie przedsiębiorców o pracy urzędów skarbowych są bardzo silnie zróżnicowane. W województwie lubelskim aż 57% z nich uznaje urzędy skarbowe za przychylne podatnikom, podczas gdy w warmińsko-mazurskim jedynie 17%. Możliwości prowadzenia firmy w tych samych warunkach prawnych są więc w tych województwach zasadniczo różne ze względu na postawę administracji, której rola w tworzeniu klimatu sprzyjającego rozwojowi przedsiębiorczości okazuje się bardzo istotna.

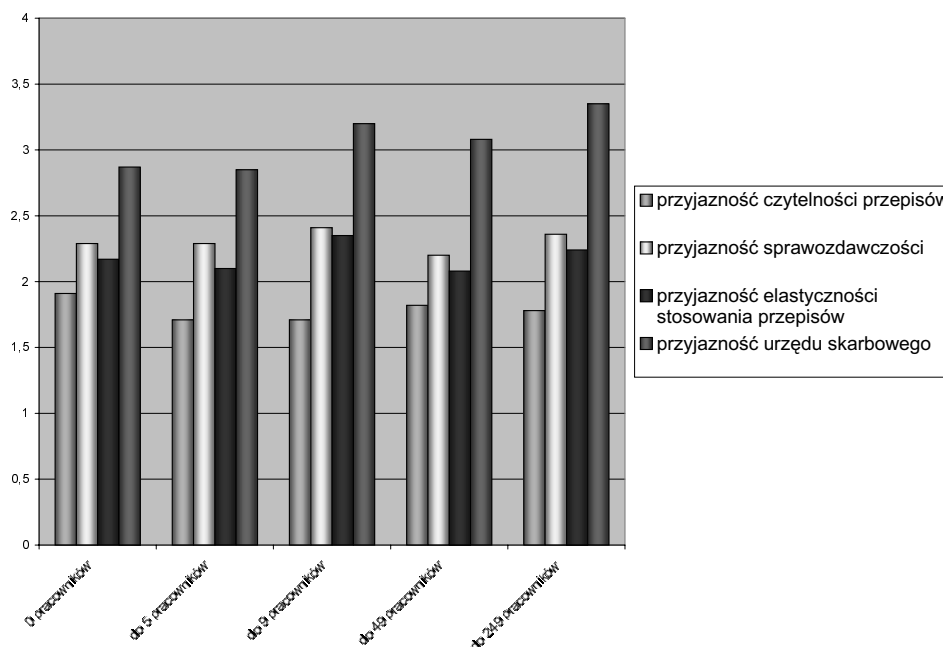
Wydaje się, że przychylność urzędu dla przedsiębiorców nie we wszystkich przypadkach jest bezinteresowna. Na pytanie o organ, w którym urzędnicy są najbardziej skorumpowani, jeden na pięciu przedsiębiorców wskazał pracowników urzędów skarbowych. Gorszą opinią pod tym względem cieszą się tylko pracownicy administracji samorządu lokalnego. W ocenie podatności pracowników aparatu skarbowego na korupcję zaznacza się jednak bardzo wyraźny trend. Podatność ta jest tym wyższa, im mniejszy jest ośrodek, w którym działają urzędy. W gminach miejsko-wiejskich i małych miasteczkach urzędy skarbowe uchodzą za skorumpowane w niewiele mniejszym stopniu jak administracja samorządowa. Wraz ze wzrostem liczby mieszkańców opinia o urzędach skarbowych się poprawia, a o administracji samorządowej wyraźnie pogarsza. Zjawisko to można wytłumaczyć chyba tylko w jeden sposób. Urzędy gmin w większych miastach dysponujące znacznie większym majątkiem mają realną możliwość „poparcia” przedsiębiorcy w organizowanych przetargach, sprzedaży majątku itp. Szans na korupcję jest więc znacznie więcej. Na tle gorzej ocenianych urzędów gmin urzędy skarbowe, w których zakres władzy urzędniczej nie zależy od wielkości ośrodka, wypadają po prostu lepiej.

Wskazując kolejne przyjazne cechy systemu podatkowego, przedsiębiorcy wymieniają inne cechy związane z funkcjonowaniem systemu: częstotliwość opłacania podatku i system kontroli. Zdecydowanie najgorzej zostały ocenione elementy związane z kształtem prawa: czytelność przepisów, wysokość stawek, kosztowność regulacji oraz skomplikowana sprawozdawczość.

Ocena „przyjazności przepisów” (wysokości stawek, czytelności przepisów, sprawozdawczości oraz częstotliwości opłacania podatków) i „przyjazności organów” (pracy urzędu skarbowego, elastyczności stosowania przepisów oraz systemu kontroli) jest związana z wielkością przedsiębiorstwa. Najwyższe oceny – zarówno systemu prawa, jak i funkcjonowania organów skarbowych – są przyznawane przez firmy największe, najgorsze oceny przyznały natomiast firmy zatrudniające do 5 pracowników. Przedsiębiorstwa najmniejsze oceniły przyjazność systemu na takim samym poziomie, jak zrobiły to firmy zatrudniające do 49 pracowników, lecz gorszą opinię wystawiły pracy samych urzędów.

Lepsze opinie o wysokości stawek i sprawozdawczości mają firmy opodatkowane w formach ryczałtowych. Jest to jeszcze jeden dowód na to, iż możliwość wyboru uproszczonych form opodatkowania ułatwia przedsiębiorcom prowadzenie działalności gospodarczej⁴.

Wykres 8.15. Ocena systemu podatkowego w różnych kategoriach wielkości firm

Źródło: opracowanie Instytutu Gallupa na zlecenie PARP.

Jak więc widać, wielkość firmy i forma opodatkowania nie zmienia oceny systemu podatkowego w sposób zasadniczy. Jednak nieznacznie lepiej niż cała próba przedsiębiorcy rozliczający się z podatków w formach uproszczonych ocenili: wysokość stawek podatkowych, czytelność przepisów, sprawozdawczość oraz przyjazność kontroli.

Nieco lepszą od przeciętnej ocenę systemu podatkowego w zakresie wszystkich elementów (oprócz elastyczności przepisów) mają prezesi i dyrektorzy generalni. Natomiast główni księgowi, będący wśród ankietowanych bez wątpienia najbardziej fachową grupą, wyżej niż pozostali oceniają elastyczność zastosowania przepisów.

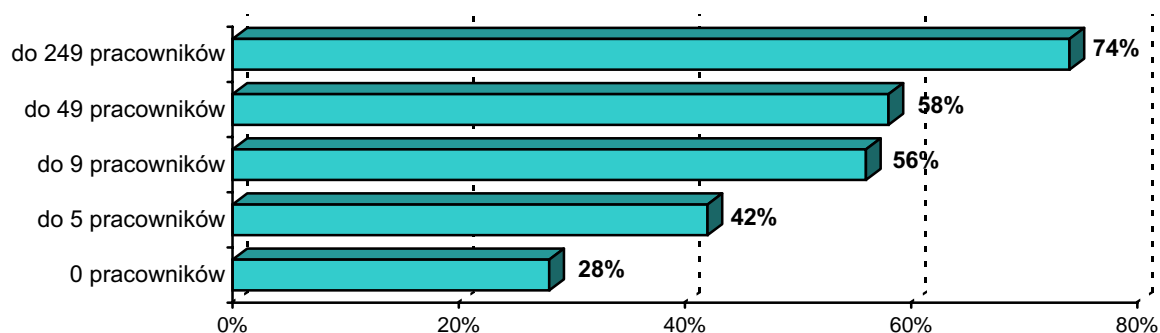
8.5.2. Kontrola skarbowa

Wysokość kar wynikająca z Kodeksu karnego skarbowego zdecydowanie przewyższa sankcje finansowe, jakie mogą być nałożone na przedsiębiorcę w związku z innymi naruszeniami prawa. Co prawda, stosowanie kar nie jest już wyłącznie domeną aparatu administracyjnego, lecz również kompetencją sądów, jednak kontrola skarbowa badająca poprawność rozliczeń z organami skarbowymi jest

⁴ Zjawisko korupcji we władzach publicznych dostrzegane coraz silniej przez przedsiębiorców potwierdzają badania przeprowadzane corocznie przez organizację Transparency International. W roku 2000 Polska została sklasyfikowana na 43 miejscu wśród 90 ocenianych państw. Wyższa lokata oznacza mniejsze rozprzestrzenienie zjawiska. Lepsze pozycje zajęły, niestety, m.in. wszystkie kraje UE, Czechy, Węgry, Słowenia i Estonia (wg *The 2000 Corruption Perception Index*).

bodajże najgroźniejszą z inspekcji, z jakimi styka się przedsiębiorca. Od prawidłowości i rygorystyczności jej działania niejednokrotnie zależą losy firmy. Przedsiębiorcy nie mają jednak najlepszego zdania o organach kontroli skarbowej. W jej skuteczność w walce z nieuczciwymi podatnikami nie wierzy ponad 40% z nich. Jedynie co piąty uważa, że kontrola spełnia swe zadania w tym zakresie. Większy odsetek ufających w skuteczność kontroli skarbowej jest wśród firm, które same jej doświadczyły, płacąc kary w wyniku przeprowadzonej kontroli. Opinie większości przedsiębiorców o kontroli skarbowej nie są jednak podparte świeżymi doświadczeniami w kontaktach z kontrolerami. W przeciągu ostatnich trzech lat kontrolowana była jedna trzecia firm, najczęściej jednokrotnie. Zdarzały się jednak odosobnione przypadki wielokrotnej (6–10 razy) kontroli w przeciągu trzech lat. Im większa firma, tym większe prawdopodobieństwo kontroli. Na kontrolę muszą być też w większym stopniu przygotowani płatnicy VAT.

Wykres 8.16. Kontrole skarbowe odbyte w ciągu ostatnich 3 lat w poszczególnych kategoriach wielkości firm

Źródło: opracowanie Instytutu Gallupa na zlecenie PARP.

Dla większości z kontrolowanych firm (78%) kontrola kończy się pozytywnie. Pozostali podlegają sankcjom podatkowym, które przez 1/3 ukaranych są oceniane jako dotkliwe. Wyraźnym dowodem skomplikowania przepisów podatkowych jest fakt, że przed błędami i w ich konsekwencji karami, nie chroni nawet korzystanie z pomocy wykwalifikowanych doradców w trakcie rozliczeń z organami skarbowymi. Przedsiębiorcy korzystający z usług biur rachunkowych podlegali karom równie często, jak pozostali.

Mimo dotkliwości kar, wierzących w skuteczność odwołań i przekonanych o niesłuszności nałożenia kary było jednak tylko 24% ukaranych. Okazuje się, że 36% z odwołujących się miało rację, którą potwierdził organ wyższej instancji, stwierdzając błąd (63%) lub uchybienia formalne popełnione przez kontrolerów (37%). Niestety, aż 22% odwołujących się od decyzji organów kontroli musiało dotrzeć przed oblicze Naczelnego Sądu Administracyjnego, a w pojedynczych przypadkach sprawy trafiały do Sądu Najwyższego.

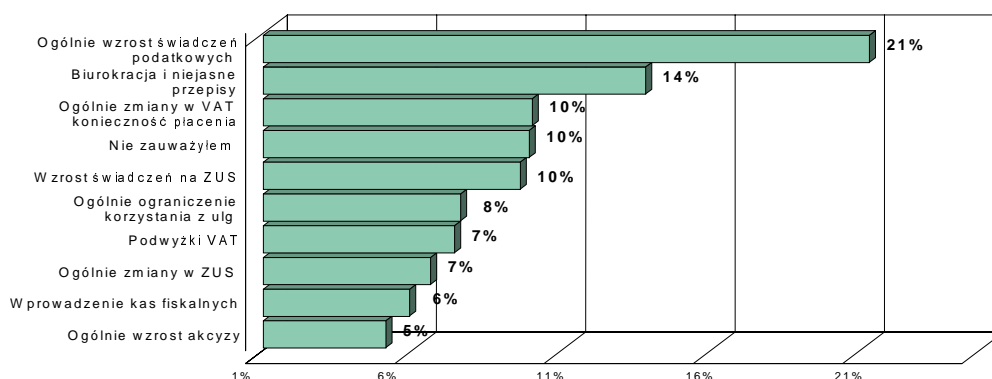
Uciążliwość drogi odwoławczej jest bez wątpienia jedną z przyczyn, dla której część przedsiębiorców aprobejuje „prostsze” metody unikania problemów. W przypadku kłopotów i zagrożenia karą, 23% z nich byłoby skłonne zaaprobować wręczenie korzyści finansowej w celu ich uniknięcia.

8.5.3. Ocena zmian w systemie podatkowym

Okolo jednej trzeciej zapytanych przedsiębiorców nie potrafiło wskazać najbardziej niekorzystnej zmiany w systemie podatkowym wprowadzonej w ciągu ostatnich trzech lat. Pozostała grupa udzieliła

średnio prawie dwóch odpowiedzi. Wśród nich na pierwszym miejscu znalazły się zmiany związane ogólnie ze wzrostem świadczeń podatkowych⁵. Jeśli do tego dodać wyszczególniony osobno wzrost stawki podatku VAT, to zmiany wysokości świadczeń podatkowych budzą zdecydowanie największe niezadowolenie wśród respondentów. Jedynie 10% respondentów nie odnotowało żadnych niekorzystnych zmian.

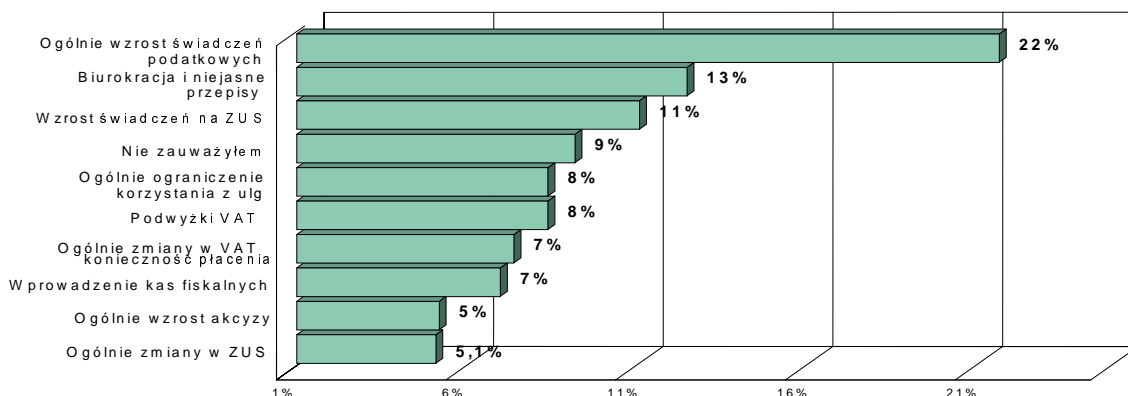
Wykres 8.17. Niekorzystne zmiany w systemie podatkowym wprowadzone w ciągu ostatnich 3 lat. Na wykresie znajdują się odpowiedzi udzielone przez co najmniej 5% respondentów

Źródło: opracowanie Instytutu Gallupa na zlecenie PARP.

Na wzrost akcyzy w głównej mierze narzekają firmy handlowe (50% wszystkich, którzy wskazali na akcyzę) oraz firmy z branży samochodowej (19%). Wprowadzenie kas fiskalnych to także największy problem dla firm handlowych (62% wszystkich niezadowolonych z konieczności używania kas fiskalnych) oraz firm usługowych (25%).

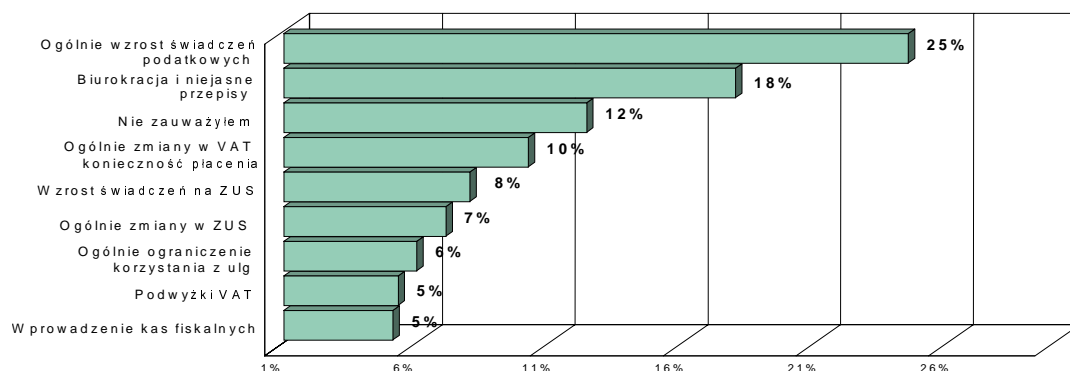
Wykres 8.18. Niekorzystne zmiany w systemie podatkowym wprowadzone w ciągu ostatnich 3 lat – firmy nie zatrudniające pracowników

Źródło: opracowanie Instytutu Gallupa na zlecenie PARP.

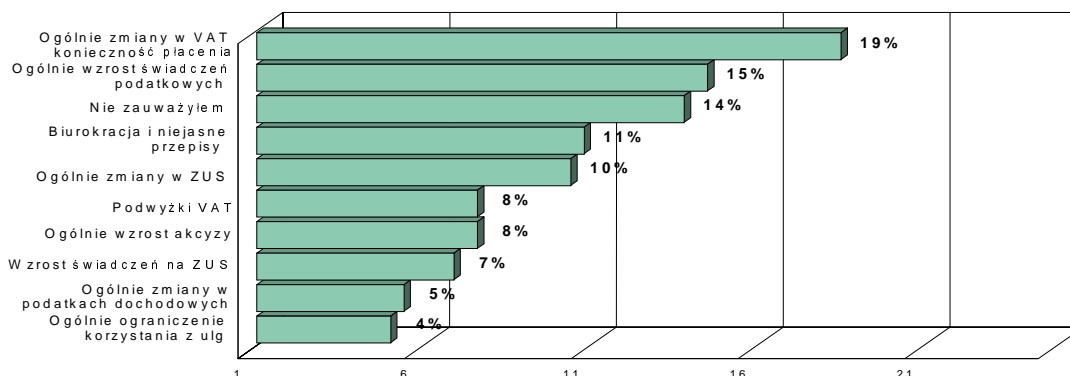
⁵ Opinie przedsiębiorców w tej kwestii nie w pełni pokrywają się z wynikami badań, wskazujących na powolny, lecz stały spadek efektywnych stawek podatkowych w podatku dochodowym od osób fizycznych, począwszy od 1996 roku (por. Rozdział 7).

Wykres 8.19. Niekorzystne zmiany w systemie podatkowym wprowadzone w ciągu ostatnich 3 lat – firmy do 9 pracowników

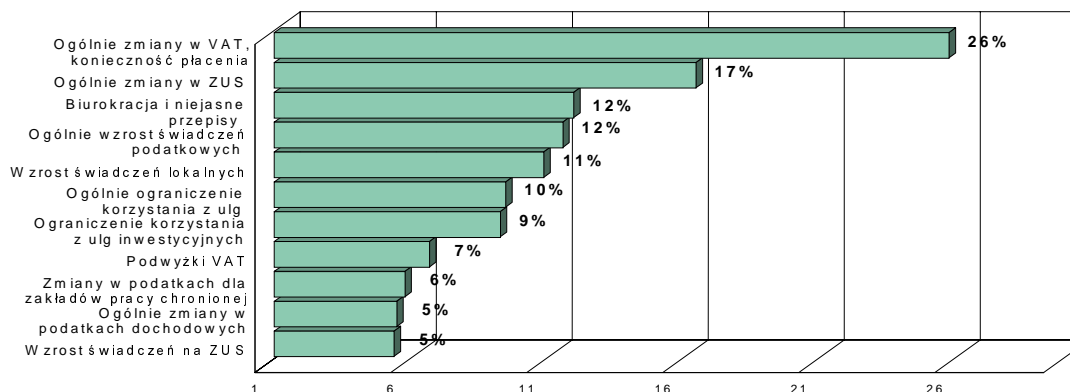
Źródło: opracowanie Instytutu Gallupa na zlecenie PARP.

Wykres 8.20. Niekorzystne zmiany w systemie podatkowym wprowadzone w ciągu ostatnich 3 lat – firmy do 49 pracowników

Źródło: opracowanie Instytutu Gallupa na zlecenie PARP.

Wykres 8.21. Niekorzystne zmiany w systemie podatkowym wprowadzone w ciągu ostatnich 3 lat – firmy do 249 pracowników

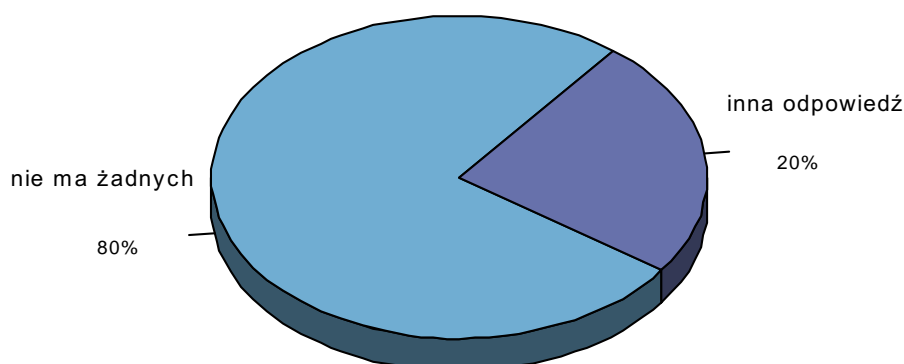
Źródło: opracowanie Instytutu Gallupa na zlecenie PARP.

Firmy zatrudniające powyżej 9 pracowników najbardziej niekorzystne zmiany widzą w podatku VAT. Ogólny wzrost świadczeń oraz biurokracja znalazły się na dalszych pozycjach. Jeszcze bardziej niezadowolone ze zmian w podatku VAT są firmy największe (zatrudniające do 249 pracowników). Drugim – pod względem częstości wskazań – negatywnie ocenianym zjawiskiem w grupie firm największych są zmiany w systemie ubezpieczeń społecznych.

Respondenci – zapytani o korzystne zmiany w systemie podatkowym wprowadzone w ciągu ostatnich trzech lat – w zdecydowanej większości nie potrafili wskazać żadnej takiej zmiany.

Wykres 8.22. Korzystne zmiany w systemie podatkowym wprowadzone w ciągu ostatnich trzech lat

Źródło: opracowanie Instytutu Gallupa na zlecenie PARP

Ci, którzy zauważyli pozytywne zmiany w systemie podatkowym, najczęściej wymieniali obniżenie podatku dochodowego (8% wszystkich odpowiedzi) oraz uproszczenie deklaracji podatkowych (2% odpowiedzi).

8.6. Podsumowanie

Po analizie opinii przedsiębiorców na temat systemu podatkowego i obowiązku płacenia podatków nie sposób skwitować tych poglądów obiegowym stwierdzeniem, że podatnicy najchętniej wcale nie płaciliby podatku. Aż 1/3 wszystkich przedsiębiorców twierdzi, że płacenie podatku jest przede wszystkim konsekwencją poczucia obowiązku. 1/3 nie ma na ten temat opinii. Pozostali twierdzą, że podstawowe przyczyny płacenia podatku są inne – wśród nich strach przed kontrolą i jej konsekwencjami. Poziom legalizmu i braku usprawiedliwienia dla niepłacenia podatków wzrasta wraz z wielkością firmy.

Przedsiębiorcy godzą się więc na ponoszenie kosztów funkcjonowania państwa. Chcą jednak, aby były one ponoszone solidarnie przez wszystkich. Nieuczciwi, którzy starają się uniknąć podatku powinni być surowo karani. To pogląd ponad połowy przedsiębiorców. W pełni pobłażliwe dla oszustw podatkowych jest jedynie 17% przedsiębiorców. Przedsiębiorcy chcieliby również, aby wpłacane przez nich do budżetu pieniądze były efektywnie wydatkowane. Niestety, aż 54% z nich jest przekonanych, że pieniądze te są przynajmniej w części marnotrawione. Dlatego postulują, aby to podatnik decydował, na co wyda zarobione pieniądze. Skłonni są (61%) do obniżenia możliwości korzystania ze świadczeń oferowanych przez władzę publiczną, jeśli będzie to konsekwencją obniżenia podatków.

Rozdział 9.

Komputeryzacja i Internet w MSP

**Rozpowszechnienie komputerów
i Internetu w małych firmach**

Jakość wykorzystywanego sprzętu

Zastosowanie komputerów

Wykorzystanie Internetu

Bariery wykorzystania Internetu w firmach

**Podsumowanie. Ocena Internetu
przez przedsiębiorców**

Polityka Unii wobec małych i średnich przedsiębiorstw w ostatnim czasie zaczęła przybierać nowy kształt. Warto zwrócić uwagę na dwa charakterystyczne zjawiska: o ile w latach 1997–2000 promowano „europeizację” i umiędzynarodowienie, o tyle nowym podstawowym hasłem stała się konkurencyjność w warunkach „gospodarki opartej na wiedzy” (*knowledge driven economy*).

W Europejskiej Karcie Małych Firm zaakceptowanej w czerwcu 2000 roku zidentyfikowano 10 obszarów, w których Unia Europejska zobowiązuje się odpowiadać na potrzeby małych firm. Wśród nich wymieniono:

1. Poprawę kontaktu władz publicznych z przedsiębiorstwami poprzez Internet, tak by sprawozdawczość, składanie wniosków, rozliczeń z fiskusem etc. mogło odbywać się szybciej i taniej.
2. Promowanie sprawdzonych wzorów w e-biznesie i wykorzystanie dobrych systemów wspierania biznesu.

W dokumencie roboczym „Wyzwania stojące przed polityką wobec przedsiębiorstw w gospodarce opartej na wiedzy” zdefiniowano podstawowe tezy i jednocześnie wyzwania, jakie stoją przed polityką wobec przedsiębiorstw. Zastosowanie Internetu będzie miało rewolucyjne znaczenie w kontaktach *business to business* i od każdego przedsiębiorstwa będzie wymagać nowego zachowania się na rynku. Działania w ramach polityki powinny koncentrować się na promocji sprawdzonych modeli zachowań.

9.1. Rozpowszechnienie komputerów i Internetu w małych firmach

W ostatnich latach również w Polsce nastąpił bardzo szybki rozwój technik informatycznych, który w istotny sposób wpłynął na działalność przedsiębiorstw i ich otoczenie. Zagadnienia komputeryzacji i rozpowszechnienia Internetu są ujęte w statystykach prowadzonych przez Główny Urząd Statystyczny dotyczących innowacyjności dużych i średniej wielkości przedsiębiorstw przemysłowych¹. Tak wąska grupa podmiotów nie pozwala na oszacowanie skali zjawiska dla całej gospodarki i wymaga oparcia się o wyniki badań sondażowych na reprezentatywnej próbie przedsiębiorstw.

Z badań przeprowadzonych na przełomie 1999 i 2000 roku wynika, że 99% firm średnich posiadało przynajmniej jeden komputer; wśród nich 56% miało dostęp do Internetu, a 24% planowało uzyskanie dostępu w ciągu najbliższych 12 miesięcy². Zgodnie z przewidywaniami, wielkość firmy jest pozytywnie skorelowana z korzystaniem ze sprzętu komputerowego. Te same badania wykazały, iż zaledwie 27% mikroprzedsiębiorstw (zatrudniających do 5 osób) posiadało komputer, a nieco ponad 11% miało dostęp do Internetu.

Na przełomie października i listopada 2000 roku zrealizowano obszerne badania wykorzystania komputerów i Internetu, koncentrujące się na firmach małych³. Pomimo dynamicznego rozwoju Internetu,

---

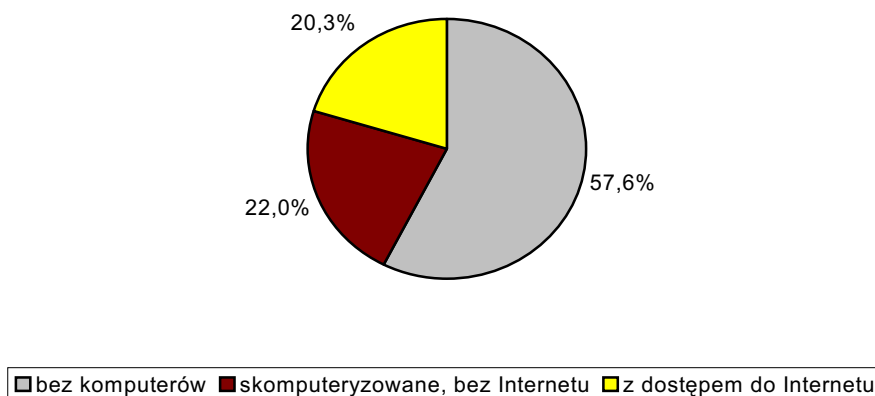
¹ Niestety, dane statystyki publicznej dotyczą wyłącznie podmiotów działających w sekcji C – Górnictwo i kopalnictwo, sekcji D – Działalność produkcyjna oraz sekcji E – Zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz i wodę, zatrudniających od 50 do 249 i powyżej 249 pracowników.

² Badania DEMOSKOPU 1999 na zlecenie Polskiej Fundacji Promocji i Rozwoju Małych i Średnich Przedsiębiorstw na ogólnopolskiej reprezentatywnej próbie małych i średnich przedsiębiorstw. Dla porównania najnowszych danych z kwietnia 2001 zobacz Wykres 1. w Aneksie 1. pokazujący zwiększenie dostępu do Internetu wśród małych i średnich firm w latach 1999–2001 na podstawie ogólnopolskich badań przedsiębiorców BiznesBus prowadzonych przez DEMOSKOP.

³ *Internet i nowe media – definiowanie kolejnej dekady* – badanie jakościowe metodą wywiadów zogniskowanych oraz *Sprzęt komputerowy, oprogramowanie i Internet w małych firmach* – badanie metodą wywiadów kwestionariuszowych na ogólnopolskiej reprezentatywnej próbie małych przedsiębiorstw (N=768), przeprowadzone przez DEMOSKOP na zlecenie Polskiej Fundacji Promocji i Rozwoju Małych i Średnich Przedsiębiorstw, sfinansowane przez firmy Hewlett Packard, Intel, Microsoft i Getin.

sytuacja w małych firmach nie uległa znaczącej poprawie w porównaniu do roku 1999. W grupie przedsiębiorstw zatrudniających do 50 osób proporcje pozostały zbliżone do tych sprzed roku: prawie 60% małych firm nie posiada komputerów, a jedynie nieco ponad 20% ma dostęp do Internetu.

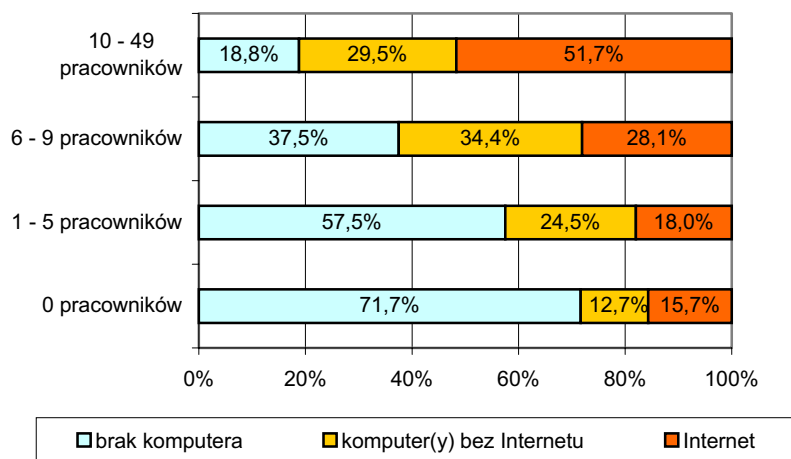
Wykres 9.1. Użytkowanie komputerów oraz dostęp do Internetu w małych firmach

Źródło: badania DEMOSKOPU 2000 na zlecenie Polskiej Fundacji Promocji i Rozwoju Małych i Średnich Przedsiębiorstw.

Najmniej komputerów posiadają osoby prowadzące samodzielną działalność gospodarczą i nie zatrudniające pracowników. Ich firma najczęściej jest zarejestrowana w domu, a co za tym idzie komputery, jeśli są uznawane za sprzęt firmowy, służą także do użytku domowego. Należy brać też pod uwagę, że część osób samozatrudniających się jest w istocie pracownikami innych firm, a działalność gospodarcza została zarejestrowana w celu zmniejszenia płatności na ZUS i uniknięcia przez pracodawcę innych obciążeń związanych z zatrudnianiem na umowy o pracę.

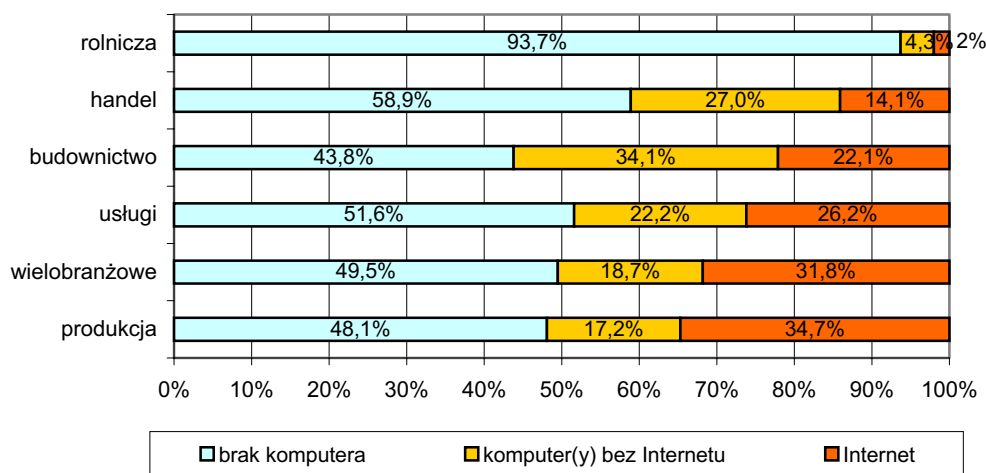
Wykres 9.2. Użytkowanie komputerów oraz dostęp do Internetu w zależności od wielkości firmy

Źródło: badania DEMOSKOPU 2000 na zlecenie Polskiej Fundacji Promocji i Rozwoju Małych i Średnich Przedsiębiorstw.

Rozpowszechnienie komputerów i Internetu różni się znacznie w zależności od branży. Szczególnie niekorzystnie sytuacja przedstawia się w przedsiębiorstwach handlowych i działających w otoczeniu rolnictwa. Wśród firm otoczenia rolnictwa prawie 94% nie posiada komputerów i tylko 2% posiada dostęp do Internetu. Tylko 4% planowało zakup sprzętu komputerowego w ciągu najbliższych 6 miesięcy. Zwraca uwagę rozpowszechnienie komputerów w branży budowlanej (posiadało je ponad 56% podmiotów, przewyższając występowanie komputerów w firmach produkcyjnych – 52%), przy równoczesnej relatywnie niższej częstotliwości podłączenia do Internetu.

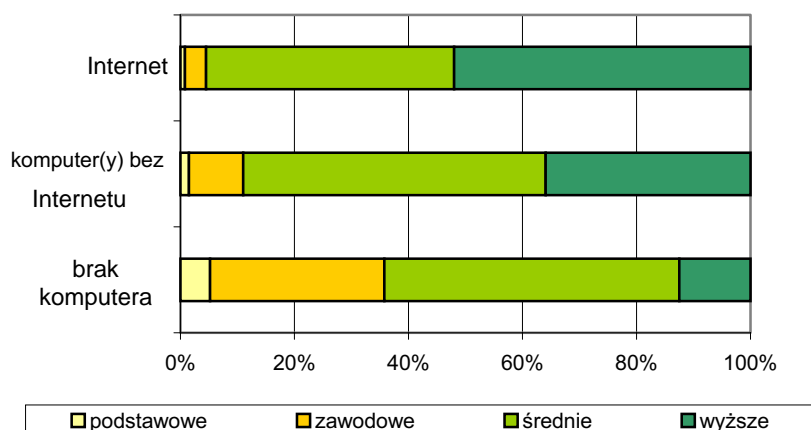
Wykres 9.3. Użytkowanie komputerów oraz dostęp do Internetu w małych firmach w zależności od branży

Źródło: badania DEMOSKOPU 2000 na zlecenie Polskiej Fundacji Promocji i Rozwoju Małych i Średnich Przedsiębiorstw.

To, czy firma posiada komputery i dostęp do Internetu, w największym stopniu zależało od wykształcenia jej szefa. Wyższe wykształcenie zdecydowanie sprzyjało wykorzystaniu techniki komputerowej w przedsiębiorstwie, także jeśli chodzi o nasycenie sprzętem i jego nowoczesność oraz różnorodność zastosowań komputerów. Niemniej wśród firm, które przyłączają się do sieci, coraz więcej jest przedsiębiorstw prowadzonych przez osoby z wykształceniem średnim, co świadczyć może o rzeczywistym upowszechnianiu się tej formy komunikacji ze światem oraz egalitaryzacji narzędzia. Zarówno posiadaniu komputerów, jak i podłączeniu do Internetu sprzyjało prowadzenie współpracy gospodarczej z zagranicą i lokalizacja firmy w mieście.

Wykres 8.4. Użytkowanie komputerów oraz dostęp do Internetu w zależności od wykształcenia menedżera

Źródło: badania DEMOSKOPU 2000 na zlecenie Polskiej Fundacji Promocji i Rozwoju Małych i Średnich Przedsiębiorstw.

9.2. Jakość wykorzystywanego sprzętu

Ważnym wskaźnikiem w ocenie poziomu informatyzacji jest procent pracowników mających w pracy dostęp do komputera.

W małych firmach najczęściej użytkowany jest jeden komputer. W 39% firm liczba komputerów jest mniejsza niż liczba pracowników wykorzystujących ten sprzęt w pracy. Komputerem dla każdego zatrudnionego pracownika posługującego się w pracy tym sprzętem dysponuje jednak 38% firm. Całkiem duża, bo obejmująca 23% sektora małych firm, okazała grupa przedsiębiorstw, w których jest więcej komputerów niż pracowników zatrudnionych na etat. Taka proporcja występuje w firmach, w których część pracowników nie jest zatrudniona na podstawie umowy o pracę, a pracuje na przykład na podstawie umowy zlecenia lub o dzieło.

Wśród wykorzystywanych systemów operacyjnych dominuje oprogramowanie Microsoftu. Liczący się odsetek firm używa DOS oraz starszego oprogramowania Windows 3.1/3.11 (8%). W około 8% firm używa się innych programów operacyjnych. Ci przedsiębiorcy, którzy na mocy ustawy⁴ będą zobowiązani rozliczać się z ZUSem przy pomocy programu Płatnik, a posiadają któryś z wyżej wymienionych systemów operacyjnych, będą musieli je zmienić, gdyż Płatnik nie współpracuje z tymi systemami. W przypadku użytkowników systemów DOS i Windows 3.1/3.11. będzie to oznaczać konieczność wymiany części lub całości sprzętu, gdyż są to systemy zazwyczaj zainstalowane na sprzęcie nie spełniającym wymogów nowszych systemów. Innym rozwiązaniem pozostaje korzystanie z usług biur rachunkowych.

Komputery użytkowane przez małe firmy są jednak stosunkowo nowoczesne. Na sprzęt wyższej klasy częściej pozwalają sobie firmy większe. Starszą generację sprzętu wykorzystują najczęściej firmy zajmujące się handlem detalicznym.

W co trzeciej firmie (36%), w której są co najmniej dwa komputery, istnieje sieć lokalna. Połączenie wszystkich komputerów w firmie często się spotyka w firmach o profilu handlowym, natomiast sieć obejmująca tylko niektóre komputery – w firmach przemysłowych.

Oprogramowanie stanowi na ogół element nabywanego komputera, niemniej kupowanie sprzętu bez software'u nie należy do rzadkich praktyk. Firm kupujących zazwyczaj sam sprzęt jest 24%. Kupowanie sprzętu komputerowego bez oprogramowania po części może być wyrazem piractwa. Ale niektóre firmy oba te rodzaje zakupów: to znaczy komputerów i oprogramowania, realizują niezależnie.

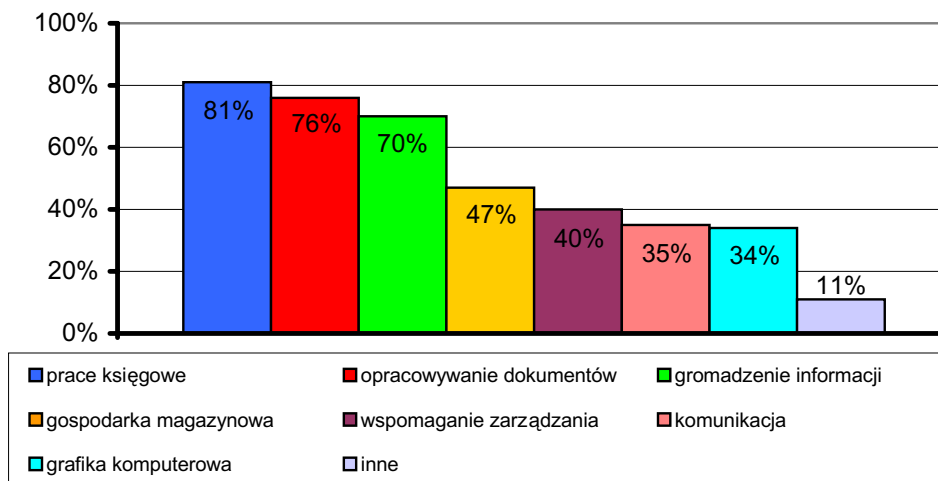
---

⁴ Ustawa z 11 stycznia 2001 r. o zmianie ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych oraz niektórych innych ustaw, opublikowana 2 lutego 2001 r. (Dz.U. Nr 8 poz. 64). Zgodnie z art. 47a płatnicy składek rozliczający składki na ubezpieczenia społeczne za więcej niż 20 osób zostali zobowiązani do przekazywania dokumentów do ZUS poprzez teletransmisję danych w formie dokumentu elektronicznego z aktualnego programu informatycznego udostępnionego przez Zakład Ubezpieczeń Społecznych nie później niż po upływie: 5 miesięcy – jeżeli rozliczają składki łącznie za co najmniej 1000 ubezpieczonych, 6 miesięcy – jeżeli rozliczają składki łącznie za mniej niż 1000, a co najmniej 100 ubezpieczonych, 7 miesięcy – jeżeli rozliczają składki za mniej niż 100, a co najmniej 21 ubezpieczonych; od dnia wejścia w życie znowelizowanej ustawy (od 17 lutego 2001 r.). Natomiast odpowiednio w terminie 1, 2 i 3 miesięcy od tej daty wymienieni płatnicy składek zobowiązani są przekazywać dokumenty zgłoszeniowe i rozliczeniowe w formie wydruku z aktualnego programu informatycznego udostępnionego przez ZUS.

9.3. Zastosowanie komputerów

Liczba zastosowań komputerów była z reguły większa w firmach zatrudniających powyżej 9 pracowników niż w firmach mniejszych. Wyjątek stanowiło tworzenie grafiki komputerowej, z którego podobnie często korzystały firmy mikro, jak i zatrudniające większą liczbę pracowników.

Wykres 9.5. Zastosowanie komputerów w firmach

Źródło: badania DEMOSKOPU 2000 na zlecenie Polskiej Fundacji Promocji i Rozwoju Małych i Średnich Przedsiębiorstw.

Do głównych zastosowań komputerów w małych firmach należy opracowywanie dokumentów, prace księgowo-finansowe oraz tworzenie baz danych. Przeszło dwie trzecie firm wykorzystuje komputery do tego celu. Co trzecia firma użytkująca komputery (33%) posiada oprogramowanie stworzone specjalnie dla jej potrzeb. Z zamówionych aplikacji korzystają zwłaszcza firmy zlokalizowane w dużych miastach, czemu prawdopodobnie sprzyja większa dostępność takich usług. Zamawiane jest głównie oprogramowanie biurowe (50%), a w dalszej kolejności służące do zarządzania firmą (23%). To ostatnie zwłaszcza w firmach większych (39%).

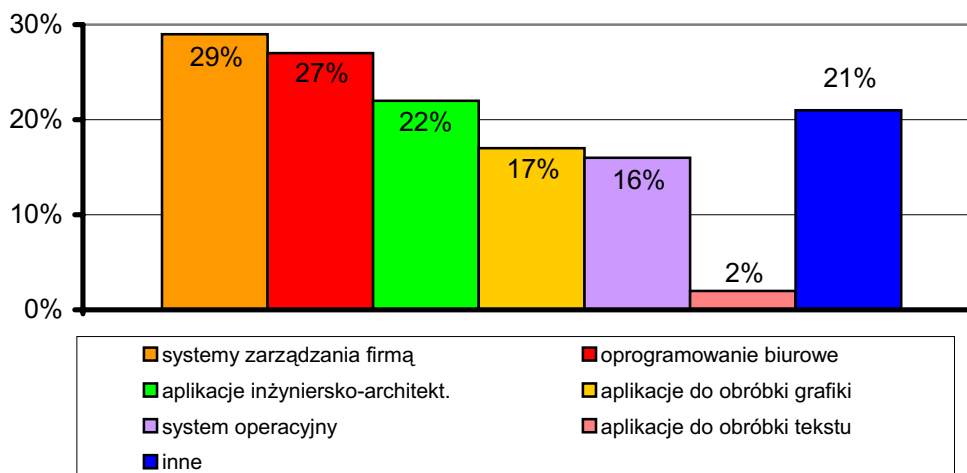
Co piąta firma użytkująca komputery w ciągu najbliższych 6 miesięcy, a więc w okresie od listopada 2000 roku do kwietnia 2001, planowała zakup dalszych jednostek. Nie jest zaskakujące, że dominują wśród nich firmy większe, prowadzące wymianę z zagranicą, natomiast dość nieoczekiwanie plany takie równie często mają firmy zlokalizowane na wsi. Planowane zakupy nie będą duże, z reguły obejmą jeden komputer (72%). Częściej niż zakup nowego komputera firmy planują modernizację posiadanych już urządzeń – co czwarta z nich (27%). Najpopularniejszą zmianę (52%) – zwłaszcza w firmach mniejszych – stanowi zwiększenie pamięci operacyjnej. Wiele firm zamierza także wymienić procesor: częściej wraz z płytą główną (28%) niż bez (15%).

Firmy, nie mające komputerów, których jest ponad 50%, stosunkowo rzadko chcą ten stan zmienić: plany odnośnie zakupu komputera w ciągu najbliższych 6 miesięcy ma 12% z nich. Niewykorzystywanie komputerów w prowadzeniu działalności gospodarczej uzasadniane jest najczęściej brakiem takiej potrzeby (52%). Inne istotne powody, to koszty urządzeń (25%) oraz przekonanie, że firma jest zbyt mała (21%). Ten ostatni argument często podawali przedstawiciele firm zlokalizowanych w dużych miastach (30%).

Wśród firm nie posiadających komputerów wyraźnie częściej o zakupie komputerów myślą przedstawiciele firm zatrudniających powyżej 9 pracowników (co trzeci z nich) niż mniejszych. Ciekawe, że zakupy planują nieco częściej firmy zlokalizowane na wsi (13%), a zwłaszcza w małych miastach do 20 000 mieszkańców (17%). Wynika to po części z mniejszego nasycenia sprzętem komputerowym firm w małych ośrodkach, które stanowią naturalny obszar wzrostu dla komputeryzacji gospodarki. W planach zakupów mieści się z reguły jeden komputer (91%).

Wykres 9.6. Plany zakupu oprogramowania

Źródło: badania DEMOSKOPU 2000 na zlecenie Polskiej Fundacji Promocji i Rozwoju Małych i Średnich Przedsiębiorstw.

Plany firm (wśród firm posiadających komputery) dotyczą najczęściej oprogramowania do zarządzania firmą oraz aplikacji biurowych (odpowiednio 29% i 27% firm). Niewiele rzadziej przedstawiciele przedsiębiorstw interesują się pozostałymi rodzajami oprogramowania. O nowym systemie operacyjnym myśli 16% firm. Zważywszy, że wiele firm kupuje sprzęt komputerowy bez oprogramowania, odsetek ten należy uznać za znaczny. Aplikacje, które nie wzbudziły większego zainteresowania menedżerów (tylko 2%), to programy do obróbki tekstu. Można zatem sądzić, że posiadane edytory tekstu w pełni zaspokajają potrzeby firm. W perspektywie najbliższych 6 miesięcy oprogramowanie na zamówienie zamierza nabyć 19% firm. Rzadko takie plany mają firmy nie mające dostępu do Internetu ani nie zamierzające go uzyskać.

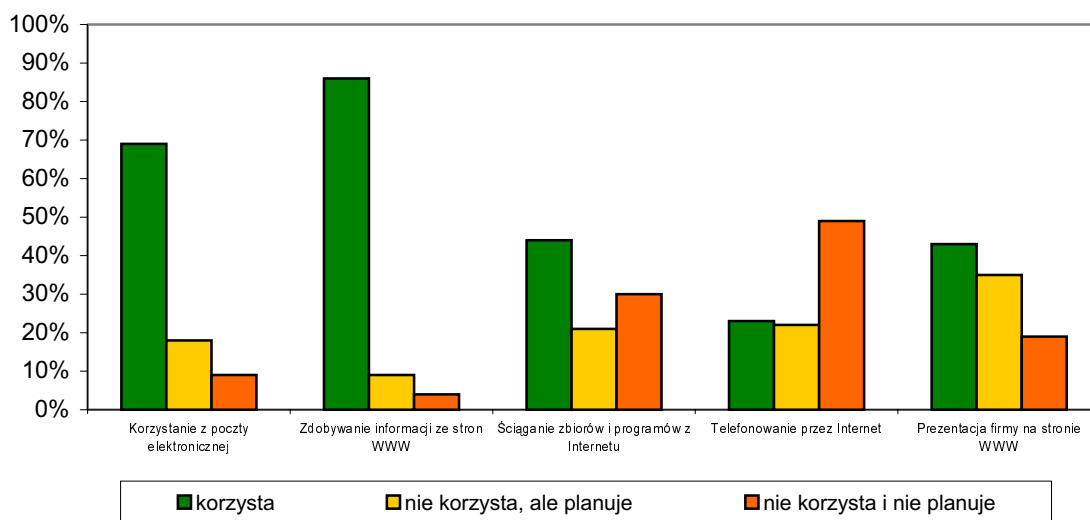
9.4. Wykorzystanie Internetu

Internet jest ciągle zjawiskiem nowym. Dwie trzecie firm korzysta z niego krócej niż półtora roku. Co czwarta firma nie mająca dostępu do Internetu, ale dysponująca komputerami, miała w planie uzyskanie dostępu do sieci w ciągu najbliższego pół roku.

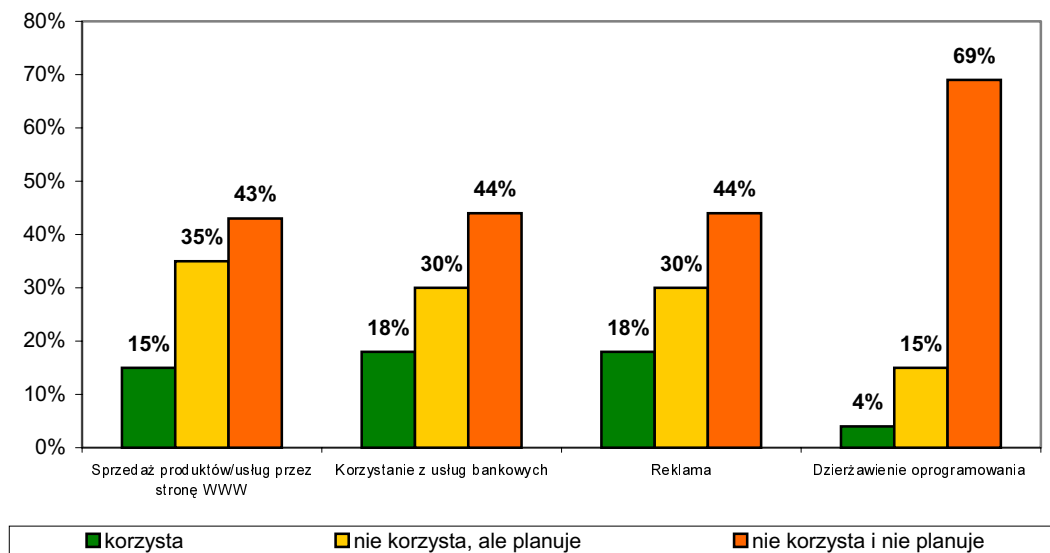
Zdecydowana większość firm korzysta z połączenia modemowego (86%). I właśnie niedostateczna jakość połączeń jest głównym powodem niespełnienia nadziei pokładanych w Internecie. Niemniej zdecydowana większość firm swoje doświadczenia internetowe ocenia pozytywnie, a zaskakująco dużo, bo aż 56%, twierdzi, że nie potrzebuje lepszego połączenia niż dotychczasowe. Na połączenia z Internetem firmy wydają dość niewiele – połowa z nich przeznaczą na ten cel mniej niż 100 zł miesięcznie, większe sumy, powyżej 250 zł wydaje, 22% firm.

Najczęściej Internet służy do zdobywania informacji ze stron *www* – 86 %. Prawie 70% posługuje się pocztą elektroniczną, w tym 42% korzysta z bezpłatnych skrzynek pocztowych. Dość popularne jest ściąganie zbiorów, programów ze stron *www* i prezentacja informacji o swojej firmie (45%). Z telefonowania przez Internet korzystała mniej więcej co 4 firma (23%). Najmniej popularne jest korzystanie z usług bankowych (18%), z reklamy (18%) oraz ze sprzedaży produktów i usług przez stronę *www* (15%).

Wykres 9.7. Zastosowania Internetu w firmach (1)

Wykres 9.8. Zastosowania Internetu w firmach (2)

Źródło: badania DEMOSKOPU 2000 na zlecenie Polskiej Fundacji Promocji i Rozwoju Małych i Średnich Przedsiębiorstw.

Pewne novum na rynku stanowi możliwość dzierżawy oprogramowania w formie abonamentu – tylko 4% firm korzystało z tego rodzaju usług, ale znacznie więcej planuje skorzystanie z tego typu możliwości w przyszłości.

Generalnie przedsiębiorcy są bardziej zorientowani na przepływ informacji – a także towarów – od strony otoczenia internetowego do swojej firmy niż w przeciwnym kierunku. W stosunkowo małym stopniu wykorzystują możliwości darmowego korzystania z usług internetowych: z reguły płacą za pocztę elektroniczną oraz tworzenie stron *www*.

Największe zainteresowanie, jeśli chodzi o plany na przyszłość, wywołuje prezentacja firmy na stronie *www*, które wyrażała ponad 1/3 posiadających Internet, podobnie sprzedaż produktów i usług przez strony internetowe, korzystanie z usług bankowych i reklama na stronach innych firm lub portalach. Są to dziedziny, których rozwój z pewnością będzie obserwowany w najbliższym czasie.

9.5. Bariery wykorzystania Internetu w firmach

Rozważając kwestię barier w rozpowszechnieniu komputerów czy dostępu do Internetu należy zwrócić uwagę, że zarówno nabycie sprzętu komputerowego, jak i podłączenie go do sieci *www*, obiektywnie rzecz biorąc, nie jest ani zbyt kosztowne, ani zbyt kłopotliwe. Zatem z technicznego punktu widzenia omawiany powyżej *status quo* może w krótkim czasie ulec zmianie. Nie bez znaczenia dla zwiększenia liczby komputerów i popularyzacji Internetu będzie zapewne wspomniana wyżej regulacja ustawowa dotycząca elektronicznego przesyłania dokumentacji do ZUS. Natomiast znacznie trwałszym zjawiskiem są postawy wobec informatyzacji obserwowane w grupie przedsiębiorców i to one zaważą na przyszłości nowej gospodarki w Polsce. Można wśród nich zidentyfikować elementy sprzyjające rozwojowi Internetu i komputeryzacji, należy też wskazać zagrożenia.

Jednym z nich jest niski stan wiedzy na temat różnych możliwości wykorzystania Internetu: jedynie 35% firm ma swoją stronę Internetową, 32% wykorzystuje Internet do prowadzenia reklamy poprzez bannery, odsyłacze, wizytówki na innych stronach. Ponad 60% respondentów ocenia, że zdobycie lepszej wiedzy o Internecie umożliwiłoby lepsze jego wykorzystanie.

Niedostatek wiedzy i umiejętności niezbędnych do wykorzystania Internetu prowadzi między innymi do przypisywania mu niewielkiego znaczenia w rozwijaniu działalności firmy. Znaczenie, jakie może mieć udostępnianie informacji o firmie na stronach *www*, czy reklama w postaci bannerów i odsyłaczy, jest oceniane dość nisko. Docenia je odpowiednio 23% i 13%. Najczęściej (ponad 50%) dużą wagę przypisywano poczcie elektronicznej i zdobywaniu informacji ze stron *www*. Znaczenie pozostałych możliwości, jakie daje Internet (kupowanie, sprzedaż własnych produktów, telefonowanie, dzierżawienie oprogramowania, korzystanie z usług finansowo-bankowych) wymieniało znacznie mniej respondentów – poniżej 15%. W większości przedsiębiorcy nie myślą o Internecie jako o narzędziu mogącym posłużyć zwiększeniu obrotów. Prawidłowa ocena korzyści płynących z wykorzystania Internetu w dużym stopniu zależy od dobrej znajomości samego Internetu. Wiąże się to ze wspomnianym modelem „pasywnego” korzystania z Internetu.

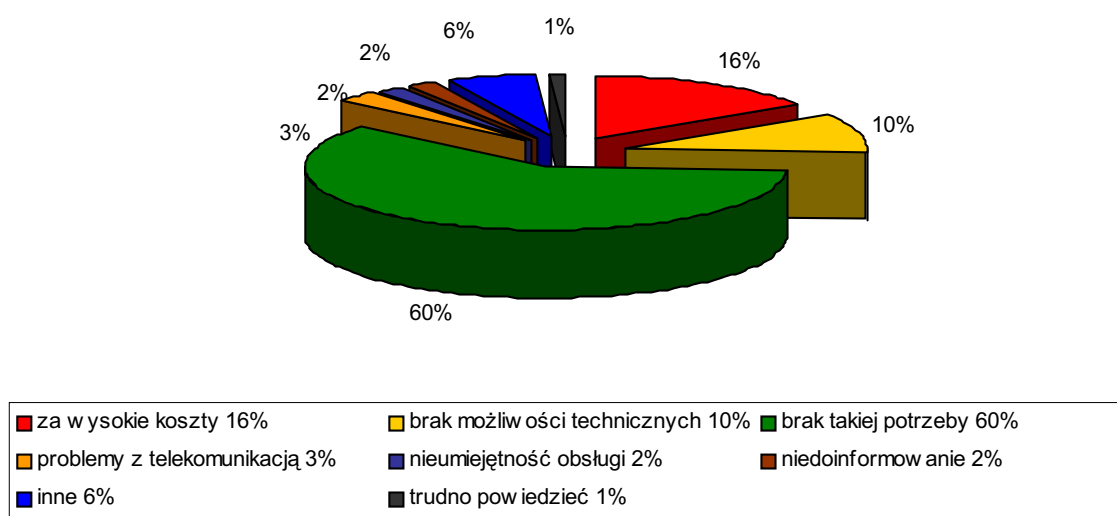
Główną barierą, utrudniającą przedstawicielom firm posiadających dostęp do Internetu lepsze zapoznanie się z Internetem i jego możliwościami, jest brak czasu. Ponad 70% ocenia korzystanie z Internetu jako czasochłonne. Wiąże się to z dwoma elementami – niedostateczną sprawnością w poruszaniu się po stronach *www* i umiejętnością wyszukiwania pożądanych informacji oraz złą jakością połączeń z Internetem.

Oprócz czasu, pewną rolę odgrywają również koszty – 40% ocenia, że Internet jest bardzo kosztowny. Przekonanie o kosztowności Internetu jest jednym z szeroko upowszechnionych mitów, gdyż w 77% firm posiadających dostęp do sieci wydatki na połączenia nie przekraczają 250 zł miesięcznie.

Barierą może być również pogląd, że Internet w Polsce jest jeszcze słabo rozwinięty. Z tą opinią zgadza się ponad 60% respondentów. Może to sprzyjać postawie wyczekiwania i bierności. Część osób badanych wyznawała pogląd, że Internet jest pewnego rodzaju zabawką, a jeśli nie służy do rozrywki, to może przydać się przede wszystkim studentom i uczniom do nauki.

Rozkład deklarowanych przez respondentów przyczyn niekorzystania z Internetu przedstawiono na rysunku.

Wykres 9.9. Przyczyny niekorzystania z Internetu w firmie

Źródło: badania DEMOSKOPU 2000 na zlecenie Polskiej Fundacji Promocji i Rozwoju Małych i Średnich Przedsiębiorstw.

9.6. Podsumowanie. Ocena Internetu przez przedsiębiorców

Przedsiębiorców cechuje pozytywny stosunek do Internetu. Ci, którzy z niego korzystają, w większości uważają, że spełnił ich oczekiwania. Ogromna większość (blisko 90%) planuje lub już korzysta przynajmniej z jednej formy zastosowań Internetu w firmie.

Wśród czynników sprzyjających rozwojowi Internetu w firmach, które mają do niego dostęp, najistotniejsze jest jednoznaczne powiązanie przyszłej działalności firm z Internetem. Ponad 70% respondentów ocenia, że wkrótce trudno będzie prowadzić działalność gospodarczą bez Internetu. Tyle samo uznaje, że jest to warunek utrzymania dobrej pozycji firmy na rynku.

Przedstawiciele firm z dostępem do Internetu wykazują przychylną postawę wobec elektronicznej formy sprawozdawczości – prawie 80% uznaje za dogodną elektroniczną formę sprawozdań do ZUS, ponad 70% do urzędu skarbowego i ponad 60% do wojewódzkiego urzędu statystycznego.

Rozdział 10.

Otoczenie biznesu

Instytucje wspierające przedsiębiorczość

**Porównanie opinii instytucji działających na rzecz
MSP i przedsiębiorców na temat usług dla MSP**

Administracja publiczna w opinii przedsiębiorców

**Programy wsparcia MSP realizowane przez Polską
Fundację MSP i Krajowy System Usług dla MSP**

**Inne programy ze środków pomocy zagranicznej
z elementami wsparcia dla MSP**

Podsumowanie

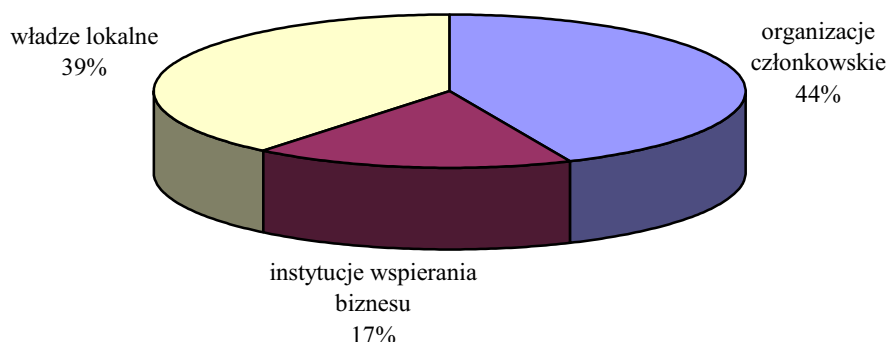
10.1. Instytucje wspierające przedsiębiorczość

W Polsce istnieje wiele instytucji wspierających biznes i szeroko pojętą przedsiębiorczość. Część z nich koncentruje się na działaniach skupionych wyłącznie na wspieraniu MSP poprzez doradztwo, szkolenia, transfer technologii, certyfikacje, działalność finansową itp. Pozostałe działają również na rzecz innych podmiotów, uwzględniając przy tym potrzeby MSP. Wśród organizacji wspierających MSP są instytucje niekomercyjne i komercyjne. Ze względu na obszerność zagadnienia, niniejszy rozdział koncentruje się na analizie aktywności podmiotów działających nie dla zysku. Sygnalizujemy również wpływ zachowania administracji publicznej na rozwój MSP.

10.1.1. Charakterystyka instytucji wspierających MSP

Charakterystyka jest oparta na wynikach badania ankietowego przeprowadzonego przez Instytut Gallupa na zlecenie Polskiej Fundacji MSP¹ w ramach realizacji programu „Kierunki działań Rządu wobec MSP do 2002 roku”. W badaniu ankietowym wzięło udział 1370 osób. Wśród nich 538 osób (39%) reprezentowało niekomercyjne organizacje wspierające małe i średnie przedsiębiorstwa².

Wykres 10.1. Instytucje wspierające przedsiębiorczość

Źródło: opracowanie własne PARP na podstawie badania ankietowego Instytutu Gallupa.

Zbiorowość opisanych instytucji nie jest reprezentatywną próbą, ani tym bardziej całą populacją niekomercyjnych instytucji wspierających biznes w Polsce. Jest to grupa organizacji najaktywniej działających na rzecz MSP. W analizie nacisk położono nie na różnice pomiędzy dziedzinami aktywności i warunkami działania organizacji przedsiębiorców i jednostek wspierania biznesu, lecz na ich ogólną charakterystykę jako instytucji mających największy wpływ na sytuację małych i średnich przedsiębiorstw.

Organizacje przedsiębiorców

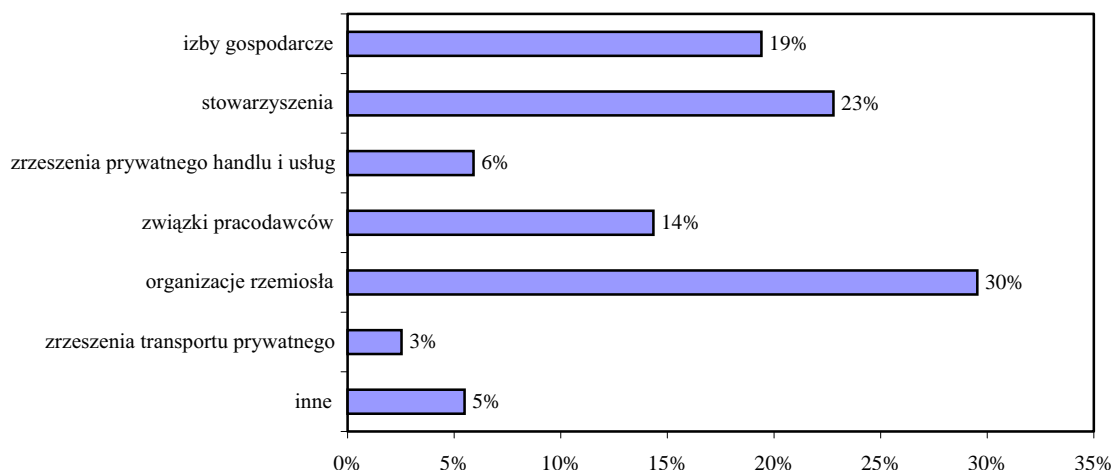
Wyodrębnioną grupę wśród instytucji otoczenia biznesu stanowią organizacje przedsiębiorców. Na konferencjach reprezentowane były w sumie 233 lokalne organizacje zrzeszające przedsiębiorców. Najliczniejszą grupę (70) wśród nich stanowiły organizacje rzemiosła. Najslabiej reprezentowane były

¹ Badanie zostało przeprowadzone wśród uczestników cyklu konferencji „Finansowanie rozwoju MSP”, które odbyły się w okresie od 1 września do 15 listopada 2000 r.

² Niekomercyjne instytucje finansowe (26 ze 138 instytucji finansowych reprezentowanych na konferencjach miało charakter niekomercyjny), zostały włączone do grupy jednostek wspierania biznesu.

zrzeszenia transportu prywatnego (6 instytucji). Szczególną uwagę zwraca jednak stosunkowo duża ilość organizacji przedsiębiorców mających status stowarzyszenia. Są to w przytłaczającej większości samodzielne lokalne organizacje, nie powiązane z żadną ze struktur krajowych.

Wykres 10.2. Typy organizacji przedsiębiorców

Źródło: opracowanie własne PARP na podstawie badania ankietowego Instytutu Gallupa.

22% reprezentowanych organizacji ma charakter ściśle branżowy, natomiast 78% skupia przedstawicieli różnych branż. Organizacje członkowskie lub ich lokalne agendy zrzeszają średnio po 300 członków, chociaż rozpiętość liczby członków jest ogromna: od 7 do 8 000. Ich siła i znaczenie dla rozwoju przedsiębiorczości są więc bardzo zróżnicowane. Członkostwo w organizacjach nie jest wciąż popularne wśród przedsiębiorców, mimo iż w zaledwie 15% organizacji bezwzględnie wymagane jest płacenie składek, przy czym przeciętnie około 77% członków te składki płaci.

Różnorodność i słabość organizacji przedsiębiorców jest pochodną stanu prawnego, jaki obowiązywał w roku 2000, będącego podstawą zrzeszania osób prowadzących działalność gospodarczą. Przedsiębiorcy mogą się zrzeszać w oparciu o postanowienia zawarte w:

- ustawie z dnia 22 marca 1989 roku o rzemiośle (Dz. U. Nr 17, poz. 92, z późn. zm.);
- ustawie z dnia 30 maja 1989 roku o izbach gospodarczych (Dz.U. Nr 35 poz. 195, z późn. zm.);
- ustawie z dnia 3 maja 1989 roku o samorządzie zawodowym niektórych przedsiębiorców (Dz. U. Nr 35, poz. 194);
- ustawie z dnia 23 maja 1991 roku o organizacjach pracodawców (Dz. U. Nr. 55, poz. 235);
- ustawie z dnia 7 kwietnia 1989 roku - Prawo o stowarzyszeniach (Dz. U. Nr 20, poz. 104);
- ustawie z dnia 6 kwietnia 1984 roku o fundacjach (t. jedn. Dz. U. z 1991 r. Nr 46, poz. 203, zm.: Dz. U. z 1997 r. Nr 121, poz. 769).

Katalog ten powiększa grupa ustaw regulujących działanie samorządów zawodowych niektórych grup zawodowych (aptekarzy, adwokatów, biegłych rewidentów, doradców podatkowych, lekarzy itp.), która została w tym roku poszerzona o:

- ustawę z dnia 16 listopada 2000 roku o domach skladowych oraz o zmianie Kodeksu cywilnego, Kodeksu postępowania cywilnego i innych ustaw – wprowadzającą obowiązek zrzeszania się domów skladowych w izbach;

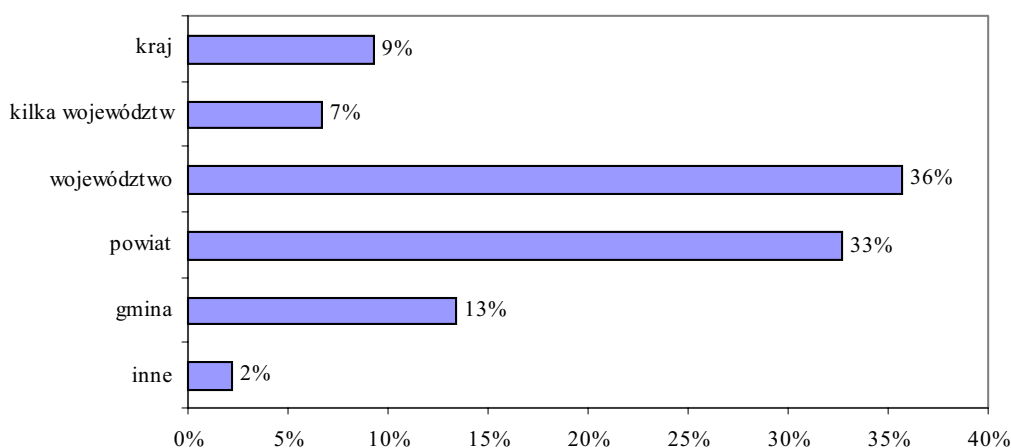
- ustawę z dnia 15 września 2000 roku o grupach producentów rolnych i ich związkach oraz o zmianie innych ustaw – wprowadzającą możliwość zrzeszania się przez producentów rolnych w grupy producentów i związki grup producentów.

Zawarta w Prawie działalności gospodarczej zapowiedź utworzenia powszechnego samorządu gospodarczego w roku 2000 nie doczekała się realizacji. Ścierające się stanowiska reprezentowane przez największe organizacje przedsiębiorców nie pozwoliły na wypracowanie wspólnych rozwiązań.

Skala działalności

269 instytucji podało informacje o zasięgu swojego działania. Najwięcej z nich działa na terenie województwa i powiatu, znacznie mniej na terenie gminy, kraju czy kilku województw.

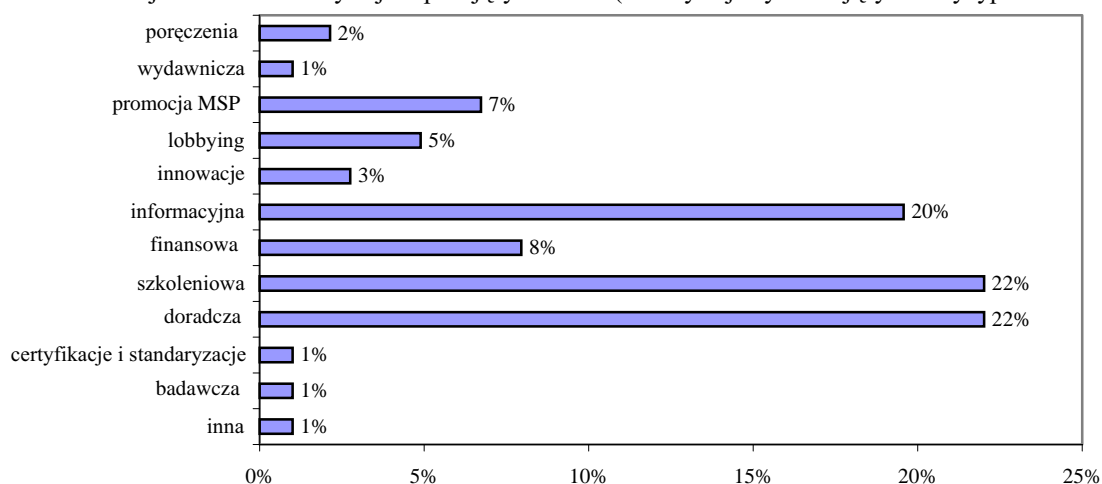
Wykres 10.3. Zasięg działania instytucji wspierających biznes

Źródło: opracowanie własne PARP na podstawie badania ankietowego Instytutu Gallupa.

Rodzaje działalności

Wykres 10.4. Rodzaje działalności instytucji wspierających biznes (% instytucji wymieniających dany typ działalności)

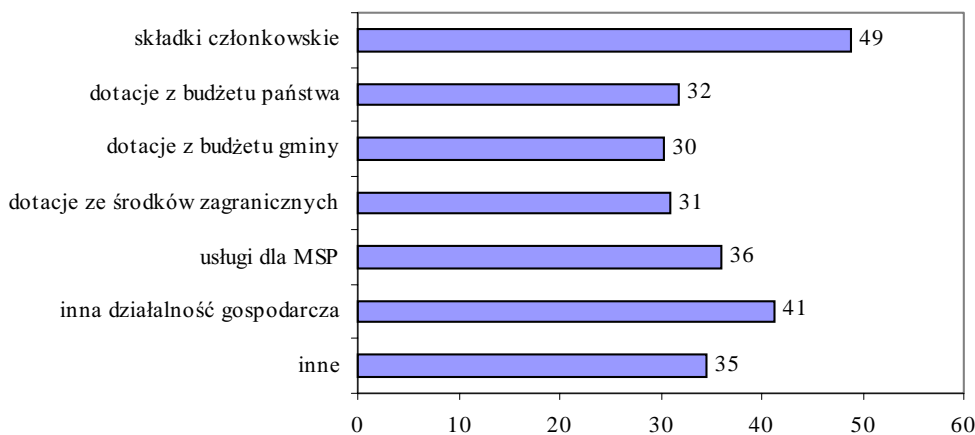

Źródło: opracowanie własne PARP na podstawie badania ankietowego Instytutu Gallupa.

Popularność poszczególnych typów działalności jest bardzo zróżnicowana. Zdecydowanie dominuje działalność doradcza i szkoleniowa. Niemal równie popularna była działalność informacyjna. Najmniej popularnymi działaniami były: pomoc w zakresie certyfikacji oraz działalność badawcza i wydawnicza.

Źródła finansowania

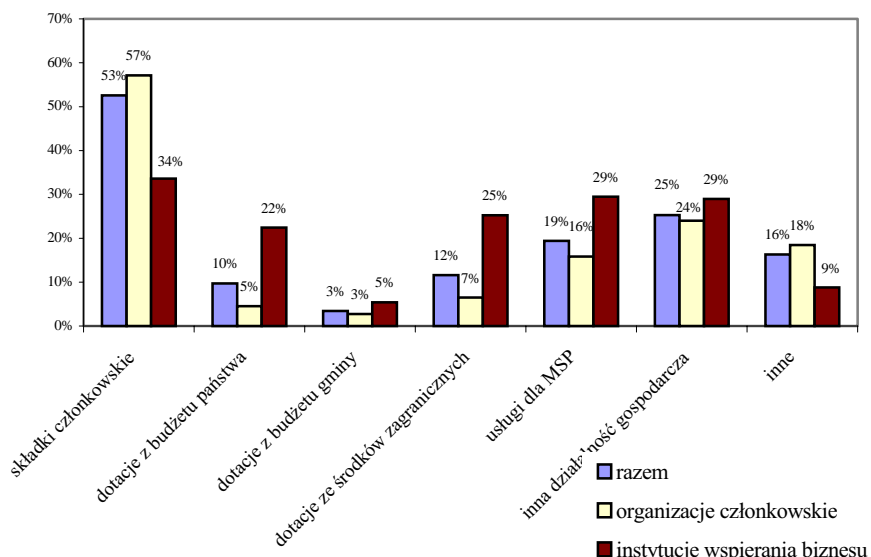
Wykres 10.5. Źródła finansowania instytucji wspierających biznes (% instytucji wymieniających dane źródło)

Źródło: opracowanie własne PARP na podstawie badania ankietowego Instytutu Gallupa.

Zdecydowanie najczęściej instytucji (160) wskazało składki członkowskie jako źródło finansowania ich działalności, przy czym 129 z nich to organizacje zrzeszające przedsiębiorców. Drugie najczęściej wymieniane źródło finansowania – działalność gospodarcza inna niż usługi dla MSP – wymieniło 135 instytucji. Interesujące jest, że dotacje z budżetu państwa, gminy lub ze środków zagranicznych były wymieniane niemal tak samo często, przy czym nie ma istotnych różnic w częstotliwości ich wymieniania przez organizacje członkowskie i jednostki wspierania biznesu.

Wykres 10.6. Znaczenie źródeł finansowania instytucji wspierających biznes (średnie znaczenie procentowe poszczególnych źródeł)

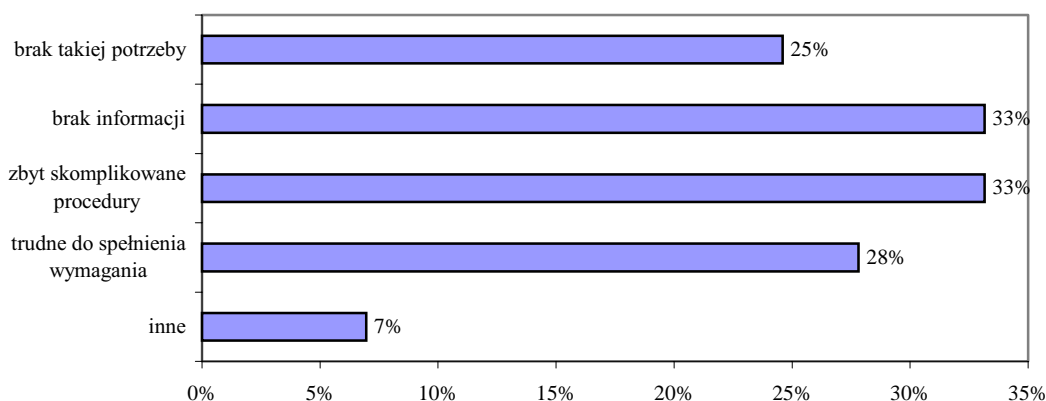
Źródło: opracowanie własne PARP na podstawie badania ankietowego Instytutu Gallupa.

Mimo iż zaangażowanie władz lokalnych w finansowanie instytucji wspierania biznesu staje się zjawiskiem powszechnym, to skala finansowania pozostaje niewielka. Najistotniejsze w finansowaniu działań instytucji wspierających MSP są składki członkowskie. W przypadku organizacji członkowskich 57% budżetu pochodzi z tego źródła. Dotacje z budżetu państwa i ze środków zagranicznych są istotne, tylko dla jednostek wspierania biznesu. Ich działalność jest finansowana jednak przede wszystkim z wpływów z usług na rzecz MSP i innej działalności gospodarczej.

Rola środków pomocowych w finansowaniu instytucji wspierających biznes

Na pytanie, czy instytucja reprezentowana przez respondenta korzysta ze środków pomocowych, 43% ankietowanych odpowiedziało twierdząco. 61% z nich to organizacje członkowskie, a 39% – instytucje wspierania biznesu. Reprezentanci pozostałych podmiotów – nie korzystających ze środków pomocowych wskazali – przyczyny takiego stanu rzeczy.

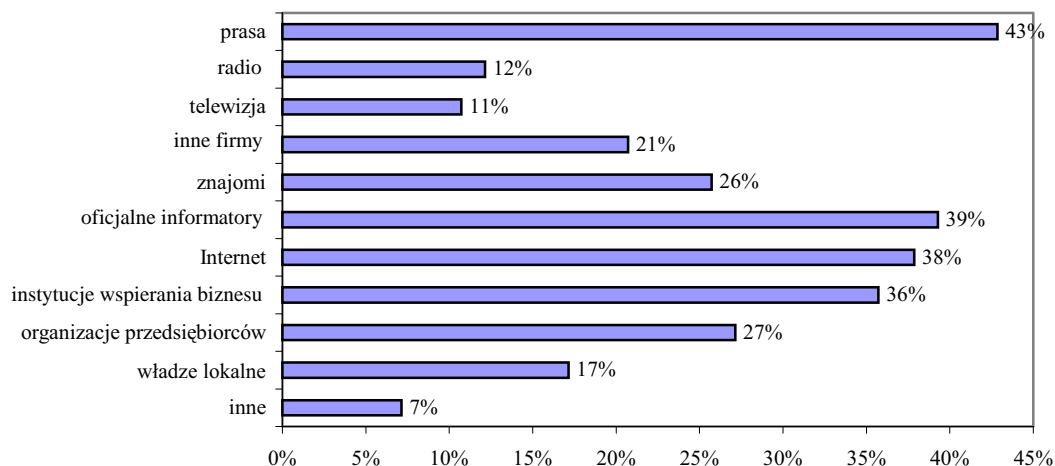
Wykres 10.7. Powody, dla których instytucje działające na rzecz MSP nie korzystają ze środków pomocowych (% instytucji wymieniających daną przyczynę)

Źródło: opracowanie własne PARP na podstawie badania ankietowego Instytutu Gallupa.

Jedynie około jednej czwartej instytucji nie korzysta ze środków pomocowych, ponieważ ich nie potrzebuje. Znacznie więcej wskazuje na ograniczenia dostępu do środków pomocowych wpływające z braku informacji i zbyt skomplikowanych procedur. Również trudne do spełnienia, nieprzystające do rzeczywistości wymagania będące warunkiem uzyskania pomocy zostały wskazane przez stosunkowo dużą liczbę respondentów – 28%. Można zatem wnioskować, iż środki pomocowe nie odgrywają bardzo istotnej roli w finansowaniu działalności instytucji wspierających biznes, choć wynika to raczej z różnego rodzaju ograniczeń technicznych i formalnych, a nie z braku zapotrzebowania na nie. Jednocześnie należy jednak pamiętać, iż grupa analizowanych tu instytucji jest zdominowana przez organizacje członkowskie, które korzystają ze środków pomocowych w znacznie mniejszym stopniu niż lepiej do tego przygotowane jednostki wspierania biznesu.

Wykres 10.8. Źródła informacji o środkach pomocowych (% instytucji wymieniających dane źródło)

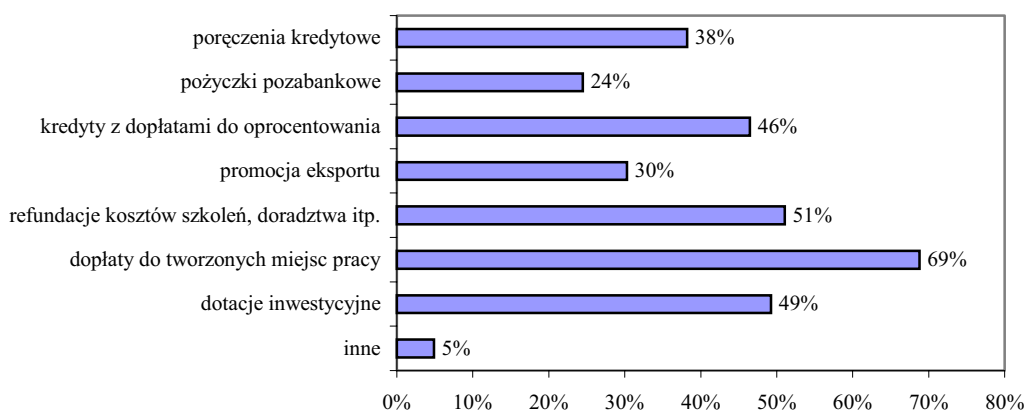
Źródło: opracowanie własne PARP na podstawie badania ankietowego Instytutu Gallupa.

Respondenci, których instytucje korzystają ze środków pomocowych, zostali poproszeni o wskazanie źródeł, z których uzyskują o nich informacje. Najpopularniejszym źródłem informacji jest prasa – 43% instytucji uzyskało lub uzyskuje informacje o środkach pomocowych z gazet. Pozostałe media są znacznie mniej popularne – radio i telewizja zostały wybrane przez 12% i 11% respondentów. Są one właściwie najmniej istotne jako źródło informacji (z wyjątkiem kategorii ‘inne’). Stosunkowo duże, podobne do siebie, znaczenie mają oficjalne informatory, Internet i inne instytucje działające na rzecz biznesu – pomiędzy 36% a 39%.

10.1.2. Instytucje wspierające biznes o niektórych aspektach funkcjonowania MSP

Uczestnicy konferencji zostali zapytani o opinie na temat niektórych aspektów funkcjonowania MSP w Polsce. Ponieważ konferencje poświęcone były finansowaniu działalności małych i średnich przedsiębiorstw, tego dotyczyła większość pytań.

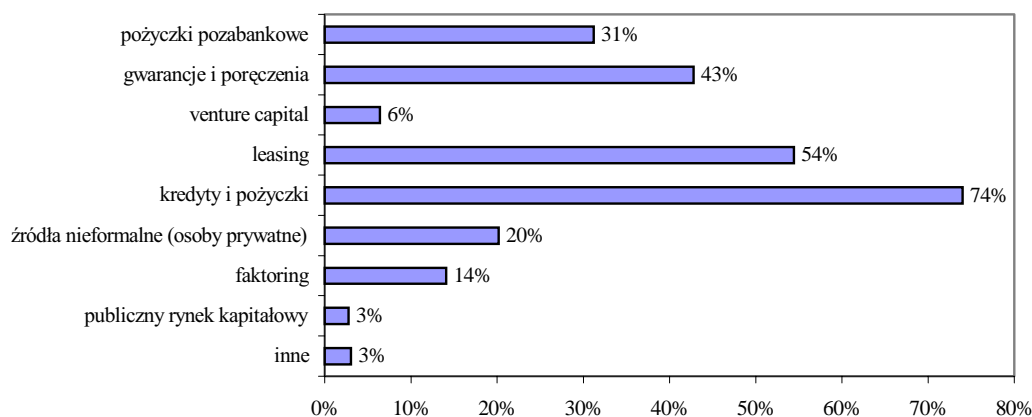
Wykres 10.9. Opinie instytucji wspierających biznes na temat najbardziej pożądanых form wsparcia MSP ze środków publicznych (% instytucji wymieniających dany typ pomocy)

Źródło: Opracowanie własne PARP na podstawie badania ankietowego Instytutu Gallupa.

Zdaniem niemal 70% instytucji wspierających biznes, preferowanym przez MSP rodzajem wsparcia ze środków publicznych są dopłaty do tworzonych miejsc pracy. Około połowa tych instytucji uważa też, że mali i średni przedsiębiorcy oczekują kredytów z dopłatami do oprocentowania, dotacji inwestycyjnych i refundacji szkoleń, doradztwa i informacji gospodarczej. Mniej popularne są poręczenia kredytowe (38%), promocja eksportu (30%) i pożyczki pozabankowe (24%).

Wykres 10.10. Opinie instytucji wspierających biznes na temat preferowanych przez MSP form zewnętrznego finansowania (% instytucji wymieniających daną formę finansowania)

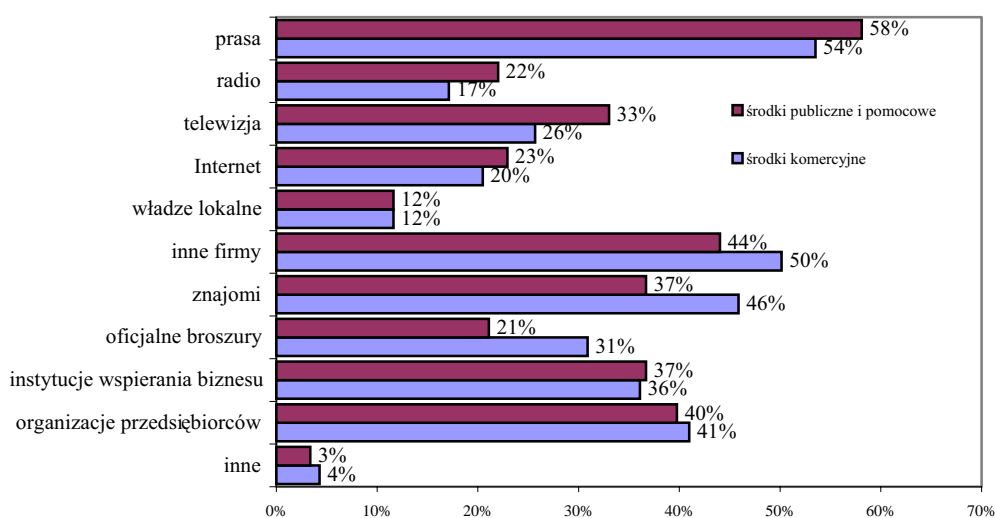

Źródło: opracowanie własne PARP na podstawie badania ankietowego Instytutu Gallupa.

Znaczenie przypisywane przez instytucje wspierające biznes poszczególnym formom rynkowego finansowania MSP jest znacznie bardziej zróżnicowane niż w przypadku wsparcia ze środków publicznych. Zdecydowanie najważniejsze są tu kredyty i pożyczki bankowe, natomiast nieco mniejsze, choć ciągle duże, znaczenie przypisywane jest leasingowi. Gwarancje i poręczenia zostały wymienione przez 43% respondentów, a pożyczki pozabankowe przez 31%. Wciąż bardzo istotne jest finansowanie nie pochodzące z instytucji, dla których jest to cel działania, takie jak pożyczki od osób prywatnych. Zdaniem instytucji wspierających MSP są one istotniejsze od faktoringu, rozwiązań typu *venture capital* czy publicznego rynku kapitałowego.

Reprezentujący instytucje działające na rzecz MSP uczestnicy konferencji zostali również poproszeni o ocenę źródeł informacji na temat finansowania wykorzystywanych przez małych i średnich przedsiębiorców. W ich opinii najistotniejszym źródłem informacji dla przedsiębiorców jest prasa. Ważne są również jako źródło informacji inne firmy i znajomi. Instytucje wspierania biznesu i organizacje przedsiębiorców przypisują sobie dosyć duże znaczenie jako źródłom informacji. Uważają, że ich rola jest istotniejsza niż rola prasy i innych mediów (czyli telewizji, radia i Internetu), oraz oficjalnych broszur poświęconych tej tematyce.

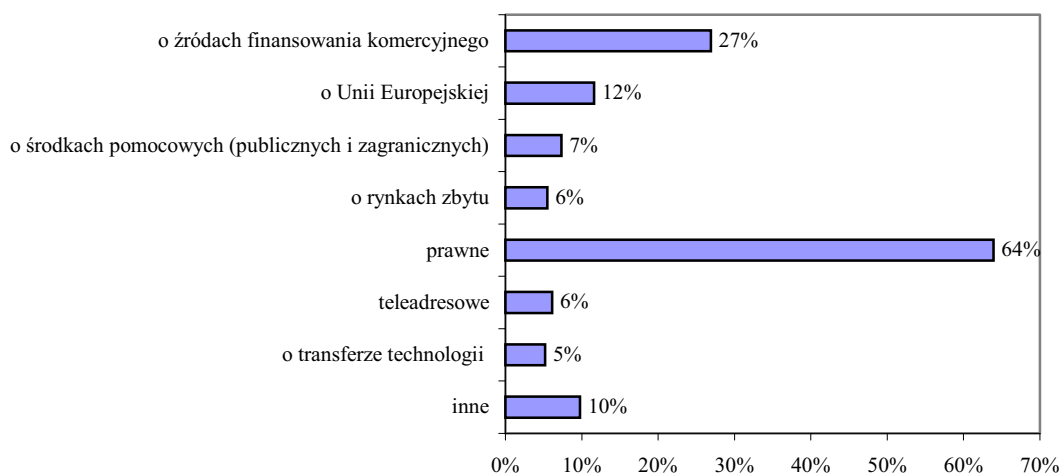
Wykres 10.11. Opinie instytucji wspierających biznes na temat źródeł informacji o finansowaniu wykorzystywanych przez MSP (% instytucji wymieniających dane źródło)

Źródło: opracowanie własne PARP na podstawie badania ankietowego Instytutu Gallupa.

Nie dziwi więc pogląd, że w ocenie osób z otoczenia przedsiębiorczości bardzo ważnym aspektem działalności ich instytucji jest działalność informacyjna.

Wykres 10.12. Informacje, o które najczęściej zwracają się przedsiębiorcy (% instytucji wymieniających dany typ informacji)

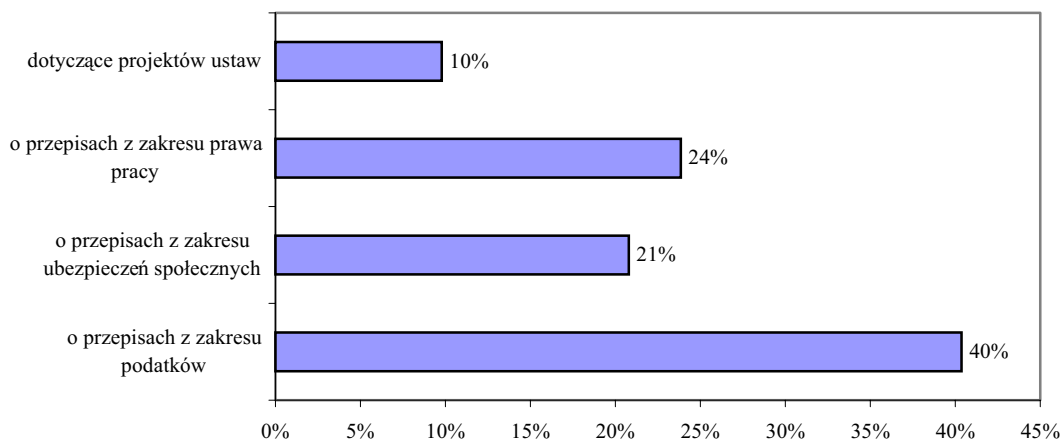

Źródło: opracowanie własne PARP na podstawie badania ankietowego Instytutu Gallupa.

Zdecydowanie najpopularniejszym typem informacji przekazywanych przez ośrodki wspierające przedsiębiorców są informacje prawne: 64% instytucji twierdzi, że to właśnie o nie najczęściej zwracają się przedsiębiorcy. Informacje o źródłach finansowania komercyjnego to drugi co do znaczenia typ informacji, choć wymieniane były one tylko przez 27% instytucji. Informacje o Unii Europejskiej były istotne zdaniem 12% instytucji; wszystkie pozostałe wymieniane były przez mniej niż 10%.

Ponieważ informacje prawne okazały się tak bardzo poszukiwane przez przedsiębiorców, ważne jest rozpoznanie, o które z zagadnień najczęściej pytają firmy.

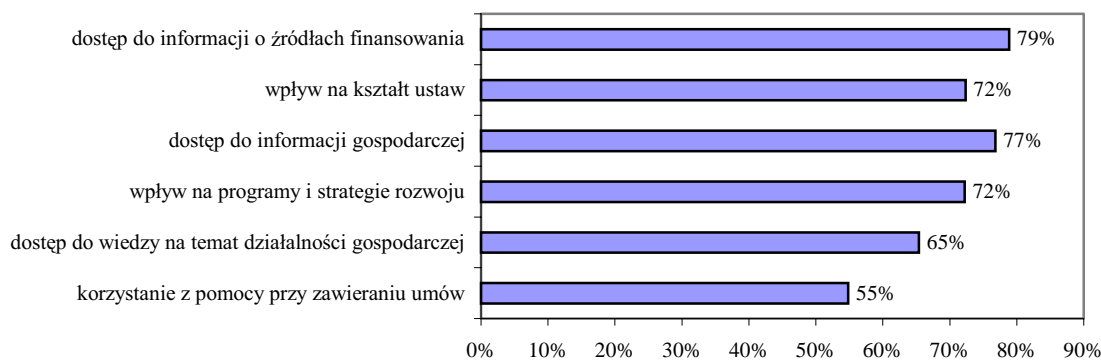
Wykres 10.13. Informacje o przepisach prawnych, o które zwracają się przedsiębiorcy (% instytucji wymieniających dany typ przepisów)

Źródło: opracowanie własne PARP na podstawie badania ankietowego Instytutu Gallupa.

Ostatnie pytanie dotyczyło oceny wpływu wprowadzenia samorządu gospodarczego na różne czynniki kształtujące kontekst funkcjonowania małych i średnich przedsiębiorstw. Respondenci zostali zapytani, w jaki sposób wprowadzenie samorządu wpłynie na sytuację przedsiębiorców.

Wykres 10.14. Opinie instytucji wspierających biznes o pozytywnym wpływie wprowadzenia samorządu gospodarczego na sytuację przedsiębiorców (% instytucji przewidujących poprawę w danej dziedzinie)

Źródło: opracowanie własne PARP na podstawie badania ankietowego Instytutu Gallupa.

Wprowadzenie samorządu w opinii respondentów będzie miało pozytywny wpływ na wszystkie wymienione sfery działalności pomocowych. Tylko 5% respondentów uznało, że wprowadzenie samorządu nie będzie miało pozytywnego wpływu na żadną z tych dziedzin, natomiast 34% spodziewa się poprawy we wszystkich sześciu dziedzinach. Instytucje działające na rzecz MSP wiążą wprowadzenie samorządu gospodarczego przede wszystkim z polepszeniem dostępu do informacji o źródłach finansowania (79%) i dostępem do informacji gospodarczej (77%). Nieznacznie rzadziej wskazywano na

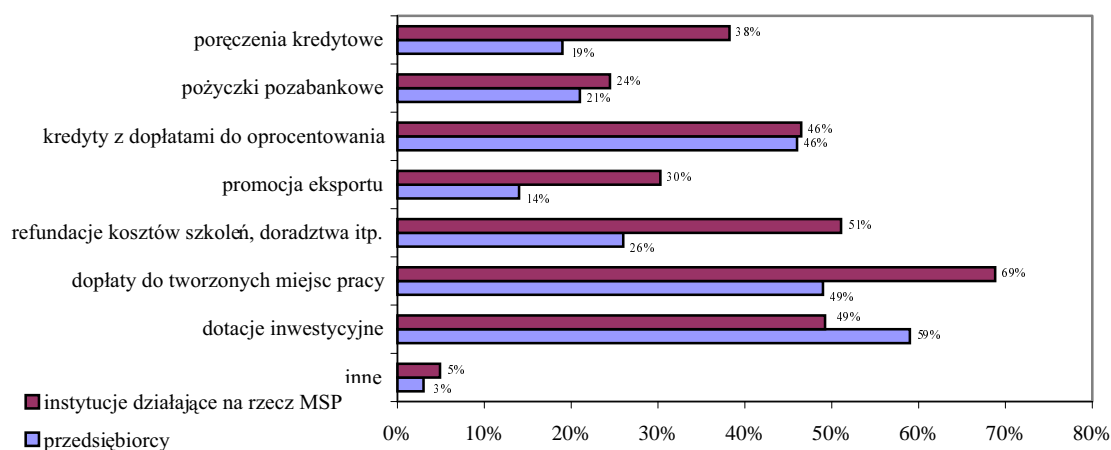
zwiększenie wpływu na kształt ustaw oraz regionalnych i lokalnych programów i strategii rozwoju (po 72%). Najmniej instytucji spodziewa się poprawy w zakresie pomocy przy zawieraniu umów, w tym z podmiotami zagranicznymi, oraz dostępu do wiedzy na temat działalności gospodarczej, przepisów prawnych, ich interpretacji itp.

10.2. Porównanie opinii instytucji działających na rzecz MSP i przedsiębiorców na temat usług dla MSP³

Zestawienie opinii ośrodków wspierania biznesu z sądami wyrażonymi przez przedsiębiorców pozwoli ocenić, na ile instytucje te mają rozeznanie w potrzebach firm, na rzecz których działają.

Pierwsze z możliwych do porównania pytań dotyczy preferowanych przez małe i średnie przedsiębiorstwa form wsparcia ze środków publicznych.

Wykres 10.15. Opinie instytucji wspierających biznes oraz przedsiębiorców na temat najbardziej pożądanых form wsparcia MSP ze środków publicznych (% instytucji i przedsiębiorców wymieniających dany typ pomocy)

Źródło: opracowanie własne PARP na podstawie sondażu BiznesBus, Demoskop.

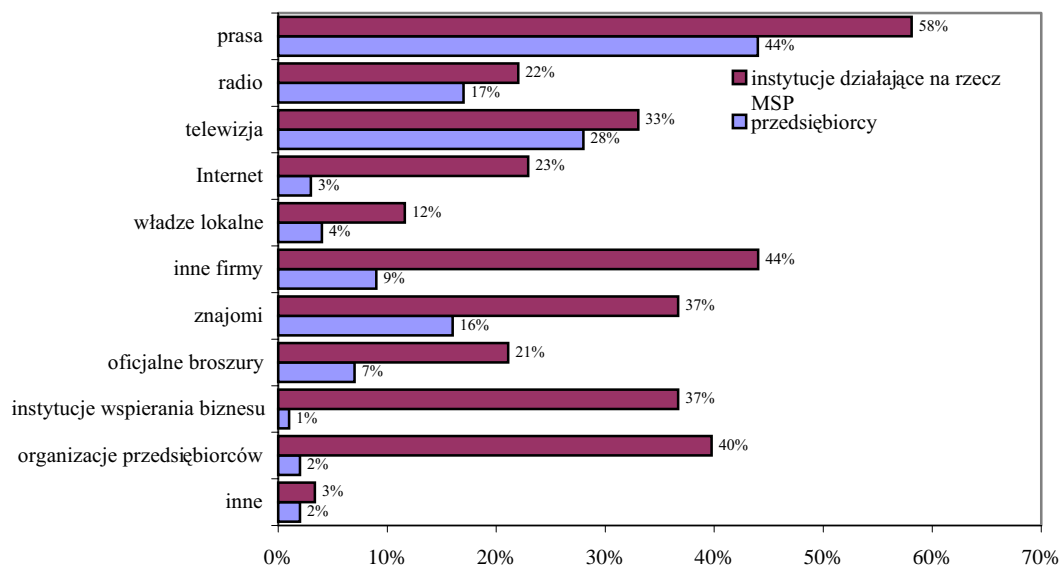
Niestety, nie można stwierdzić, że instytucje wspierające MSP mają dobre rozeznanie w preferowanych przez przedsiębiorców formach pomocy publicznej. Prawie dwukrotnie przeceniają one znaczenie refundacji kosztów szkoleń i doradztwa, promocji eksportu oraz poręczeń kredytowych. Pierwszy z tych błędów może wynikać z faktu, iż przeceniają one znaczenie szkoleń i doradztwa dla funkcjonowania firm w ogóle, ponieważ same świadczą tego typu usługi. Przeceniają też znacznie zapotrzebowanie na dopłaty do tworzonych miejsc pracy (o 20%), natomiast nie doceniają znaczenia dotacji inwestycyjnych. Jedyna forma pomocy ze środków publicznych, co do której oceny instytucji wspierających MSP były trafne, to kredyty z dopłatami do oprocentowania.

³ *Opinie menedżerów na temat form wspierania, samorządu gospodarczego, źródeł informacji o formach pomocy, ochrony środowiska i czytanej prasy*; dane z sondażu BiznesBus, Demoskop, Warszawa, listopad 2000. Choć w próbie reprezentowane były również przedsiębiorstwa duże, stanowiły one tylko 0,2% próby, dlatego też wyniki badania mogą być cytowane jako reprezentatywne dla populacji małych i średnich przedsiębiorstw.

Porównanie opinii instytucji z otoczenia MSP z opiniami przedsiębiorców pozwala na ocenę, na ile osoby służące na co dzień informacją i pomocą właścicielom firm orientują się w źródłach informacji wykorzystywanych przez przedsiębiorców oraz jak same są przez nich oceniane jako tego typu źródła.

Wykres 10.16. Opinie instytucji wspierających biznes i przedsiębiorców na temat wykorzystywanych przez MSP źródeł informacji o środkach publicznych (% instytucji i przedsiębiorców wymieniających dane źródło)

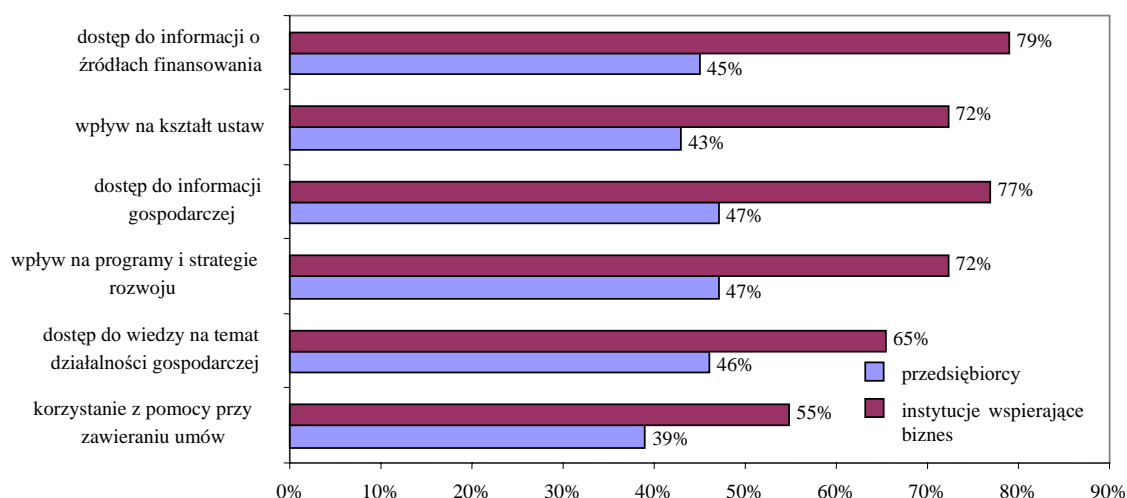

Źródło: opracowanie własne PARP na podstawie sondażu BiznesBus, Demoskop.

Wynik porównania wiedzy instytucji otoczenia biznesu z rzeczywistością w tym zakresie wypada wyjątkowo niekorzystnie. Instytucje te mają bardzo słabe rozeznanie na temat źródeł informacji wykorzystywanych przez przedsiębiorców. Choć trafnie wskazują one na prasę jako najważniejsze źródło informacji, znacznie jego istotność przeceniają. Niemal ośmiokrotnie przeceniają znaczenie Internetu, pięciokrotnie – innych firm, trzykrotnie – oficjalnych broszur i władz lokalnych oraz ponad dwukrotnie – znajomych. Najbardziej bolesną oceną dla instytucji otoczenia biznesu jest jednak rozbieżność w ocenie znaczenia tych instytucji i organizacji przedsiębiorców: jedynie 1–2% przedsiębiorców wymieniło je jako istotne źródła informacji o środkach publicznych, natomiast aż 37–40% tych instytucji uznało same siebie za ważne źródła informacji.

Podobny brak rozeznania wykazują instytucje otoczenia biznesu – w tym organizacje przedsiębiorców – na temat znaczenia przypisywanego przez przedsiębiorców samorządowi gospodarczemu. Po raz kolejny, instytucje działające na rzecz MSP są znacznie bardziej optymistyczne niż przedsiębiorcy: aż 95% z nich spodziewa się poprawy w przynajmniej jednej z wymienionych dziedzin, natomiast tylko 50% przedsiębiorców przewiduje pozytywny wpływ samorządu na sytuację przedsiębiorstw.

Wykres 10.17. Opinie instytucji wspierających biznes i przedsiębiorców o pozytywnym wpływie wprowadzenia samorządu gospodarczego na sytuację MSP (% instytucji i przedsiębiorców przewidujących poprawę w danej dziedzinie)

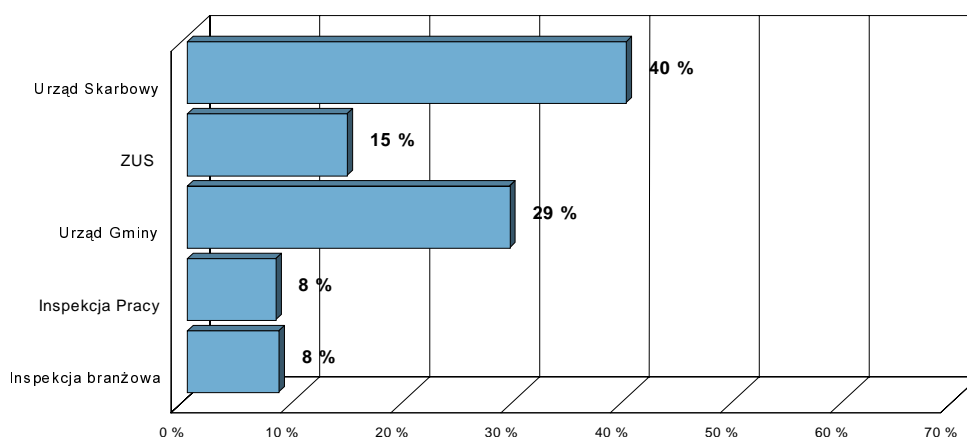
Źródło: opracowanie własne PARP na podstawie sondażu BiznesBus, Demoskop.

Warto jednak zauważyć, iż proporcje odpowiedzi w obrębie grupy przedsiębiorców oraz instytucji działających na rzecz MSP są podobne, tzn. zbliżona liczba przedsiębiorców oczekuje poprawy w większości dziedzin (z wyjątkiem pomocy przy zawieraniu umów) i zbliżona liczba instytucji spodziewa się pozytywnych zmian w większości dziedzin (również tu z wyjątkiem pomocy przy zawieraniu umów).

10.3. Administracja publiczna w opinii przedsiębiorców

W badaniach przeprowadzonych na reprezentatywnej grupie małych i średnich przedsiębiorców zadano pytanie o ocenę przyjazności dla firm urzędów administracji publicznej, z którymi najczęściej się one stykają. Respondenci, zapytani o najbardziej pomocny dla przedsiębiorców urząd, wskazali przede wszystkim urząd skarbowy, a w dalszej kolejności urząd gminy. Niskie oceny (po 8%) Inspekcji Pracy i innych inspekcji branżowych tłumaczyć można kontrolnym charakterem ich działalności.

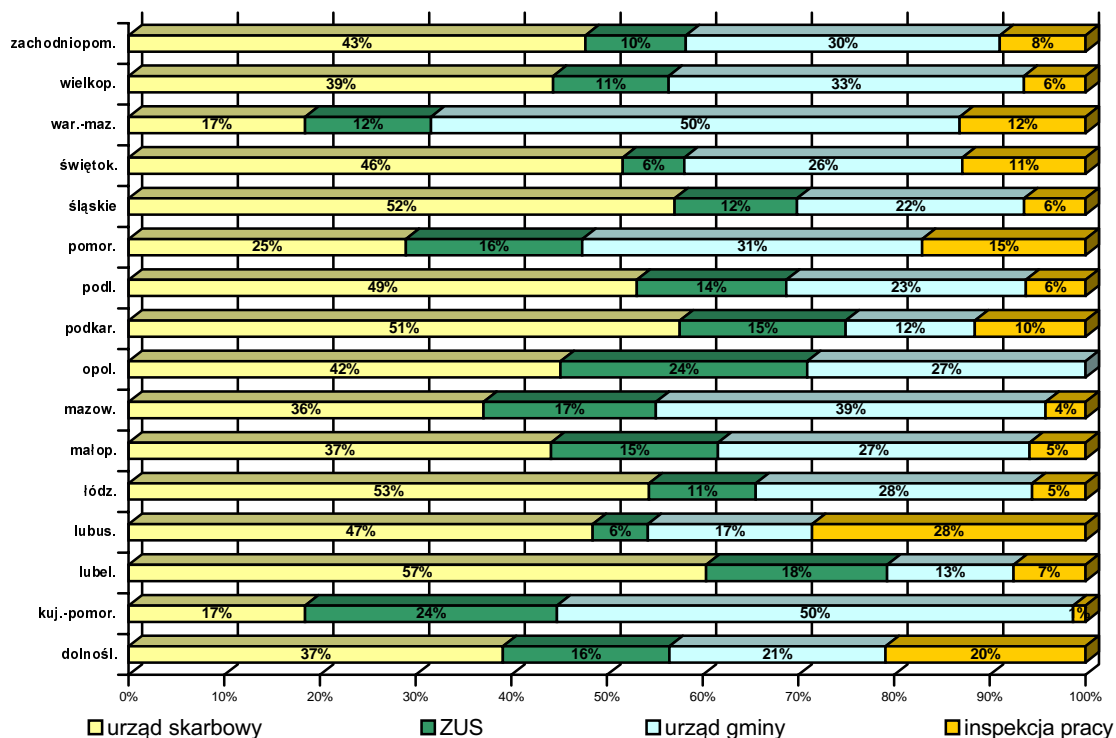
Wykres 10.18. Ocena przyjazności urzędów

Źródło: opracowanie Instytutu Gallupa na zlecenie PARP.

Przy tej ocenie występują dość duże zróżnicowania terytorialne. Firmy działające na terenie gmin wiejskich i wiejsko-miejskich postrzegają urząd gminy jako bardziej pomocny dla przedsiębiorców (odpowiednio 47% i 44%) niż urząd skarbowy (33% i 27%). Duże zróżnicowanie ocen urzędów występuje także w poszczególnych województwach.

Wykres 10.19. Ocena przyjazności urzędów w poszczególnych województwach

Istotnym obszarem kontaktów MSP z administracją jest proces udzielania zamówień publicznych. Zamówienia publiczne mogą być istotnym źródłem pozyskiwania kontraktów, stąd ważne jest zbadanie, jak oferenci oceniają system zamówień publicznych, a szczególnie kontakty z zamawiającymi – dysponującymi środkami publicznymi.

Obowiązujący obecnie system zamówień publicznych oferenci oceniają krytycznie⁴ – uważają, że jest on nadmiernie sformalizowany (48% respondentów) oraz że preferuje zamawiającego (70%). Oznaczać to może, że oferenci nie czują się równouprawnionymi partnerami administracji w procedurze udzielania zamówień publicznych.

Ocena zachowań zamawiających jest w przeważającym stopniu negatywna. Składa się na to zarówno ocena wpływu wprowadzenia ustawy na ograniczenie możliwości korupcyjnych (tylko 17% respondentów sądzi, że regulacja w ten sposób działała), jak i ocena przygotowania zamawiających do prowadzenia postępowania.

⁴ Badania *Zamówienia publiczne – prawo i praktyka* przeprowadzone na grupie prawie 500 przedsiębiorstw z terenu całego kraju przez zespół miesięcznika *Zamówienia publiczne Doradca* w 1999 roku.

Tabela 10.1. Ocena znajomości przepisów procedur zamówień publicznych przez zamawiających

	w %
bardzo dobra	2,02
wystarczająca	33,82
dostateczna	47,87
niewystarczająca dla poprawnego przeprowadzenia postępowania	16,29

Źródło: „Zamówienia publiczne – prawo i praktyka”, badania ankietowe miesięcznika „Zamówienia publiczne – Doradca”.

Należy dodać, że nieprzychylnie oceny częściej wystawiają organom administracji firmy małe niż firmy duże.

Wśród powodów, dla jakich oferenci najczęściej rezygnowali z udziału w postępowaniu o zamówienie publiczne, najwięcej wskazań mają te związane bezpośrednio z funkcjonowaniem zamawiającego: przekonanie, że rozstrzygnięcie zapadło wcześniej oraz ustanowienie nieobiektywnych lub niekorzystnych kryteriów wyboru wykonawcy.

Tabela 10.2. Najczęściej występujące powody rezygnacji przedsiębiorców z udziału w postępowaniu

	w %
przekonanie, że rozstrzygnięcie zapadło wcześniej	46,56
nieobiektywne lub niekorzystne dla firm kryteria wyboru	35,43
nadmiar żądanych dokumentów i kłopoty z ich zgromadzeniem	24,09
zbyt wysokie wadium	24,09
zbyt krótki termin na sporządzenie oferty	20,85
zbyt wysokie zabezpieczenie należytego wykonania umowy	12,75
niejasność specyfikacji istotnych warunków zamówienia	11,74
inne	10,12

¹możliwa więcej niż jedna odpowiedź

Źródło: „Zamówienia publiczne – prawo i praktyka”, badania ankietowe miesięcznika „Zamówienia publiczne – Doradca”.

Trudności w kompletowaniu dużej ilości dokumentów oraz wysokość wadium stanowią częściej problem dla firm małych, jednak w całej badanej populacji jest ona oceniana jako najbardziej uciążliwa (60%). Należy podkreślić, że 67% oferentów twierdziło, że w postępowaniach, w których brali udział zamawiający żądał kompletu dokumentów wymienionych w rozporządzeniu Rady Ministrów z 6 stycznia 1998 r., mimo że nie ma takiego obowiązku.

Wyrazem negatywnej oceny przedsiębiorców są też odpowiedzi na pytanie o przyczyny rezygnacji z wniesienia protestu. Trzeba dodać, że 2/3 ankietowanych deklarowało, że zrezygnowało z wniesienia protestu.

Tabela 10.3. Przyczyny rezygnacji z wniesienia protestu

	w %
przekonanie o bezowocności takiego działania	73,01
obawa przed nieprzychylnym stosunkiem zamawiającego w kolejnych postępowaniach	64,11
przyjęcie wyjaśnień, przedstawionych przez zamawiającego	8,28
inne	1,84

Źródło: „Zamówienia publiczne – prawo i praktyka”, badania ankietowe miesięcznika „Zamówienia publiczne – Doradca”.

Przekonanie o bezowocności działania wydaje się uzasadnione. Tylko co 4 złożony protest był uwzględniony. Zamawiający są do wnoszących protesty nastawieni nieprzychylnie, o czym świadczy tworzenie trudności w dostępie do dokumentacji postępowania. Ponad 70% oferentów wnoszących protest napotykało na takie utrudnienia ze strony zamawiającego.

10.4. Programy wsparcia MSP realizowane przez Polską Fundację MSP i Krajowy System Usług dla MSP

10.4.1. Polska Fundacja Promocji i Rozwoju Małych i Średnich Przedsiębiorstw. Informacje podstawowe

Polska Fundacja Promocji i Rozwoju Małych i Średnich Przedsiębiorstw swoją działalność prowadziła w latach 1995-2000. Począwszy od 1997 roku Ministrem Fundatorem Fundacji został Minister Skarbu Państwa, a Minister Gospodarki nadzorował jej prace. Pierwsze lata działalności finansowane były przede wszystkim ze środków zagranicznych – Unii Europejskiej, Międzynarodowej Korporacji Finansowej oraz Amerykańskiej Agencji Rozwoju Międzynarodowego (USAID).

Celem działalności Fundacji było tworzenie warunków rozwoju sektora małych i średnich przedsiębiorstw jako ważnego elementu gospodarki polskiej, wnoszącego zasadniczy wkład w tworzenie dochodu narodowego oraz podnoszenie dobrobytu w kraju.

Polska Fundacja MSP była także forum wymiany opinii i doświadczeń między sektorem publicznym i prywatnym poprzez udział w Radzie Fundacji przedstawicieli środowiska przedsiębiorców i ministerstw, których funkcjonowanie wywiera istotny wpływ na kształtowanie warunków prowadzenia działalności gospodarczej, oraz instytucji finansowych i regionalnych. Współpracując z Departamentem Rzemiosła, Małych i Średnich Przedsiębiorstw Ministerstwa Gospodarki oraz z Sejmową Komisją Małych i Średnich Przedsiębiorstw, eksperci Fundacji lub specjaliści działający na jej zlecenie brali udział w opracowywaniu i opiniowaniu programów i projektów regulacji istotnych dla sektora.

Działalność Fundacji to również szereg projektów badawczych i przeprowadzenie analiz dotyczących zagadnień związanych z rozwojem małych i średnich przedsiębiorstw oraz zgromadzenie obszernych zasobów informacji. Począwszy od 1997 roku publikowano doroczny raport o stanie sektora MSP w Polsce przedstawiający podstawowe dla sektora statystyki, zbiorcze wyniki badań oraz rekomendacje wprowadzenia zmian służących zmniejszeniu barier hamujących rozwój przedsiębiorczości.

W ciągu pięciu lat istnienia Fundacji stworzono infrastrukturę organizacyjną służącą wspieraniu sektora MSP w Polsce. Powstała sieć ośrodków Krajowego Systemu Usług (ponad 150 akredytowanych ośrodków na terenie całego kraju), zorganizowano Centra Informacji Gospodarczej (BIN), powołano Polską Sieć Doradców Biznesu S.A.

Główne programy realizowane przez Polską Fundację MSP w latach 1996–2000 to:

Lp.	Nazwa programu	Okres realizacji	Finansowanie
1	Program Rozwoju Sektora Prywatnego PHARE '91	1992-1996	4 mln ECU
2	Program Rozwoju Sektora Prywatnego MPiH PHARE '91	1996-1997	2,1 mln ECU
3	Program Rozwoju Przedsiębiorczości w Polsce STEP I PHARE 95	1995-1999	2,89 mln EUR
4	Program Rozwoju Przedsiębiorczości w Polsce STEP II PHARE 96	1997 – 2000	2,75 mln EUR
5	Program Rozwoju Instytucjonalnych Struktur Wspierania Przedsiębiorczości w Polsce STEP-IFE (tzw. <i>counterpart funds</i> ⁵)	1997-2001	14,19 mln PLN
6	Program Promocji Eksportu Małych i Średnich Przedsiębiorstw EXPROM II	1996-2000	7,3 mln EUR
7	Program Rozwoju Turystyki w Polsce TOURIN III PHARE 95 i współfinansowanie ze strony polskiej	1998-1999	4,26 mln EUR 1,15 mln PLN
8	Program Unii Europejskiej „Odbudowa” oraz Złotowy Fundusz dotacji Lokalnych i Projekt Pomocy Technicznej przy Realizacji Programu Odbudowa (<i>counterpart funds</i>)	1997-2000	64,96 mln EUR 6,89 mln PLN
9	Program Łagodzenia Społecznych i Regionalnych Skutków Restrukturyzacji Górnictwa Węgla Kamiennego i Stali INICJATYWA I PHARE 98 wraz ze środkami rezerwy celowej Rady Ministrów	1999-2000	29,93 mln EUR 4,5 mln PLN
10	Program Łagodzenia Społecznych i Regionalnych Skutków Restrukturyzacji Górnictwa Węgla Kamiennego i Stali oraz rozwój na Śląsku INICJATYWA II PHARE 99	1999-2002	31,00 EUR
11	Program Wsparcia Rozwoju Regionalnego Regionów Warmii i Mazur oraz Podkarpacia oraz współfinansowanie ze strony polskiej	2000-2002	12,15 mln EUR 5,8 mln EUR
12	Wspieranie uczestnictwa polskich MSP w programach Unii Europejskiej (kwota dostępna dla Polski w ramach III Wieloletniego Programu dla MSP UE)	1999-2000	0,94 mln EUR
13	Realizacja zadań wynikająca z <i>Kierunków działań Rządu wobec małych i średnich przedsiębiorstw do 2002 roku</i>	2000	14,7 mln PLN

Polska Fundacja Promocji i Rozwoju Małych i Średnich Przedsiębiorstw stopniowo przekształcała się z instytucji zajmującej się przede wszystkim wdrażaniem programów Unii Europejskiej przeznaczonych dla sektora MSP, a zwłaszcza wspierających jego otoczenie, w instytucję, realizującą zadania Rządu w sferze rozwoju przedsiębiorczości i udzielaniu bezpośredniej pomocy firmom głównie za pośrednictwem systemu lokalnych ośrodków wspierania biznesu.

Fundacja została zlikwidowana na mocy ustawy z dnia 9 listopada 2000 r. o utworzeniu Polskiej Agencji Rozwoju Przedsiębiorczości, która rozpoczęła działalność 1 stycznia 2001 r. i jest następcą Polskiej Fundacji MSP.

Celem Agencji jest udział w realizacji programów rozwoju gospodarki, w szczególności w zakresie wspierania rozwoju małych i średnich przedsiębiorstw (MSP), eksportu oraz spójności społeczno-gospodarczej kraju.

⁵ Są to środki złotowe Unii Europejskiej.

PARP realizuje swoje zadania poprzez samodzielne wykonywanie działań lub dofinansowanie działań innych organizacji i instytucji, w zakresie:

- świadczenia usług doradczych dla przedsiębiorców,
- organizowania szkoleń i seminariów,
- organizowania przedsięwzięć informacyjnych, promocyjnych, targowych i wystawienniczych w kraju i za granicą,
- gromadzenia i udostępniania informacji istotnych dla przedsiębiorców,
- tworzenia baz danych zawierających informacje gospodarcze i zarządzanie nimi,
- opracowywania, wydawania i rozpowszechniania publikacji,
- świadczenia usług eksperckich, w tym dla organów administracji rządowej i organów jednostek samorządu terytorialnego,
- opracowywania i udostępniania analiz dotyczących zjawisk zachodzących w gospodarce,
- dofinansowania udziału polskich przedsiębiorców w międzynarodowych imprezach promocyjnych, targowych i wystawienniczych, a także międzynarodowych programach obejmujących badania naukowe oraz prace rozwojowe i wdrożeniowe.

W zakresie stosowanych instrumentów finansowych PARP może:

- udzielać pożyczek i dotacji,
- udzielać dotacji podmiotom działającym na rzecz rozwoju przedsiębiorczości,
- obejmować udziały i akcje w spółkach o określonym profilu działalności,
- nabywać obligacje emitowane przez przedsiębiorców.

Pracami Agencji kieruje Prezes. Nadzór nad działaniami Agencji sprawowany jest przez Radę Nadzorczą składającą się z 9 członków powoływanych przez ministra właściwego do spraw gospodarki. Jeden z członków Rady powoływany jest na wniosek ministra właściwego ds. rozwoju regionalnego, czterech na wniosek ogólnopolskich organizacji zrzeszających organizacje przedsiębiorców i pracodawców⁶.

10.4.2. Programy PHARE realizowane przez Fundację w roku 2000

Program Wspierania Przedsiębiorczości w Polsce – STEP II

Program był realizowany w latach 1997–2000 i obejmował działania mające na celu podniesienie konkurencyjności polskich małych i średnich przedsiębiorstw oraz rozszerzenie zasięgu ich działania na rynki europejskie:

- pomoc polskim instytucjom rządowym i organizacjom przedsiębiorców w zakresie przygotowania strategii wprowadzania polskich MSP na rynki krajów Unii Europejskiej,
- rozwój rynku usług dla sektora małych i średnich przedsiębiorstw,
- promocję przedsiębiorczości obejmującą podnoszenie wiedzy społeczeństwa, kół decyzyjnych i przedsiębiorców na temat roli sektora MSP w gospodarce.

---

⁶ W skład Rady powołanej przez Ministra Gospodarki w kwietniu 2000 r. wchodzi przedstawiciele Ministerstwa Gospodarki, Ministerstwa Rozwoju Regionalnego i Budownictwa oraz pięciu organizacji zrzeszających przedsiębiorców i pracodawców.

W roku 2000 działania programu obejmowały:

- pomoc doradczą dla urzędników państwowych i parlamentarzystów zajmujących się problematyką MSP przygotowującą ich do zadań związanych z kształtowaniem skutecznej polityki wobec MSP oraz zadań wynikających z wymagań pojawiających się w procesie przygotowania do integracji z Unią Europejską,
- pomoc doradczą dla organizacji przedsiębiorców w celu przygotowania organizacji przedsiębiorców do wypełniania niektórych zadań wynikających z przyszłego członkostwa Polski w Unii Europejskiej, w szczególności zdobywania informacji o decyzjach podejmowanych na poziomie Unii oraz analizy skutków tych decyzji i uzyskiwania na nie wpływu,
- wzmocnienie struktury Krajowego Systemu Usług dla MSP poprzez pomoc doradczą w opracowaniu i wdrożeniu rozwiązań wspomagających proces rozwoju sieci oraz podniesienie profesjonalizmu ośrodków i dostarczenie im specjalistycznej wiedzy na temat metod i procedur związanych z realizacją programów finansowanych przez Unię Europejską,
- zwiększenie dostępu MSP do zewnętrznych źródeł finansowania poprzez rozszerzenie i wzbogacenie oferty instytucji bankowych dla MSP oraz nawiązanie długofalowej współpracy tych instytucji z infrastrukturą i otoczeniem small biznesu,
- dostarczenie kompleksowej oferty usługowej dla przedsiębiorców z sektora MSP dzięki dofinansowaniu kosztu usług. Oferta obejmowała usługi informacyjne tzw. Centrów Kompetencji Europejskiej, usługi doradczo-szkoleniowe i finansowe oraz usługi ułatwiające dostęp polskich MSP do systemów poszukiwania partnerów gospodarczych,
- podniesienie świadomości polskich MSP o istotnych aspektach procesu integracji oraz polityce Unii w stosunku do tego sektora.

Na realizację programu w 2000 roku wydano ponad 650 tysięcy euro.

Program Rozwoju Przedsiębiorczości w Polsce – Rozwój instytucjonalnych struktur wspierania przedsiębiorczości – STEP-IFE

Działania programu STEP-IFE koncentrują się na wspieraniu procesu budowy struktur instytucjonalnych, pracujących na rzecz podnoszenia konkurencyjności polskich MSP w trakcie wchodzenia Polski do Unii Europejskiej. Program był uzupełnieniem działań podejmowanych w ramach programów STEP i EXPROM II, stanowił także jeden z instrumentów polityki państwa wobec małych i średnich przedsiębiorstw.

Działania w ramach programu skupiały się na realizacji usług o charakterze eksperckim, których wynikiem są badania i ekspertyzy na temat sektora małych i średnich przedsiębiorstw oraz rozwoju systemu instytucji wspierania biznesu. Realizowane zadania związane były ze wsparciem samego systemu oraz dofinansowaniem usług świadczonych przez ośrodki dla małych i średnich przedsiębiorstw. W 2000 roku dofinansowano, ze środków programu STEP-IFE, około 900 usług, z których skorzystało ponad 3 500 przedstawicieli małych i średnich przedsiębiorstw. Na dofinansowanie usług w 2000 roku przeznaczono ponad 1,6 mln zł. Elementem programu było również dofinansowywanie działań związanych z integracją europejską podejmowanych przez organizacje zrzeszające przedsiębiorców.

Promocja współpracy międzynarodowej: program EXPROM II

W 2000 r. Polska Fundacja MSP zakończyła realizację programu „Promocja eksportu małych i średnich przedsiębiorstw – EXPROM II” finansowanego ze środków Unii Europejskiej w ramach programu PHARE.

Z programu skorzystało ponad 300 małych i średnich producentów zaangażowanych w działalność eksportową i reprezentujących sektory: meblarstwo, produkty z tworzyw sztucznych, odlewnictwo, odzież, instrumenty medyczne oraz części i podzespoły dla motoryzacji. Łączna wartość pomocy udzielonej ze środków programu na działania realizowane na rzecz przedsiębiorstw wyniosła ponad 5,3 mln euro. Przedsiębiorstwa współfinansowały swój udział w programie w wysokości od 30 do 75%, a łączny wkład przedsiębiorstw wyniósł ponad 7,8 mln euro. Badania ankietowe przeprowadzone pod koniec programu wykazały, że blisko 80% beneficjentów odnotowało wzrost poziomu eksportu, ponad 70% powiększyło zarówno liczbę rynków, jak i klientów zagranicznych, a co piąte przedsiębiorstwo nie będące eksporterem rozpoczęło eksport bezpośredni.

Program przyczynił się również do opracowania i wdrożenia – w formie działań grupowych – średniookresowych strategii rozwoju eksportu dla sektorów objętych programem. Działania grupowe, szczególnie misje handlowe i kolektywny udział w specjalistycznych targach zagranicznych, okazały się najbardziej efektywną formą wspierania rozwoju eksportu MSP.

Program pozwolił na przetestowanie instrumentów bezpośredniego oddziaływania na proeksportowy rozwój MSP w wybranych sektorach przemysłowych. Instrumenty miały formę pakietów finansowo-doradczych ukierunkowanych na podniesienie konkurencyjności przedsiębiorstw na rynkach międzynarodowych. Pakiety obejmowały – w różnym zakresie w zależności od potrzeb i możliwości indywidualnego przedsiębiorstwa – pomoc w przygotowaniu planu rozwoju eksportu przedsiębiorstwa; doradztwo i szkolenia z zakresu marketingu eksportowego, organizacji i techniki prowadzenia eksportu, rozwoju produktu, poszukiwania partnerów zagranicznych, pozyskania instrumentów finansujących rozwój proeksportowy; pomoc finansową i doradczą przy realizacji wybranych działań proeksportowych oraz dotacje na inwestycje proeksportowe.

Programy Unii Europejskiej Inicjatywa oraz Inicjatywa II (Łagodzenie społecznych i regionalnych skutków restrukturyzacji górnictwa węgla kamiennego i hutnictwa żelaza i stali) i rozwój regionalny na Śląsku PHARE 1999

Unia Europejska przeznaczyła w ramach funduszu PHARE na lata 1998 i 1999 kwotę 61 mln euro na wsparcie dwóch rządowych programów restrukturyzacyjnych – górnictwa węgla kamiennego (32 mln euro) oraz hutnictwa żelaza i stali (20 mln euro). Środki te pozwoliły na uruchomienie dwóch programów: PL9811 INICJATYWA oraz PL9903.01 INICJATYWA II, których celem jest łagodzenie społecznych i regionalnych skutków wynikających z redukcji zatrudnienia w obu sektorach. Dodatkowym celem programu INICJATYWA II jest wsparcie rozwoju regionalnego na terenie województw: śląskiego, małopolskiego i dolnośląskiego (9 mln euro).

Program wspiera aktywne działania socjalne finansowane ze środków budżetu państwa:

- przekwalifikujące szkolenia zawodowe dla zwalnianych pracowników obu sektorów;
- współfinansowanie aktywizujących osłon socjalnych – zasiłków socjalnych w górnictwie oraz kontraktów szkoleniowych – świadczeń na przekwalifikowanie w hutnictwie.

oraz tworzenie nowych miejsc pracy w sektorze małych i średnich przedsiębiorstw poprzez:

- refundację składki na ubezpieczenie społeczne na rzecz pracodawców zatrudniających byłych pracowników obu sektorów;
- udzielanie preferencyjnych pożyczek dla byłych pracowników obu sektorów, rozpoczynających samodzielną działalność gospodarczą lub ich współmałżonków oraz MSP planujących zatrudnienie byłych pracowników górnictwa i hutnictwa;
- system dopłat do oprocentowania kredytów bankowych udzielanych MSP planującym zatrudnienie byłych pracowników górnictwa i hutnictwa;

- system subsydiowania usług doradczych dla podmiotów korzystających z powyższych instrumentów⁷.

Program Rozwoju Regionalnego na rzecz Warmii i Mazur oraz Podkarpacia – PHARE 1999

Głównym celem programu jest wprowadzenie do programów społeczno-gospodarczych w Polsce kryteriów i metodologii określania celów krajowej polityki strukturalnej i rozwoju obszarów wiejskich, zgodnych z zasadami Unii Europejskiej. Program w formie wsparcia inwestycyjnego jest realizowany w województwach podkarpackim i warmińsko-mazurskim, a w formie pomocy technicznej dla władz samorządowych we wszystkich 16 województwach.

W ramach programu można wydzielić trzy podstawowe komponenty.

Komponent I obejmuje działania inwestycyjne w województwach podkarpackim oraz warmińsko-mazurskim oraz działania ukierunkowane na rozwój zasobów ludzkich i doskonalenie kadr odpowiedzialnych za programowanie oraz wdrażanie działań mających na celu realizację strategii rozwoju w poszczególnych 16 województwach Polski.

W trakcie jego realizacji został stworzony Fundusz Dotacji Lokalnych, z którego środki przeznaczone na współfinansowanie inwestycji służących realizacji priorytetów zapisanych w strategicznych dokumentach rozwoju województw objętych inwestycyjną częścią programu i dotyczących:

- tworzenia nowych trwałych miejsc pracy;
- tworzenia lub unowocześniania infrastruktury wspierającej rozwój małych i średnich przedsiębiorstw;
- innowacji i transferu technologii;
- edukacji i rynku pracy;
- transportu i infrastruktury transportowej.

Do ubiegania się o pomoc ze środków Funduszu uprawnione były gminy. Budżet Funduszu to 4,5 mln euro dla każdego z województw. Kwota dotacji na realizację jednego projektu nie może być niższa niż 20 tys. euro oraz wyższa niż 500 tys. euro, a dotacja do projektu nie może pokrywać więcej niż 50% kosztów. Dodatkowo projekt jest współfinansowany z budżetu państwa – w wysokości połowy udziału środków PHARE. Ze środków Funduszu w roku 2000 skorzystało 28 gmin na realizację projektów o wartości 8,2 mln euro.

Przygotowany w 2000 roku projekt doskonalenia kadr będzie się koncentrował na rozpowszechnianiu najlepszych wzorów i doświadczeń z UE w zakresie przygotowania i wdrażania regionalnych programów operacyjnych.

Ponadto w 2000 roku przygotowano do realizacji następujące działania:

- komponent II programu mający na celu wprowadzenie ekologicznych metod produkcji rolnej oraz dywersyfikację działalności gospodarczej, zapewniającej alternatywny przychód gospodarstwom rolniczym oraz tworzenie miejsc pracy dla osób mieszkających na wsi. Realizacja komponentu będzie się odbywała w ramach działań inwestycyjnych (dotacji) wspartych doradztwem i szkoleniami;

---

⁷ Por. rozdział 3.2.3, w którym opisano efekty programu.

- komponent III mający na celu przygotowanie kadr regionalnych włączonych w proces programowania w kontekście przygotowań do członkostwa w UE i korzystania w przyszłości z Funduszy Strukturalnych na Lubelszczyźnie i Podlasiu.

Ogólnopolskie programy wsparcia dla MSP w ramach programu PHARE 2000

W 2000 roku w ramach programu PHARE przygotowano do realizacji dwa projekty wsparcia dla MSP obejmujące teren całej Polski: „Krajowy Program Rozwoju MSP” oraz „Krajowy Rozwój Eksportu”.

W projekcie „Krajowy Program Rozwoju MSP” zaprogramowano trzy instrumenty bezpośredniego wsparcia przedsiębiorców: *Wstęp do jakości* (wdrażanie systemów kontroli jakości, certyfikacji i standaryzacji w MSP), *Innowacje i technologie dla rozwoju firmy* (usługi doradcze i szkoleniowe dla firm w procesie strategicznego planowania rozwoju na bazie nowych technologii i innowacji) oraz *Przygotowanie do funkcjonowania na rynku europejskim* (program szkoleniowy dla MSP prywatyzowanych w drodze leasingu pracowniczego). Budżet programu wynosi 6 mln euro.

W projekcie „Krajowy Rozwój Eksportu” oferta dla MSP zostaje wzbogacona o kolejne dwa instrumenty: *Wprowadzenie do eksportu* (program szkoleń dla firm rozpoczynających działalność eksportową) i *Program promocji eksportu* (działania indywidualne i grupowe firm eksportujących).

Program *Wprowadzenie do eksportu* przewiduje dotacje na współfinansowanie 60% kosztów uczestnictwa w programie doradczo-szkoleniowym dla firm rozpoczynających eksport; dotacja została zaplanowana w wysokości do ok. 1 000 euro na uczestnika; w ramach programu przewidziano 1,1 miliona euro na współfinansowanie tego instrumentu;

Program promocji eksportu przewiduje dotacje dla eksporterów z sektora MSP, pokrywające do 60% kosztów realizacji działań promocyjno-marketingowych ukierunkowanych na rozwój rynków eksportowych. Dotacja w wysokości od 1 500 do 10 000 euro będzie mogła pokryć koszty usług doradczych, szkoleniowych i informacyjnych, badania rynków, udziału w targach zagranicznych i misjach handlowych, organizacji misji przyjazdowych, opracowania i wydania materiałów promocyjnych. Na współfinansowanie programu przewidziano 2,8 miliona euro.

Program Krajowego Rozwoju Eksportu przewiduje również opracowanie koncepcji nowych instrumentów wspierania eksportu MSP w formie konsorcjów eksportowych tworzonych przez MSP oraz funduszy wzajemnych ubezpieczeń kontraktów eksportowych. Program będzie także wspierał regiony w rozwijaniu ich potencjału eksportowego poprzez doradztwo i szkolenia dla władz i organizacji regionalnych, w zakresie przygotowywania i wdrażania projektów regionalnych instrumentów promocji eksportu.

10.4.3. III Wieloletni Program Unii Europejskiej dla Małych i Średnich Przedsiębiorstw

III Wieloletni Program dla MSP jest jednym z trzech komponentów programu Unii Europejskiej pod nazwą Zintegrowany Program dla Małych i Średnich Przedsiębiorstw i Sektora Rzemiosła. Jest to pierwszy program Komisji Europejskiej, w którym decyzją Rady Stowarzyszenia z dnia 5 listopada 1998 roku Polska uzyskała możliwość udziału na zasadach analogicznych do krajów członkowskich. Programem w Polsce w 2000 roku administrowała Polska Fundacja MSP. W latach 1999–2000 środki programu zostały wykorzystane na działania w obszarach:

Rozwój sieci Centrów Euro Info – w wyniku przeprowadzonego w 1999 roku konkursu jako część europejskiego systemu utworzona została sieć dwunastu Centrów Euro Info w Polsce. Zadaniem sieci jest udzielanie pomocy doradczej oraz informacji na temat Unii Europejskiej, warunków i przepisów Wspólnot Europejskich, umożliwienie polskim MSP nawiązywania kontaktów kooperacyjnych za pośrednictwem dostępnych systemów kojarzenia partnerów oraz organizowanie wyjazdów przedsiębiorstw na targi. Na ten cel, w latach 1999–2000, zostało wydatkowane 500 000 euro.

Targi Europartenariat, Interprise, IBEX. W latach 1999-2000 w targach Europartenariat, Interprise, IBEX uczestniczyło łącznie 330 polskich przedsiębiorstw. W trakcie targów Europartenariat w Poczdamie, gdzie strona polska była współorganizatorem, 65 firm prezentowało swoją ofertę jako wystawcy. Komisja Europejska, w związku ze zmianą polityki, odstąpiła od organizowania kolejnych edycji targów Europartenariat, Interprise i IBEX wg obecnej formuły.

Rzemiosło, Craft – działania w ramach komponentu koncentrowały się na trzech podstawowych obszarach: kultura przedsiębiorczości, rzemiosło, małe i mikro przedsiębiorstwa oraz kobiety, młodzi przedsiębiorcy i przedsiębiorstwa prowadzone przez osoby z grup specjalnych. W ramach programu polskie organizacje mogły uczestniczyć w konkursie na pilotażowe działania promujące przedsiębiorczość w szkołach średnich (w ramach programu "The Propagation of the Spirit of Enterprise in the Secondary Schools in Wrocław Region"). We wrześniu 2000 roku została zawarta umowa ze Stowarzyszeniem Rozwoju Przedsiębiorczości we Wrocławiu na realizację projektu w wybranych szkołach województwa dolnośląskiego. W ramach tego obszaru działań wykorzystano środki w wysokości 100 000 euro.

BC-Net (Business Cooperation Network) to jeden z głównych unijnych systemów informacyjnych dla przedsiębiorców, zawierający oferty handlowe, finansowe i techniczne dotyczące współpracy gospodarczej. W Polsce w systemie akredytowanych było 13 Lokalnych Konsultantów, a funkcję Krajowego Punktu Kontaktowego pełniła Polska Fundacja Promocji i Rozwoju Małych i Średnich Przedsiębiorstw. Celem BC-Net była promocja współpracy międzynarodowej małych i średnich przedsiębiorstw oraz pomoc w poszukiwaniu partnerów gospodarczych poprzez dystrybucję ofert kooperacyjnych. W okresie 1999-2000 do systemu wprowadzonych zostało 175 ofert polskich firm. W wyniku reorientacji działań oraz po dokonaniu oceny efektywności systemu, Komisja Europejska podjęła decyzję o zaprzestaniu wspierania w dotychczasowej formie systemu BC-Net z dniem 31 grudnia 2000 r.

10.4.4. Sieć Informacji dla Biznesu (Business Information Network – BIN)

Sieć Informacji dla Biznesu BIN skupia 21 ośrodków z terenu całego kraju, świadczących przede wszystkim usługi informacyjne, ale także doradcze i szkoleniowe dla małych i średnich przedsiębiorstw. Większość z nich jest jednocześnie ośrodkami Krajowego Systemu Usług dla MSP. Ważnym elementem oferty sieci BIN jest dostęp do baz kooperacyjnych ułatwiających poszukiwanie partnerów gospodarczych, a także do informacji na temat przetargów ogłaszanych w Unii Europejskiej. Ośrodki dysponują m.in. danymi o targach w kraju i za granicą, imprezach wystawienniczych o charakterze branżowym. Część z nich prowadzi wywiadownie gospodarcze.

10.4.5. Krajowy System Usług dla MSP

Informacje podstawowe

Krajowy System Usług dla Małych i Średnich Przedsiębiorstw (KSU) powstał w 1996 roku z inicjatywy Polskiej Fundacji MSP. Jego celem jest rozwój kompleksowego rynku usług dla MSP w oparciu o lokalne, regionalne i krajowe instytucje wspierające przedsiębiorczość.

Obecnie sieć KSU tworzy ponad 150 instytucji świadczących usługi doradcze, szkoleniowe, informacyjne i finansowe dla MSP. Wśród nich znajdują się centra wspierania biznesu, ośrodki wspierania przedsiębiorczości, agencje rozwoju regionalnego, organizacje pracodawców, instytuty badawczo-rozwojowe, fundacje i stowarzyszenia.

Rozszerzenie sieci

Sieć KSU nie jest strukturą zamkniętą. W 2000 roku kontynuowano działania zmierzające do jej rozszerzenia. W wyniku ogólnopolskiego naboru przeprowadzonego w czwartym kwartale, formularze aplikacyjne złożyło 86 organizacji. 54 z nich zostały zakwalifikowane na listę ośrodków oczekujących na włączenie do sieci. Ponieważ od 2000 roku do sieci przyjmowane są wyłącznie ośrodki spełniające standardy sieci, organizacje te są następnie poddawane audytowi akredytacyjnemu. W efekcie tych działań 25 nowych organizacji uzyskało akredytację w Krajowym Systemie Usług dla MSP i tym samym zostało włączonych do systemu.

Akredytacja ośrodków KSU

Od początku funkcjonowania sieci jednym z najistotniejszych zadań było zapewnienie jednolitych standardów i wysokiej jakości świadczonych usług. W 2000 roku zapoczątkowano wdrażanie standardów i rozpoczęto proces akredytacji ośrodków w Krajowym Systemie Usług dla MSP. Akredytacja jest działaniem dobrowolnym. Ośrodek może uzyskać akredytację w jednym lub kilku zakresach usług:

- usługi doradcze dla MSP,
- usługi szkoleniowe dla MSP,
- usługi informacyjne dla MSP,
- usługi finansowe dla MSP (fundusze poręczeniowe i pożyczkowe).

Kryteria akredytacji obejmują następujące obszary funkcjonowania ośrodków:

- działania w ramach sieci ośrodków KSU;
- opracowany i wdrożony system jakości zgodny z wymogami KSU;
- metody pracy;
- zasoby ludzkie;
- zasoby materialne;
- opracowane i stosowane procedury, w tym procedury świadczenia usług doradczych, szkoleniowych, informacyjnych, finansowych, zgodne z wymogami standaryzacji.

Oceny ośrodków pod względem zgodności z wymogami określonymi w standaryzacji dokonuje zespół niezależnych audytorów. Decyzję o przyznaniu akredytacji podejmuje Rada Koordynacyjna KSU. Akredytacja ośrodka w KSU przyznawana jest na okres 3 lat.

Do końca 2000 roku przeprowadzono 89 audytów, w tym 12 audytów powtórnych (poprawkowych) oraz 3 audyty poszerzające zakres usług. Na ich podstawie Komisja Akredytująca wystąpiła z wnioskiem do Rady Koordynacyjnej KSU o przyznanie akredytacji 61 ośrodkom KSU.

Zaangażowanie Krajowego Systemu Usług dla Małych i Średnich Przedsiębiorstw w realizację polityki Rządu wobec MSP

W 2000 roku ośrodki Krajowego Systemu Usług dla MSP zostały włączone w realizację zadań państwa we wspieraniu małych i średnich firm, w ramach realizacji dokumentu „Kierunki działań Rządu wobec małych i średnich przedsiębiorstw do 2002 roku”. Realizowane projekty dotyczyły:

- ułatwiania małym przedsiębiorcom dostępu do wiedzy w zakresie prowadzenia firmy;
- świadczenia usług doradczych dla małych i średnich przedsiębiorstw poprzez utworzoną sieć konsultacyjno-doradczą;
- przeprowadzenia cyklu konferencji dla organizacji przedsiębiorców, dotyczących źródeł finansowania.

Projekt *Ułatwianie małym przedsiębiorcom dostępu do wiedzy w zakresie prowadzenia firmy* umożliwił osobom zarządzającym małym przedsiębiorstwem ubieganie się o refundację części kosztów odbytego szkolenia, które dotyczyło zarządzania przedsiębiorstwem. Refundacje były wypłacane przez 30 Punktów Refundacji Szkoleń (PRS), wybranych spośród ośrodków KSU. W całym okresie realizacji projektu wypłacono refundacje dla ponad 8 tysięcy uczestników szkoleń. Łączna wartość wypłaconych refundacji przekroczyła 6 mln zł.

Najczęściej refundowano szkolenia z zakresu kompetencji menedżerskich (26%), marketingu w zarządzaniu (19,5%) oraz zarządzania finansami (12%). Szkolenia komputerowe oraz z zarządzania zasobami ludzkimi stanowiły ok. 8%, zaś szkolenia językowe – niecałe 5%. Odbiorcy refundacji to małe przedsiębiorstwa, w tym głównie osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą (57%), spółki cywilne (ok. 26%) oraz spółki z ograniczoną odpowiedzialnością (12,5%).

W ramach projektu *Świadczenie usług doradczych dla małych i średnich przedsiębiorstw poprzez utworzoną sieć konsultacyjno-doradczą* mali i średni przedsiębiorcy mogli uzyskać bezpłatne lub częściowo odpłatne usługi doradcze.

W 2000 roku działało 48 Punktów Konsultacyjno-Doradczych (PKD) oraz ich 39 filii, których zadaniem było udzielanie przedstawicielom małych i średnich przedsiębiorstw oraz osobom rozpoczynającym działalność gospodarczą bezpłatnych porad z zakresu prowadzenia działalności gospodarczej. Zakres usług obejmował:

- usługi doradcze związane z administracyjno-prawnymi aspektami prowadzenia działalności,
- proste usługi doradcze związane z zarządzaniem przedsiębiorstwem (porady z dziedziny prawa, finansów, planowania, zarządzania, marketingu, produkcji, innowacji, eksportu, jakości oraz zasobów ludzkich),
- informacje na temat dostępnych źródeł finansowania działalności MSP,
- informacje na temat dostępu do usług dla MSP – możliwości i zasad uzyskiwania bardziej złożonych, odpłatnych (lub częściowo odpłatnych) usług.

Punkty Konsultacyjno-Doradcze zrealizowały usługi dla około 20 tysięcy klientów. Dominowały usługi świadczone dla działających firm (80%). W tej grupie najwięcej usług (76%) zrealizowano dla firm mikro, zatrudniających do 5 osób. Ponad 20% to usługi dla firm małych (do 50 zatrudnionych), a tylko ok. 4% dla firm średnich – zatrudniających do 250 pracowników. Największym zainteresowaniem cieszyły się usługi informacyjne nt. dostępnych źródeł finansowania działalności gospodarczej.

Od października 2000 roku zakres porad dostępnych w PKD został rozszerzony o bezpłatne porady z zakresu wykorzystania zasobów i narzędzi informatycznych. Usługi te były dostępne w 40 PKD oraz ich filiach. W okresie listopad – grudzień 2000 roku z tego nowego zakresu usług PKD skorzystało ponad 1000 osób.

W 22 ośrodkach KSU przedstawiciele małych i średnich przedsiębiorstw mogli skorzystać również z dofinansowywanych specjalistycznych usług doradczych. Usługi były świadczone bezpośrednio na zapotrzebowanie konkretnych firm, a ich duża część dotyczyła działań przygotowujących przedsiębiorstwa do wdrożenia systemów jakości. Wykonane zostały 222 usługi. Całkowita wartość usług to prawie 2 miliony zł, a dofinansowanie ze środków projektu stanowiło około 60%.

W ramach projektu *Cykl konferencji dla organizacji przedsiębiorców, dotyczących źródeł finansowania*, przy współudziale ośrodków KSU zorganizowane zostały 32 konferencje na terenie całej Polski. W konferencjach uczestniczyło 2 500 osób. Najliczniej byli reprezentowani przedstawiciele organizacji członkowskich zrzeszających przedsiębiorców (26,5% badanych), firmy komercyjne (26%) oraz przedstawiciele władz lokalnych (18%).

Szkolenia dla konsultantów

Dla konsultantów KSU przygotowano i przeprowadzono 12 edycji szkoleń z 4 zakresów tematycznych. Ze szkoleń w zakresie zarządzania projektami, logistyki w MSP, diagnozy potrzeb przedsiębiorstwa oraz zamówień publicznych skorzystało łącznie 221 konsultantów. Przeprowadzono również 3 edycje szkolenia z zakresu przygotowania i nadzorowania dokumentacji systemu jakości pod kątem akredytacji w KSU.

10.5. Inne programy ze środków pomocy zagranicznej z elementami wsparcia dla MSP

Opisane niżej programy nie są pełną ofertą pomocy dla małych i średnich firm. Skoncentrowaliśmy się na dwóch rodzajach programów: oferujących pomoc w największej skali i najbardziej oczekiwanej przez przedsiębiorców formie wsparcia finansowego, a także na programach najmniej znanych, a jednocześnie zawierających elementy wsparcia dla MSP.

10.5.1. Program Spójności Społeczno-Gospodarczej PHARE 2000

Program będzie wdrażany w latach 2001–2003. Poza omówionymi w rozdziale 10.4.2. ogólnokrajowymi programami pomocowymi dla MSP w ramach programu realizowanych będzie szereg bezpośrednich działań na rzecz przedsiębiorców w ramach projektów regionalnych. Podstawową formą wsparcia są dotacje na współfinansowanie kosztów usług doradczych i szkoleniowych oraz inwestycji.

W projektach dla pięciu województw objętych programem PHARE 2000 Spójność Społeczno-Gospodarcza dostępne będą trzy instrumenty bezpośredniego wsparcia MSP: *Program rozwoju firmy* (podstawowe doradztwo dla firm), *Program rozwoju firmy dla eksporterów* (współfinansowanie programów rozwoju eksportu), *Program dotacji inwestycyjnych* (dotacje dla MSP na projekty inwestycyjne finansowane kredytem bankowym).

Dotacje na współfinansowanie poszczególnych instrumentów będą wynosiły od 1500 euro w przypadku doradztwa do 50 000 euro w przypadku dotacji inwestycyjnych. Udział przedsiębiorców wynosi minimum 40% wartości usługi w przypadku doradztwa i 75% (w tym kredyt bankowy) w przypadku dotacji inwestycyjnych. Całkowita wartość środków publicznych w programie PHARE 2000 Spójność Społeczno-Gospodarcza wynosi ponad 26 mln euro (w tym 20 mln euro na dotacje inwestycyjne).

W programie tym określone zostały dodatkowe ważne instrumenty dla rozpoczynających działalność gospodarczą oraz w zakresie szkoleń, w ramach tzw. osi „rozwój zasobów ludzkich”. Wydzielenie tej części wsparcia dla MSP wynika z konieczności dostosowania schematu do przyszłego finansowania z Funduszy Strukturalnych, w ramach których działania na rzecz rozpoczynających działalność gospodarczą oraz szkolenia dla MSP w zasadzie finansowane są z Europejskiego Funduszu Socjalnego.

10.5.2. V Program Ramowy Badań (VPR), Postępu Technologicznego i Prezentacji (1998–2002)

Realizując strategię przygotowania do członkostwa w Unii Europejskiej, w 1999 roku Polska stała się członkiem stowarzyszonym V Programu Ramowego Badań, Postępu Technicznego i Prezentacji. Jednym z zasadniczych zadań programu jest podniesienie konkurencyjności przedsiębiorstw Unii i wzmocnienie związków nauki z przemysłem. W V PR mogą uczestniczyć polskie jednostki naukowo-badawcze, małe, średnie i duże przedsiębiorstwa, jednostki administracyjne i instytucje. Warunkiem uczestnictwa jest tworzenie międzynarodowych konsorcjów, które podejmą prace badawczo-rozwojowe, zmierzające do rozwiązania priorytetowych problemów zdefiniowanych przez Komisję Europejską. Program składa się z czterech programów tematycznych oraz trzech horyzontalnych. II Program horyzontalny „Promocja innowacji i popieranie udziału małych i średnich przedsiębiorstw w projektach badawczych MSP” obejmuje pomoc w tworzeniu konsorcjów z udziałem MSP do aplikowania o „grant poszukiwawczy” jako etap wstępny do udziału w projektach badawczych.

W II programie horyzontalnym, adresowanym do małych i średnich przedsiębiorstw, realizowanych jest obecnie 18 projektów, w których uczestniczy 21 polskich przedsiębiorstw. Sukcesem było wygranie konkursu „Centra Doskonałości” przez 9 polskich instytutów badawczych na 34 centra w środkowej Europie.

W wyniku dwóch edycji konkursu, w roku 2000 udzielonych zostało 20 dotacji dla przedsiębiorstw na dofinansowanie kosztów przygotowania aplikacji do projektów CRAFT lub/i EXPLORATORY AWARDS.

Europejska Sieć Innovation Relay Centres (IRC)

Europejska Sieć IRC Ośrodków Przekazu Innowacji działa w ramach Programu Innowacyjność / MSP Komisji Europejskiej. Sieć ta złożona z blisko 70 ośrodków obejmuje swym zasięgiem Unię Europejską, Islandię, Norwegię, Szwajcarię (kraj stowarzyszony) oraz Izrael i kraje Europy Środkowo-wschodniej.

Zasadniczym celem sieci IRC jest promocja innowacyjności i wymiany technologicznej między organizacjami w Europie. Działalność obejmuje m.in. doradztwo, konsulting oraz szkolenia. Sieć IRC świadczy usługi firmom, zwłaszcza z sektora MSP.

Od lipca 2000 r. rozpoczęły w Polsce swoją działalność trzy Ośrodki Przekazu Innowacji:

- IRC East Poland (woj. mazowieckie, lubelskie, podlaskie, pomorskie, warmińsko-mazurskie),

- IRC South Poland (woj. łódzkie, małopolskie, podkarpackie, śląskie, świętokrzyskie,
- IRC West Poland (woj. dolnośląskie, kujawsko-pomorskie, lubuskie, opolskie, wielkopolskie, zachodniopomorskie).

Nadrzędnym zadaniem sieci jest pomoc regionom europejskim i przedsiębiorstwom w identyfikacji ich potrzeb technologicznych, jak również w znalezieniu rozwiązań technologicznych. Ośrodki IRC pomagają również w prowadzeniu negocjacji w zakresie transferu technologii oraz zajmują się promocją innowacji.

10.5.3. Leonardo da Vinci. Program Edukacyjny Unii Europejskiej

Polska uzyskała dostęp do programu w 1998 roku. W ciągu dwóch lat zgłoszonych zostało 320 projektów – 163 zaakceptowano do realizacji, głównie w obszarze wymian oraz staży (124). Pozostałe 36 to projekty pilotażowe oraz 2 w zakresie badań i analiz.

W 2000 roku ogłoszona została II edycja programu na lata 2000–2006, która ma zapewnić szeroki dostęp do edukacji oraz stworzyć możliwości ciągłego uaktualniania wiedzy i podnoszenia kwalifikacji, zwłaszcza ludziom młodym, w celu dostosowania się do przyszłych potrzeb rynku pracy. W programie mogą uczestniczyć wszystkie instytucje zaangażowane w kształcenie zawodowe, a więc instytucje szkoleniowe, szkoły zawodowe, uczelnie, instytuty badawcze, przedsiębiorstwa, w szczególności MSP, partnerzy społeczni oraz władze publiczne.

Realizacja programu dokonywana jest poprzez projekty o międzynarodowym wymiarze współpracy pomiędzy partnerami z minimum 2 lub 3 krajów, w zależności od rodzajów projektów, do których zalicza się istotne dla MSP:

- wymiany dla szkoleniowców, doradców zawodowych, kierowników działów kadr, organizatorów szkoleń oraz dla nauczycieli i lektorów języków obcych oraz staże dla uczniów, studentów, młodych pracowników i absolwentów;
- badania i analizy prowadzone w obszarach kształcenia zawodowego, badania akademickie, studia i ekspertyzy, analizy sektorowe i branżowe.

10.5.4. Program Małych Grantów

Program realizowany jest przez Przedstawicielstwo Komisji Europejskiej w Polsce. Celem jest udzielanie wsparcia finansowego inicjatywom, promującym ideę członkostwa w Unii Europejskiej, podnoszenie wiedzy na temat Unii Europejskiej oraz znajomości zagadnień związanych z integracją Polski w strukturach europejskich.

W ramach programu dofinansowanie uzyskały między innymi trzy projekty na rzecz rozwoju przedsiębiorczości. Obejmą one wdrożenie programu szkoleniowego dla kobiet prowadzących małe firmy na terenie gmin województwa pomorskiego, przygotowanie i przeprowadzenie serii szkoleń poświęconych Unii Europejskiej oraz wydanie poradnika dla przedsiębiorców na temat integracji europejskiej, opartego na bezpośrednich doświadczeniach ośrodka doradczego w pracy z przedsiębiorstwami sektora MSP.

10.5.5. Program Agrolinia 2000

AGROLINIA 2000 jest programem pomocy dla polskiej wsi i rolnictwa, finansowanym ze spłat kredytów pochodzących ze środków funduszu PHARE Unii Europejskiej. Program przewiduje udzielanie kredytów dla małych i średnich przedsiębiorstw w rolnictwie, przetwórstwie rolno-spożywczym i usłu-

gach, a także działalności dotyczącej szkoleń i wydawnictwa. Program oferuje dwa rodzaje kredytów: inwestycyjne o długim okresie spłaty oraz pakietowe, o uproszczonej procedurze. Kredyty udzielane są na warunkach preferencyjnych za pośrednictwem dziewięciu banków spółdzielczych oraz banków zrzeszających banki spółdzielcze. Oprocentowanie w przypadku kredytów inwestycyjnych wynosi 17,43% w stosunku rocznym, natomiast w przypadku kredytów pakietowych 15,38%. Ponadto istnieje możliwość uzyskania karencji w spłacie kapitału w kredytach inwestycyjnych do 2 lat. Najczęściej o kredyty ubiegają się rolnicy, osoby prowadzące działalność gospodarczą na podstawie wpisu do ewidencji oraz spółki cywilne. W 1999 r. udzielono 284 kredytów na łączną kwotę ponad 17 mln zł. W 2000 r. udzielono 189 kredytów (70 inwestycyjnych i 119 pakietowych) na łączną kwotę ponad 12 mln zł.

10.5.6. Program Pomocy Finansowej dla MSP administrowany przez Komisję Europejską

19 kwietnia 1999 roku Komisja Europejska przyjęła założenia projektu finansowania sektora małych i średnich przedsiębiorstw w krajach ubiegających się o członkostwo w Unii Europejskiej. Przeznaczono nań 50 mln euro z funduszu PHARE oraz 150 mln euro ze środków Europejskiego Banku Odnowy i Rozwoju. Program jest administrowany bezpośrednio przez Komisję Europejską, natomiast ze strony polskiej w realizację projektu włączone są trzy banki: Wielkopolski Bank Kredytowy S.A., Bank Śląski S.A. oraz Fortis Bank Polska S.A. Program zakłada finansowanie MSP poprzez kredyty obrotowe i inwestycyjne. Najważniejszym celem jest przyciąganie nowych klientów z sektora prywatnego, którzy do tej pory nie korzystali z kredytów bankowych. Ponadto realizacja programu ma doprowadzić do wprowadzenia do oferty banków kredytów obrotowych i inwestycyjnych dla MSP, zachęcenia banków do finansowania firm z sektora MSP, uruchomienia programu wsparcia technicznego oferującego szkolenia, kursy i doradztwo, a także dostosowania istniejących procedur kredytowych do wymogów związanych z finansowaniem prywatnych przedsiębiorstw. Kredyty, o które można się ubiegać od 2000 r., przeznaczone są na finansowanie średnio- i długoterminowych inwestycji, które wzmocnią pozycję rynkową MSP oraz pozwolą na utworzenie w nich nowych miejsc pracy. Oferta w ramach programu jest zróżnicowana i zależy od banków współpracujących. Atutem kredytów oferowanych w ramach programu jest nieskomplikowany tryb ubiegania się o nie oraz elastyczność, pozwalająca na finansowanie wielu potrzeb wynikających z prowadzonej działalności gospodarczej przez MSP. Przedsiębiorstwa chcące skorzystać z pomocy, są kwalifikowane według kryterium liczby zatrudnionych – zainteresowany właściciel firmy nie może zatrudniać więcej niż 250 pracowników.

10.5.7. Pomoc ze środków Amerykańskiej Agencji ds. Rozwoju Międzynarodowego

Firma 2000

Projekt był realizowany od października 1996 do końca marca 2000. Całkowity budżet wyniósł 6,6 mln USD. Głównym celem było podniesienie jakości usług doradczych i szkoleniowych dla małych i średnich przedsiębiorstw świadczonych w trzydziestu ośrodkach wspierania przedsiębiorczości. Ze wsparcia mogły korzystać przedsiębiorstwa działające na rynku co najmniej rok i zatrudniające od 10 do 250 osób. W jego zakres wchodziła: pomoc techniczna dotycząca przeprowadzenia analizy strategicznej firmy, formułowania i wdrażania strategii, badania i analizy rynku, strategii sprzedaży i marketingu, analizy finansowej i zarządzania, pozyskiwania kapitału, negocjacji, zarządzania oraz zagadnień pracowniczych i szkolenia kadr. W trakcie realizacji projektu z doradztwa skorzystało około 6 tys. klientów, przeszkolono ponad 28 tys. osób oraz przekazano prawie 23 mln USD dla 626 beneficjentów programu. Ponadto 270 MSP skorzystało z transferu technologii, a także doradztwa w zakresie marketingu, technik produkcyjnych, zarządzania działalnością wewnętrzną, kontroli jakości i projektowania produktów.

Fabrykat 2000

Projekt był realizowany w latach 1998 – 2000. Całkowity budżet wyniósł ponad 4,2 mln USD. Celem było dostarczenie pomocy doradczej dla czterech Centrów Transferu Technologii (w Krakowie, Warszawie, Łodzi i Wrocławiu), a następnie transferu nowoczesnych technologii do małych i średnich przedsiębiorstw. Projekt obejmował również wdrażanie innowacji technologicznych od pomysłu do komercjalizacji i udoskonalanie wykorzystywanych przez małe i średnie firmy technologii produkcyjnych. Przedsiębiorstwa mogły otrzymać pomoc w konkretnych przedsięwzięciach poprzez współpracę z jednym z Centrów objętych programem. Formami wsparcia były szkolenia, konsultacje ekspertów, wdrażanie rozwiązań praktycznych z najlepszych ośrodków, ułatwienie nawiązywania kontaktów z instytucjami zaangażowanymi w transfer technologii. Ze wsparcia skorzystało ponad 140 MSP.

Fundusz Mikro, Inicjatywa Mikro

Fundusz MIKRO został założony w 1994 roku ze środków Polsko – Amerykańskiego Funduszu Przedsiębiorczości. Na cel ten przeznaczono 20 mln USD. Jest to fundusz pożyczkowy dla małych przedsiębiorstw, które z różnych względów nie mają szans na uzyskanie kredytu bankowego. W ofercie Funduszu MIKRO dla małych firm są dwa rodzaje pożyczek: indywidualne, zabezpieczone przez osobiste poręczenie pożyczkobiorcy i 3 dodatkowych poręczycieli oraz grupowe dla dwóch, trzech lub czterech pożyczkobiorców, zabezpieczone m.in. przez poręczenie osobiste i poręczenia wzajemne przez każdego pożyczkobiorcę. Pożyczki udzielane są przez sieć przedstawicielstw lokalnych rozmieszczonych w 30 miastach na okres od trzech miesięcy do dwóch lat. Wysokość pierwszej nie może przekroczyć 5 tys. zł., natomiast kolejne wzrastają do 30 tys. zł. Do połowy 2000 r. Fundusz MIKRO udzielił ponad 41 tys. pożyczek na łączną sumę ponad 278 mln zł. Uzupełnieniem działalności funduszu jest działająca na podobnych zasadach Inicjatywa MIKRO, w ramach której do końca 2000 r. udzielono 2 104 pożyczek na łączną kwotę ponad 19 mln zł.

10.5.8. Programy bilateralne

Kanadyjsko-Polska Fundacja Przedsiębiorczości

Kanadyjsko-Polska Fundacja Przedsiębiorczości udziela za pośrednictwem Banku PEKAO S.A. oraz pięciu Inkubatorów Przedsiębiorczości kredytów małym i średnim przedsiębiorcom z województw Zachodniopomorskiego, Lubuskiego i Dolnośląskiego. Beneficjentami programu są także kanadyjsko-polskie spółki *joint-venture* działające na terenie całej Polski. Pomoc udzielana jest przedsiębiorstwom zatrudniającym do 300 pracowników, jednak preferowane są te, które zatrudniają od 5 do 100 osób. W ofercie CPEF znajdują się:

- kredyt na rozpoczęcie działalności START,
- krótkoterminowy kredyt na działalność bieżącą (kredyt obrotowy),
- krótkoterminowy kredyt inwestycyjny,
- średnioterminowy kredyt elastyczny obrotowy i/lub inwestycyjny,
- „kredyt cierpliwy” (podwyższonego ryzyka).

Oprocentowanie kredytów jest negocjowane indywidualnie, jednak nie może być niższe więcej niż o trzy punkty procentowe od aktualnego oprocentowania komercyjnego. Do chwili obecnej udzielono 362 kredyty.

Kanadyjska Organizacja Doradców CESO

W latach 1998–2000 CESO (Canadian Executive Service Overseas) realizowała program Pomost dla Biznesu, którego głównym celem była pomoc w identyfikowaniu potencjalnych partnerów biznesowych oraz skuteczne nawiązywanie i prowadzenie korespondencji z potencjalnymi partnerami. Do zadań organizacji należała również pomoc polskim przedsiębiorcom w wyszukiwaniu kanadyjskich imprez targowych. Efektem realizacji programu jest siedem kontraktów, w ramach których sprowadzono do Polski nowoczesne technologie w zakresie utylizacji odpadów miejskich i przemysłowych, uzdatniania wody i oczyszczania ścieków. Odbiorcami ww. kontraktów były gminy, jednak ich realizacją zajmują się prywatne przedsiębiorstwa, wyłonione w drodze przetargów.

Fundacja Współpracy Polsko-Niemieckiej

Fundację ustanowił Minister Finansów RP w imieniu Skarbu Państwa w oparciu o realizację postanowień zawartych w umowie między rządem RP i rządem RFN z 7 listopada 1990 r. Jej głównym celem jest udzielanie dotacji do projektów realizowanych w Polsce przy współpracy ze stroną niemiecką. Fundacja wspiera m.in. projekty dotyczące modernizacji lub rozbudowy infrastruktury, jak np.: ochrona środowiska, transport, telekomunikacja, ochrona zabytków. Od kwietnia 2000 r. maksymalna kwota dotacji nie może przekroczyć równowartości 50 tys. DM w zł. Udział własny wnioskodawcy powinien wynosić przynajmniej 40% całości kosztów projektu. W 1999 r. udzielono dotacji do 34 projektów na łączną kwotę prawie 10 mln zł.

Polsko-Niemieckie Towarzystwo Wspierania Gospodarki

Polsko-Niemieckie Towarzystwo Wspierania Gospodarki powstało w 1994 r. z inicjatywy rządów Polski i Niemiec. Podstawowym celem Towarzystwa jest wspieranie gospodarczych przedsięwzięć polskich i niemieckich MSP oraz pomoc w nawiązywaniu kontaktów gospodarczych i sprawowanie opieki nad inwestorami, od momentu założenia firmy w rejonie przygranicznym, do chwili podjęcia produkcji. Towarzystwo wspiera projekty kooperacyjne i inwestycyjne po obu stronach granicy, prowadzi doradztwo przed podjęciem działalności gospodarczej oraz opracowuje dane gospodarcze i informacje o warunkach inwestowania. TWG zajmuje się przygotowaniem giełd kontaktów i współpracy, wystaw i seminariów szkoleniowych oraz informacyjnych dla przedsiębiorców. Od początku swojej działalności TWG otrzymało ponad 8 tys. zapytań od polskich i niemieckich firm, instytucji i samorządów dotyczących możliwości nawiązywania transgranicznej współpracy gospodarczej. Do chwili obecnej Towarzystwo zainicjowało utworzenie 160 spółek typu *joint venture* oraz nawiązanie blisko 140 długofalowych umów kooperacyjnych. W roku 2000 zorganizowano spotkania kooperacyjne przedsiębiorców (m.in. III Polsko – Niemieckie Forum Budownictwa, w którym wzięło udział ponad 300 firm), a także uruchomiono internetowy bank danych gospodarczych – „Polskie Oferty Biznesowe”.

10.6. Podsumowanie

Po 10 latach transformacji gospodarczej w Polsce istnieje wiele instytucji wspierających małe i średnie przedsiębiorstwa. Po krótkim okresie węższej oferty pomocy dla MSP pojawiają się nowe istotne programy wsparcia. Szczególnie ważne jest miejsce sektora małych i średnich firm w części programu PHARE przeznaczonej na współfinansowanie rozwoju regionów. W ofercie instytucji otoczenia biznesu oraz w dostępnych programach wsparcia brakuje jednak poszukiwanych przez firmy wyspecjalizowanych usług doradczych, a szczególnie doradztwa prawnego oraz finansowego. W dalszym ciągu,

mimo istotnych pod względem wielkości elementów w Programie Spójności Społeczno-Gospodarczej PHARE 2000 niewystarczająca jest również skala programów wsparcia inwestycyjnego dla przedsiębiorców.

Liczna grupa instytucji wspierających MSP jest wewnętrznie bardzo zróżnicowana. Obok posiadających znaczny potencjał i wiedzę, funkcjonuje szereg ośrodków nie potrafiących zaoferować specjalistycznej pomocy przedsiębiorcom. W kontekście integracji europejskiej szczególnie niepokojący jest fakt relatywnie niskiego potencjału wiedzy z zakresu korzystania ze środków unijnych wśród organizacji przedsiębiorców, będących najbardziej naturalnym miejscem poszukiwania pomocy przez właścicieli firm.

Nowym i szczególnie ważnym wydarzeniem jest zaangażowanie instytucji otoczenia przedsiębiorczości w realizację rządowego programu wsparcia dla małych przedsiębiorstw. Zakończona sukcesem realizacja zadań wykonywanych przez ośrodki Krajowego Systemu Usług w ramach „Kierunków działań Rządu wobec MSP do 2002 roku” ma szansę stać się podstawą do utrwalenia takiego sposobu docierania do przedsiębiorców z ofertą władz publicznych.

Rozdział 11.

Podatkowe i finansowe bariery rozwoju przedsiębiorstw

Poziom fiskalizmu

Skomplikowanie systemu prawa podatkowego

Niejasność przepisów

Niestabilność systemu

**Bariery związane z systemem podatkowym
według przedsiębiorców**

Dostęp do źródeł finansowania

Rok 2000 był kolejnym rokiem, w którym władze publiczne podjęły szereg prób likwidacji barier rozwoju przedsiębiorstw. Część z nich zakończyła się sukcesem, inne – niestety – nie zostały sfinalizowane przed zakończeniem roku i bariery zidentyfikowane w roku 1999 były aktualne również pod koniec roku 2000¹. Dotyczy to w szczególności szeregu utrudnień związanych z gospodarką finansowania rozwoju MSP.

Z jednej strony, brak jest odpowiadającej na potrzeby MSP oferty oraz wystarczającego wsparcia sektora ze środków publicznych. Z drugiej zaś strony mamy do czynienia z wysokim i stale wzrastającym poziomem fiskalizmu, czyli zjawiskiem odbierania przedsiębiorcom znacznej części ich dochodu. Nie zakończona reforma systemu podatkowego spowodowała, iż bariery te stały się znacznie silniej odczuwalne. Coraz bliższa perspektywa integracji z Unią Europejską skłania również do porównań systemu podatkowego Polski z podobnymi systemami w krajach UE i krajach kandydujących oraz kształtowania systemu podatkowego w sposób pozwalający przedsiębiorcom na równoprawną konkurencję z firmami z tych krajów.

11.1. Poziom fiskalizmu

W roku 2000 dzień wolności podatkowej – moment, w którym podatnik przestaje pracować na składki ZUS i podatki – przypadł w Polsce na 16 czerwca. Dzień ten jest symboliczną datą wyznaczaną przez udział wydatków publicznych w PKB i co roku się zmienia. W roku 1999 przypadł on, tak jak w roku 2000, na 16 czerwca, dwa lata temu – na 23 czerwca, a trzy lata temu – 28 czerwca.

11.1.1. Podatki dochodowe

W ciągu ostatnich 10 lat w podatkach dochodowych utrwała się tendencja do zmniejszania zakresu ulg podatkowych. Konsekwencje tego dla podatników mogą być korzystne, o ile likwidacja ulg idzie w parze z obniżaniem stawek podatkowych, jak to ma miejsce w podatku dochodowym od osób prawnych. Niestety, w przypadku podatku dochodowego od osób fizycznych, któremu podlega ponad 1,2 mln małych przedsiębiorców, ulgi są likwidowane, a stawki podatkowe pozostają bez zmian.

Polski system podatkowy nie stymuluje bardziej równomiernego rozwoju regionów. Rozwiązanie to, polegające na zróżnicowaniu stawki podatkowej w zależności od zamożności regionu, budzi szereg kontrowersji, jest jednak z powodzeniem stosowane w niektórych krajach UE (np. w Hiszpanii). Brak jest również możliwości udziału gmin w regulowaniu wysokości opodatkowania, przez co nie stwarza się władzom lokalnym szans na wykorzystanie polityki podatkowej do pobudzania rozwoju gospodarki lokalnej.

Konkurencyjność polskich małych przedsiębiorstw w porównaniu z firmami z krajów UE pogarsza również wyjątkowo niska kwota wolna od podatku, bardzo niskie progi podatkowe i stosunkowo wysokie stawki podatku dochodowego od osób fizycznych. Krańcowa stopa opodatkowania jest w Polsce osiągana przy dochodach wielokrotnie niższych niż w krajach UE. Największy partner gospodarczy Polski – Niemcy – w rozpoczętej reformie systemu podatkowego zmierzają ku zwiększeniu kwot wolnych i obniżeniu stawek. Utrzymywanie w Polsce niezmiennych warunków podatkowych sprawi, że warunki do prowadzenia małych firm staną się relatywnie gorsze.

---

¹ por. *Raport o stanie sektora małych i średnich przedsiębiorstw w Polsce w latach 1997–1998*, Warszawa 1999.

11.1.2. Podatek od wartości dodanej i podatek akcyzowy

Zwiększanie obciążeń jest najbardziej widoczne w zakresie podatków pośrednich. Na uwagę zasługuje niekorzystna tendencja do ograniczania możliwości odliczania naliczonego podatku VAT oraz zwiększanie obciążeń podatkowych w podatku akcyzowym, co szczególnie ujawnia się przy opodatkowaniu tym podatkiem paliw silnikowych. Bariery rozwoju dla firm najmniejszych może być także obniżenie wartości obrotu, której osiągnięcie skutkuje utratą prawa do zwolnienia od podatku VAT. Stanowi to w istocie zawężenie możliwości wyboru i jest krokiem w innym kierunku niż ogólna pozytywna tendencja, zauważalna w przypadku podatków dochodowych, polegająca na przyznaniu podatnikowi prawa wyboru rozwiązań w zakresie opodatkowania.

Ekonomiczny przymus rezygnacji ze zwolnień od podatku VAT powodują również przepisy dyskryminujące, szczególnie na rynku usług, podatników tym podatkiem nie objętych (np. nieuznawanie ich rachunków w przypadku korzystania z ulg podatkowych przez podatnika, na rzecz którego wykonano usługę).

Objęcie małych podmiotów opodatkowaniem podatkiem VAT wiąże się z nałożeniem nań dodatkowych kosztów związanych z zakupem kas fiskalnych oraz stworzenia służb rachunkowych. Koszty te to około kilku tysięcy złotych rocznie, co w przypadku najmniejszych firm stanowi nawet 20% ich dochodu.

11.1.3. Podatki lokalne

Barierą szczególnie rażąca jest możliwość nakładania znacznie wyższych podatków od nieruchomości, służących prowadzeniu działalności gospodarczej niż podatków od pozostałych nieruchomości, na podstawie przepisów ustawy o podatkach i opłatach lokalnych. Nie sprzyjają rozwojowi przedsiębiorstw także przepisy uzależniające wysokość tego podatku od powierzchni, nie zaś od wartości nieruchomości.

11.2. Skomplikowanie systemu prawa podatkowego

System podatkowy jest nadmiernie skomplikowany. Do prowadzonej przez MSP działalności gospodarczej mogą mieć zastosowanie przepisy podatkowe z blisko 80 aktów prawnych. W roku 1990 przepisów tych było mniej niż 60, a w roku 1994 około 70. Akty prawne są również obszerniejsze niż w 1990 roku, a regulacje w nich zawarte – bardziej szczegółowe. Przy tak skomplikowanym systemie, małe firmy narażone są na sankcje związane z nieprzestrzeganiem prawa podatkowego, gdyż przebrnięcie przez rozproszone i zawiłe przepisy jest częstokroć dla ich właścicieli niewykonalne. Z podobnych przyczyn przedsiębiorcy nie są w stanie korzystać z możliwych preferencji.

Upraszczenie systemu polegające na likwidacji ulg i obniżaniu stawek nie poprawia sytuacji. O skomplikowaniu prawa podatkowego decydują bowiem w znacznie większym stopniu przepisy dotyczące przychodów i kosztów ich uzyskania. Upraszczenie podatków powinno więc zmierzać w kierunku zmniejszenia skomplikowania sposobów obliczania przychodów i kosztów ich uzyskania.

11.3. Niejasność przepisów

Trudno czytelne i niejasne są zarówno same przepisy, jak i wyjaśnienia Ministra Finansów dotyczące stosowania niejasno sformułowanego prawa.

Podstawową wadą aktów normatywnych jest nagminne nadużywanie przepisów zawierających odesłania do innych przepisów. Jako przykład można podać przepis art. 14 ust. 7a ustawy o podatku od towarów i usług oraz o podatku akcyzowym. Przepis ten odsyła do art. 7 ust. 2d, z kolei art. 7 ust. 2d odsyła do art. 7 ust. 2b, a art. 7 ust. 2b odsyła do art. 7 ust. 2a, oraz do art. 9 ust. 1 i art. 9 ust. 1a, z kolei art. 9 ust. 1 odsyła do art. 5, art. 2, i do art. 9 ust. 3, a art. 9 ust. 1a odsyła do art. 5 ust. 1a i art. 5 ust. 1b. Bynajmniej nie jest to koniec łańcucha odesłań, który swój początek bierze w art. 14 ust. 7a.

Kolejnym mankamentem przepisów regulujących opodatkowanie jest nadużywanie nakazu „odpowiedniego” stosowania niektórych przepisów. W ustawie o podatku od towarów i usług oraz o podatku akcyzowym w brzmieniu z 31 grudnia 2000 roku nakaz „odpowiedniego” stosowania przepisów został zamieszczony dziewiętnaście razy – w 1994 roku jedenaście, co też nie jest liczbą małą. Dla porównania w obowiązującej wcześniej ustawie o podatku obrotowym nakaz „odpowiedniego” stosowania przepisów był zamieszczony dwa razy. „Odpowiednie” stosowanie przepisów jest skomplikowanym zagadnieniem prawnym, a wyjaśnienie zawłości z tym związanych sprawia trudności nie tylko przedsiębiorcom, lecz nawet doświadczonym prawnikom.

Skomplikowane przepisy, wielka liczba aktów prawnych, a także sama ich obszerność powodują konieczność wyjaśniania przepisów prawa podatkowego przez Ministra Finansów. Niestety, wyjaśnienia są również pisane w sposób niejasny lub skomplikowany, co z kolei zmusza podatników do interpretacji tychże wyjaśnień. Przykładem cytat z pisma Ministerstwa Finansów, Departament Kontroli Skarbowej z dnia 3 sierpnia 1999 r. nr KS 9/2127/99/1301:

„Zgodnie z postanowieniami art. 12 ust. 1 pkt. 2 ustawy z dnia 15 lutego 1992 r. o podatku dochodowym od osób prawnych (tj. Dz.U. z 1993 r., Nr 106, poz. 482, z późn. zmianami), gdzie przychodami jest w szczególności wartość otrzymanych nieodpłatnych świadczeń, oraz w związku z brakiem wyłączenia skapitalizowanych odsetek od otrzymanych pożyczek w art. 12 ust. 4 pkt. 1, nie ma podstaw do nie uznania nie naliczonych i nie zapłaconych odsetek od otrzymanych przez sp. z o.o. od swoich udziałowców, nie oprocentowanych pożyczek, za świadczenie nieodpłatne, o którym mowa w art. 12 ust. 1 pkt. 2 ustawy z dnia 15 lutego 1999 r. o podatku dochodowym od osób prawnych.”²

Zdanie to może być czytelne dopiero po kilkakrotnej lekturze przez biegłego prawnika.

11.4. Niestabilność systemu

Istotną wadą polskiego systemu podatkowego są ciągłe zmiany aktów prawnych. W latach 1994–2000 ustawa o podatku dochodowym od osób fizycznych była nowelizowana 42 razy, ustawa o podatku dochodowym od osób prawnych 41 razy, a ustawa o podatkach i opłatach lokalnych 17 razy. Zmiany te często mają charakter doprecyzowywania przepisów. Mimo iż słusznym założeniem takich zmian jest zapewnienie jednoznaczności przepisów, nie sposób nie dostrzegać ich negatywnych konsekwencji. Częste zmiany, i tak skomplikowanego prawa uniemożliwiają korzystanie przez podatników i organa skarbowe z pomocy orzecznictwa i stosowania niezwykle pomocnej wykładni historycznej.

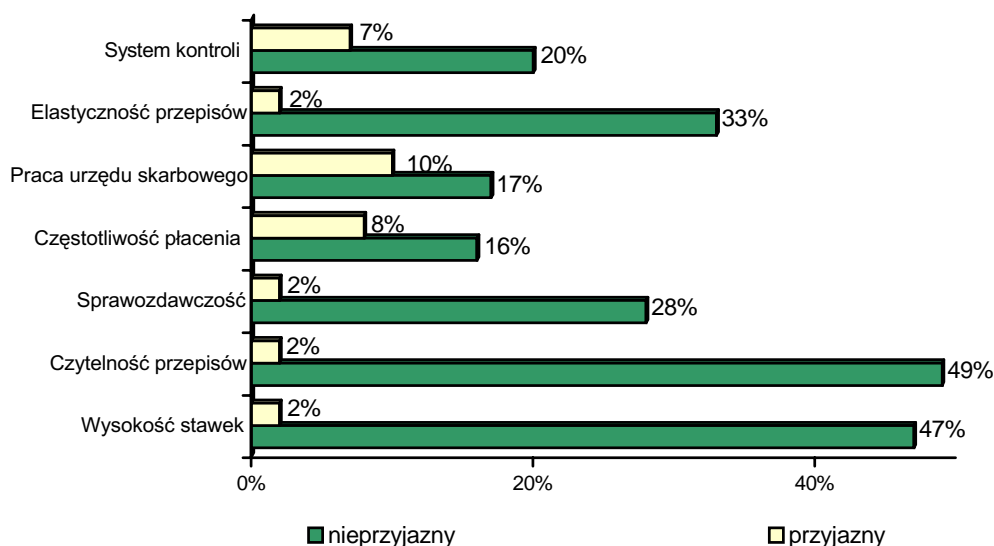
² Źródło: LEX dla Windows (OMEGA).

11.5. Bariery związane z systemem podatkowym według przedsiębiorców

Wysokość podatków i opłat związanych z prowadzeniem działalności gospodarczej to według przedsiębiorców najpoważniejsza bariera rozwoju firmy. Wskazuje na nią blisko 40% ankietowanych. Porównywalnie zły wpływ na sytuację przedsiębiorstwa mają jedynie niskie obroty wymieniane przez ¼ badanych. Inne uciążliwości (inflacja, biurokracja, koszt siły roboczej, konkurencja na rynku) w ocenie przedsiębiorców w bardzo nieznaczny sposób pogarszają ich zdolność do funkcjonowania na rynku³.

W opinii przedsiębiorców to właśnie kształt prawa, a nie jego funkcjonowanie, jest szczególnie nieprzyjazy dla podatników. Pytani o ocenę poszczególnych elementów systemu podatkowego, za najbardziej przyjazną uznali pracę urzędników urzędu skarbowego. Zdecydowanie najgorzej oceniano czytelność przepisów oraz wysokość stawek⁴.

Wykres 11.1. Ocena poszczególnych elementów systemu podatkowego

Kształt prawa podatkowego za szczególnie istotną barierę rozwoju firm uznają najmniejsze firmy, nie posiadające wyspecjalizowanych służb rachunkowych.

Znamienne jest, że ponad 2/3 przedsiębiorców pytanych o niekorzystne zmiany w systemie podatkowym w przeciągu ostatnich trzech lat wskazało co najmniej dwie takie zmiany – najczęściej wzrost faktycznych obciążeń i pogłębiającą się komplikację przepisów. Aż 80% ankietowanych nie potrafiło natomiast wskazać żadnej korzystnej zmiany w ustawach podatkowych od roku 1997. Jedynie przedsiębiorcy objęci ustawą o podatku dochodowym od osób prawnych wskazywali obniżenie podatku jako zmianę pozytywną.

³ *Sytuacja Ekonomiczna MSP w ocenie przedsiębiorców*, Ministerstwo Gospodarki – Departament Rzemiosła MSP, Warszawa 2000.

⁴ *Opinie przedsiębiorców o systemie podatkowym*, badanie Instytutu Gallupa na zlecenie Polskiej Agencji Rozwoju Przedsiębiorczości, marzec 2001.

11.6. Dostęp do źródeł finansowania

Dostęp MSP do źródeł finansowania jest utrudniony. Pokazują to wyraźnie m.in. badania Ministerstwa Gospodarki przeprowadzone w 1999 roku na ogólnopolskiej próbie małych i średnich firm⁵. Wynika z nich, iż zaledwie 16% przedsiębiorstw regularnie kredytuje swoją działalność. Niestety, są to przede wszystkim firmy zaliczane do grupy średnich. Przedsiębiorstwa małe i mikro tradycyjnie stanowią marginalny krąg odbiorców.

Ponad 90% małych firm bazuje na środkach własnych, korzystając przede wszystkim z pożyczek rodzinnych (35%) i okazynie kredytów złotych (powyżej 25%). Ponad 10% firm deklaruje, że w swojej działalności wykorzystuje leasing, a 7% korzysta z innych źródeł takich, jak np. pożyczki z funduszy pomocowych⁶.

W grupie przedsiębiorstw średnich ponad 90% firm deklaruje korzystanie ze środków własnych, w drugiej kolejności z kredytu złotowego (42%) oraz leasingu (ponad 17%).

Tendencja do budowania struktury finansowej w oparciu o własne środki, z pominięciem kapitałów obcych, utrzymuje się od wielu lat. Przyczyn tego stanu rzeczy jest co najmniej kilka. Po pierwsze, w grę wchodzi aspekty historyczne, a więc: niestabilność rynków finansowych, znaczne wahania kursów walut oraz zmiany stóp procentowych. Po drugie, ciągle wysoki jest koszt kapitału. Po trzecie wreszcie, mimo iż oferta instytucji finansowych znacznie się poszerzyła, to jednak w dalszym ciągu nie jest ona dostosowana do potrzeb firm małych.

11.6.1. Finansowanie ze źródeł bankowych

Małe firmy w niewielkim stopniu korzystają z oferty banków. Do najpowszechniejszych produktów bankowych należą: rachunek bieżący, karty płatnicze oraz tzw. *direct debit*. Największa grupa małych firm korzysta z kredytów obrotowych złotych (około 17%), kredytów w rachunku bieżącym (około 10%) oraz kredytów inwestycyjnych (ponad 9%). Do korzystania z leasingu przyznaje się zaledwie 4,5% przedsiębiorstw, a faktoring jest wykorzystywany przez niewiele ponad 1% małych firm.

Przedsiębiorstwa średnie najczęściej korzystają z rachunku bieżącego, kart płatniczych oraz kredytów obrotowych (ponad 32%). Z kredytu w rachunku bieżącym korzysta ponad 19% przedsiębiorstw, a z kredytu inwestycyjnego złotowego ponad 16%. Z leasingu korzysta nieco ponad 10% firm, a z faktoringu około 4%.

Pomimo iż gama produktów oferowanych przez banki jest stosunkowo duża i obejmuje ponad 30 pozycji, zaledwie kilka z nich znajduje odbiorców w grupie firm małych i średnich. Wiąże się to z wysokim stopniem formalizmu oraz zbiurokratyzowaniem procedur. Nie bez znaczenia pozostaje wysokość i rodzaj żądanych zabezpieczeń. W powszechnym odbiorze usługi takie, jak faktoring czy forfaiting skierowane są do przedsiębiorstw dużych. Należy także pamiętać, iż nie wszystkie banki w tym samym stopniu wykorzystują nowoczesne instrumenty finansowe. Standardowa oferta dla tzw. klientów instytucjonalnych nie jest bogata. Małe firmy współpracujące najczęściej z jednym bankiem mogą wybierać w najwyżej kilku instrumentach.

---

⁵ Badania ankietowe Ministerstwa Gospodarki *Sytuacja ekonomiczna MSP w ocenie przedsiębiorców* przeprowadzone we wrześniu 1998, czerwcu 1999 i styczniu 2000 roku.

⁶ Badanie Fundacji Edukacji i Badań Naukowych Centrum Badań Marketingowych – Indicator, zrealizowane we wrześniu 2000 roku.

MSP nie korzystają więc w szerszym zakresie z usług bankowych bo są one trudno dostępne i drogie, a ponadto banki nie wychodzą naprzeciw ich oczekiwaniom, gdyż ten krąg odbiorców nie jest jeszcze przez nie wystarczająco doceniony.

11.6.2. Pomoc finansowa instytucji niekomercyjnych

Pomoc finansowa udzielana przedsiębiorcom przez instytucje wspierania MSP stanowi znikomy fragment ich działalności. Wynika to po części ze struktury i wielkości będących w ich dyspozycji środków finansowych, na które składają się przede wszystkim wpłaty członkowskie oraz dotacje budżetowe, a niejednokrotnie również z braku pomocy z budżetu. Instytucje tego typu nastawione są głównie na świadczenie usług szkoleniowych i doradczych.

Ponad 82% małych i 77% firm średnich deklaruje, że nie zamierza korzystać z pozakomercyjnych źródeł dofinansowania. Jedną z przyczyn tego stanu rzeczy może być bardzo słaba rozpoznawalność organizacji wspierających rozwój małej przedsiębiorczości. Ponad 60% przedsiębiorców nie zna żadnej instytucji tego typu.

11.6.3. Dostęp do źródeł finansowania w ocenie przedsiębiorców

W ocenie przedsiębiorców instytucje komercyjne nie potrafią dopasować oferty do ich specyficznych potrzeb i ułatwić poruszania się wśród standardowych instrumentów finansowych. Tymczasem to właśnie dostępność finansowania, jakość usługi oraz jej dopasowanie ma dla małych i mikro firm decydujące znaczenie.

Badania przeprowadzone w 2000 roku⁷ pozwoliły na wytypowanie pięciu kryteriów decydujących o wyborze banku przez małe przedsiębiorstwa. Są to w kolejności: położenie banku (blisko siedziby firmy), renoma, tradycja i doświadczenie, kompetencje pracowników oraz szybkość rozliczeń. Dla firm średnich były to odpowiednio: renoma banku, szybkość rozliczeń, tradycja i doświadczenie, położenie oraz wysokość prowizji i opłat. Przedsiębiorcy wskazywali także na te obszary, które, ich zdaniem, należą do słabych stron banków. W grupie przedsiębiorstw małych w pierwszej kolejności wymieniano biurokrację, nadmierne formalności i czasochłonność rozpatrywania wniosków kredytowych (łącznie 13% wskazań ogółem), wolną obsługę i rozliczenia (ponad 11%) oraz koszt kredytu (ponad 10%). Ogólnie najczęściej negatywnych ocen w tej grupie badanych dotyczyło sprawności działania banków oraz ekonomicznych warunków oferty.

W grupie przedsiębiorstw średnich jako słabe strony sektora bankowego najczęściej wymieniano wysokie koszty obsługi bankowej (niemal 17% wskazań ogółem), wolną obsługę i rozliczenia (prawie 16%) oraz zbyt drogie kredyty (ponad 13%). W przeciwieństwie do przedsiębiorstw małych, zastrzeżeń nie budziła jakość i zakres oferty, natomiast stosunkowo wysoki poziom wskazań negatywnych dotyczył obszaru kompetencji personelu bankowego.

W opinii przedsiębiorców, bardziej dostępne niż banki komercyjne, przy porównywalnym poziomie obsługi, są banki spółdzielcze⁸. Postrzegane są one jako konkurencyjne cenowo, o niższym stopniu sformalizowania procedur. Przedsiębiorcy lepiej oceniają szybkość obsługi i dostęp do kredytów.

---

⁷ *Banki w ocenach i opiniach małych przedsiębiorstw. Banki w ocenach i opiniach średnich przedsiębiorstw*, Fundacja Edukacji i Badań Bankowych, Warszawa 2000

⁸ *Badanie Banki i oddziały bankowe w ocenie przedsiębiorców*, przeprowadzone w ramach konkursu „Bank Przyjazny dla Przedsiębiorców” przez Warszawski Instytut Bankowości.

Rozdział 12.

Niezależni eksperci o prawie podatkowym

Dyskusja nad zmianami polskiego systemu podatkowego trwa od kilku lat. Diagnozę, że zespół przepisów podatkowych właściwie trudno nazwać jest systemem, gdyż nie spełnione są kryteria celowości, wewnętrznej logiki, przejrzystości, sformułowało samo Ministerstwo Finansów w *Białej Księdze*¹ z 1998 roku, która miała stanowić podstawę do wprowadzania szeroko zakrojonych reform podatkowych. Nie można nie dostrzegać, że udało się wprowadzić kilka zmian idących w dobrym kierunku. Poniżej prezentujemy poglądy niezależnych ekspertów o dalszych kierunkach zmian niezbędnych dla poprawy systemu podatkowego w Polsce.

Nicholas H. Stern – główny ekonomista w Europejskim Banku Odbudowy i Rozwoju – zaprezentował swoje poglądy dotyczące zasad reformy podatkowej w marcu 1999 roku². Jednym z najważniejszych aspektów systemu podatkowego jest wpływ podatków na zachowania ekonomiczne. Prorynkowy system podatkowy powinien przynosić budżetowi niezbędne wpływy w taki sposób, aby w jak najmniejszym stopniu wypaczyć wszystko, co sprzyja duchowi przedsiębiorczości, który jest siłą napędową nowego ładu ekonomicznego. Kolejną ważną kwestią jest zapewnienie prostoty i klarowności rozwiązań, co zapobiega problemowi korupcji i prześladowania podatnika przez administrację podatkową. Z analizy danych makroekonomicznych przeprowadzonej przez Sterna wynika, że podatki w państwach Europy Środkowowschodniej są wysokie w porównaniu z innymi państwami. Problemy podatkowe i fiskalne sprowadzają się więc w dużym uproszczeniu do konieczności stopniowego obniżania dochodów budżetu i w tym samym czasie wydatków.

Podstawowe zasady reformy podatkowej, jaką powinno się przeprowadzić w Polsce, to budowa szerokiej bazy podatkowej, przy jednoczesnym utrzymaniu niższych stawek podatkowych. Szeroka baza podatkowa gwarantuje większą efektywność systemu, jednak jej budowa może być kłopotliwa z punktu widzenia polityki, gdyż wymaga m. in. redukcji ulg, usunięcia luk. Warto jednak zwrócić uwagę na to, że efekt redystrybucyjny uzyskuje się zasadniczo nie po stronie podatków, a wydatków – stąd istotne jest sprawdzenie ich efektywności i tego, czy docierają tam, gdzie są niezbędne.

Ważne jest, aby system podatkowy był prosty i przejrzysty, co wiąże się z zarzutami nierozwiązania wszystkich problemów, jakie w bogatej rzeczywistości występują, jednak korzyści, jakie z takiego ukształtowania systemu wypływają, są znacznie ważniejsze niż sklejanie systemu z kawałków w imię rozwiązywania poszczególnych problemów. Taki sposób budowy systemu powoduje jego niezmiernie skomplikowanie. W Polsce zwraca uwagę stopień komplikacji systemu, duża liczba możliwości zmniejszania podatku. Taka sytuacja może powodować, że zbyt dużo władzy trafia do rąk administracji podatkowej.

Należy również z uwagą przeanalizować wzajemne oddziaływanie między podatkami a systemem zabezpieczenia społecznego. Mimo bliskości koncepcji składki na ubezpieczenia społeczne i podatku od dochodów osobistych, istnieją duże trudności natury koncepcyjnej i administracyjnej przy próbach ich powiązania.

Stern przestrzega także przed zbyt częstym stosowaniem proinwestycyjnych bodźców podatkowych, gdyż to, co ma znaczenie dla inwestycji, to stały wzrost gospodarczy oraz zdrowe otoczenie inwestycyjne, stworzone przez usunięcie barier biurokratycznych przez rząd.

---

¹ *Biała Księga Podatków. Analiza obecnego systemu podatkowego – propozycje zmian*, Ministerstwo Finansów, 1998, www.mofnet.gov.pl.

² Nicholas Stern, *Jaka reforma podatkowa jest potrzebna dla szybkiego wzrostu gospodarczego?*, Zeszyty BRE Bank – Case, Nr 41, Warszawa 1999.

Centrum im. Adama Smitha zaproponowało następujące zasady zmienionego polskiego systemu podatkowego³:

- podatki nie powinny pełnić innej roli niż fiskalna,
- stawki podatkowe powinny być umiarkowane,
- podatki powinny być różnorodne, tak by każdy poszczególny podatek mógł pozostawiać stosunkowo niewielki, ale ich suma zaspokajałaby potrzeby Skarbu,
- podatki powinny być proste i jasne,
- koszty poboru podatku powinny być najmniejsze,
- podatki powinny pozostawać neutralne wobec decyzji gospodarczych,
- podatki nie powinny być dokuczliwe ponad miarę.

Dla wprowadzenia zasad niezbędne są, zdaniem ekspertów z Centrum im. Adama Smitha, następujące zmiany:

- *Znaczące obniżenie narzutów na płace*, które w ciągu dekady wzrosły z ok. 50% do ponad 80% wynagrodzenia netto. Opodatkowanie pracy w takim wymiarze godzi w zasadę podatkową wymagającą umiarkowania stawek oraz narusza inną, mówiącą o neutralności dla decyzji gospodarczych. Przedstawiono propozycję zastąpienia podatku od dochodów pracowniczych podatkiem płaskim o stawce 15%, bez ulg, wyłączeń i kwot wolnych od opodatkowania. Wraz z redukcją obciążeń płac powinna zwiększyć się baza podatkowa, a wpływy z podatku pozostaną na dotychczasowym poziomie. Znaczemu obniżeniu musiałyby ulec składka na ZUS i inne fundusze celowe – do poziomu ok. 20% płacy brutto, a uszczerbek dochodów ZUS musiałyby zostać zrekomensowany dotacjami z budżetu państwa, przy czym składka musiałyby zasilać w pierwszym rzędzie konta indywidualne w II filarze ubezpieczeń.
- *Zniesienie podatku dochodowego od osób prawnych*. Podatek od dochodów firm narusza zasadę prostoty: niemałe trudności sprawia kwestia zdefiniowania podstawy opodatkowania, a jeśli się to już uda, powstaje kolejny problem – weryfikacji zeznań podatkowych. Podatek ten nie jest obojętny dla kształtu podejmowanych decyzji gospodarczych, ponieważ skłania przedsiębiorców do niepotrzebnych wydatków i obniża poziom efektywności firm. Wreszcie, podatek dochodowy pozostaje w sprzeczności z zasadą minimalizacji kosztów poboru. Zmusza on podatników do żmudnej i skomplikowanej pracy związanej z prowadzeniem dokumentacji podatkowej.
- *Głębokie uproszczenie podatków z tytułu działalności gospodarczej osób fizycznych*, pracujących na własny rachunek i wolnych zawodów. Postulatu prostoty i jasności nie spełniają przepisy dotyczące stosowania uproszczonych form opodatkowania np. ryczałt od obrotów. W tym przypadku podstawa opodatkowania jest jednoznaczna (choć jej ustalenie wymaga pewnych nakładów), lecz możliwość jej zweryfikowania w obrocie detalicznym zgoła iluzoryczna (można, co prawda, wyobrazić sobie procedury pozwalające tę przeszkodę pokonać, ale popadnie się wtedy w konflikt z zasadą wymagającą oszczędności na kosztach poboru). Podatki od tej kategorii osób powinny więc być zbliżone do dzisiejszej karty podatkowej – podstawą wymiaru winna być np. ilość miejsc w pensjonacie czy lokalu gastronomicznym, powierzchnia sklepu itp. Wpływ na wysokość podatku miałyby także ilość zatrudnionych osób. Podatki te musiałyby mieć charakter lokalny, ponieważ tylko władza lokalna byłaby w stanie śledzić skutki wyznaczanych podatków dla rynków pracy i przedsiębiorczości.

Ubytek dochodów spowodowanych likwidacją lub obniżeniem niektórych podatków musiałyby zostać zrekomensowany przez:

---

³ *Interes publiczny Nr 2, 16 czerwca 2000, Dzień Wolności Podatkowej*, Centrum im. Adama Smitha, Warszawa 2000.

- *Wprowadzenie podatku obrotowego od firm*, zastępującego likwidowany podatek od dochodów korporacji. Walorem takiego podatku jest jego prostota i umiarkowana stawka (przewidywane 2%).
- *Wprowadzenie podatku od wartości środków trwałych* dla firm prowadzących rachunkowość w pełnym zakresie. Podatek ten, o stawce 2%, w pewnej mierze ograniczałby podatkową dyskryminację pracy.
- *Upowszechnienie podstawowej stawki VAT oraz zwiększenie podatków akcyzowych*. Firmy najmniejsze zostałyby z podatku VAT zwolnione. Finansowy bilans zmian w realiach ekonomicznych roku 1997 przedstawiałby się w przybliżeniu następująco (kwoty podane w miliardach złotych):

Tabela 12.1 Wpływ proponowanych zmian, szacunki na 1997 r.

		Przed zmianą	Po zmianie
1	Składka na ZUS i inne fundusze	50	20
2	Podatek od wynagrodzeń	17	17
3	CIT	13	0
4	Podatek obrotowy	0	20
5	Podatek od środków trwałych	0	12
6	VAT	37	42
7	Akcyza	18	22
8	PIT od działalności gospodarczej osób fizycznych	10	0
9	Zryczałtowany podatek od działalności gospodarczej osób fizycznych, wolnych zawodów itp.	0	10
RAZEM		145	143

Źródło: Centrum im. Adama Smitha.

Do słabości systemu finansów publicznych eksperci zaliczyli z jednej strony jego dezintegrację, wyrażającą się w mnogości autonomicznych względem budżetu, funduszków i agencji, z drugiej – paradoksalnie, silną centralizację w stosunkach finansowych między państwem a samorządami terytorialnymi. Dochody własne samorządów powiatowych i wojewódzkich stanowią ledwie kilka procent ich wydatków. W przypadku gmin ok. 40% ich dochodów stanowią dotacje i subwencje państwowe. Przy okazji zmiany systemu podatkowego powinno się w całości podatki od dochodów pracowniczych oraz z tytułu prowadzenia działalności gospodarczej przez drobne firmy pozostawić do dyspozycji samorządów. Należałoby zlikwidować podatki celowe na Fundusz Pracy, Kasy Chorych, Fundusz Gwarantowanych Świadczeń Pracowniczych, Państwowy Fundusz Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych i im podobne, przenosząc ciężar finansowania prowadzonych przez nie zadań na budżet państwa.

Z analiz przeprowadzonych na zlecenie Polskiej Agencji Rozwoju Przedsiębiorczości przez ekspertów z Centrum im. Adama Smitha oraz Instytutu Badań nad Gospodarką Rynkową wybraliśmy również rekomendacje dotyczące usprawnienia obecnego systemu podatkowego i uczynienia go bardziej przyjaznym dla przedsiębiorców. Katalog, który prezentujemy, nie pretenduje do miana wyczerpującego zestawienia zmian koniecznych dla poprawy sytuacji podatkowej przedsiębiorcy. Prezentowane zalecenia zmian to te, które pojawiały się najczęściej w opiniach ekspertów, a także takie, które nie były dotąd szerzej prezentowane.

Zmiany:

- zmniejszenie liczby nowelizacji aktów prawnych, a jeśli już nowelizacje są dokonywane, z długim *vacatio legis*,
- zrezygnowanie z nadmiernego posługiwania się przepisami odsyłającymi,
- zrezygnowanie z nieuzasadnionego „doprecyzowywania” przepisów – pozostawienie tego doktrynie i orzecznictwu,

- zmniejszenie ilości aktów prawnych regulujących zasady opodatkowania, a w szczególności zrezygnowanie z regulowania podatków aktami prawnymi niższego rzędu,
- zlikwidowanie różnic w opodatkowaniu przedsiębiorców i osób nie będących przedsiębiorcami, istniejących w podatku od nieruchomości,
- uproszczenie podatków dochodowych nie tylko przez likwidację ulg i zmniejszanie ilości stawek podatkowych, ale i poprzez uproszczenie przepisów dotyczących wyłączeń niektórych kosztów z kosztów uzyskania przychodów, a także obliczania przychodów,
- przyznanie przedsiębiorcom będącym osobami fizycznymi takich samych praw, jakie mają osoby prawne, np. w zakresie możliwości wyboru zasad opłacania zaliczek na podatek dochodowy, albo objęcie działalności gospodarczej jednym podatkiem dochodowym, niezależnie od formy prawnej przedsiębiorcy,
- zmniejszenie liczby stawek podatkowych i podniesienie progów podatkowych w podatku dochodowym od osób fizycznych,
- zmniejszenie do 2 ilości stawek podatkowych w podatku VAT,
- zrezygnowanie z restrykcyjnych przepisów dotyczących zakazu odliczania naliczonego podatku VAT – ściganie nieuczciwych podatników przy wykorzystaniu instytucji prawa karnego,
- utrzymanie i rozszerzenie pozytywnej tendencji polegającej na przyznawaniu podatnikom prawa wyboru rozwiązań w zakresie opodatkowania,
- zastosowanie wobec najmniejszych firm ryczałtowej formy opodatkowania podatkiem VAT,
- zróżnicowanie częstotliwości opłacania zaliczek na podatek dochodowy od osób prawnych w zależności od wielkości należnego podatku,
- radykalne zwiększenie udziału gmin we wpływach z podatku dochodowego od przedsiębiorstw i przyznanie gminom prawa do swobodnego regulowania wysokości opodatkowania w granicach określonych ustawowo,
- stosowanie przyspieszonej amortyzacji w przypadku nowych inwestycji,
- ograniczenie odpowiedzialności podatnika za błędy organów administracji publicznej.

Aneksy

Aneks 1. Tabele statystyczne obrazujące stan sektora MSP w Polsce w 1999 roku

- Tabela 1. Wartość dodana brutto wytworzona w przedsiębiorstwach różnej wielkości w 1998 roku z uwzględnieniem szarej strefy gospodarczej (w mln zł)
- Tabela 2. Struktura produktu krajowego brutto i wartości dodanej brutto wytworzonej w przedsiębiorstwach w 1998 roku z uwzględnieniem szarej strefy gospodarczej (w %)
- Tabela 3. Wartość dodana brutto wytworzona w przedsiębiorstwach różnej wielkości w 1999 roku z uwzględnieniem szarej strefy gospodarczej (w mln zł)
- Tabela 4. Struktura produktu krajowego brutto i wartości dodanej brutto wytworzonej w przedsiębiorstwach w 1999 roku z uwzględnieniem szarej strefy gospodarczej (w %)
- Tabela 5. Przedsiębiorstwa zarejestrowane w systemie REGON wg sektorów własności oraz sekcji EKD – stan w dniu 31.XII.1999 roku
- Tabela 6. Liczba przedsiębiorstw aktywnych wg sekcji EKD w 1998 roku
- Tabela 7. Liczba przedsiębiorstw aktywnych wg sekcji EKD w 1999 roku
- Tabela 8. Tempo zmian liczby przedsiębiorstw aktywnych w latach 1997-1999
- Tabela 9. Pracujący w gospodarce narodowej – stan w dniu 31.XII.1998 roku
- Tabela 10. Pracujący w gospodarce narodowej – stan w dniu 31.XII.1999 roku
- Tabela 11. Udziały pracujących w przedsiębiorstwach różnej wielkości w ogólnej liczbie pracujących według sekcji EKD w latach 1998-1999
- Tabela 12. Struktura pracujących w sektorze rynkowym według sekcji EKD w latach 1998-1999
- Tabela 13. Tempo zmian liczby pracujących w latach 1997-1999
- Tabela 14. Przychody ze sprzedaży produktów, towarów i materiałów w 1998 roku wg sektorów własności i sekcji EKD (ceny bieżące – w mln zł)
- Tabela 15. Przychody ze sprzedaży produktów, towarów i materiałów w 1999 roku wg sektorów własności i sekcji EKD (ceny bieżące – w mln zł)
- Tabela 16. Wskaźniki rentowności obrotu brutto w przedsiębiorstwach różnej wielkości prowadzących księgi rachunkowe i zatrudniających powyżej 9 osób wg sektorów własności i sekcji EKD (w %)
- Tabela 17. Wskaźniki rentowności obrotu netto w przedsiębiorstwach różnej wielkości prowadzących księgi rachunkowe i zatrudniających powyżej 9 osób wg sektorów własności i sekcji EKD (w %)

- Tabela 18. Wskaźniki płynności finansowej drugiego stopnia w przedsiębiorstwach różnej wielkości prowadzących księgi rachunkowe i zatrudniających powyżej 9 osób wg sektorów własności i sekcji EKD (w %)
- Tabela 19. Nakłady inwestycyjne w gospodarce narodowej w 1999 r. według sekcji gospodarki (w tys. zł)
- Tabela 20. Nakłady inwestycyjne w sektorze publicznym w 1999 r. według sekcji gospodarki (w tys. zł)
- Tabela 21. Nakłady inwestycyjne w sektorze prywatnym w 1999 r. według sekcji gospodarki (w tys. zł)
- Tabela 22. Nakłady inwestycyjne na 1 pracującego w przedsiębiorstwach różnej wielkości należących do sektora rynkowego wg sekcji EKD w 1999 r. (ceny bieżące - w tys. zł)
- Tabela 23. Podmioty gospodarcze zarejestrowane w systemie REGON wg województw – stan w dniu 31.XII.1999 roku
- Tabela 24. Liczba przedsiębiorstw aktywnych w 1998 i 1999 roku wg województw
- Tabela 25. Pracujący w gospodarce narodowej w 1998 i 1999 roku wg województw
- Tabela 26. Pracujący w sektorze rynkowym w 1998 i 1999 roku wg województw
- Tabela 27. Przychody ze sprzedaży produktów, towarów i materiałów w 1998 i 1999 roku wg województw (ceny bieżące – w mln zł)
- Tabela 28. Nakłady inwestycyjne przedsiębiorstw w 1999 r. według województw (ceny bieżące – w mln zł)
- Tabela 29. Struktura handlu zagranicznego MSP według województw w 1999 rok
- Wykres 1. Dostęp firm do Internetu 1999–2001

Aneks 2. Wykaz aktów prawnych z zakresu prawa podatkowego obowiązujących w roku 2000

Przepisy ogólne

1. Ustawa Ordynacja podatkowa - Dz.U. z 1997 r. Nr 137, poz. 926 z późn. zmianami.
2. Rozporządzenie w sprawie wykonania niektórych przepisów ustawy Ordynacja podatkowa. Dz.U. z 1997 r. Nr 162, poz. 1124 z późn. zmianami.
3. Rozporządzenie w sprawie prowadzenia podatkowej księgi przychodów i rozchodów - Dz.U. z 1999 r. Nr 105, poz. 1199.
4. Rozporządzenie w sprawie właściwości miejscowej organów podatkowych w sprawach niektórych zobowiązań podatkowych oraz poszczególnych kategorii podatników - Dz.U. z 1999 r. Nr 110, poz. 1277.
5. Rozporządzenie w sprawie właściwości miejscowej organów podatkowych w sprawach niektórych zobowiązań podatkowych oraz w sprawach nadpłaty podatków pobieranych przez płatników - Dz.U. z 1999 r. Nr 6, poz. 38.
6. Rozporządzenie w sprawie zaniechania poboru wpłat na Państwowy Fundusz Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych - Dz.U. z 2000 r. Nr 13, poz. 170.
7. Ustawa o zasadach ewidencji i identyfikacji podatników i płatników - Dz.U. z 1995 r. Nr 142, poz. 702 z późn. zmianami.
8. Rozporządzenie w sprawie wykonania niektórych przepisów ustawy o zasadach ewidencji i identyfikacji podatników i płatników - Dz.U. z 1999 r. Nr 16, poz. 144.
9. Rozporządzenie w sprawie trybu postępowania organów podatkowych dokonujących zmian w zobowiązaniach podatkowych dłużnika, wynikających z zawartej ugody bankowej - Dz.U. z 1993 r. Nr 66, poz. 313 z późn. zmianami.
10. Ustawa o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych - Dz.U. z 1997 r. Nr 123, poz. 776 z późn. zmianami.
11. Rozporządzenie w sprawie wzoru deklaracji składanych Zarządowi Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych przez pracodawców zobowiązanych do wpłat na ten Fundusz - Dz.U. z 1998 r. Nr 143 poz. 923.
12. Ustawa o kontroli skarbowej - Dz.U. 1999 r. Nr 54, poz. 572 z późn. zmianami.
13. Rozporządzenie w sprawie zakresu i zasad wykonywania szczególnego nadzoru podatkowego - Dz. U. z 1997 r. Nr 86, poz. 545.

Podatek od towarów i usług oraz podatek akcyzowy

14. Ustawa o podatku od towarów i usług oraz podatku akcyzowym - Dz.U. z 1993 r. Nr 11, poz. 50 z późn. zmianami.
15. Rozporządzenie w sprawie wykonania niektórych przepisów ustawy o podatku od towarów i usług oraz o podatku akcyzowym - Dz.U. z 1999 r. Nr 109, poz. 1245 z późn. zmianami.
16. Rozporządzenie w sprawie wzoru deklaracji podatkowych dla podatku od towarów i usług oraz podatku akcyzowego - Dz.U. 1999 r. Nr 106, poz. 1207.
17. Rozporządzenie w sprawie określenia wzoru zgłoszenia rejestracyjnego w zakresie podatku od towarów i usług oraz podatku akcyzowego, wzoru potwierdzenia tego zgłoszenia, wzoru zgłoszenia o zaprzestaniu wykonywania czynności podlegających opodatkowaniu podatkiem od towarów i usług lub podatkiem akcyzowym oraz zasady ustalania tymczasowych numerów identyfikacyjnych dla podatników podatku od towarów i usług oraz podatku akcyzowego - Dz.U. z 1999 r. Nr 106, poz. 1208.
18. Rozporządzenie w sprawie określenia podatników nie mających obowiązku składania zgłoszenia rejestracyjnego - Dz.U. z 1999 r. Nr 109, poz. 1242.

19. Rozporządzenie w sprawie podatku akcyzowego - Dz.U. z 1999 r. Nr 105, poz. 1197 z późn. zmianami.
20. Rozporządzenie w sprawie wysokości norm maksymalnych dopuszczalnych ubytków (niedoborów) niektórych wyrobów akcyzowych - Dz.U. z 1999 r. Nr 111, poz. 1288.
21. Rozporządzenie w sprawie kas rejestrujących - Dz.U. z 1999 r. Nr 98, poz. 1143.
22. Rozporządzenie w sprawie kryteriów i warunków technicznych, którym muszą odpowiadać kasy rejestrujące, oraz warunków stosowania tych kas przez podatników - Dz.U. z 1999 r. Nr 109, poz. 1249.
23. Rozporządzenie w sprawie wykazu towarów do celów poboru podatku od towarów i usług oraz podatku akcyzowego w imporcie - Dz.U. z 1999 r. Nr 111, poz. 1290.
24. Rozporządzenie w sprawie szczegółowego zakresu, trybu oraz sposobu ustalania różnicy podatku od towarów i usług podlegającej zwrotowi w przypadku, gdy podatnik dokonuje sprzedaży niektórych towarów lub świadczenia niektórych usług - Dz.U. z 1999 r. Nr 109, poz. 1250.
25. Rozporządzenie w sprawie zasad i trybu zwrotu podatku od towarów i usług oraz podatku akcyzowego przedstawicielstw dyplomatycznym, urzędom konsularnym oraz członkom personelu tych przedstawicielstw i urzędów, a także innym osobom zrównanym z nimi na podstawie ustaw, umów lub zwyczajów międzynarodowych - Dz.U. z 1999 r. Nr 109, poz. 1251.
26. Rozporządzenie w sprawie ustalenia listy towarów przeznaczonych na cele ochrony przeciwpożarowej, do których stosuje się stawkę podatku od towarów i usług w wysokości 0% - Dz.U. z 1999 r. Nr 98, poz. 1144.
27. Rozporządzenie w sprawie określenia minimalnej łącznej wartości zakupów, wynikającej z dokumentów wystawionych przez sprzedawców, przy której podróżny może żądać zwrotu podatku od towarów i usług - Dz.U. z 1999 r. Nr 71, poz. 797.
28. Rozporządzenie w sprawie trybu przyjmowania przez urzędy skarbowe kaucji gwarancyjnej składanej przez podmioty, których przedmiotem działalności będzie dokonywanie zwrotu podatku od towarów i usług podróżnym - Dz.U. z 1999 r. Nr 71, poz. 798.
29. Rozporządzenie w sprawie zaniechania poboru zryczałtowanego podatku od towarów i usług od usług transportowych polegających na okazjonalnym przewozie osób autobusami zarejestrowanymi za granicą - Dz.U. z 1999 r. Nr 61, poz. 663.
30. Rozporządzenie w sprawie zaniechania ustalania i poboru podatku od towarów i usług - Dz.U. z 1999 r. Nr 109, poz. 1243.
31. Ustawa o oznaczaniu wyrobów znakami skarbowymi akcyzy - Dz.U. z 1993 r. Nr 127, poz. 584 z późn. zmianami.
32. Rozporządzenie w sprawie oznaczania wyrobów znakami akcyzy - Dz.U. z 1994 r. Nr 26, poz. 93 z późn. zmianami.
33. Zarządzenie w sprawie wykazu wyrobów podlegających oznaczaniu znakami akcyzy według Systematycznego wykazu wyrobów (SWW) oraz Polskiej scalonej nomenklatury towarowej handlu zagranicznego (PCN) - M.P. z 1995 r. Nr 62, poz. 691 z późn. zmianami.
34. Zarządzenie w sprawie wzoru wniosku o wydanie oraz sprzedaż banderol lub wydanie upoważnień do wydania banderol - M.P. z 1994 r. Nr 14, poz. 106 z późn. zmianami.

Podatek dochodowy od osób prawnych

35. Ustawa o podatku dochodowym od osób prawnych - Dz.U. z 2000 r. Nr 54, poz. 654 z późn. zmianami.
36. Rozporządzenie w sprawie wykonania niektórych przepisów ustawy o podatku dochodowym od osób prawnych - Dz.U. z 1997 r. Nr 116, poz. 747.
37. Ustawa o zatrudnianiu osób pozbawionych wolności - Dz.U. z 1997 r. Nr 123, poz. 777.
38. Rozporządzenie w sprawie częściowego zaniechania poboru podatku dochodowego od osób prawnych należnego od niektórych podmiotów gospodarczych - Dz.U. z 1998 r. Nr 93, poz. 587.

39. Rozporządzenie w sprawie zaniechania poboru podatku dochodowego oraz umorzenia zaległości podatkowych z tytułu podatku dochodowego od dochodów uzyskanych w wyniku łączenia i grupowania niektórych banków - Dz.U. z 1999 r. Nr 61, poz. 664 z późn. zmianami.
40. Rozporządzenie w sprawie zaniechanie poboru podatku dochodowego od osób prawnych od niektórych dochodów osób prawnych - Dz.U. z 2000 r. Nr 13, poz. 164.
41. Rozporządzenie w sprawie wyznaczania zakładów pracy, w których jest wykonywana kara ograniczenia wolności oraz praca społecznie użyteczna orzeczona w zamian nieściągalnej grzywny, szczegółowe obowiązki tych zakładów w zakresie zatrudniania skazanych i zasady gospodarowania uzyskanymi z tego tytułu środkami oraz przysługujące ulgi zakładom (§13) - Dz.U. z 1998 r. Nr 113, poz. 720.

Podatek dochodowy od osób fizycznych

42. Ustawa o podatku dochodowym od osób fizycznych - Dz.U. z 2000 r. Nr 14, poz. 176 z późn. zmianami.
43. Rozporządzenie w sprawie wykonania niektórych przepisów ustawy o podatku dochodowym od osób fizycznych - Dz.U. z 1995 r. Nr 35, poz. 173 z późn. zmianami.
44. Rozporządzenie w sprawie zmiany rozporządzenia w sprawie wykonania niektórych przepisów ustawy o podatku dochodowym od osób fizycznych - Dz.U. z 1997 r. Nr 128, poz. 834.
45. Rozporządzenie w sprawie określenia rodzajów wydatków na remont i modernizację budynku mieszkalnego lub lokalu mieszkalnego, o które zmniejsza się podatek dochodowy - Dz.U. z 1996 r. Nr 156, poz. 788.
46. Rozporządzenie w sprawie określenia rodzajów przyrzędów i pomocy naukowych, których zakup uprawnia do odliczenia poniesionych wydatków od podatku dochodowego - Dz.U. z 1996 r. Nr 156, poz. 784.
47. Rozporządzenie w sprawie szczegółowych zasad udzielania pomocy finansowej z zakładowego funduszu świadczeń socjalnych na zmniejszenie wydatków mieszkaniowych, wolnej od podatku dochodowego od osób fizycznych - Dz.U. z 1998 r. Nr 134, poz. 876.
48. Rozporządzenie w sprawie określenia wysokości świadczeń z pomocy społecznej w związku z wprowadzeniem podatku dochodowego od osób fizycznych - Dz.U. z 1992 r. Nr 41, poz. 180.
49. Rozporządzenie w sprawie amortyzacji środków trwałych oraz wartości niematerialnych i prawnych - Dz.U. z 1997 r. Nr 6, poz. 35 z późn. zmianami.
50. Rozporządzenie w sprawie wykonania niektórych przepisów ustawy o podatku dochodowym od osób fizycznych oraz ustawy o podatku dochodowym od osób prawnych - Dz.U. z 1997 r. Nr 1, poz. 3 z późn. zmianami.
51. Rozporządzenie w sprawie amortyzacji środków trwałych oraz wartości niematerialnych i prawnych, a także aktualizacja wyceny środków trwałych - Dz.U. z 1995 r. Nr 7, poz. 34 z późn. zmianami.
52. Ustawa o zryczałtowanym podatku dochodowym od niektórych przychodów osiąganych przez osoby fizyczne - Dz.U. z 1998 r. Nr 144, poz. 930 z późn. zmianami.
53. Rozporządzenie w sprawie wykonania niektórych przepisów ustawy o zryczałtowanym podatku dochodowym od niektórych przychodów osiąganych przez osoby fizyczne - Dz.U. z 1998 r. Nr 161, poz. 1078.
54. Rozporządzenie w sprawie określenia wzorów deklaracji, zeznań i informacji podatkowych obowiązujących w zakresie zryczałtowanego podatku dochodowego od niektórych przychodów osiąganych przez osoby fizyczne - Dz.U. z 1999 r. Nr 28, poz. 260 z późn. zmianami.
55. Rozporządzenie w sprawie zwolnienia niektórych grup płatników z obowiązku pobierania zaliczek na podatek dochodowy od osób fizycznych - Dz.U. z 2000 r. Nr 9, poz. 123.
56. Rozporządzenie w sprawie zaniechania poboru podatku dochodowego od osób fizycznych - Dz.U. z 1998 r. Nr 132, poz. 866.

57. Rozporządzenie w sprawie zaniechania poboru podatku dochodowego od osób fizycznych - Dz.U. z 1998 r. Nr 156, poz. 1022.
58. Rozporządzenie w sprawie zaniechania poboru podatku dochodowego od osób fizycznych - Dz.U. z 2000 r. Nr 12, poz. 144.
59. Rozporządzenie w sprawie zaniechania poboru podatku dochodowego od osób fizycznych - Dz.U. z 2000 r. Nr 12, poz. 145.
60. Rozporządzenie w sprawie zaniechania poboru podatku dochodowego od osób fizycznych - Dz.U. z 2000 r. Nr 26, poz. 311.
61. Rozporządzenie w sprawie uwolnienia niektórych grup płatników z obowiązku pobierania zaliczek na podatek dochodowy od osób fizycznych - Dz.U. z 2000. Nr 13, poz. 166.

Przepisy wspólne dotyczące podatku dochodowego od osób fizycznych i podatku dochodowego od osób prawnych

62. Rozporządzenie w sprawie zaliczania przedmiotu umów najmu lub dzierżawy rzeczy albo praw majątkowych do składników majątku stron tych umów - Dz.U. z 1993 r. Nr 28, poz. 129.
63. Rozporządzenie w sprawie sposobu i trybu określania dochodów podatników w drodze oszacowania cen w transakcjach dokonywanych przez tych podatników - Dz.U. z 1997 r. Nr 128, poz. 833.
64. Rozporządzenie w sprawie określenia rodzajów odpadów, których wykorzystanie uprawnia do zwolnienia od podatku dochodowego, oraz szczegółowych zasad ustalania wartości odpadów wykorzystywanych w procesie produkcji - Dz.U. z 1998 r. Nr 8, poz. 29.
65. Rozporządzenie w sprawie zaniechania ustalania i poboru podatku dochodowego od niektórych rodzajów dochodów zagranicznych osób fizycznych i prawnych mających miejsce zamieszkania lub siedzibę za granicą - Dz.U. z 2000 r. Nr 13, poz. 163.
66. Rozporządzenie w sprawie określenia powiatów (gmin) zagrożonych strukturalną recesją i degradacją społeczną, w których stosuje się szczególne instrumenty ekonomiczno-finansowe i inne preferencje oraz przyznaje się prawo do zasiłku i stypendium zamieszkałym w nich bezrobotnym - Dz.U. z 1999 r. Nr 110, poz. 1265.
67. Ustawa o stosowaniu szczególnych rozwiązań podatkowych w związku z likwidacją skutków powodzi, która miała miejsce w lipcu 1997 r. - Dz.U. z 1997 r. Nr 113, poz. 736 z późn. zmianami.
68. Ustawa o stosowaniu szczególnych rozwiązań w związku z likwidacją skutków powodzi, która miała miejsce w lipcu 1997 r. - Dz.U. z 1997 r. Nr 80, poz. 491 z późn. zmianami.
69. Rozporządzenie w sprawie wysokości, do jakiej składka na rzecz związku pracodawców jest zaliczana w koszty uzyskania przychodu - Dz.U. z 1996 r. Nr 145, poz. 669.
70. Ustawa o zakładowym funduszu świadczeń socjalnych - Dz.U. z 1996 r. Nr 70, poz. 335 z późn. zmianami.
71. Ustawa o zatrudnianiu osób pozbawionych wolności - Dz.U. z 1997 r. Nr 123, poz. 777.

Oplata skarbową

72. Ustawa o opłacie skarbowej - Dz.U. z 1989 r. Nr 4, poz. 23 z późn. zmianami.
73. Rozporządzenie w sprawie opłaty skarbowej - Dz.U. z 1994 r. Nr 136, poz. 705 z późn. zmianami.
74. Rozporządzenie w sprawie sposobu pobierania, uiszczania i zwrotu opłaty skarbowej, sposobu prowadzenia rejestrów tej opłaty oraz przypadki, w których zapłata opłaty skarbowej następuje znakami tej opłaty lub przez nabycie urzędowego blankietu wekslowego - Dz.U. z 1999 r. Nr 109, poz. 1247.
75. Rozporządzenie w sprawie wzoru znaków opłaty skarbowej i urzędowych blankietów wekslowych oraz warunki ich wymiany - Dz.U. z 1999 r. Nr 106, poz. 1209.

76. Rozporządzenie w sprawie przedłużenia terminu wpłaty opłaty skarbowej od weksli - Dz.U. z 1999 r. Nr 105, poz. 1202.
77. Rozporządzenie w sprawie zaniechania poboru opłaty skarbowej - Dz.U. z 1998 r. Nr 114, poz. 735.

Podatki lokalne

78. Ustawa o podatkach i opłatach lokalnych - Dz.U. z 1991 r. Nr 9, poz. 31 z późn. zmianami.
79. Rozporządzenie w sprawie łącznego zobowiązania pieniężnego - Dz.U. z 1999 r. Nr 105, poz. 1200.
80. Rozporządzenie w sprawie trybu składania zgłoszeń identyfikacyjnych oraz aktualizacyjnych przez podatników podatku rolnego, leśnego i od nieruchomości – Dz.U. z 1999 r. Nr 111, poz. 1291.

Aneks 3. Tabele obrazujące wkład MSP w tworzenie dochodów sektora publicznego

- Tabela 1. Przychody przedsiębiorstw w 1999 r. (w mln zł)
- Tabela 2. Wpływy z podatków dochodowych od przedsiębiorstw w 1999 r. (w mln zł)
- Tabela 3. Inne obciążenia wyniku finansowego przedsiębiorstw w 1999 r. (w mln zł)
- Tabela 4. Wpływy z VAT od przedsiębiorstw w 1999 r. (w mln zł)
- Tabela 5. Wpływy z akcyzy od przedsiębiorstw w 1999 r. (w mln zł)
- Tabela 6. Wpływy z ceł od przedsiębiorstw w 1999 r. (w mln zł)
- Tabela 7. Wpływy z pozostałych podatków i opłat od przedsiębiorstw w 1999 r. (w mln zł)
- Tabela 8. Liczba podatników – osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą wg form opodatkowania w latach 1992–2000
- Tabela 9. Wpływy z tytułu podatku dochodowego od osób fizycznych wg form opodatkowania w latach 1992–2000 (w tys. zł)
- Tabela 10. Wielkość przeciętnej miesięcznej wpłaty z tytułu podatku dochodowego od osób fizycznych wg form opodatkowania w latach 1992–2000 (w tys. zł)
- Tabela 11. Wpływy z tytułu zryczałtowanego podatku dochodowego od przychodów ewidencjonowanych w latach 1994–2000 (w tys. zł)

Tabela 1. Przychody przedsiębiorstw w 1999 r.

w mln zł

Symbol i nazwa sekcji	Przedsiębiorstwa według wielkości zatrudnienia				
	OGÓLEM	0–9	10–49	50–249	ponad 249
OGÓLEM	835 374,5	39 428,4	172 377,1	285 879,9	337 689,1
A Rolnictwo, łowiectwo i leśnictwo	11 400,7	468,1	3 279,9	2 703,2	4 949,6
B Rybołówstwo i rybactwo	655,2	2,6	61,3	115,3	476,1
C Górnictwo i kopalnictwo	23 686,8	367,2	256,8	1 987,2	21 075,7
D Działalność produkcyjna	289 152,4	8 780,6	27 953,2	87 089,7	165 328,9
E Zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz i wodę	51 864,5	688,2	938,9	6 899,4	43 338,0
F Budownictwo	51 473,0	1 414,3	12 006,8	25 780,3	12 271,6
G Handel hurtowy i detaliczny; naprawy	303 678,2	22 593,1	103 301,7	123 706,0	54 077,4
H Hotele i restauracje	2 988,5	79,4	705,4	877,5	1 326,1
I Transport, gospodarka magazynowa i łączność	39 716,7	1 075,1	6 230,5	7 176,3	25 234,8
J Pośrednictwo finansowe	10 715,8	1 955,8	3 969,6	4 652,9	137,5
K Obsługa nieruchomości, wynajem	40 675,9	1 724,9	12 086,7	21 100,7	5 763,6
M Edukacja	501,4	71,7	200,7	229,1	
N Ochrona zdrowia i opieka socjalna	1 018,3	52,8	230,7	302,2	432,6
O Pozostała działalność usługowa komunalna	7 846,9	154,6	1 154,9	3 260,2	3 277,2

Źródło: dane Głównego Urzędu Statystycznego.

Tabela 2. Wpływy z podatków dochodowych od przedsiębiorstw w 1999 r.

w mln zł

Symbol i nazwa sekcji	Przedsiębiorstwa według wielkości zatrudnienia				
	OGÓLEM	0–9	10–49	50–249	ponad 249
OGÓLEM	12 545,0	378,9	1 772,5	3 962,9	6 430,7
A Rolnictwo, łowiectwo i leśnictwo	30,1	1,8	8,4	9,7	10,3
B Rybołówstwo i rybactwo	0,1	0,0	0,1	0,0	0,0
C Górnictwo i kopalnictwo	237,4	3,7	5,0	36,0	192,8
D Działalność produkcyjna	4 771,3	129,1	378,6	1 238,5	3 025,1
E Zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz i wodę	689,0	1,5	16,8	67,3	603,4
F Budownictwo	947,8	21,8	200,2	395,5	330,3
G Handel hurtowy i detaliczny; naprawy	2 646,8	157,7	772,8	1 074,1	642,2
H Hotele i restauracje	127,6	1,0	8,1	14,9	103,5
I Transport, gospodarka magazynowa i łączność	1 186,1	10,3	79,7	116,7	979,4
J Pośrednictwo finansowe	301,1	10,4	46,0	160,4	84,4
K Obsługa nieruchomości, wynajem	1 316,1	32,4	230,8	792,5	260,3
M Edukacja	8,4	2,9	3,5	2,0	
N Ochrona zdrowia i opieka socjalna	11,0	1,3	2,6	2,9	4,3
O Pozostała działalność usługowa komunalna	272,1	5,0	20,0	52,4	194,7

Źródło: dane Głównego Urzędu Statystycznego.

Tabela 3. Inne obciążenia wyniku finansowego przedsiębiorstw w 1999 r.

w mln zł

Symbol i nazwa sekcji	Przedsiębiorstwa według wielkości zatrudnienia				
	OGÓLEM	0–9	10–49	50–249	ponad 249
OGÓLEM	1 151,8	22,5	109,1	423,0	597,2
A Rolnictwo, łowiectwo i leśnictwo	69,3	5,4	39,8	23,5	0,7
B Rybołówstwo i rybactwo	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
C Górnictwo i kopalnictwo	21,5	0,8	0,2	2,4	18,0
D Działalność produkcyjna	333,2	3,9	17,4	92,2	219,6
E Zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz i wodę	147,5	0,0	0,2	8,6	138,7
F Budownictwo	34,8	1,1	7,7	21,4	4,6
G Handel hurtowy i detaliczny; naprawy	127,4	6,0	26,9	76,5	18,0
H Hotele i restauracje	1,5	0,0	0,3	0,5	0,8
I Transport, gospodarka magazynowa i łączność	67,8	1,7	2,1	4,2	59,9
J Pośrednictwo finansowe	48,3	0,1	4,6	36,8	6,9
K Obsługa nieruchomości, wynajem	263,7	2,9	9,3	148,0	103,6
M Edukacja	0,4	0,0	0,1	0,3	
N Ochrona zdrowia i opieka socjalna	1,5	0,1	0,1	0,2	1,1
O Pozostała działalność usługowa komunalna	34,9	0,5	0,5	8,5	25,3

Źródło: dane Głównego Urzędu Statystycznego.

Tabela 4. Wpływy z VAT od przedsiębiorstw w 1999 r.

w mln zł

Symbol i nazwa sekcji	Przedsiębiorstwa według wielkości zatrudnienia				
	OGÓLEM	0–9	10–49	50–249	ponad 249
OGÓLEM	45 283,0	1 904,0	8 164,3	13 347,5	21 867,2
A Rolnictwo, łowiectwo i leśnictwo	–	–	–	–	–
B Rybołówstwo i rybactwo	–	–	–	–	–
C Górnictwo i kopalnictwo	1 269,8	18,7	13,1	101,1	1 136,9
D Działalność produkcyjna	18 310,3	446,6	1 421,8	4 429,7	12 012,2
E Zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz i wodę	1 146,3	11,1	15,2	111,7	1 008,3
F Budownictwo	1 881,2	42,5	360,9	774,8	703,0
G Handel hurtowy i detaliczny; naprawy	17 074,1	1 149,2	5 254,3	6 292,1	4 378,6
H Hotele i restauracje	68,6	1,3	11,4	14,2	41,7
I Transport, gospodarka magazynowa i łączność	2 450,8	44,7	259,3	298,6	1 848,2
J Pośrednictwo finansowe	574,8	99,5	201,9	236,7	36,8
K Obsługa nieruchomości, wynajem	2 455,1	87,7	614,8	1 073,3	679,4
M Edukacja	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
N Ochrona zdrowia i opieka socjalna	51,9	2,7	11,7	15,4	22,2
O Pozostała działalność usługowa komunalna	–	–	–	–	–

Źródło: dane Głównego Urzędu Statystycznego.

Tabela 5. Wpływy z akcyzy od przedsiębiorstw w 1999 r.

w mln zł

Symbol i nazwa sekcji	Przedsiębiorstwa według wielkości zatrudnienia				
	OGÓLEM	0–9	10–49	50–249	ponad 249
OGÓLEM	21 577,5	93,3	198,2	1.543,9	19 742,1
A Rolnictwo, łowiectwo i leśnictwo	5,5	0,0	0,3	2,2	3,0
B Rybołówstwo i rybactwo	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
C Górnictwo i kopalnictwo	9,9	0,0	0,0	0,0	9,9
D Działalność produkcyjna	21 405,9	59,5	153,9	1 470,5	19 722,1
E Zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz i wodę	0,4	0,0	0,0	0,2	0,2
F Budownictwo	0,6	0,0	0,1	0,3	0,2
G Handel hurtowy i detaliczny; naprawy	140,8	31,1	35,4	69,5	4,9
H Hotele i restauracje	0,1	0,0	0,0	0,1	0,0
I Transport, gospodarka magazynowa i łączność	3,3	1,2	0,1	0,3	1,7
J Pośrednictwo finansowe	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
K Obsługa nieruchomości, wynajem	10,3	1,5	8,2	0,4	0,1
M Edukacja	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
N Ochrona zdrowia i opieka socjalna	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
O Pozostała działalność usługowa komunalna	0,5	0,0	0,1	0,4	0,0

Źródło: dane Głównego Urzędu Statystycznego.

Tabela 6. Wpływy z ceł od przedsiębiorstw w 1999 r.

w mln zł

Symbol i nazwa sekcji	Przedsiębiorstwa według wielkości zatrudnienia				
	OGÓLEM	0–9	10–49	50–249	ponad 249
OGÓLEM	1 698,8	64,1	385,8	867,0	381,9
A Rolnictwo, łowiectwo i leśnictwo	1,0	0,0	0,9	0,1	0,0
B Rybołówstwo i rybactwo	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
C Górnictwo i kopalnictwo	0,4	0,0	0,0	0,4	0,0
D Działalność produkcyjna	438,0	19,3	29,3	191,0	198,4
E Zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz i wodę	2,1	0,0	0,0	0,0	2,0
F Budownictwo	3,1	0,1	0,1	0,6	2,3
G Handel hurtowy i detaliczny; naprawy	1 228,3	43,2	349,0	663,9	172,3
H Hotele i restauracje	0,1	0,0	0,1	0,0	0,0
I Transport, gospodarka magazynowa i łączność	9,5	0,7	1,1	1,9	5,8
J Pośrednictwo finansowe	0,2	0,1	0,0	0,1	0,0
K Obsługa nieruchomości, wynajem	15,9	0,8	5,0	9,0	1,1
M Edukacja	0,0	0,0	0,0	0,0	–
N Ochrona zdrowia i opieka socjalna	0,2	0,0	0,2	0,0	0,0
O Pozostała działalność usługowa komunalna	0,1	0,0	0,1	0,0	0,0

Źródło: dane Głównego Urzędu Statystycznego.

Tabela 7. Wpływy z pozostałych podatków i opłat od przedsiębiorstw w 1999 r.

w mln zł

Symbol i nazwa sekcji	Przedsiębiorstwa według wielkości zatrudnienia				
	OGÓLEM	0–9	10–49	50–249	ponad 249
OGÓLEM	10 966,5	329,6	1 315,6	2 286,9	7 034,5
A Rolnictwo, łowiectwo i leśnictwo	334,1	21,2	93,9	59,3	159,8
B Rybołówstwo i rybactwo	6,0	0,0	1,2	1,1	3,6
C Górnictwo i kopalnictwo	1 237,0	33,9	13,4	74,4	1 115,3
D Działalność produkcyjna	3 755,1	100,3	228,5	823,9	2 602,4
E Zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz i wodę	869,9	17,7	19,7	144,4	688,1
F Budownictwo	609,9	15,3	176,9	190,6	227,0
G Handel hurtowy i detaliczny; naprawy	1 166,2	82,9	429,0	433,2	221,1
H Hotele i restauracje	86,3	1,8	12,5	17,6	54,4
I Transport, gospodarka magazynowa i łączność	1 484,3	21,5	116,8	134,4	1 211,6
J Pośrednictwo finansowe	56,5	2,0	21,4	27,5	5,6
K Obsługa nieruchomości, wynajem	676,9	29,5	177,4	296,9	173,1
M Edukacja	2,7	0,3	1,1	1,4	–
N Ochrona zdrowia i opieka socjalna	13,9	0,6	2,5	3,2	7,6
O Pozostała działalność usługowa komunalna	667,8	2,6	21,5	78,9	564,9

Źródło: dane Głównego Urzędu Statystycznego

Tabela 8. Liczba podatników – osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą wg form opodatkowania w latach 1992–2000

	1992 r.	1993 r.	1994 r.	1995 r.	1996 r.	1997 r.	1998 r.	1999 r.	2000 r.
Ogółem	1 630 629	1 783 900	2 028 129	2 211 049	2 270 967	2 332 489	2 434 295	2 457 890	2 495 388
w tym									
1 zasady ogólne	1 221 096	1 391 434	465 554	980 560	1 119 870	1 244 000	1 338 968	1 436 500	1 543 617
2 ryczałt od przychodów ewidencjonowanych	--	--	1 226 312	913 857	843 759	853 668	867 129	792 514	732 666
3 karta podatkowa	409 533	392 466	336 263	316 632	307 338	234 821	228 198	229 876	219 105

Źródło: dane Ministerstwa Finansów.

Tabela 9. Wpływy z tytułu podatku dochodowego od osób fizycznych wg form opodatkowania w latach 1992–2000

	1992 r.	1993 r.	1994 r.	1995 r.	1996 r.	1997 r.	1998 r.	1999 r.	2000 r.
Wpływ									
Ogółem	brak danych	2 228 476	3 649 603	5 050 205	6 220 921	7 930 000	9 218 307	8 766 391	8 820 836
w tym									
1 zasady ogólne	brak danych	1 955 799	2 453 612	3 639 415	4 632 830	6 086 414	7 215 662	7 060 933	7 273 688
2 ryczałt od przychodów ewidencjonowanych	-	-	957 019	1 130 990	1 234 944	1 467 573	1 613 613	1 356 791	1 232 278
3 karta podatkowa	207 318	272 677	238 972	279 800	353 147	376 701	389 112	348 667	314 869

w tys. zł

Źródło: dane Ministerstwa Finansów.

Tabela 10. Wielkość przeciętnej miesięcznej wpłaty z tytułu podatku dochodowego od osób fizycznych wg form opodatkowania w latach 1992–2000

	1992 r.	1993 r.	1994 r.	1995 r.	1996 r.	1997 r.	1998 r.	1999 r.	2000 r.
Przeciętna miesięczna wpłata dokonana przez statystycznego podatnika									
Ogółem	brak danych	104	150	190	228	203	316	297	295
w tym opłacającego podatek									
1. na zasadach ogólnych	brak danych	117	439	309	345	408	449	410	393
2. w formie ryczałtu od przychodów ewidencjo- nowanych	-	-	65	103	122	143	155	143	140
3. w formie karty podatkowej	42	58	59	74	96	134	142	126	120

w tys. zł

Źródło: dane Ministerstwa Finansów.

Tabela 11. Wpływy z tytułu zryczałtowanego podatku dochodowego od przychodów ewidencjonowanych w latach 1994–2000

w tys. zł

Wyszczególnienie	1994 r.	1995 r.	1996 r.	1997 r.	1998 r.	1999 r.	2000 r.
I. Limit przychodu uprawniający do opodatkowania w formie ryczałtu w zł	120 000	160 000	208 000	250 000	288 700	400 000	426 400
II. Stawki podatkowe							
1 od przychodu z działalności gastronomicznej i handlowej	2,5%	3,0%	3,3%	3,3%	3,3%	3,0%	3,0%
2 od przychodu z działalności wytwórczej, usługowej w zakresie budownictwa	5,0%	5,5%	6,0%	6,0%	6,0%	5,5%	6,5%
3 od przychodu z działalności usługowej	7,5%	8,5%	9,5%	9,5%	9,5%	8,5%	8,5%
III. Liczba zakładów	1 118 629	859 025	810 572	842 435	855 871	782 291	723 096
IV. Liczba podatników	1 226 312	913 857	843 769	853 668	967 129	792 614	732 666
V. Przychód brutto ogółem	30 621 551	29 588 581	30 000 490	32 314 998	33 257 762	33 661 980	33 607 758
z tego:							
1 z działalności gastronomicznej i handlowej	18 181 163	16 258 835	14 934 753	14 440 297	13 791 475	13 127 887	12 106 779
2 z działalności wytwórczej, usługowej w zakresie budownictwa	8 011 734	9 315 849	10 803 965	12 474 416	13 482 756	14 298 557	14 636 988
3 z działalności usługowej	4 304 344	4 009 841	4 458 406	6 395 981	6 980 740	6 432 294	6 660 436
4 wynikający z obniżki na podst. art. 8 ustawy o zobow. podatk.	124 310	785	328	559	682	1 303	1 059
5 opodatkowany wg stawki 20,0%	-	3 271	3 038	3 745	2 000	1 939	2 496
Struktura przychodu	100,00%	100,00%	100,00%	100,00%	100,00%	100,00%	100,00%
1 z działalności handlowej i gastronomicznej	59,37%	54,96%	49,78%	44,69%	41,47%	38,77%	36,02%
2 z działalności wytwórczej, usługowej w zakresie budownictwa	26,16%	31,48%	35,35%	38,60%	40,54%	42,22%	43,55%
3 z działalności usługowej	14,06%	13,55%	14,86%	16,70%	17,98%	19,00%	20,42%
4 wynikającego z obniżki na podst. art. 8 ustawy o zobow. podatk.	0,41%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%
5 opodatkowanego wg stawki 20,0%	-	0,01%	0,01%	0,01%	0,01%	0,01%	0,01%
VI. Odliczenia od przychodu ogółem	1 213 172	1 313 214	1 447 065	1 133 311	1 261 353	1 275 497	1 405 301
w tym							
– straty z lat ubiegłych							
a. kwota	49 685	15 759	6 633	3 163	2 858	10 005	10 657
– darowizny							
a. kwota	8 429	97 178	98 324	11 254	12 838	6 138	5 396
– składki na ubezpieczenia społeczne							
a. kwota	b.d.	901 269	998 604	1 082 327	1 196 003	1 213 968	1 361 317
– renty i inne trwałe ciężary oparte na tytule prawnym oraz alimenty							
a. kwota	b.d.	2 342	3 044	2 805	2 968	1 420	983
– składki na rzecz organizacji, do których przynależność podatnika jest obowiązkowa							
a. kwota	b.d.	2 364	2 690	3 838	6 132	4 953	1 462
– wydatki na cele rehabilitacyjne							

a. kwota	b.d.	872	1 102	1 437	1 923	1 405	2 080
– wydatki na odpłatne kształcenie zawodowe podatnika							
a. kwota	1 993	3 865	4 326	-	-	-	-
– wydatki na dojazdy do szkół dzieci							
a. kwota	-	978	1 495	-	-	-	-
– wydatki na odpłatne kształcenie dzieci							
a. kwota	7 543	5 615	5 709	-	-	-	-
b. liczba dzieci	b.d.	11 276	8 594	-	-	-	-
– wydatki na nabycie akcji lub obligacji Skarbu Państwa							
a. kwota	b.d.	12 082	18 652	-	-	-	-
– odliczenie wydatków mieszkaniowych							
a. kwota	483 256	267 327	303 128	27 144	38 232	37 155	22 832
b. liczba podatników	b.d.	70 710	61 355	5 962	5 543	4 706	2 391
c. przeciętne odliczenie na podatnika w zł	b.d.	3 781	4 941	4 553	6 897	7 895	9 549
Z tytułu remontów i modernizacji							
a. kwota	b.d.	59 158	60 139	-	-	-	-
– inne odliczenia							
a. kwota	b.d.	3 663	3 358	1 343	1 399	1 453	684
VII. Podstawa opodatkowania – przychód po odliczeniu ogółem	29 408 379	28 276 367	28 553 425	31 181 687	31 996 399	32 586 483	32 202 457
w tym							
1 z działalności handlowej	b.d.	15 692 603	14 391 251	14 000 977	13 343 568	12 714 446	11 600 538
2 z działalności wytwórczej, usługowej w zakresie budownictwa	b.d.	8 869 774	10 048 240	12 059 960	12 996 504	13 811 974	14 024 944
3 z działalności usługowej	b.d.	3 709 116	4 110 749	5 116 568	5 653 740	6 057 016	6 573 568
4 wynikający z obniżki na podst. art. 8 ustawy o zobow. podatk.	b.d.	762	290	668	657	1 261	1 015
5 opodatkowany wg stawki 20,0%	b.d.	3 112	2 895	3 624	1 930	1 823	2 392
VIII. Ryczałt przed odliczeniami ogółem	1 129 201	1 274 542	1 469 085	1 672 651	1 757 808	1 669 879	1 678 650
w tym od przychodu:							
1 z działalności handlowej i gastronomicznej	b.d.	470 778	475 055	462 032	440 338	386 791	347 966
2 z działalności wytwórczej, usługowej w zakresie budownictwa	b.d.	487 838	602 903	723 598	779 890	765 182	771 372
3 z działalności usługowej	b.d.	315 276	390 623	486 251	537 141	517 441	558 753
4 wynikającego z obniżki na podst. art. 8 ustawy o zobow. podatk.	b.d.	29	25	45	63	100	81
5 opodatkowany wg stawki 20,0%	b.d.	622	579	725	386	365	478
IX. Doliczenia do ryczałtu	-	-	-	-	-	-	272
X. Odliczenia od ryczałtu ogółem	40 868	51 459	59 516	117 717	136 421	451 521	506 227
w tym:							
– składki na powszechne ubezpieczenia zdrowotne	-	-	-	-	-	340 177	366 066
a. kwota							
– ulgi za wyszkolenie uczniów							
a. kwota	b.d.	29 280	36 123	48 077	52 271	39 479	29 126

– wydatki na dojazd dzieci do szkół							
a. kwota	-	-	-	447	528	398	405
– wydatki na odpłatne kształcenie dzieci							
a. kwota	-	-	-	1 359	1 818	1 235	1 095
– wydatki na świadczenia zdrowotne							
a. kwota	-	-	-	5 728	6 529	8 394	5 158
– wydatki na odpłatne doksztalcanie i doskonalenie zawodowe							
a. kwota	-	-	-	821	1 270	906	893
– wydatki na odpłatne kształcenie w szkołach wyższych							
a. kwota	-	-	-	592	735	457	480
– ulgi inwestycyjne powszechne				1 235	2 160	1 756	1 925
a. kwota	17 260	20 275	20 271	2 628	270	381	181
b. liczba podatników	b.d.	9 618	9 765	2 622	156	116	62
– ulgi inwest. na terenie gmin zagroż. szczególnie wysokim bezrob. struktur.							
a. kwota	-	1 904	2 749	715	367	491	239
b. liczba podatników	-	670	861	332	92	144	124
– odliczenia wydatków mieszkaniowych							
a. kwota	-	-	-	56 239	76 751	65 671	105 731
b. liczba podatników	-	-	-	59 084	66 582	70 331	69 176
c. przeciętne odliczenie podatnika w zł z tytułu remontu i modernizacji	-	-	-	952	1 153	934	1 528
a. kwota	-	-	-	22 921	27 036	18 125	23 451
– inne odliczenia							
a. kwota	-	-	372	5 604	261	570	86
XI. Ryczałt należny	1 089 902	1 223 083	1 409 570	1 554 934	1 621 387	1 218 358	1 172 695
XII. Przeciętne dane na podatnika w zł							
– przeciętny dochód brutto	24 970	32 378	35 556	37 864	38 354	42 727	45 871
– przeciętne odliczenie od przychodu	989	1 437	1 715	1 328	1 456	1 609	1 918
– przeciętny przychód netto	23 981	30 941	33 841	36 527	38 899	41 118	43 953
– przeciętny ryczałt przed odliczeniami	921	1 394	1 741	1 959	2 027	2 107	2 292
– przeciętne odliczenie od ryczałtu	33	56	70	138	157	570	691
– przeciętny ryczałt po odliczeniach – należny	889	1 338	1 671	1 821	1 870	1 537	1 601
XIII. Obciążenie przychodu brutto ryczałtem należnym – stawka efektywna	3,6%	4,1%	4,7%	4,8%	4,9%	3,6%	3,5%
XIV. Obciążenie ryczałtem przychodu brutto – stawka nominalna	3,9%	4,5%	5,2%	5,4%	5,5%	5,1%	5,2%

Źródło: dane Ministerstwa Finansów.

Aneks 4. Lista instytucji reprezentowanych w Radzie Nadzorczej Polskiej Agencji Rozwoju Przedsiębiorczości

- Ministerstwo Gospodarki
- Ministerstwo Pracy i Polityki Społecznej
- Ministerstwo Rozwoju Regionalnego i Budownictwa
- Konfederacja Pracodawców Polskich
- Krajowa Izba Gospodarcza
- Naczelna Rada Zrzeszeń Handlu i Usług
- Polska Konfederacja Pracodawców Prywatnych
- Związek Rzemiosła Polskiego

Tabela 1. Wartość dodana brutto wytworzona w przedsiębiorstwach różnej wielkości w 1998 r. z uwzględnieniem szarej strefy gospodarczej (w mln zł)

Wyszczególnienie	ogółem PKB	w tym wartość dodana brutto													
		Wartość dodana brutto ogółem	Wartość dodana wytworzona przez przed- siębiorstwa*	z tego przedsiębiorstwa											
				małe (0–49 zatr.)						średnie (50–249 zatr.)			duże (pow. 249 zatr.)		
				razem	z tego		w tym do 5 zatr.		razem	z tego		razem	z tego		
sektor publiczny	sektor prywatny	razem	sektor publiczny		sektor prywatny	sektor publiczny	sektor prywatny	sektor publiczny		sektor prywatny					
Ogółem	553 560,1	485 177,0	393 660,6	211 361,2	2 804,0	208 557,2	137 724,2	92,2	137 632,0	56 171,1	10 358,7	45 812,4	126 128,3	68 198,0	57 930,3
Ogółem bez sekcji A i B		462 079,8	388 805,5	209 747,1	2 642,5	207 104,6	137 053,6	91,0	136 962,6	54 685,2	9 380,3	45 304,9	124 373,2	66 966,6	57 406,6
A. Rolnictwo, łowiectwo i leśnictwo		22 930,9	4 688,8	1 574,0	153,1	1 420,9	668,6	0,7	667,9	1 457,5	955,1	502,4	1 657,3	1 141,5	515,8
B. Rybołówstwo i rybactwo		166,3	166,3	40,1	8,4	31,7	2,0	0,5	1,5	28,4	23,3	5,1	97,8	89,9	7,9
C+D+E. Przemysł		133 962,9	133 636,2	32 353,7	631,8	31 721,9	12 424,7	0,0	12 424,7	19 316,7	3 322,2	15 994,5	81 965,8	43 934,5	38 031,3
C. Górnictwo i kopalnictwo		13 897,0	13 897,0	220,7	12,2	208,5	62,3	0,0	62,3	636,6	336,1	300,5	13 039,7	12 600,6	439,1
D. Działalność produkcyjna		104 339,5	104 127,1	31 600,1	195,8	31 404,3	12 326,7	0,0	12 326,7	17 231,7	1 755,2	15 476,5	55 295,3	17 952,0	37 343,3
E. Zaopatrzenie w energię elektryczną, gaz i wodę		15 726,4	15 612,0	532,9	423,8	109,1	35,7	0,0	35,7	1 448,4	1 230,9	217,5	13 630,7	13 381,8	248,9
F. Budownictwo		41 988,8	41 623,9	23 673,6	175,4	23 498,2	14 748,7	31,0	14 717,7	9 077,5	956,7	8 120,8	8 872,8	535,0	8 337,8
G. Handel i naprawy		100 339,1	100 224,1	84 240,5	272,7	83 967,8	61 188,5	17,7	61 170,8	9 945,8	840,0	9 105,8	6 037,8	1 364,2	4 673,6
H. Hotele i restauracje		5 503,6	5 147,7	3 563,7	34,9	3 528,8	2 416,1	0,5	2 415,6	424,0	71,9	352,1	1 160,0	608,1	551,9
I. Transport, gospodarka magazynowa i łączność		30 948,9	29 541,3	10 019,3	202,9	9 816,4	7 694,8	12,0	7 682,8	2 238,3	995,1	1 243,2	17 283,7	15 162,3	2 121,4
J. Pośrednictwo finansowe		7 717,0	7 648,8	3 584,2	497,1	3 087,1	597,1	0,2	596,9	3 741,2	1 408,9	2 332,3	323,4	-468,9	792,3
K. Obsługa nieruchomości i firm		56 654,5	54 352,5	40 767,2	484,7	40 282,5	29 216,2	18,8	29 197,4	8 454,9	1 253,6	7 201,3	5 130,4	2 598,5	2 531,9
L. Administracja publiczna i obrona narodowa		25 939,8	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
M. Edukacja		20 556,4	1 216,4	1 157,0	40,0	1 117,0	505,6	3,1	502,5	59,4	7,3	52,1	-	-	-
N. Ochrona zdrowia i opieka społeczna		19 225,5	4 433,1	2 725,1	192,7	2 532,4	1 538,3	7,5	1 530,8	228,5	115,1	113,4	1 479,5	1 479,5	0,0
O. Pozostała działalność usługowa komunalna, społeczna i indywidualna		19 239,2	10 977,5	7 658,7	110,3	7 548,4	6 719,5	0,2	6 719,3	1 198,9	409,5	789,4	2 119,9	1 753,5	366,4
P. Gospodarstwa domowe zatrudniające pracowników		4,1	4,1	4,1	-	4,1	4,1	-	4,1	-	-	-	-	-	-

- Przedsiębiorstwa: państwowe, komunalne, zagraniczne oraz stanowiące własność organizacji społecznych i fundacji, państwowe jednostki organizacyjne (bez szkół wyższych i jednostek sił zbrojnych), spółdzielnie, spółki (akcyjne, z ograniczoną odpowiedzialnością, jawne, komandytowe, cywilne), a także zakłady osób fizycznych prowadzące działalność gospodarczą z wyłączeniem indywidualnych gospodarstw rolnych. Do klasy przedsiębiorstw nie są tu natomiast zaliczane: jednostki budżetowe, zakłady budżetowe, gospodarstwa pomocnicze zakładów budżetowych, środki specjalne i fundusze celowe, organizacje społeczne, partie polityczne, związki zawodowe, stowarzyszenia, fundacje, organizacje wyznaniowe oraz szkoły wyższe i indywidualne gospodarstwa rolne.

Tabela 2. Struktura produktu krajowego brutto i wartości dodanej brutto wytworzonej w przedsiębiorstwach w 1998 r. z uwzględnieniem szarej strefy gospodarczej (w %)

Wyszczególnienie	ogółem PKB	w tym wartość dodana brutto wytworzona przez przedsiębiorstwa* (bez sekcji A i B)												
		ogółem	z tego przedsiębiorstwa											
			małe (0–49 zatrudn.)						średnie (50–249 zatrudn.)			duże (pow. 249 zatrudn.)		
			razem	z tego		w tym do 5 zatrudn.		razem	z tego		razem	z tego		
				sektor publiczny	sektor prywatny	sektor publiczny	sektor prywatny		sektor publiczny	sektor prywatny		sektor publiczny	sektor prywatny	
Ogółem	100,0	70,3	37,9	0,5	37,4	24,7	0,0	24,7	9,9	1,7	8,2	22,5	12,1	10,4
Przedsiębiorstwa (bez sekcji A i B)		100,0	53,9	0,7	53,2	35,2	0,0	35,2	14,1	2,4	11,7	32,0	17,2	14,8
C+D+E. Przemysł		100,0	24,2	0,5	23,7	9,3	0,0	9,3	14,5	2,5	12,0	61,3	32,8	28,5
C. Górnictwo i kopalnictwo		100,0	1,6	0,1	1,5	0,4	0,0	0,4	4,6	2,4	2,2	93,8	90,6	3,2
D. Działalność produkcyjna		100,0	30,4	0,2	30,2	11,8	0,0	11,8	16,6	1,7	14,9	53,0	17,2	35,8
E. Zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz i wodę		100,0	3,4	2,7	0,7	0,2	0,0	0,2	9,3	7,9	1,4	87,3	85,7	1,6
F. Budownictwo		100,0	56,9	0,4	56,5	35,5	0,1	35,4	21,8	2,3	19,5	21,3	1,3	20,0
G. Handel i naprawy		100,0	84,0	0,3	83,7	61,0	0,0	61,0	9,9	0,8	9,1	6,1	1,4	4,7
H. Hotele i restauracje		100,0	69,3	0,7	68,6	46,9	0,0	46,9	8,2	1,4	6,8	22,5	11,8	10,7
I. Transport, gospodarka magazynowa i łączność		100,0	33,9	0,7	33,2	26,0	0,0	26,0	7,6	3,4	4,2	58,5	51,3	7,2
J. Pośrednictwo finansowe		100,0	46,8	6,5	40,3	7,8	0,0	7,8	48,9	18,4	30,5	4,3	-6,1	10,4
K. Obsługa nieruchomości i firm		100,0	75,0	0,9	74,1	53,7	0,0	53,7	15,5	2,3	13,2	9,5	4,8	4,7
M. Edukacja		100,0	95,1	3,3	91,8	41,6	0,3	41,3	4,9	0,6	4,3	-	-	-
N. Ochrona zdrowia i opieka socjalna		100,0	61,4	4,3	57,1	34,7	0,2	34,5	5,2	2,6	2,6	33,4	33,4	0,0
O. Pozostała działalność usługowa komunalna, socjalna i indywidualna		100,0	69,8	1,0	68,8	61,2	0,0	61,2	10,9	3,7	7,2	19,3	16,0	3,3

- Przedsiębiorstwa: państwowe, komunalne, zagraniczne oraz stanowiące własność organizacji społecznych i fundacji, państwowe jednostki organizacyjne (bez szkół wyższych i jednostek sił zbrojnych), spółdzielnie, spółki (akcyjne, z ograniczoną odpowiedzialnością, jawne, komandytowe, cywilne), a także zakłady osób fizycznych prowadzące działalność gospodarczą z wyłączeniem indywidualnych gospodarstw rolnych. Do klasy przedsiębiorstw nie są tu natomiast zaliczane: jednostki budżetowe, zakłady budżetowe, gospodarstwa pomocnicze zakładów budżetowych, środki specjalne i fundusze celowe, organizacje społeczne, partie polityczne, związki zawodowe, stowarzyszenia, fundacje, organizacje wyznaniowe oraz szkoły wyższe i indywidualne gospodarstwa rolne.

Tabela 3. Wartość dodana brutto wytworzona w przedsiębiorstwach różnej wielkości w 1999 r. z uwzględnieniem szarej strefy gospodarczej (w mln zł)

Wyszczególnienie	ogółem PKB	w tym wartość dodana brutto													
		Wartość dodana brutto ogółem	Wartość dodana wytworzona przez przedsiębiorstwa *	z tego przedsiębiorstwa											
				małe (0-49 zatrudn.)						średnie (50-249 zatrudn.)			duże (pow. 249 zatrudn.)		
				razem	z tego		w tym do 5 zatrudn.		razem	z tego		razem	z tego		
sektor publiczny	sektor prywatny	razem	sektor publiczny		sektor prywatny	sektor publiczny	sektor prywatny	sektor publiczny		sektor prywatny					
Ogółem	615559,6	536 564,9	438 268,4	235 212,5	3 073,4	232 139,1	155 052,7	109,0	154 943,7	64 328,3	11 811,3	52 517,0	138 727,6	68 965,9	69 761,7
Ogółem bez sekcji A i B		515 574,1	433 422,4	233 620,2	3 031,8	230 588,4	154 303,2	108,1	154 195,1	62 855,6	11 063,9	51 791,7	136 946,6	67 360,2	69 586,4
A. Rolnictwo, łowiectwo i leśnictwo		20 851,6	4 706,8	1 558,1	39,4	1 518,7	747,4	0,6	746,8	1 452,4	731,8	720,6	1 696,3	1 532,0	164,3
B. Rybołówstwo i rybactwo		139,2	139,2	34,2	2,2	32,0	2,1	0,3	1,8	20,3	15,6	4,7	84,7	73,7	11,0
C+D+E. Przemysł		145 162,6	144 949,3	32 517,5	868,6	31 648,9	14 178,0	0,0	14 178,0	25 336,0	4 183,6	21 152,4	87 095,8	42 182,0	44 913,8
C. Górnictwo i kopalnictwo		13 938,1	13 938,1	257,5	27,0	230,5	78,2	0,0	78,2	1 142,8	702,6	440,2	12 537,8	12 087,7	450,1
D. Działalność produkcyjna		112 644,9	112 431,6	31 703,7	448,5	31 255,2	14 042,8	0,0	14 042,8	21 984,9	1 585,3	20 399,6	58 743,0	14 535,7	44 207,3
E. Zaopatrzenie w energię elektryczną, gaz i wodę		18 579,6	18 579,6	556,3	393,1	163,2	57,0	0,0	57,0	2 208,3	1 895,7	312,6	15 815,0	15 558,6	256,4
F. Budownictwo		47 143,3	46 893,3	26 569,4	145,9	26 423,5	16 299,4	33,8	16 265,6	10 101,5	1 068,6	9 032,9	10 222,4	598,7	9 623,7
G. Handel i naprawy		111 887,4	111 761,4	93 745,1	222,3	93 522,8	66 459,9	18,3	66 441,6	10 407,4	704,7	9 702,7	7 608,9	1 169,7	6 439,2
H. Hotele i restauracje		6 690,3	6 313,3	4 149,3	29,8	4 119,5	2 684,0	0,6	2 683,4	487,4	73,8	413,6	1 676,6	157,0	1 519,6
I. Transport, gospodarka magazynowa i łączność		35 653,5	33 957,8	11 074,4	217,4	10 857,0	8 366,5	13,2	8 353,3	2 577,1	1 330,6	1 246,5	20 306,3	17 175,3	3 131,0
J. Pośrednictwo finansowe		10 824,1	10 676,9	4 498,2	640,8	3 857,4	746,1	0,3	745,8	4 730,5	1 816,2	2 914,3	1 448,2	548,1	900,1
K. Obsługa nieruchomości i firm		63 826,6	60 507,3	47 095,1	557,3	46 537,8	35 522,5	26,1	35 496,4	7 685,4	1 328,2	6 357,2	5 726,8	3 101,6	2 625,2
L. Administracja publiczna i obrona narodowa		26 892,3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
M. Edukacja		23 762,5	2 300,7	2 224,0	60,7	2 163,3	651,3	4,6	646,7	70,4	7,4	63,0	6,3	0,0	6,3
N. Ochrona zdrowia i opieka socjalna		21 658,8	3 161,1	2 785,0	91,0	2 694,0	1 765,2	9,6	1 755,6	135,2	11,0	124,2	240,9	224,9	16,0
O. Pozostała działalność usługowa komunalna, socjalna i indywidualna		22 068,2	12 896,8	8 957,7	198,0	8 759,7	7 625,8	1,6	7 624,2	1 324,7	539,8	784,9	2 614,4	2 202,9	411,5
P. Gospodarstwa domowe zatrudniające pracowników		4,5	4,5	4,5	-	4,5	4,5	0,0	4,5	-	-	-	-	-	-

Przedsiębiorstwa: państwowe, komunalne, zagraniczne oraz stanowiące własność organizacji społecznych i fundacji, państwowe jednostki organizacyjne (bez szkół wyższych i jednostek sił zbrojnych), spółdzielnie, spółki (akcyjne, z ograniczoną odpowiedzialnością, jawne, komandytowe, cywilne), a także zakłady osób fizycznych prowadzące działalność gospodarczą z wyłączeniem indywidualnych gospodarstw rolnych. Do klasy przedsiębiorstw nie są tu natomiast zaliczane: jednostki budżetowe, zakłady budżetowe, gospodarstwa pomocnicze zakładów budżetowych, środki specjalne i fundusze celowe, organizacje społeczne, partie polityczne, związki zawodowe, stowarzyszenia, fundacje, organizacje wyznaniowe oraz szkoły wyższe i indywidualne gospodarstwa rolne.

Tabela 4. Struktura produktu krajowego brutto i wartości dodanej brutto wytworzonej w przedsiębiorstwach w 1999 r. z uwzględnieniem szarej strefy gospodarczej (w %)

Wyszczególnienie	ogółem PKB	w tym wartość dodana brutto wytworzona przez przedsiębiorstwa* (bez sekcji A i B)												
		ogółem	z tego przedsiębiorstwa											
			małe (0–49 zatr.)						średnie (50–249 zatr.)			duże (pow. 249 zatr.)		
			razem	z tego		w tym do 5 zatr.			razem	z tego		razem	z tego	
sektor publiczny	sektor prywatny	razem		sektor publiczny	sektor prywatny	sektor publiczny	sektor prywatny	sektor publiczny		sektor prywatny				
Ogółem	100,0	70,4	38,0	0,5	37,5	25,0	0,0	25,0	10,2	1,8	8,4	22,2	10,9	11,3
Przedsiębiorstwa (bez sekcji A i B)		100,0	53,9	0,7	53,2	35,6	0,0	35,6	14,5	2,6	11,9	31,6	15,5	16,1
C+D+E. Przemysł		100,0	22,4	0,6	21,8	9,8	0,0	9,8	17,5	2,9	14,6	60,1	29,1	31,0
C. Górnictwo i kopalnictwo		100,0	1,9	0,2	1,7	0,6	0,0	0,6	8,2	5,0	3,2	89,9	86,7	3,2
D. Działalność produkcyjna		100,0	28,2	0,4	27,8	12,5	0,0	12,5	19,5	1,4	18,1	52,3	12,9	39,4
E. Zaopatrzenie w energię elektryczną, gaz i wodę		100,0	3,0	2,1	0,9	0,3	0,0	0,3	11,9	10,2	1,7	85,1	83,7	1,4
F. Budownictwo		100,0	56,6	0,3	56,3	34,8	0,1	34,7	21,6	2,3	19,3	21,8	1,3	20,5
G. Handel i naprawy		100,0	83,9	0,2	83,7	59,4	0,0	59,4	9,3	0,6	8,7	6,8	1,0	5,8
H. Hotele i restauracje		100,0	65,7	0,5	65,2	42,5	0,0	42,5	7,8	1,2	6,6	26,5	2,5	24,0
I. Transport, gospodarka magazynowa i łączność		100,0	32,6	0,6	32,0	24,6	0,0	24,6	7,6	3,9	3,7	59,8	50,6	9,2
J. Pośrednictwo finansowe		100,0	42,2	6,0	36,2	7,0	0,0	7,0	44,3	17,0	27,3	13,5	5,1	8,4
K. Obsługa nieruchomości i firm		100,0	77,9	0,9	77,0	58,7	0,0	58,7	12,7	2,2	10,5	9,4	5,1	4,3
M. Edukacja		100,0	96,7	2,6	94,1	28,3	0,2	28,1	3,0	0,3	2,7	0,3	0,0	0,3
N. Ochrona zdrowia i opieka socjalna		100,0	88,2	2,9	85,3	55,8	0,3	55,5	4,2	0,3	3,9	7,6	7,1	0,5
O. Pozostała działalność usługowa komunalna, socjalna i indywidualna		100,0	69,4	1,5	67,9	59,1	0,0	59,1	10,3	4,2	6,1	20,3	17,1	3,2

* Przedsiębiorstwa: państwowe, komunalne, zagraniczne oraz stanowiące własność organizacji społecznych i fundacji, państwowe jednostki organizacyjne (bez szkół wyższych i jednostek sił zbrojnych), spółdzielnie, spółki (akcyjne, z ograniczoną odpowiedzialnością, jawne, komandytowe, cywilne), a także zakłady osób fizycznych prowadzące działalność gospodarczą z wyłączeniem indywidualnych gospodarstw rolnych. Do klasy przedsiębiorstw nie są tu natomiast zaliczane: jednostki budżetowe, zakłady budżetowe, gospodarstwa pomocnicze zakładów budżetowych, środki specjalne i fundusze celowe, organizacje społeczne, partie polityczne, związki zawodowe, stowarzyszenia, fundacje, organizacje wyznaniowe oraz szkoły wyższe i indywidualne gospodarstwa rolne.

Tabela 5. Przedsiębiorstwa zarejestrowane w systemie REGON wg sektorów własności oraz sekcji EKD – stan w dniu 31 XII 1999 r.

Wyszczególnienie	ogółem	z tego przedsiębiorstwa zatrudniające				
		do 49 osób			50–249 osób	powyżej 249 osób
		razem	z tego			
			do 9	10–49		
OGÓLEM	3 013 876	2 978 574	2 865 517	113 057	28 870	6 432
sektor publiczny	95 275	77 277	43 362	33 915	14 346	3 652
sektor prywatny	2 918 601	2 901 297	2 822 155	79 142	14 524	2 780
C – GÓRNICTWO I KOPALNICTWO	1 652	1 464	1 257	207	92	96
sektor publiczny	149	41	20	21	37	71
sektor prywatny	1 503	1 423	1 237	186	55	25
D – DZIAŁALNOŚĆ PRODUKCYJNA	367 320	358 302	331 958	26 344	6 768	2 250
sektor publiczny	3 288	1 900	1 294	606	737	651
sektor prywatny	364 032	356 402	330 664	25 738	6 031	1 599
E – ZAOPATRYWANIE W ENERGIĘ ELEKTRYCZNĄ, GAZ I WODĘ	2 860	2 140	1 619	521	497	223
sektor publiczny	1 239	610	212	398	420	209
sektor prywatny	1 621	1 530	1 407	123	77	14
F – BUDOWNICTWO	332 264	329 512	317 111	12 401	2 335	417
sektor publiczny	1 488	999	644	355	406	83
sektor prywatny	330 776	328 513	316 467	12 046	1 929	334
G – HANDEL I NAPRAWY	1 106 205	1 102 564	1 082 027	20 537	3 239	402
sektor publiczny	1 027	753	489	264	197	77
sektor prywatny	1 105 178	1 101 811	1 081 538	20 273	3 042	325
H – HOTELE I RESTAURACJE	91 523	91 182	87 873	3 309	286	55
sektor publiczny	889	798	353	445	80	11
sektor prywatny	90 634	90 384	87 520	2 864	206	44
I – TRANSPORT, GOSPODARKA MAGAZYNOWA I ŁĄCZNOŚĆ	249 799	248 361	245 534	2 827	782	656
sektor publiczny	1 604	606	273	333	399	599
sektor prywatny	248 195	247 755	245 261	2 494	383	57
J – POŚREDNICTWO FINANSOWE	93 769	92 485	89 423	3 062	1 135	149
sektor publiczny	1 583	1 036	289	747	465	82
sektor prywatny	92 186	91 449	89 134	2 315	670	67
K – OBSŁUGA NIERUCHOMOŚCI I FIRM	379 607	376 981	369 678	7 303	2 253	373
sektor publiczny	22 490	21 230	20 144	1 086	1 053	207
sektor prywatny	357 117	355 751	349 534	6 217	1 200	166
L – ADMINISTRACJA PUBLICZNA	15 152	12 010	8 591	3 419	2 588	554
sektor publiczny	11 309	8 186	4 864	3 322	2 572	551
sektor prywatny	3 843	3 824	3 727	97	16	3
M – EDUKACJA	63 197	57 174	39 830	17 344	5 898	125
sektor publiczny	28 260	22 306	6 388	15 918	5 834	120
sektor prywatny	34 937	34 868	33 442	1 426	64	5
N – OCHRONA ZDROWIA	130 625	128 063	118 109	9 954	1 625	937
sektor publiczny	15 810	13 431	5 238	8 193	1 455	924
sektor prywatny	114 815	114 632	112 871	1 761	170	13
O – POZOSTAŁA DZIAŁALNOŚĆ USŁUGOWA	179 635	178 068	172 241	5 827	1 372	195
sektor publiczny	6 139	5 381	3 154	2 227	691	67
sektor prywatny	173 496	172 687	169 087	3 600	681	128
P – GOSPODARSTWA DOMOWE ZATRUDNIAJĄCE PRACOWNIKÓW	264	264	263	1	-	-
sektor publiczny	-	-	-	-	-	-
sektor prywatny	264	264	263	1	-	-
Q – ORGANIZACJE I ZESPOŁY MIĘDZYNARODOWE	4	4	3	1	-	-
sektor publiczny	-	-	-	-	-	-
sektor prywatny	4	4	3	1	-	-
OGÓLEM (sekcje C - I K M N oraz O)	2 904 687	2 873 811	2 767 237	106 574	25 147	5 729
sektor publiczny	82 383	68 055	38 209	29 846	11 309	3 019
sektor prywatny	2 822 304	2 805 756	2 729 028	76 728	13 838	2 710

Tabela 6. Liczba przedsiębiorstw aktywnych wg sekcji EKD w 1998 r.

Wyszczególnienie	Liczba przedsiębiorstw aktywnych			
	ogółem	I. zatrud. 0-49	I. zatrud. 50-249	I. zatrud. >249
OGÓŁEM	1 726 993	1 709 870	13 658	3 465
sektor publiczny	5 814	2 223	2 312	1 279
sektor prywatny	1 721 179	1 707 647	11 346	2 186
C – GÓRNICTWO I KOPALNICTWO	977	824	92	61
sektor publiczny	109	23	39	47
sektor prywatny	868	801	53	14
D – DZIAŁALNOŚĆ PRODUKCYJNA	234 226	226 395	5 934	1 897
sektor publiczny	1 628	490	621	517
sektor prywatny	232 598	225 905	5 313	1 380
E – ZAOPATRYWANIE W ENERGIĘ ELEKTRYCZNĄ, GAZ I WODĘ	1 654	1 105	379	170
sektor publiczny	656	179	316	161
sektor prywatny	998	926	63	9
F – BUDOWNICTWO	204 276	202 044	1 911	321
sektor publiczny	601	249	317	35
sektor prywatny	203 675	201 795	1 594	286
G – HANDEL I NAPRAWY	680 638	677 614	2 747	277
sektor publiczny	483	309	143	31
sektor prywatny	680 155	677 305	2 604	246
H – HOTELE I RESTAURACJE	51 169	50 988	154	27
sektor publiczny	101	63	31	7
sektor prywatny	51 068	50 925	123	20
I – TRANSPORT, GOSPODARKA MAGAZYNOWA I ŁĄCZNOŚĆ	177 781	177 009	550	222
sektor publiczny	542	165	208	169
sektor prywatny	177 239	176 844	342	53
J – POŚREDNICTWO FINANSOWE*	920	873	39	8
sektor publiczny	33	29	3	1
sektor prywatny	887	844	36	7
K – OBSŁUGA NIEMUCHOMOŚCI I FIRM	201 942	200 378	1 315	249
sektor publiczny	848	435	313	100
sektor prywatny	201 094	199 943	1 002	149
M - EDUKACJA	23 470	23 454	16	0
sektor publiczny	56	53	3	0
sektor prywatny	23 414	23 401	13	0
N - OCHRONA ZDROWIA	77 056	76 752	121	183
sektor publiczny	321	53	85	183
sektor prywatny	76 735	76 699	36	0
O - POZOSTAŁA DZIAŁALNOŚĆ USŁUGOWA SOCJALNA, KOMUNALNA I INDYWIDUALNA	72 884	72 434	400	50
sektor publiczny	436	175	233	28
sektor prywatny	72 448	72 259	167	22
OGÓŁEM (bez sekcji J)	1 726 073	1 708 997	13 619	3 457
sektor publiczny	5 781	2 194	2 309	1 278
sektor prywatny	1 720 292	1 706 803	11 310	2 179

* Bez zakładów osób fizycznych i spółek cywilnych zatrudniających do 5 osób, które są badane przez GUS metodą reprezentacyjną dopiero począwszy od 1999 r.

Tabela 7. Liczba przedsiębiorstw aktywnych wg sekcji EKD w 1999 r.

Wyszczególnienie	Liczba przedsiębiorstw aktywnych			
	ogółem	I. zatrud. 0-49	I. zatrud. 50-249	I. zatrud. >249
OGÓŁEM	1 819 200	1 801 748	14 268	3 184
sektor publiczny	4 507	1 407	2 128	972
sektor prywatny	1 814 693	1 800 341	12 140	2 212
C – GÓRNICTWO I KOPALNICTWO	1 059	892	104	63
sektor publiczny	106	17	43	46
sektor prywatny	953	875	61	17
D – DZIAŁALNOŚĆ PRODUKCYJNA	243 346	235 279	6 276	1 791
sektor publiczny	1 317	277	616	424
sektor prywatny	242 029	235 002	5 660	1 367
E – ZAOPATRYWANIE W ENERGIĘ ELEKTRYCZNĄ, GAZ I WODĘ	1 791	1 229	398	164
sektor publiczny	647	168	323	156
sektor prywatny	1 144	1 061	75	8
F – BUDOWNICTWO	214 264	211 943	2 023	298
sektor publiczny	409	106	277	26
sektor prywatny	213 855	211 837	1 746	272
G – HANDEL I NAPRAWY	677 616	674 436	2 878	302
sektor publiczny	322	175	119	28
sektor prywatny	677 294	674 261	2 759	274
H – HOTELE I RESTAURACJE	58 461	58 274	158	29
sektor publiczny	83	45	33	5
sektor prywatny	58 378	58 229	125	24
I – TRANSPORT, GOSPODARSTWA MAGAZYNOWE I ŁĄCZNOŚĆ	169 878	169 113	555	210
sektor publiczny	481	116	208	157
sektor prywatny	169 397	168 997	347	53
J – POŚREDNICTWO FINANSOWE	57 896	57 832	56	8
sektor publiczny	23	17	5	1
sektor prywatny	57 873	57 815	51	7
K – OBSŁUGA NIERUCHOMOŚCI I FIRM	213 643	212 013	1 381	249
sektor publiczny	700	305	307	88
sektor prywatny	212 943	211 708	1 074	161
M – EDUKACJA	24 085	24 057	27	1
sektor publiczny	42	37	5	0
sektor prywatny	24 043	24 020	22	1
N – OCHRONA ZDROWIA	82 931	82 841	69	21
sektor publiczny	50	14	17	19
sektor prywatny	82 881	82 827	52	2
O – POZOSTAŁA DZIAŁALNOŚĆ USŁUGOWA SOCJALNA, KOMUNALNA I INDYWIDUALNA	74 230	73 839	343	48
sektor publiczny	327	130	175	22
sektor prywatny	73 903	73 709	168	26
OGÓŁEM (bez sekcji J)	1 761 304	1 743 916	14 212	3 176
sektor publiczny	4 484	1 390	2 123	971
sektor prywatny	1 756 820	1 742 526	12 089	2 205

Tabela 8. Tempo zmian liczby przedsiębiorstw aktywnych w latach 1997–1999 (rok poprzedni = 100)

Wyszczególnienie	ogółem			l. zatrud. 0–50*			l. zatrud. 51–250**			l. zatrud. pow. 250***		
	1997	1998	1999	1997	1998	1999	1997	1998	1999	1997	1998	1999
OGÓŁEM (bez sekcji J)	118,2	109,0	102,0	118,3	109,1	102,0	108,1	104,3	104,4	102,3	101,1	91,9
sektor publiczny	90,9	99,7	77,6	100,0	104,5	63,4	95,3	96,7	91,9	73,9	97,2	76,0
sektor prywatny	118,3	109,0	102,1	118,4	109,1	102,1	111,4	106,0	106,9	134,6	103,6	101,2
C – GÓRNICTWO I KOPALNICTWO	127,7	102,5	108,4	134,1	102,4	108,3	109,3	111,0	113,0	92,9	93,8	103,3
sektor publiczny	90,2	98,2	97,2	86,4	121,1	73,9	102,6	97,5	110,3	83,9	90,4	97,9
sektor prywatny	135,2	103,1	109,8	135,9	101,9	109,2	116,7	123,8	115,1	162,5	107,7	121,4
D – DZIAŁALNOŚĆ PRODUKCYJNA	109,4	110,4	103,9	109,5	110,7	103,9	110,2	104,3	105,8	99,2	95,8	94,4
sektor publiczny	76,8	88,9	80,9	92,6	99,4	56,5	88,6	87,6	99,2	59,9	82,1	82,0
sektor prywatny	109,8	110,6	104,1	109,6	110,8	104,0	114,2	106,7	106,5	142,8	102,1	99,1
E – ZAOPATRYWANIE W ENERGIĘ ELEKTRYCZNA, GAZ I WODĘ	132,8	109,2	108,3	153,6	110,7	111,2	106,8	108,4	105,0	101,2	102,4	96,5
sektor publiczny	106,6	109,9	98,6	116,9	121,1	93,9	104,8	108,7	102,2	101,3	101,3	96,9
sektor prywatny	158,1	108,8	114,6	162,7	108,8	114,6	118,0	106,8	119,0	100,0	128,6	88,9
F – BUDOWNICTWO	137,5	110,1	104,9	138,0	110,2	104,9	104,5	101,5	105,9	104,4	95,8	92,8
sektor publiczny	84,0	92,6	68,1	92,6	95,4	42,6	90,3	91,0	87,4	37,7	87,5	74,3
sektor prywatny	137,8	110,1	105,0	138,1	110,2	105,0	108,5	103,9	109,5	137,2	96,9	95,1
G – HANDEL I NAPRAWY	114,2	104,9	99,6	114,3	104,9	99,5	105,6	102,4	104,8	101,1	104,1	109,0
sektor publiczny	88,6	90,1	66,7	91,9	93,7	56,6	88,4	84,5	83,2	67,3	83,8	90,3
sektor prywatny	114,3	104,9	99,6	114,3	104,9	99,6	107,1	103,7	106,0	110,1	107,4	111,4
H – HOTELE I RESTAURACJE	128,4	102,3	114,3	128,5	102,3	114,3	118,2	113,8	102,6	110,0	122,7	107,4
sektor publiczny	115,8	114,8	82,2	126,1	110,3	71,4	104,3	125,0	106,5	85,7	116,7	71,4
sektor prywatny	128,5	102,3	114,3	128,5	102,3	114,3	121,8	111,3	101,6	123,1	125,0	120,0
I – TRANSPORT, GOSPODARKA MAGAZYNOWA I ŁĄCZNOŚĆ	116,0	114,6	95,6	116,0	114,7	95,5	107,3	104,3	100,9	97,8	100,9	94,6
sektor publiczny	97,9	98,7	88,7	103,6	96,0	70,3	96,7	102,0	100,0	94,0	97,7	92,9
sektor prywatny	116,0	114,7	95,6	116,0	114,7	95,6	115,5	105,8	101,5	114,6	112,8	100,0
K – OBSŁUGA NIERUCHOMOŚCI I FIRM	119,4	111,3	105,8	119,5	111,4	105,8	108,2	107,0	105,0	110,1	119,7	100,0
sektor publiczny	102,5	101,7	82,5	106,0	103,8	70,1	98,5	96,6	98,1	101,1	109,9	88,0
sektor prywatny	119,5	111,4	105,9	119,5	111,4	105,9	112,2	110,8	107,2	118,2	127,4	108,1
M – EDUKACJA	152,9	138,5	102,6	153,0	138,5	102,6	91,7	145,5	168,8	-	-	-
sektor publiczny	112,5	622,2	75,0	114,3	662,5	69,8	100,0	300,0	166,7	-	-	-
sektor prywatny	152,9	138,2	102,7	153,0	138,2	102,6	90,9	130,0	169,2	-	-	-
N – OCHRONA ZDROWIA	124,7	114,8	107,6	124,6	114,7	107,9	173,1	132,2	57,0	239,5	177,7	11,5
sektor publiczny	237,3	180,3	15,6	221,4	177,4	26,4	242,1	180,4	20,0	240,5	181,2	10,4
sektor prywatny	124,5	114,6	108,0	124,5	114,6	108,0	133,3	81,8	144,4	200,0	-	-
O – POZOSTAŁA DZIAŁALNOŚĆ USŁUGOWA	124,2	114,3	101,8	124,4	114,4	101,9	101,4	105,1	85,8	106,0	94,3	96,0
sektor publiczny	104,0	104,3	75,0	107,1	107,2	74,3	101,8	101,8	75,1	104,0	107,7	78,6
sektor prywatny	124,4	114,4	102,0	124,5	114,4	102,0	100,7	110,3	100,6	108,0	81,5	118,2

* W 1999 r. liczba zatrudnionych 0–49 osób.

** W 1999 r. liczba zatrudnionych 50–249 osób.

*** W 1999 r. liczba zatrudnionych powyżej 249 osób.

Tabela 9. Pracujący w gospodarce narodowej – stan w dniu 31 XII 1998 r.

Wyszczególnienie	ogółem	z tego w przedsiębiorstwach zatrudniających				
		do 49 osób			50-249 osób	powyżej 249 osób
		razem	z tego			
			do 9	10-49		
OGÓŁEM	11 346 057	4 608 873	2 885 196	1 723 677	2 483 738	4 253 446
sektor publiczny	4 498 871	520 694	54 814	465 880	1 211 205	2 766 972
sektor prywatny	6 847 186	4 088 179	2 830 382	1 257 797	1 272 533	1 486 474
C – GÓRNICZTWO I KOPALNICTWO	288 046	5 425	1 762	3 663	11 395	271 226
sektor publiczny	267 990	418	20	398	5 302	262 270
sektor prywatny	20 056	5 007	1 742	3 265	6 093	8 956
D – DZIAŁALNOŚĆ PRODUKCYJNA	3 017 936	969 671	499 103	470 568	692 866	1 355 399
sektor publiczny	549 584	12 160	2 897	9 263	86 209	451 215
sektor prywatny	2 468 352	957 511	496 206	461 305	606 657	904 184
E – ZAOPATRYWANIE W ENERGIĘ ELEKTRYCZNĄ, GAZ I WODĘ	263 282	15 562	1 744	13 818	51 195	196 525
sektor publiczny	248 378	12 042	627	11 415	43 932	192 404
sektor prywatny	14 904	3 520	1 117	2 403	7 263	4 121
F – BUDOWNICTWO	896 062	500 407	318 192	182 215	215 901	179 754
sektor publiczny	70 941	6 460	722	5 738	38 174	26 307
sektor prywatny	825 121	493 947	317 470	176 477	177 727	153 447
G - HANDEL I NAPRAWY	2 091 963	1 619 400	1 248 616	370 784	273 428	199 135
sektor publiczny	54 353	6 918	739	6 179	16 286	31 149
sektor prywatny	2 037 610	1 612 482	1 247 877	364 605	257 142	167 986
H - HOTELE I RESTAURACJE	226 149	178 624	124 035	54 589	18 056	29 469
sektor publiczny	38 152	20 570	3 812	16 758	4 011	13 571
sektor prywatny	187 997	158 054	120 223	37 831	14 045	15 898
I – TRANSPORT, GOSPODARKA MAGAZYNOWA I ŁĄCZNOŚĆ	852 626	239 269	192 462	46 807	70 974	542 383
sektor publiczny	552 903	5 526	909	4 617	35 005	512 372
sektor prywatny	299 723	233 743	191 553	42 190	35 969	30 011
J - POŚREDNICTWO FINANSOWE	329 621	81 380	55 914	25 466	24 290	223 951
sektor publiczny	162 641	1 244	239	1 005	8 176	153 221
sektor prywatny	166 980	80 136	55 675	24 461	16 114	70 730
K - OBSŁUGA NIERUCHOMOŚCI I FIRM	720 167	372 259	248 727	123 532	182 846	165 062
sektor publiczny	166 826	31 456	6 299	25 157	69 849	65 521
sektor prywatny	553 341	340 803	242 428	98 375	112 997	99 541
L - ADMINISTRACJA PUBLICZNA	410 082	90 678	3 020	87 658	193 706	125 698
sektor publiczny	409 716	90 312	2 911	87 401	193 706	125 698
sektor prywatny	366	366	109	257	-	-
M - EDUKACJA	914 136	148 995	19 104	129 891	505 306	259 835
sektor publiczny	879 694	125 498	4 162	121 336	499 598	254 598
sektor prywatny	34 442	23 497	14 942	8 555	5 708	5 237
N - OCHRONA ZDROWIA	1 011 683	201 671	55 273	146 398	158 053	651 959
sektor publiczny	947 558	147 786	15 045	132 741	149 937	649 835
sektor prywatny	64 125	53 885	40 228	13 657	8 116	2 124
O - POZOSTAŁA DZIAŁALNOŚĆ USŁUGOWA	324 304	185 532	117 244	68 288	85 722	53 050
sektor publiczny	150 135	60 304	16 432	43 872	61 020	28 811
sektor prywatny	174 169	125 228	100 812	24 416	24 702	24 239
SEKTOR RYNKOWY (sekcje C - K oraz O)	9 010 156	4 167 529	2 807 799	1 359 730	1 626 673	3 215 954
sektor publiczny	2 261 903	157 098	32 696	124 402	367 964	1 736 841
sektor prywatny	6 748 253	4 010 431	2 775 103	1 235 328	1 258 709	1 479 113
SEKTOR Z PRZEWAGĄ USŁUG NIERYNKOWYCH (sekcje L,M,N)	2 335 901	441 344	77 397	363 947	857 065	1 037 492
sektor publiczny	2 236 968	363 596	22 118	341 478	843 241	1 030 131
sektor prywatny	98 933	77 748	55 279	22 469	13 824	7 361

Tabela 10. Pracujący w gospodarce narodowej – stan w dniu 31 XII 1999 r.

Wyszczególnienie	ogółem	z tego w przedsiębiorstwach zatrudniających				
		do 49 osób			50–249 osób	powyżej 249 osób
		razem	z tego			
			do 9	10-49		
OGÓLEM	11 148 011	4 595 706	2 882 829	1 712 877	2 556 037	3 996 268
sektor publiczny	4 234 981	552 375	60 634	491 741	1 208 097	2 474 509
sektor prywatny	6 913 030	4 043 331	2 822 195	1 221 136	1 347 940	1 521 759
C – GÓRNICTWO I KOPALNICTWO	251 708	5 567	2 135	3 432	12 340	233 801
sektor publiczny	230 976	518	30	488	5 035	225 423
sektor prywatny	20 732	5 049	2 105	2 944	7 305	8 378
D – DZIAŁALNOŚĆ PRODUKCYJNA	2 818 795	907 233	459 836	447 397	712 095	1 199 467
sektor publiczny	457 437	12 222	2 641	9 581	84 971	360 244
sektor prywatny	2 361 358	895 011	457 195	437 816	627 124	839 223
E – ZAOPATRYWANIE W ENERGIĘ ELEKTRYCZNĄ, GAZ I WODĘ	256 636	15 959	2 078	13 881	52 318	188 359
sektor publiczny	240 215	12 201	691	11 510	43 261	184 753
sektor prywatny	16 421	3 758	1 387	2 371	9 057	3 606
F – BUDOWNICTWO	870 375	487 593	313 117	174 476	225 423	157 359
sektor publiczny	66 886	7 984	732	7 252	37 389	21 513
sektor prywatny	803 489	479 609	312 385	167 224	188 034	135 846
G – HANDEL I NAPRAWY	2 082 760	1 585 227	1 228 620	356 607	283 737	213 796
sektor publiczny	41 387	5 929	688	5 241	13 633	21 825
sektor prywatny	2 041 373	1 579 298	1 227 932	351 366	270 104	191 971
H – HOTELE I RESTAURACJE	215 437	166 640	115 790	50 850	18 642	30 155
sektor publiczny	24 455	16 297	2 475	13 822	5 067	3 091
sektor prywatny	190 982	150 343	113 315	37 028	13 575	27 064
I – TRANSPORT, GOSPODARKA MAGAZYNOWA I ŁĄCZNOŚĆ	825 484	245 086	197 064	48 022	72 311	508 087
sektor publiczny	519 279	7 984	821	7 163	35 719	475 576
sektor prywatny	306 205	237 102	196 243	40 859	36 592	32 511
J – POŚREDNICTWO FINANSOWE	379 255	103 092	81 964	21 128	31 789	244 374
sektor publiczny	136 985	1 007	89	918	7 998	127 980
sektor prywatny	242 270	102 085	81 875	20 210	23 791	116 394
K – OBSŁUGA NIERUCHOMOŚCI I FIRM	757 713	387 537	263 761	123 776	187 396	182 780
sektor publiczny	159 942	29 615	6 616	22 999	65 043	65 284
sektor prywatny	597 771	357 922	257 145	100 777	122 353	117 496
L – ADMINISTRACJA PUBLICZNA	437 943	92 296	5 551	86 745	204 092	141 555
sektor publiczny	436 243	90 908	5 107	85 801	203 780	141 555
sektor prywatny	1 700	1 388	444	944	312	-
M – EDUKACJA	936 333	178 379	25 740	152 639	498 505	259 449
sektor publiczny	896 428	152 181	8 409	143 772	490 743	253 504
sektor prywatny	39 905	26 198	17 331	8 867	7 762	5 945
N – OCHRONA ZDROWIA	954 707	222 432	68 648	153 784	164 711	567 564
sektor publiczny	877 161	155 227	17 158	138 069	155 433	566 501
sektor prywatny	77 546	67 205	51 490	15 715	9 278	1 063
O – POZOSTAŁA DZIAŁALNOŚĆ USŁUGOWA	360 865	198 665	118 525	80 140	92 678	69 522
sektor publiczny	147 587	60 302	15 177	45 125	60 025	27 260
sektor prywatny	213 278	138 363	103 348	35 015	32 653	42 262
SEKTOR RYNKOWY (sekcje C - K oraz O)	8 819 028	4 102 599	2 782 890	1 319 709	1 688 729	3 027 700
sektor publiczny	2 025 149	154 059	29 960	124 099	358 141	1 512 949
sektor prywatny	6 793 879	3 948 540	2 752 930	1 195 610	1 330 588	1 514 751
SEKTOR Z PRZEWAGĄ USŁUG NIERYNKOWYCH (sekcje L,M,N)	2 328 983	493 107	99 939	393 168	867 308	968 568
sektor publiczny	2 209 832	398 316	30 674	367 642	849 956	961 560
sektor prywatny	119 151	94 791	69 265	25 526	17 352	7 008

Tabela 11. Udziały pracujących w przedsiębiorstwach różnej wielkości w ogólnej liczbie pracujących według sekcji EKD w latach 1998 -1999 (liczba pracujących w sekcji EKD ogółem = 100%)

Wyszczególnienie	1998					1999				
	ogółem	l. zatr. do 9	l. zatr. 10-49	l. zatr. 50-249	l. zatr. >249	ogółem	l. zatr. do 9	l. zatr. 10-49	l. zatr. 50-249	l. zatr. >249
OGÓŁEM	100,0	25,4	15,2	21,9	37,5	100,0	25,9	15,4	22,9	35,8
sektor publiczny	39,7	0,5	4,1	10,7	24,4	37,9	0,5	4,4	10,8	22,2
sektor prywatny	60,3	24,9	11,1	11,2	13,1	62,1	25,4	11,0	12,1	13,6
C – GÓRNICTWO I KOPALNICTWO	100,0	0,6	1,2	4,0	94,2	100,0	0,8	1,4	4,9	92,9
sektor publiczny	93,0	0,0	0,1	1,8	91,1	91,8	0,0	0,2	2,0	89,6
sektor prywatny	7,0	0,6	1,1	2,2	3,1	8,2	0,8	1,2	2,9	3,3
D – DZIAŁALNOŚĆ PRODUKCYJNA	100,0	16,5	15,6	23,0	44,9	100,0	16,3	15,9	25,2	42,6
sektor publiczny	18,2	0,1	0,2	2,9	15,0	16,2	0,1	0,3	3,0	12,8
sektor prywatny	81,8	16,4	15,4	20,1	29,9	83,8	16,2	15,6	22,2	29,8
E – ZAOPATRYWANIE W ENERGIĘ ELEKTRYCZNĄ, GAZ I WODĘ	100,0	0,7	5,2	19,5	74,6	100,0	0,8	5,4	20,4	73,4
sektor publiczny	94,3	0,3	4,3	16,7	73,0	93,7	0,3	4,5	16,9	72,0
sektor prywatny	5,7	0,4	0,9	2,8	1,6	6,3	0,5	0,9	3,5	1,4
F – BUDOWNICTWO	100,0	35,5	20,4	24,1	20,0	100,0	36,0	20,0	25,9	18,1
sektor publiczny	7,9	0,1	0,6	4,3	2,9	7,7	0,1	0,8	4,3	2,5
sektor prywatny	92,1	35,4	19,8	19,8	17,1	92,3	35,9	19,2	21,6	15,6
G – HANDEL I NAPRAWY	100,0	59,7	17,7	13,1	9,5	100,0	59,0	17,1	13,7	10,2
sektor publiczny	2,6	0,0	0,3	0,8	1,5	2,0	0,0	0,3	0,7	1,0
sektor prywatny	97,4	59,7	17,4	12,3	8,0	98,0	59,0	16,8	13,0	9,2
H – HOTELE I RESTAURACJE	100,0	54,9	24,1	8,0	13,0	100,0	53,7	23,6	8,7	14,0
sektor publiczny	16,9	1,7	7,4	1,8	6,0	11,3	1,1	6,4	2,4	1,4
sektor prywatny	83,1	53,2	16,7	6,2	7,0	88,7	52,6	17,2	6,3	12,6
I – TRANSPORT, GOSPODARKA MAGAZYNOWA I ŁĄCZNOŚĆ	100,0	22,5	5,5	8,5	63,5	100,0	23,9	5,8	8,8	61,5
sektor publiczny	64,9	0,1	0,5	4,3	60,0	62,9	0,1	0,9	4,3	57,6
sektor prywatny	35,1	22,4	5,0	4,2	3,5	37,1	23,8	4,9	4,5	3,9
J – POŚREDNICTWO FINANSOWE	100,0	17,0	7,6	7,4	68,0	100,0	21,6	5,6	8,4	64,4
sektor publiczny	49,4	0,1	0,3	2,5	46,5	36,1	0,0	0,3	2,1	33,7
sektor prywatny	50,6	16,9	7,3	4,9	21,5	63,9	21,6	5,3	6,3	30,7
K – OBSŁUGA NIERUCHOMOŚCI I FIRM	100,0	34,6	17,2	25,4	22,8	100,0	34,9	16,3	24,7	24,1
sektor publiczny	23,2	0,9	3,5	9,7	9,1	21,1	0,9	3,0	8,6	8,6
sektor prywatny	76,8	33,7	13,7	15,7	13,7	78,9	34,0	13,3	16,1	15,5
L – ADMINISTRACJA PUBLICZNA	100,0	0,7	21,5	47,2	30,6	100,0	1,3	19,8	46,6	32,3
sektor publiczny	99,9	0,7	21,4	47,2	30,6	99,6	1,2	19,6	46,5	32,3
sektor prywatny	0,1	0,0	0,1	-	-	0,4	0,1	0,2	0,1	-
M – EDUKACJA	100,0	2,1	14,2	55,3	28,4	100,0	2,8	16,3	53,2	27,7
sektor publiczny	96,2	0,5	13,2	54,7	27,8	95,8	0,9	15,4	52,4	27,1
sektor prywatny	3,8	1,6	1,0	0,6	0,6	4,2	1,9	0,9	0,8	0,6
N – OCHRONA ZDROWIA	100,0	5,5	14,5	15,6	64,4	100,0	7,2	16,1	17,3	59,4
sektor publiczny	93,7	1,5	13,2	14,8	64,2	91,9	1,8	14,5	16,3	59,3
sektor prywatny	6,3	4,0	1,3	0,8	0,2	8,1	5,4	1,6	1,0	0,1
O – POZOSTAŁA DZIAŁALNOŚĆ USŁUGOWA	100,0	36,2	21,1	26,4	16,3	100,0	32,8	22,2	25,7	19,3
sektor publiczny	46,3	5,1	13,5	18,8	8,9	40,9	4,2	12,5	16,6	7,6
sektor prywatny	53,7	31,1	7,6	7,6	7,4	59,1	28,6	9,7	9,1	11,7
SEKTOR RYNKOWY (sekcje C - K oraz O)	100,0	31,2	15,0	18,1	35,7	100,0	31,5	15,0	19,1	34,4
sektor publiczny	25,1	0,4	1,3	4,1	19,3	23,0	0,3	1,4	4,1	17,2
sektor prywatny	74,9	30,8	13,7	14,0	16,4	77,0	31,2	13,6	15,0	17,2
SEKTOR Z PRZEWAGĄ USŁUG NIERYNKOWYCH (sekcje L,M,N)	100,0	3,3	15,7	36,7	44,3	100,0	4,3	16,9	37,2	41,6
sektor publiczny	95,8	1,0	14,7	36,1	44,0	94,9	1,3	15,8	36,5	41,3
sektor prywatny	4,2	2,3	1,0	0,6	0,3	5,1	3,0	1,1	0,7	0,3

Tabela 12. Struktura pracujących w sektorze rynkowym według sekcji EKD w latach 1998–1999 (liczba pracujących w sektorze rynkowym = 100%)

Wyszczególnienie	ogółem		l. zatrud. 0–9		l. zatrud. 10–49		l. zatrud. 50–249		l. zatrud. 250–499		l. zatrud. 500–999		l. zatrud. > 1000	
	1998	1999	1998	1999	1998	1999	1998	1999	1998	1999	1998	1999	1998	1999
OGÓŁEM SEKTOR RYNKOWY (sekcje C – K) oraz O	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
sektor publiczny	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
sektor prywatny	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
C – GÓRNICTWO I KOPALNICTWO	3,2	2,9	0,1	0,1	0,3	0,3	0,1	0,1	0,7	0,7	0,3	0,3	8,4	7,7
sektor publiczny	11,8	11,4	0,1	0,1	0,3	0,4	0,3	0,3	1,4	1,4	1,1	1,1	15,1	14,9
sektor prywatny	0,3	0,3	0,1	0,1	0,3	0,2	0,1	0,1	0,5	0,5	0,2	0,2	0,6	0,6
D – DZIAŁALNOŚĆ PRODUKCYJNA	33,5	31,9	17,7	16,5	34,6	33,8	23,3	22,1	42,6	42,2	28,7	28,0	42,2	39,6
sektor publiczny	24,3	22,6	8,9	8,8	7,4	7,7	7,7	7,9	23,5	23,7	18,7	19,0	26,0	23,8
sektor prywatny	36,6	34,9	17,9	16,6	37,2	36,7	23,9	22,7	48,1	47,1	29,7	28,9	61,1	55,3
E – ZAOPATRYWANIE W ENERGIĘ ELEKTRYCZNĄ, GAZ I WODĘ	2,9	2,9	0,1	0,1	1,0	1,1	0,4	0,4	3,1	3,1	1,2	1,2	6,1	6,2
sektor publiczny	11,0	11,9	1,9	2,3	9,2	9,3	7,7	7,9	11,9	12,1	10,6	10,8	11,1	12,2
sektor prywatny	0,2	0,2	0,0	0,1	0,2	0,2	0,1	0,1	0,6	0,7	0,2	0,2	0,3	0,2
F – BUDOWNICTWO	9,9	9,9	11,3	11,3	13,4	13,2	12,0	11,9	13,3	13,3	12,4	12,3	5,6	5,2
sektor publiczny	3,1	3,3	2,2	2,4	4,6	5,8	4,1	5,2	10,4	10,4	8,6	8,9	1,5	1,4
sektor prywatny	12,2	11,8	11,4	11,3	14,3	14,0	12,3	12,1	14,1	14,1	12,7	12,6	10,4	9,0
G – HANDEL I NAPRAWY	23,2	23,6	44,4	44,0	27,3	27,0	38,8	38,7	16,8	16,8	32,5	32,3	6,2	7,1
sektor publiczny	2,4	2,0	2,3	2,3	5,0	4,2	4,4	3,8	4,4	3,8	4,4	3,8	1,8	1,4
sektor prywatny	30,2	30,0	45,1	44,6	29,5	29,4	40,3	40,0	20,4	20,3	35,6	35,1	11,4	12,7
H – HOTELE I RESTAURACJE	2,5	2,4	4,4	4,2	4,0	3,9	4,3	4,1	1,1	1,1	3,4	3,2	0,9	1,0
sektor publiczny	1,7	1,2	11,6	8,3	13,5	11,1	13,1	10,6	1,1	1,4	4,7	4,2	0,8	0,2
sektor prywatny	2,8	2,8	4,3	4,1	3,1	3,1	3,9	3,8	1,1	1,0	3,3	3,1	1,1	1,8
I – TRANSPORT, GOSPODARKA MAGAZYNOWA I ŁĄCZNOŚĆ	9,5	9,4	6,9	7,1	3,4	3,6	5,7	6,0	4,4	4,3	5,4	5,5	16,9	16,8
sektor publiczny	24,5	25,6	2,8	2,7	3,7	5,8	3,5	5,2	9,5	10,0	7,8	8,5	29,4	31,5
sektor prywatny	4,4	4,5	6,9	7,1	3,4	3,4	5,8	6,0	2,9	2,8	5,1	5,2	2,0	2,1
J – POŚREDNICTWO FINANSOWE	3,7	4,3	2,0	2,9	1,9	1,6	2,0	2,5	1,5	1,9	1,8	2,3	7,0	8,1
sektor publiczny	7,2	6,8	0,7	0,3	0,8	0,7	0,8	0,7	2,2	2,2	1,8	1,8	8,8	8,5
sektor prywatny	2,5	3,6	2,0	3,0	2,0	1,7	2,0	2,6	1,3	1,8	1,8	2,4	4,8	7,7
K – OBSŁUGA NIERUCHOMOŚCI I FIRM	8,0	8,6	8,9	9,5	9,1	9,4	8,9	9,4	11,2	11,1	9,6	9,9	5,1	6,0
sektor publiczny	7,4	7,9	19,2	22,1	20,2	18,5	20,0	19,2	19,0	18,2	19,3	18,5	3,8	4,3
sektor prywatny	8,2	8,8	8,7	9,3	8,0	8,4	8,5	9,1	9,0	9,2	8,6	9,1	6,7	7,8
O – POZOSTAŁA DZIAŁALNOŚĆ USŁUGOWA	3,6	4,1	4,2	4,3	5,0	6,1	4,5	4,8	5,3	5,5	4,7	5,0	1,6	2,3
sektor publiczny	6,6	7,3	50,3	50,7	35,3	36,5	38,4	39,2	16,6	16,8	23,0	23,4	1,7	1,8
sektor prywatny	2,6	3,1	3,6	3,8	2,0	2,9	3,1	3,5	2,0	2,5	2,8	3,2	1,6	2,8
SEKTOR RYNKOWY (sektor rynkowy i nierynkowy ogółem = 100%)	79,4	79,1	97,3	96,5	78,9	77,0	90,4	89,3	65,5	66,1	81,7	81,0	75,6	75,8
sektor publiczny	50,3	47,8	59,6	49,4	26,7	25,2	30,2	27,9	30,4	29,6	30,3	29,1	62,8	61,1
sektor prywatny	98,6	98,3	98,0	97,5	98,2	97,9	98,1	97,7	98,9	98,7	98,3	97,9	99,5	99,5

Tabela 13. Tempo zmian liczby pracujących w latach 1997–1999 (rok poprzedni = 100%)

Wyszczególnienie	ogółem			l. zatr. 0–50*			l. zatr. 51–250**			l. zatr. pow. 250***		
	1997	1998	1999	1997	1998	1999	1997	1998	1999	1997	1998	1999
OGÓŁEM	102,8	99,5	98,3	105,9	102,2	99,7	106,5	101,1	102,9	98,0	95,9	94,0
sektor publiczny	89,5	94,1	94,1	96,2	96,5	106,1	101,9	96,6	99,7	84,2	92,6	89,4
sektor prywatny	115,1	103,4	101,0	107,3	103,0	98,9	111,9	105,8	105,9	148,2	102,7	102,4
C – GÓRNICZTWO I KOPALNICTWO	94,1	87,7	87,4	116,3	113,3	102,6	104,9	115,5	108,3	93,6	86,4	86,2
sektor publiczny	92,0	86,2	86,2	104,0	89,7	123,9	93,0	100,7	95,0	92,0	85,9	86,0
sektor prywatny	161,2	114,4	103,4	117,8	115,8	100,8	123,2	132,7	119,9	247,8	103,9	93,5
D – DZIAŁALNOŚĆ PRODUKCYJNA	98,5	97,6	93,4	97,6	101,4	93,6	109,3	103,0	102,8	94,8	92,6	88,5
sektor publiczny	59,5	84,1	83,2	92,7	89,0	100,5	88,2	86,0	98,6	55,7	83,7	79,8
sektor prywatny	119,4	101,2	95,7	97,6	101,6	93,5	114,2	106,0	103,4	161,0	97,8	92,8
E – ZAOPATRYWANIE W ENERGIĘ ELEKTRYCZNA. GAZ I WODE	99,6	93,8	97,5	120,5	110,1	102,6	105,5	98,7	102,2	97,2	91,5	95,8
sektor publiczny	99,0	93,0	96,7	118,9	110,6	101,3	103,4	98,4	98,5	97,2	90,9	96,0
sektor prywatny	114,7	109,7	110,2	126,6	108,4	106,8	120,8	101,0	124,7	94,8	130,7	87,5
F – BUDOWNICTWO	103,3	101,0	97,1	104,6	101,9	97,4	104,8	102,7	104,4	98,6	96,6	87,5
sektor publiczny	61,8	92,4	94,3	93,0	85,8	123,6	89,0	89,7	97,9	38,6	98,7	81,8
sektor prywatny	110,3	101,8	97,4	104,8	102,2	97,1	109,9	106,1	105,8	132,4	96,3	88,5
G – HANDEL I NAPRAWY	107,5	102,7	99,6	107,2	102,0	97,9	108,7	101,7	103,8	107,7	110,0	107,4
sektor publiczny	80,6	75,1	76,1	93,2	92,4	85,7	88,5	81,3	83,7	75,9	69,4	70,1
sektor prywatny	108,8	103,7	100,2	107,3	102,1	97,9	110,7	103,4	105,0	125,0	123,4	114,3
H – HOTELE I RESTAURACJE	106,3	106,8	95,3	104,0	106,3	93,3	113,6	121,8	103,2	118,1	102,3	102,3
sektor publiczny	96,1	83,1	64,1	96,2	72,1	79,2	103,0	106,9	126,3	94,0	99,9	22,8
sektor prywatny	109,5	113,3	101,6	105,7	113,3	95,1	117,8	126,9	96,7	153,1	104,5	170,2
I – TRANSPORT, GOSPODARKA MAGAZYNOWA I ŁĄCZNOŚĆ	104,4	97,0	96,8	121,2	103,9	102,4	109,8	100,8	101,9	98,3	93,8	93,7
sektor publiczny	97,8	93,1	93,9	103,1	88,8	144,5	100,9	97,5	102,0	97,5	92,8	92,8
sektor prywatny	121,4	105,3	102,2	121,9	104,3	101,4	121,2	104,3	101,7	118,1	115,5	108,3
J – POŚREDNICTWO FINANSOWE	107,5	107,0	115,1	171,7	118,4	126,7	100,2	112,7	130,9	96,8	102,8	109,1
sektor publiczny	91,8	98,8	84,2	112,9	95,0	80,9	97,0	98,3	97,8	91,4	98,8	83,5
sektor prywatny	133,9	116,4	145,1	173,4	118,8	127,4	102,3	121,9	147,6	113,4	112,7	164,6
K – OBSŁUGA NIERUCHOMOŚCI I FIRM	112,8	108,8	105,2	117,7	106,6	104,1	107,2	100,7	102,5	108,3	126,0	110,7
sektor publiczny	86,6	96,3	95,9	71,5	91,2	94,1	99,2	88,9	93,1	83,0	109,1	99,6
sektor prywatny	126,3	113,3	108,0	126,8	108,3	105,0	114,2	109,8	108,3	146,3	140,4	118,0
L – ADMINISTRACJA PUBLICZNA	107,4	100,1	106,8	102,3	104,9	101,8	108,2	95,0	105,4	110,1	105,2	112,6
sektor publiczny	107,2	100,3	106,5	101,7	105,9	100,7	108,2	95,0	105,2	110,1	105,2	112,6
sektor prywatny	195,7	30,0	464,5	187,5	31,3	379,2	-	-	-	-	-	-
M – EDUKACJA	101,2	99,1	102,4	99,0	102,0	119,7	105,1	98,9	98,7	95,7	97,7	99,9
sektor publiczny	100,6	98,8	101,9	95,9	103,5	121,3	105,1	98,7	98,2	95,3	96,7	99,6
sektor prywatny	119,6	107,3	115,9	118,8	94,1	111,5	101,6	127,7	136,0	186,1	199,7	113,5
N – OCHRONA ZDROWIA	103,1	98,8	94,4	116,4	100,4	110,3	100,1	105,6	104,2	100,3	96,8	87,1
sektor publiczny	101,1	98,8	92,6	104,3	101,6	105,0	102,4	106,1	103,7	100,2	96,7	87,2
sektor prywatny	144,6	98,2	120,9	167,6	97,1	124,7	72,3	96,1	114,3	231,5	159,0	50,0
O – POZOSTAŁA DZIAŁALNOŚĆ USŁUGOWA	98,2	90,1	111,3	93,5	90,3	107,1	98,3	93,7	108,1	117,4	84,2	131,0
sektor publiczny	96,1	90,2	98,3	90,0	78,0	100,0	101,2	96,8	98,4	105,0	111,4	94,6
sektor prywatny	100,0	90,0	122,5	95,7	97,8	110,5	92,4	87,1	132,2	128,0	65,1	174,4
SEKTOR RYNKOWY (sekcje C – K oraz O)	102,7	99,6	97,9	105,7	102,3	98,4	107,4	102,1	103,8	97,4	95,2	94,1
sektor publiczny	80,7	89,6	89,5	88,8	83,6	98,1	95,3	91,4	97,3	77,6	89,8	87,1
sektor prywatny	114,8	103,5	100,7	106,7	103,2	98,5	112,3	105,7	105,7	148,1	102,4	102,4
SEKTOR Z PRZEWAGĄ USŁUG NIERYNKOWYCH (sekcje L, M, N)	103,1	99,1	99,7	107,0	101,8	111,7	104,9	99,1	101,2	100,1	98,0	93,4
sektor publiczny	102,0	99,1	98,8	100,6	103,3	109,5	105,4	99,0	100,8	99,9	97,7	93,3
sektor prywatny	135,8	100,4	120,4	149,1	95,3	121,9	80,8	106,7	125,5	199,3	186,0	95,2

* W 1999 r. liczba zatrudnionych 0–49 osób.

** W 1999 r. liczba zatrudnionych 50–249 osób.

*** W 1999 r. liczba zatrudnionych powyżej 249 osób.

Tabela 14. Przychody ze sprzedaży produktów, towarów i materiałów w 1998 r. wg sektorów własności i sekcji EKD (ceny bieżące – w mln zł)

Wyszczególnienie	ogółem	w tym w przedsiębiorstwach o liczbie zatrudnionych		
		do 49 osób	50–249 osób	ponad 249 osób
OGÓLEM	1 156 919,0	460 021,2	239 057,3	457 840,5
sektor publiczny	255 014,1	6 925,4	26 909,9	221 178,8
sektor prywatny	901 904,9	453 095,8	212 147,4	236 661,7
C – GÓRNICTWO I KOPALNICTWO	23 639,8	456,5	1 173,4	22 009,9
sektor publiczny	21 789,0	76,3	487,5	21 225,2
sektor prywatny	1 850,8	380,2	685,9	784,7
D – DZIAŁALNOŚĆ PRODUKCYJNA	358 354,1	59 924,6	76 240,6	222 188,9
sektor publiczny	81 693,2	762,8	7 474,6	73 455,8
sektor prywatny	276 660,9	59 161,8	68 766,0	148 733,1
E – ZAOPATRYWANIE W ENERGIĘ ELEKTRYCZNA, GAZ I WODĘ	67 238,7	862,3	4 270,7	62 105,7
sektor publiczny	65 831,4	623,3	3 707,5	61 500,6
sektor prywatny	1 407,3	239,0	563,2	605,1
F – BUDOWNICTWO	72 460,5	30 600,5	21 823,9	20 036,1
sektor publiczny	4 918,6	432,2	2 855,5	1 630,9
sektor prywatny	67 541,9	30 168,3	18 968,4	18 405,2
G – HANDEL I NAPRAWY	472 160,9	295 852,6	102 916,8	73 391,5
sektor publiczny	29 885,4	3 234,1	6 380,8	20 270,5
sektor prywatny	442 275,5	292 618,5	96 536,0	53 121,0
H – HOTELE I RESTAURACJE	7 482,8	4 484,3	845,9	2 152,6
sektor publiczny	1 252,8	77,2	145,2	1 030,4
sektor prywatny	6 230,0	4 407,1	700,7	1 122,2
I – TRANSPORT, GOSPODARKA MAGAZYNOWA I ŁĄCZNOŚĆ	64 045,0	18 789,0	7 010,0	38 246,0
sektor publiczny	34 069,9	369,7	2 225,9	31 474,3
sektor prywatny	29 975,1	18 419,3	4 784,1	6 771,7
J – POŚREDNICTWO FINANSOWE*	12 826,2	8 694,6	3 568,4	563,2
sektor publiczny	352,4	76,2	259,8	16,4
sektor prywatny	12 473,8	8 618,4	3 308,6	546,8
K – OBSŁUGA NIERUCHOMOŚCI I FIRM	58 779,8	31 137,2	17 468,0	10 174,6
sektor publiczny	7 741,7	957,7	2 190,0	4 594,0
sektor prywatny	51 038,1	30 179,5	15 278,0	5 580,6
M – EDUKACJA	1 462,1	1 342,7	119,4	-
sektor publiczny	73,0	56,1	16,9	-
sektor prywatny	1 389,1	1 286,6	102,5	-
N – OCHRONA ZDROWIA	5 928,7	3 112,5	423,3	2 392,9
sektor publiczny	2 660,1	27,9	239,3	2 392,9
sektor prywatny	3 268,6	3 084,6	184,0	-
O – POZOSTAŁA DZIAŁALNOŚĆ USŁUGOWA	12 540,4	4 764,4	3 196,9	4 579,1
sektor publiczny	4 746,6	231,9	926,9	3 587,8
sektor prywatny	7 793,8	4 532,5	2 270,0	991,3
OGÓLEM (bez sekcji J, M oraz N)	1 136 702,0	446 871,4	234 946,2	454 884,4
sektor publiczny	251 928,6	6 765,2	26 393,9	218 769,5
sektor prywatny	884 773,4	440 106,2	208 552,3	236 114,9

* Bez zakładów osób fizycznych i spółek cywilnych zatrudniających do 5 osób, które są badane przez GUS metodą reprezentacyjną dopiero począwszy od 1999 r.

Tabela 15. Przychody ze sprzedaży produktów, towarów i materiałów w 1999r. wg sektorów własności i sekcji EKD (ceny bieżące – w mln zł)

Wyszczególnienie	ogółem	w tym w przedsiębiorstwach o liczbie zatrudnionych		
		do 49 osób	50–249 osób	ponad 249 osób
OGÓŁEM	1 397 458,4	596 206,4	295 015,4	506 236,6
sektor publiczny	258 226,6	6 409,8	30 247,0	221 569,8
sektor prywatny	1 139 231,8	589 796,6	264 768,4	284 666,8
C – GÓRNICTWO I KOPALNICTWO	25 345,2	665,3	1 949,3	22 730,6
sektor publiczny	22 713,0	65,2	889,5	21 758,3
sektor prywatny	2 632,2	600,1	1 059,8	972,3
D – DZIAŁALNOŚĆ PRODUKCYJNA	412 256,6	78 493,6	92 472,9	241 290,1
sektor publiczny	84 273,7	767,9	8 438,2	75 067,6
sektor prywatny	327 982,9	77 725,7	84 034,7	166 222,5
E – ZAOPATRYWANIE W ENERGIĘ ELEKTRYCZNĄ, GAZ I WODĘ	71 092,9	1 204,4	6 912,4	62 976,1
sektor publiczny	69 231,6	864,8	6 015,6	62 351,2
sektor prywatny	1 861,3	339,6	896,8	624,9
F – BUDOWNICTWO	94 922,8	43 770,8	27 273,4	23 878,6
sektor publiczny	4 637,3	275,8	2 738,2	1 623,3
sektor prywatny	90 285,5	43 495,0	24 535,2	22 255,3
G – HANDEL I NAPRAWY	579 695,5	364 935,5	127 020,5	87 739,5
sektor publiczny	23 632,6	2 406,7	5 550,9	15 675,0
sektor prywatny	556 062,9	362 528,8	121 469,6	72 064,5
H – HOTELE I RESTAURACJE	10 165,4	6 645,3	992,6	2 527,5
sektor publiczny	566,9	72,7	169,5	324,7
sektor prywatny	9 598,5	6 572,6	823,1	2 202,8
I – TRANSPORT, GOSPODARKA MAGAZYNOWA I ŁĄCZNOŚĆ	76 237,0	24 130,4	7 571,6	44 535,0
sektor publiczny	37 827,8	545,2	2 282,8	34 999,8
sektor prywatny	38 409,2	23 585,2	5 288,8	9 535,2
J – POŚREDNICTWO FINANSOWE	26 556,1	20 852,7	5 003,9	699,5
sektor publiczny	444,4	85,9	x	x
sektor prywatny	26 111,7	20 766,8	x	x
K – OBSŁUGA NIERUCHOMOŚCI I FIRM	80 380,7	44 882,4	22 406,3	13 092,0
sektor publiczny	8 922,4	988,7	2 668,4	5 265,3
sektor prywatny	71 458,3	43 893,7	19 737,9	7 826,7
M – EDUKACJA	2 181,0	1 940,7	229,3	x
sektor publiczny	101,1	75,0	26,1	-
sektor prywatny	2 079,9	1 865,7	203,2	x
N - OCHRONA ZDROWIA	3 991,8	3 244,3	308,9	438,6
sektor publiczny	504,7	23,4	x	x
sektor prywatny	3 487,1	3 220,9	x	x
O - POZOSTAŁA DZIAŁALNOŚĆ USŁUGOWA	14 633,4	5 441,0	2 874,3	6 318,1
sektor publiczny	5 371,1	238,5	1 046,4	4 086,2
sektor prywatny	9 262,3	5 202,5	1 827,9	2 231,9
OGÓŁEM (bez sekcji J, M oraz N)	1 364 729,5	570 168,7	289 473,3	505 087,5
sektor publiczny	257 176,4	6 225,5	29 799,5	221 151,4
sektor prywatny	1 107 553,1	563 943,2	259 673,8	283 936,1

Tabela 16. Wskaźniki rentowności obrotu brutto w przedsiębiorstwach różnej wielkości prowadzących księgi rachunkowe i zatrudniających powyżej 9 osób według sektorów własności i sekcji EKD* (w %)

Wyszczególnienie	ogółem		I. zatrudn. 10-49		I. zatrudn. 50-249		I. zatrudn. >249	
	1998	1999	1998	1999	1998	1999	1998	1999
OGÓŁEM	2,0	1,4	3,2	2,3	2,5	2,6	1,2	0,4
sektor publiczny	0,1	-0,5	4,3	-3,4	1,2	1,9	-0,1	-0,8
sektor prywatny	2,7	2,1	3,1	2,5	2,7	2,7	2,3	1,4
C – GÓRNICTWO I KOPALNICTWO	-13,2	-10,6	-1,4	-10,0	-2,2	-6,6	-13,9	-11,0
sektor publiczny	-14,2	-11,6	-7,7	-47,8	-7,4	-15,8	-14,4	-11,2
sektor prywatny	0,6	-0,6	0,0	2,9	3,0	3,8	-1,2	-6,0
D – DZIAŁALNOŚĆ PRODUKCYJNA	2,6	1,6	3,4	2,4	2,8	2,4	2,3	1,2
sektor publiczny	0,6	-1,3	-5,3	-14,5	-1,8	-8,6	0,9	-0,2
sektor prywatny	3,2	2,4	3,6	2,9	3,3	3,5	3,0	1,8
E – ZAOPATRYWANIE W ENERGIĘ ELEKTRYCZNĄ, GAZ I WODĘ	1,8	1,3	2,9	1,3	2,6	2,4	1,7	1,1
sektor publiczny	1,7	1,2	3,2	2,3	2,9	2,8	1,7	1,1
sektor prywatny	3,5	2,8	1,4	-3,4	0,8	-0,3	6,5	9,1
F – BUDOWNICTWO	4,8	3,6	5,9	4,0	5,1	4,0	3,7	3,0
sektor publiczny	2,5	0,5	1,1	-0,6	3,4	0,2	1,3	1,0
sektor prywatny	5,0	3,9	6,0	4,1	5,4	4,4	3,9	3,2
G – HANDEL I NAPRAWY	1,5	1,6	2,6	2,5	1,6	1,8	-0,5	0,1
sektor publiczny	0,1	0,4	0,7	0,4	1,0	0,7	-0,3	0,4
sektor prywatny	1,6	1,7	2,7	2,6	1,7	1,9	-0,6	0,1
H – HOTELE I RESTAURACJE	5,8	5,9	2,5	1,4	3,5	2,1	7,8	8,7
sektor publiczny	8,6	6,3	-1,3	-3,0	0,9	0,1	10,4	11,7
sektor prywatny	4,3	5,9	2,9	1,9	4,0	2,5	5,4	8,3
I – TRANSPORT, GOSPODARKA MAGAZYNOWA I ŁĄCZNOŚĆ	1,8	-1,7	2,4	-1,0	-1,4	-3,0	2,3	-1,6
sektor publiczny	2,1	-1,9	5,3	-11,8	-2,1	0,1	2,3	-1,9
sektor prywatny	1,2	-1,3	2,2	0,1	-1,2	-4,2	2,3	-0,3
J – POŚREDNICTWO FINANSOWE	8,9	2,8	6,2	-1,9	5,5	6,1	21,4	11,7
sektor publiczny	23,7	7,5	22,5	-6,5	27,5	x	21,1	x
sektor prywatny	3,9	1,9	2,3	-1,5	2,1	x	21,8	x
K – OBSŁUGA NIERUCHOMOŚCI I FIRM	4,7	5,2	3,7	2,8	5,2	8,1	4,9	2,8
sektor publiczny	4,9	13,7	5,4	-0,8	4,3	21,8	5,7	9,3
sektor prywatny	4,5	2,7	3,5	3,1	5,3	4,4	4,2	-1,9
M – EDUKACJA	7,0	6,1	8,8	9,2	3,9	2,1	-	x
sektor publiczny	12,3	17,9	12,8	17,4	10,8	19,2	-	-
sektor prywatny	5,9	3,3	7,8	6,4	2,9	0,1	-	x
N – OCHRONA ZDROWIA	-4,5	0,8	0,4	1,0	1,1	1,1	-6,6	0,4
sektor publiczny	-5,9	0,3	2,2	3,4	0,1	x	-6,6	x
sektor prywatny	1,4	1,3	0,1	0,7	2,6	x	-	x
O – POZOSTAŁA DZIAŁALNOŚĆ USŁUGOWA	5,2	2,7	3,0	-1,7	0,5	-1,4	8,9	5,5
sektor publiczny	8,6	8,6	4,4	-0,3	3,5	4,0	10,3	10,3
sektor prywatny	0,5	-4,2	2,7	-2,0	-1,4	-5,0	2,7	-4,7

* Wartości wskaźników rentowności obrotu brutto podane w rubrykach 1, 2 i 5 zostały oszacowane w ZBSE GUS i PAN na podstawie informacji przygotowanej przez GUS. Wskaźniki podane w pozostałych rubrykach zostały obliczone w GUS.

Tabela 17. Wskaźniki rentowności obrotu netto w przedsiębiorstwach różnej wielkości prowadzących księgi rachunkowe i zatrudniających powyżej 9 osób według sektorów własności i sekcji EKD* (w %)

Wyszczególnienie	ogółem		I. zatrudn. 10-49		I. zatrudn. 50-249		I. zatrudn. >249	
	1998	1999	1998	1999	1998	1999	1998	1999
OGÓLEM	0,6	0,1	2,0	1,1	1,3	1,2	-0,3	-0,8
sektor publiczny	-1,4	-1,9	2,4	-4,7	-0,2	-0,5	-1,6	-2,1
sektor prywatny	1,4	0,9	2,0	1,3	1,5	1,4	1,0	0,1
C – GÓRNICTWO I KOPALNICTWO	-14,2	-11,5	-3,5	-11,8	-4,6	-8,3	-14,8	-11,7
sektor publiczny	-15,0	-12,3	-8,9	-48,4	-9,5	-17,0	-15,2	-11,9
sektor prywatny	-1,3	-2,6	-2,2	0,7	0,3	1,6	-2,4	-7,8
D – DZIAŁALNOŚĆ PRODUKCYJNA	1,1	0,3	2,0	1,1	1,4	1,0	0,9	0,0
sektor publiczny	-0,8	-2,3	-7,3	-16,2	-2,8	-9,4	-0,4	-1,3
sektor prywatny	1,7	1,1	2,2	1,6	1,9	2,1	1,5	0,5
E – ZAOPATRYWANIE W ENERGIĘ ELEKTRYCZNĄ, GAZ I WODĘ	0,8	0,2	1,3	0,0	1,4	1,1	0,7	0,1
sektor publiczny	0,7	0,2	1,6	1,0	1,6	1,4	0,7	0,1
sektor prywatny	1,5	0,8	0,1	-4,8	-0,3	-1,3	3,4	5,5
F – BUDOWNICTWO	3,0	2,2	4,1	2,5	3,2	2,5	2,0	1,7
sektor publiczny	0,7	-0,6	-0,5	-1,5	1,5	-1,0	-0,3	0,1
sektor prywatny	3,2	2,4	4,2	2,6	3,5	2,9	2,3	1,8
G – HANDEL I NAPRAWY	0,7	0,7	1,8	1,5	0,8	0,9	-1,3	-0,6
sektor publiczny	-0,8	-0,3	0,0	-0,3	0,0	-0,1	-1,1	-0,3
sektor prywatny	0,8	0,8	1,8	1,6	0,9	1,0	-1,3	-0,7
H – HOTELE I RESTAURACJE	3,5	3,2	1,2	0,3	1,8	0,6	4,9	5,0
sektor publiczny	5,2	3,6	-2,1	-3,9	-1,0	-1,6	6,5	7,9
sektor prywatny	2,7	3,1	1,5	0,7	2,4	1,0	3,5	4,6
I – TRANSPORT, GOSPODARKA MAGAZYNOWA I ŁĄCZNOŚĆ	-0,7	-3,6	1,0	-2,2	-2,8	-4,4	-0,6	-3,7
sektor publiczny	-0,8	-4,0	4,4	-12,6	-2,9	-1,0	-0,7	-4,1
sektor prywatny	-0,6	-2,8	0,7	-1,2	-2,8	-5,7	0,1	-2,1
J – POŚREDNICTWO FINANSOWE	5,3	0,4	3,6	-3,1	3,1	3,0	12,9	6,6
sektor publiczny	15,9	3,9	16,5	-8,3	17,7	x	12,7	x
sektor prywatny	1,7	-0,2	0,5	-2,7	0,8	x	13,2	x
K – OBSŁUGA NIERUCHOMOŚCI I FIRM	2,8	2,4	1,9	0,9	3,3	4,6	2,8	0,3
sektor publiczny	3,1	8,0	2,7	-2,8	2,8	12,3	3,9	6,3
sektor prywatny	2,6	0,8	1,8	1,2	3,4	2,5	1,9	-4,1
M – EDUKACJA	5,7	4,8	7,0	7,4	3,3	1,5	-	x
sektor publiczny	11,2	16,3	11,9	15,5	9,2	18,8	-	-
sektor prywatny	4,6	2,1	5,8	4,6	2,6	-0,6	-	x
N – OCHRONA ZDROWIA	-5,0	-0,3	-0,5	0,1	0,4	0,2	-6,8	-0,8
sektor publiczny	-6,2	-1,0	1,6	1,8	-0,4	x	-6,8	x
sektor prywatny	0,2	0,4	-0,8	-0,1	1,5	x	-	x
O – POZOSTAŁA DZIAŁALNOŚĆ USŁUGOWA	2,1	0,0	1,5	-3,4	-1,8	-3,5	4,9	2,3
sektor publiczny	4,7	5,0	3,4	-1,6	2,0	2,6	5,6	5,9
sektor prywatny	-1,5	-5,8	1,0	-3,7	-4,0	-7,6	1,7	-5,3

* Wartości wskaźników rentowności obrotu netto podane w rubrykach 1, 2, i 5 zostały oszacowane w ZBSE GUS i PAN na podstawie informacji przygotowanej przez GUS. Wskaźniki podane w pozostałych rubrykach zostały obliczone w GUS.

Tabela 18. Wskaźniki płynności finansowej drugiego stopnia w przedsiębiorstwach różnej wielkości prowadzących księgi rachunkowe i zatrudniających powyżej 9 osób według sektorów własności i sekcji EKD* (w %)

Wyszczególnienie	ogółem		I. zatrudn. 10-49		I. zatrudn. 50-249		I. zatrudn. >249	
	1998	1999	1998	1999	1998	1999	1998	1999
OGÓLEM	74,6	74,2	78,8	81,0	77,5	80,9	71,9	68,5
sektor publiczny	69,7	65,9	98,9	87,1	76,9	88,7	66,8	61,6
sektor prywatny	77,1	77,7	77,6	80,5	76,2	79,7	77,5	74,5
C – GÓRNICTWO I KOPALNICTWO	33,2	27,6	56,5	25,6	72,3	36,1	31,8	26,9
sektor publiczny	31,4	25,7	39,2	6,4	49,4	21,1	31,0	26,4
sektor prywatny	97,2	68,0	62,4	77,5	96,6	106,2	123,7	44,1
D – DZIAŁALNOŚĆ PRODUKCYJNA	69,2	68,9	74,3	71,5	70,5	69,5	68,1	68,3
sektor publiczny	53,6	53,8	33,2	30,8	49,4	40,5	54,9	57,3
sektor prywatny	75,2	73,9	78,9	76,3	74,2	74,7	74,8	73,2
E – ZAOPATRYWANIE W ENERGIĘ ELEKTRYCZNĄ, GAZ I WODĘ	85,2	79,4	156,8	131,9	104,3	88,8	82,6	77,2
sektor publiczny	84,7	79,3	183,1	162,2	108,1	91,4	82,1	76,9
sektor prywatny	103,8	82,3	96,4	72,0	82,3	74,7	137,7	96,0
F – BUDOWNICTWO	111,6	103,4	107,3	97,0	105,1	98,0	122,3	113,4
sektor publiczny	109,1	109,1	56,7	78,7	116,1	119,9	124,5	101,3
sektor prywatny	111,8	103,0	110,7	97,6	103,3	95,9	122,1	114,3
G – HANDEL I NAPRAWY	65,7	69,6	65,7	67,9	66,0	76,9	65,1	62,3
sektor publiczny	82,1	81,4	94,4	93,8	88,7	83,5	78,7	78,8
sektor prywatny	63,9	68,7	65,1	67,4	64,6	76,6	60,8	58,8
H – HOTELE I RESTAURACJE	101,1	89,7	88,3	80,7	89,7	98,9	108,0	88,8
sektor publiczny	218,3	81,9	99,9	107,7	174,4	96,2	231,6	71,5
sektor prywatny	66,7	90,8	87,1	78,2	80,1	99,4	54,9	91,2
I – TRANSPORT, GOSPODARKA MAGAZYNOWA I ŁĄCZNOŚĆ	90,1	78,3	82,5	73,8	65,2	68,5	98,5	80,6
sektor publiczny	98,5	82,7	75,0	67,9	78,2	84,7	99,8	83,1
sektor prywatny	69,7	71,5	83,8	75,1	62,3	64,3	68,6	73,6
J – POŚREDNICTWO FINANSOWE	102,1	81,8	133,3	107,6	59,8	47,6	152,1	163,5
sektor publiczny	339,3	251,2	332,4	347,3	378,9	x	249,1	x
sektor prywatny	79,7	67,8	109,6	91,3	48,0	x	108,2	x
K – OBSŁUGA NIERUCHOMOŚCI I FIRM	154,5	151,8	129,0	134,1	147,4	177,3	212,7	138,8
sektor publiczny	188,1	267,9	163,6	130,5	181,7	484,3	201,0	199,4
sektor prywatny	147,3	131,5	125,4	134,5	142,7	136,3	221,7	117,3
M – EDUKACJA	141,0	150,3	132,8	175,7	159,9	130,2	-	x
sektor publiczny	100,8	349,3	113,6	338,1	80,2	371,0	-	-
sektor prywatny	149,5	131,0	136,2	150,9	181,4	116,6	-	x
N – OCHRONA ZDROWIA	72,9	94,6	97,8	80,6	130,8	87,5	65,1	109,3
sektor publiczny	71,8	115,0	197,8	113,5	170,8	x	65,1	x
sektor prywatny	84,3	77,0	86,1	78,0	82,2	x	-	x
O – POZOSTAŁA DZIAŁALNOŚĆ USŁUGOWA	87,8	111,3	98,0	177,6	65,1	52,9	130,8	162,9
sektor publiczny	178,3	110,5	123,6	177,6	151,5	52,9	200,7	162,9
sektor prywatny	60,2	84,7	94,0	183,6	52,6	36,6	54,8	107,5

* Wskaźniki płynności finansowej II stopnia podane w rubrykach 1, 2 i 5 zostały oszacowane w ZBŚE GUS I PAN na podstawie informacji przygotowanej przez GUS. Wskaźniki podane w pozostałych rubrykach zostały obliczone w GUS.

Tabela 19. Nakłady inwestycyjne w gospodarce narodowej w 1999 r. według sekcji gospodarki (w tys. zł)

WYSZCZEGÓLNIENIE	GOSPODARKA NARODOWA OGÓLEM	w tym przedsiębiorstwa				
		OGÓLEM	o liczbie zatrudnionych			
			do 49 osób	w tym do 9 osób	50-249 osób	pow. 249 osób
OGÓLEM (suma sekcji od C do O)	123 480 001,9	101 099 607,5	25 406 579,7	11 598 386,6	21 908 237,9	53 784 789,9
w tym						
budynki i budowle	62 588 785,3	43 176 110,5	12 849 145,5	5 507 341,1	9 504 426,8	20 822 538,2
maszyny, urządzenia techniczne i narzędzia	45 273 335,8	43 026 634,8	6 632 274,6	3 033 612,0	7 868 946,9	28 525 413,3
środki transportu	12 119 986,6	11 669 522,6	5 143 277,7	2 664 116,0	3 912 468,7	2 613 776,2
Sekcja C. Górnictwo i kopalnictwo	2 424 472,4	2 423 968,0	49 433,5	20 457,1	171 942,7	2 202 591,8
w tym						
budynki i budowle	1 131 375,4	1 131 375,4	11 604,3	3 110,7	37 283,0	1 082 488,1
maszyny, urządzenia techniczne i narzędzia	1 127 797,4	1 127 334,8	21 073,9	3 022,2	112 985,1	993 275,8
środki transportu	66 732,7	66 703,2	8 183,5	6 196,3	9 741,8	48 777,9
Sekcja D. Działalność produkcyjna	28 402 259,3	28 400 233,5	3 837 158,7	1 408 156,6	6 049 924,0	18 513 150,8
w tym						
budynki i budowle	8 265 446,2	8 264 434,4	1 420 376,3	434 593,8	1 956 446,7	4 887 611,4
maszyny, urządzenia techniczne i narzędzia	17 557 091,6	17 556 203,9	1 767 305,1	672 420,1	3 499 662,5	12 289 236,3
środki transportu	1 616 922,0	1 616 805,6	534 963,9	246 170,9	443 453,0	638 388,7
Sekcja E. Zaopatrzenie w energię elektryczną, gaz i wodę	10 606 926,0	8 818 862,3	548 244,9	335 272,7	868 027,6	7 402 589,8
w tym						
budynki i budowle	5 776 942,8	4 083 649,8	403 123,0	268 824,4	382 420,0	3 298 106,8
maszyny, urządzenia techniczne i narzędzia	4 209 450,6	4 145 384,8	126 794,8	54 389,9	377 641,4	3 640 948,6
środki transportu	133 017,4	119 326,0	7 823,8	3 419,4	19 430,2	92 072,0
Sekcja F. Budownictwo	8 576 664,5	4 591 755,4	1 608 890,7	496 192,5	2 354 223,1	628 641,6
w tym						
budynki i budowle	6 720 499,2	2 948 185,7	932 512,3	137 941,3	1 788 566,0	227 107,4
maszyny, urządzenia techniczne i narzędzia	1 157 113,4	1 046 797,3	322 827,3	143 666,1	416 055,1	307 914,9
środki transportu	564 328,7	518 826,9	298 841,3	204 041,2	133 473,4	86 512,2
Sekcja G. Handel i naprawy	14 507 801,6	14 493 233,2	4 502 678,4	2 450 787,0	3 687 160,3	6 303 394,5
w tym						
budynki i budowle	7 418 761,2	7 405 060,2	1 929 145,1	884 965,7	1 886 545,0	3 589 370,1
maszyny, urządzenia techniczne i narzędzia	4 775 577,0	4 775 082,9	1 253 773,9	703 992,5	1 220 734,0	2 300 575,0
środki transportu	2 022 801,4	2 022 608,5	1 241 894,3	832 468,9	508 937,3	271 776,9
Sekcja H. Hotele i restauracje	1 108 174,7	1 036 549,7	363 055,2	257 003,8	202 528,6	470 965,9
w tym						
budynki i budowle	761 637,2	703 202,2	249 800,5	179 183,9	152 539,9	300 861,8
maszyny, urządzenia techniczne i narzędzia	283 498,4	272 348,0	79 278,6	54 340,3	37 333,2	155 736,2
środki transportu	44 359,3	42 854,0	28 502,6	20 448,4	5 823,3	8 528,1
Sekcja I. Transport, gospodarka magazynowa i łączność	15 168 640,6	14 580 903,5	1 594 627,8	1 142 683,4	1 416 876,4	11 569 399,3
w tym						
budynki i budowle	5 713 100,6	5 380 666,5	495 660,5	337 354,1	606 038,9	4 278 967,1
maszyny, urządzenia techniczne i narzędzia	6 314 629,5	6 266 636,6	271 752,9	143 575,6	351 971,7	5 642 912,0
środki transportu	2 451 618,4	2 264 389,0	784 608,4	645 687,5	298 981,1	1 180 799,5
Sekcja J. Pośrednictwo finansowe	10 093 965,5	9 525 231,5	2 909 776,7	490 381,2	3 569 098,8	3 046 356,0
w tym						
budynki i budowle	1 663 684,7	1 556 766,6	153 973,0	55 196,6	219 222,6	1 183 571,0
maszyny, urządzenia techniczne i narzędzia	4 605 402,5	4 149 284,8	1 222 294,4	234 581,4	1 185 735,0	1 741 255,4
środki transportu	3 670 654,5	3 665 536,1	1 437 175,1	196 810,5	2 130 258,0	98 103,0
Sekcja K. Obsługa nieruchomości i firm	19 132 323,8	14 067 948,9	9 142 286,7	4 409 681,0	2 953 672,0	1 971 990,2
w tym						
budynki i budowle	15 231 695,9	10 241 030,0	6 901 161,3	2 986 813,6	2 172 290,5	1 167 578,2
maszyny, urządzenia techniczne i narzędzia	2 373 950,4	2 313 532,6	1 215 152,4	766 865,7	421 693,4	676 686,8
środki transportu	1 081 432,5	1 072 930,0	675 661,6	412 337,6	286 972,8	110 295,6
Sekcja L. Administracja publiczna i obrona narodowa	2 096 564,8	1 09 097,8	16 635,4	15 919,1	55 981,5	36 480,9
w tym						
budynki i budowle	1 444 251,0	63 484,4	13 350,0	12 957,2	40 663,2	9 471,2
maszyny, urządzenia techniczne i narzędzia	544 454,1	41 026,2	2 815,6	2 627,2	12 917,5	25 293,1
środki transportu	76 499,1	4 560,7	454,4	334,7	2 397,2	1 709,1
Sekcja M. Edukacja	2 876 578,2	281 976,3	144 440,6	79 822,4	96 641,3	40 894,4
w tym						
budynki i budowle	2 225 885,4	148 397,3	50 702,7	10 708,4	64 944,7	32 749,9
maszyny, urządzenia techniczne i narzędzia	527 818,4	72 614,2	45 304,9	29 057,3	19 800,8	7 508,5
środki transportu	81 456,4	54 829,9	43 319,3	35 838,3	10 874,8	635,8
Sekcja N. Ochrona zdrowia i opieka społeczna	2 327 287,9	1 548 042,1	218 957,8	177 894,2	144 090,3	1 184 994,0
w tym						
budynki i budowle	1 254 596,1	661 753,6	30 275,9	18 306,3	52 455,7	579 022,0
maszyny, urządzenia techniczne i narzędzia	975 706,2	816 201,0	157 169,9	131 711,4	80 058,3	578 972,8
środki transportu	76 041,8	55 972,2	30 479,6	27 380,3	7 046,3	18 446,3
Sekcja O. Pozostała działalność usługowa, komunalna, społeczna i indywidualna	6 158 342,6	1 221 805,3	470 393,3	314 135,6	338 071,3	413 340,7
w tym						
budynki i budowle	4 980 909,6	588 104,4	257 460,6	177 385,1	145 010,6	185 633,2
maszyny, urządzenia techniczne i narzędzia	820 846,3	444 187,7	146 730,9	93 362,3	132 358,9	165 097,9
środki transportu	234 122,4	164 180,5	51 369,9	32 982,0	55 079,5	57 731,1

Tabela 20. Nakłady inwestycyjne w sektorze publicznym w 1999 r. według sekcji gospodarki (w tys. zł)

WYSZCZEGÓLNIENIE	GOSPODARKA NARODOWA OGÓŁEM	w tym przedsiębiorstwa				
		OGÓŁEM	o liczbie zatrudnionych			
			do 49 osób	w tym do 9 osób	50-249 osób	pow. 249 osób
OGÓŁEM (suma sekcji od C do O)	47 315 119,1	30 712 347,9	1 261 568,5	250 917,7	2 446 418,8	27 004 360,6
w tym						
budynki i budowle	27 172 057,1	13 419 157,1	822 922,2	144 160,4	1 216 973,0	11 379 261,9
maszyny, urządzenia techniczne i narzędzia	16 307 206,3	14 146 662,3	280 535,6	66 863,9	863 262,7	13 002 864,0
środki transportu	2 334 800,5	1 916 027,9	107 540,6	28 961,4	323 244,5	1 485 242,8
Sekcja C. Górnictwo i kopalnictwo	2 186 629,6	2 186 125,2	11 014,9	1 183,2	40 921,4	2 134 188,9
w tym						
budynki i budowle	1 081 299,8	1 081 299,8	3 837,5	1 075,8	9 396,1	1 068 066,2
maszyny, urządzenia techniczne i narzędzia	978 522,2	978 059,6	6 799,4	107,4	26 366,8	944 893,4
środki transportu	48 371,3	48 341,8	295,5	0,0	4 714,6	43 331,7
Sekcja D. Działalność produkcyjna	4 925 800,6	4 923 774,8	97 179,7	16 339,6	214 439,6	4 612 155,5
w tym						
budynki i budowle	1 588 129,1	1 587 117,3	44 515,3	3 278,9	53 277,4	1 489 324,6
maszyny, urządzenia techniczne i narzędzia	2 878 726,1	2 877 638,4	42 946,1	10 988,7	127 991,2	2 706 901,1
środki transportu	114 064,2	113 947,8	4 939,4	446,9	12 921,5	96 086,9
Sekcja E. Zaopatrzenie w energię elektryczną, gaz i wodę	9 227 039,1	8 111 076,4	186 396,8	8 061,2	563 950,5	7 360 729,1
w tym						
budynki i budowle	4 801 720,8	3 780 528,8	131 990,3	6 891,7	354 299,4	3 294 239,1
maszyny, urządzenia techniczne i narzędzia	3 908 418,7	3 844 352,9	50 801,0	975,7	188 717,1	3 604 834,8
środki transportu	124 391,4	110 700,0	3 202,8	3,7	17 166,0	90 331,2
Sekcja F. Budownictwo	4 216 179,6	231 270,5	88 256,3	7 582,7	84 637,9	58 376,3
w tym						
budynki i budowle	3 923 142,1	150 828,6	81 723,5	3 859,7	41 185,4	27 919,7
maszyny, urządzenia techniczne i narzędzia	169 132,0	58 815,9	3 175,0	1 668,8	31 574,9	24 066,0
środki transportu	65 808,6	20 306,8	2 481,2	1 491,3	11 689,3	6 136,3
Sekcja G. Handel i naprawy	345 805,6	331 242,8	14 509,9	1 391,1	90 867,2	225 865,7
w tym						
budynki i budowle	189 845,0	176 147,8	3 528,0	429,5	50 955,9	121 663,9
maszyny, urządzenia techniczne i narzędzia	125 161,5	124 668,7	6 860,6	481,5	27 430,5	90 377,6
środki transportu	26 827,8	26 635,4	4 066,2	437,6	11 540,7	11 028,5
Sekcja H. Hotele i restauracje	163 405,1	91 780,1	7 744,8	782,2	31 159,1	52 876,2
w tym						
budynki i budowle	119 333,3	60 898,3	4 988,7	684,6	27 050,4	28 859,2
maszyny, urządzenia techniczne i narzędzia	38 044,6	26 894,2	2 373,9	67,7	3 477,0	21 043,3
środki transportu	3 620,7	2 115,4	194,2	5,3	539,7	1 381,5
Sekcja I. Transport, gospodarka magazynowa i łączność	10 032 971,4	9 445 234,3	138 243,3	56 208,1	366 996,5	8 939 994,5
w tym						
budynki i budowle	4 163 619,5	3 831 185,4	80 428,4	33 097,0	185 274,8	3 565 482,2
maszyny, urządzenia techniczne i narzędzia	4 062 719,8	4 014 726,9	41 935,6	20 313,5	69 166,0	3 903 625,3
środki transportu	1 436 780,9	1 249 551,5	9 164,5	1 377,1	111 101,1	1 129 285,9
Sekcja J. Pośrednictwo finansowe	2 204 808,5	1 636 074,5	48 647,6	19 052,4	323 936,0	1 263 490,9
w tym						
budynki i budowle	700 313,2	593 395,1	10 359,5	464,4	113 030,6	470 005,0
maszyny, urządzenia techniczne i narzędzia	1 368 059,5	911 941,8	18 507,8	10 104,9	127 344,5	766 089,5
środki transportu	129 081,2	123 962,8	14 421,2	8 419,5	83 560,9	25 980,7
Sekcja K. Obsługa nieruchomości i firm	2 215 233,7	1 710 466,3	556 082,3	109 472,3	319 967,2	834 416,8
w tym						
budynki i budowle	1 565 644,0	1 134 446,5	394 047,3	69 013,7	175 818,5	564 580,7
maszyny, urządzenia techniczne i narzędzia	468 211,7	407 892,0	75 426,8	18 662,4	106 501,0	225 964,2
środki transportu	130 780,5	122 319,0	57 646,2	15 771,6	28 511,7	36 161,1
Sekcja L. Administracja publiczna i obrona narodowa	2 077 589,4	97 528,5	14 278,4	13 576,9	53 959,5	29 290,6
w tym						
budynki i budowle	1 438 081,9	63 213,7	13 131,7	12 738,9	40 659,5	9 422,5
maszyny, urządzenia techniczne i narzędzia	533 859,4	31 535,7	944,3	770,7	11 743,7	18 847,7
środki transportu	74 298,6	2 763,7	187,0	67,3	1 556,3	1 020,4
Sekcja M. Edukacja	2 622 768,0	32 169,0	13 451,3	1 733,0	10 119,6	8 598,1
w tym						
budynki i budowle	2 087 022,5	12 720,0	5 664,3	526,1	1 452,1	5 603,6
maszyny, urządzenia techniczne i narzędzia	460 239,0	5 633,1	2 177,3	520,4	540,6	2 915,2
środki transportu	39 464,9	13 057,4	5 158,8	399,5	7 819,3	79,3
Sekcja N. Ochrona zdrowia i opieka socjalna	2 097 092,0	1 317 846,2	17 169,0	819,6	121 092,3	1 179 584,9
w tym						
budynki i budowle	1 214 886,0	622 043,5	3 857,3	135,4	43 036,9	575 149,3
maszyny, urządzenia techniczne i narzędzia	819 485,7	659 980,5	12 313,0	534,2	70 070,1	577 597,4
środki transportu	45 458,6	25 389,0	972,2	132,8	6 123,3	18 293,5
Sekcja O. Pozostała działalność usługowa, komunalna, socjalna i indywidualna	4 999 796,5	597 759,3	68 594,2	14 715,4	224 372,0	304 793,1
w tym						
budynki i budowle	4 299 019,9	325 332,3	44 850,4	11 964,7	121 536,0	158 945,9
maszyny, urządzenia techniczne i narzędzia	496 626,1	204 322,6	16 274,8	1 668,0	72 339,3	115 708,5
środki transportu	95 851,8	56 937,3	4 811,4	408,8	26 000,1	26 125,8

Tabela 21. Nakłady inwestycyjne w sektorze prywatnym w 1999 r. według sekcji gospodarki (w tys. zł)

WYSZCZEGÓLNIENIE	GOSPODARKA NARODOWA OGÓŁEM	w tym przedsiębiorstwa				
		OGÓŁEM	o liczbie zatrudnionych			
			do 49 osób	w tym do 9 osób	50-249 osób	pow. 249 osób
OGÓŁEM (suma sekcji od C do O)	76 164 882,8	70 387 259,6	24 145 011,2	11 347 468,9	19 461 819,1	26 780 429,3
w tym						
budynki i budowle	35 416 728,2	29 756 953,4	12 026 223,3	5 363 180,7	8 287 453,8	9 443 276,3
maszyny, urządzenia techniczne i narzędzia	28 966 129,5	28 879 972,5	6 351 739,0	2 966 748,1	7 005 684,2	15 522 549,3
środki transportu	9 785 186,1	9 753 494,7	5 035 737,1	2 635 154,6	3 589 224,2	1 128 533,4
Sekcja C. Górnictwo i kopalnictwo	237 842,8	237 842,8	38 418,6	19 273,9	131 021,3	68 402,9
w tym						
budynki i budowle	50 075,6	50 075,6	7 766,8	2 034,9	27 886,9	14 421,9
maszyny, urządzenia techniczne i narzędzia	149 275,2	149 275,2	14 274,5	2 914,8	86 618,3	48 382,4
środki transportu	18 361,4	18 361,4	7 888,0	6 196,3	5 027,2	5 446,2
Sekcja D. Działalność produkcyjna	23 476 458,7	23 476 458,7	3 739 979,0	1 391 817,0	5 835 484,4	13 900 995,3
w tym						
budynki i budowle	6 677 317,1	6 677 317,1	1 375 861,0	431 314,9	1 903 169,3	3 398 286,8
maszyny, urządzenia techniczne i narzędzia	14 678 365,5	14 678 365,5	1 724 359,0	661 431,4	3 371 671,3	9 582 335,2
środki transportu	1 502 857,8	1 502 857,8	530 024,5	245 724,0	430 531,5	542 301,8
Sekcja E. Zaopatrzenie w energię elektryczną, gaz i wodę	1 379 886,9	707 785,9	361 848,1	327 211,5	304 077,1	41 860,7
w tym						
budynki i budowle	975 222,0	303 121,0	271 132,7	261 932,7	28 120,6	3 867,7
maszyny, urządzenia techniczne i narzędzia	301 031,9	301 031,9	75 993,8	53 414,2	188 924,3	36 113,8
środki transportu	8 626,0	8 626,0	4 621,0	3 415,7	2 264,2	1 740,8
Sekcja F. Budownictwo	4 360 484,9	4 360 484,9	1 520 634,4	488 609,8	2 269 585,2	570 265,3
w tym						
budynki i budowle	2 797 357,1	2 797 357,1	850 788,8	134 081,6	1 747 380,6	199 187,7
maszyny, urządzenia techniczne i narzędzia	987 981,4	987 981,4	319 652,3	141 997,3	384 480,2	283 848,9
środki transportu	498 520,1	498 520,1	296 360,1	202 549,9	121 784,1	80 375,9
Sekcja G. Handel i naprawy	14 161 996,0	14 161 990,4	4 488 168,5	2 449 395,9	3 596 293,1	6 077 528,8
w tym						
budynki i budowle	7 228 916,2	7 228 912,4	1 925 617,1	884 536,2	1 835 589,1	3 467 706,2
maszyny, urządzenia techniczne i narzędzia	4 650 415,5	4 650 414,2	1 246 913,3	703 511,0	1 193 303,5	2 210 197,4
środki transportu	1 995 973,6	1 995 973,1	1 237 828,1	832 031,3	497 396,6	260 748,4
Sekcja H. Hotele i restauracje	944 769,6	944 769,6	355 310,4	256 221,6	171 369,5	418 089,7
w tym						
budynki i budowle	642 303,9	642 303,9	244 811,8	178 499,3	125 489,5	272 002,6
maszyny, urządzenia techniczne i narzędzia	245 453,8	245 453,8	76 904,7	54 272,6	33 856,2	134 692,9
środki transportu	40 738,6	40 738,6	28 308,4	20 443,1	5 283,6	7 146,6
Sekcja I. Transport, gospodarka magazynowa i łączność	5 135 669,2	5 135 669,2	1 456 384,5	1 086 475,3	1 049 879,9	2 629 404,8
w tym						
budynki i budowle	1 549 481,1	1 549 481,1	415 232,1	304 257,1	420 764,1	713 484,9
maszyny, urządzenia techniczne i narzędzia	2 251 909,7	2 251 909,7	229 817,3	123 262,1	282 805,7	1 739 286,7
środki transportu	1 014 837,5	1 014 837,5	775 443,9	644 310,4	187 880,0	51 513,6
Sekcja J. Pośrednictwo finansowe	7 889 157,0	7 889 157,0	2 861 129,1	471 328,8	3 245 162,8	1 782 865,1
w tym						
budynki i budowle	963 371,5	963 371,5	143 613,5	54 732,2	106 192,0	713 566,0
maszyny, urządzenia techniczne i narzędzia	3 237 343,0	3 237 343,0	1 203 786,6	224 476,5	1 058 390,5	975 165,9
środki transportu	3 541 573,3	3 541 573,3	1 422 753,9	188 391,0	2 046 697,1	72 122,3
Sekcja K. Obsługa nieruchomości i firm	16 917 090,1	12 357 482,6	8 586 204,4	4 300 208,7	2 633 704,8	1 137 573,4
w tym						
budynki i budowle	13 666 051,9	9 106 583,5	6 507 114,0	2 917 799,9	1 996 472,0	602 997,5
maszyny, urządzenia techniczne i narzędzia	1 905 738,7	1 905 640,6	1 139 725,6	748 203,3	315 192,4	450 722,6
środki transportu	950 652,0	950 611,0	618 015,4	396 566,0	258 461,1	74 134,5
Sekcja L. Administracja publiczna i obrona narodowa	18 975,4	11 569,3	2 357,0	2 342,2	2 022,0	7 190,3
w tym						
budynki i budowle	6 169,1	270,7	218,3	218,3	3,7	48,7
maszyny, urządzenia techniczne i narzędzia	10 594,7	9 490,5	1 871,3	1 856,5	1 173,8	6 445,4
środki transportu	2 200,5	1 797,0	267,4	267,4	840,9	688,7
Sekcja M. Edukacja	253 810,2	249 807,3	130 989,3	78 089,4	86 521,7	32 296,3
w tym						
budynki i budowle	138 862,9	135 677,3	45 038,4	10 182,3	63 492,6	27 146,3
maszyny, urządzenia techniczne i narzędzia	67 579,4	66 981,1	43 127,6	28 536,9	19 260,2	4 593,3
środki transportu	41 991,5	41 772,5	38 160,5	35 438,8	3 055,5	556,5
Sekcja N. Ochrona zdrowia i opieka socjalna	230 195,9	230 195,9	201 788,8	177 074,6	22 998,0	5 409,1
w tym						
budynki i budowle	39 710,1	39 710,1	26 418,6	18 170,9	9 418,8	3 872,7
maszyny, urządzenia techniczne i narzędzia	156 220,5	156 220,5	144 856,9	131 177,2	9 988,2	1 375,4
środki transportu	30 583,2	30 583,2	29 507,4	27 247,5	923,0	152,8
Sekcja O. Pozostała działalność usługowa, komunalna, socjalna i indywidualna	1 158 546,1	624 046,0	401 799,1	299 420,2	113 699,3	108 547,6
w tym						
budynki i budowle	681 889,7	262 772,1	212 610,2	165 420,4	23 474,6	26 687,3
maszyny, urządzenia techniczne i narzędzia	324 220,2	239 865,1	130 456,1	91 694,3	60 019,6	49 389,4
środki transportu	138 270,6	107 243,2	46 558,5	32 573,2	29 079,4	31 605,3

Tabela 22. Nakłady inwestycyjne na 1 pracującego w przedsiębiorstwach różnej wielkości należących do sektora rynkowego wg sekcji EKD w 1999 r. (ceny bieżące – w tys. zł)

Wyszczególnienie	sektor rynkowy ogółem				z tego							
	ogółem	l.zatr. 0-49	l.zatr. 50-249	l.zatr. >249	sektor rynkowy publiczny				sektor rynkowy prywatny			
					ogółem	l.zatr. 0-49	l.zatr. 50-249	l.zatr. >249	ogółem	l.zatr. 0-49	l.zatr. 50-249	l.zatr. >249
OGÓŁEM	11,2	6,1	12,8	17,3	14,5	7,9	6,3	17,0	10,3	6,0	14,5	17,7
w tym												
budynki i budowlę	4,8	3,1	5,5	6,7	6,3	5,2	3,2	7,1	4,4	3,0	6,2	6,2
maszyny, urządzenia techniczne i narzędzia	4,8	1,6	4,6	9,2	6,6	1,7	2,2	8,2	4,2	1,6	5,2	10,2
środki transportu	1,3	1,2	2,3	0,9	0,9	0,7	0,9	1,0	1,4	1,3	2,7	0,7
C – GÓRNICZTWO I KOPALNICTWO	9,6	8,9	13,9	9,4	9,5	21,3	8,1	9,5	11,5	7,6	17,9	8,2
w tym												
budynki i budowlę	4,5	2,1	3,0	4,6	4,7	7,4	1,9	4,7	2,4	1,5	3,8	1,7
maszyny, urządzenia techniczne i narzędzia	4,5	3,8	9,2	4,2	4,2	13,1	5,2	4,2	7,2	2,8	11,9	5,8
środki transportu	0,3	1,5	0,8	0,2	0,2	0,6	0,9	0,2	0,9	1,6	0,7	0,7
D – DZIAŁALNOŚĆ PRODUKCYJNA	10,1	4,2	8,5	15,4	10,8	8,0	2,5	12,8	9,9	4,2	9,3	16,6
w tym												
budynki i budowlę	2,9	1,6	2,7	4,1	3,5	3,6	0,6	4,1	2,8	1,5	3,0	4,0
maszyny, urządzenia techniczne i narzędzia	6,2	1,9	4,9	10,2	6,3	3,5	1,5	7,5	6,2	1,9	5,4	11,4
środki transportu	0,6	0,6	0,6	0,5	0,2	0,4	0,2	0,3	0,6	0,6	0,7	0,6
E – ZAOPATRYWANIE W ENERGIĘ ELEKTRYCZNĄ, GAZ I WODĘ	34,4	34,4	16,6	39,3	33,8	15,3	13,0	39,8	43,1	96,3	33,6	11,6
w tym												
budynki i budowlę	15,9	25,3	7,3	17,5	15,7	10,8	8,2	17,8	18,5	72,1	3,1	1,1
maszyny, urządzenia techniczne i narzędzia	16,2	7,9	7,2	19,3	16,0	4,2	4,4	19,5	18,3	20,2	20,9	10,0
środki transportu	0,5	0,5	0,4	0,5	0,5	0,3	0,4	0,5	0,5	1,2	0,2	0,5
F – BUDOWNICTWO	5,3	3,3	10,4	4,0	3,5	11,1	2,3	2,7	5,4	3,2	12,1	4,2
w tym												
budynki i budowlę	3,4	1,9	7,9	1,4	2,3	10,2	1,1	1,3	3,5	1,8	9,3	1,5
maszyny, urządzenia techniczne i narzędzia	1,2	0,7	1,8	2,0	0,9	0,4	0,8	1,1	1,2	0,7	2,0	2,1
środki transportu	0,6	0,6	0,6	0,5	0,3	0,3	0,3	0,3	0,6	0,6	0,6	0,6
G – HANDEL I NAPRAWY	7,0	2,8	13,0	29,5	8,0	2,4	6,7	10,3	6,9	2,8	13,3	31,7
w tym												
budynki i budowlę	3,6	1,2	6,6	16,8	4,3	0,6	3,7	5,6	3,5	1,2	6,8	18,1
maszyny, urządzenia techniczne i narzędzia	2,3	0,8	4,3	10,8	3,0	1,2	2,0	4,1	2,3	0,8	4,4	11,5
środki transportu	1,0	0,8	1,8	1,3	0,6	0,7	0,8	0,5	1,0	0,8	1,8	1,4
H – HOTELE I RESTAURACJE	4,8	2,2	10,9	15,6	3,8	0,5	6,1	17,1	4,9	2,4	12,6	15,4
w tym												
budynki i budowlę	3,3	1,5	8,2	10,0	2,5	0,3	5,3	9,3	3,4	1,6	9,2	10,1
maszyny, urządzenia techniczne i narzędzia	1,3	0,5	2,0	5,2	1,1	0,1	0,7	6,8	1,3	0,5	2,5	5,0
środki transportu	0,2	0,2	0,3	0,3	0,1	0,0	0,1	0,4	0,2	0,2	0,4	0,3
I – TRANSPORT, GOSPODARKA MAGAZYNOWA I ŁĄCZNOŚĆ	17,7	6,5	19,6	22,8	18,2	17,3	10,3	18,8	16,8	6,1	28,7	80,9
w tym												
budynki i budowlę	6,5	2,0	8,4	8,4	7,4	10,1	5,2	7,5	5,1	1,8	11,5	21,9
maszyny, urządzenia techniczne i narzędzia	7,6	1,1	4,9	11,1	7,7	5,3	1,9	8,2	7,4	1,0	7,7	53,5
środki transportu	2,7	3,2	4,1	2,3	2,4	1,1	3,1	2,4	3,3	3,3	5,1	1,6
J – POŚREDNICTWO FINANSOWE	25,1	28,2	112,3	12,5	11,9	48,3	40,5	9,9	32,6	28,0	136,4	15,3
w tym												
budynki i budowlę	4,1	1,5	6,9	4,8	4,3	10,3	14,1	3,7	4,0	1,4	4,5	6,1
maszyny, urządzenia techniczne i narzędzia	10,9	11,9	37,3	7,1	6,7	18,4	15,9	6,0	13,4	11,8	44,5	8,4
środki transportu	9,7	13,9	67,0	0,4	0,9	14,3	10,4	0,2	14,6	13,9	86,0	0,6
K – OBSŁUGA NIERUCHOMOŚCI I FIRM	18,6	23,6	15,8	10,8	10,7	18,8	4,9	12,8	20,7	24,0	21,5	9,7
w tym												
budynki i budowlę	13,5	17,8	11,6	6,4	7,1	13,3	2,7	8,6	15,2	18,2	16,3	5,1
maszyny, urządzenia techniczne i narzędzia	3,1	3,1	2,3	3,7	2,6	2,5	1,6	3,5	3,2	3,2	2,6	3,8
środki transportu	1,4	1,7	1,5	0,6	0,8	1,9	0,4	0,6	1,6	1,7	2,1	0,6
O – POZOSTAŁA DZIAŁALNOŚĆ USŁUGOWA	3,4	2,4	3,6	5,9	4,1	1,1	3,7	11,2	2,9	2,9	3,5	2,6
w tym												
budynki i budowlę	1,6	1,3	1,6	2,7	2,2	0,7	2,0	5,8	1,2	1,5	0,7	0,6
maszyny, urządzenia techniczne i narzędzia	1,2	0,7	1,4	2,4	1,4	0,3	1,2	4,2	1,1	0,9	1,8	1,2
środki transportu	0,5	0,3	0,6	0,8	0,4	0,1	0,4	1,0	0,5	0,3	0,9	0,7

Tabela 23. Podmioty gospodarcze zarejestrowane w systemie REGON według województw – stan w dniu 31 XII 1999 r.

Wyszczególnienie	ogółem	z tego podmioty zatrudniające				
		do 49 osób			50–249 osób	powyżej 249 osób
		razem	z tego			
			do 9	10–49		
POLSKA	3 013 876	2 978 574	2 865 517	113 057	28 870	6 432
dolnośląskie	260 997	258 139	250 214	7 925	2 313	545
kujawsko-pomorskie	154 640	152 797	147 365	5 432	1 521	322
lubelskie	127 042	125 463	120 740	4 723	1 300	279
lubuskie	83 282	82 254	79 280	2 974	861	167
łódzkie	201 253	198 952	191 328	7 624	1 913	388
małopolskie	243 244	240 434	231 263	9 171	2 333	477
mazowieckie	500 103	494 675	476 166	18 509	4 269	1 159
opolskie	71 263	70 363	67 435	2 928	733	167
podkarpackie	122 598	120 992	116 053	4 939	1 285	321
podlaskie	77 812	76 856	74 161	2 695	809	147
pomorskie	183 747	181 648	174 526	7 122	1 745	354
śląskie	373 669	369 081	353 478	15 603	3 668	920
świętokrzyskie	80 545	79 565	76 542	3 023	803	177
warmińsko-mazurskie	94 181	92 851	89 037	3 814	1 140	190
wielkopolskie	275 327	272 066	260 855	11 211	2 724	537
zachodniopomorskie	164 173	162 438	157 074	5 364	1 453	282

Tabela 24. Liczba przedsiębiorstw aktywnych w 1998 i 1999 r. według województw

Wyszczególnienie		Liczba przedsiębiorstw aktywnych			
		ogółem	I. zatrud. 0-49	I. zatrud. 50-249	I. zatrud. > 249
POLSKA*	1998	1 740 048	1 722 925	13 658	3 465
	1999	1 819 200	1 801 748	14 268	3 184
dolnośląskie	1998	129 046	127 629	1 110	307
	1999	149 159	147 762	1 132	265
kujawsko-pomorskie	1998	92 209	91 208	819	182
	1999	94 158	93 139	851	168
lubelskie	1998	72 937	72 221	568	148
	1999	73 885	73 182	574	129
lubuskie	1998	49 178	48 678	409	91
	1999	52 105	51 600	416	89
łódzkie	1998	128 105	126 954	918	233
	1999	132 196	131 041	960	195
małopolskie	1998	146 652	145 311	1 073	268
	1999	158 932	157 575	1 116	241
mazowieckie	1998	284 301	281 793	1 924	584
	1999	261 588	258 909	2 126	553
opolskie	1998	40 840	40 388	361	91
	1999	42 022	41 579	361	82
podkarpackie	1998	70 586	69 802	588	196
	1999	74 394	73 616	595	183
podlaskie	1998	42 569	42 166	322	81
	1999	42 506	42 099	333	74
pomorskie	1998	105 112	104 102	842	168
	1999	115 825	114 780	886	159
śląskie	1998	227 171	224 829	1 806	536
	1999	232 836	230 431	1 918	487
świętokrzyskie	1998	50 958	50 473	392	93
	1999	50 979	50 490	404	85
warmińsko-mazurskie	1998	53 245	52 657	510	78
	1999	57 999	57 405	511	83
wielkopolskie	1998	157 291	155 621	1 362	308
	1999	180 144	178 400	1 453	291
zachodniopomorskie	1998	89 848	89 093	654	101
	1999	100 473	99 741	632	100

* Liczba przedsiębiorstw aktywnych w 1998 r. jest tu większa niż w tablicy 6 o 13055 jednostek z podsekcji "leśnictwo", których z przyczyn technicznych nie można było wyeliminować z agregatów wojewódzkich.

Tabela 25. Pracujący w gospodarce narodowej w 1998 i 1999 r. według województw

Wyszczególnienie		ogółem	z tego przedsiębiorstwa zatrudniające				
			do 49 osób			50-249 osób	powyżej 249 osób
			razem	z tego			
				do 9	10-49		
POLSKA	1998	11 346 057	4 608 873	2 885 196	1 723 677	2 483 738	4 253 446
	1999	11 148 011	4 595 706	2 882 829	1 712 877	2 556 037	3 996 268
dolnośląskie	1998	854 502	335 628	206 601	129 027	200 443	318 431
	1999	867 346	362 779	238 167	124 612	202 132	302 435
kujawsko-pomorskie	1998	573 408	241 906	151 098	90 808	148 933	182 569
	1999	543 535	220 995	132 372	88 623	152 236	170 304
lubelskie	1998	482 185	181 090	110 586	70 504	122 458	178 637
	1999	465 057	180 363	111 020	69 343	124 307	160 387
lubuskie	1998	278 329	125 002	75 963	49 039	69 502	83 825
	1999	275 949	131 529	84 777	46 752	70 035	74 385
łódzkie	1998	749 860	338 871	215 804	123 067	166 275	244 714
	1999	725 948	332 414	210 012	122 402	168 971	224 563
małopolskie	1998	873 915	361 459	236 309	125 150	191 447	321 009
	1999	878 243	375 511	251 895	123 616	198 679	304 053
mazowieckie	1998	2 068 935	791 779	510 353	281 426	370 456	906 700
	1999	2 056 379	730 193	443 324	286 869	394 914	931 272
opolskie	1998	258 986	99 727	57 159	42 568	64 462	94 797
	1999	261 348	109 029	66 498	42 531	65 298	87 021
podkarpackie	1998	497 433	182 348	110 015	72 333	115 302	199 783
	1999	493 979	191 082	117 898	73 184	119 919	182 978
podlaskie	1998	265 511	109 967	65 604	44 363	69 272	86 272
	1999	259 768	111 926	67 812	44 114	70 387	77 455
pomorskie	1998	618 776	289 837	179 606	110 231	148 673	180 266
	1999	626 036	299 605	191 566	108 039	148 471	177 960
śląskie	1998	1 649 992	585 690	362 057	223 633	299 672	764 630
	1999	1 551 645	580 209	361 977	218 232	310 425	661 011
świętokrzyskie	1998	316 516	124 371	79 489	44 882	75 290	116 855
	1999	304 426	120 550	76 029	44 521	77 085	106 791
warmińsko-mazurskie	1998	357 606	168 224	108 732	59 492	96 583	92 799
	1999	344 691	158 482	99 048	59 434	96 024	90 185
wielkopolskie	1998	1 000 237	433 156	259 355	173 801	230 619	336 462
	1999	1 020 966	457 846	280 472	177 374	243 789	319 331
zachodniopomorskie	1998	499 866	239 818	156 465	83 353	114 351	145 697
	1999	472 695	233 193	149 962	83 231	113 365	126 137

Tabela 26. Pracujący w sektorze rynkowym w 1998 i 1999 r. według województw

Wyszczególnienie		ogółem	z tego przedsiębiorstwa zatrudniające				
			do 49 osób			50-249 osób	powyżej 249 osób
			razem	z tego			
				do 9	10-49		
POLSKA	1998	9 010 156	4 167 529	2 807 799	1 359 730	1 626 673	3 215 954
	1999	8 819 028	4 102 599	2 782 890	1 319 709	1 688 729	3 027 700
dolnośląskie	1998	660 888	296 054	200 486	95 568	131 369	233 465
	1999	678 441	319 586	230 800	88 786	132 987	225 868
kujawsko-pomorskie	1998	450 215	217 515	146 646	70 869	94 081	138 619
	1999	420 311	194 344	127 127	67 217	97 878	128 089
lubelskie	1998	342 781	155 681	106 175	49 506	65 334	121 766
	1999	324 967	151 383	104 635	46 748	67 463	106 121
lubuskie	1998	216 019	108 434	72 634	35 800	45 111	62 474
	1999	215 868	115 132	81 915	33 217	44 698	56 038
łódzkie	1998	593 801	307 747	211 526	96 221	108 510	177 544
	1999	568 916	297 191	204 080	93 111	112 525	159 200
małopolskie	1998	677 134	328 344	229 453	98 891	125 087	223 703
	1999	680 154	339 342	242 963	96 379	130 008	210 804
mazowieckie	1998	1 719 957	743 863	500 011	243 852	258 535	717 559
	1999	1 708 463	677 777	430 413	247 364	282 719	747 967
opolskie	1998	197 856	86 925	55 259	31 666	41 430	69 501
	1999	198 791	94 911	64 057	30 854	41 632	62 248
podkarpackie	1998	376 102	157 127	106 968	50 159	64 711	154 264
	1999	371 821	162 867	113 118	49 749	67 658	141 296
podlaskie	1998	189 358	94 286	62 922	31 364	37 931	57 141
	1999	184 448	94 780	65 148	29 632	38 535	51 133
pomorskie	1998	488 728	261 744	175 018	86 726	98 050	128 934
	1999	496 569	268 856	186 656	82 200	99 888	127 825
śląskie	1998	1 378 590	544 189	354 644	189 545	217 703	616 698
	1999	1 281 624	533 291	352 162	181 129	224 334	523 999
świętokrzyskie	1998	241 509	110 504	77 465	33 039	45 286	85 719
	1999	229 102	105 029	73 545	31 484	45 943	78 130
warmińsko-mazurskie	1998	272 340	148 162	104 977	43 185	60 344	63 834
	1999	259 390	136 028	94 359	41 669	58 668	64 694
wielkopolskie	1998	810 910	391 660	251 911	139 749	158 749	260 501
	1999	830 356	405 873	267 517	138 356	171 125	253 358
zachodniopomorskie	1998	393 968	215 294	151 704	63 590	74 442	104 232
	1999	369 807	206 209	144 395	61 814	72 668	90 930

Tabela 27. Przychody ze sprzedaży produktów, towarów i materiałów w 1998 i 1999 r. według województw (ceny bieżące – w mln zł)

Wyszczególnienie		ogółem	w tym przedsiębiorstwa o liczbie zatrudnionych		
			do 49 osób	50–249 osób	l. zatrudn. > 249
POLSKA	1998	1 157 454,3	460 556,3	239 057,2	457 840,8
	1999	1 397 458,4	596 206,3	295 015,7	506 236,5
dolnośląskie	1998	77 596,5	36 298,3	17 922,4	23 375,9
	1999	89 314,3	42 341,7	21 543,6	25 428,9
kujawsko-pomorskie	1998	48 056,4	21 184,2	11 388,1	15 484,1
	1999	56 713,3	25 682,0	12 964,2	18 067,0
lubelskie	1998	34 783,7	16 633,2	7 987,2	10 163,3
	1999	39 593,6	20 334,8	7 931,5	11 327,2
lubuskie	1998	21 991,9	10 875,8	4 833,3	6 282,8
	1999	28 296,2	15 605,0	5 681,0	7 010,2
łódzkie	1998	58 169,0	28 632,2	12 649,3	16 887,4
	1999	72 620,7	38 981,3	15 058,3	18 581,2
małopolskie	1998	82 277,9	36 503,1	15 796,9	29 977,9
	1999	110 274,9	55 445,0	20 112,0	34 718,0
mazowieckie	1998	325 349,4	96 939,4	62 093,9	166 316,2
	1999	399 520,4	125 243,3	83 059,4	191 217,7
opolskie	1998	22 428,5	10 492,4	4 897,5	7 038,6
	1999	27 946,8	13 413,9	6 383,5	8 149,4
podkarpackie	1998	38 329,9	15 416,1	7 731,9	15 182,0
	1999	43 793,8	19 859,3	8 948,0	14 986,5
podlaskie	1998	22 962,1	9 979,0	4 568,1	8 414,9
	1999	26 300,1	12 263,9	5 510,2	8 526,0
pomorskie	1998	59 370,0	27 747,1	12 914,9	18 708,0
	1999	77 652,8	42 521,7	13 972,2	21 158,9
śląskie	1998	163 100,5	60 747,0	27 901,9	74 451,6
	1999	185 548,9	73 728,7	36 747,3	75 072,9
świętokrzyskie	1998	24 570,7	9 796,8	5 812,3	8 961,6
	1999	29 932,2	12 790,4	6 689,7	10 452,1
warmińsko-mazurskie	1998	26 430,3	13 068,2	6 317,6	7 044,4
	1999	30 661,4	15 383,9	7 039,9	8 237,6
wielkopolskie	1998	108 552,8	45 292,2	26 292,6	36 968,0
	1999	128 046,6	54 600,2	32 012,0	41 434,4
zachodniopomorskie	1998	43 484,7	20 951,4	9 949,3	12 584,0
	1999	51 242,6	28 011,0	11 362,9	11 868,7

Tabela 28. Nakłady inwestycyjne przedsiębiorstw w 1999 r. według województw (ceny bieżące – w mln zł)

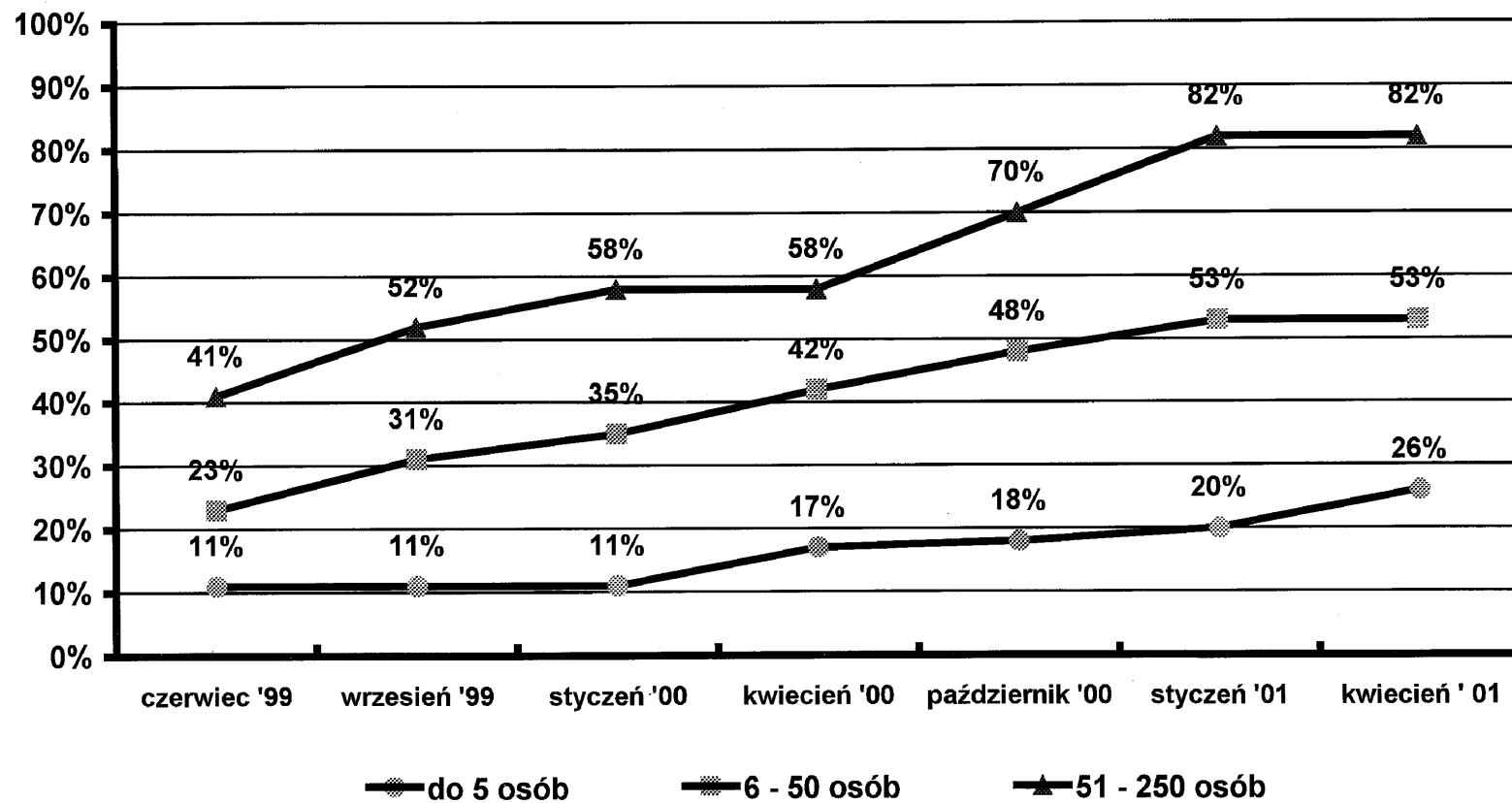
Wyszczególnienie	ogółem	z tego przedsiębiorstwa zatrudniające				
		do 49 osób			50–249 osób	powyżej 249 osób
		razem	z tego			
			do 9	10–49		
POLSKA	101 099,6	25 406,6	11 598,4	13 808,2	21 908,2	53 784,8
dolnośląskie	8 282,9	1 743,2	955,7	787,5	1 600,3	4 939,4
kujawsko-pomorskie	3 616,0	841,3	431,4	409,9	635,9	2 138,8
lubelskie	3 077,4	927,3	536,5	390,7	707,8	1 442,3
lubuskie	2 306,5	458,0	244,9	213,1	503,5	1 345,0
łódzkie	5 293,2	1 169,1	550,9	618,2	1 198,0	2 926,1
małopolskie	6 513,6	1 528,9	743,1	785,8	1 094,8	3 889,9
mazowieckie	29 647,1	8 287,5	3 137,9	5 149,6	7 013,9	14 345,7
opolskie	1 755,8	372,1	219,0	153,2	363,9	1 019,7
podkarpackie	3 158,9	748,8	520,0	228,9	836,5	1 573,5
podlaskie	1 490,2	402,4	177,0	225,5	311,8	775,9
pomorskie	5 528,7	1 811,7	694,0	1 117,7	940,0	2 777,0
śląskie	13 782,6	3 050,3	1 540,8	1 509,5	2 391,2	8 341,1
świętokrzyskie	2 280,2	301,5	179,2	122,2	739,5	1 239,3
warmińsko-mazurskie	1 882,4	587,2	309,3	278,0	377,5	917,6
wielkopolskie	9 046,1	2 117,1	723,7	1 393,4	2 452,8	4 476,3
zachodniopomorskie	3 438,1	1 060,2	635,1	425,0	740,8	1 637,0

Tabela 29. Struktura handlu zagranicznego MSP według województw w 1999 roku

alfabetycznie	Eksport ogółem w mln USD	Eksport MSP w mln USD	Udział MSP w eksporcie ogółem (%)	Udział wojew. w całym eksporcie MSP (%)	Import ogółem w mln USD	Import MSP w mln USD	Udział MSP w imporcie ogółem (%)	Udział wojew. w całym imporcie MSP (%)	SALDO HZ MSP (mln USD)	ludność (tys.)	Eksport MSP per capita (USD/os)	Import MSP per capita (USD/os)
	27407,4	13072,1	47,6	100,0	45911,2	30041,5	65,4	100,0	-16969,4	38 654,0	338	777
dolnośląskie	2439,2	961,1	39,4	7,4	2846,5	1845,3	64,8	6,1	-884,2	2 979,1	322	619
kujawsko-pomorskie	1315,5	658,1	50,0	5,0	1423,2	876,2	61,5	2,9	-218,1	2 100,5	313	417
lubelskie	685,1	433,9	63,3	3,3	550,9	339,6	61,6	1,1	94,3	2 237,1	193	151
lubuskie	1041,4	510,9	49,0	3,9	872,3	443,9	50,9	1,5	67,0	1 023,0	499	433
łódzkie	1178,5	753,5	63,9	5,8	2020,1	1535,1	76,0	5,1	-781,6	2 656,5	283	577
małopolskie	1260,7	526,1	41,7	4,0	2295,5	1319,4	57,4	4,4	-793,3	3 219,8	163	409
mazowieckie	4988,1	2822,6	56,5	21,6	19374,5	13932,1	71,9	46,4	-11109,5	5 065,7	557	2750
opolskie	548,1	289,2	52,7	2,2	642,7	441,0	68,6	1,5	-151,8	1 088,4	265	405
podkarpackie	1096,2	509,0	46,4	3,9	826,4	413,1	49,9	1,4	95,9	2 124,4	239	194
podlaskie	356,2	269,7	75,4	2,1	413,2	241,6	58,5	0,8	28,1	1 222,9	220	197
pomorskie	2110,3	867,0	41,0	6,6	2571,0	1374,0	53,4	4,6	-507,0	2 189,5	395	627
śląskie	4439,9	1192,8	26,8	9,1	4453,4	2291,5	51,4	7,6	-1098,7	4 873,1	244	470
świętokrzyskie	274,0	156,2	57,0	1,2	413,2	279,7	67,7	0,9	-123,5	1 323,7	118	211
warmińsko-mazurskie	794,8	346,2	43,5	2,6	642,7	307,1	47,7	1,0	39,1	1 464,6	236	209
wielkopolskie	3206,6	1996,6	62,2	15,3	4820,6	3520,8	73,0	11,7	-1524,2	3 353,6	595	1049
zachodniopomorskie	1644,4	778,4	47,3	6,0	1331,4	880,4	66,1	2,9	-102,0	1 732,1	449	508

Wykres 1. Dostęp firm do Internetu 1999–2001

Źródło: Badania DEMOSKOPU BiznesBus

BIBLIOGRAFIA

- *Aktywność ekonomiczna ludności Polski, III kwartał 2000*, GUS, Warszawa 2001.
- *Badanie opinii przedstawicieli małych i średnich przedsiębiorstw na temat warunków prowadzenia działalności gospodarczej*, przygotowane przez DEMOSKOP dla Polskiej Fundacji Promocji i Rozwoju Małych i Średnich Przedsiębiorstw, materiał niepublikowany, Warszawa 2000.
- P. Banasiak, *Ustawa o ogólnym bezpieczeństwie produktów – komentarz*, w: *Komentarz do Dziennika Ustaw* nr 9 (389), rok IV.
- *Banki w ocenach i opiniach 1000 małych przedsiębiorstw*, Fundacja Edukacji i Badań Bankowych, Centrum Badań Marketingowych – Indicator, Warszawa 2000.
- *Banki w ocenach i opiniach 1000 średnich przedsiębiorstw*, Fundacja Edukacji i Badań Bankowych, Centrum Badań Marketingowych – Indicator, Warszawa 2000.
- M. Berek, *Ustawa o systemie zgodności i akredytacji – komentarz*, w: *Komentarz do Dziennika Ustaw* nr 21 (401), rok IV.
- *Biała Księga Podatków. Analiza obecnego systemu podatkowego – propozycje zmian*, Ministerstwo Finansów, www.mofnet.gov.pl.
- *Biuletyn Ministerstwa Rolnictwa i Rozwoju Wsi*, nr 1-2/2001.
- Ch. Bronchi, A. Burns, *The Tax System in the Czech Republic*, w: Economic Department Working Papers No 245, OECD, Paryż 2000.
- L. Chennells, A. Dilnot, N. Robac, *A Survey of the UK Tax System*, London 2000.
- J. Chołoniewski, Ankieta na temat *Bariery biurokratyczne w działalności MSP w Polsce*, materiał powielany, ESTYMATOR, Warszawa 2000.
- *Czech Republic – Taxation of Companies*, International Bureau of Fiscal Documentation, Amsterdam 2000.
- *Czech Republic – Taxation of Individuals*, International Bureau of Fiscal Documentation, Amsterdam 2000.
- *Die Steuerreform 2000*, w: www.bundesfinanzministerium.de.
- *Doing business and investing in Hungary – 2000*, Price Waterhouse Coopers, w: www.pwcglobal.com
- *Działalność gospodarcza przedsiębiorstw o liczbie pracujących do 9 osób w 1999 r.*, GUS, Warszawa 2000.
- K. Dzierżawski, *Istotne bariery rozwoju MSP w Polsce. Uogólnienia płynące z praktyki prowadzenia małego przedsiębiorstwa w Polsce w latach dziewięćdziesiątych*, materiał niepublikowany Centrum im. Adama Smitha, Warszawa 2000.
- *Economic Survey of Spain, 2000*, w: www.oecd.org.
- *Financial Statement and Budget Report*, London 2000.
- K. Gavel, *Grundsätze des betrieblichen Steuerrechts*, maszynopis, 2000.
- *Germany – Taxation of Individuals*, International Bureau of Fiscal Documentation, Amsterdam 2000.
- *Germany – Taxations of Companies*, International Bureau of Fiscal Documentation, Amsterdam 2000.

- Gwartney, Lawson, Samida *Economics Freedom of the World: 2000 Annual Report*, Fraser Institute and co-editor Centrum im. Adama Smitha; Vancouver 2000
- *Hungary – Taxation of Companies*, International Bureau of Fiscal Documentation, Amsterdam 2000.
- *Hungary – Taxation of Individuals*, International Bureau of Fiscal Documentation, Amsterdam 2000.
- *Informacja o poręczeniach i gwarancjach udzielonych w 1999 r. przez Skarb Państwa, niektóre osoby prawne oraz Bank Gospodarstwa Krajowego*, Warszawa 2000.
- *Informacja o realizacji Koncepcji średniookresowego rozwoju gospodarczego kraju do 2002 roku po upływie roku od jej przyjęcia przez Radę Ministrów wraz z elementami strategii do 2006 roku*, Warszawa 2000.
- *Informacja o stanie i strukturze bezrobocia w grudniu 2000 r.*, KUP, Warszawa 2001.
- *Informacja o sytuacji społeczno-gospodarczej kraju. Rok 2000*, GUS, Warszawa 2001.
- *Information on Excise Tax in the Czech Republic*, w : www.old.mpo.cz
- *Interes publiczny Nr 2, 16 czerwca 2000, Dzień Wolności Podatkowej*, Centrum im. Adama Smitha, Warszawa 2000.
- *Internet i nowe media – definiowanie kolejnej dekady*, raport przygotowany przez DEMOSKOP dla Polskiej Fundacji Promocji i Rozwoju Małych i Średnich Przedsiębiorstw, materiał niepublikowany, Warszawa 2000.
- *Jaka reforma podatkowa jest potrzebna dla szybkiego wzrostu gospodarczego?*, w: *Zeszyty BRE Bank – CASE*, Nr 41, Warszawa 1999.
- I. Jourand, A. Varoudakis, *Options for Reforming the Spanish Tax System* w: *Economic Department Working Papers* No. 249, OECD, 2000.
- A. Komar, *Systemy podatkowe krajów Unii Europejskiej*, Warszawa 1996.
- A. Kondratowicz, W. Maciejewski *Małe i średnie przedsiębiorstwa w Polsce. Badanie empiryczne 1992 – 1996*; Centrum im. Adama Smitha, Warszawa 1996
- A. Kondratowicz, *Syntetyczne podsumowanie wyników projektu badawczego Bariery biurokratyczne w funkcjonowaniu i rozwoju MSP w Polsce*, Centrum im. Adama Smitha, Warszawa 2000
- *Kierunki działań Rządu wobec małych i średnich przedsiębiorstw do 2002 roku*, Ministerstwo Gospodarki, Warszawa 1999.
- *Kierunki polityki przemysłowej*, w: www.mg.gov.pl
- H. Litwińczuk, *Prawo podatkowe przedsiębiorców*, Warszawa 2000.
- *Local Finance in Eleven Countries of Central, Eastern and Baltic Europe*, Paryż 2000.
- *Narodowa strategia rozwoju regionalnego 2001-2006*, Warszawa 2000.
- *Narodowa strategia wzrostu zatrudnienia i rozwoju zasobów ludzkich w latach 2000–2006*, Warszawa, październik 1999.
- *Narodowy plan działań na rzecz zatrudnienia na lata 2000–2001*, w: *Przegląd Rządowy* nr 8 (110) z 2000 r.
- *Narodowy program przygotowania do członkostwa w Unii Europejskiej*. Warszawa 2000.
- *Ocena sytuacji społeczno-gospodarczej w 2000 roku wraz z elementami prognozy na 2001 rok*. Rządowe Centrum Studiów Strategicznych, Warszawa 2001.

- *Okresowy Raport Komisji Europejskiej z postępów Polski na drodze do członkostwa w UE*, w: www.cie.gov.pl.
- *Opinie menedżerów na temat form wspierania, samorządu gospodarczego, źródeł informacji o formach pomocy, ochrony środowiska i czytanej prasy*, dane z sondażu BiznesBus. Warszawa 2000.
- *Opinie przedsiębiorców o systemie podatkowym*, Raport przygotowany przez Gallup Organisation Poland dla Polskiej Agencji Rozwoju Przedsiębiorczości, materiał niepublikowany, Warszawa 2001.
- *Pakt dla rolnictwa i obszarów wiejskich*, w: *Przeгляд Rządowy* nr 9 (99) 1999 r.
- *Polska 2025 - Długookresowa strategia trwałego i zrównoważonego rozwoju*, druk sejmowy nr 2133 z 3 sierpnia 2000 r.
- *Porównanie rozwiązań podatkowych wpływających na funkcjonowania małych i średnich przedsiębiorstw w wybranych krajach*, raport przygotowany przez Instytut Badań nad Gospodarką Rynkową dla Polskiej Agencji Rozwoju Przedsiębiorczości, materiał niepublikowany, Warszawa 2001.
- *Program operacyjny SAPARD na lata 2000-2006*, Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi, Warszawa 2000.
- *Program rozwoju handlu wewnętrznego do 2003 r.*, Ministerstwo Gospodarki, Warszawa 1999.
- *Program restrukturyzacji polskiego przemysłu koksowniczego*, Warszawa 2000.
- *Raport o stanie sektora małych i średnich przedsiębiorstw w Polsce w latach 1998–1999*, Warszawa 2000 r.
- *Raport z realizacji w 1999 roku Narodowego Programu Przygotowania do Członkostwa w Unii Europejskiej*, Warszawa 2000.
- *Reforma podatków*, Ministerstwo Finansów, Warszawa 1999.
- *Rekomendacje Komisji w sprawie poprawy oraz uproszczenia otoczenia gospodarczego dla pomiotów rozpoczynających działalność gospodarczą*, dokument C(97)1161, wersja ostateczna z dnia 22.04.1997, Komisja Wspólnot Europejskich, Bruksela 1997
- *Rocznik statystyczny Rzeczypospolitej Polskiej 2000*, GUS, Warszawa 2000.
- R. Sierpińska, *Ustawa o ochronie niektórych praw konsumentów oraz o odpowiedzialności za szkodę wyrządzoną przez produkt niebezpieczny – komentarz*, w: *Komentarz do Dziennika Ustaw* nr 13 (393) rok IV.
- *Spain – Taxation of Individuals*, International Bureau of fiscal Documentation, Amsterdam 2000.
- *Spain – Taxation of Companies*, International Bureau of fiscal Documentation, Amsterdam 2000.
- *Spain Taxations*, MacIntyre Strater International 1999, www.msi-network.com.
- *Spójna polityka strukturalna rozwoju obszarów wiejskich i rolnictwa*, Warszawa 2000.
- *Sprawozdanie z działalności za 1999 r. Agencja Techniki i Technologii*, Warszawa 2000.
- *Sprzęt komputerowy, oprogramowanie i Internet w małych firmach*, raport przygotowany przez DEMOSKOP dla Polskiej Fundacji Promocji i Rozwoju Małych i Średnich Przedsiębiorstw, materiał niepublikowany, Warszawa 2000.
- *Stan sektora MSP w 1998 roku. Trendy rozwojowe w latach 1994-1998*, Warszawa 2000.
- J. Stefanowicz *Identyfikacja zmian i ich zakresu w regulacjach dotyczących rozpoczynania i prowadzenia działalności gospodarczej (stan prawny na dzień 1 marca 2000 r.* Centrum im. Adama Smitha, Warszawa 2000.

- *Steuern von A bis Z*, w: www.bundesfinanzministerium.de.
- *Strategia dla przemysłu lekkiego na lata 2000-2005*, Warszawa 2000.
- *Sytuacja ekonomiczna MSP w ocenie przedsiębiorców*, Ministerstwo Gospodarki, Warszawa 2000.
- *Sytuacja prawno-podatkowa polskiego przedsiębiorcy w latach 1990-2000*, Raport przygotowany dla Polskiej Agencji Rozwoju Przedsiębiorczości przez Centrum im. Adama Smitha, materiał niepublikowany, Warszawa 2001.
- S. Tabor, *Kredyty korporacyjne*, materiał niepublikowany, Warszawa 2001.
- *Tax Reform 2000 – An Overview*, w: www.bundesfinanzministerium.de
- *Tax Reform 2000 – A clear focus on promoting SMEs*, Berlin 2000.
- *Warunki powstawania i działania oraz perspektywy rozwojowe polskich przedsiębiorstw*, GUS, Warszawa 2001.
- *Wkład sektora MSP w tworzenie dochodów sektora publicznego*, Raport przygotowany przez Instytut Badań nad Gospodarką Rynkową dla Polskiej Agencji Rozwoju Przedsiębiorczości, materiał niepublikowany, Warszawa 2001.
- *Wspieranie przedsiębiorczości przez samorząd terytorialny*, red. W. Misiąg, Warszawa 2000.
- *Wykonanie Funduszu Pracy za III kwartały 2000 r.*, KUP, Warszawa 2000.
- *Zamówienia publiczne – prawo i praktyka*, badania ankietowe, zespół redakcji miesięcznika *Zamówienia Publiczne – Doradca*, materiał niepublikowany, Warszawa 1999.
- *Zwiększenie innowacyjności gospodarki w Polsce do 2006 roku*, Warszawa 2000.

SPIS UŻYWANYCH SKRÓTÓW

- ARiMR Agencja Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa
- ATT Agencja Techniki i Technologii
- AWRSP Agencja Własności Rolnej Skarbu Państwa
- BC – Net Business Cooperation Network
- BHP Bezpieczeństwo i Higiena Pracy
- BIN Business Information Network
- BGK Bank Gospodarstwa Krajowego
- CETO Centralna Tabela Ofert
- CIG Centrum Informacji Gospodarczej Ministerstwa Gospodarki
- CIT Podatek od dochodów osób prawnych
- CPEF Kanadyjsko - Polska Fundacja Przedsiębiorczości
- CZK Korona czeska
- DEM Marka niemiecka
- DG Dyrekcja Generalna Komisji Europejskiej
- Dz.U. Dziennik Ustaw
- EEK Korona estońska
- EKD Europejska Klasyfikacja Działalności
- ESP Peseta hiszpańska
- EXPROM Program Promocji Eksportu - EXPROM
- FUS Fundusz Ubezpieczeń Społecznych
- GUS Główny Urząd Statystyczny
- HUF Forint węgierski
- IBnGR Instytut Badań nad Gospodarką Rynkową
- IRC Europejska Sieć Ośrodków Przekazu Innowacji
- KBN Komitet Badań Naukowych
- KERM Komitet Ekonomiczny Rady Ministrów
- KPA Kodeks Postępowania Administracyjnego
- KSU Krajowy System Usług dla Małych i Średnich Przedsiębiorstw
- KUP Krajowy Urząd Pracy
- MG Ministerstwo Gospodarki
- MP Monitor Polski
- MPiH Ministerstwo Przemysłu i Handlu
- MPiPS Ministerstwo Pracy i Polityki Społecznej
- MRRiB Ministerstwo Rozwoju Regionalnego i Budownictwa
- MSP Małe i średnie przedsiębiorstwa
- NBP Narodowy Bank Polski
- NPPC Narodowy Program Przygotowania do Członkostwa w Unii Europejskiej
- NSA Naczelny Sąd Administracyjny
- NSRR Narodowa Strategia Rozwoju Regionalnego
- OECD Organisation for Economic Cooperation and Development (Organizacja Współpracy Gospodarczej i Rozwoju)
- PARP Polska Agencja Rozwoju Przedsiębiorczości

- PEKAO S.A. Bank Polska Kasa Opieki S.A.
- PFPiRMSP Polska Fundacja Promocji i Rozwoju Małych i Średnich Przedsiębiorstw
- PHARE Poland, Hungary Assistance for Restructurisation of Economy
- PIT Podatek od dochodów osób fizycznych
- PKB Produkt Krajowy Brutto
- PKD Punkt Konsultacyjno - Doradczy
- PKP Polskie Koleje Państwowe
- RCSS Rządowe Centrum Studiów Strategicznych
- REGON Rejestr Podmiotów Gospodarki Narodowej
- RFM Regionalne Fundusze Majątkowe
- RM Rada Ministrów
- RP Rzeczpospolita Polska
- S.A. Spółka Akcyjna
- SAD Jednolity Dokument Administracyjny
- SAPARD Special Accession Programme for Agriculture and Rural Development (Program Wsparcia dla Rolnictwa i Obszarów Wiejskich)
- STEP Program Rozwoju Przedsiębiorczości STEP
- TK Trybunał Konstytucyjny
- TWG Towarzystwo Wspierania Gospodarki
- UE Unia Europejska
- UOKiK Urząd Ochrony Konkurencji i Konsumenta
- USD Dolar amerykański
- VAT Podatek od towarów i usług
- ZBSE Zakład Badań Statystyczno - Ekonomicznych
- ZUS Zakład Ubezpieczeń Społecznych